

[WASHINGTON] Bu yoğurdu demokratikleştirsek de mi saklasak...

Ali H. Aslan 2006.11.27

Son zamanlarda Washington'da en çok tartışılan konulardan biri, ABD için özellikle İslam dünyasında demokratikleştirme siyasetinin bir lüks olup olmadığı.

Konuyla ilgili olarak Kongre Araştırma Servisi'nce (CRS) 15 Haziran 2006'da hazırlanan raporun başlığı tartışmayı veciz şekilde özetliyordu: 'ABD'nin Ortadoğu'da Demokrasiyi Teşvik Politikası: İslamcı İkilemi'

Hamas ve hatta Irak örneklerinde görüldüğü gibi, bölgedeki demokratik seçimler 'İslamcı' eğilimleri iktidara getiriyor. CRS raporunda ortaya atılan şu sorular, Washington'da ilgili herkesin kafasında: İslamcılar liberal demokrat mı, yoksa fundamentalist mi? ABD demokratik siyasete katılımlarını desteklemeli mi? Şiddet yanlısı olmayan İslamcılar ABD ile diyaloga sıcak bakar mı? Yoksa böyle bir hareket onları sempatanlarının gözünden mi düşürür?

Kafa karışıklığı had safhada. Ortaya soru atan çok, makul cevap veren az. Amerika'daki yeni siyasi tablo ve Ortadoğu'daki vahim durum, dış siyasette değişim rüzgarları estiriyor. Pentagon'un başından idealist ve maksimalist Donald Rumsfeld'in alınıp realist ve pragmatik çizginin temsilcilerinden Robert Gates'in atanması, bunun en görünür delillerinden. (Gerçi Gates Cheney ile kafa tokuşturunca ne olacağı henüz belli değil) ABD, global duruşunu, özellikle de Ortadoğu'daki konumunu değişen şartlara göre yeniden değerlendirme sürecinde. Demokratikleştirme siyaseti, tam bu sürecin ortasında yerini alıyor. Düşünce kuruluşları ve İsrail lobisi dahil farklı özel çıkar grupları kendi ideolojik çizgilerine göre çözüm üretmeye, devlet politikalarını yönlendirmeye çalışıyor. Bush yönetimi, 'Siz demokrasi dediniz, Filistin'de başa Hamas'ın gelmesine sebep oldunuz' türünde yoğun eleştirilere muhatap. Bakan Rice'ın 6 Kasım'daki 'Demokrasi Teşvik Danışma Kurulu' toplantısında kullandığı argüman şu oldu: 'Bana, Ortadoğu politikanız İslamcıların iktidara gelmesine imkan verdi dendiğinde, düşünüyorum. Peki o halde çözüm, Ortadoğu halkının kimin iktidara geleceği konusunda söz söyleme hakkı olmaması mı?'

Rice, Ortadoğu'da ılımlı merkez partilerin iktidara gelmesini sağlayacak sosyal ve siyasi altyapı bulunmadığı tespitlerine de şöyle karşılık veriyor: 'İnsanların kimler tarafından yönetilecekleri konusunda söz sahibi olmalarından önce bu kurumların ve partilerin yerlerini almalarını beklemeyi beklemek bence yanlış olur.'

Öte yandan Ortadoğu uzmanı David Schenker, The New Republic'teki yazısında 'Parçaları birleştirin. Yönetim Ortadoğu'da demokratik transformasyonu destek noktasında güçlü söylemden ve hareketten uzağa kayıyor ve teröre karşı mücadelede ve diğer stratejik meselelerde yardımları karşılığı diktatörlerle sıcak ilişkileri salıklayan soğuk bir realizm yönüne doğru dönüyor.' diyor.

Francis Fukuyama gibi isimlerin neocon kulübünden ayrılışının temel nedenlerinden biri, realist çizgiden fazlaca uzaklaşmış olmaları idi. Fukuyama gibiler demokratik reform fikrini hâlâ destekliyor; ama bu sürecin ABD'nin maruz kaldığı tehdit ve tehlikeleri hemen azaltmayacağı uyarısında bulunuyor. Çünkü daha fazla demokrasi uzun vadede radikalizme panzehir olabilir; ama kısa vadede daha radikalleri iş başına getirebilir.

Amerikalılar neticede bölgede mührü elinde tutan otoriter rejimlerle iş bitirmek zorunda. Bu rejimler ise, demokratikleştirme doktrinini kendilerine tehdit görüyor. Peki Washington kısa vadede işini aksatmadan uzun vadeli reform hedefine nasıl ulaşacak? Tabii ki bazı kazanımlar karşılığında yer yer bu rejimlerin anti-

demokratik hareketlerini görmezden gelerek. Yeni realizm rüzgarı, mesela Mısır, Suudi Arabistan ve hatta belki Türkiye'de Washington'u bu politikayı izlemek durumunda bırakabilir. Öte yandan Bakan Rice dış politikada günlük 'al-ver'lerin 'taktiksel' olduğunu, demokratikleştirme doktrinindeki 'hedefler'den taviz manasına gelmemesi gerektiğini vurguluyor.

Son tahlilde, Washington açısından en stratejik soru şu: ABD kısa vadedeki muhtemel sıkıntılardan dolayı uzun vadede çıkarına olan İslam dünyasında demokratik transformasyon hedefinden vazgeçmeli midir? Bence hayır. Çözüm, aşırı idealist bir reformizm ile aşırı realist bir statükoculuk arasında orta yolu bulmakta...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Düşünce kuruluşları ve ideolojik düşünce

Ali H. Aslan 2007.05.14

ABD başkentindeki düşünce kuruluşlarından (think-tank) CSIS'in Türkiye uzmanı Bülent Alırza'ya Washington'un Türkiye'de olanları nasıl değerlendirdiğini sorduğumda o her zamanki zekice yorumlarından birini yapmıştı: Hangi Washington'un?

Çok haklıydı. Tek bir Washington yok ki! Dış politikada her biri başlı başına devlet gibi çalışmak isteyen, enanietleri had safhada bazı kurumlar var. O kurumlar içinde de farklı eğilimler mevcut. Kritik konularda yabancı ülkelere çelişkili gibi görünen mesajlar gitmesinin temel sebeplerinden biri ABD başkentindeki bu yapısal iç karmaşa.

Bazen yedi başlı ejderhaya benzeyen böyle bir başkentten konsensüs çıkarmak çok zor. Ejderhanın bir başının yapmak istediğini, diğer başı bozmak istiyor... Hele dış politikadan anlamayan bir başkanın yönetiminde her kafadan ayrı ses çıkabiliyor.

Washington'daki bu çok başlılık, yönetimin dış politikasına yön verme yarışındaki düşünce kuruluşlarına da bariz şekilde yansıyor. Düşünce kuruluşları, kendi ideolojilerine yakın kurum ve kesimlere 'düşünce'den ziyade ideolojik reçeteler üretiyor. Yetkililer sadece kendi ideolojilerine yakın 'düşünce' kuruluşlarının uzmanlarına kulak verince, sağlıklı karar vermek neredeyse imkânsızlaşıyor. Tarafgirlik azdıkça, düşünceler iyice çığırından çıkıyor. Objektif değerlendirmelerin yerini dogmatik analizler, güdümlü raporlar alabiliyor.

Örnek için çok uzağa gitmeye gerek yok. Mesela Washington Enstitüsü'nün (WINEP) Türkiye uzmanı Soner Çağaptay'ın son dönem raporlarına bakalım. Çağaptay, Yale kökenli, çalışkan bir araştırmacı olarak WINEP'te işe ilk başladığında akademik kaliteleriyle göz dolduruyordu. Sonraları Amerikan hükümetinin de dikkatini çekerek, diplomat eğitim okulu FSI'nin Türkiye programının başına dahi getirildi. Ancak zaman içinde ABD başkentinin tarafgir düşünce ortamı tıpkı diğer birçok araştırmacı gibi Çağaptay'ı da maalesef rotasından çıkardı. Son analizlerine baktığımda, insan olarak çok sevdiğim ve saygı duyduğum bu arkadaşımın akademik kariyerini kendi eliyle baltalamasını üzülerək müşahade ediyorum. Ve maalesef bu şehirde beni hayal kırıklığına uğratan tek think-tank'çi dostum o değil...

Çağaptay'ı okursanız, AK Parti'yi Türkiye'deki ve Türk dış politikasındaki son beş yıldaki tüm kötülüklerin anası sanırsınız. Diyeceksiniz ki, bunda ne var canım, fikir özgürlüğüdür, herkes istediğini savunur. Amenna, ona diyecek bir şey yok. Ama mesele o kadar basit de değil. Türkiye uzmanının mumla arandığı bir şehirde, hele bu konularda eskiden beri otoritesi olan bir düşünce kuruluşundan neş'et eden fikirlerin zararlı tesirleri olabiliyor.

O fikirler e-mail ile Başkan Yardımcısı Cheney dahil çok üst düzey Amerikalı yetkililere ulaşabiliyor. Amerika Kongresi'nde uzman görüşü olarak dinlenebiliyor. Ve sadece duymak istediğini dinleyen nicelerinin bulunduğu Washington ve Ankara'da tehlikeli derecede yanlış çıkarımlar yapılmasına yol açabiliyor.

Washington'daki think-tank'çiler hem yazdıklarıyla hem şahsi kontaklarıyla sadece ABD'nin değil ilgili ülke başkentinin görüşlerini de etkileme kabiliyetine sahiptir.

Mesela WINEP, AEI ve Hudson gibi çizgide kuruluşlar son dönemlerde Washington'u ziyaret eden ve AK Parti hükümetine sıcak bakmadığı bilinen hemen her Türk konunun ilk adresleriydi. Bunlara Genelkurmay Başkanı Org. Yaşar Büyükanıt ve İkinci Başkan Ergin Saygun Paşa da dahil. Bu tür ziyaretçiler görüşmeyi tercih ettikleri muayyen çevrelerden tüm Washington'un nabzını aldığını sanıp Ankara'ya dönebiliyor. Öte yandan bazı think-tank'çiler sadece görüşlerini yansıtmak istedikleri Türk çevreleri dinleyip bunu Washington'daki bilgi merkezlerine Ankara'nın ve Türkiye'nin genel nabzıymış gibi sunabiliyor. Ve zaten sağırlar diyalogu yaşayan iki başkentin iletişim arızası böylelikle derinleşebiliyor. Kırmızı ışıklar yeşil, yeşil ışıklar kırmızı gibi görülebiliyor.

Benzer zaafı, hükümet cenahının da göstermediği söylenemez. AK Partili tepe liderler Brookings ve CSIS gibi hükümete daha sempatik bakan uzmanların bulunduğu düşünce kuruluşlarıyla daha yakın irtibatla. Gerçi Başbakan Erdoğan ile partinin Cüneyd Zapsu ve Murat Mercan gibi bazı dış politika simsarları anti-AKP şahinlerin AEI gibi kalelerinde boy göstermişlerdi. Ama bunlar fikrî dayanışmadan ziyade, zarar kontrolü maksadıyla idi. Şu günler için pek tavsiye etmem; ama yakında başka AK Partilileri de aynı kapıları aşındırırken görürsem hiç şaşmayacağım. Belki bu kez bir bayan partiliyi vitrine çıkarmayı düşünüyor olabilirler.

Washington'dan politika üretenlerin tek bir Türkiye varmış gibi düşünceleri ve Ankara'dakilerin Washington'u yekpare görmeleri yanlış olur. Özellikle şu kritik süreçte Washington'daki Türkiye uzmanlarının ve Washington gözlemcisi Türklerin, büyük resmi her zamankinden daha iyi görmesi ve göstermesi gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Ne Gül solsun, ne diken batsın

Ali H. Aslan 2007.08.20

Ağustosun göbeğindeyiz. Türkiye kadar olmasa da, Washington'da havalar bölge standartlarına göre çok kurak. Amerikan Kongresi tatil. İzinlerin en popüler zamanı. Buralarda yılın en tenha günleri. Biz ise, kasabanın namusunu bekleyen diğer birkaç Türkiye meraklısı ile muhabbet ediyoruz.

Hemen herkes 22 Temmuz seçimlerinin ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığının ordu için büyük bir yenilgi olduğunu, generallerin gururunun çok incindiğini, sessizliği biraz tehlikeli bulduklarını söylüyor. İşin darbeye kadar götürüleceği pek tahmin edilmiyor. Ama mesela bir Amerikalı diplomat dostum 'Anlıyorum, en geç 28 Ağustos'ta Gül'ün kazasız belasız cumhurbaşkanı olacağını söylüyorsun. Ama bakalım ordu ondan sonra ne yapacak? Bir gerilla savaşı mı, yoksa hata yapılmasını bekle-gör taktiği mi?' diyor. Ağırlıklı beklentisi, ikincisi.

Amerikalı diplomatlar 27 Nisan muhtırası sonrası demokrasiyi öncüllemekte AB'nin gerisinde kalan tutumlarını her hatırlatışımızda, savunma moduna giriyor. Hâlâ 22 Temmuz'un rüya mı, gerçek mi olduğunu anlayabilmiş değiller. Bakmayın resmi sözcülerin 'laik Türk demokrasisine güveniyoruz' şeklindeki açıklamalarına. Ben o çevrelerde güvenden çok ihtiyat, hatta biraz tedirginlik gördüm. Türkiye'nin üstüne 'aman bir kaza çıkmasın' temennisiyle titriyorlar. Eşeği sağlam kazığa bağlama eğilimleri var. Türkiye'de demokrasi kazığı ile oligarşi kazığı arasında mütereddit eşeğine nihai park yeri bulamayan ABD, bir nevi 'bekle-gör' sürecinde.

Türkiye'yi, özellikle de Genelkurmay'ı yakından takip eden birçok Amerikalı uzmanın zihninde, düşünce kuruluşu CFR uzmanı Dr. Steven Cook'un bana ifade ettiği 'Ordu henüz son sözünü söylemedi' fikri yatıyor. Bunlar objektif değerlendirmeler; Türkiye'deki ve Washington'daki bazı marjinal kesimler gibi kışkırtıcı maksat taşıyor. Tarihe, özellikle de yakın geçmişimize şöyle bir bakılacak olursa, siyasete açıktan ya da kapalı müdahil olmayı kurumsal kültür haline getirmiş bir olgu aşikar. Amerikalıların da 'huylu huyundan vazgeçmez' diye düşünmesini yadırgamamak lazım.

Öte yandan, ABD'nin çıkarını Türkiye'de yükselen demokratik eğilimlerle yakınlaşmakta gören bazı gözlemciler, hükümetlerinin tavrını aşırı temkinli ve beceriksiz buluyor. Bunlar arasında emekli büyükelçiler de var. Amerika'da 'bir takımı yenemiyorsan, sen de ona katıl' pragmatizmi hakimdir. Temel sorun, Washington'un hâlâ Türkiye'deki siyasi maçın nihai galibini kestirememesinde. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığına ilişkin ABD Dışışleri sözcülerinin resmi açıklamalarda teknik üslubun ağır basmasının sebeplerinden biri bu olsa gerek. Diğer de, Türkiye'nin iç işlerine karışıyor izlenimi vermeme kaygısı.

Gül ile Amerikalı meslektaş Condoleezza Rice arasında bir kimyasal uyum olduğunu söyleyen Amerikalı bürokratlar, o ikili sıcaklığı resmi beyanlara yansıtmaktan imtina ediyor. Mesela ben hiçbir sözcüden 'Bakanımız Rice, Sayın Gül'le çok iyi bir insani ve mesleki ilişkiye sahiptir. Bu nedenle Gül'ün adaylığı şahsen kendisini çok mutlu etti.' tipi bir ifade duymadım. Türkiye normal bir demokrasi olsaydı, Amerikalılar bu nezaketi seve seve gösterirdi. Ama doğrusu biz diken üstünde duran bir ülke iken, yabancıların Türkiye'yle ilgili konuşurken çok rahat davranmasını beklememiz de biraz haksız. Süper güç Amerika bile süper hassasiyetlerimizden tırsmış vaziyette! Bir Amerikalı yetkili, beyanlarının Türkler tarafından aşırı önemsenmesinden ve kelime kelime irdelenmesinden, bu nedenle de bazen ne diyeceklerini bilemez hale geldiklerinden yakınıyor.

Şu günlerde Amerikalı yetkililere on-the-record olarak 'Gül güzel bir çiçektir' bile dedirtmek zor. Ama bizimle özel sohbetlerinde gülün dikenlerini değil, kadife yapraklarını ve kokusunu ön plana çıkarıyorlar. Bunu 'ne gül solsun, ne diken batsın' politikası olarak nitelendirebiliriz. Mesela bir Amerikalı diplomat, Gül'ün Köşk'e çıkmasına Türk-Amerikan ilişkileri açısından nasıl baktıklarını sorduğumda, Rice ile yakınlığının o makamda da bir avantaj olabileceğini söylüyor. Ancak diğer yandan güzel bir çalışma ve dostluk ilişkisi geliştirdikleri bir Dışışleri Bakanı'nı Türk sisteminde dış politikaya fazla müdahil olmayan daha temsili bir pozisyona kaptıracak olduklarına da üzüldüklerini kaydediyor. Görüştüğüm birçok Amerikalının temennisi, Gül'ün dış politika birikimini ve bağlantılarını yeni görevinde de değerlendirmesi. Yani Özal tipi, uluslararası camiada aktif bir cumhurbaşkanı olması. (Tabii tercihan Başbakan Erdoğan ve diğer devlet kurumlarıyla da uyumlu şekilde) Başkan Bush'un yeni cumhurbaşkanını Washington'a bir devlet ziyaretine davet zeminini yoklayan Amerikalılar var.

Cumhurbaşkanı olmuş bir Gül'ün, mesela Irak Cumhurbaşkanı Talabani'yi Ankara'ya davet gibi selefi Sezer'in ayak direttiği bazı konularda daha makul, realist ve pragmatik bir çizgi izleyeceği beklentisi ifade ediliyor. Siyasi kredisi tükenmiş Irak Başbakanı Maliki'nin Ankara ziyaretini Kerkük ve PKK meselelerinde sonuca gitme noktasında fazla anlamlı bulmayan Amerikalı gözlemciler, özellikle Türk ve Kürt liderlerin angajmanını daha çok önemsiyor. Kerkük'te referandumun erteleneceği sinyalleri artarken, Kuzey Irak'ta PKK'ya karşı eylemsizlik konjonktüründe değişiklik pek öngörülüyor.

Hasılı, Türkiye ve ABD'yi başta Irak ve İran olmak üzere bekleyen nice ortak dış politika konusu var. Şu Köşk seçimini de bir an evvelatlatıp işimize bakalım...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Pakistan testi

Washington'da Noel tatili bu kez biraz erken bitti. Pakistan'daki Butto suikastı, bir yandan Bush yönetimini zor durumda bırakırken, diğer yandan gözler 2008 başkanlık yarışında ilk basamak niteliği taşıyan bu haftaki Iowa önseçimleri arifesinde Beyaz Saray taliplilerine çevrildi.

Kampanyalar uzun süredir devam ediyor olsa da, gerçekte başkan seçimi sürecinin başlarında sayılırız. Çünkü gelecek kasım ayında sandık başına gidilecek. Iowa'dan sonra, New Hampshire, Michigan, Nevada, South Carolina gibi eyaletler geliyor. Buralarda ilk birkaç sırada yerini muhkemleştiremeyenler ulusal çapta başarı şansını büyük ölçüde yitiriyor.

Amerikan çıkarlarını doğrudan etkileyen Pakistan'daki gibi bir uluslararası krizde adayların topyekun dış politikada gösterecekleri performansı test etme vesilesi doğuyor. Bu tür gelişmelerin, ulusal güvenlik alanında tecrübeli olanları ön plana çıkardığı muhakkak.

Demokrat adaylar arasında tecrübe kartını en çok kullananlardan biri olan ve 'İlk günden hazır' sloganıyla yola çıkan Senatör Hillary Clinton, 'Bush'un Müşerref'e açık çek veren politikasının iflas ettiği aşikâr' diyerek yeni bir yaklaşım gerektiğini vurguladı. Ancak rakiplerinden eski BM Büyükelçisi Bill Richardson gibi Müşerref'e görevden el çektilmesi ve Pakistan'a Amerikan askerî yardımlarının azaltılması tipi uçuk görüşlere tevessül etmedi. Eski Senatör John Edwards, çevik davranarak Müşerref'i aradı ve puan topladı. Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Senatör Joe Biden da uluslararası tecrübesini konuştu. Ancak zirveyi zorlayan Demokratlar arasında bu alanda en zayıf görüntü veren, Senato Avrupa Altkomitesi başkanı olduğu halde Batı Avrupa'ya dahi resmî bir ziyaret yapmamış olan Senatör Barack Obama.

Cumhuriyetçi cephede tecrübenin timsali, 71 yaşındaki Senatör John McCain. Rakiplerinden Mitt Romney, Reagan'ın da dış politika tecrübesi olmadığı halde başarılı olduğunu öne sürerek kendisine mazeret üretmeye çalıştı. McCain ise mevcut durumun 'görev başında eğitim'i kaldıramayacağını kaydetti. Siyasetin yükselen yıldızlarından eski vaiz Mike Huckabee, Butto suikastından sonraki yorumlarında maddi hatalar yaparken, 41 ülkeyi ziyaret ettiği halde dış politikadan pek anlamadığını da göstermiş oldu. Lafı döndürüp dolaştırıp 'İslami teröristler'e getiren eski New York Belediye Başkanı Rudy Giuliani ise, 11 Eylül 2001 göndermeleriyle oy kazanma taktiğini devam ettirdi.

Babasının aksine, güçlü bir dış politika altyapısından gelmeyen Başkan George W. Bush, 11 Eylül'de hayatının testine maruz kalmış, başlarda nispeten iyi götürdüğü kriz yönetimine, daha sonra cepheyi Irak işgaliyle büyüterek kendi eliyle darbe vurmuştu. Bush'u, en çok Cheney gibi danışmanları yaktı. Dış politikada çiçeği burnunda ve tesire aşırı açık tüm başkan adaylarını bekleyen risklerin başında da bu geliyor. Diğer yandan, kendini tecrübeli addeden adayların ise aşırı özgüven nedeniyle makul tavsiyelere kulak kapama riski daima mevcut.

Risk demişken, Pakistan'daki son gelişmelerin Amerikan politikaları için ifade ettiği risklere de işaret edelim. Aslında Bush yönetimi, risklerin en büyüğünü Butto'nun Pakistan'a dönüp ocak başındaki seçimlere katılmasını teşvik etmekle almıştı. Liberal çizgideki karizmatik bayan liderin terörün açık hedefi olacağı belliydi. Aşırı akımları ve baskıcı yönetim mantalitesini demokratik çoğulculukla dengeleme düşüncesi, şişede durduğu gibi durmadı. Washington şimdi Pakistan'da demokrasi şöyle dursun, stratejik açıdan çok ihtiyaç duyduğu istikrarı dahi kaybetme riskiyle karşı karşıya. Kitle imha silahlarının aşırı grupların eline geçeceği argümanı ile Irak'ı işgal eden Bush yönetimi, Pakistan'da kendi argümanının kurbanı oluyor. Amerika'nın güvenliğinin tehlikeye girdiği yorumlarını Müşerref'e ve Pakistan rejiminin diğer unsurlarına güven ifadeleriyle ve demokrasi telkinleriyle yatıştırmaya çalışıyor.

Pakistan Devlet Başkanı Müşerref, Başkan Bush ve onun koltuğuna oturma hesapları yapanlar için yeni yıl birbirinden zorlu testlerle geçeceğı benziyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Türk ordusu Bush'u nasıl uykudan etti?

Ali H. Aslan 2008.03.10

Güneş Operasyonu'nun bombardıman safhasının başladığı saatler ABD'de 21 Şubat Perşembe sabaha karşı vakitlerine tekabül ediyordu. Amerikalı yetkililer ancak olağanüstü durumlarda başvurulacak bir şeye karar verdi.

Ve başkomutan George W. Bush, uykudan uyandırılarak Türk ordusunun Kuzey Irak'a büyük bir operasyon düzenlediğı kendisine iletildi.

Washington'ta çok güvenilir bir kaynaktan edindiğimiz bu bilgi, ABD'nin olayı ne derece önemsedini ve sürprizle karşıladığını gösteriyor. Aslında taraflar dar alanlı, kısa süreli, 'gir-çık' türü kara operasyonları yapılmasına önceden prensipte anlaşılmışlardı. Amerikalılar için operasyonun tam vakti, kapsamı ve süresinden yeterince erken haberdar edilmemeleri sürpriz oldu.

Bu sürprize en çok kızan, şüphesiz dünyadaki tüm askerler gibi sürprizlerden hoşlanmayan Amerikan ordusu idi. Hele kontrolsüz sinek bile uçurmamaya çalıştıkları Irak'ta Türkler bunu kendilerine nasıl yapabiliirdi? 1 Mart 2003 tezkere krizinden beri Pentagon'da çoklarının Türklerden ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nden zaten sıdkı sıyrılmıştı. O gün bugündür Kuzey Irak'ta açık ve örtülü Türk askeri varlığı istemiyorlardı.

Pentagon'un NATO işlerinden sorumlu Avrupa Komutanlığı'nın (EUCOM) Türkiye'ye nispeten müzahir tutumuna rağmen, Irak işlerini deruhte eden Merkez Komutanlığı (CENTCOM) Washington'da Ankara'nın PKK taleplerine takoz koyanların başını çekiyordu. 5 Kasım'da Başbakan Erdoğan'la görüşmesi öncesinde Başkan Bush'a PKK konusunda Türkiye'ye yardımın muhtemel getirileri ve götürüleri arz edilirken eminim ki CENTCOM ve benzerlerinin çekinceleri ortaya konmuştu. Ama Başkan Bush, öğrendiğimize göre o toplantıda 'Terörist sorunları var. Onlara yardım edebiliriz. Ve bunu yapacağız.' diyerek tartışmaya son noktayı koymuştu. Yoksa Irak'taki Amerikalı komutanlar Türklere anlık istihbarat şöyle dursun, bitlerini dahi vermezlerdi.

Pentagon, tüm dünyayı muayyen komutanlıklara bölmüştür. Türkiye-Irak sınırı, aynı zamanda EUCOM ile CENTCOM arasındaki görev sınırı. Dolayısıyla Türkiye'nin Kuzey Irak'a yaptığı sınır ötesi operasyonlar, CENTCOM tarafından bir nevi kendi sınırlarını ihlal olarak algılanabiliyor.

Dikkat edilirse, geçen hafta kamuoyuna açık şekilde 'PKK ile müzakere edilsin' ve 'siyasi çözüm bulunsun' türünde mesajlar veren iki üst düzey Amerikalı komutandan biri, CENTCOM'un başındaki Oramiral William Fallon. Diğer ise CENTCOM uhdesindeki Irak'ta yakın zamana kadar iki numaralı komutan olarak görev yapan Korgeneral Ray Odierno. Generaller görev alanlarına girmeyen Türkiye konularında yeterince bilgi sahibi olmadıklarından ya da umursamadıklarından, Beyaz Saray ile Dışışleri'ni çileden çıkarıp tashih mecburiyetinde bırakan bu rahatsız edici ifadeleri kullanmış olabilirler. Türklere kızgınlıklarını böyle dışarı vurmuş olmaları da muhtemel.

Türkiye Irak'a sürpriz bir şekilde girince, Bağdat ve Erbil ahalisini teskin etmek ve Washington'a doğru bilgi geçmek CENTCOM komutanlarının günlerini aldı. Irak'ta kendini boğazına kadar batmış hisseden bir ordunun PKK sorunu için harcadığı her saniyeyi israf olarak gördüğüne, küplere bindiğine emin olabilirsiniz. Erbil kuvvetleri ile Türk kuvvetleri arasında muhtemel bir çatışmayı, dolayısıyla mevcut haliyle Amerikan çıkarlarına hizmet eden Kuzey Irak'taki nispi istikrarın bozulmasını hiç istemiyorlar. Bu konularda en az onlar kadar hassas olan Savunma Bakanı Robert Gates, muhtemelen CENTCOM'un gazı ve Iraklı Kürtlerin yaygarasının da etkisi ile, operasyonun üstünden daha birkaç gün geçmişken Türk tarafına mühlet vermeye başladı.

Peki Pentagon BBG evi gibi izlediği Güneş Operasyonu'nda bazı birliklerin geri çekilmeye başladığını gördüğü halde, Gates neden hâlâ açıktan Türkiye'ye baskı yapıyordu? Çünkü Amerikalılar müşahede ettikleri geri çekilmenin göstermelik olup olmadığına inanmamış, Türk tarafını yeterince şeffaf bulmamış, Orgeneral Büyükanıt'ın operasyon 'bir gün de bir yıl da sürebilir' lafı kafalarını iyice karıştırmıştı. Nitekim Türkiye operasyonun bittiğini resmen açıkladıktan sonra bile Washington Post gibi bazı Amerikan gazetelerine konuşan Irak'taki komutanlar çekilmeye ilişkin şüphelerini dile getiriyordu.

Kuşkusuz güvensizlikler müşterek. TSK'nın operasyonun tam vaktini ve şeklini Amerikalılardan son ana kadar gizlemesi, büyük ihtimalle Irak hükümetiyle ve Kürt liderlerle bilgi paylaşacakları, onun da PKK'ya sızacağı şüphesinden kaynaklanıyordu. Askerleri ve halkı terörizme kurban gidiyorken, NATO müttefiki ABD'nin can-ı gönülden destek vermemesi Türk Genelkurmayı'nda rahatsızlığa yol açıyordu. Öte yandan Türkiye'nin Afganistan'da Amerikan zayıatlarını düşürmek amacıyla riskli bölgelere asker isteyen Washington'a olumsuz karşılık veren Avrupalılarla ortak hareket etmesi, başta Gates olmak üzere Pentagon'da çoklarını üzüyordu.

Amerikalıların gönülsüzce uyguladığı 5 Kasım mutabakatı, iki NATO müttefiki ordunun güvensizlik yarasına sadece pansuman olabildi. Taraflar son Kuzey Irak operasyonundan karşılıklı şüpheleri derinleşerek çıktılar. Hava operasyonları devam etse de, muhtemel yeni kara operasyonları konusunda ABD'nin tutumunu şimdiden kestirmek zor. Türkiye, özellikle TSK için bir gurur meselesi haline gelen yeni kara operasyonları için bastıracaktır. Amerikalılar ise Başkan Bush'u tekrar uykusundan etmeyecek şekilde bir operasyonel iletişim ve şeffaflık güvencesi ile 'siyasi çözüm' yönünde işaretler almadan kolay kolay evet demeyecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Oh boy!

Ali H. Aslan 2008.03.17

Türk demokrasisinin dibe vurduğu 28 Şubat süreci, 27 Nisan muhtırası gibi nice dönemi Washington'da geçirdim. Ama hiçbirinde Türkiye'yi takip eden Amerikalıların AK Parti'ye açılan kapatma davasındaki kadar şaşkınlık kaldıklarını görmedim.

Şaşkınlık, bu tür dava hazırlıklarını duymamış olmalarından kaynaklanmıyordu. Ama belki kimse daha birkaç ay önce iki Türk vatandaşından birinin desteğini almış bir partiye, hem de icranın başındayken, kapatma sürecini fiilen başlatmaya meslekî cüret gösterilebileceğini tahayyül edememişti. Yoksa Washington'da biz Türk yığitlerin nasıl ayran içtiğini iyi bilen herkes, ülkede her an Ergenekon destanının (!) çeşitli versiyonlarını yazmakla meşgul birilerinin bulunduğunu çok iyi bilir.

Olayın patlak verdiği cuma günü ABD başkentinde konuştuğum hemen herkes -birçoğu da hadiseyi ilk benden duydu- kulaklarına inanmadı. Hele üst düzey bir ABD Dışişleri yetkilisinin tepkisini hiç unutmayacağım. Savcının Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan'a siyasi yasak talebinde de bulunduğu ayrıntısını benden

duyunca, Amerikalıların şaşkına döndükleri, kulaklarına inanamadıkları durumda kullandıkları bir ifadeyi kullanmaktan kendini alamadı: Oh boy! 'Olamaz!', 'Amanın!' tarzı bir ünlem bu.

Türkiye'nin başına gelenlerden duyduğumuz üzüntüyü ve utancı bastırmak için işi şakaya vurmaktan başka çare yoktu. Bir başka Amerikalıya siyasi yasak istenenler listesinde Başkan Bush da varmış diye şaka yaptım. O da bana anlamlı bir espri ile karşılık verdi: 'Barzani de varsa şaşırmam.' Son zamanlarda ABD'nin Irak projelerinde başını ciddi şekilde ağrıtmaya başlayan PKK terörü meselesinin kökenlerine de inilerek diplomatik, siyasi, ekonomik ve kültürel unsurları içeren kapsamlı çözüm adımları atılmasını arzu eden Washington ahalisi mutsuz. Çünkü emekli bir Amerikalı büyükelçinin ifadesiyle, mahkeme süreci nedeniyle 'AKP hükümetinin eli kolu bağlanacak'. Yaşamsal bir mücadele verdikleri bir dönemde, hükümetin Cumhurbaşkanı Talabani'nin Ankara'ya davetiyle başlatılan Iraklı Kürt liderlerle diplomatik angajman girişimini fazla ilerletme şansı olabilir mi? Zor gibi görünüyor. Hele, adı Neçirvan dahi olsa Barzani soyadını taşıyan kimselere açılım iyice zorlaşacaktır.

Peki nihayetinde AK Parti kapanır mı? Hem Amerikalı dostlarımın bana, hem de benim onlara en çok sorduğumuz soru buydu. Enteresandır, konuştuklarımız arasında bu işin fiilen kapatmaya kadar gitmeyeceği tahmini ağır basıyordu. Benim yaklaşımım ise şu: Geçen sene garabetli 367 kararını vermiş, asıl üyelerinin yedisini Sezer'in atadığı bir mahkemeden her türlü sonuç beklenebilir. Bu bağlamda uluslararası camianın tepkisi de azami önem kazanıyor. Antidemokratik hamleleri yapanlar dünyada ne kadar marjinalleşirse, bir sonraki yıkıcı hamleyle cesaretleri o denli kırılır.

İşte bu noktada, Türkiye'de öyle ya da böyle hemen her kesimin gözünün içine baktığı ABD'nin 27 Nisan askeri muhtırasına verdiği ilk refleksle 14 Mart yargı muhtırasına reaksiyonu arasında bir karşılaştırma yapacağız. Bush yönetimi 27 Nisan sürecinde demokrasi ideali açısından talihsiz bir duruş sergilemişti. Demokrasi askerin siyasi idareye doğrudan karışmasıyla çığnırken Amerikalı bazı üst düzey yetkili ağızlar 'biz taraf değiliz' dahi diyebilmişti. Şimdi ise, çok farklı bir tutum sergileniyor. Amerikalı yetkililer yaptıkları açıklamalarla demokrasiye güçlü bir destek verdiler. Seçim sonuçlarına ve seçmen tercihlerine saygı çağrısında bulundular. Yani önceki prensipsiz tutumlarını tekrarlamadılar. İsterseniz siz buna 'yüzde 47 tesiri' diyebilirsiniz.

Enteresandır, ABD'den Türkiye'ye uzun süredir yapılmamış olan Savunma Bakanı düzeyinde ziyaret, tam Kuzey Irak'a kara operasyonuna denk gelmişti. Başkan Yardımcısı düzeyindeki ziyaret de, AK Parti'yi kapatma davası açılmasının hemen ardından gerçekleşecek. Cheney ziyaretinin Türkiye'nin iç krizle boğuştuğu bir döneme denk gelmesi her iki ülke için de şanssızlık. Ama uluslararası muhataplarımızın kafasını karıştıran hamleler yaparak Türkiye'nin ali çıkarlarına darbe vuranların böyle şeyleri umursadığını sanmam.

Cheney ziyaretinin; bir kısım basında abartıldığı gibi Türkiye'ye Amerikan füze savunma sistemi yerleştirme arzusuyla ilgisi yok. Amerikalı kaynaklardan aldığım bilgiye göre Gates'in Ankara ziyaretinde dahi füze konusu pazarlama şeklinde değil, NATO istişareleri bağlamında gündeme gelmiş. Gates, Rusya'dan da füze sistemi alma sinyalleri veren Türkiye'yi onun yerine NATO ile uyumlu (interoperable) sistemler almaya teşvik etmiş. Tahminim, Cheney'nin ziyaretinin enerji, İran ve Irak konularında istişare merkezli olacağı yönünde. Ama eminim ki tüm Türk basını, Beyaz Saray'dan gelen ağır konuktan ev sahibi Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan'a dahi siyasi yasak talebinde bulunulan kapatma davasıyla ilgili yorum koparmaya çalışacaktır. Amerikalıların buna nasıl bir formül bulacağını biliyorum.

Eğer konuşursa Cheney'nin 'İslamcı' bulduğu AKP'den fazla hazzetmese de ABD'yi temsilen konuşan Dışışleri sözcülerinin ve mensuplarının beyanlarını boşa çıkarmayacağını düşünüyorum. Demokrasi yanlısı beyanatta bulunursa, Türkiye'nin çoğunluğundan puan kazanarak Bush hükümetinin ve şahsının olumsuz imajını biraz

düzelteceği muhakkak. ABD için Türkiye'yle ilgili ileride daha az 'oh boy' diyebilmenin yolu, eski tüfekler kıza da, yeni tüfekleri, yani geleceği kazanmaya çalışmaktan geçiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] McCain nasıl bir başkan olur?

Ali H. Aslan 2008.03.31

ABD başkanlık yarışında Cumhuriyetçilerin adayı Senatör John McCain, Demokrat rakipleri Senatör Hillary Clinton ile Barack Obama arasındaki uzatmalı didişmeden faydalanıp kasımda ipi göğüsleyebilir mi? Bu, hiç de ihtimal dışı değil.

ABD'nin yeni kaptanının nasıl bir dış politika izleyeceği hepimizi ilgilendirdiğine göre, geçen çarşamba Los Angeles'ta yaptığı konuşmayla dış politika vizyonunu sunan Senatör McCain'i biraz mercek altına yatırmakta fayda var.

McCain, gerek fikrî beslenme kaynakları gerekse kamuoyuna açık mesajları itibarıyla realist ekolle idealist ekolün bir bileşkesini temsil ediyor. Nitekim geçen hafta kendisini 'realist idealist' olarak tanımlayarak bir bakıma bu çift kişilikli çizgiyi teyid etmiş oldu. Haddizatında, sadece dış politikada değil, genel tablosu itibarıyla da zıtlıkları bünyesinde barındıran McCain'de çift kişilik izleri görmek mümkün.

John McCain, bir ihtiyar delikanlı. 71 yaşındaki başkan adayının yüz çizgilerinden, Vietnam Savaşı'nda esir düşmek dahil hareketli bir hayatın yorgunluğu okunabiliyor. Diğer yandan herkesin kendisinden ümit kestiği anda bile özgüvenini kaybetmeden hırsla daha üst makamlara tırmanmaya çalışan bir savaşçı enerjisine sahip. Kamuoyuna yansıyan yumuşak tonlu, espritüel konuşma tarzına rağmen (Cumhuriyetçi Senatör Thad Cochran gibi) yakın çalışma arkadaşları her an öfkeden patlamaya hazır bir bomba gibi olduğuna işaret ediyor. Bazen etrafındakilere bağırıp çağırdığı biliniyor.

Cumhuriyetçi aday seçimi kazanırsa nasıl bir dış politika izleyeceği konusunda kafalar karışık. Karşıtları, Başkan Bush'tan daha beter, daha saldırgan bir üslup benimseyeceğini savunuyor. Kimileriye kamuoyuna yansıyan bazı şahinimsi mesajlarına fazla takılmamak gerektiğini, politika icabı öyle yaptığını, kapalı ortamlarda ise çok daha dengeli konuştuğunu kaydediyor. Senatörün yakın çevresindeki Henry Kissinger tipi realistlere de neoconlar gibi idealistlere de baş başa iken mutlu edici şeyler söylediği muhakkak.

McCain'in çarşamba günü World Affairs Council konuşması oldukça dengeli ve nüanslı idi. Bush yönetiminin karbon kopyası olacağı iddialarını zayıflatan şeyler söyledi. Mesela 'tek taraflı' (unilateral) değil müttefiklere, NATO ve BM gibi uluslararası kuruluşlarla danışmaya ve saygıya önem veren, 'güçlü diplomasi'ye dayalı, global ısınma gibi tüm dünyayı ilgilendiren ortak sorunlarda daha duyarlı ve daha az bencil bir dış politikanın sinyallerini verdi. Diğer yandan İran'a karşı Bush kadar, Rusya'ya karşı ise belki onunla karşılaştırılamayacak derecede sert, Irak'ta geri adım atmama konusunda en az şimdiki Beyaz Saray derecesinde inatçı bir hava estirdi.

Senatör McCain, bir subay çocuğu ve savaş gazisi olarak, askerî güç kullanımından gerektiğinde çekinmeyeceğine, ama bunun tarzını, yerini ve zamanını iyi hesap edebileceğine kendisini dinleyenleri ikna etmeye çalışıyordu. Başkan Truman'ın Amerika için "Tanrı bizi yaratarak bugünkü iktidar ve gücümüze büyük bir gaye için getirdi." sözünü tasdik etmekle beraber, ABD'nin kendini Tanrı yerine koyup tek başına ve sırf askeri güçle değerlerini ve çıkarlarını savunmasına çekince koydu. Onun yerine, bir 'Demokratik Ülkeler Ligi' oluşturarak ortak hedefe yürüme iradesini beyan etti. Bu arada McCain'in demokratik karakterini ön plana

ıkarak iki kez bahsettiği Türkiye'yi kurmayı planladığı bu yeni ligin asil yesi olarak düşündüğü de gözden kaçmadı.

Amerika'nın başkalarınca model alınabilmesi için, önce kendisinin 'model vatandaş' olması, terör zanlılarına işkence yapmaması, Guantanamo'yu kapatması gerektiğini savunan McCain, belki en büyük zeleştirilerden birini de ABD'nin Ortadoğu politikası konusunda yaptı. Yanlış anlaşılmasın, İsrail'i rahatsız edebilecek tek bir kelime sarf etmedi. Washington'ın şimdiye kadar bölgede istikrar adına otokrat rejimleri savunduğunu, terör belasının kökeninde de bunun olduğunu söyledi. Ancak "Acele hareket etmemeli ve bir gecede değişiklik talep etmemeliyiz." diyerek aşırı idealist olmadığını da gösterdi. 'Radikal İslami terörizm'i zamanımızın en büyük tehdidi olarak gören McCain, çoğunluğu teşkil eden 'ılımlı Müslümanlar'ın kalplerini ve kafalarını kazanma hedefini vurguladı. Yükselen Çin'e ilişkin şüpheli ama fazla tehditkar olmayan, Hindistan'ı ise kucaklayıcı mesajlar gönderdi.

Eğer sözünün eri ise böyle bir vizyona sahip birisinin ABD'nin dümenine geçmesinden fazla endişe duymamak lazım. Ancak McCain'in geçmişte dış politika görüşlerinde bazen aniden rota değiştirdiği de biliniyor. Her şey çevresindeki ve ruhundaki idealizm ile realizmin birbirini nasıl dengeleyeceğine bağlı. Haddizatında ift kişiliğini iyi idare edebilen bir başkan, geleneksel olarak çift kişilikli mahiyet taşıyan, hayır ve şer sarkacında gidip gelen ABD dış politikasına tam muvafık da olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] şahdamarına dış geçirmek

Ali H. Aslan 2008.04.14

Bush'un Irak'taki gözde tepe komutanı General David Petraeus, geçen hafta Kongre'yi asker çekme işlemini neden temmuzdan itibaren süresiz olarak ertelemek gerektiğine ikna etmeye çalışırken, 'Devam etmeliyiz. Dışlerimizi şahdamarına geçirmiş durumdayız. Ve orada öylece kalması lazım' diyordu.

Dışlerini geçirdiğini söylediği şey, herhalde ABD'yi Irak'ta istemeyen dşmanlarıydı. Onların başında da aslında Irak'ta ve bölgede Washington rağmına artan gücü nedeniyle tartışmaların odağında yer alan İran geliyor. Ne var ki, Irak'ta ABD'nin mi İran'a, yoksa İran'ın mı ABD'ye daha iyi damardan dış geçirdiği tartışılır.

Tevekkeli değil, Senato ve Temsilciler Meclisi komisyon toplantılarında terletilen General Petraeus ile ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Ryan Crocker, Irak'taki İran etkisinden 'habis' ve 'arsız' gibi ifadelerle bahsederken, ülkedeki Amerikan çıkarlarına en büyük tehdit olarak El Kaide yerine İran destekli grupları ön plana çıkardılar. Hemen ardından Başkan Bush, radyo konuşmasında İran'a Irak'ı 'terörize' etmek ile barışı bir ilişki kurma arasında tercihte bulunma çağrısı yaptı. Bu arada Büyükelçi Crocker ise ABD'nin bir zamanlar muhatap almayı zinhar reddettiği Tahran yönetimini Irak konusuna münhasır müzakerelere davet ediyordu.

Washington'daki Irak tartışmasını izlerken, aslında ABD'nin son yıllardaki en büyük dış politika inisiyatifinde ve savaşında başta İran olmak üzere dışsal faktörlere ne denli bağımlı olduğu görülüyor. İran, Irak'taki örtülü askerî ve siyasi operasyonları sayesinde, ABD'nin iç siyasetini dahi etkileme gücüne sahip.

Başkan Bush'un seve seve onayladığı yeni Petraeus planı, kasımdaki ABD başkanlık seçimleri esnasında, Irak'taki Amerikan güçlerinin büyük ihtimalle 140 bin gibi yüksek bir sayıda olacağı manasına geliyor. Yani şimdilerde ekonomik durgunluk sorununun gerisinde kalmış gibi görülen Irak Savaşı, eğer İran kanatırrsa, yine ön plana çıkacak. Ve yeni başkan Irak'taki büyük Amerikan askerî varlığı ve tabii ki İran'la nasıl iştigal edeceği sorularını kuşağında bulacak.

Demokrat başkan adaylarının 'Irak'tan asker ne derece hızlı çekilirse ya da çekilme tehdidinde bulunursak, Iraklılar o kadar çabuk siyasi uzlaşma sağlayabilir, dolayısıyla bize ihtiyaçları azalır' görüşünün geçerliliği, İran'ın nasıl bir yol izleyeceğine bağlı. Diğer yandan, 'asker çekelim ki yarın bir gün mesela İran'la doğrudan bir savaşa falan giresek elimizde daha moralli, dinlenmiş ve yeterli sayıda askerimiz olsun' görüşü de, İran'ın Amerikan askerlerini yeniden Irak'a dönmeye mecbur bırakacak istikrarsızlık planları yapma kabiliyetiyle sınırlı.

İran'ın Irak'taki karıştırıcı rolünün etkisiyle, Amerikan ordusu da bölündü. Başını Petraeus'un çektiği bir grup, İran'a karşı geri adım görüntüsü verebilecek derecede büyük asker indirimlerinin Ortadoğu hakimiyeti mücadelesinde ABD'ye büyük avantaj ve tecrübe kaybettireceğini savunuyor. Şu sıralarda daha çok Kara Kuvvetleri İkinci Başkanı General Richard Cody'nin sözcülüğünü yaptığı karşıt ekol ise, ordunun eğer Irak'ta güçlerini azaltıp üzerindeki stresi atmazsa global çapta mevcut ve müstakbel operasyon gücünü kaybedeceğini düşünüyor.

Dış politikanın akil adamlarından Senatör Richard Lugar'ın dediği gibi, bugünün sorusu, 'güvenlik alanındaki ilerlemeleri Irak'ı istikrarlı kılacak siyasi kazanımlara dönüştürmenin mümkün olup olmadığı ve nasıl yapılacağı' İran faktörü yetmiyormuş gibi, gerek siyasi gerek askerî cenahtaki çatışan görüşler, ABD'nin Irak'ta geniş mutabakata dayalı bir devlet stratejisi geliştirmesine engel oluyor.

Bush yönetimi, Irak'ın istikrara kavuşması için, bölgede başta Suudi Arabistan ve Mısır olmak üzere Sünni Arap devletlerinin Bağdat yönetimiyle ilişkilerinin sıklığını ve düzeyini artırması için diplomatik atağa geçiyor. Ancak Maliki hükümetini İran'ın kuklası olarak gören Arapları buna ikna etmekte zorlanacağı muhakkak. Amerikalılar Maliki'nin Basra'da farklı meşrepten Şiilere yaptığı operasyonun mezhepçi ve İranlı tezini zayıflatacağı ümidinde. Ama ben Sünni Arapların kül yutacağını pek sanmam.

Irak'ta başarıyı 'zor' ama 'ümitsiz değil' diye nitelendiren Petraeus ve Crocker, senatörlerin ve milletvekillerinin iki ayrı meclisteki 16 saatlik sorgusunda tüm ısrarlara rağmen 'başarı'dan neyi kastettiklerini doğru dürüst izah edemediler. Ama aslında herkes meselenin 'İran'ı altetme başarısı'na gelip dayandığını çok iyi biliyor. İran global bir güç değil. Ama bölgesinde bir süper güç gibi davranma kabiliyetine sahip. Bu nedenle, kendine aşırı güvenen, bölgeyi çok iyi bildiğini zanneden, ama aslında oraları İran kadar anlaması imkânsız olan global güç ABD'nin şahdamarını dişlerinin arasına geçirdi. ABD'nin 21. yüzyılın en büyük hakimi olması, büyük ölçüde Ortadoğu'daki enerji kaynaklarını kontrol etmesine bağlı. O da, İran'ı Irak'ta altetmesine ya da anlaşmasına.

Türkiye mi? Biz denklemin içine sokulmuyoruz. Zaten suni iç sorunlar üreterek bir türlü istikrarda devamlılığı yakalayamayan, bölgeyi derinlemesine okumak için gereken ilmî donanımı da nispeten zayıf olan ve Kürt devleti korkusuyla Irak'la hâlâ sağlıklı ilişki kuramayan bir başkentten ne beklenir ki?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rice konuşmasının perde arkası

Ali H. Aslan 2008.04.21

Rice, kapatma davasını yakından izlediklerini belir- terek, "Biz, bunun, Türkiye'nin laik ve demokratik ilkeleri içinde çözüleceğine inanıyoruz. Bu şekilde olması, seçmenlerin sesine kulak verilmesi herkesin çıkarınadır." demişti.

ABD Dışışleri Bakanı Condoleezza Rice'ın geçen salı Türk Amerikan Konseyi (ATC) toplantılarında yaptığı konuşma, AK Parti'ye kapatma davasından sonra siyasi düzeyde bir Amerikan hükümet mensubunun yapacağı ilk yorum olması hasebiyle çok merak ediliyordu. Rice konuşmasında kapatma davasından hiç bahsetmedi; ancak soru gelince konuya değindi. Bunu nasıl değerlendirmek gerekiyor? Gelin Rice'ın konuşmasından ve başka gözlemlerden hareketle 'ABD, Türkiye'deki gelişmelerin neresinde?' sorusuna cevap aramaya çalışalım.

ABD Dışışleri mensuplarından konuşmaya ilişkin en çok duyduğum laf 'dengeli' kelimesiydi. Belli ki Rice, hükümet içi istişarelerde dengeli mesajlar vermesi yönünde telkinler almıştı. Ve dengeleme teşebbüsleri son dakikaya kadar sürmüştü. Mesela AK Parti'ye kapatma davasına ilişkin bazı cümlelerin normalde metinde olmasına rağmen son anda çıkarıldığını öğrendim. O cümlelerden bazıları şunlar: 'Türk demokrasisi şu anda Anayasa Mahkemesi'nde devam eden kapatma davasıyla iştigal ederken, biz de yakından izliyoruz. Demokrasi kolay ve mükemmel değildir. Fakat laik değerlere ve hukukun üstünlüğüne bağlılık sürdürülürken, seçmenlerin iradesini garantiye alan en iyi sistemdir.'

Türkiye konularında kanaatine önem verilen bazı kilit yetkililer bu cümlelere itiraz etmiş. Konuşmada kapatma davasından bahsedilmesinin, ABD'yi Türkiye'nin bir iç meselesine taraf konumuna getirebileceği belirtilmiş. Hele 'seçmenlerin iradesi'ne değinilmesinin ABD'yi halk iradesini yargıya tercih edip kuvvetler ayrılığı ilkesini çığneme pozisyonuna düşürebileceği söylenmiş. Neticede metinden AK Parti bahsi çıkarılmış. Ancak soru gelme ihtimaline binaen, Rice hazırlık yapmış.

Rice'ın ilgili soruya verdiği cevaba bakılırsa, taraf olmamaya özen gösterdiği görülüyor. ABD'li bakan bir yandan 'halkın sesine kulak verilmesi' ve 'demokratik kurumlar' çerçevesinde sorunun çözülmesi temennisinde bulunurken, diğer yandan demokrasi kelimesinin önüne koyduğu 'laik' sıfatlarıyla dengeleme yapıyordu. (Rice'ın aslında laiklik vurgusunu yapmayı fazla istemediğini; ancak bazı danışmanlarından o yönde telkin aldığını duydum.)

Neticede eğer girişken bir meslektaşımız ısrarla söz istemeseydi, Rice'tan şu anda Türkiye'nin tüm müttefiklerinin yakından takip ettiği kapatma davasıyla ilgili bu kadarcık bir yorum bile alamamış olacaktık. Peki Amerikalı bakanın davadan bahsetmemeye karar vermiş olmasını Türkiye'deki demokrasiye zayıf destek olarak değerlendirmek mümkün mü? Amerikan Dışışleri mensupları buna kesinkes hayır cevabını veriyorlar. Aksine, konuşmanın büyük ölçüde demokrasi teması üzerine bina edildiğine dikkat çekiyorlar. İnceledim, gerçekten de metinde şu veya bu vesileyle tam 21 kez demokrasi kelimesinin türevleri geçiyordu. (AK Parti'ye muhalefetin sembolü haline getirilen laik kelimesinin türevlerine ise sadece üç kez rastlayabildim.)

Demokratik prensipleri bu derece nazara veren bir hükümetin Türkiye'deki darbe girişimlerine sıcak bakması beklenemez. Ancak Amerikan yönetimince -belki Rice gibi mutedil isimler istese dahi- AB kadar aktivist bir demokrat tutum takınılmadığı da muhakkak. Nitekim Amerikalı yetkililer AB'den farklı davrandıklarını inkar etmiyor. Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinden dolayı Avrupalıların daha müdahil davranmasının normal olduğuna dikkat çekiyorlar.

Amerikan yönetimini 'tarafsız' ve 'dengeli' davranmaya yönlendiren herkesin 'tarafsız' olmadığı kesin. Mesela azılı AK Parti karşıtlarından Michael Rubin, konuşmadan bir gün önce National Review'da çıkan makalesinde, Rice'a kapatma davasından hiç bahsetmeme çağrısında bulunmuştu. Rubin'in tek başına bir ağırlığı yok. Ancak Dışışleri'ni de sevmeyen ve orada genel olarak sevilmeyen neocon çevrelerin Türkiye konusundaki en ateşli sözcülerinden. Dolayısıyla söyleyenden ziyade, söyletene bakmak lazım. Söyletenler arasında AK Parti karşıtı çizginin gerek Pentagon'da gerek Başkan Yardımcısı Cheney'nin ofisinde Türkiye konusunda kilit konumundaki bazı temsilcilerinin bulunduğuna emin olabilirsiniz.

İran ve daha birçok konuda Dışışleri'ni gevşek bulan bu ekibin Erdoğan hükümetine husumet duyduğu konuların başında da -1 Mart tezkeresi ve dindarlıklarına ilaveten- Tahran rejimine sert davranmaması geliyor. Gerekirse İran'a savaş açma yanlısı olan söz konusu kanat, Türkiye'de AK Parti'ye muhalefet etmek ve PKK'yla mücadeleye yardımcı olmak suretiyle laiklik ve terör konusunda hassasiyetleriyle bilinen Türk ordusunu yanına çekmeye çalışıyor. Yıllardır savsakladıkları halde en nihayet -AK Parti'ye fazla yaramasın diye temmuz seçimlerinden sonra- geçen yılın kasım ayında PKK'ya karşı sınır ötesi harekâtlara geçit vermelerini de bu cümleden olarak görüyorum.

Başkan Yardımcısı Cheney son Türkiye ziyaretinde Başbakan Erdoğan'dan İran konusunda arzu ettiklerini duyamamış ve epeyi kızmış. Üstüne üstlük, Cheney'nin İstanbul'da AK Parti karşıtı işadamı Mustafa Süzer'in otelinde kalarak görüştüğü iddiaları ayyuka çıkıyor ve Amerikan yönetimince yalanlanmadı. Süzer'in Washington'da kiraladığı Advantage Associates adlı lobicilik şirketinin hükümet aleyhine taşıdığı bilgilere en çok kulak veren ve yayanların neoconlar olmasına da şaşmam. Dolayısıyla Washington'da etkili bir kesimin AK Parti'nin burnunu sürtme sürecinde gerçekten 'tarafsız' olmadığı aşikar.

Netice itibarıyla bir yandan Irak, İran ve Afganistan'daki hedefleri için Türk ordusuyla arasını mümkün mertebe iyi tutmaya çalışan, diğer yandan halk iradesini de göz ardı etmekten çekinen ikircikli Washington'dan kapatma davası bağlamında ihtiyatlı bir söylem çıkıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Amerika siyah başkan seçebilir mi?

Ali H. Aslan 2008.04.28

Demokratik Parti içindeki kıyasıya başkan adaylığı yarışında rakibi Senatör Barack Obama'yla arasındaki matematiksel farkı kapatmakta zorlanan Senatör Hillary Clinton'un son zamanlarda en çok kullandığı kozlardan biri ırk faktörü.

Siyasi başarılarında aslında siyahilerin sempatisine çok şey borçlu olan Clintonlar, malesef siyah korkusu üzerinden siyaset yapmakla eleştiriliyor. Tabii bunu usturuplu yapıyorlar. Clinton'un kapalı ortamlarda açıkça, açık ortamlarda kapalıca verdiği mesaj şu: 'Eğer Obama bizim partinin adayı olursa, Cumhuriyetçi aday Senatör John McCain karşısında başarı şansı benden az. Çünkü bir kısım beyaz seçmen sırf siyah olduğundan dolayı Obama'ya oy vermez.'

Gerçi bir kısım erkek seçmenin de sırf kadın olduğundan dolayı Clinton'a oy vermemesi söz konusu. Ama doğrusu ırk ve renk faktörünün Amerika'da seçmen davranışlarına etkisi konusunda Clinton fazla haksız sayılmaz. Irkçılık eskisi kadar olmasa da Amerikan toplumda hala kaydadeğer bir şuuraltı unsuru. Ülkede hem beyaz hem siyah karşıtlığı mevcut. Senatör Clinton geçen hafta kazandığı Pennsylvania ön seçimlerinde ırk faktörünü dolaylı göndermelerle kendi lehine kullanmaya çalıştı. Ve başarılı da oldu. Clinton'un destekçisi Pennsylvania valisi Ed Rendell, seçim öncesinde Pittsburgh Post-Gazette yayın kuruluşuyla sohbetinde eyaletteki bazı beyazların bir Afrikalı-Amerikan başkan adayına oy vermeye 'muhtemelen hazır olmadığını' söylemiş ve bu oranın yüzde 5 dolayında olduğunu ima etmişti. Nitekim Pennsylvania'daki sandık çıkışı anketlerde 10

beyaz seçmenden biri ırk konusunun tercihlerinde etkili olduğunu kaydetmiş. Ve böyle diyenlerin oyları 1'e karşı 3 oranında Clinton'a gitmiş.

Amerika'nın genelinde beyazlardaki ırkçılık oranını tam olarak bilmemiz mümkün değil. Çünkü toplumsal önyargılar çoğu zaman açıkça ifade edilmediğinden, bilimsel verilere dökmek çok zor. Ancak bazı araştırmalar bir nebze fikir verebilir. Mesela 2-14 Nisan arasında yapılan bir AP-Yahoo ortak anketinde beyazların yüzde 8'i bir siyah başkan adayına oy vermeyeceğini bildirmişti. Gerçek kanaatlerini gizleyenler eklenirse bu oran yükselecektir. Bu arada aynı ankette seçmenlerin yüzde 15'inin Obama'yı Müslüman zannettiği de ortaya çıktı. Amerika'da Müslümanlığa ilişkin son dönemlerde giderek yaygınlaşan önyargılar nazarı itibara alındığında, bu da Obama'nın aleyhine işleyebilecek bir başka faktör. Rakipleri hem siyah hem Müslüman bir lider olan Louis Farrakhan ile Obama kampanyasını irtibatlandırmak için boşuna gayret sarfetmiyor. Demokratlar ve cumhuriyetçiler arasında son iki dönemdir kıyasıya geçen ve bu yıl da öyle olması beklenen başkanlık seçimlerinde her oy önem taşıdığından, ırkçılık etkenini gözardı etmemek gerekiyor.

Irk, Senatör Obama'nın yakın zamana kadar özdeşleşmekten özenle kaçındığı bir konuydu. Ama korkunun ecele faydası yok. Manevi önderi Papaz Jeremiah Wright'ın bazı eski vaaz kasetlerinde söylediklerinin cımbızla ayıklanarak kamuoyuna beyaz düşmanı gibi yansı(tıl)ması sonucu sıkıntıya giren Demokrat aday, 19 Mart'ta ırkçılığa münhasır bir konuşma yapmak zorunda kaldı. Beyazların ve siyahların karşılıklı önyargılarına işaret ederek, bir beyaz anne ile siyah babanın çocuğu olarak kendini tarafsız ve adil bir konumda sunmaya çalıştı. Ve Wright ile arasında mesafe koydu. Ne var ki, kendi partisindeki hasımları tarafından bile aleyhinde kullanılan Wright bağlantısı, McCain'in karşısına çıkarsa eminim ki Cumhuriyetçilerce çok daha fazla gündeme getirilecektir.

Senatör Obama, şimdiye kadar önseçim yapılan eyaletlerin pek azında kendi partisinden beyazların yüzde 50'sinden fazlasının oyunu alabildi. Tabii bu Obama'ya oy vermeyen her beyazın ırkçı olduğu manasına gelmiyor. Demokratik Partili adaylar beyazlardan genelde Cumhuriyetçilere nispeten daha az oy alıyor. 1964'de Lyndon Johnson'dan beri hiçbir Demokrat başkan adayı (ki hepsi beyazdı) beyaz nüfusun çoğunluğunun oyunu alabilmiş değil. Ama bir kısım beyazlarla siyah siyasetçiler arasında sadece partisinden değil, renginden dolayı da ekstra bir kan uyuşmazlığı bulunduğu inkar edilemez. Obama da istisna değil. Diğer yandan Amerika'nın siyah karşıtı ırkçılığın hala devam ettiği bir ülke olduğu damgasını yemesini istemeyen ve dünyada Bush döneminde iyice bozulan imajını düzeltmek isteyen bazı beyazlar, sırf bu amaçla Obama'ya oy verebilir.

McCain, Clinton ya da Obama'nın Beyaz Saray'ın mevcut sakininden çok daha yetkin bir başkan olacağına şüphem yok. Ama ABD'nin dünyadaki imajına en olumlu tesiri Obama'nın seçilmesi yapacaktır. Hem siyah hem de Müslüman babalı (Hüseyin orta isimli) birisinin kaptan köşküne çıkması milyarlarca insanın Amerikan sistemine saygı ve sempatisini artıracaktır. Bu imaj parlaması makul iç ve dış politikalar ile de takviye edilirse, ABD düştüğü derin çukurdan başını çıkarmaya da başlayabilir. Ancak tabii ki son sözü Amerikan halkı söyleyecek. Umarım ırk ve cinsiyet ayrımcılığı gibi insanlığa yakışmayan tutumlardan mümkün merteye arınmış şekilde kararlarını verirler.

[WASHINGTON] ABD, Türkiye'de demokrasi kampına mı yöneliyor?

Ali H. Aslan 2008.05.05

Washington Post'ta cuma günü çıkan ve Türk demokrasisinin maruz kaldığı somut tehlike karşısında Bush yönetiminin AB'nin gerisinde kalan tutumunu eleştiren başmakale, ABD başkentindeki Türkiye'ye ilişkin dinamikleri etkileyeceği benziyor.

Washington Post, New York Times ve Wall Street Journal gibi gazeteler, ABD başkentinde kaydadeğer ağırlığı olan basın kuruluşlarıdır. Mesela Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin sözde Ermeni soykırımı tasarısını sümen altına itmesinde bu tür büyük gazetelerin eleştirel yayınlarının önemli tesiri oldu. Özellikle tüm gazetenin yayın çizgisini yansıtan başmakaleler, yani editöryaller, çoğu zaman Amerikan siyaset ve bürokrasisini hizaya getirir.

Post'un 'Laik ve antidemokratik' başlıklı editöryalinde Türkiye'deki 'hafif dindar' iktidar partisinin ülkeyi 'ilerici siyasi ve ekonomik reformlar'la Avrupa Birliği'ne hazırlarken, 'laik muhalefet'in defalarca antidemokratik taktiklere başvurduğu anlatılıyor. Partinin kapatılmasının Türkiye-AB ilişkilerinde 'çok ağır' sonuçlar getireceğini belirten AB'nin demokrasinin maruz kaldığı tehlike karşısında açık bir mesaj verdiğini kaydeden Post, Washington yönetimine ise şu eleştiri getiriyor:

"Maalesef Bush yönetiminin tutumu bu kadar net olmadı. Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, geçen ay davanın 'Türklerin karar vereceği bir mesele' olduğunu söylerken, 'Bunun Türkiye'nin laik demokratik çerçevesinde ve laik demokratik prensipleriyle kararlaştırılacağını' umduğunu -her ne demekse!- ekledi. Halbuki yönetim, AKP'nin kapatılmasının ABD-Türkiye ilişkilerine ciddi zarar vereceğini açıkça ifade etmelidir. ABD'nin Türk demokrasisinin -ve şu an onu yöneten mutedil İslami partisinin- başarısında hayati çıkarı vardır."

Daha önceki yazımdan hatırlayacak olursanız, Rice aslında Amerikan Türk Konseyi'ndeki 15 Nisan tarihli konuşmasında kapatma davasına değinmek, hatta belki biraz eleştirel tutum sergilemek istediği halde, bir kısım danışmanlarının telkinleriyle ana metin kırılarak suya sabuna dokunmaz hale getirilmişti. Soru-cevap bahsinde konu gündeme geldiğinde ise Rice, Washington Post'a 'her ne demekse!' dedirtecek derecede dolambaçlı, iki tarafa çekilebilecek ya da Associated Press'in tabiriyle 'ihtiyatlı' ifadeler kullanmıştı.

Bush yönetimi temelde Türkiye'deki demokratik reformcu sivil güçler ile askerî bürokrasi merkezli statükocular arasındaki siyasi mücadelede 'tarafsız' olduğunu göstermek, ne şişi ne de kebabı yakmamak amacıyla böyle davranıyordu. Ancak demokrasiye meydan dayağı atılırken 'tarafsız' kalmak, aslında tam da dayakçıların istediği şey değil midir? Amerikan yönetimini davayla ilgili 'tarafsız' tutuma hangi Türk ve Amerikalıların yönlendirmeye çalıştığına bakılırsa, bu sorunun cevabı çok daha iyi anlaşılır. Bunlar arasında, Türkiye'de yarı-askerî bir rejimi tam demokrasiye tercih eden JINSA gibi 28 Şubat sürecinde de etkili olmuş birtakım düşünce kuruluşları, bazı Türk iş çevreleri, AK Parti'yi yıpratarak siyasette kendine alan açmaya çalışan fırsatçılar ve onların Washington'daki gözde bağlantıları neoconlar bulunuyor. Eğer Amerikan yönetimi Rice'ın konuşmasından önce Newsweek'e yazı yazarak dostça yol gösteren eski Ankara Büyükelçisi Morton Abramowitz ve Dr. Henri Barkey gibi ciddi uzmanların uyarılarını dinleseydi, bu duruma düşmezdi. Ne yazık ki neocon kesimin Türkiye konusunda sözcülüğüne soyunan Michael Rubin gibilerin telkinleri doğrultusunda hareket ettiler. İşin en enteresan yanı, neoconların normalde fazla tesiri altına alamadıkları Dışişleri Bakanlığı'na da son zamanlarda çeşitli taktiklerle sızmaya çalışmasıydı.

Neoconların Başkan Yardımcısı Cheney'nin ofisine, Beyaz Saray Milli Güvenlik Konseyi'ne ve Pentagon'un sivil kanadına sızmalarına gerek yok, oralarda zaten Türkiye işleri genelde onlardan soruluyor. Öte yandan, adil olmak gerekirse neoconlar da Türkiye'de hep 'laiklik elden gidiyor' yaygarası yapanlarca yönlendirildiklerinden, değerlendirme hataları artıyor. Keşke Türkiye'deki demokratik kesim neoconlarla da temasa geçebilse ve onlar da bu kesimlere kapılarını açabilse.

Türkiye kaynaklı AK Parti karşıtı grupların ve neoconların ABD Dışışleri'ne yönelik psikolojik kampanyaları en çok Bakan Yardımcısı Dan Fried ve onun sağ kollarından Matt Bryza'yı hedef alıyor. Çünkü Rice, Türkiye konularında Beyaz Saray'da milli güvenlik başdanışmanırken beraber çalıştığı ve Dışışleri'nde de yanına aldığı bu isimlere çok itibar ediyor.

Büyükelçi Fried ve Bryza'nın Rice'ın konuşmasında tam olarak nasıl bir rol oynadıklarını doğrusu bilmiyorum. Yanlış tavsiyede bulunmuşlarsa bile, eminim AK Parti hükümetine karşı kötü niyetlerinden değil, malum lobilerin şeytani telkinleri ve yoğun baskısı sonucu kafaları karıştığından yapmışlardır. Umarım Türkiye'yi doğru dürüst tanıyanların zaten parmakla sayıldığı Washington'da ülkemizi en iyi bilenler arasında yer alan, üstelik PKK'yla mücadele dahil birçok kilit konuda hükümete ve Türkiye'ye müzahir olan bu yetkililer olanlardan zarar görmez. Çıbanın başı Dışışleri'nde değil, başka yerlerde.

Son yaşananlar, Washington'da yönetim içindeki ve dışındaki bazı grup ve lobilerin Türk-Amerikan ilişkilerindeki yanıltıcı ve zehirleyici etkileri hususunda göz açıcı bir etki yapabilir. Amerikan yönetimi antidemokratik ve paranoid lobilere ne denli mesafe koyarsa, ABD ve Türkiye'nin demokratik kamuoyunda zemin kaybetmekten o oranda kurtulacaktır. Washington Post başmakalesinin soğuk duşu sayesinde hipnozdan çıkıp kapatma davasıyla ilgili tutumlarını yeniden gözden geçireceklerini ümit ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Diyet ve cizye

Ali H. Aslan 2008.05.12

Dış politika alanında en çok istifade ettiğim meslek büyüklerimden Cengiz Çandar, ABD'nin İran'a saldırma ihtimalini ve bunun bize muhtemel yansımalarını analiz ederken, Türkiye'deki iç siyasî dengelerin Amerika'daki farklı siyasî tercihler ve Ortadoğu'daki dinamiklerden nasıl etkilenebileceğine dair ipuçları veriyor.

Ve yazısını şu anlamlı soruyla bitiriyor:

"AK Parti'nin ve Tayyip Erdoğan'ın kaderi, Türkiye'nin "gelecek tasavvuru" acaba sadece Anayasa Mahkemesi'nin 11 üyesinin mi elinde; yoksa çok daha geniş çerçevede hareket eden dinamiklerle mi ilgili?" (9 Mayıs 2008, Referans)

Çandar'ın yazısı, aslında bu sorunun cevabını büyük ölçüde veriyor: B şıkkı.

Ama izin verirsiniz onun argümanını ben de şu soruyla takviye edeyim:

Eğer 1 Mart 2003 tezkeresi kabul edilseydi, İsrail ve onun Washington'daki güçlü kolları, Türkiye'yi -mesela Orgeneral Çevik Bir'in iç ve dış politikaya balans ayarı yaptığı dönemlerdeki gibi- kendileri açısından emin ellerde hissetseydi ve Ankara ABD-İsrail ekseninin İran'la ihtilafında 'tarafsız' bir görüntü vermeseydi, AK Parti'nin başına 27 Nisan muhtırası ve kapatma davası musibetleri kolay kolay gelir miydi? Gelse bile, Washington'daki yönetim 'tarafsız'(!) kalır mıydı? Sanmam.

Öyle bir durumda, bugün hükümete atılan dayakta Washington'ı 'tarafsız' kalmaya iten yönetim içi grupların ana damarını temsil eden neoconlar, Başbakan Erdoğan'a methiyeler dizerdi. Yönetimin diğer kanatlarında zaten AK Parti hükümetine sempatik bakma temayülü olduğundan, Washington'da konsensüs sağlanarak demokrasi lehinde sağlam bir duruş sergilenebilirdi.

Haddizatında Ankara kendi içinde nasıl bölük pörçükse, Washington da Ortadoğu politikaları konusunda bölünmüş durumda. ABD'nin Türkiye politikasını -onun da Türk iç siyasetine- etkilerini, Ortadoğu politikasındaki farklı ekollerin izdüşümlerini incelemekten anlamak mümkün değil. Bana göre AK Parti hükümetinin ABD ile ilişkilerde başından beri yaptığı en büyük hata, Washington'da yönetimin sadece bir kanadını oluşturan ve daha çok Dışişleri Bakanlığı'nca temsil edilen nispeten makul çizgiyi temel ölçü alması, ABD politikasını genelde o mercekten okuması olmuştur.

1 Mart tezkeresini büyük ölçüde sineye çeken, Türkiye ile ortak stratejik vizyon belgesi imzalayarak bardağın dolu tarafına odaklanmaya çalışan, İran ve Suriye ile angajman politikasına aşırı tepki göstermeyen, hatta bundan pragmatikçe faydalanmayı deneyen, İsrail-Suriye barışı için arabuluculukta AK Parti'yi teşvik eden, Başbakan Erdoğan'ın İsrail'e bazı kızgın çıkışlarına bile fazla aldırmayan, AB sürecinin iç istikrarı zedeleyen Kürt ve din tartışmaları başta olmak üzere her derde deva olabileceğini düşünen, bu kesimdir. Washington'daki diğer cenahın pozisyonu ise yukarıdakinin tersidir.

Son dönemlerde ABD'nin Ortadoğu'da İran'la yürüttüğü nüfuz mücadelesinde Türkiye'den beklentileri ön plana çıkmakta. Bu hadise de Washington'daki ikili yapıdan bağımsız şekilde anlaşılamaz. Washington'daki tüm odaklar, Türkiye'yi yanlarında görmek ister. Ayrıldıkları temel nokta ise Ankara'dan taleplerin boyutu. İran'la savaş yanlısı neocon cephe, muhtemel bir harekatta bazı askerî üsleri kullanmak dahil, Türkiye'nin imkanlarını alabildiğine zorlamak istiyor. İran'ı doğrudan karşısına almış bir Ankara'nın bölgede Amerikan-İsrail eksenine tutkallanacağı değerlendiriliyor. Washington'daki diplomatik çözüm yanlısı cenah ise Ankara'nın İran'ı müzakere masasına oturtabilecek uluslararası girişimlere ve yaptırımlara daha aktif destek vermeye ikna edilmesini şimdilik yeterli buluyor.

Son tahlilde, eğer iş savaş raddesine varırsa ve hele Türkiye'nin askerî yardımı operasyonel açıdan olmazsa olmaz görülürse, Amerikan yönetiminin 1 Mart sürecindeki gibi tüm kanatlarıyla bastıracağından da emin olabilirsiniz. Ama Bush'un masasında bekleyen savaş opsiyonuna işlerlik kazandırmak isteyen odaklar, şimdiden 'Türkiye de gönüllüler koalisyonunda yer alacak' türünden taahhütler almayı arzu ediyor. Irak'a karşı savaşı asıl 'büyük şeytan' gördükleri İran rejimini kuşatma ve yıkma hamlesinin ilk adımı olarak gören bu kesim, evdeki hesabın Ortadoğu çarşısına uymamasının kızgınlığını yaşıyor. Nihai emellerine ulaşmak için her şeyi göze almışlar. Zaten başından beri şüpheli baktıkları, tezkerenin reddinden sonra ise kara listenin silinmez kısmına koydukları AK Parti'yi iktidardan düşürme veya en azından zayıflatma çalışmalarına destek vermek de buna dahil.

Onlar açısından bundan daha ideal bir durum olamaz. Bir yanda kapatılma tehdidine karşı uluslararası camiadan destek arayan, dolayısıyla dış politikada taviz verme potansiyeli arttığı ümit edilen bir iktidar partisi. Diğer yanda, iç siyaseti anti-demokratik yollarla dizayn çalışmalarına yardımcı oldukları için kendilerine

minnettar olan Türk devlet sistemi içindeki etkili bir diğer kesim. Birinden cizye, öbüründen diyet istiyorlar. Irak'ta sıvıştınız, İran'da ödeyeceksiniz diyorlar. İşin özü budur.

Osmanlı'nın ve Türkiye'nin son dönem tarihi, Batı'ya ödenmiş cizyeler ve diyetlerle doludur. Mesela 12 Eylül 1980 ihtilalini ABD'nin desteklemesinin diyetlerinden biri, Orgeneral Evren yönetiminin Yunanistan'ın NATO'ya dönüşüne geçit vermesi olmuştur. Biz içte birbirimizi yediğimiz, anlaşmayı, paylaşmayı, geçinmeyi bilemediğimiz sürece, Türkiye'nin 'gelecek tasavvuru' dış dinamiklere göbekten bağımlı olmaya devam eder. Ve ülke olarak daha nice cizyeler ve diyetler öderiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin, çileden çıkaran Türkiye politikası

Ali H. Aslan 2008.05.19

Şu günlerde görüştüğümüz hemen her Amerikalı yetkili, Türkiye ile Azerbaycan arasında doğalgaz boru hattı müzakerelerinin bir an evvel anlaşmayla sonuçlandırılmasının stratejik açıdan önemini vurguluyor.

Son olarak ABD Dışişleri'nin Türkiye konusunda en yetkin ağızlarından Matt Bryza, Washington'daki TÜSİAD konferansında sunumunun büyük kısmını buna ayırdı. İyi güzel de, acaba Amerikan yönetimi Türkiye'de ölüm kalım mücadelesi veren bir hükümet varken, işlerin eskisi gibi yürüyebileceğini mi sanıyor?

AK Parti'ye karşı süren dava, hükümetin dış politikada dikkatini de dağıtıyor ve karar mekanizmalarının sağlıklı işlemesini güçleştiriyor. Kapatmayla sonuçlanması, Türkiye'nin istikrarına zarar verecek ve Türk-Amerikan ilişkilerine de ciddi yansımaları olacak. Ancak Amerikan yönetiminin (en azından kamuoyuna açık) söyleminde ciddi bir endişe havası sezilmiyor. Sanki hiçbir şey olmuyormuş gibi davranıyorlar.

Bush yönetiminin bu inanılmaz derecede ferasetsiz tavrı, eski Ankara Büyükelçisi Mark Parris'i de sonunda çileden çıkardı. Büyükelçi Parris, dinleyici olarak bulunduğu Türk-Amerikan ilişkileri konulu TÜSİAD konferansında kapatma davasından hiç bahsetmeyen konuşmacıların ardından söz aldı. 'Odadaki goril'i görmezden gelmenin mümkün olmadığını kaydederek, kapatma davasının muhtemel etkilerini gündeme getirdi. Ardından cumartesi günü Parris'in Wall Street Journal'da bir makalesi çıktı. Emekli büyükelçi, ABD'nin AK Parti'nin kaderine ilgisiz olduğu izlenimi vermesini 'miyobik' buluyor. Bush yönetiminin 'kısık sesli' reaksiyonundan yakınan Parris, siyasi partileri AK Parti vakasında olduğu gibi hasım basından alınan yanlı haberlere dayanarak, şüpheli gerekçelerle kapatmaya çalışmanın Atatürk'ün 'modern' ve 'Batılı' olma çağrısıyla bağdaşmadığını açıkça ifade etmek gerektiğini söylüyor. Bunun Başbakan Erdoğan'a ya da partisine özel bir iyilik olmadığını, partinin iğdiş edilmesinin bölgede demokrasiye ciddi bir darbe olacağını kaydediyor.

Umarım son günlerde Ortadoğu'da gezip demokrasi nutukları atan Başkan Bush, bu makul seslere de kulak verir. Bölgede olmayan demokrasileri öldürmeye çalışıyorsa, İslam dünyasının en başarılı demokrasisinin köküne kibrit suyu dökme gayretlerini çok daha ciddiye almalı. Tabii bunu yapabilmesi için, anti-demokratik ve İslamofobik lobilerle içli dışlı olan sevgili yardımcısı Dick Cheney'ye bir kez olsun kulak tıkamayı başarması gerekiyor.

Belli ki ABD'nin Ankara Büyükelçiliği ve Amerikan yönetimi ögüdünü Mark Parris ve Morton Abramowitz gibi makul Türkiye uzmanlarından almıyor. Onlara kimlerin akıl verdiğini ya da kafalarını karıştırdığını çok iyi biliyoruz. Ancak Amerikan kamuoyundaki ilgisizlikten de istifade ederek Türkiye'den sorumlu küçük Amerikalı yetkili grubunu tesirleri altına alan ve telkin ettikleri 'tarafsızlık' politikası adı altında demokrasinin altının oyulmasına seyirci bıraktıran o çevrelerin oyunu artık bozulmaya başlıyor. Çünkü Amerikan yönetiminin Türkiye'de demokrasinin geleceği konusundaki aymazlığı, bağımsız aydınların ve büyük yayın organlarının dikkatini çekmeye başladı.

Washington Post'un, Dışışleri Bakanı Rice'ın kapatma davasına tepki göstermemesini sertçe eleştiren başmakalesinin etkili olduğunu söylemiştim. Geçen hafta Matt Bryza'nın 'ne AKP yanlısıyız, ne AKP karşıtı, demokrasi tarafındayız' sözünü etmesinin o makalenin ABD Dışışleri'nde çıkardığı tartışmanın ürünü olduğunu düşünüyorum. Demokratik süreci baltalama ve yüksek yargıyı tesir altına almayı hedefleyen (ve bunu büyük ölçüde başaran) 27 Nisan e-muhtırasından sonra bile 'taraf tutmuyoruz' diyen Dışışleri Bakan Yardımcısı Dan Fried ekibi için hâlâ çok yetersiz dahi olsa, olumlu bir adım.

Şimdiye kadar demokrasiden her bahsettiklerinde önüne 'laik' sıfatını yerleştirerek (sanki laiklik zaten modern demokrasinin tanımı içinde değilmiş gibi) sözde laiklik adına (gerçekte laikliği bahane ederek) hareket eden anti-demokratik kesimlere de çiçek atan Amerikan yönetimi, daha da sıkışacağa benziyor. Demokrat Parti'ye yakın duran Washington Post'un ardından Cumhuriyetçi çizginin en saygın gazetesi Wall Street Journal'ın da kapatma davası konusunda Bush yönetimini eleştiren bir makale yayınlamasını eminim not etmişlerdir.

Mevcut Amerikan yönetimi, Türkiye'deki demokrasi ve hukuk mücadelesine olumlu katkıda bulunmak şöyle dursun, kendi çıkarını dahi anlamaktan aciz. Akılları sıra reelpolitik yapıyorlar. Yani Türkiye'deki birbirine rakip tüm güç odaklarıyla aralarını iyi tutmaya çalışıyorlar. Ama aslında kimseyi tam tatmin edemediklerinden, uzun vadeli hedeflerine ulaşmaları da çok zor. German Marshall Fund uzmanı Dr. Ian Lesser, Büyükelçi Parris'in TÜSİAD toplantısındaki sorusu üzerine, AK Parti'nin kapatılmasının ABD'ye birçok olumsuz siyasi, ekonomik ve stratejik yansıması olacağını söyledi. Bush yönetimi ya bu bariz öngörülerini dahi yapamayacak kadar kifayetsiz, ya kapatma işlerine geliyor ya da bu davanın kapatmayla sonuçlanmayacağına dair bir yerlerden garanti aldıklarından böylesine kayıtsız davranıyorlar.

Biz AK Parti ile muhalifleri arasında bir tercih yapılsın demiyoruz. Demokrasi ve laiklik de birbirine tercih edilemez. Çünkü biri olmadan öteki de olmaz. Buradaki asıl tercih, demokrasinin laiklik dışındaki ilkelerine de saygılı bir hukuk düzeni ile saygısız bir hukuk düzeni arasındadır. Yerli ve yabancı herkesin iş işten geçmeden bu konudaki tercihini açıkça ortaya koyması elzemdir. Türkiye'nin demokrasiyi iyi benimsemiş bir hukuk sistemine sahip olması, hem kendisinin hem dost ve müttefiklerinin çıkarınadır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Babacan, Washington'da ne yapacak?

Ali H. Aslan 2008.06.02

Dışışleri Bakanı Ali Babacan, resmî bir ziyaret için bu hafta Washington'a geliyor. Bakanın ziyareti salı başlayıp gelecek pazartesi sona erecek. Ayrılan uzun süre, hükümetin ABD ile ilişkilere verdiği önemi gösteriyor.

Zamanlama itibarıyla ziyareti anlamlı kılan şeylerin başında ise Türkiye'de iç ve dış politikada istikarsızlığa sebebiyet verebilecek kapatma davası sürecine, Amerika'da ise İran'la ilgili ne yapılacağına ilişkin beyin fırtınalarının yoğunlaştığı bir döneme tekabül etmesi geliyor.

Amerikan yönetimi Bakan Babacan'ın görüşme taleplerine cömertçe karşılık verdi. Başkan Yardımcısı Cheney ve Dışışleri Bakanı Rice'a ilaveten hazine ve enerji bakanları ile de bir araya gelinecek. (Savunma bakanıyla görüşme henüz netleşmiş değil.) Washington, Ankara ile her düzeyde temasa önem verdiğini ihsas ettirmek için elinden geleni yapıyor. Amerikalılar bakana eşlik edecek üst düzey bürokratları da muhataplarıyla buluşturmaya hazırlanıyor. (Washington ziyaretlerinde genelde konuk heyet listeleri Amerikalılara biraz geç ulaşıyor. Halbuki daha erken belirlense, görüşme organizasyonları çok daha verimli olabilir.)

Babacan ziyareti, son zamanlarda Ankara-Washington arasında yoğunlaşan ziyaret trafiğinin yeni bir halkası. Geçen kasımda Başbakan Erdoğan, ocakta da Cumhurbaşkanı Gül kalabalık heyetlerle buralara gelmişti. Babacan onlara eşlik etmişti. Erdoğan'ın ziyareti, Başkan Bush'u Kuzey Irak'ta PKK'ya karşı askerî işbirliğine ikna ağırlıklı idi. Nitekim anlık istihbarat paylaşımı ve ardından cerrahi hava operasyonları geldi. Gül'ün ziyaretine ise, teröre karşı kapsamlı çözüm müzakereleri damgasını vurdu. Verdiği askerî destek sayesinde Türk tarafının geç de olsa gönlünü alan Amerikalılar, sorunun siyasi, sosyal ve ekonomik vechelerini de nazara verme cesaretini kendilerinde bulmuşlardı. Peki Babacan ziyaretinin ana teması ne olacak?

Kürt meselesi, iç ve dış boyutlarıyla şüphesiz yine önde gelen gündem maddelerinden. Amerikalılar Türkiye'nin Kuzey Irak Kürt yönetimine açılımlarını takdir edecek. Başbakan Erdoğan'ın açıkladığı Güneydoğu kalkındırma paketini uygulanabilirse olumlu bir adım olarak görüyorlar. Ancak kültürel haklar konusunda fazla iyimser değiller. Irak, Ortadoğu barışı, Türkiye'nin İsrail-Suriye'yi barıştırma girişimi, Kıbrıs, enerji, AB süreci, reformlar, azınlıkların (çoğunluğun değil) din özgürlükleri, kapatma davası gibi klasik konular da konuşulacak. Ancak bana göre bu seferki müzakerelere asıl damgasını vuracak olan, İran sorunudur. İki taraf da birbirinin nabzını tutmaya çalışacak. Karşılıklı nabız yoklanacak bir diğer öncelikli konu da, Türkiye'nin iç ve dış politikasına büyük yansımaları olması beklenen kapatma davası.

Bu bağlamda, Babacan'ın temasları arasında en önemlisi Başkan Yardımcısı Cheney ile randevusu. Çünkü Washington'da hükümetin İran politikasından en çok kuşku duyan ve AK Parti'ye ilişkin laiklik karşıtlığı iddialarına en fazla inananların başında Cheney geliyor.

Babacan, Dışışleri Bakanı Rice ile zaten sık sık yüz yüze ve telefonla görüşüyor. Rice ile Babacan'ın temsil ettiği bakanlıklar arasında irtibat ve ilişkiler de iyi sayılır. Başkan Yardımcısı Cheney ile durum ise çok farklı.

Cheney, Bush yönetiminin dış politikasındaki büyük kutuplardan olmasına rağmen Ankara ile verimli iletişim kanalları yok. Üstelik son Ankara ziyaretinde hem Başbakan Erdoğan hem Genelkurmay Başkanı Büyükanıt ile görüşmelerinden memnun ayrılmadığı söyleniyor. Erdoğan'dan İran, Büyükanıt'tan Afganistan konusunda duymak istediklerini duyamayınca hayal kırıklığına uğramış. Babacan, Cheney ile iletişim arızalarını gidermeye çalışacaktır.

İletişim arızası diyorum, çünkü Ankara ile Washington arasında İran'a bakışta stratejik açıdan aslında pek fark yok. Her iki ülke de nükleer silahlı bir İran istemiyor. Sadece taktiksel uyumsuzluklar var. ABD'nin aksine, Türkiye komşusu İran'a sağdan yanaşmaya çalışıyor. Bunu özellikle Amerikan Dışışleri ve istihbarat çevrelerinin daha anlayış ve soğukkanlılıkla karşıladığı görülüyor. Ancak Amerikan yönetiminin her kanadında Türkiye'ye ilişkin hüsn-ü zan bulunmuyor. AK Partili liderlerin dindarlıklarından rahatsız olan ve hükümete uluslararası desteği

eritmek isteyen bazı lobiler, buralarda hükümetin Tahran rejimine ideolojik yakınlık duyduğundan sertleşmediği gibi tezviratlar yayıyor. Bu tür maksatlı değerlendirmelerden en çok etkilenenler arasında Cheney ve bazı danışmanları da bulunuyor.

Aynı suflörler, TSK'nın İran'da ABD çizgisine hükümetten daha yakın olduğu yalanına da kimilerini inandırabiliyor. Ve bu yolla ordu gibi siyaset dışı devlet unsurlarının Türkiye'deki baskın rolünün devamına dış destek sağlanmaya çalışılıyor. İran politikasında kurumlararası mutabakat bulunduğunu, BM onaylı yaptırımlar dışında Türkiye'nin yapabileceği bir şey olmadığını ve bunun ABD karşıtlığı gibi algılanmaması gerektiğini muhataplarına izah etmek, Babacan'a düşüyor.

Bu tür üst düzey temaslar, Irak savaşı sürecinde yaşananlara benzer iletişim arızalarının yaşanmamasına katkı sağlayabilir. Amerikan ve Türk hükümetleri özellikle İran ve demokrasi konusunda birbirlerinden somut olarak ne beklediklerini açıkça ve samimiyetle ifade etmelidir. Doğrudan resmî muhataplarla ele alınmayan istifhamlar, aracılarla ve simsarlarla kolay kolay halledilemez. Babacan'ın Washington ziyareti, hükümetin tezviratçı lobilerin etkisini kırma adına yaptığı zamanlı bir girişim. Ama daha yapılması gereken çok şey var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Babacan'ın nabız turunun ardından

Ali H. Aslan 2008.06.09

Türkiye'de anayasal kriz iyice derinleşirken, en zor görevlerden biri de dünyayı dolaşan Dışişleri Bakanı Ali Babacan'a düşüyor. İç istikrarınız bozuksa, dış politikada eliniz zayıflar. Yabancılar tarafından ciddiye alınma şansınız azalır.

Çıkarlarınız için güçlü şekilde bastıramazsınız. Dışişleri Bakanı'nın temaslarında hem ülkenin demokratik istikrarının devam ettiği mesajını vererek yabancı hükümetleri ve yatırımcıları ürkütmemesi gerekiyor. Hem de tutumlarıyla duruma olumlu katkıda bulunabilecek ülkelere 'vaziyet ciddi' mesajını vermesi. Babacan, geçen haftayı geçirdiği Washington'da işte bu son derece sıkıntılı işi yapmaya çalıştı. Türkiye'deki iç karışıklık, katıldığı hiçbir resmi görüşmede Babacan tarafından gündeme getirilmedi. Fakat hemen her temasta muhatapları konuyu sordu. (Çünkü Türkiye gibi bir ülkenin demokratik istikrarı sadece ABD değil, tüm dünya için stratejik önem taşıyor.) Verdiği cevap ise özetle Türkiye'de bir transformasyon yaşandığı, tam demokrasiye ulaşmanın sancılı olduğu, partisinin ve Türkiye'nin bu süreçten de demokrasiyi güçlendirerek sıyrılacağı, ancak vaziyetin ciddiyetini de göz ardı etmemek gerektiği idi. Türk demokrasisinin krizini Babacan'a sormayan nadir muhataplarından biri, Başkan Yardımcısı Dick Cheney idi. Bu çok doğal. Çünkü Amerikan yönetiminde Cheney'nin temsil ettiği ideolojik çizginin demokrasiye sadece araçsal yaklaştığı, işlerine gelmediğinde defterden çıkardıkları çok iyi biliniyor. Delil: Sandıktan 'İslamcılar' çıkmaya başlayınca rafa kaldırılan Büyük Ortadoğu Projesi.

Perşembe günü Babacan'la ortak basın toplantısında Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'a konu sorulunca muğlak konuşmadı. Cumhurbaşkanı Gül'e ve Erdoğan hükümetine iltifat yağdırırken, demokrasiyi vurguladı.

'Anayasal süreç', 'laik demokrasi', 'taraf tutmuyoruz' gibi kapatma davası yanlısı güçleri memnun eden türde ifadeler de kullanmadı. Yani belki söylediklerinden çok, söylemedikleri daha önemliydi.

Rice'in son açıklamaları hâlâ anti-demokratik gelişmelere karşı ABD'den arzu edilen caydırıcılıkta olmasa da, doğru yönde bir adım. İş ciddiye bindikçe Amerikan yönetiminin kaygısı artıyor ve giderek daha fazla demokrasiden yana ağırlığını koyuyor gibi. Başkan Gerald Ford'a ve Başkan Bush'un babasına Beyaz Saray'da ulusal güvenlik başdanışmanlığı yapmış olan ve Rice'a yakınlığıyla bilinen Brent Scowcroft'un Babacan'ı Atlantic Council'da takdim ederken kullandığı şu ifadeler, bence dikkatle not edilmeli: 'ABD, Türkiye'nin anayasal meselelerini hükümetin mevcut dinamik kalkınma çizgisini devam ettirmeye imkan verecek şekilde çözmesini umuyor.'

Rice, Babacan'la görüşmesinde siyasi parti kapatma davaları gibi yargı eylemleriyle iyice zayıflatılan AB üyeliği ve reformlar konusunun üstünde uzunca durmuş. Fazla yüksek sesle ifade etmeseler de, Amerikan yönetimi son sıkıntılar yüzünden stratejik bir öncelik olarak gördükleri AB sürecinin kesintiye uğramasını istemiyor.

Amerikalıların endişeli oldukları diğer bir önemli konu da Türkiye'nin İran'a yaklaşımı. Babacan'ın Cheney'yle görüşmesinde konunun nasıl gündeme geldiğini öğrenemedim. Ama Ulusal Güvenlik Başdanışmanı Stephen Hadley ve Rice ile görüşmelerde Babacan'a İran konusunda iki devlet arasındaki yaklaşım farklarının ön plana çıktığını, Amerikalıların 'güçlü' mesajlar verdiğini teyit ettim. Müzakerelere vâkıf Amerikalılar, diğer çoğu konuda Türkiye'ye oldukça müzahir olan Rice'ın İran mesajlarının içeriğine ve ifade ediliş şekline Babacan'ın biraz şaşırdığını gözlemlemişler. Rice, sözünü sakınmaksızın 'kararlılığımızı hafife almayın' türünde şeyler söylemiş. Anlaşılan Amerikan yönetimi, Türk tarafının kafasında kararlılıklarıyla ilgili herhangi bir şüpheye mahal kalmaması için şahiniyle güverciniyle İran konusunda aynı mesajı vermeyi önceden kararlaştırmış. Babacan da her konuştuğuna aynı mesajı tekrarladı: "İran komşumuzdur, siyasi diyalogdan ve angajmandan yanayız. P5 + 1'in tekliflerini ve BM yaptırımlarını destekliyoruz." İkili görüşmelerde ne derece açık konuştu bilmiyorum, ama Babacan'ın basın toplantısında İran'ın ismini vermeden 'bölgemizde nükleer silah istemiyoruz' demesi Amerikan tarafınca tatmin edici bulunmadı. Türkiye'nin ikili oynadığını düşünenlerin kuşkularını derinleştirdi. Çünkü bu, sadece İran değil İsrail'in de nükleer silahlanmasını gündeme getirmek isteyenlerin tercih ettiği şifreli bir ifade. ABD ise İsrail'in bilinen sırrı olan nükleer arsenalinin hele İran'a bastırdıkları şu dönemde ima bile edilmesinden hazzetmiyor. Zaten Cheney'nin Ankara'daki görüşmede Erdoğan'a içerlemesinin sebebi de benzer ifadeler kullanmış olmasıydı.

Amerikalı yetkililerle konuştuğunuzda en çok yakındıkları şeylerin başında İran'ı tecrit politikaları devam ederken Türkiye'nin hâlâ hiçbir şey olmuyormuş gibi komşusuyla yoğun ticari bağlarını sürdürmesi geliyor. Temel argümanları şu: Eğer İran'a ticari yollardan baskı yolları tıkanırsa, geriye askerî seçenekten başkası kalmaz. İsrail'in askerî operasyon tehditlerini de ciddiye almak gerektiğini vurguluyorlar.

Amerikalılar, Org. İlker Başbuğ'un PKK'ya karşı Irak sınırındaki operasyonları İran'la da koordineli yürüttükleri yolundaki açıklamasını 'fazla endişe verici' bulmadıklarını söylüyor. Ancak, bu işbirliğinin sınırları konusunda bazı şüpheleri var. Mesela ABD'nin PKK'ya karşı kullanılmak üzere Türkiye'ye temin ettiği istihbaratın İran'la da paylaşılıp paylaşılmadığı kafalarına takılıyor.

Türk-Amerikan ilişkilerinde daha birçok madde gündemde ama Türkiye'nin demokrasi krizi ve AB sürecine yansımaları ile ABD'nin İran'la krizi görünür gelecekte öncelik taşımaya devam edeceğe benziyor.

Obama'cılardan mısınız, McCain'cilerden mi?

Ali H. Aslan 2008.06.16

ABD başkanlık seçimlerinde Senatör Hillary Clinton'ın geçen hafta pes etmesinin ardından yarışın adı artık konuldu. Senatör John McCain ile Senatör Barack Obama arasında kasım ayına kadar sürecek kıyasıya bir mücadele izleyeceğiz.

(Tabii maç yine uzatmalara gitmezse!) Şu sıralar her ülke gibi eminim ki Türkiye de ulusal çıkarları açısından başkan adaylarının değerlendirmesini yapıyor. Bu hamur çok su götürür. Ama isterseniz biz de ufaktan egzersizlere başlayalım.

Her şeyden evvel, ulusal çıkar tanımlamasını iyi yapmak lazım. Türkiye'de, iç siyasetteki kadar keskin olmasa da, dış siyasette ulusal çıkar tanımlamada ciddi ayrışmalar var. En basitinden, Türkiye'nin Batı'yla entegrasyonuna herkesin aynı şekilde yaklaştığı söylenemez. Devlet karar mercileri içinde ABD, NATO ve Avrupa'yla ilişkileri asgariye indirip ülkeyi içine kapatmak isteyen, ulusal çıkarları böyle tanımlayan etkili kesimlerin var olduğu biliniyor. İç siyasî anlaşmazlıklar ve görüş çeşitlilikleri dış politikaya bakışa da yansıyor -ki demokrasilerde bu çok doğaldır. Bazen oyuncular dış politika konularında kendilerini içerideki güç mücadelelerine, daha da açıkçası kurumsal, grupsal, finansal ya da şahsî çıkarlarına göre konumlandırabiliyor. Mesela son dönemde Türkiye'de bazı statükocu kesimler, adı reformla özdeşleşen AB'ye ve fazla aktif olmasa da genel olarak demokratik reform yanlısı çizgiye sahip ABD'ye giderek artan oranda mesafe koyuyor.

Şimdi isterseniz, ulusal çıkar dediğimiz şeyin subjektifliğini de akıldan çıkarmadan, ABD başkanlık seçimlerinde Türkiye'nin tercihlerinin -kasten çoğul kullandım, çünkü az önce ifade ettiğim gibi, tek Türkiye yok- belirlenmesinde etkili olacağına inandığım şu sorular üzerinde biraz düşünelim:

Türkiye'nin ulusal çıkarları açısından, ABD'nin başında 'soykırım' iddialarını tanımaya soğuk bakan mı, yoksa Ermeni gruplara taahhüt vermiş birini mi görmek daha evladır? Irak'ta daha uzun kalmak isteyen bir başkana mı, yoksa belki istikrarsızlığın artması pahasına en kısa sürede asker çekmek isteyen mi sıcak bakmalıyız? İran'la sorunları Bush yönetimi gibi tecrit ve konfrantasyonla çözmeye eğilimli bir başkan mı bizim için daha iyidir, yoksa angajmana ve diyaloga daha yatkın olan mı? Türkiye'deki demokrasiye ve reformlara destek konusunda nispeten pasif bir Beyaz Saray mı tercih edilmelidir, yoksa bazen dost acı söyler kabilinden canımızı acıtabilecek derecede açık sözlerle eleştiren mi?

Fark etmişsinizdir, soruların ilk kısmında yer alan çizgi genel hatlarıyla Cumhuriyetçilerin başkan adayı McCain'e, ikincisi ise Demokratların adayı Obama'ya tekabül ediyor. Sorular şüphesiz çoğaltılabilir, ama bence yukarıdakiler en kritik olanlar. Şu noktada Türkiye gibi büyük bir ülkeden ve köklü bir devlet geleneğinden ne beklenir? Stratejik kâr zarar analizi yapması, millî çıkarlarını önem sırasına koyması ve ortaya çıkacak genel bilançoya göre politika üretmesi. Ancak rasyonel, analitik ve sakın davranmayı gerektiren bu gibi dış politika sorularını verimli cevaplama ameliyesinin, kendi yaşamsal iç sorunlarına çözüm ararken bile duygusallığı ön plana çıkan bir sistemden neş'et edebileceğine maalesef pek inanmıyorum. Mesela Ankara, sırf Ermeni tasarısıyla ilgili tutumu diğer tüm denklemler için sıfır çarpanı olarak değerlendirebilir.

ABD gibi dünyada ve yakın komşuluğumuzda son derece etkin bir ülkenin başına kim gelirse gelsin, sonuçta Türkiye birlikte çalışmak zorunda. (Tabii onlar da Türkiye'nin dümenine demokratik yollarla her kim geçmişse onunla) Dolayısıyla her aday için beyaz sayfa açmak, kimseye müspet ya da menfi keskin önyargılarla

bakmamak ve şimdiden yakın temasa geçerek anlamaya anlatmaya çalışmakta fayda var. Bu bağlamda Dışışleri Bakanı Ali Babacan'ın geçen pazartesi her iki adayın da etkili dış politika danışmanlarıyla görüşmesi yerindeydi.

Başkan adaylarının siyasî kampanyalarda söyledikleriyle icranın başına geldiklerinde yaptıkları ya da yapabildikleri arasında farklar olduğu hatırdan çıkarılmamalı. Hele Washington'daki bir numaralı siyasî koltuğun insanı dönüştürme kabiliyeti hiç göz ardı edilmemeli. Bazı önemli harici etkenler de cabası. Mesela 11 Eylül hadisesi, Başkan Bush'u ve Cumhuriyetçi Parti'yi alabildiğine değiştirdi. Normalde dış politikada tecritçiliğe yatkın Cumhuriyetçiler, adeta kendilerini kaybettiler. Irak ve Afganistan'da iki iddialı savaş ve rejim inşası projesine giriştiler. Bush'un seçim platformuyla hiç de uyuşmayan şeylerdi bunlar.

Türkiye'nin Beyaz Saray'daki yönetim değişikliği sonrasında ABD ile nasıl bir ilişki tutturacağı, şüphesiz tek değil iki tarafın davranışlarına bağlı. Uluslararası ilişkilerde aslanan, müşterek ihtiyaç ve çıkarlardır. Bu açıdan hem McCain hem de Obama'nın etrafında Türkiye'nin önemini bilen bazı kilit danışmanlar bulunması şans. Aynı şekilde, Ankara'da da Amerika'yı iyi okuyan danışmanlara çok ihtiyaç olacak. McCain, yaş ve tecrübe farkıyla muhtemelen Türkiye'yi Obama'dan daha fazla tanıyordur. Ama Obama da zekası ve zindeliği sayesinde eminim arayı çabuk kapatabilir.

Obama başkan seçilirse hem ABD, hem dünya hem de Türkiye için en riskli dönem, hükümetinin ilk zamanlarıdır. Çünkü uluslararası arenada çok yeni bir oyuncu. Ama bir süre sonra büyük ihtimalle o da Amerikan dış politika geleneğinin akışına kendini bırakacaktır.

Bu yazıda temel mantık çerçevesinden ABD'nin gelecek yıl başlayacak yeni siyasî dönemine nasıl yaklaşmak gerektiğini arz etmeye çalıştım. İlerleyen zamanlarda analizleri daha somut siyasî konulara indirgeyerek sürdüreceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'ya izah edilmesi gereken

Ali H. Aslan 2008.06.23

Türk halkı ABD'ye temelde Ortadoğu politikalarından dolayı kızgın. Hele Başkan George Bush'tan nefret had safhalarda. Bu tepki, Bush'un partisinin yeni başkan adayı Senatör John McCain'e ne ölçüde yansır bilemem.

Ancak Bush politikalarına muhalefeti temsil eden Senatör Barack Obama'ya Türk milletinin biraz daha sıcak bakma ihtimali yüksek. Obama'nın Afrika kökenli olması, sempati katsayısını iyice artırıyor.

Bu muvacehede, Obama'nın başkanlığı ilk bakışta Türkiye ile ABD arasında yeni bir sayfa açılmasına imkân verebilir gibi görülüyor. Ancak nihai durum, hem Amerika hem Türkiye'deki birçok farklı eğilime ve faktöre bağlı olacak. Bunlar arasında birisi var ki, özellikle psikolojik açıdan en belirleyicisi belki o: Obama başkan olursa, Ermeni soykırımını iddialarını resmen tanıyacak mı? Kongre'ye ilgili tasarılar tekrar gelirse, tavrı ne olacak?

Obama'nın Ermeni iddialarına destek verdiği, ABD hükümetinin ve Kongresi'nin 'soykırım' kelimesini kullanması gerektiği görüşünde olduğu biliniyor. Gerçi daha önce de birçok başkan adayı Ermeni lobisine göz

kırpılmış, ama iktidara geldiklerinde milli güvenlik lobisinin baskın çıkmasıyla o kelimedenden uzak durmuşlardı. Seçimde bol vaat verip daha sonra üstüne yatan tipik bir Washington siyasetçisi olmadığını ispata çalışan Obama'yı siyasi ve ahlaki açıdan hayli zor bir tercih bekliyor. Ya şimdiye kadar Ermenilere verdiği sözleri yutacak, ya da Türkiye'yi kaybedecek.

Çoğu icraatı Obama tarafından tasvip edilmeyen Bush yönetiminin en büyük hatalarından biri, Irak Savaşı'nda Türkiye'yi kaybetmesiydi. Sonradan akılları başlarına biraz geldi ama özellikle yönetimdeki neocon kalıntıların, doğru resmi henüz tam gördüğü söylenemez. Onlar, Türklerin ABD'den uzaklaşma sebebini sırf Türkiye içi faktörlerle izah etmekte ısrarlı. Pentagon'daki uzantıları hâlâ 'siyasal İslam yükseliyor' vesvesesiyle RAND gibi düşünce kuruluşlarına araştırma siparişlerinde bulunuyor.

Amerika dahil tüm dünyada globalizasyonun sanıldığı gibi milliyetçilikte azalma değil artışa yol açtığı, Türkiye'nin de bundan nasibini aldığı muhakkak. Ancak Washington'un Türkleri kaybetmesinin ana sebebi, dış siyaset tarzıdır. Tek taraflı hareket (unilateralism) ve önleyici saldırı (preemptive strike) gibi doktrinleri kullanıp kendi çıkarı için uluslararası meşruiyet tanımaksızın dünyayı yakabilen, oraya buraya bomba yağdıran bir ülke imajı oluşturdular. ABD bugün Türkiye'de ne halka, ne de devlete tam güven vermektedir. Obama eğer Ermeni lobisinin zehirli tesirinden kendini kurtaramazsa, bu güven krizi daha da derinleşir. Belki daha da önemlisi, düzeltme fırsatı kaçırılabilir.

Ermeni konusunda Türkiye'nin yaklaşımlarını aşırı tepkisel bulanlar, bu tür meselelerin ancak ileri derecede demokratik ve müreffeh bir Türkiye'de daha serinkanlı tartışılabileceğini unutmamalı. Böyle bir Türkiye'ye giden en güvenli yol ise, ABD dahil Batı ailesiyle arayı açmamaktan geçer. ABD ne kadar dost algılanırsa, telkinleri de o denli etkili olur. Obama'nın Türkiye'de demokrasi ve reformları teşvik konusunda Bush'tan daha aktif bir çizgi izleyeceğinden şüphemiz yok. Ancak Obama yönetimi sözde Ermeni soykırımını tanırsa, çoğu kesimi rencide edeceğinden, teşvik kabiliyeti kaydadeğer ölçüde azalır. Reform telkinleri yapan AB ve ABD gibi ülkelere aleyhtarlığı körükleyen bazı resmi ve gayri resmi statükocu güçlere büyük malzeme verilmiş olur.

Ermeni lobisinin dar kafalı girişimlerinin başarılı olması ne ABD'nin, ne Türkiye'nin ne de Ermenistan'ın çıkarına. Acaba ABD soykırımını tanırsa Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşebileceği mi sanılıyor? Ne var ki, kimileri hiç uslanacağı benzemiyor. Geçen seneki son girişimlerinde küçük düşürücü bir yenilgiye uğrayan, Amerikan kamuoyunda bile tefe koyulan Demokratik Partili Kongre yönetimi de, yenilen pehlivan güreşe doymazmış misali, hâlâ aklını başına almış değil. Müsait bir zemin ve zaman kollamaya devam ediyorlar. Obama'nın başkanlığını bekliyorlar.

Demokratik Parti eğer böyle bir hata yaparsa, dış politika kabiliyetlerinde ciddi zaaf bulunduğu, ferasetlerinin Cumhuriyetçi Bush yönetiminden çok da ileri olmadığı anlaşılır. Türkiye, ABD için stratejik önemini görünür gelecekte kaybetmeyecektir. İster Irak, ister İran, ister İslam-Batı meseleleri, ister İsrail'in bekası gibi konular olsun, ABD'nin nice hayati çıkar alanı Türkiye'nin kazanılmasını, en azından karşıya alınmamasını gerektirmektedir. Türkiye artık Soğuk Savaş dönemindeki gibi çantada keklik bir NATO uydusu da değildir. Giderek kendi ayakları üstünde durabilen bir bölgesel, hatta kısmen küresel bir oyuncu haline gelmeye başlamıştır.

Bunları, 'Ermeni soykırımını tanırsa ABD ile köprüleri atmalıyız' görüşünü savunmak için yazmıyorum. Amerika'nın böyle bir adım atması kendi adına ne denli büyük bir akılsızlık olursa, sırf bu yüzden Washington ile gemileri yakmak da Türkiye açısından o denli büyük ferasetsizlik olur. Her şeye rağmen, ABD ile ortak savunulması gereken demokratik değerlerimiz ve stratejik çıkarlarımız azımsanamaz. Ankara'ya düşen, yeni Amerikan yönetimini ve Kongre'yi ikna için elinden geleni yapmak, başarılı olamazsa da aşırı duygusal tepkilerden kaçınmak ve elden geldiğince halkı teskin etmektir.

Obama başkan olursa, Ermeni meselesi yüzünden Türkiye ile tatsız bir başlangıç yapmaması, belki Ankara'nın girişimlerinden çok, alacağı danışmanlık hizmetlerine bağlı. Birileri ona etnik bir lobinin küçük hesapları yüzünden Türkiye gibi kilit bir ülkeyi kaybetmenin (ya da kazanamamanın) bedelini iyi izah etmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gülen'in vize davasında doğrular ve yanlışlar

Ali H. Aslan 2008.06.28

Fethullah Gülen'in ABD'deki vize statüsüyle ilgili bazı haberler kafaları karıştırdı. Çünkü haberler -kasıtlı ya da kasıtsız olarak- birçok tercüme ve yorum hatasıyla dolu. Mahkemeye intikal eden ve kamuoyunun erişimine de açık olan bilgi ve belgelerdeki kısa bir inceleme, bu gerçeği ortaya koyuyor.

Bazı yayın organlarında yer alan bilgilerin aksine, Gülen'in yeşilkart (greencard) olarak da adlandırılan daimi oturum için yaptığı başvuru süreci olumsuz sonuçlanmış değil. Hukuki kaynaklar, Gülen'in ABD'de kanunsuz ikamet durumuna düşmediğini, ülkeyi terk etmek mecburiyetinde olmadığını kaydediyor.

Olayın aslı şu: Gülen daimi oturum başvurusunu güçlendirme çerçevesinde, eğitim alanında 'fevkalade' nitelikte işler yapmış yabancı şahsiyetlere verilen bir hukuki statüyü talep etmiş. Ancak başvurusu, yetkili kurum ABD Göçmenlik Bürosu'nca (USCIS) reddedilmiş. Bunun üzerine Gülen de ABD'deki avukatı aracılığıyla Göçmenlik Bürosu'nu ve bağlı bulunduğu İç Güvenlik Bakanlığı'nı dava etmiş.

Devam eden bu hukuki süreç, bazı basın organlarının yayınları yüzünden kamuoyunda sanki Amerika'da Gülen'e karşı savcılık tarafından bir iddianame yazılmış, dava açılmış ve Gülen de bu davayı kaybetmiş gibi anlaşıldı. Halbuki durum tam tersi. Davacı olan Gülen, dava edilen ise Amerikan hükümeti.

Mahkemeye bakan Pensilvanya eyaleti Doğu Bölgesi hakimlerinden Stewart Dalzell, taraflardan pozisyonlarını kendisine özetle bildirmelerini istemiş. Gülen'in avukatı Ronald Klasko ile Göçmenlik Bürosu'nun avukatları, bu çerçevede hakime sunumlar yapmış. Bazı gazetelere adları savcı sıfatıyla yansıyan Patrick L. Meehan ve Mary Catherine Frye savcı değil, ABD Göçmenlik Bürosu'nun avukatları.

Göçmenlik Bürosu avukatları, mahkeme kayıtlarında, Gülen'in talebini reddetme gerekçelerini açıklıyor ve hükümet olarak bir hukuki hata işlemediklerini öne sürüyor. Gülen'in eğitim konusunda ulusal ve uluslararası alanda 'fevkalade kabiliyet'ini ispatlayacak yeterli delil sunmadığını iddia ediyorlar. Göçmenlik Bürosu, Gülen'in 'Türkiye ve başka yerlerde okullar açılmasını teşvik ederek eğitim alanında katkılarda bulunduğu'nu kabul ediyor. Ancak ilgili vize kanununun gerektirdiği gibi 'eğitim alanının en tepesine yükselmiş bir uzman' olmadığı argümanını yapıyor.

Göçmenlik Bürosu'nca mahkemeye 18 Haziran'da yapılan yazılı sunumda, Gülen'in eğitim alanındaki çalışmalarına ilişkin akademik konferanslar düzenlendiği görüşünü çürütmek amacıyla, bu konferansların bazılarında sunulan tebliğlerin konuları da mercek altına alınıyor ve akademik kaliteleri sorgulanıyor.

Bu bağlamda verilen örneklerden biri, Helen Rose Ebaugh ile Doğan Koç tarafından Londra'da Gülen hareketine ilişkin bir konferansta sunulan tebliğ. Yazarların Gülen hareketinin maddi kaynaklarını inceleme iddiasında bulunduğu, ancak sistematik bir çalışma ortaya koyamadıkları belirtiliyor. Göçmenlik Bürosu avukatları, yazarları Ankara'da 12 işadamlıyla yaptıkları mülakatlara dayanarak 'yıllık gelirlerinin yüzde 10 ile 70'ini Gülen hareketine bağışladıkları' gibi tespitlerini somut olarak delillendirememekle eleştiriyor.

Halbuki Türk basınında çıkan bazı haber ve yorumlar, olayı sanki Amerikan mahkemesi Gülen hareketinin maddi kaynaklarını sorguluyormuş havasında yansıtmıştı. Aynı akademik tebliğde geçen şu ifadeler de yanlış izlenim oluşturularak medyaya yansdı:

'Bu projeler büyük miktarda paralar gerektirdiğinden, zaman zaman insanlar hareketin Türk devleti dahil farklı devletlerle, özellikle Suudi Arabistan ve/veya İran'la bağlantılı olması ihtimalini gündeme getiriyor. Projelerin arkasında Amerikan CIA'nin olduğu kuşkuvarı dahi var.'

Söz konusu iddiaların Amerikan makamlarına ait olmadığı, bir alıntıda geçtiği, bunu yazan akademisyenlerin dahi tasdik etmediği, sadece tarafsız şekilde bu tür iddiaları dillendirdikleri görülüyor.

Bu tür hukuki süreçlerde gelenek olduğu üzere, Gülen konusunda ilgili makamlara uzman görüşü sunan yerli ve yabancı birçok isim de Türk basınında yer aldı. Bunlardan özellikle Graham Fuller çok öne çıkarıldı. Fuller'in eski bir CIA mensubu olması, bazılarınca Gülen'i CIA'nin desteklemesinin deliliymiş gibi yansıtıldı. Fuller'in İslam dünyası ve Türkiye konusunda dünyanın en yetkin araştırmacı-yazarlarından biri olduğu ise pek dillendirilmedi.

Savunma makamı, yani ABD Göçmenlik Bürosu, Gülen'in mahkemeye eğitim alanında tek bir kitap ya da makale dahi sunmadığı iddiasında da bulunuyor. Davacı Gülen'in avukatları ise hakime eğitim konulu eserlerin listesini sunuyor.

Kısacası ortada karşılıklı argümanlarla ve delillerle sürüp giden bir hukuki tartışma var. Tüm detayları ve Türk basınındaki tüm yanlışların doğrularını bir gazete yazısına sığdırmak mümkün değil. Gülen'in nihai vize statüsü, tarafların sunumlarını inceleyecek Amerikalı hakimin kararıyla belirlenecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] ABD'den darbecilere yeni(lenen) mesajlar

Ali H. Aslan 2008.06.30

Bush yönetimi, en nihayet Türkiye'deki tehlikeli anti-demokratik eğilimleri giderek daha fazla ciddiye almaya başladı. Son zamanlarda Washington'daki en yetkili ağızlardan demokrasiye, AB sürecinin ve reformların devamına yönelik yorumların yoğunlaşması bundan kaynaklanıyor.

Başkan Bush, AB-ABD toplantılarının ardından 10 Haziran'da yaptığı açıklamada, "Biz Türkiye'nin AB üyesi olması gereğine kuvvetle inanıyoruz ve Türkiye'nin demokratik ve serbest piyasa reformlarına ilişkin yaptıklarından ve AB arzusunu gerçekleştirme çalışmalarından memnunuz." ifadelerini kullanmıştı.

Ardından Dışışleri Bakanı Condoleezza Rice sahneye çıktı. Belki de Türk meslektaş Ali Babacan'la Washington'da görüşmesi sonrasındaki basın toplantısında danışmanlarınca tavsiye edildiği oranda ifade edemediği bazı şeyleri, düşünce kuruluşu Dış İlişkiler Konseyi'nin (CFR) 19 Haziran'daki toplantısında dile getirdi. Rice, 'Türkiye'de demokrasiyi kaybetmemek için ne yapabiliriz?' mealindeki soruya özetle şu cevabı veriyordu: "Türkiye'de laik demokrasi önemlidir, ama dindar insanların ülkenin bir parçası olması da önemli... Türkiye'de reform için, demokrasi için, laik demokrasi için sesimizi yükseltmeye devam etmeliyiz."

Rice da, patronu Bush gibi, AB sürecinin önemini vurguluyordu: "Avrupa Birliği'ne katılma umudu Türkiye'de reform için son derece önemli olagelmıştır. Ve bu umut ortadan kalkarsa, devam etmek zor olacaktır."

Peki daha geçen sene biraz soğumuş olsa da canlılığını koruyan AB üyeliği konusunda bugünlerde umudun ortadan kalkma ihtimalinden neden bahsediliyor? Çünkü Türkiye'de yürütülen demokrasi ve reform karşıtı sistematik kampanyalar ayyuka çıktı. Ve onun son ve önemli halkalarından olan AK Parti'ye kapatma davası, AB'yi müzakereleri askıya alma ihtimalini telaffuz noktasına getirdi.

Amerikan yönetimi, kapatma davasını ve diğer anti-demokratik gelişmeleri 'biz bu işe hiç bulaşmayalım', 'tarafsız kalalım', 'bekleyip görelim' mantığıyla takip etme lüksü bulunmadığını sonunda idrak etmiş benziyor. Bunu, Bush ve Rice'ın ardından, yönetimin Türkiye konularındaki en yetkin sözcülerinden Avrupa ve Avrasya'dan sorumlu Müsteşar Yardımcısı Matt Bryza'nın söyledikleriyle daha iyi anlıyoruz. Bryza, düşünce kuruluşu Washington Enstitüsü'nde (WINEP) geçen salı yaptığı konuşmada, Türkiye'de AB ve reform sürecinin Amerikan çıkarları için önemini vurgulamakla kalmayıp, Bush yönetiminin kapatma davasına ilişkin eğilimini de ilk kez net bir dille ifade etti: "Bir siyasi tartışmanın sonucunun parti yasaklamayla belirlenmesi talihsizlik olur." Bryza'nın, ABD'li yetkililerin hazırladıkları konuşma metinlerinde kapatma davasına değinmeyip soru sorulmasını bekleme pratiğini bozması da gözden kaçmadı.

Eminim bir ortak akıl sonucu olarak belirlenen ve açıklanan bu görüşleri duymak WINEP'teki bir kısım misafirleri, hatta belki bazı ev sahiplerini mutlu etmemiştir. Mesela neoconların ve İsrail lobisinin Türkiye konusunda bilgi ve bağlantılarına en güvendiği isimlerden Pentagon'un derin isimlerinden Harold Rhode, mutlaka rahatsız olmuştur. Ama Washington'da, Türkiye'de demokrasiye giderek daha fazla vurgu yapma görüşünün galebe çalmaya başladığı gözleniyor. Çünkü sadece Türkiye değil, Türk-Avrupa, Türk-Amerikan dolayısıyla Türk-Batı ilişkileri de tarihî bir dönüm noktasına sürükleniyor.

Hem Rice'ın hem Bryza'nın AB süreci olmaksızın Türkiye'nin reform sürecine kendi iç dinamikleriyle devam edemeyeceği yolunda görüşler seslendirmeleri de tesadüf değil. Yani Amerikalılar, Kopenhag Kriterleri olmazsa Ankara kriterleriyle reformlara devam edilebileceğine -haklı olarak- inanmıyor. Türkiye'yi Batı ailesine, dolayısıyla ABD'ye bağlayan 'ortak değerler'in uzun vadede ancak reformlarla pekişeceğini düşünen Washington, reformların sigortası olarak gördüğü AB sürecini kesintiye uğratabilecek gelişmelerden hazzetmiyor. Bunlardan en arzu edilmeyeni, şüphesiz maalesef son zamanlarda çok sıkça telaffuz edilen askerî darbe. Diğer de AK Parti'ye kapatma davasıyla kendini hissettiren yargı darbesinin hedefine ulaşması.

Bryza, Amerika'nın bu süreçteki tepkisine üst sınırını da, Türkiye'ye ultiatom ya da tehditlerin yakışksız kaçacağını söyleyerek açıkladı. Ancak vaziyet ciddiye kesbettikçe ABD'nin nüfuzunu bu üst sınıra kadar kullanabileceği sinyali de vermiş oldu. Amerikan yönetiminin daha 27 Nisan 2007 e-muhtırası verildiğinde benimsemesi gereken çizgi buydu. Biraz geciktiler, ama hiç yoktan iyidir. Türkiye'nin reformasyonunu tamamlaması konusunda samimi olan herkes ya şimdi konuşmalı ya da ebediyyen susmalı. Çünkü iş işten geçtikten, yani görünür ya da görünmez darbeler amaçlarına ulaştıktan sonra konuşmanın ve tepki vermenin manası yok.

ABD'nin düşmanlarına karşı 'önleyici saldırı' doktrininin makuliyeti ve hakkaniyeti tartışılır. Ama dostlarının hayati hatalarına karşı bazı 'önleyici' mekanizmaları devreye sokmasına itirazımız olamaz. Bunlardan biri, sesini şeksiz şüphesiz demokrasi lehinde yükseltmektir. Diğer de, özel resmî görüşmelerde ilgililere de aynı mesajı daha da açık bir dille ifade etmektir. Özellikle ABD'nin Ankara büyükelçiliğine bu konuda çok iş düşüyor. Ve bir şeyler yapıldığı da kulağıma geliyor.

Demokrasi, ABD ile Türkiye'nin sadece ortak değeri değil, aynı zamanda ortak çıkarıdır. Ortak akıl, ona sahip çıkmayı gerektiriyor. Özellikle şu dönemde.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İncirlik sendromu ve Ergenekon

Ali H. Aslan 2008.07.14

Geçen gün Türkiye'yi yakından takip eden iki Amerikalı ile ayaküstü sohbet ediyoruz. Biri Kongre'den, diğeri bir insan hakları kuruluşu çalışanı. Washington'da üç Türkiye gediklisi bir araya gelince ne yapar? Tabii ki siyasi geyik!

Kongre'deki dostuma Washington'un Türkiye'deki iç gelişmelere ilişkin nispi ketumiyetini hatırlatarak, 'Anti-demokratik kesimler hedefine ulaşırsa sona ermesi mukadder olan AB reform sürecini ABD önemli bulmuyor mu?' diye soruyorum. 'AB rotası tabii ki önemli, ama başka önemli şeyler de var' şeklinde dürüst bir analiz yapıyor. Bu arada insan hakları camiasından dostum o aşına hin tebessümüyle kulağıma eğilerek 'İncirlik, İncirlik' diyor. Malum, İran'la işler de kızışıyor ya...

Memleketim Adana'da şehir merkezine yakın bir köydeki askerî üssün ta Amerika'da peşimi bırakmayacağını, daha da kötüsü hâlâ Türkiye'nin yakasından düşmeyeceğini nereden bilebilirdim? Sen neymişsin be İncirlik! Türkiye'de demokrasi iğfallerine karşı ABD'nin en zayıf karnı hep İncirlik olagelmıştır. Bana göre ordunun iç siyasetteki hükmedici rolüne Avrupa genelde açıkça tavrı alırken Washington'un bazen çaresizlikten, bazen de işine geldiğinden fazla ses çıkarmamasının temel sebeplerinden biri İncirlik sendromudur. NATO refikimizdeki bu kökü derinlerdeki sendrom 'ordumun işini kolaylaştır, orduna ses çıkarmayayım ' şeklinde özetlenebilir.

Bugün ABD başkentindeki bütün tartışmanın özünde, Türkiye'yi İncirlik'le sembolize edilebilecek Soğuk Savaş kalıntısı bağlantılara indirgeyen gelenekçilerle, daha geniş platformlu sivil bir perspektif yanlısı yenilikçilerin mücadelesi yatıyor. Yani, eski Türkiye yeni Türkiye'ye dönüşmenin sancılarını çekerken, eski Amerika da yeni Amerika'yla didişiyor. Eski Amerika, hâlâ işlerin anti-demokratik istikrar ortamında bir grup eski seçkinle tıkr tıkr yürütüldüğü eski Türkiye'nin özleminde. Yeni Amerika ise, bazen kaotik de olsa demokratik yeni Türkiye gerçeğini kabullenip pragmatikçe birlikte yaşama yolları arıyor.

Bu bağlamda eski Amerika, temelde eski Türkiye'ye -belki daha da beterine- dönüş gayretlerini temsil eden Ergenekon gibi oluşumların arkasındaki kuklalara 'düşmanımın düşmanı dostumdur' zaviyesinden bakarak pek rahatsızlık izhar etmiyor. Yeni Amerika ise bu tür demokrasinin altını oyma girişimlerini kaygıyla izliyor ve engellemeye çalışıyor. Eski Amerika ile yeni Amerika arasında konsensüs olmadığından, Washington adına gözle görülür hamleler yapmaktan iki taraf da çekiniyor. Ama elaltından ellerinden geleni yapıyorlar.

Kemalizm'in CHP tipi cumhuriyetçilerce savunulan eski moda versiyonunun miadını doldurmakta olduğu Washington'dan da görünüyor. Birçokları, Atatürk'ün çağdaşlaşma vizyonunun özüne de iyice aykırılmış mevcut elbisenin artık yeni Türkiye ve dünya gerçeklerine dar geldiğini, çözümün değil sorunun parçası olduğunu düşünüyor. Ancak eski Amerika, kapalı kutu milli güvenlik devleti ve bastırılmış toplum anlayışına dayalı eski Türkiye'yi daha fazla kullanabileceği ümidiyle değişime direnmiyor. Ülkeyi İslam fundamentalizminden kurtarmaktan dem vuran, ancak bilerek ya da bilmeden, tam da bu tür sorunları körükleyen baskıcı pratikleri savunan bazı Türk ve Amerikalı uzmanları fonlayıp sözcü olarak piyasaya sürenler de genelde onlar. Söz konusu kimseler şimdilerde Batı kamuoyunda AK Parti'ye kapatma davasının meşruiyeti ve Ergenekon davasının haksızlığı yönünde entelektüel zemin hazırlamakla meşgul. Çoğunluğu tutarsız olan argümanlarında kesif bir eski Türkiye özlemi tütüyor. Çok yazık.

Kapatma davası sürecinde suret-i haktan görünüp 'Türkiye'nin içişlerine karışmayalım, anayasal süreçler işlesin' tezini işleyen eski Amerika, gerçekte eski Türkiye'nin yeni Türkiye'yi mideye indirmesini kolaylaştırmak istiyordu. Yeni Türkiye, özellikle Ergenekon vakasındaki son cesur hamleleriyle eski Türkiye'nin hevesini kursakta bırakabileceği sinyalini verince, güvendikleri süreçlere karlar yağdı. Ergenekon davası, Türkiye'nin ruhundan şeytan çıkarma ameliyelerinden biri. Ergenekoncular ve kuklacılarının ana hedefinin en etkili şeytan çıkarıcı AB sürecini engellemek olması çok normal. Eski Türkiye ile onun ABD'deki savunucuları, Türkiye'deki sistemin hırçın ve yaşlı ruhunun yenilenmesini istemiyorlar. Yani reformdan değil statükodan yanalar. Rasyonel olmayan davranışlarıyla da aslında fark etmeksizin yeni Türkiye ve yeni Amerika'nın elini güçlendiriyorlar.

Türk-Amerikan ilişkilerinin çağın gereklerine göre ortak demokratik değerler ve stratejik çıkarlara dayalı olarak yeniden yapılandırılması, her iki ülkedeki ilgili güç odaklarının kimlik kargaşası sürdükçe tam manasıyla mümkün olamayacak. Yani yenilikçilerle gelenekçilerin mücadelesinin neticeye ulaşması gerekiyor. Bu ise, güçler dengesine bakılırsa biraz daha zaman alacağa benziyor. Kısa vadede Türkiye cenahında AK Parti'nin kapatılmaması, liberal reformlara devam edilmesi ve Ergenekon'un üstünün örtülmemesi, ABD cenahında ise Demokratik Parti'nin iktidara gelmesi, yenilikçiler açısından arzu edilen sonuç. Eski Türkiye ve eski Amerika'nın özlemi ise bunun neredeyse tersi.

Ben yeniler kazansın diyorum...

ÇAĞAPTAY'DAN AÇIKLAMA: Bir önceki yazımda Amerikalı yetkili Matt Bryza'nın 24 Haziran'da Washington Enstitüsü'ndeki (WINEP) konuşmasında AK Parti'nin kapatılmasının 'talihsizlik' olacağı yönündeki görüşlerinin bazı ev sahiplerini mutlu etmemiş olabileceğini öne sürmüştüm. Ev sahiplerinden Dr. Soner Çağaptay, özetle 'Konuşma beni hiçbir şekilde rahatsız etmedi... Enstitü bu konuşmayı takdir ediyor' şeklinde bir açıklama gönderdi. Saygıyla iletirim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Türkiye'yi doğru anlamak

Ali H. Aslan 2008.08.18

Başkan Bush, Rusya'nın Güney Osetya ihtilafını kullanarak işgale ve rejimini değiştirmeye yeltendiği Gürcistan'a destek amacıyla Pentagon'u insani yardımla görevlendirdiğini açıklarken, Amerikan donanmasına ait gemilerin Montrö Anlaşması uyarınca ancak Türkiye'nin izniyle Boğazlar'dan geçebileceğini biliyor muydu, emin değilim.

ABD özellikle Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya coğrafyasındaki çıkarlarının peşinde koşarken, kendi ayakları üstünde durmaya, nispeten özgün politikalar geliştirmeye başlayan Türkiye'yi daha fazla nazar-ı itibara almak gerektiğini idrak ediyor. Tabii aynı şey Türkiye için de geçerli.

NATO üyesi ve AB üye adayı olduğu için Türkiye'yi emir eri gibi gören Soğuk Savaş kalıntısı anlayışlar, dünyada yükselen yeni güçlerin de büyük oyuna girmesiyle post-modern Soğuk Savaş'lara sahne olacağı aşikar 21. yüzyılda işe yaramayacak. Güçlenen Türkiye, kendi milli karakteri ve demokratik eğilimlerine göre siyasetler geliştirecek. Bu değişimi hazmedemeyen muayyen dış güç odaklarının demokrasi karşıtı kampta yer alması tesadüf değil. AK Parti'ye kapatma davası, bu güçler ve içimizdeki uzantılarıyla Türkiye'nin hesaplaşmasının kritik bir etabıydı. Türkiye hamdolsun o muharebeyi kazandı. Ancak savaş sürüyor. Dün Türkiye'de artık işlerine gelmeyen demokrasinin altının oyulması yönünde Batı'da entelektüel zemin hazırlayanların, bugün kalemleriyle Ergenekon davasını sulandırmaya çalışmalarına da o nedenle şaşmamak lazım. İsim vermeyeceğim, çünkü zülf-ü yare de, zülf-ü ağyare de dokunur. Zaten arife tarif de gerekmez...

İç sorunlarını ortak akılla çözmeyi pek beceremeyen Türkiye, dış politikasında ise çok farklı bir karakter sergiliyor. Etrafındaki hemen tüm krizlerde hakem rolüne soyunuyor, taraflarla görüşerek yatıştırıcı, uzlaştırıcı, kolaylaştırıcı rol oynuyor. Batı'yla nükleer alanda cedelleşme yaşayan İran'ın Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın resmî ziyaretle geldiği ilk ve tek NATO üyesi Türkiye. Başbakan Erdoğan'ın hem Rusya Devlet Başkanı Medvedev hem de Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili'yi ziyaret fotoğrafları, aynı yapıcı imajı pekiştiriyor. İsrail ve Suriye'nin barış öngörüşmelerine zemin hazırlayan da Türkiye.

Bölgesindeki sıcak çatışmalardan zarar gören Türkiye'nin, sevse de sevmese de, herkesle görüşmeyi ve barıştırmayı istemesi doğal. Çok kutuplu bir dünyada, hele Türkiye gibi ihtilaflı bölgelerin merkezinde yer alan bir ülkeden, tek bir kutupla yapışık kardeşmiş gibi davranması beklenmemeli. Türkiye dans etmeyi becerdiği sürece, bölgesinden gelen -açık ya da gizli- hiçbir dans teklifini geri çevirmemeli. Büyük devlet olmanın şiarı budur. Mesela bir başka büyük devlet olan ABD, Rusya'nın NATO adayı Gürcistan'a tüm yaptıklarına rağmen, bir kısım şahinlerin kışkırtmalarına gelmiyor ve Moskova'yla bağlarını büsbütün koparmamaya çalışıyor. Çünkü diplomasi, herkesle dans edebilme sanattır.

Washington'da Türkiye'nin yeni danslarına kuşkuyla bakanlar çok. Ancak müzmin kuşkucular dışındakiler, Türkiye'nin ne yapmaya çalıştığını giderek daha iyi anlıyor ve tedirginlikle karışık bir takdirle izliyor. Batı kulübünün içinde tamamen asimile olmuş bir Türkiye'dense, millî, dinî ve tarihî karakterini de muhafaza edebilmiş bir Batı müttefikine daha çok değer atfedenlerin sayısı artıyor.

ABD'nin Türkiye'yi tam manasıyla anlayabilmesi için daha bir fırın ekmek yemesi lazım. Ancak Washington'da belki şimdiye kadar hiç olmadığı oranda bir Türkiye'yi anlama gayreti olduğunu söyleyebilirim. Bu, sadece mevcut Beyaz Saray için değil, yeni başkan adayları için de geçerli. Mesela güvenilir bir kaynağımdan Cumhuriyetçilerin adayı Senatör McCain'in yakın dostlarına 'Türkiye'yi doğru anlamalıyız' dediğini duydum. Eminim Senatör Obama'ya da aynı şeyi telkin edecek danışmanlar var.

Türkiye, bir yandan Batılı dost ve müttefiklerini niyetleri konusunda şüpheye mahal bırakmayacak şekilde bilgilendirip, diğer yandan bölgesinde herkesle iyi geçinme politikasını sürdürmeli. Washington'dan hâlâ gelen bazı saksâğan seslerine ise itibar etmemeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın tercihi ve Türkiye'ye yansımalar

Dünya barışının hassas dengeler üzerinde durduğunu gösteren son Rusya-Gürcistan ihtilafı gündemdeyken başkanlık yarışındaki rakibi McCain'e karşı anketlerde kan kaybeden Senatör Barack Obama, dış politikaya vukufu tartışmasız birisini yardımcısı olarak seçti.

Bu tercih, Amerikan iç siyasetinde dış politikanın ne derece önemli bir yer tuttuğunu gösteriyor. Çünkü etkili Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin başkanı olan 66 yaşındaki Biden'ın, her şeyden evvel, McCain'den zayıf görüldüğü ulusal güvenlik alanında Obama'ya bilgi ve tecrübe dopingi yapacağı hesap ediliyor.

35 yıldır senatörlük yaptığı Washington'da taşınmazlar arasında yer alan birisini kaptan yardımcısı yapmak, Obama'nın özellikle genç kitlelere cazip gelen 'değişim' sloganının altını biraz boşaltabilir. Ancak Amerika'yı genç bir siyasetçiye emanet etmekte tereddüt edenlere ise cazip gelecektir. Beyaz ve Katolik olan Biden, Obama'ya hâlâ ısınamayan Amerikan işçi sınıfının hoşuna gidebilecek bazı özellikler taşıyor. Münazara ve cerbeze ustalığıyla da dikkat çeken Biden, fazla efendi üsluplu Obama'ya seçim kampanyasında ateş gücü katabilir. Ancak aynı özellikleri yüzünden, rakiplerine malzeme de verebilir. İleride iç ve dış politikada sıkıntılara yol açabilir. Malum, çok konuşan çok hata yapar.

Başkan yardımcılığı makamının Amerikan sistemindeki ağırlığı, orada oturana ve başkan üzerindeki tesirine göre değişiyor. Mesela söz konusu makam, Dick Cheney döneminde devlet içinde devlet gibi çalıştı. Zaman zaman Dışişleri, Savunma ve CIA gibi devasa kurumları dahi sindirebildi. Yıllardır dış politikada söz sahibi bu tür kurumları denetleme yetkisini en müdakkikane ve yeri geldiğinde acımasız şekilde kullanan Biden da orada boş durmayacaktır.

Biden'ın yer yer küstahlık derecesinde sözünü esirgemez tavrı, demokrasi ve insan hakları konularındaki zorlayıcı çizgisi, şahin İsrail dostlarının hoşuna giden bazı söylemleri, Irak meselesinde aşırı federalist görüşleri Ankara'da kimilerini kaygılandırabilir. Ben ise son tahlilde başa ister Obama-Biden ikilisi, ister McCain ve ekibi gelsin, Amerikan dış politikasının ana hatlarının pek değişmeyeceğini düşünenlerdenim. Değişiklikler, taktik ve üslup gibi ayrıntılarda olacaktır. Strateji ve hedefler genel itibarıyla korunacaktır. Diğer yandan özellikle dış politikada şeytanın ayrıntılarda gizli olduğu göz ardı edilemez.

Her iki devletin de başına kim gelirse gelsin artık ana hatlarıyla değişmeyecek, ancak ayrıntılarında şeytanın fink attığı bir başka şey de Türk-Amerikan ilişkileri. Artık dedim, çünkü Türkiye ile ABD'nin ilişkisinde yakın geçmişte bazı temel değişiklikler zaten yaşanmış bulunuyor. Cumhuriyetçi Bush yönetiminin zorlayıcı politikalarının tahriki ve Türkiye'de yükselen bağımsızlık akımlarının tesiriyle Ankara, Washington ile ilişkisinde edilgen konumdan yarı-etken konuma geldi. Bunun en dramatik göstergesi şüphesiz Türkiye'nin 2003 Irak Savaşı'nda ABD'nin bazı kilit taleplerine hayır diyebilmiş olması.

Bölgesinde uzlaşmacı ve dengeci bir çizgi benimseyen Ankara, artık ABD'nin bütün savaşlarına gözü kapalı arka çıkmak istemiyor. Irak Savaşı'nı Amerikan yayılmacılığının tehlikeli bir macerası olarak gören Ankara, ABD'nin NATO üzerinden Karadeniz'e taşınma girişimlerini de aynı zaviyeden değerlendirmiş, Montrö Sözleşmesi'nin koruyucu zırhına bürünmüştü.

Bunun son bir örneğini Gürcistan-Rusya ihtilafında gördük. ABD donanmasına mensup bazı gemileri Gürcistan'a insani yardım maksadıyla Boğazlar üzerinden Karadeniz'e indirmek isteyen Washington, Montrö rejimini yine zorlamak istedi. Türk makamlarıyla Ankara'da yapılan ilk müzakerelerde tonaj kısıtlamalarına uymayan hastane gemileri için de yoklama çekildiği anlaşıyor. Neticede Türkiye, sadece Montrö'ye uygun şartları haiz Amerikan gemilerine geçiş izni verdi. Ama Washington'ın tarzı eminim ki Ankara'yı işkillendirmiştir.

İran'la ihtilafında Türkiye'yi aktif taraf olarak görmek isteyen -bu nedenle Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın ziyaretinden sineye çekse de rahatsızlık duyan- Washington, Rusya'yla müstakbel bir ihtilafında da Ankara'nın nasıl davranacağını anlamaya çalışıyor olabilir. Erdoğan hükümetinin yeni Kafkas İttifakı projesinin Washington'la önceden istişare edilmeden başlatılması da Amerikan yönetimini üzdü. Oysa 2006 tarihli Ortak Vizyon belgesiyle bu tür koordinasyon problemlerini ortadan kaldırmayı hedefleyen bir 'yapılandırılmış diyalog' mekanizması kurulmuştu. İki devlet arasındaki diyalogun, en azından kriz dönemlerinde, pek de 'yapılandırılmış' şekilde işlemediği aşikar. Diğer yandan, diyalog daha sağlıklı yürütülse dahi, akort bozukluğunun önüne tamamen geçmek zor. Çünkü, iki devletin karşılıklı beklentileri ve yaklaşımları arasında birçok uyumsuzluk söz konusu.

Türkiye'nin Kafkas inisiyatifinde Amerikalıların en hoşuna giden, Ermenistan'ın dışlanmaması oldu. Konuştuğumuz bazı Amerikalı yetkililer, Başbakan Erdoğan'ın ilgili tüm başkentleri ziyaret ettiğini hatırlatarak, 'Bakalım Erivan'a da gidecek mi?' diye muzipçe soruyorlar. Türkiye'nin Erivan'a diplomatik bir açılım yapması, soykırım lobisinin büyük tesiri altında olan, ancak iktidara gelirse Türkiye'yi de fazla rencide etmeyecek formüller aramak durumunda kalacak Obama-Biden ikilisini de rahatlatacaktır. Aksi halde Türkiye ve ABD, sanki başlarında az kriz varmış gibi, yine bir ikili kriz yaşayacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Satranç içinde satranç

Ali H. Aslan 2008.09.01

Globalleşme, ulusal ve uluslararası arenada olanların birbirini büyük ölçüde etkilemesi sonucu satranç içinde satranç oynanması demek. Amerika'daki başkanlık yarışı, sonuçları global satranca da yansıyacak, izlemesi zevkli bir müsabaka.

Rusya'nın Batı'nın kalesi haline gelen Gürcistan'ı yemek istemesi, Soğuk Savaş'tan sonra kaybettiği eski kolonilerine yeniden göz dikmesi ise global jeostratejik satrancı iyice kızıştırdı. Bütün bunlar, hem büyük güçler arasındaki oyunda kaybedilmek istenmeyen kilit taşlardan biri, hem de kendi çapında kendi satrancını da oynamaya çalışan bir ülke olarak Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor.

Önce ABD'nin şahı olmak için yapılan satranç müsabakasında son duruma bir göz atalım. Bu müsabakalarda en önemli aşamalardan biri, parti kongresinin (ya da Türk siyasi terminolojisine daha uygun tabiriyle kurultayın) kazasız belasız yapılması, yoğun medya ilgisi değerlendirilerek partinin ve adayının kamuoyu nezdindeki puanının yükseltilmesidir. Geçen hafta Denver'da yapılan Demokratik Parti Kongresi'nin bu manada amacına büyük ölçüde ulaştığı söylenebilir. Perşembe akşamı İnvesco Stadı'nı dolduran 80 bin ve ekran başındaki rekor sayıda Amerikalıya (40 milyon) o her zamanki etkileyici üslubuyla hitap eden Barack Obama, Gallup anketine göre McCain'e sekiz puan fark atmış bulunuyor. Cumhuriyetçiler bu hafta -eğer güneye yaklaşan şiddetli Gustav kasırgasından dolayı iptal edilmezse- Saint Paul'da yapacakları kongre ile rakamları kendi lehlerine değiştirmeyi deneyecek.

McCain, Obama'nın başkan yardımcısı olarak Senatör Joe Biden'ı seçme hamlesine Alaska Valisi Sarah Palin ile karşılık verdi. Palin'in genç, bayan ve dindar olması, McCain'e fazla sempatiyle bakmayan bu kesimlerden kimilerine cazip gelebilir. Ancak sadece 700 bin nüfuslu Alaska eyaletinin iki yıldır valiliğini yapan birisi dış politikadan ekonomiye her konuda söz sahibi bu pozisyonun altından kalkabilir mi? İlk bakışta biraz zor

görünüyor. Cheney döneminde dış politikada büyük ağırlık kazanan bu makama Palin geçerse, geleneksel oyuncular Dışişleri, Pentagon ve CIA, eski rakipsiz konumlarını tekrar kazanabilir.

Obama'yı idari tecrübesizliğinden dolayı Beyaz Saray'a uygun görmeyen McCain son derece operatif bir makama tecrübesiz bir isim önermiş oldu. McCain belki de siyah birini ilk kez resmen başkan adayı yaparak tarihe geçen Demokratik Parti'ye Cumhuriyetçi Parti'nin ilk bayan başkan yardımcısı adayı ile karşılık vermek istiyor. Reformist ve yarı bağımsız çizgisi nedeniyle partisinin tutucu ve sağlamcı tabanıyla zaten çatışan McCain'in yaptığı bu riskli hamle, bakalım Cumhuriyetçileri yeterince heyecanlandırıp seçim kampanyasını canlandıracak mı?

Şimdi de müstakbel ABD başkanlarına da yansıyacak dünyayı yönetme satrancındaki başdöndürücü gelişmelere ve Türkiye'ye yansımalarına bir göz atalım. Rusya'nın Soğuk Savaş'ın ardından kaybettiklerini geri almaya çalıştığı, Gürcistan ihtilafı ile iyice aşıklaştı. Amerikalı yetkililer, bu hamleyle jeostratejik dengelerin 'kalıcı' şekilde değiştiğini, artık Rusya'yla farklı bir oyun oynanacağını söylüyorlar. Rusları askerî müdahale hariç çeşitli gereçlerle cezalandırmak ve sindirmek isteyen Amerikalılar, Türkiye'ye tam bir Batı kulübü üyesi gibi davranma çağrısı yapıyor. Bu bağlamda, Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov'un Ankara'ya davet edilmesinden yakınıyorlar. NATO bakanlar toplantısında Rusya'yla ilişkilere hiçbir şey olmamış gibi olağan (business as usual) devam etmeme kararı alındığını hatırlatıyorlar. Ankara'dan beklenen, Rusya'ya karşı en azından söylemde daha sert tavır takınılması. Rengini, yani tarafını daha net belli etmesi.

Görüşüğümüz Amerikalı yetkililer, Türkiye'nin özellikle enerji bağlamında Rusya'ya ticari bağımlılığının elini zayıflattığının, denge politikasına ittiğinin de farkında. ABD'nin Montrö Sözleşmesi'ni Ankara'yı çiğneyerek delme niyeti olmadığını, harfiyen uyguladığını söylüyorlar. Diğer yandan, Washington bu krizin Türkiye'nin Rusya'ya enerji bağımlılığını kırarak İran dışı alternatiflere hız vermesine vesile olmasını ümit ediyor. Bu cümleden olarak, bazı ücretlendirme sorunları nedeniyle tıkanan Türkiye Azerbaycan transit doğalgaz anlaşmasına ve Irak'tan gaz getirme çalışmalarına önemle işaret ediyorlar.

Washington önümüzdeki bir-iki hafta içinde Türkiye'ye bir üst düzey sivil ve askerî heyet göndermeyi planlıyor. Duyumlarıma göre, söz konusu heyette ABD Dışişleri Siyasi İşlerden sorumlu Müsteşarı William Burns bulunabilir. Amerikalılar Lavrov ziyaretinin ardından Ankara'da olacaklar. Böylelikle Türk-Rus görüşmelerine ilişkin doğrudan bilgi alacak ve kendi görüşlerini sunacaklar. Bu görüşlerden biri, Türkiye'nin Kafkaslar'da bir ittifak paktı kurma teklifinin Rusya tarafından istismara açık olduğu. Amerikalılara göre Rusya projeyi 'Bakın biz bölge ülkeleri sorunlarımızı kendi aramızda çözebiliyoruz, ABD ve Batı karışmasın' diyerek Gürcistan ve Kafkaslardaki nüfuzunu sürdürmek için bahane olarak kullanabilir. Gerek Washington'da gerek Ankara'da 'keşke bu hamle daha iyi istişare edilseydi' diye yakınlılar, bu tür argümanlara dayanıyor.

Evet, görüldüğü gibi Türkiye satranç oyunlarının göbeğinde. Hamleleri çok iyi düşündükten sonra yapmak şart. Çünkü uluslararası satranç sadece masa üstünde kalmıyor, sahaya canlı kanlı yansıyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] McCain-Palin, Başbuğ-Koşaner

Ali H. Aslan 2008.09.08

Daha önceki yazılarımdan birinde (31 Mart 2008) ABD'deki Cumhuriyetçi başkan adayı John McCain'in hem karakterinde, hem dış politika anlayışında çift kişilik izleri barındırdığına işaret etmiştim.

Cumhuriyetçi Parti'nin (GOP) St. Paul'deki kongresini izlerken, bu kanaatim daha da pekişti. Çünkü özellikle yardımcısı olarak kendisine seçtiği Alaska Valisi Sarah Palin, McCain'in çift kişilikli bir kampanya yürüteceği, seçilirse büyük ihtimalle Beyaz Saray'da da bunu devam ettireceği görüşünü pekiştirdi.

McCain ve Palin, birbirinden çok farklı tipler. Parti kongresinde konuşmaları, iki ayrı karakterden derin izler taşıyordu. Palin alaycı, keskin, aşırı partizan bir çizgiyi benimsedi. McCain ise daha saygılı, nüanslı, orta yolcu bir görünüm verdi. İnsan ister istemez Palin gibi bir şahını yardımcı seçen kimseyle o dengeli konuşmayı yapan kimse nasıl aynı olabilir diye soruyor. Sonuçta ister kampanya esnasında ister ileride görev başına gelirse Palin'in söylediği ve yaptığı her şey McCain'i de bağlayacak. O halde, kampanyadaki bu çift kişilikli havanın bilinçli bir tercih olduğu muhakkak.

Belli ki partisinin dindar tabanında seilmeyen, bayanların ise âşık olamayacağı kadar yaşlı McCain, genç, dindar ve bayan bir yardımcı ile bazı eksikliklerini tamamlamak istemiş. Strateji, McCain'in merkezden ve bağımsızlardan oy alması, Palin'in ise Cumhuriyetçi Parti'nin sağcı ve dindar kanatlarını sandığa çekmesi. Yalnız bilete bir bütün olarak bakıldığında birbiriyle çelişen bu yaklaşımların ortaya çıkardığı bileşke, maksadın tam tersini de hasıl edebilir. Kısacası, McCain bir kumar oynadı. Bakalım halk bu illüzyon karşısında ne yapacak.

Burada bir parantez açıp, McCain'in seçim taktiğinin, Genelkurmay'ın bazı taktiklerini çağrıştırdığını ifade etmeliyim. Türk ordusunun yeni ilk beşi, görevlerini teslim alırken yaptıkları konuşmalarla yol haritalarını ve düşünce çizgilerini ortaya koydular. Bana göre bazı yönleriyle Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ'un John McCain'i, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Işık Koşaner'inki ise Sarah Palin'i andırıyordu. Nasıl mı? Başbuğ (dinî cemaatler ve teröristler hariç!) mümkün mertebe herkesi kucaklamaya çalışan makul ve sakın bir konuşmayla hem iç hem dış camianın sempatisini kazanmaya çalıştı. Tıpkı McCain'in merkez seçmeni kendisine çekmek istemesi gibi. Koşaner ise nispeten keskin mesajlarıyla kurum içi şahinlerin ve onların dışarıdaki destekçilerinin Genelkurmay'daki yeni komuta kademesine bağlılığını sağlama almak istedi. Palin'in Cumhuriyetçi Parti'yi birleştirme ve Demokratlara karşı fişekleme çabası gibi.

TSK'daki devir teslim konuşmaları ve paşaların ilk icraatları Washington'daki Türkiye gözlemcilerince de dikkatle izlendi. Başbuğ'un Amerika'yla ilişkileri öven konuşmasıyla Koşaner'in anti-globalist, anti-Batı tonlar taşıyan sözleri yan yana getirildiğinde, ortaya çelişkili bir manzara çıktı. Washington'daki Türkiye gözlemcilerinin çoğu, TSK'nın genel çizgisinin Başbuğ'un söylemekten kaçındığı ama Koşaner'in söylemesine yeşil ışık yaktığı yörüngeye daha yatkın olduğunda birleşiyor.

Nitekim ABD German Marshall Fund (GMF) uzmanı Dr. Ian Lesser, cuma günü Carnegie adlı düşünce kuruluşunda konuşurken, orduyu kastederek ABD'nin 'klasik muhataplar'ının artık Washington'a 'soğuk' durduğunu kaydediyordu.

Hazır ordudan bahsetmişken, eski bir ordu mensubu ve Vietnam gazisi olmasını şimdiye kadar siyasî getirilere dönüştürmesini bilmiş Senatör McCain'e geri dönelim. McCain, tıpkı Türkiye'deki subay meslektaşları gibi, ekonomiden pek anlamıyor. Bunu itiraf etme açık yürekliliğini de gösterdi. Ekonomi taraklarında bezinin bulunmaması, şimdiye kadar defalarca senatör seçilmesine engel olmadı ama başkan seçilmesinin önündeki en büyük engellerden biri olarak görünüyor. Sekiz yıldır Beyaz Saray'ı yönettiği halde geniş halk kitlelerinin ekonomik dertlerine deva olamayan Bush yönetimiyle kampanyası arasına mesafe koymaya çalışıyor. Bu itibarla, Bush ve Cheney'nin Gustav kasırgası nedeniyle ilk günkü konuşma fasılları iptal edilen kongreye gelemeyişine herhalde çok sevinmiştir. Fakat McCain'in en büyük ikilemi, Bush'un ekonomi icraatlarına sahip çıkmazken, Irak Savaşı'na boğazına kadar batmış olması. McCain'in kongresinde dikkat çeken bir başka husus da, terörle mücadelede İslam dünyasını incitici bir üsluptan çekinmeyen bazı parti kodamanlarının -başta New York eski belediye başkanı Rudy Guiliani- nazara verilmesi ve cumhuriyetçi delegelerce hararetle

alkışlanmasıydı. Guiliani, Demokratların Denver'daki kongrelerinde 'İslami terörizm' tamlamasını kullanmaktan çekinmesini eleştirerek söz konusu ifadenin sadece 'teröristleri' rahatsız edebileceğini öne sürdü. Bu mantıkla, terör kelimesinin önüne ısrarla İslam kelimesinin getirilmesine haklı olarak tepki gösteren, başbakan Recep Tayyip Erdoğan'un da dahil olduğu sayısız Müslüman lider ve geniş kitleler, terörist safına konulmuş oluyor. Kısacası Cumhuriyetçiler 11 Eylül travmasının etkisinden pek kurtulamamışa benziyor. Senatör McCain başkan seçilirse ve Cumhuriyetçileri dört yılda daha dümende tutarsa ABD'nin yaşadığı ve yaşattığı travmaları izale mi, ikame mi edecek? Kongresindeki baskın hava, tehlike sinyalleri verdi. Umarım kişiliğinin makul tarafı şahin dürtülere baskın çıkar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Bizden niye nefret ediyorlar?

Ali H. Aslan 2008.09.15

Amerikan MSNBC televizyonu perşembe gecesı 11 Eylül 2001 saldırılarının olduğu günkü yayınını tekrarlarken, yaşanan şoku bir kez daha müşahade ettim. Çoğu Amerikalının havsalası bu çapta bir terör saldırısına uğramış olmayı almıyordu.

Akla ilk gelen sorulardan olan 'Bizden niye nefret ediyorlar?'ın cevabı ise toplumsal şuuraltında peşinen şöyle verilmişti: Biz iyiliğı, onlar kötülüğü temsil ettiğı için.

Halkın kahir ekseriyetinin olayları basite indirgemesi, bir ölçüde mazur görülebilir. Çünkü hemen her yerde olduğu gibi Amerika'da da temel eğitim sistemi milliyetçilik üzerine bina edilmiştir. Ortalama vatandaşı baskın olan kanaat, kendi ülkesinin mutlak masumiyetidir. Ama idari beyinlerin böylesi kolaycılıklara kaçması kabul edilemez. Tüm düşmanca hareketlerin doğru teşhisi ve tedavisi, ancak ve ancak 'Bizden niye nefret ediyorlar?' sorusuna gerçekçi ve cesur cevaplar aramaktan geçer. Bu sadece ABD değil, Türkiye dahil tüm ülkeler için geçerli.

Dünyayı hayır ve şer eksenlerine, insanları 'biz ve onlar'a bölerek sadece teröristleri değil neş'et ettikleri tüm coğrafya ve kültürü de töhmet altında bırakan Bush yönetimine Amerikan halkı neden sekiz yıl sarıldı? Duymak istediklerini söylediğı, korku ve intikam psikolojisine oynadığı için. 'Bizden niye nefret ediyorlar?' sorusuna empatik cevaplar arayan ve bulanlar ise fazla ön plana çıkamadı. Bu tür değerlendirmeler, siyasi kararlara pek yansıtılamadı. Tıpkı Türkiye'deki gibi...

ABD'ye nefreti sadece kültürel faktörlerle açıklarken altında yatan en önemli olguyu, yani sömürgecilik (koloniyalizm) travmasını görmeyen (ya da gizleyen) yaklaşım, 11 Eylül saldırılarının üzerinden yedi yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ baskın. Özellikle Washington'a hakim olan kadrolar, nefreti körükleyen eylemlerini artırarak devam ettirdi. Bilindiğı gibi El Kaide şebekesinin elebaşı Suudi Usame bin Ladin de, 11 Eylül öncesi ve sonrasındaki açıklamalarında ABD'nin ve Batılı müttefiklerinin İslam coğrafyasındaki koloniyalist politikalarına karşı çıktığını açıkça ilan ediyordu. Mesela Ladin'in memleketinde binlerce Amerikan askerini barındıran (1991 Körfez Savaşı'nda bu rakam 550 bini bulmuştu) üsler vardı. Bunların en büyüğü olan Prens Sultan Hava Üssü 2003'te boşaltıldı. Ancak İslam dünyasında milliyetçi ve dinî muhalefet duygularını depreştiren, şiddete meyyal muhalifleri kıskırtan Afganistan ve Irak işgalleri yapıldı.

Terörün kökünü kazımak için yapıldığı ilan edilen söz konusu işgallerden sonra, İslam coğrafyasında ABD'ye karşı nefret patlaması oldu. Amerikan hedeflerine yönelik terörist saldırılarda azalma değil artış gözlemlendi. Dünyanın en güçlü ülkesi olmanın verdiği özgüvenle Amerikan yönetimi, 'Biz kendi ulusal çıkarlarımız adına

istediğimiz politikayı uygulayalım. Tepkileri nasılsa sert ve yumuşak gücümüzle bastırırız' şeklinde düşünmüştü. Ne var ki, evdeki hesap Müslüman çarşısına uymadı. ABD bir ara Afganistan'da kazandığını zannederken şimdilerde yeniden kaybetme telaşında. Irak'taki direniş hareketlerinin mevcut nispi sükunetine de aldanmamalı. ABD sadece kendinden nefret edenlerinkini değil, kendi davranışlarını da düzeltmeye çalışmadıkça, sorunların devamı mukadder.

İnsan psikolojisi işte; empatiyi başarmak güç, başkalarına tavsiye etmekse kolay. Mesela biz Amerikalıları kendi terör sorunlarının köklerine bakmaya davet ederken, acaba bir kısım Kürtlerin ve Ermenilerin yer aldığı Türk nefretine dayalı bazı oluşumlarla mücadelemizde 'Bizden niye nefret ediyorlar?' sorusuna gerçekçi ve empatik cevaplar bulmaya ne ölçüde çalışıyoruz?

Yeri gelmişken, Kürt meselesinde son dönemde devletin sivil ve askerî kanatlarınca kapsamlı çözüm yolunda yapılan bazı yeni açılımların ve Cumhurbaşkanı Gül'ün Ermenistan'ın başkenti Erivan'ı ziyaretinin, Washington'da genelde takdir gördüğünü belirtelim. Ankara ve Erivan arasında Washington'un öteden beri arzu ettiği bu yakınlaşma, her üç başkent için de büyük stratejik kazançlara gebe. Ancak Birinci Dünya Savaşı'ndaki Müslüman-Hıristiyan olaylarının halklarda açtığı derin yaralar sarılmadan, kazanma kuşağına girilmesi zor. Onun da yolu, karşılıklı diyalog ve empatiden geçiyor. 'Bizden niye nefret ediyorlar?' sorusuna cevap arayanlar, işlerine gelmeyen, kabul etmek istemedikleri verilere ulaşabilir. Ancak amaç nefreti ve şiddeti ortadan kaldırmaksa, adım atmaktan çekinmemek lazım. Atılan iyi niyetli adımların karşılığı genelde alınıyor. Ben empatinin ulusal ve uluslararası husumetlerin tamirinde önemli kapılar açabileceğini düşünüyorum. ABD ve Türkiye'ye birbirleri ve başkalarıyla ilgili bol empatiler...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] ABD'nin Titanik sendromu

Ali H. Aslan 2008.09.22

Hani New York limanına beklenenden de önce vararak tarihe geçmek için hız sınırlarını zorlayan ve bir kısım haddini bilmezlerin 'Tanrı bile batıramaz' dediği Titanik'in Atlantik okyanusunun dibini boylamasına büyük ölçüde sebebiyet veren hırslı armatör Bruce Ismay var ya. Başkan Bush'un vaziyeti işte biraz ona benziyor.

Buzdağına çarpan geminin batacağı anlaşıncı Titanik'in kaptanı Smith, Ismay'e acı bir ironiyle 'Manşetleriniz şimdiden hayırlı olsun' demişti. Tarihe kahraman olarak geçme hırsıyla Irak'ı işgal eden; ancak başarısızlığa uğrayarak olumsuz manada manşetlere çıkan Bush, yine tarih yazdı! Geçen hafta piyasalardaki korkunç dalgalar, az kalsın kimilerinin Tanrı'nın bile batıramayacağına inandığı ABD'yi alaşağı edecekti. Bush nezaretindeki ülke, 1930'ların Büyük Depresyonu'ndan sonraki en büyük ekonomik krizi yaşıyor.

Titanik'i batıran nasıl hırs idiyse, ABD gemisini batmanın eşiğine getiren de hırstan başkası değil. Bir serbest piyasa sisteminde ekonomide olan her şeyden tabii ki hükümet sorumlu tutulamaz. Geri ödeme kabiliyeti zayıf olduğu halde sınıf atlama hırsıyla faiz borcu altına girerek ev satın almaya çalışan bazı Amerikan halk kesimleri, kâr hırsıyla milleti bu hataya teşvik eden bankacı ve simsarlar da en az piyasaları yeterince denetlemeyerek başıboş bırakan hükümet ve Kongre kadar suçlu. Zincirleme etkisiyle dünyayı da girdabına alan krizin temelinde, mortgage borçlarının ödenememesi ve ev fiyatlarının düşmesi sonucu, finans sistemin kalesi görülen kuruluşların domino taşları gibi birer birer devrilmesi yatıyor.

Konut finans sektörünün yarı-kamusal statüdeki büyük kuruluşları Fannie Mae ve Freddie Mac'e iflaslarını önlemek için Amerikan hükümetince el koyulması, sigorta devi AIG'ye hazine 80 milyar dolar borç

verilmesi kâfi gelmedi. Şimdi, piyasadaki habis borçları silmek için 700 milyar dolarlık bir büyük kurtarma operasyonu gündemde. Peki neredeyse Pentagon'un bütçesi kadar olan bu para nereden gelecek? Tabii ki vergi gelirlerinden, yani halkın cebinden. Kısacası özellikle Irak savaşının etkisiyle 500 milyar dolar civarına çıkarak tarihî rekor kıran bütçe açığı, gelecek nesillerin sırtına daha da binecek.

ABD ekonomisinin bu durumunun muhakkak ki iç ve dış politikasına da kayda değer yansımaları olacak. Bush dönemindeki anaforldardan sonra güvenli bir limana demir atmak isteyen Amerikan halkı için kasımdaki başkanlık seçimlerinin önemi iyice arttı. Son haftada Obama'ya doğru hafif bir yöneliş görülse de, genel olarak başa baş sonuçlar veren kamuoyu araştırmalarına bakılırsa, ne McCain ne Obama'nın Amerikan halkının çoğunluğuna henüz tam manasıyla güven verdiği söylenemez. McCain'in en büyük dezavantajı, son sekiz yıldır ülkeyi yöneten ve başarısız bulunan Bush'un partisinden olması. Obama'nın temel sorunu ise ulusal piyasaya yeni çıkması ve özellikle genç yaşı nedeniyle halkın önemli bir kısmı için hâlâ risk unsuru taşıması.

ABD'nin ulusal güvenlik ve ekonomide büyük sorunlarla boğuştuğu bir dönemde iktidara talip olan her iki adaya oy verecek olanların bile kafası karışık. 'Obama'ya içim ısınmadı; ama McCain'e tercih ederim' diyenler, içi McCain'e ısınmadığı halde onu Obama'ya tercih edenler kadar çok. Amerikan halkı, nihai kararını vermek için gelecek cuma başlayacak televizyon tartışmaları serisini bekliyor. İhtiyaksız kitlelerce kıl payı seçilen bir başkanın ayakları yere pek sağlam basmayacağından, ülkenin ağır sorunlarına çözüm getirebilme keyfiyeti de zayıflayacaktır. Her ne kadar Bush yönetiminin dramatik müdahaleleriyle ekonomi (en azından finans boyutuyla) dibe çakılmaktan kurtulma vetiresine girmiş, dolayısıyla yeni başkan üzerindeki stres biraz azalmış olsa da, yapısal reformlara ihtiyaç var. Onun için de ciddi siyasi irade gerekiyor.

Derin ekonomik sorunlardan muzdarip ülkeler, genelde içe kapanır. Dünyanın her yeriyle ilgilenen hegemonik bir devlet olan ABD'nin ise böyle bir lüksü yok. Ancak zaafli bir ekonomiyle ulusal çıkarlarını her zamanki kadar baskılı şekilde takip edemeyecektir. Washington (Cheney gibi hırs küpleri hariç) Irak ve Afganistan işgali sonrasında askerî gücünün sınırlarını gördü. Son ekonomik kriz de özellikle sert güce (hard power) dayalı dış politikanın faturasının artık dünyanın en zengin ülkesi ABD tarafından bile kolay kolay ödenemeyeceğini gösteriyor. Zemindeki gerçekler, ABD'yi Savunma Bakanı Robert Gates'in de savunuculuğunu yaptığı tarzda yumuşak güç (soft power) ağırlıklı bir dış politikaya yönelmeye mecbur kılıyor. Bu, büyük savaşlardan mümkün mertebe kaçınan, hasımlarla bile angajmana, al-ver, çoktarafli uluslararası istişareye dayalı diplomasi ağırlıklı anlayışın hakim olması demek. Başkanlık seçimini kim kazanırsa kazansın, aynı anlayışı benimsemek zorunda. Tercümesi? Kimse yakın vadede ABD'nin İran'la ya da Rusya'yla sıcak savaşa girmesini beklemesin...

Sözün özü, regüle edilmeyen kazanma hırsı, ülkeleri ekonomide de dış politikada da baş aşağı götürebilir. Titanik'seniz bile, batmaktan kurtulamayabilirsiniz. Hızla büyüyen Türkiye'nin de ABD'nin başına gelenlerden gerekli dersleri çıkarması ümidiyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dış politikada pozitif enerjinin getirileri

Ali H. Aslan 2008.09.29

Washington'ın nispeten sakin ortamından New York'a her gidişimde kendimi dibi fukur fukur kaynayan volkanlarla dolu bir yerde dolaşıyormuş gibi hissetmişimdir.

Baş dumanlı binalar adası Manhattan'dan -pozitifile, negatifile- yayılan enerji, tüm dünya liderlerinin katılımıyla Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu toplantılarının yapıldığı şu günlerde daha bir hissedilir. İşte bu

ortamda, Başbakan Erdoğan yönetiminde aktiflik katsayısı zaten artan Türk dış politikasına ilave enerji getiren Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile beraberindeki Dışişleri Bakanı Ali Babacan ve ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Şimşek'in bir kısım etkinliklerini yerinde gözlemlemek için New York'taydım.

Nüfusunun çoğunluğunu enerji dolu gençlerin oluşturduğu, son yıllarda yakaladığı gelişme trendi ile dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasındaki yerini muhkemleştiren, ilk ona doğru yelken açan Türkiye, uluslararası platformlarda dinamik bir ekip tarafından temsil ediliyor.

Nitekim cumartesi itibarıyla Cumhurbaşkanı Gül'ün ikili temas kurduğu dünya lideri 40'ı, Bakan Babacan'ınki 43'ü bulmuştu. Eski bir Merrill Lynch mensubu olan Mehmet Şimşek'in de Wall Street sokağında yabancılık çekmediğinden ve vaktini boşa harcamadığından emin olabilirsiniz.

Manhattan'ı bir eskortlar diyarına çeviren diğer tüm BM konukları gibi Türk yetkililer de ulusal çıkarları peşinde koşturuyor. Yarım asırdır BM'nin etkili Güvenlik Konseyi'ne geçici üye olamayan Türkiye, ekimde yapılacak oylama öncesinde lobicilik için son ataklarını yapıyor. Gül, bu konuda umutlu konuştu ama ihtiyatı da elden bırakmadı. Çünkü diğer adaylar İzlanda ve Avusturya pes etmiş değil.

Türk dış politikasının pozitif enerji yüklü gayretleri, BM rekabetinde de büyük bir artı olarak hanemize yazılacaktır. Yakın geçmişte bu pozitif enerji, en olmaz denilen siyasi ve ekonomik reformları gerçekleştirerek AB'ye tam üyelik görüşmelerine başlamamıza muvaffak olmuştu. Ana ve yavru vatan Türklerinin Kıbrıs'ta Annan Planı'na evet demesi de tarihi bir pozitif adımdı. Son dönemlerde Türkiye'nin dünyada dikkat çeken en pozitif adımları ise Suriye-İsrail arabuluculuğu çalışmaları, Gürcistan-Rusya krizi sonrasında Kafkasya'da barış ve istikrar için atılan adımlar, hassaten Gül'ün Erivan'a milli maç davetine icabetiyle Ermenistan'la seviyesi yükseltile resmi diyalog oldu. Bu diyalogcu enerji, Bakan Babacan'ın New York'ta Ermeni ve Azeri meslektaşlarıyla tekrarlanması beklenen bir üçlü görüşme yapmasına zemin hazırladı.

Türkiye'nin bölgesindeki ve dünyadaki krizleri kaba güce mahal kalmadan çözmeyi öncülleme stratejisi her zaman herkesi mutlu etmeyebiliyor. Mesela Washington'da bazıları, Türkiye'nin Irak'a yumuşak yüzünü göstermesini takdir ederken, İran'ın tartışmalı nükleer çalışmaları ve Rusya'nın Gürcistan'ı işgali gibi bazı uluslararası krizlerde daha sert bir tutum bekliyor. Washington'da Türkiye'nin Rusya dahil bir grup bölge ülkesiyle oluşturmayı teklif ettiği Kafkas İstikrar ve İşbirliği Platformu (KİİP) projesine muhalefeti körükleyenler, Güney Osetya'da yanlış satranç hamlesiyle Moskova'ya tam aradığı müdahale bahanesini veren mevcut Gürcü hükümetini başından beri havalara sokan ekip. Ankara ise bir yandan NATO müttefikliğinin gereklerini yaparken, diğer yandan stratejik kalesine önemli bir gol yiyen ABD'nin Rusya'yı cezalandırma güdüsüyle sonradan pişman olabileceği bazı duygusal taleplerine direniyor.

Ankara'nın her davranışında anti-Amerikan, anti-Batı bir güdü arayan Washington'daki muayyen kesimlerin, aslında bölgede böylesine akl-ı selim bir müttefike sahip olduklarına şükretmeleri gerekir. Öte yandan her başkent gibi zaman zaman Ankara da akıl tutulması yaşayabiliyor. Ulusal çıkarlar adına ürküttüğümüz kurbağalara değmeyecek bazı aşırı pragmatik hareketler yapabiliyoruz. Sudan ve Zimbabve gibi insan hakları icraatları konusunda en hafif ifadesiyle şaibeli rejimlerin liderleriyle verilen fotoğraflar bu cümleden olarak sayılabilir. Ne var ki, bu tür taktiksel hataların yapılan devasa işleri adeta sıfırlayacak şekilde kamuoyuna yansıtılması adil değil. Bunun son bir örneğini de New York'ta gördük.

Cumhurbaşkanı Gül, Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için yürütülen kapsamlı lobicilik çalışmaları çerçevesinde Zimbabveli meslektaş Robert Mugabe ile de görüşmüştü. Yine aynı amaca hizmet etme düşüncesiyle Türk Kültür Merkezi (TCC) adlı sivil toplum örgütü düzenlediği geleneksel dostluk yemeğine Gül'e ilaveten yedi cumhurbaşkanını getirmeyi başardı. Bunlar arasında Mugabe de vardı. Organizatörler ve yetkililer, bu konuda daha temkinli olsa şüphesiz daha iyi olurdu. Ama meseleyi kıyamet kopmuş gibi yansıtip hem devleti hem de

sivil toplumu demoralize etmeye de gerek yok. Üstelik bunu yapan bazı yayın organlarının, insan hakları ve demokrasiye sahip çıkma karnesi genel olarak çok zayıf. Oradan da, asıl maksadın üzüm yemek değil bağcılarını dövmek olduğu anlaşılıyor.

İş yapan, hata da yapar. Devletiyle, sivil toplumuyla, dünyaya böylesine enerjik açılımlar yapan bir ülkenin dış politikasında da zaman zaman arızalar çıkacaktır. Önemli olan, pirenin deve yapılmaması, iş yapan yetkililerin ve sivil toplumun fazla rencide edilmemesi; buna mukabil onların da demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan eleştirileri soğukkanlılıkla karşılayarak varsa açıklarını kapatması. Negatif enerjiyle kendimizi tüketmeyip biriktirdiğimiz pozitif enerjiyi dış politikaya yansıttıkça, sivil toplum ve devlet el ele çalıştıkça, Türkiye'yi dünyada daha etkin ve saygın bir konuma yükseltebileceğimizden kuşku yok. New York'tan bu duygularla ayrılıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan ekonomisi ve seçimleri nereye?

Ali H. Aslan 2008.10.06

Bir yanda en büyük ekonomik krizlerinden birini yaşayan, dış politikada mağlubiyetler alan, diğer yanda hayatı bir seçime hazırlanan ABD, tarihî bir dönemden geçiyor.

Kimileri olanları ABD'nin çöküşüne delil olarak görüyor. Özellikle siyasetçiler eğer kendilerine çekidüzen vermezlerse, ülkenin içine girdiği duraklama dönemi pekala gerilemeyle ve nihayetinde çöküşle sonuçlanabilir. Ama bence bunlar şu aşamada biraz abartılı değerlendirmeler. Peki siyaset kurumu, içinde bulunulan ciddi durumun farkında mı? İsterseniz başkanlık ve Kongre seçimlerine dört hafta kala vaziyete şöyle bir göz atalım.

Demokratların hakimiyetindeki Temsilciler Meclisi, hafta başında 700 milyar dolarlık ekonomiyi kurtarma paketini seçmenlerden gelen popülist baskılar nedeniyle önce reddetti. Çünkü halkın önemli bir kısmı vergi gelirlerinden karşılanacak bu paranın Wall Street'teki sorumsuzların günahlarını örteceğini ve sokaktaki insana geri dönüşümü olmayacağını düşünüyordu. Başkan adayları Obama ve McCain, popülizmden nispeten uzak kalarak ekonomistlerin acı ama elzem bir reçete olarak gördüğü paketi destekledi. Tabii her ikisi de puan kazanmak için atraksiyonlar yapmaya çalıştı. Ama sonuçta hem Başkan Bush'un istişare davetine uyarak, hem Kongre üyelerini ikna çalışmalarına katılarak sorumlu bir imaj çizdiler. Ve Senato'da toplumun zayıf halkalarına da bazı somut getiriler sağlayan ilaveler yapılarak tekrar Temsilciler Meclisi'ne gönderilen kurtarma paketi kabul edildi.

McCain'in halkın önemli bir kısmının suçladığı Bush'la aynı partiden olmasından ve ekonomi alanında güven vermemesinden dolayı, piyasalardaki sam yelleri Obama'nın yelkenlerini dolduruyor. Associated Press-GfK anketine göre, Obama yedi puan öne geçti. McCain'in, Michigan eyaletinde yenilgiyi kabul edip ekibini başka cephelere sürmesi Cumhuriyetçiler için hayra alamet değil. Son seçimde Bush'un kazandığı en az 10 eyalette - Colorado, Florida, Indiana, Iowa, Missouri, New Mexico, Nevada, North Carolina, Ohio ve Virginia- Obama, McCain'i ya yakalamış ya da geçmiş durumda. Gerçi McCain de Demokratların 2004'te kazandığı beş eyaleti - Pensilvanya, Wisconsin, Minnesota, New Hampshire, Maine- geri kapmaya çalışıyor ama hâlâ Obama'ya üstünlük sağlayabilmiş değil.

Puan kaybeden McCain, giderek daha popülist ve negatif bir kampanyaya yöneliyor. Zaten başkan yardımcısı adayı olarak Alaska Valisi Sarah Palin'i tercih etmesiyle popülizmi ön plana çıkaracağını sinyallerini vermişti.

Aksi halde devlet adamı meziyetleri çok zayıf, entelektüel donanımı kısıtlı, ama fiziksel albenisi ve etkili iletişim kabiliyetiyle halktan görünerek halkı cezbetmeye çalışan bir hanımı bu kilit pozisyona koymazdı.

Palin, gazetecilerle birebir röportajlarında açığa çıkan derin bilgi eksikliğini gizleyerek daha vâkıf olduğu konulara kaçma imkânı veren genel konuşma ortamlarını tercih ediyor. Nitekim rakibi Senatör Joe Biden ile perşembe akşamki televizyon tartışmasında da kendini mahir hissetmediği birçok konuda lafı değiştirdi. Halk ağzını kullanarak ve popülist mesajlar vererek etkili olmaya çalıştı. Hırslı politikacının, başkan yardımcılığı makamının yetkilerini genişletmeye ve McCain ölürse anayasada öngörüldüğü doğrultuda yerine geçmeye son derece hevesli bir görüntü çizmesi de gözden kaçmadı. McCain'in 72 yaşında olması, Palin'e daha bir alıcı gözle bakmayı kaçınılmaz kılıyor. Alaska Valisi'nin dış politikada hiç tecrübesi olmaması endişe verici.

Tabii ki Palin ile Biden seçimde belirleyici faktörler değil. Halkın gözü asıl McCain ve Obama'da. Stanford Üniversitesi'nin öncülüğünü yaptığı bir araştırma, Obama siyah olmasa şu şartlarda rakibine en az 6 puan daha fark atmış olacağını ortaya çıkarmıştı. Bu da Amerika'da açıktan ırkçılık neredeyse ortadan kalkmış olsa da şuuraltı ayrımcılığının hâlâ yer yer devam ettiğini gösteriyor. Obama'nın ten rengi yetmiyormuş gibi, Müslüman olduğuna dair iddialar da birçok Amerikalının kafasını karıştırıyor. McCain kampanyasında, Obama'nın ne rengi ne de diniyle ilgili istifhamları doğrudan gündeme getiriyor. Ancak aşırı solcu gençlik arkadaşlarını nazara vererek Amerikan halkının şuuraltındaki 'radikalizm' korkularına oynuyor. Obama ekibi ise, McCain'i sürekli Bush yönetimiyle özdeşleştirerek ve etrafında o çok eleştirdiği lobiciler olduğunu vurgulayarak, yaralı kaşını yumrukluyor.

Şimdiye kadar Obama'nın iyi bir başkomutan olamayacağı tezine oynayan McCain, ekonominin ön plana çıkmasıyla bu kozunu büyük ölçüde kaybetti. AP-GfK araştırmasına göre, halkın yüzde 60'ı ekonomide doğru kararlar verecek bir başkanı, ulusal güvenlikte doğru kararlar verecek bir başkomutana tercih ediyor. Ekonomideki olumsuz tablonun 4 Kasım'daki seçimlere dek fazla değişmesinin beklenmemesi Obama'ya yarıyor. Ancak bu zaman zarfında ulusal güvenlikte meydana gelebilecek dramatik bir gelişme, mesela büyük bir terör saldırısı, Amerikalıların başkomutan ihtiyacını ön plana çıkarıp McCain'in şansını artırabilir. McCain'in ipi göğüsleyebilmek için ikinci raundu yarın yapılacak televizyon tartışmalarında çok üstün performans sergileme ve ters tepme riski de olan negatif reklam kampanyalarına ağırlık verme dışında seçeneği kalmıyor.

Umarım politikacılar seçim kazanmak için gösterdikleri hırsı, iktidara geldiklerinde ülkenin başta ekonomi ve dış politika olmak üzere birçok alanda ihtiyaç duyduğu ciddi reformları gerçekleştirmede de kullanırlar. Aksi halde ABD'nin geleceği pek parlak değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[WASHINGTON] Amerikan seçimlerinde tehlikeli saplantılar

Ali H. Aslan 2008.10.13

Yer, ABD başkan adaylarından Senatör John McCain'in cuma günü kapalı salon toplantısı yaptığı Minnesota eyaletinin Lakeville şehri. Yaşlı bir teyze mikrofonu eline alıyor ve Cumhuriyetçi başkan adayına şöyle diyor: 'Obama'ya güvenemiyorum. Hakkında okudum ve o, şey değil, ee, şey değil.. O bir Arap. Şey değil..'

Ayrımcı ve karalayıcı bir kampanya yürüttüğü yönünde artan eleştirileri ıskat etmek istercesine hayranının elinden nazıkçe mikrofonu alan McCain ise yumuşak ve saygılı bir edayla cevap veriyor: 'Hayır hanımefendi. Hayır hanımefendi. O, temel mevzularda fikir ayrılığı içinde olduğumuz bir iyi aile adamı ve vatandaş. Bu kampanya tamamen bundan ibaret. (O bir Arap) değil.'

Bu arada aynı toplantıda konuşan bir başka Cumhuriyetçi, 'Gerçeği söylemek gerekirse, biz korkuyoruz. Obama'nın başkan olmasından korkuyoruz.' diyor. McCain ona da Obama'nın seçilmesini kendisinin de arzu etmediğini, ancak ondan korkulmaması da gerektiğini vurgulamak durumunda kalıyor. Kalabalıktan yer yer 'yuh' sesleri yükseliyor.

Görüldüğü gibi, Amerika'da süren hararetli seçim kampanyasında durum pek iç açıcı değil. Ama şaşırtıcı hiç değil. Çeşitli merkezlerce yürütülen Müslüman ve siyah karşıtı psikolojik savaş kampanyaları toplum üzerinde etkisini gösteriyor. Son birkaç günde nispeten sorumlu bir çizgi benimsemiş olsalar da, işin bu noktaya kadar gelmesinde McCain-Palin ikilisinin Obama'ya ilişkin bazı beyanları ve tavırları da çok etkili oldu.

Krize giren ekonomiden dolayı Bush yönetimine kızgınlık duyan Amerikan halkının giderek Obama'ya yönelmesinin McCain-Palin ikilisini daha negatif bir kampanyaya yönelteceğini daha önce arz etmiştim. Nitekim Cumhuriyetçi kampanya, geçen hafta Obama'nın eskiden Vietnam Savaşı karşıtı radikal bir Amerikan örgütünde anarşik eylemler yapmış Chicagolu William Ayres'le ilişkilerini nazara verdi. Mitinglerde Obama'nın normalde kullanmadığı orta ismi 'Hüseyin'i karalayıcı bir tarzda üstüne basa basa gündeme getirenler arttı. Ve bunlara dur diyen olmadı. Cumhuriyetçi Parti'ye sempati duyan bir kısım Siyonist, aşırı sağcı ve katı Hristiyan kesimlerce sürekli pompalanan Obama'nın gizli Müslüman olduğu iddiası da cabası.

Obama'ya eleştiri ortamlarında, 'radikal', 'terörist', 'Müslüman', 'Hüseyin' gibi toplumun sinir uçlarına dokunan bazı kelimeleri genelde dolaylı da olsa sıkça bir araya getiren rakiplerinin gayesi açık. 11 Eylül travmasının etkisinden hâlâ kurtulamayan Amerikan halkının korku damarından girip yine seçim kazanmak. Pazartesi günkü mitingde 'Gerçek Barack Obama kim?' sorusunu gündeme getiren McCain'e kalabalıktan birinin 'terörist' diye cevap vermesi, maksadın hasıl olduğunu gösteriyordu. Tahrikçilik ve karalayıcılıkta başı çeken Cumhuriyetçi başkan yardımcısı adayı Sarah Palin'in kalabalığı coşturduğu çarşamba mitinginde ise birisinin Obama için 'Kesin kafasını' diye bağırması, 'Obama, Üsame' diye bir pankart açılması gözden kaçmadı.

Bu arada, kökü İsrail'deki yerleşimci Siyonist lobilere dayalı Clarion Fonu'nun 28 milyon Amerikan gazete abonesine promosyon olarak dağıttığı 'Saplantı' (Obsession) adlı propaganda filminde kullanılan psikolojik savaş taktiği ile, McCain kampanyasının birbiri ne kadar benzediğini de ifade etmeden geçemeyeceğim. Sözde 'belgesel'de büsbütün ırkçı ve karalayıcı duruma düşmemek için dünyadaki Müslümanların çoğunun terörist olmadığı notu düşülüyor. Ama 'İslam', 'Müslüman', 'terörist', 'radikal' kelimeleri sıkça bir araya getirilerek genel olarak İslam kültürü ve Müslümanlarla ilgili korku ve şüpheler şuurlatına işleniyor. Saplantılı filmin dağıtımının zamanlaması, Cumhuriyetçilerin Müslümanların hakkından daha iyi geleceğine inanan bazı Yahudi kesimlerin McCain'e seçim hediyesi olarak da değerlendirilebilir. (Önemli not: İsrail Yahudileri McCain'e daha yakın dururken, Amerikan Yahudilerinin çoğu Obama'yı destekliyor.)

Obama, Amerikan toplumsal şuurlatından henüz tam manasıyla silinmemiş olan siyah karşıtı ırkçılıkla başı belada olduğu sanki yetmiyormuş gibi, Endonezyalı üvey babasının memleketinde çocukken Hristiyan annesiyle birlikte bir süre yaşadığından belli belirsiz aşına olduğu Müslüman kültürüyle küçük bağlantısından dolayı İslam karşıtlarının da hedef tahtasında.

McCain'e sadece Amerika değil tüm dünyada huzuru bozması muhtemel korkunç olayları tahrik edebilecek tarzda siyaset yapmaktan kaçınması tavsiyesinde bulunanlar artıyor. Çirkin propagandaların etkisiyle Obama

seçimi kaybederse, ABD'de siyah, dünyada Müslüman öfkesi patlayabilir. Ekonomisi ve dış politikası zaten derin bir kriz yaşayan ABD, kendini ve dünyayı daha da büyük anafollara sürükleyebilir.

McCain kampanyasının, Amerikan medyasından ve aydınlarından gelen yerinde uyarıların da etkisiyle, kışkırtıcı söylemlerini son birkaç gündür biraz gemlemiş olması ümit verici. Normalde seviyeli ve sağduyulu bir politika çizgisini temsil eden McCain, belki de muayyen oranda parti yönetiminin ve tabanının oldu bittilerine maruz kalarak, kampanyaya tamamen kendi rengini veremiyor da olabilir. Cumhuriyetçi Parti, Demokratlara salvoları sağcı ve katı dindar tabana hoş gelen Sarah Palin'i kötü polis, McCain'i ise iyi polis olarak kullanıyor. Öte yandan, McCain'in seçim kampanyasında gösterdiği ve göstereceği liderlik, ilerde başkan olursa farklı lobilerden gelecek baskılara karşı iç ve dış politikayı nasıl deruhte edeceği hususunda fikir edinmemize de yardımcı oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muslukçu Joe ve Washington'daki Türkiye muslukçuları

Ali H. Aslan 2008.10.20

Joe adlı Ohio'lu bir muslukçu, mahallesine kampanya için gelen Senatör Obama'ya kameralar önünde küçük esnaf olarak kendisinden neden vergi almak istediğini sormuştu.

Şu günlerde Amerika'da gözünüzü kulağınızı nereye çevirseniz o var. 'Muslukçu Joe' tabirini belki de hiç silinmeyecek şekilde Amerikan siyasi literatürüne kazıyan, Obama'nın Cumhuriyetçi rakibi oldu. Senatör McCain, çarşamba akşamki televizyon tartışmasında birçok kez Muslukçu Joe'ya ismen hitap ederek 'seni ekonomik sıkıntılardan ancak biz kurtarıyoruz' mealinde konuştu. Obama da onu takiben aynı taktiği uygulayınca, başkan adayları tartışmayı izleyen 56 milyon kişinin huzurunda toplam 26 kez 'Muslukçu Joe' tamlamasını kullanmış oldu. Bunun üzerine ekonomik krizin vurduğu Amerika'da orta sınıfın sembolü haline getirilen Muslukçu Joe, gündemin göbeğine oturdu.

Amerika'da dış politikanın bu derecede geri planda kaldığı bir seçim finali nadirdir. Başkan adaylarının son iki televizyon tartışmasında dış politika çok az konuşuldu. Oysa ortada Irak ve Afganistan gibi heyula sorunlar var. ABD'nin başına kim geçerse geçsin, kazanacağı siyasi sermayeyi en azından ilk yıl daha çok ekonomide harcamak zorunda kalacağı aşikâr. Böylesi bir ortamda, Türkiye'nin zaten pek ön sırada olmadığı Washington gündemine fazla gelmesi, gelse dahi çok yüksek düzeyde ilgi çekmesi beklenmemeli. Tabii musluklarda ciddi bir problem olmazsa...

Aslında tıpkı muslukçular gibi, Washington'da Türkiye'nin varlığı da ancak önemli bir işleri düştüğünde, mesela tesisatta arıza olduğunda akla geliyor. (Tabii gündelik prosedürleri yürüten orta düzey memurlardan değil, siyasi düzeyden bahsediyorum.) Diğer yandan, Washington'da bir ülkeyle ilgili önemli bir tasarrufta bulunulmak istenildiğinde başvuru kişilerin konumu da muslukçu ustalarından pek farklı sayılmaz. Onların da kapısı ihtiyaç hasıl olduğunda çalınıyor.

Dünyanın tümüyle ilgilendiği için, özellikle ilk planda olmayan ülkelere yönelik politikalarını 'kriz çıkarsa duruma bakarız' felsefesiyle yürüten bu hegemonik başkentte, sıkıntılı dönemlerde o ülkenin umumi tesisatından (siyasî, askerî, ekonomik, kültürel, sosyal tüm veçheleriyle) iyi anladığı düşünülen ustalara koşuyor. İkinci dönem Bush yönetiminde, Pentagon'daki baş Türkiye muslukçusu eski Ankara Büyükelçisi Eric Edelman idi. Dışişleri'nde müsteşar yardımcılardan Matt Bryza'nın, Beyaz Saray Milli Güvenlik Konseyi'nde ise şimdi Ankara Büyükelçisi olarak atanan James Jeffrey'nin bu fonksiyonu gördüğü söylenebilir. Son dönemde devlet

dışında hangi Türk ve Amerikalı uzmanların muslukçu olarak ön plana çıktığı ise malum. Çoğu neocon ve Kemalist çizgide. Muslukçu deyip geçmeyin. Onların kimliği, kişiliği, ideolojisi, bağlantıları ve hatta şahsi tercihleri, ortaya çıkan nihai ülke politikası üzerinde şaşılacak derecede etkili olabiliyor. Bazen en tepeden bitiremediğiniz bir şeyi, muslukçular aracılığıyla halledebilirsiniz. Ya da tepeden bağladığınızı düşündüğünüz şey, muslukçular tarafından engellenebilir. Dolayısıyla Washington'daki ülke muslukçularını iyi tanıyıp ona göre hareket etmekte fayda var...

Peki 20 Ocak 2009'da Bush yönetimi resmen görevini tamamlayıp 4 Kasım'da seçilecek başkanın ekibine yerini terk ettiğinde, Washington'daki Türkiye muslukçuları kim olacak? Zira Cheney'e yakınlığı nedeniyle Demokratların hazzetmediği Eric Edelman, Pentagon'daki makamına büyük ihtimalle veda edecektir. Matt Bryza, büyükelçi olup Washington'dan uzun süredir çıkmadığı bir yurtdışı görevi için ayrılma vetiresinde. Eski oyuncuların sadece James Jeffrey muslukçuluk görevini Türkiye vanasının başında, yani Ankara'da sürdürecektir.

Jeffrey'le ilgili kulağıma çelişkili duyumlar geliyor. Kimilerine göre, neoconların hakim olduğu bir yönetimde son derece kilit pozisyonlarda görev yapan birisi, o felsefeye uzak olamaz. Olsaydı, ya yükseltilmez ya da kendisi ayrılırdı. Diğer görüşe göre ise Jeffrey yönetimdeki her parti ve anlayışla uyumlu çalışabilecek tam profesyonel bir meslek memuru. Nitekim Ankara büyükelçiliğine tayininin Demokratların hakim olduğu Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde sorunsuz olarak onaylanması, ikinci ihtimali güçlendiriyor. Şahsi kanaatim de o istikamette. Ancak tabii ki bütün bunlar, göreve başladıktan sonra zaman içinde daha iyi belirginleşecektir.

Giderek zayıflayan bir ihtimal de olsa, başkanlık seçimini McCain kazanırsa, Türkiye muslukçularının çoğunun yine neocon âleminde neş'et etmesi pek mukadder. Obama'nın başkanlığı durumunda ise son yıllardakinden çok daha farklı oyuncular ön plana çıkacaktır. Mesela bir Obama yönetiminde etkili konumlara gelmeleri beklenen Brookings Enstitüsü'nden Phil Gordon ve eski Clinton yönetiminden Anthony Blinken gibi isimlerin Türkiye başmuslukçuları arasında yerlerini alacağını tahmin ediyorum. Bush yönetimince değerli görüşlerine fazla itibar edilmeyen Mark Parris ve Morton Abramowitz gibi eski Ankara büyükelçilerinin ağırlığı artacaktır. Türkiye uzmanları arasında ise WINEP, Hudson, AEI gibi düşünce kuruluşları mensuplarından ziyade Brookings, GMF, CFR kaynaklı muslukçuların tercih edilmeleri beklenir.

Görüldüğü gibi, ABD'de seçimleri kimin kazanacağı sadece muslukçu Joe'ları değil, hepimizi ilgilendiriyor. Acaba Washington'daki bizim muslukçular kim olacak, merakla bekliyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'lı yıllar ve Türkiye

Ali H. Aslan 2008.11.03

Müneccim değiliz, ancak görünen köy de kılavuz istemez. Amerika'da yarın yapılacak seçimlerin galibi çok büyük ihtimalle Obama olacak.

Anketler üst üste hem eyalet bazında hem de genel oy toplamında Obama'ya daha fazla şans tanıyor. Artık tüm dünya gibi Türkiye'nin de 20 Ocak'ta göreve başlayacak Obama'lı dört yıla (2012'de ikinci kez seçilirse sekiz yıl) kendini hazırlamaya başlamasında fayda var.

Obama'nın hem iç hem de dış politikada sekiz yıldır ABD yönetimine hakim olan anlayıştan farklı bir çizgi izleyeceği ve muayyen bir değişim getireceği muhakkak. Ancak en iddialı değişimcileri dahi zaman içinde evirip çevirip statükoya tekrar yaklaştıran müesses nizamdan o da nasibini alacaktır. Aslında Demokrat ve Cumhuriyetçi yönetimler arasında temelde çok fark yoktur. Bu iki partinin hakimiyetine dayalı sistemin büyük bir demokratik çeşitlilik sunup sunmadığı tartışılır.

Mesela Irak savaşı makul düşünüyor gibi görünen Obama, Bush'un tek taraflı müdahale felsefesini Afganistan ve Pakistan'da uygulamaya hazırlanıyor. Seçim kampanyası boyunca Irak'ın yanlış zamanda yanlış üsluplu yanlış bir savaş olduğunu savunan Obama, savaşın asıl Afganistan'da verilmesi gerektiğini, Usame bin Ladin'i ve diğer terörist hedefleri vurmak için ABD'nin gerekirse Afgan ve Pakistan hükümetlerine danışmaksızın tek taraflı saldırı yapabileceğini söylüyor. Umarız Pakistan ve Afganistan, Obama için, Bush yönetiminin bataklığı haline gelen Irak'a benzemez. Yaşanan kötü Bush tecrübesi, bu tür hayatî hatalara düşmemek için iyi dersler sunuyor. Obama içeride ve dışarıda makul tavsiyeleri dinlerse, ben bildiğimi okurum demezse, aynı duruma düşmez.

Obama'nın her icraatı Amerikan ve dünya kamuoyunca dikkatle izlenecek, sıkı bir takibe uğrayacak. Dış politikadaki en büyük dezavantajlarından biri, hakkındaki yüksek beklentiler. Diplomasıyı ve çok taraflı (multilateral) hareketi öncülleme vaadinden saparsa, beklentileri karşılayamazsa hayal kırıklığına yol açar. Bush, 11 Eylül terörü sonrasında dünyada ABD'ye karşı oluşan şefkat duygularını haris stratejik hedefler için hoyratça kullanmıştı. Bakalım Obama da, tarihte ilk kez bir siyahın hem de Bush gibi seilmeyen bir başkanın ardından ABD'nin başına geçmesinden doğan otomatik sempati ve saygıyı nasıl değerlendirecek? Obama'lı yılların, ABD için aşağı yuvarlanma sürecinin devamı değil, toparlanma sürecinin başlangıcı olması bu sorunun cevabına bağlı. Gelelim Türkiye'ye yansımaları... Obama, şüphesiz Ankara'daki birinci cumhuriyetçi 'establishment'in gözdesi değil. Onlar Amerika'da da oldum olası Cumhuriyetçileri tercih etmişlerdir. Çünkü Cumhuriyetçiler Türkiye'de demokrasi ve insan haklarına nispeten kayıtsızdır. İki ülke ilişkilerinde son derece etkili olan savunma sektörü, iki establishmentta da Cumhuriyetçilerin hakimiyetindedir.

Türk Cumhuriyetçilerin McCainci olması anlaşılır da, bazı Türk Demokratların niye Obama'dan çekindiğini anlamak zor. Mesela Başbakan Erdoğan'ın da McCain'e meyyal olduğunu güvenilir kaynaklardan duyuyor, şaşırıyorduk. Erdoğan, Obama için 'acemi' lafını dahi kullanmıştı. Belli ki Sayın Başbakan'ı ABD seçimleriyle ilgili yönlendirenler yanlış yapmış, meseleyi Obama'nın Ermeni soykırımı tezini resmen tanıma ihtimaline indirgemiş. Oysa Washington'da akli başında kimle konuşsam, bunların seçim vaadi olduğunu, Obama'nın Türkiye'yi çok rahatsız edecek bu tür bir icraatın altına kolay kolay imza atmayacağını söylüyor. Hele Irak'tan asker çekmekten İran'a baskıyı artırmaya, Kafkaslar'a demokratik istikrar getirmekten Afganistan ve Pakistan'da işleri düzeltmeye kadar nice alanda Türkiye'ye ihtiyacı varken. (Obama, şahsen Türkiye'nin kilit konumunu henüz tam bilmiyorsa dahi, yakın danışmanları ona anlatacaktır.)

Pragmatik ve realist bir siyasî lider olan Erdoğan'ın hemen çark edip Obama'yla iyi ikili ilişkiler kurmaya çalışacağına eminim. Zaten doğrusu da budur. Başbakan, bu ayın ortasında Washington'da G20 toplantılarına katılacak. Hazır gelmişken Obama'yla bir görüşme yapabilse ya da yönetiminin ilk yılında Obama Türkiye'ye resmî bir ziyaret düzenleyebilse çok iyi olur. Türkiye, artık danışılır gibi yapılan değil, gerçekten danışılan bir müttefik olmak istiyor. Amerika da güvenilir gibi yapılan değil, güvenilir bir müttefik muamelesi görme arzusunda. Bu kez işi baştan sıkı tutmak lazım.

Obama'nın diplomasi çerçevesinde düşmanla görüşmeyi ve gerekirse angajmanı tercih eden çizgisi, en sorunlu komşularıyla dahi sıfır problem ilkesini edinmiş Türkiye'ye uyum sağlar. Bu çerçevede Beyaz Saray'da Türkiye'nin İran ve Suriye ile gelişen ilişkilerine yumuşak bakan bir zihniyet olacak. Irak'tan asker çekmede acele eden ve Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın aşırı gevşek federasyon fikrini hayata geçirmeye çalışan bir

Washington'ın neş'et etmesi durumunda ise Türkiye zorlanacaktır. Aynı şekilde, Ankara, Obama yönetiminden Afganistan ve Pakistan konusunda da daha sabırlı ve barışçı bir politika izlemesini arzu edecektir. ABD'nin PKK'yla mücadele konusunda Türkiye'ye verdiği destek ise Obama yönetiminde de sürer. Ama Amerikan tarafının Kürt sorununa kapsamlı çözüm talebinde muhtemelen yoğunlaşma olur.

Obama döneminde ABD'nin içinde bulunacağı konjonktür, Türkiye'nin yumuşak güce ve bölgesel ihtilafların asgarileştirilmesine dayalı stratejisine uyumlu. Ekonomisi zayıflamış, orduları çok cepheye dağılmış, kamuoyu savaştan bıkmış bir ABD, çok iddialı askerî ihtilaflara girmekten şimdilik çekinecektir. Obama dönemi, Ankara ile Washington arasındaki stratejik danışmaların ve ilişkilerin derinleştirilmesi adına önemli imkânlar sunabilir. Yeter ki her iki taraf da 'Ermeni soykırımı' gibi tali konulara enerjisini harcamasın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Virginia, Virginia olalı böyle seçim görmedi

Ali H. Aslan 2008.11.05

Virginia, Virginia olalı böyle kalabalık seçim görmemiş. Bunu ben değil, Virginia söylüyor. Kafanız karışmasın. Kuzey Virginia'nın Centreville banliyösündeki London Towne İlkokulu'nun önünde bekleyen Cumhuriyetçi gönüllü Virginia'dan bahsediyorum.

Sabahın erken vakitlerinde seçmenlerin nasıl uzun kuyruklar oluşturduğunu anlatıyor.

Virginia, hanım hanımcık, yumuşak tonla konuşan, bir genç kız. 'Obama kazanırsa, tepkiniz nasıl olur?' diye soruyorum. Başkan olacağı için kendisine saygılı olacağını söylüyor. Bayan Virginia'nın Obama'yla temel problemi, 'yeterince tecrübesi olmaması'. Ancak eyalet Virginia'nın görüşleri bayan Virginia'yla tam örtüşmüyor. Tarihinde son kez 44 yıl önce bir Demokrat Partili başkan adayının seçim kazandığı Virginia'da anketlerin ibreleri son dakikaya kadar Obama'yı gösteriyordu.

İç savaşta güneyin parçası olan, muhafazakarların kalelerinden Virginia son yıllarda giderek liberal çizgiye kayıyordu. Virginia'nın altın kıymetindeki 13 seçici delegesinin bu çekişmeli seçimin sonucuna ciddi tesiri olacak. Tevekkeli değil, Obama seçim öncesi gecesini Kuzey Virginia'nın Manassas şehrinde miting yaparak geçiriyordu.

London Towne İlkokulu'nun önünde, bayan Virginia gibi, seçmenlere üzerinde kendi adaylarının işaretli olduğu örnek seçim pusulası dağıtan 38 yaşındaki Demokrat gönüllü Paul, bu ilgiyi Obama'nın 'dönüştürücü' bir kişiliği olmasına bağlıyor. Bilgisayar sektöründe çalışan Paul, zamanında baba Bush'a oy vermiş. Ancak oğul Bush'tan, özellikle de eski siyasi danışmanı Karl Rove'un 'bölücü' taktiklerinden rahatsız olduğu için aktif olarak Demokrat safına girmiş. Bir yandan benimle konuşurken, diğer yandan görevini yapıyor. Obama kampanyasının Cumhuriyetçileri dahi hayran bırakan organizasyon kabiliyetini de yerinde görmüş oluyoruz. Tabii kapımızı taciz edercesine kim bilir kaç kere çalıp 'aman Obama'ya oy verin' diyenleri, telefonlarımızı ikide birde arayanları saymazsak...

Obama, okulun avlusunda bir direğin kenarında oflaya puflaya sigarasını tüttüren üniversite öğrencisi ve garson Aaron Cohenour'u ise hiç heyecanlandırmamış. 'O bir ikiyüzlü' diyor. Seçilirse ülkeyi 'sosyalizm'e dönüştüreceğini düşünüyor. Ancak McCain'in de sağlık sigortasını vergilendirme planından rahatsız olmuş.

Gençler arasında Obama'nın popülaritesi tartışılmaz. Ancak Virginia'nın özellikle kuzeyindeki demografik eğilimler, yani artan göçmenler, yüksek eğitim düzeyli insanlar da Demokratlara yarayan diğer önemli

faktörler. Cumhuriyetçilerin bel bağladığı kitle ise daha çok muhafazakar değerlere sahip taşralılar ve zengin şehirliiler.

Oy vermeye hanımı ve iki küçük çocuğuyla gelen 32 yaşındaki Sean, Kuzey Virginia'daki Demokrat eğilimin temsilcilerinden. O da zamanında baba Bush'a oy vermiş. Ama şimdi Obamacı. Seçimi McCain kazanırsa ne hissedersiniz?' diye sorduğumda 'şaşırmam' diyor. Cumhuriyetçilerin Bush'un ikinci kez başa geldiği 2004 seçimini de normalde kazanmamasının beklendiğini hatırlatarak, 'Bizim halkın nasıl davranacağına güven olmaz.' diye konuşuyor. Ancak Türk halkına da şu mesajı göndermeden edemiyor: 'Bizimle ilgili hükmünüzü başımızdaki liderlere bakarak vermeyin.'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyah Saray'ı bekleyenler

Ali H. Aslan 2008.11.10

Geçen salı tüm dünyanın gözü Amerika'daydı. Başkent Washington saatıyla gece 11 sularında televizyonlar Barack Obama'nın başkanlığı garantilediğini açıkladığında, herhalde sevinenler üzülenlerden çok daha fazla olmuştur.

Bu sadece dünya değil, ABD için de geçerli. Obama'ya farklı siyasi sebeplerle oy vermeyen Amerikalıların büyük kısmı da olayın tarihî mahiyetini takdir ediyor ve ülkesiyle gurur duyuyor. Çok değil yarım asır öncesine kadar demokratik hak ve özgürlüklerin çoğundan mahrum bırakılan siyahlar, bir zamanlar kendilerini köle olarak kullanan beyazların torunlarının da neredeyse yarısının desteğiyle, içlerinden birini Beyaz Saray'a ev sahibi olarak gönderdi. Artık en azından dört yıllığına oraya Obama ailesine hürmeten Siyah Saray diyebiliriz...

Peki Siyah Saray ne derece farklı olur? Kısa cevap, ton farkı siyah ve beyaz arasındaki kadar olmaz. Çünkü Obama'nın mensubu olduğu Demokratik Parti ile John McCain'in Cumhuriyetçi Parti'si (GOP) arasında dramatik bir tarz-ı hükümet farklılığı yok. Seçmen kitleleri arasındaki farklılıkların karar vericilere yansımaları, sistemin üst basamaklarına çıktıkça azalıyor. Tüm başkan adayları iktidara gelmeden önce çıkarcılığın ve statükoculuğun sembolü olarak görülen Washington'la hesaplaşma vaadinde bulunuyor. Ama ya ruhlarını çoktan Washington'a satmış oluyorlar ya da Washington eninde sonunda bir şekilde ruhlarını çelmesini biliyor. Obama'nın da Washington'u reforme etme vaatlerini tutup tutamayacağını zaman gösterecek.

Reformlar yıpratıcıdır ve zaman alır. Ayağına bastığınız statüko, size olmadık yerlerden engeller çıkarır. ABD'de çözüm bekleyen birçok hayati sorun varken Siyah Saray'dan, kurulu düzeni aşırı zorlayıcı çıkışlar beklememekte fayda var. Obama, Chicago'daki zafer konuşmasında kendisine oy vermeyenlerin de yardımına muhtaç olduğunu söylemişti. Çok haklı. Ne var ki, Cumhuriyetçileri yanına çekmek şöyle dursun, kendi partisi içindeki farklı eğilimleri ve çıkar gruplarını ne ölçüde kontrol edebileceği tartışılır.

Zafer sarhoşluğu bir geçsin, Demokratik Parti'nin hem yasama hem yürütme kanadını nasıl yöneteceğini görmeye başlayacağız. Acaba istediklerini dayatmayla yapma yoluna mı gidecekler, yoksa ülkenin diğer yarısının (yüzde 46) farklı görüşte olduğunu hesaba katıp daha uzlaşmacı bir yol mu izleyecekler? Özellikle Temsilciler Meclisi'nin Demokratik Partili Başkanı Nancy Pelosi'nin tutumu dikkatle izlenmeli.

Obama'nın Beyaz Saray Genel Sekreterliği'ne 'Rambo' lakaplı Chicago milletvekili Rahm Emanuel'i getirmesi gelecek döneme ilişkin biraz ipucu veriyor. Obama iyi polis rolünü oynarken, partililerden Siyah Saray'a akacak lüzumsuz taleplere kapıcı Emanuel set çekecek. Diğer yandan, Emanuel'in yırtıcı bir liberal olması, Obama'nın muhafazakârları rahatsız eden bazı icraatları hayata geçirmeye kararlı olduğu yönünde de okunabilir. Ayrıca bu

son derece etkili pozisyona Amerikan Musevi camiasından saygın bir ismi tercih etmiş olması, Obama'nın güvenini kazanmak istediği güçlü İsrail lobisine yaptığı pragmatik bir açılım.

Uzlaşım derken Bush yönetiminin yanlış adımlarını düzeltmekten geri durulmasını savunmuyorum. Önemli olan, yeni adımların Bush hükümetinin kendini beğenmiş üslubuyla atılıp yeni yanlışlar irtikap edilmemesi. Diğer yandan, yeni yönetimin sekiz yıllık Bush döneminden tevarüs eden yapıyı tamamen değiştirme gibi bir lüksü de yok. Mesela İran'ın nükleer silahlardan men edilmesi, Ortadoğu barışı gibi konularda Bush yönetiminden miras kalan ana çerçeve devam ettirilecektir. Obama'nın 20 Ocak'taki yemin törenine kadarki geçiş dönemi, yeni yönetime dosya transferleri ve ısınma için zaman tanıyor. Bu arada bakanlıkların ve kilit kurumların başına getirilecek isimler de belirlenip açıklanacak.

Amerikan demokrasisinin en takdire şayan geleneklerinden biri, iktidardakilerin seçimi kazananlara geçiş döneminde yardımcı olması.

Başta Başkan Bush olmak üzere yönetimin tüm önde gelen isimleri personelinin toplayarak Obama ekibine destek vermeleri ricasında bulundu. Bu geçiş dönemi, her zamankinden daha da kritik bir mahiyet arz ediyor. Çünkü ABD belki de tarihindeki en büyük ekonomik ve uluslararası krizlerle boğuşuyor. Obama, 'aynı anda iki başkan olmaz' prensibiyle hareket edeceğini söylüyor. Diğer yandan ağlayan bebeği ansızın kucağında bulmak da istemiyor. O nedenle, özellikle ekonomide bir yandan Bush yönetiminin son döneminde doğru kararlar alması için bastırarak, diğer yandan işi yakından takip ederek öğrenmeye çalışacaktır. Nitekim başkan seçildikten sonraki ilk basın toplantısını ekonomi kurmaylarıyla istişare vesilesiyle yaptı ve birinci önceliğinin ekonomi olduğunu vurguladı.

Obama, kamuoyuna önceliklerini arz ederken ekonomiden sonra enerji bağımsızlığı ve sağlık reformunu ilk sıralara yerleştiriyor. Dış politikanın bu öncelikler arasında yer almaması, ilk bakışta ABD'nin yeni dönemde içine kapanacağı izlenimini verebilir. Gerçekte, yeni yönetimin tüm bu öncelikleri gerçekleştirebilmesi, ancak ve ancak ABD'nin dünyadaki kanamasını durdurması ve yeni yaralar açmamasıyla mümkün. Mesela Irak'a pansuman yaparken, İran, Afganistan ve Pakistan'a derin neşterler vurmak akıl kârı olmaz.

Başkanlık seçimlerini son derece başarılı bir kampanya organizasyonu ile kazanarak stratejik zekâsını ispatlayan Obama, umarım aynı beceriyi Siyah Saray'da da gösterir. Etrafını yanlış danışmanlarla doldurmaz. İç ve dış politikada, vaat ettiği gibi dengeli ve uzlaşmacı bir çizgi benimser. Obama dönemi ABD'ye, dünyaya ve Türkiye'ye hayırlı olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ata binmeden eşekten inmeyelim

Ali H. Aslan 2008.11.17

Son yıllarda iç sıkıntılar yaşadığı halde faaliyetlerini sürdürmeye çalışan Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi'nin (ATAA) gelecek vaat eden liderlerinden Günay Evinç, hafta içinde Washington'daki Türk gazetecilerle sohbet toplantısında samimi bir tespitte bulundu.

Biz Türklerin hassas insanlar olduğunu hatırlatan Evinç, eleştiriye açık olduklarını, ancak hataları varsa kendilerine demoralize etmeyecek, yapıcı bir üslupta söylenmesini rica etti. Çok haklıydı.

Özellikle bizim meslekte, bazen lider konumunda olanların zorluklarını tam bilmeden, olumsuz gibi görünen birkaç olayı nazara verip, oradan büyük genellemelere gidebiliyoruz. Mesela G-20 zirvesi vesilesiyle Washington'a gelen Başbakan Erdoğan'ın ABD'nin yeni seçilmiş başkanı Barack Obama'dan randevu istendiği halde görüşmemesi son günlerde yer yer incitici bir üslupla gündeme getiriliyor. Ankara'nın tebrik telefonuna Obama'nın henüz geri dönüş yapmaması da kimilerince büyütüldü. Ermeni soykırımı tezlerine yatkın görüşleri de çorbaya katılınca, kamuoyu sanki Obama ve ekibiyle Ankara arasında ciddi bir soğukluk varmış izlenimine kapılabilir. Var mı bunun aslı? Tabii ki yok.

Obama, ABD'ye gelen hiçbir dünya lideriyle yüz yüze görüşmedi. Çünkü Beyaz Saray'daki mevcut Bush yönetimini gölgede bırakacak herhangi bir hareket yapmak istemiyor. G-20 zirvesine katılan liderlerin bir kısmına elçisi olarak eski Dışişleri Bakanı Madeleine Albright ve eski Kongre üyesi Jim Leach'i göndermekle yetindi. Erdoğan'a gelen heyette adı Avrupa'dan sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcılığı için geçen Phil Gordon da vardı. Bu ziyaret, Obama ekibinin Türkiye'yle ilişkileri geliştirmeye istekli olduğunun bir göstergesiydi.

Telefon görüşmesine gelince: Obama'nın kendisini tebrik için arayan dünya liderlerini zamana yayarak geri aradığı doğru. Evet, gönül isterdi ki Türkiye listenin üst sıralarına koyulan ülkeler arasında olsun. Ama sırf telefonun zili hâlâ çalmadı diye, Ankara'nın kaale alınmadığı hükmüne varmak yanlış. Obama, çok değil iki hafta önce seçimi kazandı. 20 Ocak'ta omuzlarına ABD'nin ve bir yönüyle tüm dünyanın ağırlığı yüklenecek. Dolayısıyla yoğun hazırlıklar içinde. Şu sıralar ondan ve ekibinden her şeyi en ince diplomatik ayrıntısına kadar düşünerek yapmasını beklemek haksızlık olur.

Ben, Obama ekibinin Türkiye'ye kötü niyet beslediğini düşünmüyorum. Bu görüşüm, eski Amerikan yönetimleri için de genelde geçerli. Washington'ın problemi, Türkiye politikalarını türevsel görmesi, Türkiye'ye münhasır bir siyaset geliştirememiş olması. Soğuk Savaş döneminden kalma, kronik bir hastalık bu. Washington'da Türkiye konularında ciddi bir cehaletin hüküm sürdüğünü, Türkiye'yi iyi bilen yeterli sayıda uzman olmadığını, bilenlere de yeterince kulak verilmediğini rahatlıkla söyleyebilirim. Türkiye'den bakıldığında bazen küstahça gibi görülen bazı Amerikan davranışlarının temelinde bence bu tür altyapısal sorunlar yatıyor.

Gerçekçi olmak gerekirse, müstakbel Obama yönetiminde, diğer birçok konuda olduğu gibi, Türkiye'ye muamelede de çok dramatik bir değişim beklemiyorum. Washington bir anda Türkiye uzmanı kesilecek değil. Türkiye, en azından bir süre daha, ciddi bir işleri düştüğünde ya da sorun çıktığında hatırlanmaya devam edecektir. Ankara'nın yapıcı rol oynayarak kendi varlığını bölgesinde ve dünyada daha fazla hissettirme politikasının meyveleri ise, ancak zaman içinde alınacaktır. Çünkü eski imaj ve davranış kalıplarını kırmak zordur.

Olayları fazla şahsileştirmeye de lüzum yok. Aslında ABD ve Batı'nın muayyen tavırları, Türkiye'ye münhasır değil, gelişmekte olan çoğu ülkeye yönelik. Dünya Bankası'nın eski başkanlarından James Wolfensohn, Washington Post'ta çıkan yazısında, Batılı liderlere 'eski huy'larını terk ederek G-20 zirvesinde temsil edilen gelişmekte olan ülkelere ders verir edada konuşmamaları uyarısında bulunuyordu. Çünkü büyüme göstergelerine bakılırsa, önümüzdeki dönemde ABD ve diğer Batı ülkelerinin çoğunun giderek attan inip eşeğe binmeye başlayacağı görülüyor. Normalde dışişleri bakanı düzeyindeki G-20 toplantısının tepe liderlerle yapılmasının, ileride bu mekanizmaya devamlılık kazandırılması gayretlerinin, yükselen yeni güçlerin uluslararası kurumlarda temsil keyfiyetinin artırılması yönündeki taleplerin altında bu gerçek yatıyor.

Artık mevcut at binicilerden hesap soran, diğer yandan global sorumluluk altına girmesi istenenler var. Çin, Hindistan ve Brezilya'nın başını çektiği bu grubun üyelerinden biri de Türkiye. Ancak kendimizi daha şimdiden küresel sınıf atlamış gibi görüp çok farklı muamele beklemek gerçekçi olmaz. Çünkü Batılı ülkelerin dünya

siyasî ve ekonomik sistemindeki ağırlıkları görünür gelecekte sürecektir. Herkes hem kendi hem muhataplarının bineklerindeki dönüşüm sürecini iyi okuyarak davranmalıdır.

Ekonomik ve askerî alanda kendini dev aynasında gören ABD'nin son dönemde ne hallere düştüğü ortada. O halde biz de kendimize ne dev, ne de cüce aynasından bakalım. Global finans krizinden Türkiye'nin şimdilik aşırı etkilenmemiş olması, IMF'yle yolları ayırmamıza sebebiyet vermesin. Washington'da görüştüğüm Türkiye gözlemcilerinin ve Amerikan hükümet yetkililerinin görüşü de bu yönde. Umarım Başbakan Erdoğan'ın işaret ettiği gibi, ihtiyati stand-by konusunda anlaşma yakındır.

Bana göre Türkiye henüz ne Kopenhag, ne Maastricht, ne de IMF kriterlerine gerek kalmaksızın kendi çözümlerini üretebilecek derecede palazlanmış değil. Ata binmeden eşekten inmemekte fayda var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın Clinton tercihi

Ali H. Aslan 2008.11.24

Barack Obama'nın başkan seçilmesinde ilk bakışta çok yetenekli bir konuşmacı olmasının en büyük rolü oynadığı düşünülebilir. Oysa bence gerçekte onu iyi bir lider yapan ve başarılı kılan belki en önemli hasletlerden biri dinleme kabiliyeti.

Harvard'da beraber hukuk okuduğu sınıf arkadaşlarının iyi bir dinleyici olarak nitelendirdiği, Chicago Üniversitesi'ndeki hocalığı döneminde öğrencilerinde 'dinleyen' profesör imajı oluşturmuş olan Obama, insanları dinlemesini bildiği için siyasi ortamı doğru okudu. Doğru mesajlar verdi. Ve neredeyse hatasız bir seçim kampanyası yürüttü. Şimdi aynı çizgiyi kabinesini oluştururken devam ettiriyor. Bu, Washington Post'un da başyazısının ifadesiyle ABD'de gelecek döneme ilişkin oldukça 'yüreklandırıcı' bir işaret.

Post, Obama'nın şimdiye kadar ön plana çıkan kabine tercihlerini 'tecrübeli, ehil, zeki ve pragmatik' olarak nitelendiriyor. Ve bu sıfatların Dışişleri'nin başına düşünülen Senatör Hillary Clinton, Beyaz Saray Milli Güvenlik konseyi başkanışmanlığına getirilmesi beklenen emekli General James Jones, adı yeni Hazine bakanı olarak geçen Timothy F.Geithner ve diğer birçok isim için geçerli olduğunu kaydediyor.

Dinleyen profesör Obama, ülkesinin ve dünyanın ağır siyasî ve ekonomik testlerden geçtiği şu dönemde, kısır siyasî çekişmeleri geride bırakmasını bilerek, söyleyecek makul sözü ve kabiliyeti olan herkese Beyaz Saray'ın kapısını açık tutacağı sinyali kabine tercihleriyle ortaya koyuyor. Henüz resmîleşmiş hiçbir isim yok, ama Obama'nın kıyasıya önseçim kavgasına tutuştuğu Senatör Clinton'a dışişleri bakanlığı teklifini götürmesi başlı başına büyük bir olay. Onun kabul etmesi de hakeza.

Her şeyden evvel, ortada güzel bir demokratik olgunluk örneği var. Liderliğin ölçütlerinden biri, muhaliflerden dahi taraftar edinebilme, en azından saygılarını kazanma kabiliyetidir. Clinton, önceleri küçümsediği rakibi Obama'ya zaman içinde saygı duymaya başlamış, ikili ilişkileri özellikle Demokratik Parti Kongresi'nden sonra ısınmış, ardından yardımlaşma ve en nihayet kaynaşma gelmişti. Bana sanki iki lider daha o zamandan müstakbel kadroları paylaşma anlaşması yapmış gibi geliyor. Obama'nın Clinton döneminde görev yapmış ya da onlara çok yakınlığıyla bilinen Rahm Emanuel, John Podesta gibi insanları hızla mahremine sokması belki böyle izah edilebilir.

Obama'nın Clinton tercihi, başarılı bir siyasî hamle. Bölünmüş bir Amerika istemediğini söyleyen Obama, bölünmüş bir partiyle bu amaca hiç ulaşamayacağını çok iyi biliyor. Bu arada, güreşe doymayan pehlivanlar sülalesi Clinton'ların dört yıl sonra minderde tekrar karşısına çıkma ihtimalini de ortadan kaldırmış oluyor.

Senatör Clinton'ın o makam için en doğru isim olup olmadığı konusunda ise farklı değerlendirmeler var. Mesela kocası Bill Clinton'un dünyadaki popülaritesi avantaj olarak görülüyor. Ancak diğer yandan eski başkanın yürüttüğü 'Global İnisiyatif' faaliyetleri, iyi tedbir alınmazsa, çıkar çatışması sorunlarına yol açabilir.

Kimilerine göre, ABD'yi dünyada güçlü bir şekilde temsil etme keyfiyeti, bakanın başkana yakınlık derecesiyle doğrudan ilişkili. Clinton'la Obama arasındaki yakınlığın, mesela bir James Baker ile baba George Bush arasındaki gibi olmayacağı öngörülüyor. Dolayısıyla dünya liderlerinin Clinton'ı Obama'nın dili ve kulağı olarak görmeyip yeterince dinlememesinden endişe ediliyor. Karşı argümana örnek ise Dean Acheson ve Henry Kissinger gibi bakanların, Başkan Truman ve Nixon ile arkadaşlık ilişkileri olmadığı halde, kurdukları sağlam entelektüel bağ sayesinde uluslararası ilişkilere damga vurabilmiş olmaları.

Siz seçim söylemlerindeki bazı farklılıklara bakmayın; ne Clinton görüldüğü kadar şahin ne de Obama zannedildiği kadar güvercin. Aralarında entelektüel uyum var. Temelde her ikisi de çok taraflı diplomasiyi ve uluslararası meşruiyeti önemsiyor, ama Amerikan çıkarları gerektirdiğinde güç kullanmayı da defterden silmiyor.

Clinton'ın avukatlık birikimi, ülkesinin ve başkanının müvekkilliğini profesyonelce yapmasını mümkün kılacaktır. Onu yaman bir politikacı yapan özellikler ise hem dev Dışışleri bürokrasinin iplerini eline geçirmede hem de yabancı aktörlerle münasebetlerinde işine yarayacaktır. Zaten Obama'dan kendi kadrosunu kurma ve başkanla doğrudan görüşme tavizini koparmış bile.

Şu durumda, dış politika yapan kurumlar arasında eşgüdümünden sorumlu milli güvenlik başdanışmanlığı, Bush dönemindeki gibi nispeten zayıf kalacağı benziyor. Gerçi oraya düşünülen NATO eski komutanlarından emekli General Jones da ABD ve dünya ulusal güvenlik camiasında son derece saygın birisi. Belli ki Obama, dış politikaya talip askerlerle siviller arasında bir denge gözetmeye çalışıyor. Ama emekli bir generalin nefesi, baskın karakterler olan Başkan Yardımcısı Joe Biden ile Clinton'a yetmeyecektir.

Biden-Clinton ilişkisini izlemek hassaten enteresan olacak. Obama, güçlü bir ismi bakan seçerek, selefinin aksine, dış politikada iplerin çoğunu yardımcısına bırakmak istemediğini göstermiş oluyor. Bir nevi denge politikası güdüyor. Tesadüm-ü efkardan makul dış politika barikası mı, yoksa kakafoni mi doğacağı, Obama'nın dinleme kabiliyetini idarecilikle taçlandırmasına bağlı. Robert Gates beklendiği gibi Pentagon'un başında kalırsa, tartışmaya yapıcı bir katkıda bulunacaktır.

Her neyse, söylenenlere göre dananın kuyruğu gelecek hafta başında kopacak. Obama yeni dış politika ve milli güvenlik ekibinin üyelerini kesinleştirerek toplu halde kamuoyuna açıklayacak. Tercihlerin, başta Türkiye olmak üzere bölgemize ve dünyaya muhtemel yansımalarını da izninizle o vakte bırakalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD dış politikasında yeni oyuncular ve Türkiye

Seçilmiş Başkan Barack Obama'nın, ulusal güvenlik ve dış politikayı üstlenecek ekibini bugün kamuoyuna açıklaması bekleniyor. Seçilmiş başkan yardımcısı Joe Biden zaten elde var bir.

Dışışleri Bakanlığı'na Senatör Hillary Clinton ve Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Başdanışmanlığı'na emekli general James Jones'un geleceğı, Pentagon'un başı Savunma Bakanı Robert Gates'in ise bir süre daha görevini sürdüreceğı artık neredeyse kesin.

ABD'nin yeni dış politika arlarının dünya, bölgemiz ve Türkiye'ye müspet ya da menfi neler getireceğı gözlemcileri uzun süre meşgul edecektir. Biz de kendi hissemize düşen gözlemlere girizgah yapmadan önce, şunu hemen ifade edeyim. ABD dış politika stratejisi değışen her yönetimle yaprak gibi oradan oraya savrulmaz. Radikal dış politika değışiklikleri yapan yönetimler ise, hem içeride hem dışarıda bunun ceremesini ekerler. En yakın örnek, son Bush yönetiminin -menfi manada- devrimci nitelikteki çizgisidir.

Obama, değışim sloganıyla seçimi kazanmış, Washington'da statükoyu değıştirme sözü vermişti. Dış politikada kurduğı ekip ise, aksine, statükodan sapan ABD'yi yeniden eski rayına oturtma kaygısını yansıtıyor. Denge, pragmatizm ve tecrübenin çeşitli varyasyonlarını haiz kişilerle çalışacak.

Adı geçenler arasında belki dış politikada en az sicil kaydı bulunan, dolayısıyla yabancı hükümetleri şu aşamada en çok tedirgin edebilecek kimse Hillary Clinton. Ancak onun da genel itibarıyla dengeci-pragmatik bir siyasî anlayıştan gelmesi, ayrıca eşinin başkanlığı döneminde edindiğı uluslararası görgü ve Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde nispeten kısa süreli de olsa tecrübesi, hanesine artı olarak yazılabilir. Diplomat sıfatıyla, bir siyasetçi olarak benimsediğı -özellikle İran gibi konulardaki- şahinimsi çizgiden daha farklı hareket edecektir.

Demokrat Parti'ye yakın bir emekli büyükelçi dostum, Clinton'ın büyük ihtimalle daha çok yurtdışına gidip gelmekle meşgul olacağını, Dışışleri Bakanlığı'nda işin asıl yükünü müsteşarın yükleneceğini söyledi. Müsteşar adayları arasında James Steinberg ve Richard Holbrooke gibi isimler var. Dış politika arlarının kendi aralarında ve başkanla ilişkileri medeni bir çizgide seyretse dahi, ikincil konumdaki idarecilerin ve kadroların birbirleriyle uyumu da bir o kadar önemli. ABD'nin, Ankara dahil, dost ve müttefikleri de, çok başlı ve birbiriyle kavgalı bir dış politika ekibiyle çalışmak istemez.

Biden, Clinton, Holbrooke gibi isimlerin çeşitli sebeplerle -özellikle Rum ve Ermeni lobilerinin telkinlerine açıklıkları sebebiyle- Ankara'da oklarını tedirgin ettiğini biliyoruz. NATO ve Avrupa Komutanlığı çerçevesinde özellikle Türk askerî bürokrasiyle iyi ilişkiler geliştirmiş olan General Jones'u ise Beyaz Saray'da daha güvenli bir liman olarak görenler var. Son tahlilde, ABD'nin dünyada yıpranan imajını ve eriyen nüfuzunu tamir etme stratejisiyle hareket etmesi beklenen Obama yönetiminin, Türkiye gibi kilit bir bölgesel -müstakbel küresel- oyuncuyu aşırı rahatsız edecek davranışlar içine girmesini beklemiyorum. Dolayısıyla Ankara'nın şahıslara fazla kafayı takmadan ve karamsarlığa girmeden, büyük resme odaklanmasında ve işini görmeye çalışmasında fayda var.

Büyük resme bakıldığında, Obama yönetiminin çok taraflı diplomasiyi, angajmanı, BM ve NATO gibi uluslararası kurumlarla çalışmayı ve güçlendirmeyi, Avrupa'yla bağları pekiştirmeyi öncülleyen bir yol haritası izleyecek olması Türkiye'nin lehinedir. Yeni Amerikan yönetiminin Irak, Afganistan, Pakistan, İran, Ortadoğı barış süreci, enerji güvenliği, Rusya, küresel insan hakları sorunları gibi konulara öncelik vermesi beklenmekte. Birçok öncelikli dış politika maddesinin Türkiye'yle kesişmesi, sürtüşme sebebi olmaktan çıkarılıp işbirliği vesilesi olarak değılendirilebilir. Bunun için de her düzeyde ve zeminde azami diyalog şarttır.

İki ülke arasındaki resmî diyalog zeminlerine Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğı vesilesiyle BM de eklendi. NATO ve G-20 halihazırda var olan önemli diyalog zeminleri. Beyaz Saray'da kilit bir görevin ardından Ankara'ya atanan Büyükelçi James Jeffrey'nin de Türkiye'de daha önce birkaç kez görev

yapmış tecrübeli bir diplomat olarak, ikili diyalogun verimli işlemesine olumlu katkılarda bulunacağı ümidindeyim.

Tabii ki her şey güllük gülistanlık değil. İki ülke arasında geleneksel olarak sıkıntı meydana getiren konular baş ağrıtmaya devam edecektir. Mesela Irak ve hassaten Kuzey Irak, PKK terörüyle mücadele ve Kürt meselesi, İran sorunu, Kıbrıs, bunların önde gelenleri arasında. Rusya'ya karşı hamleler ve Afganistan'daki sorunların Pakistan'ı da içine alacak şekilde yayılması, Ankara ile Washington ilişkilerini yeni dönemde yeni testlere maruz kılacaktır.

Bütün bunlar, ABD ya da Türkiye'de hangi ekipler başa gelirse gelsin, büyük resimdeki olumlu boyutlar gözardı edilmeksizin, sabır ve itina ile üzerinde çalışılması gereken konular. Ankara ve Washington'a düşen, karşılıklı önyargıları bir kenara bırakarak, ortak çıkarlar için çalışmak. Her konuda anlaşmak mümkün değil. Mühim olan, uzlaşma sağlanamayan hususların olumlu gelişmeleri gölgede bırakmaması ve tarafların moralini bozmaması.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teksas'ın yaman Türkleri yine zoru başardı

Ali H. Aslan 2008.12.04

Söyler misiniz, hangisi daha zor? ABD'nin dördüncü büyük şehri Houston'un en işlek kavşaklarından birine nevi şahsına münhasır şahane bir Türk kültür merkezi binası kondurmak mı?

Binanın açılışında Türklerin kurduğu okullarda yetişmiş Amerikan çocuklarına Silifke'nin Yoğurdu ile Çayda Çıra oynatmak mı?

Yeni seçilen Başkan Obama'ya yakınlığından dolayı herkesin peşinde koştuğu bir dönemde, eski Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ı önce son derece üst düzey bir etkinlikte konuşturup ardından açılışa getirebilmek mi?

Farklı kesimlerden, farklı inançlardan, çoğu kez birbirine aykırı düşünen insanları, hem de yabancı bir ülkede, buluşturup kaynaştırabilmek, hakemlik edebilmek mi?

'Türk-ül emin' dedirtebilmek mi?

Belki hepsinden de önemlisi, bütün bunları zannedildiğinden çok daha kısıtlı malî imkânlarla ve insan potansiyeline rağmen, iman gücü ve azami fedakârlıkla gerçekleştirebilmek mi?

Evet, bunların hepsi birbirinden zor şeyler. Ama Teksas ve çevresinde bir grup yaman Türk var ki, onlar hiç mi hiç engel tanımıyor.

Daha dün Nasreddin Hoca'nın göle maya çalma teşebbüsü gibi absürt sanılan projeler, bir bakıyorsunuz burada hayata geçirilivermiş.

'Ya tutarsa' misyonu, 'ya tutacak, ya tutacak' azmiyle birleşince ortaya işte böyle bir tablo çıkıyor. Gözyaşartıcı bir tablo bu. Turkuaz Merkezi'nin giriş salonunda sıra sıra portreleri dizilmiş, Alpaslan'dan Atatürk'e, Nizamülmülk'ten Abdülhamit'e Türk ve İslam liderlerinin ruhlarını şâd edecek bir tablo bu.

Dünya sahnesine yeniden çıkan bir büyük milletin ayak sesleri bunlar.

'Savulun, Türkler geliyor' korkusunu silip, 'Selam durun, Türkler geliyor' devrini başlatmaya namzet olanlardan bahsediyorum.

Adları sizden bizden farksız; Murat, Kemal, Ali ya da Ayşe, Fatma, Tuğba olabilir. Ama sıfatları yaman onların. Yaman Türkler, vesselam.

Bunu ben değil, gönüllerine taht kurdukları Amerikalılar söylüyor.

Dokunduğu kalbi yumuşatan o şefkatli eller, yeni dünyada adeta yeni bir dünya kuruyor. Biz sadece haberini yazıyoruz, onlar tarih yazıyor.

Anadolu insanının kabiliyetlerini küçümseyenler küçüldükçe küçülürken, albayrak onların omuzunda yükseldikçe yükseliyor.

Ay-yıldıza ebedi mekan olan kıpkırmızı şehit kanları, adeta onların damarlarında dolaşıyor.

Zaten siz hiç ölmemiştiniz ki a be yaman Türkler. Ve hiç ölmeyeceksiniz. Çünkü himmetiniz âli, eserleriniz baki.

Hâlâ talih bu millete niye gülmüyor, tarih niye yüzünü çeviriyor diyeniniz varsa, gelsin bir Teksas havalisini gezsin.

Yaman Türklerin yaptıklarını yerinde görsün.

Benim gibi, son gülen iyi gülermiş desin...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bush'un son virajda imaj çırpınışları

Ali H. Aslan 2008.12.08

ABD'nin başarılı eski dışişleri bakanlarından Madeleine Albright, Houston'da Gülen Enstitüsü'nün geçen salı düzenlediği öğle yemekli toplantıda ülkesinin Bush döneminde kaybettiği 'zemini' ve bozulan imajını telafi etmek için 'zaman' gerekeceğini söylüyor, 'sabır' çağrısında bulunuyordu.

Diğer yandan, Amerika'da -ve tabii dünyada- Bush dış politikasına sabrı tükenen kesimler, gidici ABD başkanının hatalarını kabul etmemedeki ısrarı karşısında küplere biniyor.

Bush'un son olarak ABD televizyonundan Charles Gibson'a verdiği röportajda başkanlığında en pişman olduğu şeyi 'Irak'taki istihbarat başarısızlığı' olarak nitelendirerek suçu astlarına atmaya çalışması New York Times'ın (başkomutana telmihen) 'Başaldatıcı' başlıklı sert bir başmakale yayınlamasına vesile oldu. Dünkü Times, bakın nasıl taşı gedigine oturtuyor:

'Sayın Bush ve Başkan Yardımcısı Dick Cheney'nin Kongre'yi, kamuoyunu ve zorbalık yapabildiği ve yalan söyleyebildiği diğer herkesi nasıl manipüle ettiği hususunda dünyanın ve Amerikan halkının öğrendiği onca şeyden sonra, Sayın Bush hâlâ sanki Irak'ı işgal kararını Saddam Hüseyin'in (kitle imha silahı) mühimmatı konusunda ansızın bir ölüm kalım bilgisi aldıktan sonra vermiş gibi yapıyor. Gerçek şu ki, Sayın Bush, Sayın Cheney ve Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Irak'a saldırıyı 11 Eylül 2001 öncesinden pişiriyordu. Bu gereksiz savaşı, hatalı olduğunu bildikleri ya da bilmeleri gereken istihbarat raporlarıyla haklı göstermeye çalıştılar. Ve Dışişleri Bakanı Colin Powell ve CIA Başkanı George Tenet gibi insanların muhalif delilleri ihmal etmelerinin ve

iyi isimlerini şişirilmiş kitle imha silahı iddialarıyla boşa harcamalarının sebebi, Beyaz Saray'dan ve son derece politize olmuş Pentagon'dan gelen baskıydı.'

Beyaz Saray'ın imaj yapıcıları, şimdilerde Bush'u kanal kanal gezdirip iç ve dış politikada başarılarını nazara vermeye çalışıyor. Ancak onlar müstakbel tarih yazarlarının kafasını son bir kez daha karıştırmaya yeltenedursun, 20 Ocak'ta görevini Obama'ya bırakacak olan Bush ve ekibinin üç ana konudaki günahları, sevap addedilebilecek her şeyi silecek nitelikte: Irak Savaşı, Katrina faciası ve ekonomik kriz. Nitekim Amerikan halkı bir ara yüzde 76'yı bulan rekor oranlarda Bush'u başarısız buluyor.

Bush yönetiminin en büyük stratejik hatalarından biri de, dünya nüfusunun neredeyse dörtte birini teşkil eden Müslümanları çoğunluğu itibarıyla küstürmesi oldu. Çünkü kulağına Irak'la ilgili yanlış istihbaratı üfleyenler, İslam ve Müslümanlar aleyhinde de aynı dezenformasyon numaralarını yapıyor, ABD'nin stratejik düşmanı ya da rakibi olarak lanse ediyor, sopayla yola getirilmesi tavsiyesinde bulunuyor ve Bush'u dolduruşa getiriyordu. Her ne kadar İslam'la bir dertleri olmadığını iddia etseler de, tarih o malum kesimlerin hangi saiklerle hareket ettiğini de er ya da geç ortaya çıkaracaktır.

Ruhlarındaki ırkçılık ve nefret, kendi ürettikleri ve başkana ezberlettikleri 'İslamofaşist' gibi tabirlerle ve 'İslamî terör' vurgusu ile açıkça kendini belli ediyor.

Madeleine Albright, Gülen Enstitüsü toplantısının gerek özel resepsiyonunda, gerek konuşması sırasında bu tür sıfatların ne kadar yanlış ve yakışsız olduğunu anlatıyordu. Bana danışmanını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. Tevekkeli değil, kılavuzluğunu Albright gibi insafli ve dengeli danışmanların yaptığı Barack Obama, şimdiye kadar böyle kışkırtıcı ve yanıltıcı ifadelere tenezzül etmedi. Mumbai'daki iğrenç terör eyleminden sonra yaptığı açıklamalarda da aynı geleneği sürdürdü. Hakkında kasıtlı olarak Müslüman olduğu dedikodularının çıkarıldığı seçim kampanyası döneminde bile bazı ayrımcı kesimlerden oy alma hırsına yenik düşmeyen Obama'nın, başkan olduktan sonra dengeli söylemini değiştireceğini sanmıyorum. Yeter ki Albright gibi makul danışmanlara kulak vermeye devam etsin.

Bu arada, İslam karşıtlığına tepki göstereyim derken bilerek ya da bilmeden Yahudi karşıtlığı yapanlara da bir çift sözüm olacak. Irak, Müslümanlar ya da İslam dünyasıyla iştigal gibi konularda Bush'un kafasına yanlış fikirleri sokan neoconların önemli bir kısmının Yahudi asıllı olmasından hareketle, bazı genellemelere girişmek son derece yanlıştır. Bir kere tüm neoconların İslam karşıtı olduğu söylenemez. Mesela ben Paul Wolfowitz'i biraz ayrı yere koyarım. Ayrıca, İslam aleyhtarlığından rahatsız olan çok sayıda Yahudi asıllı Amerikalı mevcut. Albright bunlardan sadece biri. Başkanlık seçiminde Amerikan Yahudi cemaatinin yaklaşık yüzde 80'inin İslam korkusu kartını açık ya da kapalı kullanarak oy toplamaya çalışan Cumhuriyetçi kampanyaya değil, Demokrat Obama'ya rağbet ettiğine de dikkatlerinizi çekmek isterim.

Hepimiz beşeriz, yeri gelir şaşarız. Bush'a kızdığımız şey, hata yapmış olması değil, hatalarının büyüklüğünün farkında olmaması ya da işi pişkinliğe vermeye çalışması. Obama'nın şimdiye kadar makul bir imaj çizmesi de, hata yapmayacağı manasına gelmez. Ancak tahminim o ki, diğer tüm faktörler bir yana, tarihî hataları irtikap etmiş bir yönetimin ardından ABD'nin yeni fiyaskoları kaldıramayacağı düşüncesi, Washington'daki müstakbel yönetimi çok daha ihtiyatlı harekete sevk edecektir. Obama döneminden nispeten ümitli olmamın temel nedenlerinden biri bu.

Ankara'ya Obama tavsiyeleri

Ali H. Aslan 2008.12.22

Washington'da şu günlerde müstakbel Obama yönetimine gizli açık tavsiyelerde bulunan bulunana. Rapor üstüne rapor, yazı üstüne yazı yazılıyor. Her yönetim değışikliğı döneminde yapılır bu.

Ben de modaıa uyayım dedim. Ama biraz tersinden. ABD'deki yeni dönem için Ankara'ya naçiz tavsiyelerde bulunmanın vaktidir diye düşündüm.

Farkındayım, müstakbel Obama yönetimi konusunda Ankara'yı en çok meşgul eden konuların başında 'Ermeni soykırımı' meselesi geliyor. 1915 olaylarının yıldönümü olarak kabul edilen 24 Nisan'da başkanın yapacağı açıklamada Obama'nın soykırım lafını geçirme eğiliminin şu anda ağır bastığı yönünde mesajlar alıyor Ankara. Amerikan Kongresi'ne yeni bir Ermeni tasarısı sunulacağına da neredeyse kesin nazarıyla bakılıyor. Peki o halde Ankara ne yapmalı?

Her şeyden evvel, telaşıa mahal yok. Olay bitmiş değil, yeni başlıyor. Obama'nın icra ekibi henüz tam yerli yerine oturmadı ve göreve resmen başlamadı. Mesela Türkiye'yi Ermeni meselesi yüzünden küstürmeme argümanına en müzahir gibi görünen müstakbel Beyaz Saray Milli Güvenlik Başdanışmanı General Jim Jones gibi isimlerin zamanı geldiğinde, son dakikada bile olsa, bazı müdahaleler yapması pek muhtemel.

Diğer yandan, tabii ki işi ümide ve şansa bırakmamak lazım. O nedenle de yumurta kapının ağzına dayanmadan gerekli mesajların tehdide varmayan ancak yeterince etkili bir üslupta ilgililere şimdiden ulaştırılmasında fayda görüyorum. Bu bağlamda, başkanlık seçimleri öncesinde sırasıyla Başbakanlık Danışmanı Büyükelçi Ahmet Davutoğlu, sonrasında Dışışleri Müsteşar Yardımcısı Feridun Sinirlioğlu ve Müsteşar Ertuğrul Apakan'ın ziyaretlerinin yerinde olduğu söylenebilir. Geçiş döneminde yabancı ülke temsilcileriyle görüşmeyen Obama'nın ekibine Türkiye'nin mesajları, devletin devamlılığı ilkesi doğrultusunda yeni yönetime ülkelerle ilgili dosya hazırlayan Bush yönetimi aracılığıyla veriliyor.

Ermenistan'la yakınlaşma siyasetinde ilk fırsatta daha somut noktalara gelinmesi de soykırım lobisinin Demokrat hakimiyetindeki Beyaz Saray ve Kongre üzerindeki etkisini kırma adına son derece önem arz ediyor. Vaziyet, Yukarı Karabağ'da ilerlemelere vesile olacak, Azerileri de 'Türkiye bizi satıyor mu?' korkusundan kurtaracak ince hamleler gerektiriyor. Devletin, Türk kamuoyunda yaygınlaşan 1915 olayları tartışmasına son olarak aydınlardan özür bildirisine Cumhurbaşkanı Gül'ün sergilediğine benzer olgunluk ve açık görüşlölükle yaklaşması, Washington'da Türkiye'nin elini güçlendirecektir.

İsrail lobisi Obama döneminde de gerek Ermeni yanlısı lobiyle mücadelede, gerek diğer konularda yeni yönetim ve Kongre üzerinde tesir keyfiyetini haiz bir oyuncu olmaya devam edecek. Musevilerden son dönemlerde çıkan çatlak sesler de düşünülecek olursa, özellikle icranın başındaki liderlerimizin Ortadoğu'da ABD ve İsrail'in hassas olduğu konularda konuşurken rencide edici üsluptan kaçınma gereğı sürüyor.

Ankara, Washington'da Türkiye konusunda çokbaşlılık olmasını nasıl arzu etmiyorsa, kendi iç organizasyonunda da aynı hatayı yapmamalı. Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Dışışleri Bakanlığı, Genelkurmay, Meclis ve istihbarat kurumları gibi dış politikadaki kilit merciler, eşgüdömlü bir Amerika siyaseti belirlemeli ve uygulamalı. ABD'nin Ankara'yla ilişkileri türevsel, yani diğer önemli bazı dış politika önceliklerine bağımlı yürütmesinden haklı olarak şikayet ediyoruz. Türkiye'nin de devlet yapılanmasını kapsamlı ve münhasır bir ABD politikası uygulayacak şekilde düzenlemesi elzem.

Türk-Amerikan ilişkilerindeki en büyük problemlerden biri, daha çok krize endeksli bir çalışma geleneğinin bulunması. Ankara, Ortak Vizyon Belgesi bağlamında 'yapılandırılmış diyalogu' sürdürmeye ve katılım seviyesini mümkün mertebe artırmaya çalışmalı. Çünkü Washington'da Türkiye konularındaki derin cehalet ve ilgisizlik Obama'yla son bulmayacak. Ankara'nın müspet manada gündeme gelmek için büyük gayret sarf etmesi gerekiyor.

Obama 20 Ocak'ta görev başına geldikten sonra Türkiye'yi ziyareti için zemin oluşturma gayretlerine şimdiden başlanmalıdır. Mesela Obama'nın İslam dünyasına yönelik politika vizyonunu açıklayacağı ilk küresel konuşma için medeniyetler arası köprü konumuna sahip İstanbul aday olarak sunulabilir. Ya da Obama'nın Avrupa'ya ilk ziyaretinde Türkiye'yi de listeye alması üzerinde çalışılabilir. Devletlerin en üst seviyesinden kurulan insani ilişkiler samimileştiği oranda netice almak ve muhtemel krizlerden korunmak ya da en azından hafif atlatmak mümkün. Mesela PKK'ya karşı son dönemde artan yardımlaşmada Başbakan Erdoğan ile Bush, eski dışışleri bakanı Gül ile muhabatı Rice arasındaki şahsi ilişkinin etkileri yadsınamaz.

Demokratların insan hakları ve demokrasi konularında daha hassas ve yüksek sesli olmasının Ankara'da kimilerini tedirgin ettiğini biliyorum. İlişkilerin genelini zehirleyebilecek netameli konularda şimdiden tedbirler düşünülmeli. Mesela teröre kapsamlı çözüm konusu, yeni dönemde daha fazla gündeme gelebilir. Özellikle yurtiçinde ve Kuzey Irak'ta Türk-Kürt ihtilaflarının tatlıya bağlanması, ABD'nin hem Ortadoğu siyaseti hem de Türkiye'yi AB'yle bütünleştirme stratejisinin önemli bir unsuru. Bu bağlamda, Kuzey Irak yönetimiyle angajman ve iç Kürtlere daha fazla kültürel haklar verme girişimleri sürdürülmeli. Ankara, AB üyelik görüşmeleri çerçevesinde yeni bir reform dalgası başlatarak hem ülke için hayırlı dönüşümlere vesile olabilir hem de Obama yönetimiyle çıkabilecek bazı muhtemel sürtüşme konularını da büyük ölçüde izale edebilir.

Tavsiyelerim şimdilik bu kadar. Avrupa Yakası'ndaki sivri dilli sevimli hemşehrim Dilber Hanım'ın üslubunda, 'Ben lafımı ortaya koyarım. Beğenen alır gider, beğenmeyen bırakır kaçır' diyecek değilim. Beğenenin de beğenmeyenin de başımın üstünde yeri var...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama ve İsrail

Ali H. Aslan 2008.12.29

İsrail'in Gazze'ye kanlı harekâtı, ekonomik buhrana rağmen yeni yıla umutla girmek isteyenleri dünyanın acı gerçekleriyle yeniden yüzleştirdi. Gözler, özellikle değişim sloganıyla sadece Amerika değil İslam dünyası dahil geniş global kitlelere ümit aşılayan, seçilmiş Başkan Barack Obama'ya çevrildi.

Obama'nın 20 Ocak'ta görevi Bush'tan devraldıktan sonra iştilal etmek zorunda kalacağı ilk büyük sıcak krizi nasıl idare edeceği merak konusu.

Bu mevzuyu nefesimiz yettiğince irdelemeden önce, 'Ortadoğu sorunu'nun şimdiye kadar nice anlı şanlı Amerikan başkanını mahcup, hatta bazen rezil ettiğini hatırlatmak istiyorum. Son örnek, pek de şanlı bir finiş yapamayan George W. Bush.

Hani nerede Kasım 2007'de Bush'un Annapolis'te yeniden başlattığı barış süreci? Süreçten çoktan ümidini kesen Bush hükümeti, yeni yönetime görevi teslim edene kadar büyük bir arıza çıkmaması, hiç değilse

statükonun korunması için kavli ve fiili dua ediyordu. Fiili duaları arasında, İsrail yönetimine Gazze'ye büyük bir askerî harekât düzenlememesi telkininde bulunmak da vardı. Bush yönetimi, Gazze'ye muhtemel (maalesef artık vaki) İsrail harekâtına gerekçe oluşturacak Hamas roket saldırılarına bir hal çaresi bulunması için de geçen ay Ürdün Kralı Abdullah'ı devreye sokmuştu.

Kral Abdullah, Hamaslı liderlerden roketleri durdurma sözü aldı. Ama İsrail Başbakanı Ehud Olmert ve Savunma Bakanı Ehud Barak'tan harekât yapmama garantisi alamadı. Netice malum. Ortadoğu'da pire yakma sevdası yine yorgana mal oldu. Bush'un kafasına (Allah bilir) son ayakkabılar da, sekiz yıllık iktidarı boyunca gözü gibi koruduğu İsrail'den gelmiş oldu. O artık sadece Irak, Afganistan ve İran değil, Arap-İsrail cephesinde de enkaz devretmiş bir başkan olarak tarihe geçecek.

Ortadoğu'da sütten ağzı yanmış Amerikan başkanları silsilesinden Bill Clinton'un ekibindeki, başta eşi olmak üzere çok sayıda kimse, müstakbel Obama yönetiminde etkili görevlere geldi ve geliyor. İsrail'in, bölgede Türkiye'nin de bazı vecheleriyle müdahil olduğu barış çalışmalarını ciddi sekteye uğratacak bu son derece kışkırtıcı hamleyi yaparkenki zamanlaması, görevi devralacak yeni ekibe bakışıyla ilgili farklı analizlere imkân veriyor.

Obama ekibi İsrail'e el altından, 'Bu saldırıyı illa yapacaksanız, bari biz iktidara gelmeden yapın ki zor durumda kalmayalım' mesajı vermiş olabilir. İsrail, hamlesini Bush'un son vakitlerine denk getirerek, Obama yönetimiyle daha işin başında papaz olmaktan kaçınmak istemiş olabilir. Ya da İsrail'in hesabı, Obama ekibinin tavrının ne olacağını önceden kestiremediği, belki de güvenmediği için, geçiş dönemindeki boşluktan faydalanmak olabilir. 'Yukardakilerin hepsi' de geçerli bir şık.

Obama, görevde bir başkan varken geçiş döneminde dış politika konularında yorum yapmama geleneğini bozmadığından, olanların sorumluluğunu tamamen Filistin tarafına yükleyen Bush sözcülerinin beyanlarından ne denli farklı bir yaklaşım sergilediğini ya da sergileyeceğini bilemiyoruz. İşin gerçeği, Obama'nın İsrail ve Filistin mevzuunda şimdiye dek söyledikleri, Bush yönetiminden çok farklı değil.

2 Mart 2007 tarihinde İsrail yanlısı dev lobcilik kuruluşu AIPAC'in Chicago'daki siyaset forumunda hitabında Obama, barış gayretlerinde 'başlangıç noktası'nın 'İsrail'in güvenliğine açık ve güçlü bir adanmışlık' olacağını söylemiş, 'İsrail saldırıya uğradığında, İsrail'in meşru nefsi-i müdafaa hakkı için ayağa kalkmalıyız' ifadesini kullanmıştı. 'En nihayetinde, biliyoruz ki biz (yani ABD) İsraililer ve onların güvenlik çıkarları için en iyisinin ne olduğunu asla dikte etmemeliyiz' de demişti. Bu, Obama döneminde de İsrail'in kendi bildiğini yapmasına fazla karışılmayacağı şeklinde yorumlanabilir.

Obama seçim kampanyasının kızıştığı 4 Haziran 2008 tarihinde de Washington'daki AIPAC konferansında İsrail'in şahin dostlarıncı çok beğenilen bir başka konuşma yapmıştı. O konuşmayı Obama için kaleme alan Yahudi Amerikalılardan Dennis Ross'un adı bugün kulislerde İran için, Daniel Kurtzer'inki ise Arap-İsrail sorunu için Obama'nın özel temsilcisi olarak geçiyor. Başkana en yakın pozisyonlardan Beyaz Saray Genel Sekreteri'nin AIPAC'in gözbebeklerinden Rahm Emanuel olduğuna dikkatinizi çekerim.

Obama 2006 Ocak'ında İsrail'i ilk ziyaretinde Lübnan sınırındaki Hizbullah füzelerine hedef olmuş bir yerleşim yerine de götürülmüştü. Ve geçen temmuzda konuyla ilgili şu açıklamayı yapmıştı: "Eğer birisi gece iki kızımın uyuduğu evime roketler gönderiyorsa, ben onu durdurmak için gücümün yettiği her şeyi yaparım... İsraililerden de aynısını yapmasını beklerdim."

Görüldüğü gibi, Washington'da İsrail'le empati had safhadadır. ABD'de çok sevilen İsrail'i eleştirmek, başkan dahil her babayiğidin harcı değil. Türk siyasetinde ise özellikle şimdilerde babayiğitliği ispatlamanın en önemli unsurlarından biri İsrail'i kınamak. Zaten Türk dış politikasının geleneksel çizgisi de Filistinlilere daha

müzahirdir. O halde Washington'un Türkiye'nin Ortadoğu'da arabuluculuk gayretlerine, yüzümüze söylemese de gerçekte soğuk bakmasına, Olmert'in daha geçen pazartesi ziyaret ettiği Ankara'da Gazze'yle ilgili planlarını, İsrail ve Suriye arasındaki dolaylı barış görüşmelerine şimdiye kadar başarıyla öncülük eden Türk tarafına anlatmamasına şaşmamak gerekir.

Bu arada, hazır Başbakan Erdoğan hakemlik rolünü unutup tek yanlı ve aşırı sert beyanlarıyla yine İsrail lobisini ve camiasını kızdırmışken, aynen İsrail gibi Washington'daki geçiş dönemi boşluklarından istifade edip 20 Ocak'a kadar Kongre'den Ermeni tasarısını geçirerek kim vurduya gitmesini isteyenlere de gün doğmuş olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD, Ergenekon'un neresinde?

Ali H. Aslan 2009.01.12

Türkiye'de kimilerinin 'ABD Ergenekon'un neresinde?' sorusuna cevabı belli: Ergenekon soruşturması ve davası, aslında bir Amerikan projesi. Washington'da yıllardır Amerikan yönetimlerinin Ergenekon şöyle dursun, genel olarak Türkiye konusundaki boşluklarına şahit birisi olarak, böyle komplo teorilerine sadece tebessüm ediyorum.

Her şeyden evvel, genellikle abartılı bir güç isnat etme hatası yaptığımız ABD'nin, Türkiye'ye ilişkin bu derece kapsamlı ve riskli bir proje yürütecek kabiliyeti olduğuna inanmıyorum. Buna, 11 Eylül ve Irak Savaşı'ndan sonra kifayetsizlikleri ayyuka çıkan istihbarat teşkilatları da dahil. Hatta ABD'nin Ergenekon sürecini kamçılarla şöyle dursun, elinden gelse yatıştırmak isteyeceğini iddia edebilirim.

Özellikle Ergenekon soruşturmasının ordunun en üst kademelerine tırmanması, eminim ki Washington'da birçoklarını tedirgin ediyor. Bunlar, sadece 'İslam'a karşı savaş' ruh haliyle tıpkı Türkiye'deki ahabları gibi laikliğin teminatı olarak gördükleri ordunun itibarını ve siyasi nüfuzunu kaybetmesini istemeyen malum kesimler değil. NATO'daki kilit konumundan dolayı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden neşet eden iç arızaları mümkün mertebe örtbas etme ve ses çıkarmama eğilimindeki Soğuk Savaş ekolü de benzeri çizgide olabilir.

Haddizatında Türkiye'de insan hakları ve demokrasinin kökleşmesini engelleyen girişimlere Washington'dan çıkan muhalif sesler genelde cılız kalmıştır. Son örneklerine 28 Şubat ve 27 Nisan post-modern darbe süreçlerinde şahit olduk. Amerikalılar, Türk Silahlı Kuvvetleri ve arka bahçesindekilerin köşeye aşırı sıkışması ya da kontrollü şekilde gaz boşaltamaması halinde ülkenin derin bir istikrarsızlığa sürüklenmesinden endişe ederler. Türkiye'yle ortak projelerden ve stratejik konumundan dolayı, bunu ulusal çıkarlarına uygun görmezler. Washington'da 'Aman orduyu ve himayesindeki devlet içi ve dışı grupları fazla kızdırmayalım ve karşımıza almayalım' refleksinin hâlâ baskın olma nedenlerinden biri budur. Söz konusu grupların 'ılımlı İslam' projesi yürüttüğü paranoyası ile ABD'ye son yıllarda artan kızgınlığı, bu refleksi ziyadeleştiriyor.

Amerikan yönetimiyle temaslarımda Ergenekon olayının derinliğini pek anladıkları izlenimine kapılmadım. Veya işin ciddiyetinin farkında olduklarından, yukarıda izah etmeye çalıştığım maslahatlarla, fazla renk vermiyorum, en azından bir iç hesaplaşmaya bulaşmak istemiyorum da olabilirler.

Bu hafta bir meslekdaşımız, Amerikalı bir sözcüden 'Davayı endişe ile izliyoruz' demecini almış. Bu tür bir söylem, Washington yönetiminin Türkiye'de özellikle Ergenekon gibi sistem içi sorunlarda etliye sütlüye karışmama prensibiyle örtüşmediğinden, Amerikan hükümetinden kaynaklarımı 'endişe' tabirini açıklığa kavuşturmaları için aradım. Sözcünün o anlamda bir söz sarf etmiş olduğuna inanamadılar. Çok şaşırdılar. Bir tercüme hatası olabileceğini ifade ettiler. Aslında 'endişe', Ergenekon davası bağlamında farklı anlamlar

yüklenebilecek bir kelime. Acaba davanın yürütölüş şekli mi endişe konusu? Yoksa Ergenekonculara ilişkin suçlama ve delillerin vahameti mi?

Sorularım karşısında, bir başka sözcü, Avrupa dairesindeki amirlerine danışarak, bir nevi düzeltme mahiyetinde, Ergenekon davasına ilişkin içinde 'endişe' geçmeyen şu beyanatı yaptı: 'Bu, Türklerin bir iç meselesidir. Türkiye'nin anayasal prensipleri olan hukukun üstünlüğü, demokrasi ve laiklik ile uyumlu şekilde çözüme kavuşturulacağını umuyoruz. Türkiye'de reform sürecini desteklemeye ve bölgede ortak çıkarlar doğrultusunda Türk hükümetiyle yakın çalışmaya devam ediyoruz.'

Görüldüğü gibi, ABD hükümetinin Ergenekon davası konusundaki yorumu, tıpkı AK Parti'ye kapatma davasında olduğu gibi, klasik 'ne şiş yansın ne kebab' geleneğinin ve her tarafa çekilebilecek şifreli mesajların son bir örneği olmaktan öteye gidemiyor. 'Demokrasi' ve 'reform süreci' vurguları, Ergenekon'un üstüne gidilmesini isteyen reformist kesimlere destek mahiyetinde anlaşılabilir. Ergenekon sürecinin demokratik bir ülkeye daha yaraşır şekilde, mesela daha şeffaf yürütülmesi iması olarak da değerlendirilebilir. Öte yandan Amerikalıların 'laiklik' bahsiyle, davadan rahatsız olan laikçi kesimlere de sempati mesajı verdiği düşünülebilir.

Bu arada, Amerikan yönetiminin bir kriminal dava olan Ergenekon'un 'laiklik'le uyumlu şekilde çözümüyle neyi kastettiğini de pek anlamış değilim ya, neyse. Yani acaba, mesela laiklik adına işlenen bazı suç eylemleri varsa, 'laikliğin yüzü suyu hürmetine' fazla ceza verilmemesi 'laiklikle uyumlu bir çözüm' olarak addedilebilir mi?..

Açıkçası, Ergenekon davasına ilişkin beyanat alma sürecinde gazeteci olarak yaşadıklarım ve ortaya çıkan malzeme bende Amerikan yönetiminin bu konuda konuşmaya yeterince hazırlık yapmadığı ve koordine olmadığı izlenimini oluşturdu. Bütün bu operasyonu yürüttüğü iddia edilen bir devlet, böyle bir söylem kargaşasına nasıl duçar olabilir?

Uzun lafın kısıası, ABD hükümeti Ergenekon davasını ve yansımalarını şimdilik sadece izlemekle yetiniyor. Ergenekon konusu, ABD'nin Türkiye gündeminin üst sıralarında değil. Resmî görüşmelerin konusu hiç değil. Gelişmeler iç istikrarı ya da demokrasiyi ciddi boyutta tehdit edecek noktaya gelmediği sürece de, ABD müdahil olmaz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bush işkencesi nihayet sona eriyor

Ali H. Aslan 2009.01.19

Obama yönetiminde Adalet Bakanı olması beklenen Eric Holder, kendi ayarındaki meslek erbabı arasında bir ilki gerçekleştirerek, ABD'nin 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra sorgulamalarda uyguladığı suda boğulma hissi verme taktiğini (waterboarding) işkence olarak nitelendirdi.

Keşke George W. Bush da, sadece boğma taktiğinin değil, ABD başkanı olarak sekiz yıllık görev süresinin tamamının işkenceden pek aşağı kalmadığını kabul edebilseydi. Ama etmedi. Ve asla edeceğe de benzemiyor.

Gidici Bush, tarih nezdindeki imajını son bir kez düzeltme gayreti çerçevesinde sanki son günlerde verdiği röportajlar yetmiyormuş gibi, Amerikalılara Beyaz Saray'dan veda konuşması yapmak için perşembe gecesi televizyonlardan canlı yayın süresi rica etti. Vizyonu tarihin ilerleyen dönemlerinde ancak idrak edilebilecek akil

bir lider portresi çizmeye çalıştı. Tarihin herhangi bir döneminde Bush'un genel olarak başarılı bir başkanlık yürüttüğüne hükmetmek için herhalde görme özüllü olmak gerekir. Bush kamuoyu araştırmalarının ölçü olmadığını söyleyedursun, son Gallup araştırmasında Amerikan halkının yüzde 61'inin başkanın iş performansını başarılı bulmadığı ortaya çıktı. Global anketlerdeki kanaat de berbat.

Kendinden çok emin olan Bush, Beyaz Saray'da bebek gibi rahat uyumuş olabilir. Ancak bıraktığı mirasın bir sonraki yönetimdekileri görünür gelecekte derin bir uykudan alıkoyacağı muhakkak. Hem dış politika hem ekonomi feci durumda. Bütçe açığı, işsizlik, dış sorunlar, vesairede rekor üstüne rekor kırıldı. Tarih Sayın Bush'u olumsuz manada bir rekortmen olarak anacak.

Bush, seçilmiş başkan Barack Obama'nın yarınki yemin törenini Amerika için bir 'ümit ve gurur anı' olarak nitelendirdi. Tüm eleştirilerim bir yana, Sayın Bush'u siyasi görüş ayrılıklarına rağmen halefine iltifat etmesinden ve beyefendi gibi davranmasından dolayı tebrik ediyorum. Ne var ki Obama, büyük ölçüde Bush'un kötü kararları nedeniyle ABD'nin gurur ve ümidi yurtta ve cihanda erimiş durumdayken göreve geliyor.

Sayın Bush, Amerikalılar ve diğerlerinden 'kararlı' eylemlerinden ve 'zor' kararlarından dolayı övgü bekliyor. Eğer karar ve eylemleri doğru olsaydı, bunu yapmaktan zevk duyardım. 'Hayırlı' ve 'şerli' arasında uzlaşma olamayacağını öne sürüyor. Haklı olabilir. Ancak problem şu ki, neyin hayır, neyin şer olduğu konusunda her zaman haklı değildi.

İngiltere gibi en yakın işbirlikçilerinin dahi artık terim olarak kullanmaktan vazgeçtiği 'teröre karşı savaş' adı altında, önleyici (preemptive) savaş ve devlet sponsorluğunda işkence gibi şerli taktiklere başvurmak doğru muydu? Guantanamo ve Ebu Gureyb gibi işkence merkezleri gerçekten iyiyi mi temsil ediyordu? Yoksa 11 Eylül saldırıların geldiği kültürün tamamından ayırım yapmaksızın intikam alma duygularından mütevellit şerri mi açığa çıkarıyordu?

Bush defaatle İslam'a ve masum Müslümanlara karşı savaşla iştigal etmediğini söylemişti. Ancak onun nezaretindeki devletin yaptığı ya da göz yumduğu birçok hareket bunun tam tersini düşündürüyor. Irak, Afganistan ve son olarak Gazze'deki büyük 'collateral' (istenmeyen) Müslüman kaybı rakamlarına bir bakın. Bunlar, yanlış kimseleri (mesela neocon ve oryantalistleri) dinleyip iyi tavsiyelere kapılarını kapatmanın sonuçları. Özellikle Başkan Yardımcısı Dick Cheney, eksi Savunma Bakanı Donald Rumsfeld ve eski Adalet Bakanı John Ashcroft gibi isimleri düşününce insanın aklına 'iyi' kelimesinin gelmesi çok zor.

Başkan Bush döneminde birkaç başarı elde edilmedi değil. Mesela Bush'un Afrika'da AIDS'le mücadeleye katkıları tabii ki takdire şayan. Oradaki insanlar, milyonlarca Müslüman dahil, Amerikalılara müteşekkirlere.

Bu, ABD çıkarlarının aynı zamanda diğer ülkelere de faydalı olarak nasıl geliştirilebileceğine açık bir örnek. Şöyle bir tasavvur edin, savaş maliyetinin sadece küçük bir kısmı böyle mücadelelere harcansaydı dünya neye benzerdi? Adalet eken, adalet biçer. Haksızlık eken ise, haksızlık. AIDS inisiyatifi sayesinde radikal Amerikan karşıtlığının Afrika'da temellerini güçlendirme ihtimali şimdi daha az sayılmaz mı? Böyle yapıcı yaklaşımlar teröre kapsamlı çözüm noktasında savaşlardan çok daha etkili değil mi?

Naif olmaya gerek yok, savaş da hayatın bir gerçeği. Hiçbir ülke savaşı seçeneklerin tamamen dışına çıkaramaz. Ancak savaşlar sadece gerçekten gerekli, savunma mahiyetli ve hukuki olduğu sürece haklıdır. Sayın Bush, Irak Savaşı'nı tercih değil gereklilik esasına binaen açtığına inanmamızı istiyor. Savaşa temel gerekçe olarak gösterilen kitle imha silahlarının varlığı konusunda kendi istihbarat teşkilatlarınca yanlış yönlendirildiğinden şikayet dahi ediyor. Sanki aksini ima eden her bilgiye kulaklarını ve gözlerini kapamamış gibi. Sayın Bush, savaş sizin önceden hesaplanmış bir eyleminizdi. Kabul edin.

Ne kadar boyanmaya çalışılırsa çalışılsın, Bush döneminin büyük oranda tanımlayacak olan şeyler, bitirilememiş iki büyük savaş (Irak ve Afganistan'da), İslam dünyasının kaybedilişi, kuvvetlenmiş düşman ve hasımlar (İran ve Rusya gibi), Batı Avrupalı dostlar ve Türkiye dahil NATO müttefiklerinin itilmesi, ABD'nin Çin gibi yükselen yeni süper güçlerle rekabette avantaj yitirmesi, dünyadaki askerî ve yumuşak gücünün (hard power, soft power) azalışı ve ekonomi ve sağlıkta derin iç kriz olacak.

Bush işkencesinin sona ermesi sizi memnun etmiyor mu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsteyenin bir yüzü kara, vermeyen Obama

Ali H. Aslan 2009.01.26

Hatırlarsanız altı yıl önce Irak Savaşı 'Şok ve Dehşet' (Shock and Awe) adı verilen yoğun bombardıman ile başlamıştı.

Geçen salı Barack Obama'nın ABD'ye resmen başkan oluşu, ilk beyanları ve icraatları bana garip bir şekilde o 'Şok ve Dehşet' saldırısını tedai ettirdi. Bush'un operasyonu, savaşçı metotlarla Saddam Hüseyin rejimini şok ve dehşete düşürüp yıkmayı hedefliyordu. Obama'nın ise barışçı yollarla Bush rejimini tarih sahnesinden siliyor...

Obama'nın 'Şok ve Dehşet' hareketi, daha yemin töreninde kendini gösterdi. Çiçeği burnunda başkan, hazır bulunan selefi Bush ve yardımcısı Cheney'e isim vermeksizin salvolar yapmaktan çekinmedi. İki kafadarın yüz ifadelerindeki bariz donukluk bence sadece sıfır derecenin çok altındaki hava sıcaklığından değil, iktidarı kaybetme şok ve dehşetinden kaynaklanıyordu.

Evet, Bush'un potansiyel tehditleri bile saldırganlıkla önleyici, sert güce (hard power) dayalı 'Bellum Americanum' rejimi devriliyor, caydırıcılığa ve yumuşak güce (soft power) ağırlık veren yeni bir tür 'Pax-Americana'ya hızlı bir geçişin sinyalleri veriliyordu.

Amerikan dış politikası yeni Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın 'akıllı güç' (smart power) olarak tasvir ettiği, yumuşak güç ile sert gücün makul oranda imtizacı esasına göre şekillenecek. Nitekim Obama'nın başkan olarak ilk imzaladığı dış politika direktifleri, 'akıllı güç' stratejisi muvacehesindeydi. ABD'nin sert, hatta haşın gücünün sembollerinden Guantanamo kampının en geç bir sene içinde kapatılmasını emrediyor ve gözaltında işkenceyi yasaklıyordu.

Bush döneminde özellikle Pentagon'un sivil şahinlerince bir kenara itilen ve dış politikayı belirleme rekabetinde hem personel hem de ödenek itibarıyla daha avantajlı olan dev askeri bürokrasinin iyice gerisinde kalan Dışişleri Bakanlığı'nın yıldızı Obama döneminde parlatılacak. Obama'nın kudretli Clinton ekolünü oraya konuşturması ve başkanlığının daha ikinci tam gününde yanına yardımcısı Joe Biden'ı da alarak Dışişleri Bakanlığı'na gelmesi tesadüf değildi. Başkan Obama, akıllı güç stratejisinin en önemli unsurlarından olan diplomasiye verdiği önem ve önceliğe dikkat çekmek istiyordu. Biden, dış politikada 'yükün büyük bölümünü uzun süre orduya yükledik' diye yakınıyordu. (Bu konsept değişikliğinin Türk-Amerikan ilişkilerinde ordu kanalının geleneksel etkinliğine nasıl yansıtacağını da merakla takip edeceğiz.)

Başkan Obama'nın ilk haftasında çok taraflı diplomasi ekolünün iki önde gelen ismi olan Senatör George Mitchell ve Büyükelçi Richard Holbrooke'u sırasıyla Arap-İsrail ve Afganistan-Pakistan işlerinden sorumlu özel

temsilci ilan etmesi de çok anlamlı. Tel Aviv'e yakın bağlarıyla bilinen Washington Enstitüsü'nden Dennis Ross'u Mitchell'e tercih eden İsrail lobisi, bu karardan tabiatıyla pek hoşlanmadı. Gerçi yeni başkanın Arap-İsrail ve son Gazze ihtilafına ilişkin sözleri ABD'nin geleneksel İsrail yanlısı politikasından ciddi bir sapma olduğu izlenimini oluşturmadi. Ancak Filistinlilere Bush döneminden daha empatik bir söylemle yaklaşması gözden kaçmadı.

Ortadoğu barışında daha aktif ve pragmatik bir tavır sergilemesi beklenen Obama'nın Gazze krizinde mekik diplomasisi yapan ve varılan ateşkes için kredi verilmeyi bekleyen Türkiye'den konuşmalarında hiç bahsetmemesi, Mısır'ı ön plana çıkarması, Ankara'nın Washington nezdinde büyük bir oyuncu olarak görülmediğinin son bir delili. Bush yönetiminin Suriye, İran, Hamas, Hizbullah gibi oyuncularını tecrit politikasından doğan boşluğu iyi değerlendirerek kendine diplomatik alan açmaya çalışan Ankara, gerekirse düşmanıya dahi angajmana girebileceğini ilan eden Obama döneminde bu avantajını önemli ölçüde kaybetme riskiyle karşı karşıya.

Kimse kızmasın, ama ben zaten öteden beri ne ABD-İsrail ne Arap ve Fars ekollerinin bölgede Türkiye'ye baskın bir hakemlik rolü vermeye razı oldukları kanaatinde değilim. İsrail, Türkiye'yi, özellikle de AK Parti hükümetini, Filistin ve Müslüman yanlısı buluyor, ama fazla kırmayı da göze alamıyor. Çünkü nadir bir laik Müslüman demokrasisi olan Türkiye'yle iyi ilişkilere stratejik ihtiyacı var. Arap ve Fars rejimleri ise (lütfen dikkat, halkları demiyorum) tarihsel genlerindeki Türk alerjisini yüzümüze aksettirmiyor. Hele Mısır gibi ülkeler, baskıcı rejimlerine uluslararası meşruiyet kaynağı olarak dört elle sarıldıkları arabuluculuk endüstrisine kimseyi ortak etme niyetinde değil.

Yanlış anlaşılmasın; Türkiye, ulusal çıkarlarını derinden etkileyen bölgesel gelişmeleri bir kenarda oturup seyretsin demiyorum. Yumuşak gücümüzden azami kuvvet olarak diplomatik egzersizlerimizi sürdürmeli, Osmanlı'nın yıkılışından beri tribünden izlediğimiz Ortadoğu'daki 'büyük oyun'a ısınmaya ve kendimizi geliştirmeye çalışmalıyız. Uluslararası toplumda ağılamayana rol vermezler. Rol isteyen bir yüzü kara, vermeyen Obama...

Bu arada, Türkiye'ye müzahir çizgideki beş önemli Amerikan Yahudi kuruluşunun Başbakan Erdoğan'a gönderdiği sitemli mektuptan bahsetmeden de geçemeyeceğim. Yahudiler, resmi ağızlardan çıkan sert İsrail eleştirilerinin Türkiye'de antisemitizmi körüklediğini, Türk Yahudi toplumunun güvenliğini tehdit ettiğini düşünüyor. Hükümet İsrail, ABD ve Avrupa ile ilişkilere ve Yahudi Türk vatandaşlarımıza değer veriyorsa, bu konuda acilen güven artırıcı önlemler almalı. Aksi halde, mesela Ergenekon tipi tedhişçi gruplar, hem hükümete hem de Türkiye'ye uluslararası camiada ciddi itibar ve zemin kaybettirebilecek Yahudi karşıtı eylemleri körükleyebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Washington veçhesinden Davos vakası

Ali H. Aslan 2009.02.02

Davos vakasının ertesi sabahı. 'Medeniyetler Arası İttifak: Kültürlerin Kavşağı'ndaki Türkiye' konulu bir uluslararası konferansta sunum yapmak üzere Atlanta'dayım. Birleşmiş Milletler'in himayesinde Kennesaw Üniversitesi ile İstanbul Center'ın ortaklaşa düzenlediği konferansın açılış oturumu birazdan yapılacak.

Katılan seçkin davetlilerden biri de İsrail'in Atlanta Başkonsolosu Reda Mansour. Sosyal Bilimler binasının giriş salonunun duvarlarını Zaman'ın açtığı diyalog ruhuna uygun bir Türkiye fotoğrafları sergisi süslüyor. Harika karelerden birinde Cumhurbaşkanı Gül'ün 13 Kasım 2007'de Türkiye'de İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez ile Filistin yönetimi lideri Mahmud Abbas'ı el ele tutuşturduğu an resmediliyor. Konsolosa 'Artık bu fotoğraf da tarih oldu!' diye espri yapıyorum. O ise, Türkiye-İsrail ilişkilerinin geleceği konusunda iyimser konuşuyor. Hatta Suriye ile İsrail arasında Türkiye'nin arabuluculuk yaptığı dolaylı müzakerelerin zaman içinde yeniden başlayacağına dahi inandığını söylüyor.

İsrailli diplomat, tüm kaliteli meslektaşları gibi, dostlar arasındaki gerginlikleri mümkün mertebe körüklememe, belki içi kızgınlıktan köpürse ya da kan ağlasa bile, pek dışa vurmama eğiliminde. Yani Başbakan Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Peres'in Davos'taki panelde yapamayıp sonradan ikili telefon konuşmalarıyla düzeltmeye çalıştıklarını yapıyor. Bu arada ben de Washington'da bulunamayışımı sık sık cep telefonuma sarılarak telafi etmeye çalışıyorum. Telefonumun öbür ucunda, Türk-Amerikan-İsrail ilişkilerinde çeşitli kapasitelerde fiili ya da entelektüel otorite sahibi kimseler var. Diplomatlar, emekli büyükelçiler, düşünce kuruluşu uzmanları, Amerikan Yahudi cemaati mensupları, vesaire. 'Background' esasına göre dostlar arasında konuştuğumuzdan, fazla diplomatça davranma ihtiyacı hissetmiyorlar. Ve genelde karamsar bir hava çiziyorlar.

ABD hükümetindekiler, her iki liderin de paneldeki davranışlarını pek tasvip etmiyor. Zaten resmî sözcüleri yaşananları 'talihsizlik' olarak nitelendirdi. Ancak Amerikalı yetkililerin gözünde talihsizliğin büyüğü, Erdoğan ve Türkiye için geçerli. Erdoğan'ın söz ve davranışlarının Batı'da antisemitizm gibi algılandığı, özellikle uzun vadede Türk dış politikasına zarar vereceği kanaatindeler. Bir Amerikalı diplomat kaynak, 'Tek bir olumlu tepki verene rastlamadım.' diyor. Davos'tan ilk gelen ham tercümelerde Erdoğan'ın sözleri ABD Dışışleri'ndekilere çok daha sert görünmüş. Sonra okudukları düzeltilmiş tercümelerle biraz olsun rahatlamışlar. Erdoğan için Davos dönüşünde havaalanında yapılan miting'in 'oldukça organize' oluşu Amerikalıların dikkatini çekmiş. Yani bu çıkışın önceden planlanmış olabileceğinden kuşku var. Erdoğan'ın Gazze savaşının başlangıcından bu yana son Davos vakası dahil sergilediği tavırda, yaklaşan belediye seçimlerine ilişkin siyasi kaygıların ön planda olduğunu düşünüyorlar.

Türkiye'nin şimdiye kadar Ortadoğu'daki özellikle İsrail-Suriye arasındaki barış gayretlerini faydalı bulduklarını vurgulayan Amerikalı yetkililer, ancak artık bu tür girişimleri yürütme şansının çok azaldığı, çünkü İsrail'in Ankara'ya güvenini yitirdiği gözlemini yapıyorlar. Son gelişmelerin Türkiye'nin haklı olarak iftihar ettiği 'Ortadoğu'da tüm tarafların güvenine sahip ve görüşebilen tek ülke' olma keyfiyetiyle bağdaşmadığını söylüyorlar.

Ermeni diasporasının soykırım lobiciliğine karşı Türk-Amerikan ilişkilerine vereceği zarardan dolayı Ankara'yla aynı safta mücadele veren ABD hükümeti mensupları, bir başka önemli müttefik olan Amerikan Musevi cemaatinin Davos sonrası büsbütün kaybedilebileceğinden endişeli. Musevi kaynaklarımdan dinlediklerim, onları teyit ediyor. İsrail lobisi içinde Türkiye konularında aktif bir Amerikalı Musevi, Ermeni tasarısı gelirse sizin AIPAC gibi kurumlarınız destek verir mi, diye sorduğumda 'Artık yanına bile yaklaşmazlar.' diye cevaplıyor. Tabii bunlar şu aşamada duygusal yaklaşımlar da olabilir. Eminim ki İsrail ve Amerika'daki dostları iş o kerteğe geldiğinde daha sakin bir durum değerlendirmesi yapacaklardır. Türkiye'yi küstürmeyi göze alamayabilirler. Türkiye'nin onları küstürmeyi göze almış olmasına ise fena içeriyorlar. Nitekim Amerikan Temsilciler Meclisi'nde Türk Dostluk Grubu Başkanı Musevi kökenli Robert Wexler, Başbakan Erdoğan'a birkaç sayfalık duygusal bir mektup yazarak bir dost olarak derin hayal kırıklığını ifade etmiş.

Davos vakası, Washington'da Ermeni lobisi gibi hasım kesimlerin işine gelirken, Türkiye'yi ve AK Parti hükümetini savunan ya da en azından karşı olmayanların elini zayıflattı. Bir emekli Amerikan büyükelçisi, 'Başbakan sinirlerine hakim olmayı bilmeli.' diye serzenişte bulunuyor. Görüşlerini makul bulduğum bir

Amerikalı düşünce kuruluşu uzmanı, 'duygusal liderliğin' bir kenara bırakılıp daha farklı bir 'üslup' kullanılması gerektiğini söylüyor. Türk hükümetinin Washington ve Brüksel gibi Batı başkentlerinde kredibilitesinin zayıfladığını kaydediyor. Batılı liderlerin Erdoğan'ı 'öngörülemez' bulacağı, aynı masaya oturmaktan çekineceği görüşü sıkça seslendiriliyor. Ankara'nın son dönemdeki dış politika çizgisini, bir Batı ve NATO müttefikinden çok 'bağılantısızlar'a benzetenler var.

Özetle, İsrail'in uluslararası camiayı ve hukuku umursamaz tavırlarından şikayetçi bazı Amerikalı aydınlar, Türkiye'nin çıkışlarını yerinde bulabilir. Ancak Washington'da olaylara reel politik zaviyeden bakan aktif dış politika oyuncularını, Türkiye'nin kendine zarar verdiği kanaatinde. Doğu cephesinde zafer kazanmaya çalışırken, Batı cephesinde kayıplara uğranmamasını salık veriyorlar. Çünkü, Atlanta'daki konferansta da iki gün boyunca işlendiği gibi, Türkiye'nin en büyük stratejik avantajı, İslam ve Batı medeniyetleri arasında arabuluculuk yapma ve ittifak oluşturma potansiyeli. Konferansa katıldıktan sonra Washington'un yolunu tutan AK Parti milletvekilleri Suat Kınıklıoğlu ve Cüneyt Yüksel'i zor bir hafta bekliyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AK Partili vekiller iyi ki gelmiş Washington'a...

Ali H. Aslan 2009.02.09

Hafta başında görüştüğümüz bir Amerikan Kongresi kaynağı, Davos ertesi Washington'u ziyaret eden AK Partili milletvekilleri Suat Kınıklıoğlu ve Cüneyt Yüksel için acımaıklı bir ifadeyle "Onların yerinde olmak istemezdim." diyordu. Nitekim milletvekilleri, temalarında Washington'daki sert havayı bizzat müşahade etmiş olsa gerek.

Ankara'da rapor verdikleri makamlara da izlenimlerini objektif şekilde yansıtacakları ümidindeyim. Zaten Washington Büyükelçiliği'nden merkeze giden bilgilerin de farklı mahiyette olmadığına eminim.

Söz konusu temaslar, Davos vakasından çok önce planlanmıştı. Washington Büyükelçiliği, konuk milletvekilleri için zengin bir program hazırlamıştı. Ziyaret listesinde, Washington'da Türk-Amerikan ilişkilerinde 'olağan şüpheliler' dediğimiz önemli oyuncuların çoğu vardı. Mesela Brookings ve CFR gibi düşünce kuruluşları, bazı Yahudi teşkilatları, Kongre ve Dışişleri'ndeki ilgili yetkililer, vesaire.

Gazze Savaşı'ndan sonraki bu ilk Washington ziyaretine AK Partililer, Başbakan'ın 'dik durun' talimatıyla gelmişlerdi. Temel maksat, Türkiye'nin bölgesinde ve dünyada ABD, AB ve İsrail için ne derece vazgeçilmez olduğu tezini işlemek, 'Ermeni soykırımı' iddialarının bir Kongre tasarısıyla ya da 24 Nisan'da başkan tarafından tanınmasının bu bağlamda 'olumsuz sonuçlar' doğuracağını vurgulamaktı. Davos dalgası, heyetin hücum yapmasına pek imkan vermeyip daha çok savunma pozisyonuna düşürdü. Gittikleri birçok yerde, bazen duygusal bazen diplomatik dille ifade edilen eleştirilere muhatap oldular. Biraz da maksatlı olarak, insanların içini boşaltmasına imkan verip ortalığı sakinleştirmeye çalıştılar.

Kapalı kapılar ardında Amerikalılardan kimi zaman sitemli, kimi zaman dostane üslupla duydukları laflar arasında üç aşağı beş yukarı şunlar vardı:

'Başbakan'ın beyanlarında (anti-semitizm bağlamında) bazı çizgiler aşıldı.'

'Amerikan Yahudi kuruluşları Ermeni tasarısı konusunda lehte ya da aleyhte bir faaliyet göstermeyecek.'

'Ermeni tasarısının geçmesinden İsrail'i de sorumlu tutan bir üslupla konuşursanız Kongre'yi iyice kızdırırsınız.'

'Artık sadece söz yetmez. Soykırımın tanınmaması için Ermeni sınırının açılması gibi somut hamleler yapmanız gerekir.'

'Kısa vadede seçimleri hedeflediğiniz anlaşılıyor. Ancak birtakım olumsuz söylemlerinizdeki artışın uzun vadede IMF, AB, iyi komşuluk politikası, İsrail ve Ortadoğu ile ilişkiler gibi konularda büyük maliyetler doğurabileceğinin farkında mısınız?'

Milletvekillerinin nispeten mutlu ayrıldıkları nadir görüşmelerden biri, Dışışleri Bakan Yardımcısı Dan Fried ile yaptıkları oldu. MHP Milletvekili Mithat Melen'in de iştirak ettiği ziyarette Fried, Türk tarafının gönlünü hoş edecek bir üslup kullandı. Ve özellikle Ermenistan'a yapılan diplomatik açılımlardan övgüyle söz etti. Haddizatında, Obama yönetiminde ve Demokratların hakim olduğu Kongre'de en müessir olabilecek faktörlerden biri, Ermenistan'la yumuşamanın somut birtakım meyvelere dönüşmesi.

Gazze sonrası Türkiye'de artan ve Davos vakasıyla iyice ayyuka çıkan İsrail karşıtı hava, bir yönüyle Ermeni lobisinin hareket alanını genişletmekle beraber, ülkede meydana gelen öfke dalgasını gören Washington'un biraz tırsmasına da sebebiyet verebilir. Obama ekibi Ankara'nın soykırım iddiaları tanınırsa vuku bulabilecek şeyler konusundaki ikazlarını eskiye nazaran daha fazla ciddiye alabilir. (Deli deliyi görünce değneğini saklarmış misali...)

Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkiler Washington için stratejik önem taşıyor. Dolayısıyla Amerikalı yetkililer önümüzdeki dönemde iki ülke arasında gerginliğin düşürülmesi için bir nevi arabuluculuk rolüne soyunabilir. Türkiye'nin Ortadoğu'daki 'arabuluculuk' rolüne gelince: Ortadoğu'daki aktif politikamız son tahlilde bölgedeki ABD, Fransa, Mısır ve İran gibi geleneksel oyuncular tarafından rol çalma teşebbüsü olarak algılanıyor. Hiçbiri Türkiye'ye büyük bir yer açma eğiliminde değil. Hükümetin Gazze halkını savunan çıkışlarıyla taçlanan ve özellikle bölge kamuoyunun takdirini toplayan yaklaşımları en azından kısa vadede fiilî tabloyu pek değiştireceğe benzemiyor.

ABD ve İsrail, İslam dünyasındaki arabulucu tercihlerinin Mısır olduğunu defaatle ihsas etmiş bulunuyor. Başkan Obama seçimi kazandıktan sonra bölgede aradığı ilk İslam başkenti Kahire olmuştu. Ankara'nın tebrik telefonlarına ise çok sonra geri döndüler. Obama başkan olduktan sonraki ilk kapsamlı Ortadoğu konuşmasında Mısır'ın barış gayretlerini nazara vermişti. Beyaz Saray Ortadoğu özel temsilcisi George Mitchell'in ilk bölge turunda Ankara'yı es geçmesi de Washington'un Türkiye'yi as oyuncu görmediğini ve bence görmek de istemediğini ispat ediyor. Tercihleri, Türkiye'nin türevsel ve tali bir kolaylaştırıcı rol üstlenmesi.

Ben İsrail'in de Suriye'yle barış için Golan Tepeleri'nde taviz vermeyi aklından bile geçirmediğini, temelde arabuluculuğa arzulu Türkiye'yi incitmemek amacıyla dolaylı görüşmelere razı olduğu kanaatindeyim. Diyeceğim o ki, Ortadoğu'daki rolümüzle ve barışla ilgili beklentilerimizi aşırı yüksek tutmaya devam edersek, İsrail-Suriye arabuluculuğunda olduğu gibi daha nice kez hayal kırıklığına uğrayabiliriz.

Türkiye'ye dünyada ve bölgesinde itibar, güç ve istikrar kazandıran önemli unsurların başında Batılı ülke ve kurumlarla entegrasyon keyfiyeti geliyor. Bir yandan İslam dünyasıyla duygusal, siyasî ve ekonomik bağlar güçlendirilirken, diğer yandan Batı'ya entegrasyon sürecinin de kesintiye uğramadan devam ettirilmesi önemli. Bu bağlamda, Türk milletvekili heyetinin Washington'da 'Türkiye Batı'dan kopmuyor. AB sürecine bağlıyız' temasını vurgulaması çok faydalı oldu. Şimdi sıra inandırıcılığımızı icraatlarla daha da pekiştirmekte...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oğlumun ders kitabının öğrettikleri

Son dönem Türk dış politikasındaki birtakım sürpriz açılımların ve Türkiye'deki sosyal ve siyasal dönüşümlerin ABD ve topyekün Batı'da nasıl algılandığı tartışması sürüyor.

Şunca yıllık NATO üyesiyiz, AB tam üyeliği için onca mesafe almışız, hâlâ nasıl bazı Batılı zihinlerde 'Türkiye bizden kopuyor mu?', 'Müttefiklikten giderek çıkıp hasım haline mi geliyor?' gibi algılar barınabilir diye serzenişte bulunanlar var. Aslında bu tür soruların Batı'daki açık ya da gizli mahfillerde dile getirilmesi de, Türkiye'de çoklarınca buna anlam verilememesi de, nasıl bir iletişim ve algılama sorunuyla karşı karşıya kaldığımızın delili.

Algı meselesinde güncel gelişmelerin, kamuoyuna yansıyan söz ve eylemlerin etkisi yadsınamaz. Ancak algı, belki her şeyden çok, şuurlaltı müktesebatla alakalı. Bir medeniyetin, ulusun ya da ülkenin başka medeniyet, ulus ve ülkelerin şuurlaltında nasıl konumlandırıldığını anlamamanın en kestirme yollarından biri ise örgün öğretime bakmaktır. Çünkü özellikle erken yaşlarda okul döneminde zihnimize işlenen bilgi ve imajlar, farkında olsak da olmasak da şuurlaltı algı haritamızın temel koordinatlarını oluşturur. Dolayısıyla Türklerle Batılıların neredeyse bir asırlık sulh dönemine rağmen şuurlaltılarında şüphe ve tehdit algılamalarının neden hâlâ daha ağır bastığını anlamak için, ders kitaplarına göz atmakta fayda var.

Geçen gün Amerika'da orta birinci sınıfa giden oğlumun tarih kitabını şöyle bir karıştırdım. Prentice Hall basımı kitabın adı 'Dünyamızın Tarihi' (History of Our World). 784 sayfalık kitapta 14 asırlık İslam dini ve medeniyetine ne kadar yer ayrılmış dersiniz? Sadece 15 sayfa. Cihan devleti Osmanlı'nın yedi asırlık tarihi ise yarım sayfaya sıkıştırılmış. Bahislerin önemli bir kısmı, Batı'yla savaş bağlamında..

İndekse göre, 'Türkler' kelimesi kitapta sadece sekiz sayfada geçiyordu. Üşenmeyip o sayfalara da birer birer gittim. Üçü, Haçlı Seferleri'ni anlatıyordu. Diğerlerinde de Türk kelimesi Batı'yla bir savaş bağlamında geçiyordu. 'Türkiye' kelimesine de baktım. Dört sayfada kullanılmıştı. Bir sayfa hariç hepsinde yine bir şekilde bazı savaşlar vesilesiyle geçiyordu. İstisna olan tek yer ise tüm dünya ülkelerinin kısa bilgilerinin yer aldığı atlas kısmıydı.

Şu durumda, Batı'nın toplumsal şuurlaltında savaşla özdeşleştirdiği İslam, Müslüman, Türk gibi unsurlara daha çok korku ve şüpheyle bakmasına fazla şaşırmamak gerekiyor. Batılı siyasiler ve devlet adamları da sonuçta aynı şuurlaltı müktesebatından besleniyor. İlgisizlik, bilgisizlik ya da (oryantalistlerin yaydığı türde) yanlış bilgiler, algı arızalarını artırıyor. Şuurlaltı imajlarla örtüşen davranışlar ise algıda seçiciliğin devreye girmesiyle, daha çok dikkat çekiyor. Benzer zaaflar, bizdeki Batı algılamaları için de geçerli.

ABD eski başkanı George W. Bush, 11 Eylül saldırılarından sonra başlattığı terörle global mücadeleyi tasvir etmek isterken aynı zamanda Haçlı Seferi anlamına gelen 'crusade' kelimesini kullanınca, İslam dünyasında 'Bak işte, suçüstü yakalandı. Şuurlaltındakileri dışarıya vurdu.' denmişti. Amerikalılar bu algıyı silmek için çok uğraştılar, ama İslam'a karşı savaş açmadıklarına geniş kitleleri bir türlü inandıramadılar. İç ve dış politikalarındaki bazı tartışmalı tercihleri de, algıları iyice pekiştirdi.

Bugün İslam dünyasında ve mesela Türkiye'de, iktidarda olsun muhalefette olsun, siyasi liderlerin Batı'ya ilişkin kullandıkları muayyen terminolojinin, iç ve dış politikadaki birtakım tercihlerin de karşı tarafta benzer algılamalara yol açmaması beklenemez. Biz nasıl Batılı liderlerin ağzından çıkan her kelimeyi inceliyorsak, onlar da bizimkileri tahlil ediyor, kimi zaman şuurlaltı baskılarla uçuk çıkarımlar yapabiliyor.

Geçmiş millenium'a İslam dünyası ile Batı arasındaki savaşlar önemli ölçüde damga vurmuştu. Her iki tarafa da ciddi maliyetleri olan bu çatışmanın yeni millenyumda da devam etmesi kimsenin çıkarına değil. Bu bağlamda,

Türkiye'nin en azından Tanzimat döneminden beri Batı'yla daha yapıcı bir angajmana girmiş olması, Cumhuriyet döneminde reformları hızlandırması, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan yeni dünyada NATO, AGİT gibi Batılı siyasi oluşumların içinde yer alması ve en nihayet AB'ye tam üyelik sürecinde ilerlemesi tarihî bir fırsat. Ne var ki, Batı'yla siyasi, diplomatik ve askerî alanlarda sağlanan nispeten başarılı entegrasyon, kültürel ve ticari alanda daha etkili ve halkların tabanına yayılmış bir etkileşimle takviye edilmediği sürece, gerginlikler sürecektir. Ve siyasi entegrasyon da tehlikeye düşebilecektir.

Etkileşim ve entegrasyon derken, kendi kültüründen tamamen kopup bir başka kültüre ram olmayı savunmuyorum. Farklı kültürlerle ortak paydaların keşfedilmesini, onların daha iyi anlaşılmasını ve anladıkları dilden konuşulmasını kastediyorum. Şuuraltı önyargılar ve iletişim arızaları, kültürel etkileşimin yardımıyla aşılabilir. Bu muvacehede siyasal ve toplumsal liderlere düşen, şuuraltı önyargıları kaşıyan aşırı milliyetçi söylemlerden kaçınıp, kültürel birliktelikler için yeni mecralar açmaya çalışmak. 'Medeniyetlerarası İttifak' hedefinde ciddiyesek, başka seçeneğimiz yok. Ha, bu arada, birileri şu ders kitaplarımızı barışçı bir gözlükle yeniden düzenlese hiç fena olmayacak...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama, Ankara'yı niye aradı?

Ali H. Aslan 2009.02.23

ABD Başkanı Barack Obama, geçen pazartesi Türkiye'nin zirvesindeki iki muhatabına, yani Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a telefon ederek ilk kapsamlı iş görüşmesini yaptı.

Hem Ankara hem Washington cephesinde üslup ve içerik itibarıyla memnuniyet yaratan görüşmeler, bazı karşılıklı fikir ayrılıkları ve dönemsel hayal kırıklıklarına rağmen, son tahlilde reelpolitik gerçeklerin her iki ülke arasında iyi ilişki, irtibat ve işbirliğini icbar ettiğini bir kez daha ispatladı.

Bush'tan ciddi sorunlar devralan Başkan Obama, sabık dönemde Türk-Amerikan işbirliğinin de geleneksel çitasının altına düştüğü önkabulüyle, Ankara'daki muhataplarına Türkiye'yle ilişkileri 'eski konumuna yükseltme' niyetinde olduğunu ihsas etti. Türk muhatapları da ona 'İşbirliğine hazırız' mesajını verdi. Tabii işin sırrı, uygulamada...

Gazze savaşının ardından Ankara'nın soğukkanlılığını kaybetmiş bir görüntü vermesi, Washington'da 'Türkiye nereye gidiyor?' tartışmasını tekrar alevlendirmişti. Muayyen çevreler, Türkiye'nin artık Batı müttefiki olmaktan çıkma vetiresine girdiğini dahi yüksek sesle iddia eder hale gelmişti. Ankara, çeşitli kanallardan Washington'a münferit olaylardan yanlış çıkarımlar yapılmamasını, Türkiye'nin bölgesinde ve dünyada ABD ve topyekün Batı'yla stratejik açıdan uyumlu bir oyuncu rolünü sürdüreceğini bildiriyordu. Son olarak Dışişleri Bakanı Babacan'ın 8 Şubat'ta başlayan Münih Güvenlik Konferansı'nda ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden, Beyaz Saray Millî Güvenlik Başdanışmanı General James Jones ve Afganistan-Pakistan Özel Temsilcisi Richard Holbrooke gibi isimlerle yaptığı görüşmelerin Ankara'nın mesajlarının Başkan Obama'ya ulaşmasında etkili olduğu anlaşıyor.

Özellikle İsrail'e yakın bazı Amerikan çevreleri -malum sebeplerle- Türkiye'ye biraz 'haddini bildirme' arzusunda olmasına rağmen, Beyaz Saray'ın Ankara'ya sağdan yanaşarak perdeyi pozitif bir gündemle açması ilişkilerin geleceği adına ümit verici. Diğer yandan, iki başkent birbirleriyle imtihan olmaya devam edeceği birçok netameli konu olduğuna şüphe yok. Bunların başta gelenlerinden biri, ilişkileri derinden yaralama potansiyeli taşıyan 'Ermeni soykırımı' meselesi.

Kaynaklarıma göre, hem Gül hem Erdoğan tarafından konunun hassasiyeti Obama'ya iletilmiş. ABD Başkanı ise bu hassasiyetleri anladığını söylemekle beraber nasıl bir hamle yapacağını fazla açık etmemiş. (Zaten henüz karar verdiğini sanmıyorum.) Ancak Türkiye'nin Ermenistan'a yakınlaşma gayretlerinden çok memnun olduğunu kaydederek bunların Kongre üzerinde müessir olabileceğini ima etmiş.

Öte yandan, Beyaz Saray'da daha alt düzeydeki bazı yetkililer, 'Kongre'den tasarı çıkmasa, ama başkan dengeli şekilde soykırım lafını kullansa nasıl olur?' türünden ağız aramalar yapıyor. Ve tabii Türk muhataplarından 'Böyle bir şey söz konusu bile edilemez. Başkanın soykırım lafını telaffuzu, karar tasarısından da vahim sonuçlar doğurur' karşılığını alıyor. Diğer cenahtan Ermeni lobisinin 'taahhütlerinizi tutun' baskısı altındaki Obama ekibi, neticede bakalım nasıl bir formül bulacak. Bu arada, Ankara'nın Darfur'daki soykırımda rol almakla suçlanan Sudan rejimi liderleriyle yakın ilişkilerinin son zamanlarda Ermeni lobisince yoğun şekilde Türkiye aleyhinde değerlendirildiğini kaydetmeliyiz.

ABD ile Türkiye arasında böylesine üst düzey bir trafik cereyan ederken, insan ister istemez lafın Davos krizine gelip gelmediğini de merak ediyor. Akıllı birilerince Türk liderleri incitici şeyler söylememe yönünde brife edildiği anlaşılan Obama, olayı gündeme getirmemiş. Ancak görüşmelere yakın kaynaklar, Ortadoğu sorunuyla ilgili konuşurken 'sakinleşmeye' (calm down) ve 'kendini tutma'ya (restraint) ihtiyaç olduğu laflarını da araya sıkıştıran ABD başkanının ince bir gönderme yapmış olabileceğini ifade ediyorlar. Türkiye'nin bölgedeki üstlenmeye çalıştığı barış misyonlarını öven Obama, Ankara'nın özellikle Irak yönetimiyle yapıcı ilişkilerinden memnuniyetini izhar etmiş.

Türkiye'nin Batı ittifakından uzaklaştığını iddia edenlerin argümanlarından biri olan Moskova-Ankara yakınlaşmasının da Washington'a iyi izah edilmesi gerekiyor. Nitekim Cumhurbaşkanı Gül, müttefikler arası bilgilendirme geleneği muvacehesinde, Obama'ya Rusya ziyaretinden bahsederek belli ki muhtemel şüpheleri de silmeye çalışmış. Obama'nın Ankara'yı Gül'ün Rusya dönüşünden hemen sonra aramasına derin anlamlar yükleyenler ise yanılıyor. Çünkü normalde 11 Şubat olarak (yani Gül'ün Moskova ziyaretinin öncesine) planlanan telefon görüşmeleri, bazı teknik sebeplerden dolayı gecikmiş.

Kendisini İstanbul'da nisanda yapılacak 'Medeniyetlerarası İttifak' toplantısına davet eden Türk liderlere Obama 'İstanbul'u görmek isterim.' demiş. Ama herhangi bir söz vermemiş. Yönetiminin ilk yüz gününde bir İslam ülkesinde konuşma yapacağını ilan eden Obama'nın kafasında öncelikle başka mekânlar olma ihtimali yüksek. Ama en azından bir Avrupa turu muvacehesinde Türkiye'ye uğrayabilse, çok manidar ve faydalı olacak.

Obama'nın, 'Neden Başbakan Erdoğan'la görüşmüyor?' dedikodularına da son vermiş olması iyi. İki devlet arasındaki ilişkiler tabii ki şahıslara indirgenemez. Ama makul devlet adamı kişiliğiyle ön plana çıkan Cumhurbaşkanı Gül'ün Washington'da yıldızının çok parladığı aşikar. Diğer yandan, icranın başında olan ve popülerliği süren Başbakan Erdoğan da, Washington için görünür gelecekte mecburi adreslerden biri olmaktan çıkmayacaktır. Neticede Obama'nın Gül ve Erdoğan'la telefon temalarında herhangi bir sorun yaşanmadığı anlaşılıyor. Allah ruberu (yüz yüze) görüşmelerinde de kimyalarını tuttursun ve bozmasın...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın antidepresan ziyareti

Ali H. Aslan 2009.03.09

ABD'nin dünyaca sevilen yeni başkanı Barack Obama'nın, ilk büyük uluslararası turunda Türkiye'yi de kendine durak olarak seçmesi, son derece olumlu bir gelişme. Dostları sevindiren, düşmanları çatlatan bu kararda

emeği geçen Türk ve Amerikalı herkesi tebrik etmek lazım.

Türkiye, büyüyen ekonomisi, gelişen demokrasisi ve aktifleşen dış politikası ile dünyada giderek dikkat çeken bir lke. Herkesin ev sahipliği yapmak için adeta peşinden koştuğu popüler bir ABD başkanının, henüz görevinde ilk yüz gününü dahi tamamlamamışken Türkiye'yi ziyaret etmesi, ülkemizi olumlu manada dünya gündemine getirecek; uluslararası tanıtımına, prestijine ve etkinliğine büyük katkıda bulunacaktır. Obama, bu kararıyla 'Ben Türk halkını ve devletini çok önemsiyorum' mesajını vermiş, büyük bir jest yapmış oluyor. Dost düşman herkes bundan gerekli mesajları çıkaracaktır. Özellikle ABD'deki Ermeni lobisi 'soykırım'ı resmen tanıtma gayretlerinin bir başka bahara kaldığını düşünecektir.

Obama'nın ziyaret kararının arka planındaki temel stratejik güdüleri dünkü haber-analizimde izah etmeye çalışmıştım. Özetle, Obama yönetimi, aslında kendinden evvelki Bush ve Clinton yönetimlerinin de yapmaya çalıştığı gibi, Türkiye'nin Batı ile İşlam dünyası arasındaki çok özel kaynaştırıcı konumunu nazara vermeyi; İşlam dünyasına laik ve demokratik bir 'rnek', AB'ye ise vazgeçilemez bir ye olarak lanse etmeyi hedefliyor. Yeni Amerikan yönetiminin diğerlerinden temel farkı, tepe liderlerinin Türkiye'yi bir büyük musibetten önce keşfetme başarısını gösterebilmiş olması. Tabii bunda, yakın dönem musibetlerinin ve mızrağın çuvala sığmıyor olmasının da büyük payı var...

Türkiye, ABD'den bakıldığında bölgesinde ağırlıklı olarak çözümün parçası olan, ama yer yer sorunun parçası olma potansiyeli de taşıyan, ikircikli bir görünüm arz ediyor. Ülkenin artan özgüveninin etkisiyle her zaman ABD ve Batı'yla aynı telden almayabileceğini ispatlamış olması, Amerikan yönetimini bu kez işi baştan sağlama almaya yönelmiş görünüyor. Özellikle demokratikleşme sayesinde artık dış politikanın oluşumunda tesiri artan Türk kamuoyunun ABD'ye ilişkin derin kuşkularını ve tepkilerini yumuşatmak, Obama yönetiminin öncelikleri arasında yer alıyor. Türkiye'nin orta adı Hüseyin olan bir siyahı başkanı bağrına basacağı mit ediliyor. Doğrusu yüksek stresli Bush döneminin ardından Başkan Obama'nın ziyareti Türk-Amerikan ilişkilerine her seviyede antidepresan ilaç gibi gelecek...

Ziyaretin 'geçiyordum uğradım' kabilinden değil, 'ikili resmı ziyaret' keyfiyetinde gerçekleşecek olması da kaydadeğer. Dolayısıyla Başkan Obama, Cumhurbaşkanı Gl ve Başbakan Erdoğan'la telefon konuşmalarında kendisine iletilen İstanbul'daki Medeniyetlerarası İttifak zirvesi davetine icabetin çok ötesine geçmiş bulunuyor. Düşünce kuruluşu CSIS Başkanı John Hamre, geçen hafta Washington'da başarılı temaslar yapan Başbakan Yardımcısı Nazım Ekren'i takdim ederken, Türkiye'yi ABD'nin 'değer en az takdir edilen müttefiki' olarak nitelendirmişti. Obama yönetimi, ziyaret kararıyla Türkiye'ye daha vefalı bir çizgi benimseneceği yönünde güçlü bir sinyal verdi.

Ankara, bölgesi ve dünya için söyleyecek önemli sözleri olduğuna inanıyor. Washington'da ise dostlara kulak vermeye meyyal yeni bir anlayış hakim. Bunlar, birbirini tamamlayıcı keyfiyet arz ediyor. Nitekim şimdiye kadar Türk muhataplarıyla konuşan Obama yönetimi yetkililerinin tamamının (Başkan Yardımcısı Joe Biden ve Dışışleri Bakanı Hillary Clinton dahil) daha çok dinlemeyi tercih ettiği biliniyor. Dolayısıyla Obama'nın Türkiye'deki muhatapları ile temaslarında da dinlemenin ağır basacağı öngörülebilir.

Obama ziyaretinin kapsamlı bir stratejik gündemi bulunmakla beraber, en çok ön plana çıkması beklenen konular Irak'tan Amerikan askerlerinin çekilmesi, PKK sorunu, Afganistan'da yardımlaşmanın artırılması, İran'ın nükleer gayretlerinin ve artan bölgesel nüfuzunun dizginlenmesi, Suriye'yle angajman, Filistin-İşrail barışı, enerji güvenliği ve AB perspektifi. Türkiye'nin İşrail-Suriye arasındaki arabuluculuk tecrübesinden istifade etmeyi planlayan Obama yönetimi, Ankara ile Tel Aviv'in Gazze Savaşı'ndan sonra bozulan arasını da düzelmiş görmek istiyor. Zaten Ankara'daki eğilim de bu istikamette. Obama'nın ziyareti, Afganistan'a muharip olmayan

ve imar işlerinde yardımcı olacak yeni Türk timleri gönderme yönünde ağır basmaya başlayan eğilimi de iyice kuvvetlendireceğe benziyor.

Obama ziyaretini, dar siyasî bakışlarla ve çeşitli komplo teorileriyle izah etmeye çalışanlar olacaktır. Halbuki, ne 'ılımlı İslam', ne ılımsız laiklik; ABD Başkanı Türkiye'ye herhangi bir ideolojik teoriye ya da siyasî partiye destek sergilemeye değil, iş için geliyor. Zaten Amerikalıların açıkça pozisyon almaktan en çok kaçındıkları konular bunlar.

Diğer yandan, ABD ve Türkiye'deki bir kısım çevreler 'Türkiye elden gidiyor' diye vaveyla ederken ve Erdoğan yönetimini uluslararası camiada yalnızlaştırmaya çalışırken, ABD Başkanı'nın Ankara'daki mevcut takımla yakın çalışma iradesini göstermesi, yerel seçim sonrası için planlandığını duyduğumuz bazı antidemokratik girişimleri akim bırakabilir. Bush'un son döneminde neoconların yardımları sayesinde Washington'dan sarı ışık alarak cesaretlenen bu çevreler, Obama döneminde kırmızı ışıktaki beklemek zorunda kalacağına benziyor. Obama yönetiminin Ankara'ya teveccühünü, yapılan her icraattan hazzettikleri şeklinde de okumamak gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Süpermen' Davutoğlu, Washington'dan nasıl geçti?

Ali H. Aslan 2009.03.23

ABD Başkanı Barack Obama'nın Türkiye'ye tarihî ziyaretine iki hafta kala, Washington'da fikri hazırlıklar da yoğunlaştı. Amerikan hükümetinin derdi, bu ziyaretin kazasız belasız gerçekleştirilerek yeni dönemde Ankara'yla ilişkilere en sağlam şekilde başlangıç yapılması.

Zaten Obama'nın Kanada'dan sonra (ki Amerikalılar Kanada'yı yabancı ülke saymaz bile) ilk 'ikili ziyaret'ini Türkiye'ye yapmasındaki temel espri bu. En çok korkulan ise zincirleme reaksiyonlar doğurabilecek Ermeni meselesi.

Tam da böylesine kritik bir dönemeç öncesinde, üst düzey temaslarda bulunmak üzere Türkiye'den art arda Washington'a ziyaretçiler gelmesi çok isabetli oldu. Aslında bu temaslara, Obama'nın ziyaret kararından çok önce planlanmıştı. Ama hepsi sanki bir büyük plan varmışçasına birbirini tamamlayıcı mahiyetteydi.

Gazze ve Davos fırtınasının ardından AKP'li milletvekilleri Suat Kınıklıoğlu ve Cüneyt Yüksel, Washington'da yükselen gaz basıncını biraz indirdiler. Ardından buralara yolu şimdiye kadar pek az düşen –keşke daha sık uğrayabilse– Başbakan Yardımcısı Nazım Ekren gelerek, Washington'daki üst düzey ekonomi ekibinde temsil ve teknik keyfiyeti itibarıyla çok olumlu izlenimler bıraktı. Aynı hafta, TBMM Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Murat Mercan başkanlığındaki Türk karma parlamenter heyeti buralardaydı. Önceki hafta Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Ünal Çeviköz muhataplarıyla teknik istişareler yaptı. Ve en nihayet, hitam-ı misk kabilinden, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın dış politika başdanışmanı Büyükelçi Ahmet Davutoğlu geçen hafta Washington'daydı.

Davutoğlu bazı Amerikan çevrelerinin iltifat niyetiyle dahi olsa kendisini Amerika'nın derin stratejistlerinden Henri Kissinger'a –muhtemelen dünyadaki olumsuz imajından dolayı– benzetmesinden pek hazzetmeyebilir. Son dönemlerde hemen her önemli dış politika açılımında ya da krizinde başbakanın talimatlarıyla kilit rol oynaması itibarıyla, Amerika'da bazı dost çevrelerde kendisine yapılan 'Süpermen' benzetmesini de çoğu kez mütevazı bir tebessümle karşılıyor olabilir. Ancak şu bir gerçek ki, Ahmet Davutoğlu, akademik müktesebatıyla taçlandırdığı analitik derinliği, son 6 yıldır AK Parti hükümetlerinde edindiği fiili diplomasi tecrübesi ve Ankara'da cumhurbaşkanı ile başbakan dahil devletin en üst makamlarındaki itibarı gibi nedenlerle, bugün

Washington'da en çok ilgi ve saygı duyulan Türk yetkililerden biri. Mesela Beyaz Saray'da Obama'nın Milli Güvenlik Başdanışmanı emekli general Jim Jones, Davutoğlu'na randevu vermekle kalmayıp, yarım saat olarak planan görüşmeyi yeni konular açarak yaklaşık üç katı süreye uzattı. Hasılı, böylesine önemli bir ikili ziyaret öncesinde Davutoğlu'nun –tevacuk eseri Princeton Üniversitesi'nde yapılan bir konferans vesilesiyle- Washington'a da uğraması çok faydalı oldu.

Davutoğlu, geçen ekim ayında, yani Bush yönetiminin son dönemlerinde, Türkiye'yle ilgili müstakbel hükümete devredilecek dosyaların mahiyetini öğrenmek ve mümkünse tesir etmek amacıyla Washington'a geldiğinde de büyük hüsn-ü kabul görmüştü. Şimdiki ziyaretinde ise devlette süreklilik ilkesinin başarıyla uygulandığını, Türkiye dosyalarının Beyaz Saray'da yerlerini bulduğunu teyit etti. Dahası, Davutoğlu'nun ABD'nin başında Julius Sezar tipi dışlayıcı değil Markus Aurelius tipi kucaklayıcı bir lider olması temennisi de gerçekleşmişti.

Yaptığı temaslar sonucu Türkiye'nin dış politika tercihlerinin ve önceliklerinin Obama yönetimiyle 'paralel' olduğu, yaklaşımların 'büyük ölçüde örtüştüğü' gözlemleriyle, ümitvar şekilde Ankara'ya döndü.

Davutoğlu'nun Washington'dan Ankara'ya götürdüğü mesajlardan biri şüphesiz Ermeni meselesiyle ilgili. Amerikalılar gerek Davutoğlu gerek ondan önceki birçok Türk ziyaretçiye Ermenistan-Türkiye açılımına ilişkin 'mümkün olan en kısa sürede' somut bir şeyler ortaya koyma tavsiyesinde bulundu. Bu tavsiye hayata geçirilirse, Ermeni soykırımı tasarısını geçen hafta Temsilciler Meclisi'ne sunan ve Obama'dan da seçim vaadini tutarak 24 Nisan bildirisinde soykırım kelimesini kullanmasını isteyenlere karşı bir siyasi manevra alanı sağlanmış olacak.

Davutoğlu, önceki ziyaretçilerin de gördüğü bu tabloyu Ankara'daki muhataplarına aktarınca, bize de Türkiye-Ermenistan cephesindeki gelişmeleri izlemek düşecek. Açıkçası, iki devletin üzerinde mutabık kaldıkları söylenen bir ortak açılım paketi halihazırda mevcut. Bu paketin Erdoğan hükümetini iç siyasette fazla sıkıntıya sokmayacak şekilde, 29 Mart seçimleri sonrası, Obama ziyareti öncesi dönemde resmen açıklanması ve hayata geçirilmeye başlanması makul bir senaryo gibi görünüyor. Türk tarafı, dost ve kardeş Azerbaycan'da oluşması mukadder duygusal tepkilerin Güney Kafkas coğrafyasında özellikle enerji vechesinden stratejik bir kaymaya yol açmasından endişeli. Amerikalı yetkililer ise bu konuda Türkler kadar kaygılı değil.

Bana göre Türkiye-Ermenistan açılımını Karabağ sorununun çözümüne endekslemek doğru değil. Mesela Türkiye, Yunanistan'la normalleşmeyi Kıbrıs sorununun çözülmesine endekslemiş olsaydı, bugün hâlâ Atina'yla didişiyor olurduk. Üstelik Yunanistan'la normalleşmenin şu anda Kıbrıs sorununda çözüme daha yaklaşılmış olunmasında kaydadeğer payı oldu. Aynı şey, Karabağ ihtilafı için de geçerli. Türkiye ile Ermenistan arasındaki normalleşme, uzun vadede Azerbaycan dahil tüm tarafların çıkarına. Ancak başta ABD ve Türkiye olmak üzere uluslararası camia Azerilerin kaygılarını gidermek için yoğun gayret göstermeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama Türkiye'nin kalbini hangi şartlarla kazanabilir?

Ali H. Aslan 2009.03.30

Anadolu Ajansı'nın Washington muhabiri değerli arkadaşımız Deniz Arslan, şahsi blogunda (<http://blog.denizreport.com>) Başkan Barack Obama'nın Beyaz Saray'da salı günü yaptığı basın toplantısına yabancı gazeteciler olarak birer turist gibi katılma maceramızı çok güzel ve esprili bir dille yazmış. (Çoğu Amerikalı meslektaşımızı da turist kategorisine dahil edebiliriz.)

Turist gibi dememin sebebi şu: Bush döneminde de yapılan uygulama muvacehesinde, bu toplantılarda başkan sadece kendisine listesi verilen seçme gazetecileri ismen zikrederek soru sorma şansı tanıyor. Liste her seferinde yenileniyor. Rivayete göre, seçilmiş gazeteciler başkanın söz vereceğini önceden biliyor ve toplantıya daha bir hazırlıklı geliyor.

Dört Türk gazeteci, neredeyse hiç ihtimal olmasa da, içimizdeki görev aşkı ve Türkiye ziyaretinden dolayı belki kazara Obama'nın listesine girmiş olma ümidiyle, o gece Beyaz Saray'ın Doğu Salonu'nda (East Room) bize numaralarla tahsis edilen koltuklardaki yerlerimizi almıştık. Fırsat verilseydi, Obama'ya ikili ziyaret gerçekleştireceğı ilk ölkelerden biri olarak Türkiye'yi tercih ederken zihninden neler geçirdiğini soracaktım. Cevabını az çok tahmin ediyordum; ama basın toplantısını prime-time'da ekranlarından canlı izleyen milyonlarca Amerikalının bazı şeyleri bizzat başkanlarının ağzından bunları duyması, Türkiye'nin kamuoyu imajı ve tanıtımı açısından hiç de fena olmazdı.

Obama'yı konuşturamadık ama yönetimin Türkiye konusunda en etkili isimlerinden birisi olması beklenen Phil Gordon'un Senato Dış İlişkiler Komitesi'ndeki sözleri bize önemli ipuçları verdi. Avrupa ve Avrasya'dan sorumlu Dışışleri Bakan Yardımcılığı pozisyonu için çarşamba günü onay oturumuna çıkan Gordon'a yöneltilen bir soru ve verdiği cevap, Washington'da Türkiye denince akıllardan öncelikle neler geçtiğini veciz şekilde ortaya koyuyordu.

Oturuma başkanlık eden Dış İlişkiler Avrupa İşleri Altkomitesi Başkanı Senatör Jeanne Shaheen, Gordon'a 'Türkiye ile yapıcı bir ilişkinin bize ne faydaları olabilir? Biz Batı ve ABD'dekiler için Türkiye'yi kazanmak neden önemli?' diye sordu.

Shaheen, Washington'da yaygın olan Türkiye'yi kazanamamış olma ya da bir başka deyişle kaybetme kaygısına tercüman oluyordu. Kendilerini 'Batı ve ABD'dekiler' olarak konumlandırırken, yapılan tüm Batıcı reformlara rağmen Türkiye'yi medeniyetler kervanında farklı bir yere koydukları ve hâlâ 'kazanma' arzusunda oldukları görölüyordu.

Gordon'un cevabı da, muhtemelen Obama'nın Türkiye'yi ziyaret kararında da son derece etkili olan bu psikolojiyi ortaya koyuyordu. 'Son yıllarda zarar gören stratejik ortaklığı yeniden canlandırma'nın önemine dikkat çeken Gordon, özellikle Türk kamuoyunda ABD'ye ilişkin yüksek antipatiye işaret ederek, 'Ölkemizle ilgili bu denli şüpheliğin olduğı bir demokraside işimizi halletmek zor. Onlarla yapacak çok işimiz var.' şeklinde konuşuyordu.

Eskiden birkaç generalle iş bağlayarak Türkiye'yi kendi rotasında tutmaya büyük ölçüde muvaffak olan ABD, ölkede giderek demokratikleştiğinden artık böyle bir lüksü bulunmadığını, halkı ikna etmeden ulusal çıkarlarını garanti edemeyeceğini nihayet anlamışa benziyor. Bu muvacehede, Obama ziyaretini her şeyden evvel ABD açısından yüksek profilli bir halka ilişkiler (PR) operasyonu olarak değerlendirmek muvafık olur. Temel hedef, Türk halkının gözünde ABD'nin imajını popüler bir başkan ile düzelterek stratejik ve taktik çıkarlarını onun üzerine bina etmek. Yani 'Kaz gelecek yerden, Obama esirgenmez' olayı...

Peki bir zamanlar Başkan Bill Clinton'ın 1999 depremi ertesine gelen ziyaretinde kucağına bir bebeğı alarak parlayan ABD imajı Obama ile büyük bir sıçrama yapabilir mi? Amerikalılar, etrafına ilgisi giderek artan ve ABD'yi özellikle Ortadoğı sorununda İsrail'in savaşlarına göz yummakla suçlayan Türk halkının sadece sembolik sempatik hareketlere değil, icraatlara da bakacağını anlıyordur umarım. İslam dünyasında yapılan tüm araştırmalar, ABD'nin olumsuz imajını en çok körükleyen faktörün aşırı İsrail tarafgirliği olduğunu ortaya koyuyor. Hasılı, mesela Müslümanlara karşı yapılacak Gazze benzeri acımasız bir İsrail operasyonu, Obama'nın Türkiye ve İslam dünyasındaki karizmasını fena halde çezecek ve ölkesine kazandırdığı puanları kaybettirecektir. Son olarak Obama'nın Ulusal İstihbarat Konseyi'nin başına tayin etmek istediğı emekli büyükelçi Chas

Freeman'ın AIPAC gibi kuruluşlardan gelen baskılarla adaylığını çekmesi, İsrail lobisinin Washington'da ağırlığını koruduğunu gösteriyor.

Türk-Amerikan ilişkilerinde de büyük ağırlığı olan İsrail lobisinin Türkiye'de gerçek demokrasinin yerleşmesine en büyük engelleri teşkil eden statükocu kesimlere açık ve kapalı desteği de ABD'nin Türkiye'deki imajı açısından önemli bir risk alanı. Türkiye'de demokrasiyi alaşağı etmek için askerî darbe dahil bin bir kumpas yapılırken, Washington'da birçoğu bu lobiyle bağlantılı ya da tesiri altında olan bazı kilit oyuncular –mesela eski başkan yardımcısı Dick Cheney ve ekibi- en temel haklarından mahrum edilmek istenen muhafazakâr kesimlere karşı tavır aldı. Gerçekte hak ve özgürlük mücadelesi veren mağdur topluluklar, 'İslamofaşist' gibi gösterildi. Ergenekon'un üstünü örtmek ve sulandırmak için her şey yapıldı. Türk halkı bunları da not etti. Obama yönetiminin –mesela AK Parti'ye kapatma davası nevinden yeni bir demokrasi krizinde- prensipli davranıp davranmayacağını merak ediyor. Nihai notunu, bu tür faktörleri de göz önünde bulundurarak verecek.

Uzun sözün kısası, Washington, karşısında sırf medyatik hamleler ile kendisine açık çek verecek bir Türkiye olmadığını bilmeli, halkla ilişkiler stratejisini ona göre şekillendirmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama ziyareti: Nedenler, riskler ve beklentiler

Ali H. Aslan 2009.04.06

ABD Başkanı Barack Obama'nın bugün başlayan Türkiye ziyareti, her şeyden evvel, hem Washington hem Ankara'nın dış politika anlayışında değişen bir şeyler olduğunu gösteriyor. ABD başkentine yeni yönetimle gelen temel değişiklik, kilit müttefiklerine emr-i vakilerin ters teptiğini en nihayet görüp, bu yanlış terketme eğilimi.

Ankara'da değişen en önemli unsur ise artık hiçbir ülkeden gelen -özellikle uzaktan kumandalı- emr-i vakilere boyun eğmeme iradesiyle tezahür eden özgüven. Obama'yı Kanada'dan sonra ilk 'ikili' resmî ziyaretini Türkiye'ye yapmaya iten baskın faktörler bunlar.

Washington'daki stratejistler, ABD'nin Türkiye'yle birçok hayati alanda kesişen yollarındaki muhtemel engelleri diyalog, saygı, ikna ve karşılıklı taviz (compromise) yoluyla aşma, gerek transatlantik ittifakındaki rolü gerek İslam dünyasındaki özel konumu itibarıyla giderek ön plana çıkan bu nev-i şahsına münhasır ülkeyi bir önceki yönetim gibi 'elde var bir' görmeme güdülerıyla bu ziyareti dizayn etti. Bu muvacehede, Türk-Amerikan ilişkilerinde artık her düzeyde temasların yoğunlaşması ve umarız daha bir derinlik kazanması beklenebilir.

Türkiye, uluslararası politikada beğenmediği şeylere, bedellerini de göze alarak -son olarak NATO Genel Sekreterliği başkanlığı seçiminde Rasmussen'e şerh koyma vakasında olduğu gibi- icabında yüksek sesle 'hayır' diyebilme cesareti sayesinde üzerine daha fazla ilgi çekmeyi başardı. Bu, biraz saygı, biraz kaygı, biraz mecburiyetle karışık bir ilgi. Ama neticede son dönem Türk politikalarının genel manada ülkenin uluslararası camiadaki klasmanını yükselttiği, pazarlık kabiliyetini artırdığı, Başkan Obama'nın ziyaretinin de bunun bir yansıması ve delili olduğu muhakkak.

Dünyada global ekonomik krizin de tesiriyle değişen dengeler, tüm ülkeleri birlikte yaşama, işbirliği ve karşılıklı tavize yöneltiyor. Kırılgan bir ekonomik zeminde, hangi ülke için olursa olsun, aşırı hırslı ve provokatif dış politika izleme şansı azalıyor. Akıllı başında hiçbir küresel ve bölgesel oyuncu, yeni krizler yaratmak istemiyor. Özellikle görünür gelecekte enerjisinin büyük kısmını içeride istikrarsızlığa da yol açma potansiyeli taşıyan

ekonomik krize harcayacağı benzeyen yeni Amerikan yönetimi, kendisini dış politikada öncelik belirlemeye, mevcut krizleri iyi yönetmeye ve başına yeni belalar açmamaya mecbur hissediyor. Türkiye, ABD'nin dış politikasında öncelikli krizler ve bölgeler portföyüne giren Irak, İran, Afganistan gibi konularda yanlarına mümkün mertebe çekilmesi gereken, ihmale tahammülü olmayan bir oyuncu olarak görülüyor.

Amerikalıların bu ziyaretteki temel amacı, Türk devleti ve kamuoyunda ABD'ye ilişkin şüphe ve güvensizliği mümkün mertebe izale ederek, son yıllarda iniş çıkışlar yaşayan ikili ilişkilerin üzerine mukim şekilde yeniden üzerine inşa edileceği bir iyi niyet zemini hazırlamak. Kısa vadede dananın kuyruğunun kopabileceği 'Ermeni soykırımı' meselesinde makul bir uzlaşya varılmadan bu uzun vadeli hedefe ulaşmak ise imkansız. Başkan Obama'dan Ermeni soykırımı iddialarını resmen sahiplenmeme garantisi alınabilirse, Türkiye ile Ermenistan arasında hazırlık çalışmaları biten uzlaşya paketinin de yakın dönemde açıklanması söz konusu olacaktır.

Danışmanları eminim ki Türk milletinin alınganlık, şüphecilik ve övgüden hoşlanma gibi bazı özelliklerini iyi tahlil ederek Obama'ya bu ziyareti sıfır hatayla tamamlaması için nasıl davranması gerektiğini izah etmiştir. Başkan Obama, en azından kamuoyuna açık beyanlarında, ABD'yi Türk iç politikasında tarafgir konumuna düşürecek bir söylemden kaçınarak genel bir vizyon ortaya koyacaktır. Ne AK Parti hükümetini, ne de muhaliflerini (ordudakiler dahil) pek rahatsız etmeyecek bir ortayollu üslup kullanmaya özen gösterecektir. Mesela demokrasi ve insan hakları aşkına, kendisini Türk iç siyaset cehenneminin göbeğine atacağını sanmıyorum. (İşin gerçeği, ABD dış politika elitinin böyle bir aşkı olduğuna ve Obama'yla bunun fazla değişeceğine de zaten pek emin değilim.)

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın G-20 toplantısında, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün NATO zirvesinde Başkan Obama'yla şahsen tanışmış ve vicahen görüşmüş olması tüm liderler için ikili müzakereler öncesinde büyük avantaj. Birbirlerine kimyasal olarak biraz daha ısınmış ve tartmış halde Ankara'da masaya oturmaları, muhtemel iletişim arızalarını asgariye indirecek, iş görüşmelerinin verimini artıracaktır.

Krizleri asgariye indirme yönündeki müşterek arzu, Türk-Amerikan ilişkilerinde daha gerçekçi ve pragmatik eğilimlerin ağır basmasına vesile olacağı; bardağın zaten az olan boş taraflarına odaklanmaktan ziyade, dolu taraflarının kıvamını artırma gayesi ön plana çıkacağı benziyor. Taraflara aşırı yüksek beklentilere de kapılmama tavsiyesiyle, bu ziyaretin müşterek çıkarlar ve değerler çerçevesinde, iki devlet ve halk arasındaki ilişkileri tamir ve derinleştirme adına kaydadeğer faydalar sağlayacağına inanıyorum. En azından, öyle ümit ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama ile Ankara'yı turlarken...

Ali H. Aslan 2009.04.07

Washington'dan gelip Beyaz Saray gazeteci heyetine Ankara'da dahil olan birkaç Türk meslektaşla birlikte Başkan Obama'nın tarihi Türkiye ziyaretinin bir parçası oluyoruz.

Sabah Anıtkabir yolunda Beyaz Saray'dan birisiyle sohbet ederken bana soruyor: 'Obama'nın popülaritesi sizce Türk-Amerikan ilişkilerinin tamirine ne ölçüde tesir edebilir?' 'Türk milleti, fazla savaş yaptığı için Amerika'dan rahatsız oldu. Aynı hatayı Obama da yaparsa sonuç benzer olur.' cevabını veriyorum.

Türklerin bu barışçı çizgisi Amerikalılara biraz garip geliyor. Çünkü Batı şuuraltında Türklerle ilgili baskın imaj savaştı bir millet olmaları. Ancak Türkiye'deki barış yanlısı nabızı iyi okuyan Obama, Anıtkabir'de Misak-ı Milli kulesindeki şeref defterine Atatürk'ün 'yurtta barış, cihanda barış' vecizesini yazıyor.

Önce Obama, sonra gazeteciler Köşk'e geçiyoruz. Liderleri beklerken arkamda oturan ünlü bir Amerikalı televizyoncu, basın toplantısının yapıldığı salondaki kürsülerin arkasında duran maskın kime ait olduğunu soruyor. Atatürk cevabını veriyoruz. Arkadaşlarıyla 'Bizde de George Washington'un maskı toplantı salonuna asılsa nasıl olurdu?' diye şakalaşılıyor. Daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir başkası, Atatürk'ü eleştirmenin serbest olup olmadığını merak ediyor.

Birazdan kürsüye davet edilen Başkan Obama, Atatürk'ü konuşmasının girişinde 'tarihi şekillendiren' insanlardan biri olarak saygıyla anarken, ekliyor: 'Onun en büyük mirası Türkiye'nin güçlü ve laik demokrasisidir. Ve bu işi sırtında taşıyan bu Meclis'tir.' Atatürk'ün Meclis'in duvarında yazan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." sözlerinin önünde bunları söylemesi, mesajının anlamına anlam katıyor.

Obama'nın Türkiye'ye verdiği mesajın özünde Atatürk'e, laikliğe, inançlara, demokrasiye, hukukun üstünlüğüne saygının birbiriyle çelişmeden aynı anda birlikte götürülebileceği fikri yatıyor.

ABD Başkanı, uzlaştırmacı bir vizyonla hareket ettiğini her hali ve sözünü gösteriyor. Daha birkaç gün önce Danimarka Başbakanı Rasmussen'in NATO Genel Sekreterliği adaylığına ilişkin anlaşmazlıklardan dolayı Türkiye ile AB'nin arasını yapmaya çalışmıştı. Şimdi Türkiye ile ABD'nin, Doğu ile Batı'nın, İslam dünyası ile Hristiyan dünyasının arasını yapma misyonuyla buralarda. Gerek Cumhurbaşkanı Gül ile yaptığı ortak basın toplantısında, gerek TBMM'ye hitap ederken bu mesajı veriyor. 'Çoğunluğu Müslüman Türkiye' ile 'Çoğunluğu Hristiyan ABD'nin bir 'model ortaklık' geliştirebileceği fikrini ortaya atıyor. Bu, Türk-Amerikan ilişkilerinde daha önce telaffuz edilmemiş orijinal bir perspektif.

Uzlaştırma misyonunun semereleri, Meclis'teki tabloda da kendini gösteriyor. DTP milletvekillerine tepki koymak amacıyla uzun zamandır Meclis Genel Kurulu'na ayak basmayan Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları, Obama'ya hürmeten locada yerlerini alıyor.

Türkiye'de hiçbir kesimi incitmeme kaygısıyla en ince ayrıntılarına kadar gergef gibi işlenmiş bir metni her zamanki gibi üstün iletişim kabiliyetlerini kullanarak başarıyla okuyan Obama'nın konuşması, hazır bulunan Cumhurbaşkanı Gül, Başbakan, kabine, milletvekilleri ve seçkin izleyici topluluğunun yer yer alkışlarıyla kesiliyor. Konuşma biter gitmez biz Türk gazetecilerin yanına gelen bazı Amerikalı meslektaşlar, alkışlamayan grubun kimler olduğunu, neden alkışlamadıklarını soruyor. En kısa ifadesiyle 'bir kısım muhalefet' diyoruz. (Demokrasiyi seven, dikenlerine de katlanmalı...)

Obama, Türk tarafıyla 'stratejik gözden geçirme' yaptıklarını, 'benzer perspektiflere' sahip olduklarını söylüyor. Irak, nükleer silahsızlanma, Afganistan, Ortadoğu barışı gibi hayati konularda ortak görüşleri vurguluyor.

Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin bir Amerikalı gazetecinin sorusuna verdiği cevap ise, ustaca kurgulanmıştı. Özetle bu konuda şahsî görüşünün değişmediğini, ancak önemli olanın şahsî görüşleri değil, Türkiye ile Ermenistan arasında çok yakında meyvelerini vermesi beklenen yakınlaşmaya zararı dokunacak şeyler yapmamak olduğu intibainı veriyor.

Bu ifadeler, Türk-Amerikan ilişkilerini rahatlatacaktır. Meclis konuşmasında 1915 olaylarına yaptığı göndermeler de, kölelik gibi kendi tarihindeki hatalara da özeleştiri yapan bir liderin ağzından çıktığından ve dikkatli şekilde ifade edildiğinden, dostane bir gözlem olarak algılanacaktır. Konuştuğum Amerikalı gazetecilerin hemen hemen tamamı Obama ekibi ile, Bush ekibine göre daha iyi çalıştıklarını ifade ediyor. Görünen o ki, bu sadece biz gazeteciler için değil, Türkiye dahil birçok devlet için de geçerli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama, mayınlı tarladan nasıl geçti?

Ali H. Aslan 2009.04.13

Obama'nın Türkiye'yi ziyaret kararı ilk duyulduğunda Washington'da birçoklarını en çok şaşırtan, belki biraz da ürküten, çiçeği burnunda ABD Başkanı'nın ilk ikili diplomatik temaslarından birine mekân olarak zor bir ülkeyi seçmesi olmuştu.

Türkiye'nin zorluğu, sadece Türk-Amerikan ilişkilerinde yakın zamana dek yaşanan derin sıkıntılardan değil, aynı zamanda ülkenin kompleks iç siyasi ve toplumsal ortamından kaynaklanıyordu. Başkan burada hangi mesajı verirse versin, olumsuz mecralara çekebilecekler çıkacaktı. Üstelik ne kadar zeki birisi olursa olsun, henüz ikili diplomaside tecrübeli değildi. Belli ki Türkiye'ye ziyareti başkanlarına telkin eden danışmanları, bunu olmazsa olmaz derecesinde bir mecburiyet olarak görmüştü. Ve ellerindeki ürüne -pek tabii Obama da kendine- çok güveniyordu. Hafta başında yapılan ziyaretin başarısına en çok sevenler arasında eminim ki şimdi onlar bulunuyor.

Temasları Beyaz Saray gazeteci grubuyla birlikte izleyen Türk gazetecilerden biri olarak, Amerikalı yetkililerde ziyaret öncesi tedirginliğin yerini büyük ölçüde ferahlamaya bıraktığını müşahade ettim. Evet, özellikle Türkiye-Ermenistan arasındaki yakınlaşmanın Azeri itirazları nedeniyle Başkan'ın 1915 olaylarına ilişkin 24 Nisan'da yapacağı açıklama öncesinde somut olarak hayata geçirilememe riski, Amerikan cephesinde hâlâ bir tedirginlik unsuru olabilir. Ancak büyük resme bakıldığında, gerek ikili ilişkiler, gerek başkanın genel performansı açısından, Amerikalıların oldukça tatmin olduğunu ifade edebiliriz.

Bir Amerikalı yetkili şakayla karışık 'Başkan mayınlı Türkiye tarlasından bile büyük bir hasar almaksızın geçtiğine göre, artık uluslararası politikadaki diğer hamlelerinde haydi haydi başarılı olur!' diyordu. Amerikalılar, 'Kürt azınlık' ifadesinin dışında Başkan'ın ciddi sıkıntı doğurabilecek bir şey söylemediğini düşünüyordu. Üstelik Obama hem resmî görüşmelerde hem kamuoyuna açıklamalarında bilgi notlarına dahi fazla bakma ihtiyacı hissetmemişti. Bu, onun zekâsı ve özgüvenine ilaveten, dersine önceden iyi çalışmış olduğunun da göstergesiydi. Sebebini hâlâ anlamış değilim, görüştüğüm Amerikalılar da pek izah edemiyor; ama hepsi Obama'nın Türkiye'ye çok özel bir ilgi duyduğunda hemfikir.

Amerikalılar bu ziyarette Türk devletinin önde gelenleri ve Türk halkıyla sağlıklı bir iletişim kurma ve akabinde ilişkileri bu olumlu zemin üzerinde yeniden inşa etmeyi hedeflemişti. Türk devleti cephesinde, bizzat Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Dışişleri Bakanı Ali Babacan'la ve Başbakan Erdoğan'ın bazı yakın dış politika danışmanlarıyla yaptığım görüşmelerde edindiğim izlenim şu oldu: Obama'nın Türk muhataplarına sanki kırk yıldır tanışıyormuş gibi sıcak davranmasından çok memnun kalmışlardı. Halkın nabzını ise, ziyaret ettiğim memleketim Adana'da biraz tutma imkânı buldum. En zor beğenen akraba ve dostlarımın dahi Obama'ya sempatiyle yaklaştığını, özellikle bayanların daha bir hayranlık ve yakınlık duyduğunu gözlemledim.

Eski başkan Bush, Irak Savaşı'ndan kısa süre sonra bir uçak gemisinde arkasına 'Mission accomplished' (Görev başarıyla tamamlanmıştır) levhasını alarak erken zafer ilan etmesinden dolayı çok eleştirilmişti. Temkinli, dengeli ve realist bir lider olan Başkan Obama'nın ise Türkiye seferi sonrasında bu tür bir yanılgıya düşmesini pek beklemiyorum. Özellikle Rasmussen krizi sırasında Türk diplomasinin yer yer bunaltıcı yüzünü bizzat müşahade eden Başkan, eminim Ankara'yı bazı netameli konularda ikna etmek için daha bir fırın ekmek yemeleri gerektiğini idrak etmiştir. Türk tarafı ise, Obama'nın kefaletiyle Rasmussen'e yönelik NATO Genel Sekreterliği vetosunu kaldırarak ABD Başkanı'na büyük bir jest yaptıkları kanaatinde.

Bu ziyaret, ABD açısından, zor bir coğrafyada, zor ama kilit bir ülke olan Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden dünyaya verilmiş bir mesajdı. Obama'nın da çeşitli vesilelerle ifade ettiği gibi, Türkiye'nin ziyaret mekânı olarak seçilmiş olması dahi başlı başına bir mesaj niteliği taşıyordu. Gerçi ABD Başkanı Türkiye'nin hemen ardından Irak'a önceden ilan edilmemiş bir ziyaret yaparak Türkiye gezisinin Amerikan ve dünya kamuoyunda biraz gölgede kalmasına sebebiyet verdi. Ona rağmen bu ziyaret gerek ABD'nin Türkiye'de, gerek Türkiye'nin ABD ve dünyada tanıtımına kaydadeğer katkılar sağladı.

Obama'nın Türkiye'de verdiği sözlü mesajlarda, yakın dönem Amerikan hükümetleriyle kıyaslandığında, pek dramatik fark yok aslında. Amerikan söyleminde demokrasi, laiklik, özgürlük, hukukun üstünlüğü, ortak çıkarlar, ortak değerler, AB üyeliği gibi vurgular hep vardı. 'İlimli İslam' tabirinden ve Bush döneminde sıkça ifade edilen Büyük Ortadoğu Projesi'nde Türkiye'yi İslam dünyasına 'model' olarak gösterme gayretlerinden farklı bir söylem oluşturma niyetiyle icat edildiği anlaşılan 'model ortaklık' kavramını ilk kez duyduk. Onun dışında, Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin tarihle yüzleşme çağrısında nispeten cesur bir yaklaşıma şahit olduk. 'İslam'la savaşıyoruz yok' mesajı ise, Bush'un bile sıkça ifade ettiği bir şeydi. Aradaki tek fark, Bush ile Obama'nın inandırıcılığındaki dağlar kadar fark.

Obama ile G-20 ve NATO zirvelerinden başlayan, Ankara ve İstanbul'da devam eden yüz yüze temaslara en önemli getirisi, Amerikalı ve Türk liderlerin birbiriyle sıcak bir şahsi ilişki kurmuş olmaları. Dünya, sıkıntılı bir süreçten geçerken, ABD ile Türkiye arasında gerek ikili, gerek bölgesel, gerek global konularda en üst düzeyde verimli bir iletişim, mevcut ve müstakbel sorunların çözümünde önemli bir katkı sağlayacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

24 Nisan ve sonrası

Ali H. Aslan 2009.04.27

Başkan Barack Obama, Ankara'dayken ortaya attığı 'model ortaklık' kavramını 'Hristiyan çoğunluklu' ABD ile 'Müslüman çoğunluklu' Türkiye'nin dostluk ve işbirliği ile dünyaya güzel bir örnek sunabileceği fikrine dayandırmıştı.

Diğer yandan, 'ABD bir Hristiyan ülkesi değildir' mesajını da veren Obama, ülkesini bir arada tutan şeyin sadece dinle tanımlanamayacak muayyen 'idealler ve değerler dizisi' olduğunu kaydetmişti.

ABD, gerek Judeo-Hristiyan medeniyetinden, gerekse din dışı liberal kaynaklardan tevarüs edilen değerlerle mezcolmuş bir projedir. Amerikan hükümetlerinin ve Kongresi'nin Ermeni vakasına ilişkin yaklaşımlarına da büyük ölçüde bu değerler ve onlar doğrultusunda şekillenen çıkarlar zaviyesinden bakmak gerekir.

ABD'nin Türkiye, Türkler ve Müslümanlarla 'ortaklığı', manevi ve medeniyetsel değeri açısından, Ermenistan, Ermeniler ve Hristiyanlara yakınlığına denk olamaz. Ancak 'iş ortaklığı', yani stratejik çıkarlar devreye girince, mantık, duygulara baskın gelebiliyor. Nitekim Obama, altına imza attığı metinden de anlaşılacağı üzere, tüm kalbiyle ve zihniyle Ermeni taraftarı bir tarihsel perspektif ile, ama Türkiye ile iş ortaklığını da bozmama kaygısıyla, 'soykırım' kelimesini adeta içi kan ağlayarak kullanmaksızın, 24 Nisan 'Ermeni Anma Günü' açıklamasını yaptı. Obama, yazılı açıklamasında şahsi görüşlerinin değişmediğini, (yani 1915'te Doğu Anadolu'da vuku bulanların kesinkes soykırım olduğuna hâlâ inandığını) vurguluyor, uluslararası literatürde 'Ermeni soykırımı' ile özdeşleşmiş 'meds yeghern' (büyük felaket) ifadesini tam iki kez kullanıyordu. Metin, konuya yakın Türk diplomatik kaynaklara göre, bir Amerikan başkanının kaleminden şimdiye kadar çıkmış en

ağır ve felsefi ifadeleri içeriyor. Diğer taraftan, hukuken bağlayıcı ve psikolojik boyutu daha yoğun olan 'soykırım' kelimesini kullanmadığından, Obama Ermenileri de tatmin etmedi.

Obama açıklamasının üslubu, Türkiye açısından Ermeni meselesinin Amerika'da entelektüel ve siyasi cephede kaybedilmiş olduğunun son bir delilidir. Diğer yandan, Obama gibi 'özü sözü bir' imajını korumaya azami özen gösteren aktivist ruhlu bir siyasetçinin bile, icranın başına geçtikten sonra verilmiş sözlerini -şimdilik- yutmak zorunda kalması, ABD için Türkiye ile 'iş ortaklığı'nın önemi sürdükçe, diplomatik cephede şartların Ankara için görünür gelecekte elverişli olmaya devam edebileceğini gösteriyor.

ABD'nin Ermenilere hissettiği duygusal ve medeniyetsel bağın bir benzeri, Türkiye ile Azerbaycan arasında var. Azeri kardeşlerimiz, Dağlık Karabağ ihtilafında geçen zamanın lehlerinde olduğunu, ekonomik abluka altındaki Ermenistan'ı eninde sonunda uygun şartlarda anlaşılmaya mecbur bırakacaklarını düşündükleri için, Türkiye'nin Ermenistan'la ilişkileri normalleştirme arzusunu bir tür oyunbozanlık olarak görüp kızdılar. Türkiye ise Washington'dakiler dahil birçok gözlemciye göre, bu girişimleri temelde ABD'nin soykırım iddialarını resmen tanımaması için yapıyordu.

Türkiye, soykırım lafının ABD Başkanı ve Kongresi tarafından resmen telaffuz edilmemesini Azerilerle bağlarının zayıflamasını tercih lüksüne sahip değil. Çünkü bana göre Azerbaycan'la ilişkilerin soğumasının Türkiye'den özellikle enerji güvenliği açısından stratejik götürüleri, soykırım lafının telaffuzunun muhtemel menfi sonuçlarından az olmayacaktır. Nitekim ABD, soykırımı resmen tanımama karşılığında Türkiye'nin Ermenistan'la ilişkilerini normalleştirmesini zımni şart koşarken, Karabağ sorununda ilerleme sağlanması da, çerçeve anlaşmasında yer almadığı halde Ankara'nın fiili önşartı haline geldi. Bu mesajı alan Amerikan yönetimi de, ABD Dışişleri'nde bu işlerin kilit adamı Matt Bryza'yı uzun süredir bölgede tutuyor.

ABD veçhesinden bakıldığında, Türkiye'nin Ermenistan'la ilişkilerinin normalleşmesi, Rusya-İran ekseninin kendisine bağımlı kılmak istediği bu iyi konumlu ülkenin NATO camiasına çekilmesi açısından stratejik önem taşıyor. Ancak Ermenistan'ı kazanalım derken Azerbaycan'ı küstürüp Ruslara itmek herhalde ABD için makul olmaz. Bunun önüne geçmenin yolu da, Ermenilerin Dağlık Karabağ sorununda Azerileri biraz rahatlatacak bazı tavizler vermesi. Oradaki risk ise Minsk grubu üyesi Rusya'nın çözümsüzlükten yana tavır koyması -ki mezkur stratejik manzara bunu teşvik edebilir. O durumda, Ermenistan, Moskova ile Washington arasında sıkışıp kalabilir.

Görüldüğü gibi, Güney Kafkasya'da girift bir stratejik satranç oynanıyor. Aynı anda birkaç oyuncu devrede. Ve oyun içinde oyunlar var. 24 Nisan, bu stratejik satrançta önemli kilometre taşlarından biriydi. Obama soykırım deseydi, sadece Ermenistan'ı NATO sahillerine açma girişimi ölü doğmakla kalmaz, Türkiye'nin bile ABD ve Batı ittifakıyla bağları zayıflayabilirdi. Bir sonraki 'deadline', Türkiye-Ermenistan maçının oynanacağı 14 Ekim 2009. En geç o tarihe kadar Karabağ meselesinde Azerileri rahatlatacak bir formül bulunması, dolayısıyla Türkiye'ye Ermenistan'la normalleşme mutabakatını somut adımlarla hayata geçirme marjı sağlanması gerekiyor. Tabii yol haritası mutabakatını 24 Nisan'dan önce açıklamaya razı olarak yurtiçinde ve diasporada birçok Ermeni nezdinde Obama'nın soykırım deme ihtimalini zayıflattığı suçlamasına maruz kalan Ermeni hükümetinin durumunu da anlamak lazım.

Diplomasi mesleği, işte tam bu tür dönemler için var...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın Türkiye'de demokrasi testi: Ergenekon

Ergenekon iddianamesine göre bazı generallerin darbe teşebbüslerinin ayyuka çıktığı 2004 yılının ilk ayları. İlker Başbuğ Paşa, Genelkurmay ikinci başkanı sıfatıyla Washington'ı ziyaret ediyor. O zamanlar Türk Silahlı Kuvvetleri'nce Zaman'a reva görülen 'ölümüne akreditasyon' Washington'da henüz uygulanmıyor.

Yani üst düzey askerî yetkililerin Büyükelçilik'te yaptığı toplantılara Zaman muhabiri de davet ediliyor. Dolayısıyla basın toplantısında Paşa'ya ben de soru sorma imkânı buluyorum. Türkiye'nin demokratik Batı ve NATO ittifakındaki yerine ve önemine işaret ettiğim sorunun son cümlesini şöyle bağlıyorum: Bu muvacehede Türkiye'de darbeler döneminin artık kapandığını söyleyebilir misiniz?

Başbuğ'un o gün o soruyu neden geçiştirdiğini şimdi çok daha iyi anlıyorum. Ama öteden beri anlayamadığım şey, demokrasi ve özgürlük idealleri üzerine kurulu NATO'da 57 yıldır temsil edilen bir ordudan Ergenekon tipi oluşumların hâlâ nasıl çıkabildiği ve barınabildiği; asker-sivil ilişkilerinde Türkiye'nin komünizm cenderesinden geçmiş bazı yeni ittifak üyelerinin bile gerisinde nasıl kalabildiğidir.

Haddizatında, ironik şekilde, antidemokratik çizgileriyle bilinen bazı komutanlarımızın kendilerini en rahat hissettikleri yerlerden birinin, NATO'nun başaktörü ve hür dünyanın lideri konumundaki ABD'nin başkenti olduğunu görmek bana hep ilginç gelmiştir. Mesela Refahyol hükümetinin düşmesine yol açan 28 Şubat 1997 ultimatomundan kısa süre sonra Washington'da yapılan ve ABD'nin üst düzey askerî ve diplomatik erkânının da katıldığı Amerikan Türk Konseyi (ATC) toplantılarında, askerî müdahalenin başaktörlerinden Org. Çevik Bir'in 'balans ayarı yaptık' diyerek göğsünü gere gere dolaşması gözlerimin önünde.

Türkiye'de tanklı tüfekli (hard core) askerî darbeler Soğuk Savaş döneminden sonra ABD için -üstü örtülemeyecek kadar büyük bir günah olacağından- kabul edilebilir bir durum olmaktan çıktı. Ama yumuşak darbeler hâlâ büyük sorun teşkil etmiyor. Washington, askerin şimdikinden de fazla söz söylediği muhtemel siyasi senaryolarda, Türkiye ile ittifakını başlarda nispeten kısıtlı da olsa devam ettirebileceğini düşünür. Bizdeki 'vesayet rejimi'nin en çok dayandığı dış faktörlerden biri işte budur.

ABD'nin NATO operasyonları ve ikili stratejik çıkarlar bağlamında bel bağladığı Türk Genelkurmayı'nı fazla rahatsız etmeme güdüsü, demokrasiye destek çabalarının hâlâ gerisinde kalmaktadır. Amerikan dış politika ve ulusal güvenlik elitinde baskın olan söz konusu davranış kalıbının Obama döneminde dramatik şekilde değişmesini beklemek ve demokrasi mücadelesinde buna bel bağlamak safdillik olur.

28 Şubat 1997'de başlayan süreç, Clinton yönetiminin Türkiye'de demokrasi idealine saygı ve bağlılığını test etme fırsatı vermişti. Washington, o dönemdeki pasif tavrıyla özgürlük yanlılarını hayal kırıklığına uğrattı. Son yıllardaki ikinci büyük test, geçen hafta ikinci sene-i devriyesini idrak ettiğimiz 27 Nisan 2007 e-muhtırası ve akabindeki AK Parti'ye kapatma davasında yaşandı. O dönemde de Bush yönetimi kokmaz bulaşmaz tavırları ile testi geçemedi. Obama yönetiminin demokrasi konusunda samimiyetini test etme noktasında turnusol kâğıdı vazifesini ise kanaatimce Ergenekon darbecilerine yönelik soruşturma ve dava görecek. Maalesef ilk emareler pek parlak sayılmaz.

Gerek Washington'da gerek Türkiye'de görev yapan birçok Amerikalı diplomatla Ergenekon'u konuştum. ABD Dışişleri mensupları, genelde demokrasi konularında Pentagon'dakilerden daha duyarlı olurlar. Ona rağmen şimdiye kadar 'Türk demokrasisi 2003-04 yıllarında amma ciddi badireler atlatmış. İyi ki darbecilerin üstüne gidiliyor' tipi bir ifade işitmedim. Ve buna çok şaşırdım. Aksine, soruşturmada ve davada Türkiye'deki hukuk sisteminin genel arızalarından kaynaklanan bazı sorunları sıkça nazara veriyorlardı. Darbeci teröristlerin dahi insan hakları tabii ki önemli ve korunmalı. Ama insanın 'Hırsızın hiç mi suçu yok?' diyesi geliyor bazen. Belli ki Ergenekon lobisi Amerikalılar üzerinde iyi çalışıyor.

Ergenekon davası, geçen hafta ABD Dışışleri'nce yayınlanan 2008 yılı terör raporuna girdi. Gerçi mızrak çuvala sığmıyor ama, terörle ilgili bir resmi Amerikan belgesine Ergenekon'un dahil edilmesi olumlu. ABD ve Türkiye'deki muayyen kesimler eminim bundan pek memnun olmamıştır. Diğer yandan, raporda Ergenekon'un bir terör örgütü olup olmadığına dair 'tartışma'nın devam ettiği ve davanın detaylarının 'bulanık' (murky) olduğu da öne sürölüyor. 'Bulanık' ifadesi, benim görüştüğüm Amerikalılarda gözlemlediğim zihin bulanıklığı ile oldukça örtüşüyor.

Bu bulanıklığın, Ergenekon sempatisinden kaynaklandığını iddia etmiyorum. Zira Ergenekon, en azından görünürde, Amerikan karşıtı bir ideolojik çizgide. Öte yandan, çok sayıda Amerikalıyla dostluğu olan Kemal Gürüz gibi bazı kimselerin adının bu davaya karışması belki bazı Amerikalıları biraz duygusallaştırmış olabilir. Ama ABD hükümetini bağlayıcı resmi bir belgede, devam eden davaya ilişkin 'bulanık' gibi taraflı bir ifade kullanılması, sanki bana daha çok özellikle TSK yönetimini ve Washington'a mekik dokuyup mazlum edebiyatı yapan bir kısım 'Beyaz Türk' elitini hoşnut etme kaygısının güdüldüğü izlenimini verdi.

Asıl bulanık olan, ayan beyan ortadaki Ergenekon davası delilleri değil, ABD'nin demokrasi konusundaki tutumu. Ve o bulanıklık giderilmeden, Türkiye'de askerin sivil iradenin alanına giren konularda konuşma ve nizamata verme salahlıyetini kendinde görmediğı hakiki bir Batı tarzı demokrasi ideale ulaşmak biraz daha gecikecek. Umarız Washington, Türkiye'yi bulanık gösteren Soğuk Savaş döneminden kalma antika gözlükleri bir an evvel çöpe atar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan işkencesi ve Türkiye'ye dersler

Ali H. Aslan 2009.05.18

Şu sıralar Amerikan kamuoyunun, en azından Washington'un gündemi 'işkence' ve insan hakları. Devam eden tartışma bize Amerikan demokrasisinin tekamülüne ilişkin ipuçları vermekle kalmıyor, Türk demokrasisi adına bazı dersler de içeriyor. Hele sistematik demokrasi ve insan hakları ihlalleri yaptığı iddia edilen bir kısım devlet memurlarının zanlı olarak yargılandığı ve soruşturulduğu Ergenekon davası sürerken...

Önce son haftalarda bu alanda Amerika'da meydana gelen gelişmelere şöyle bir göz atalım. Göreve gelir gelmez Guantanamo'yu bir sene içinde kapatma direktifine imza atan Başkan Obama, Bush döneminde kendisi dahil birçoklarınca çok eleştirilen askerî komisyonları yeniden hayata geçireceğini açıkladı. (Yani yabancı terör zanlılarını sivil Amerikan mahkemelerinde yargılama ihtimaline kapıları kapattı) Her ne kadar askerî komisyonlarda istismarların önüne geçecek bazı tedbirler alacağını söylese de, Obama'nın kararı insan hakları gruplarını hayal kırıklığına uğrattı. Ayrıca ABD Başkanı, sivil özgürlükleri savunan ACLU örgütünün girişimleriyle mahkeme kararıyla kamuoyuna açıklanması emri verilen yeni işkence resimlerini Irak ve Afganistan'daki komutanların ricasıyla milli güvenliğe zarar vereceğı gerekçesini öne sürerek sümenaltı etmeye karar verdi.

Bütün bunlar bir yana, Beyaz Saray yönetiminin insan hakları konusunda en büyük teste uğrayacağı konuların başında, Bush döneminde Müslüman terör zanlılarına uygulanan ve bazıları bizzat Obama tarafından 'işkence' olarak addedilen sorgulama tekniklerine yönelik tutumu geliyor. Obama, bir zamanlar gizlilik derecesi taşımasına rağmen, Adalet Bakanlığı'na ait sorgulama usulü talimatlarının açıklanmasına müsaade etmişti. Bush dönemindeki en büyük insan hakları ihlallerinden biri olarak görülen 'waterboarding' (suyla boğulma hissi verme) uygulamasına ilişkin tartışma da şu sıralar siyasî gündemin ilk sıralarında yerini aldı. Birçok liberal grup, bu uygulamaya hukukî kılıf uyduranların (Beyaz Saray avukatları), talimat verenlerin (emir-komuta zinciri Başkan Bush'a kadar uzanıyor) ve dünyanın değişik yerlerindeki gözaltı merkezlerinde tatbik edenlerin (CIA

gibi istihbarat birimleri) kanun önünde hesap vermelerini arzu ediyor. Ekonomi ve ulusal güvenlik alanında daha büyük zorluklarla boğuşan, ayrıca devlet bürokrasisinin güvenliğini de kazanmaya çalışan yeni başkan Obama ise eski defterleri fazla karıştırmaya hevesli görünmüyor.

Eski defterler karıştırılırsa hukukî ve siyasî bedel ödemekten endişe eden Cumhuriyetçilerin son zamanlarda Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi üzerinden yürüttüğü psikolojik savaş da Obama'yı oldukça zor durumda bıraktı. Cumhuriyetçiler, Pelosi'nin 2002 yılında CIA tarafından 'waterboarding' konusunda bilgilendirildiği halde sesini çıkarmadığı, dolayısıyla insan hakları konusunda samimi olmadığı tezini işliyor. Pelosi ise CIA'den Temsilciler Meclisi İstihbarat Komisyonu kıdemli üyesi olarak aldığı brifingde kendisine yalan söylendiğini iddia ediyor. ABD'nin üçüncü koltuğunda oturan Pelosi'nin ağır ithamlar CIA tarafından karşılıksız bırakılmadı. Bir başka Demokrat olan CIA Başkanı Leon Panetta, kurumunun Kongre'yi yanlış yönlendirdiğini reddeden bir açıklama yaptı.

Cumhuriyetçilerin siyasî zekâsını tebrik etmek lazım. Düpedüz işkenceyi savunarak aslında ahlakî ve hukukî açıdan sorunlu bir duruma düştükleri halde, yaptıkları karşı atakla Başkan Obama'yı devletin en kilit kurumlarından biri ile partisinin en önemli isimlerinden biri arasında tercih noktasına ittiler. Bir yandan 'establishment'a ve bürokrasiye devlet adamı olabileceğini göstermeye, diğer yandan neş'et ettiği ideolojik ve sosyal tabana liberal değerlerden vazgeçmediğini ispata çalışan Obama şu anda aşağı tükürse sakal (Pelosi) yukarı tükürse bıyık (CIA) vaziyetinde.

Tahminimce, Obama sistem içinde herkesin günahlarının ortaya döküleceği türde bir konfrontasyona girilmesini istemeyecek, bu krizi kendisi ve ülkesi adına en az zararla atlatmaya çalışacaktır. İşin gerçeği, 11 Eylül sonrası travma ortamında Demokrat olsun Cumhuriyetçi olsun herkesin yapılan yorum hatalarında payı var. Kimi işkenceye resmî kılıf uydurdu, kimi talimat verdi, kimi uyguladı, kimi ise sessiz kaldı. Nitekim eski Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın eski hukuk danışmanı Philip Zelikow, geçen hafta Senato'da ifade verirken son yedi yılda Amerikan devletince uygulanan programın 'kolektif' bir hata olduğunu söylüyor, ve tam da bu sebeple ders alınması gerektiğini belirtiyordu.

Hatalarına dürüstçe yaklaşamayan ve ders almayan bir yönetim sistemi baki kalamaz. (Ergenekon davasındaki iddiaların açıklığa kavuşturulması bu nedenle önemli) Amerika'yı tüm hatalarına rağmen hâlâ ayakta tutan ve güçlü bir demokrasi kılan da bu özelliği. Nitekim son tartışmalar devletin uygulamalarını Amerikan halkı adına denetlemekle sorumlu olan Kongre'nin yetki ve sorumluluklarına ilişkin sağlıklı bir tartışma açılmasına vesile oldu. Amerikan istihbarat teşkilatlarının Soğuk Savaş'ın ilk dönemlerinde yaptığı bazı kanunsuz ya da tartışmalı uygulamalar 1970'lerin başlarında Seymour Hersh gibi araştırmacı gazetecilerce gündeme getirilmiş, Watergate skandalıyla başıbozukluğun bir kısmı ortaya çıkmış, 1975'te Senato'da Church Komisyonu'nca yapılan oturumlarda 'aile mücevheratı' denilen gizli uygulamalar dökümante edilmişti. Church Komisyonu, Senato ve Temsilciler Meclisi'nde devletin istihbarat operasyonlarını halk adına teftiş eden istihbarat komisyonlarının kurulmasına önayak oldu. Belli ki, Amerika'da bu komisyonların fonksiyonlarını daha iyi icra edebilmeleri için yeni düzenlemeler yapılması gerekiyor. Darısı terörle ve 'irtica'yla mücadele adı altında çok sayıda tartışmalı uygulamaya imza atılan Türkiye'nin de başına...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ATC'nin gizli gündemi Ergenekon

Washington'da 28 yıldır yapılan Amerikan Türk Konseyi (ATC) konferansı, ABD ile Türkiye yönetici elitini bir araya getiren önemli bir etkinliktir. Şüphesiz her bir araya gelme iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirme adına faydalıdır. Ancak bu toplantılarda genel olarak göze çarpan bir gerçek vardır. Amerikalı üst düzey devlet yetkilileri, kendi başkentlerinde yapılan bu toplantılara fazla rağbet etmezler.

Kabineden bir kişi ya gelir ya gelmez. Büyük masraflar yaparak Atlantik Okyanusu'nu aşan Türk tarafında ise temsil düzeyi relatif olarak daha yüksektir. Mütakabiliyet prensibiyle bağdaşmayan bu durum beni hep yaralamıştır.

Nitekim bu sene de kaide bozulmadı. Bugün başlayacak iki günlük konferansın ana konuşmacı listesinde Amerikan kabinesinden tek bir isim bile yok. Türkiye'den ise üç bakan Washington'da: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Savunma Bakanı Vecdi Gönül ve Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım. Diğer taraftan, askerî katılım çok daha adil ve dengeli. Genelkurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ'a Amerikalı dengi ABD Genelkurmay Başkanı Amiral Michael Mullen eşlik edecek. Bu tablo, Türk-Amerikan ilişkilerini tüm sivilleştirme gayretlerine rağmen, Pentagon'un Türkiye'ye Beyaz Saray'dan çok daha fazla önem verdiğini ve Soğuk Savaş döneminden kalma alışkanlıkla en azından Amerikan cenahından ilişkilerin askerî perspektifinin hâlâ baskın olduğunu gösteriyor. Nitekim konferansın büyük sponsorları arasında Lockheed Martin, Skorsky, Raytheon gibi güvenlik firmalarının ön plana çıkması da tesadüf değil.

Türk-Amerikan ilişkilerini daha geniş bir spektruma yayma, yani sivillerin ağırlığını artırma, savunma, dış ticaret ve ekonomik işbirliği alanlarındaki büyük açığı kapatma, daha geniş ve elit olmayan toplumsal kesimlere ulaşma noktasında -tüm resmî niyet beyanlarına rağmen- ciddi bir mesafe alındığı söylenemez. Son dönemlerde ibreyi bu yönde biraz değiştiren tek kayda değer oluşum, Gülen hareketidir. Global çapta yeni ticarî ve kültürel köprüler kurma çalışmalarıyla ön plana çıkan bu yeni oyuncu, hassaten şimdiye kadar binlerce (belki on bini aşkın) Amerikalının Türkiye'yi ziyaret etmesine vesile olan gezi programlarıyla dikkat çekmektedir. Türkiye'nin tanıtımı ve dünyayla entegrasyonu adına büyük özverilerle yapılan bu çalışmaların, daha çok geleneksel elitin temsil edildiği ATC gibi ortamlarda açıktan takdir edileceğini sanmıyorum. Ancak Türk-Amerikan ilişkilerine askerî ihale odaklı bakan ve Türkiye'deki ilerici muhafazakâr oluşumlara mesafeli duran çevrelerin bu gidişle yakın gelecekte yapılanları görmezden gelme lüksü kalmayacağını düşünüyorum.

Şimdiye kadar uluslararası camiada Türkiye'yi temsil tekeline elinde bulunduran ve diğer tüm ayrıcalıkları gibi bunu da kaybetmek istemeyen malum kesimlerin farklı sivil girişimlere kıskançlık, hatta yer yer husumet nokta-i nazarından baktığı, çeşitli kanallardan Washington'da tezvirat yaptığı biliniyor. Haddizatında ATC toplantıları, kapalı mahfillerde bu tür dezenformasyonların ayyuka çıktığı zeminlerdir. Türkiye tablosunu sırf ATC seçkinlerinin verdiği perspektife göre değerlendirenler şüphesiz büyük yanılgıya uğrayacaktır.

Perspektif demişken; ATC'nin görünür gündeminde ve programında tek kelime bile geçmezken, özel gündemin baş sıralarında Ergenekon davası olacağını tahmin etmek güç değil. Ve ATC kalabalığının çoğunluğunun kapalı görüşmelerinde ve gündeme gelirse kamuoyuna açık ortamlarda Ergenekon davasını kendi perspektiflerinden sunarak sulandırmaya çalışacağına şüphem yok. Yani Washington'da farklı kanallardan sürdürülen ve bence önemli ölçüde başarıya ulaşan kafa karıştırma girişimleri, ATC toplantılarında zirveye ulaşacak. Bu vesileyle, Batı'da Ergenekon konusunda kafa karıştırma misyonunu 'başarı'yla eda eden ve AK Parti hükümetine amansız karşıtlığıyla bilinen Washington Ensitüsü Türkiye uzmanı Soner Çağaptay'ın Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'dan randevu koparmayı başardığı yönünde duyumlar aldığımı da belirteyim.

Genelkurmay Başkanı'nın bir müttefik NATO ordusunda daha düne kadar en üst düzeyde nasıl darbe planlanabildiği, askerî bölgelerden neden gömülü silah fıskırdığı gibi konularda Washington'daki

muhataplarınca sıkıştırılacağını sanmıyorum. Çünkü ABD yönetici elitinde askerleri kırmama kaygısı, demokrasiye desteğin hâlâ öncesinde gelir. Obama döneminde de bunun değişmesini beklemiyorum. Başbuğ'un Genelkurmay başkanı düzeyinde katılımın pek alışlageldik olmadığı ATC toplantılarını vesile ederek Washington'a gelmesini ise Türk ordusundaki Amerikan karşıtı eğilimlerle arasına mesafe koyma ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin uluslararası camiada yıpranan imajını tamir cümlesinden olarak görüyorum. (Tabii özellikle PKK'nın silahsızlandırılması, Irak ve Afganistan odaklı iş görüşmeleri de yapacaktır.)

Evet, Washington'da önümüzdeki birkaç günümüz hareketli ve ilginç geçeceğe benziyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Senkronizasyon baharı

Ali H. Aslan 2009.06.08

Şiddete dayalı Bush-Cheney politikalarının ardından, yumuşak gücü (soft power) ön plana çıkaran Başkan Obama'nın dünyanın amiral gemisinin dümenine geçmiş olması, Türkiye dahil herkes için büyük şans. Yumuşak dilli Obama, ABD'nin en etkili yumuşak güç silahı. Bunu, iyi kurgulanmış Kahire konuşmasıyla ve aldığı olumlu tepkilerle bir kez daha ispat etti.

ABD'nin yeni stratejisi, Türkiye ile yakın geçmişte yaşanan ihtilaflara da büyük ölçüde meydan vermeyeceğe benziyor. Çünkü Türkiye yumuşak güç stratejisinde birkaç adım önünde gittiği ABD ile sekans zorlukları yaşıyordu. Onlar vuralım kiralım derken (mesela Irak'ı, İran'ı ve hatta Gürcistan işgali dolayısıyla Rusya'yı) biz karşı koyuyor, sorunları yumuşak güçle çözelim diyorduk. Şimdilerde ise çok daha senkronizemiz. Yani aynı anda aynı yapıcı dili konuşuyoruz.

En hoşuma giden şeylerden biri, Türk dış politikasının önemli aktörlerinden ordu ile sivil hükümetin de artan oranda senkronize olması. Amerikan Türk Konseyi (ATC) toplantıları vesilesiyle hem hükümetin hem de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin en üst düzey yetkililerini Washington'da dinledik. Ve temalarını izledik. Askerler tıpkı siviller gibi yumuşak gücü ön plana çıkaran bir dil kullanıyordu. Mesela Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ, geçen pazartesi akşamki konuşmasında "ABD Ortadoğu'da istikrar sağlamak istiyorsa, Türkiye'nin yumuşak güç tesirinden istifade etmelidir." diyordu.

Günümüz dünyasında yumuşak güç, terör belası dahil her sorunun nihai çözümü için olmazsa olmaz bir şart. Başbuğ'un son kez Washington'daki basın toplantısında da vurguladığı gibi, 'yalnız' güvenlik alanında alınacak tedbirlerle, terörü istenilen süreler içinde bitiremezsiniz. Devlet olarak bir yandan güvenlik mücadelesini sürdürürken, aynı zamanda, koordineli şekilde ekonomik, sosyo kültürel, propaganda ve uluslararası alanda (yani yumuşak gücünüzü kullanarak) tedbirler almak gerekiyor. Doğrusu bu gerçekleri artık komutanlarımızdan da duymak beni hassaten sevindiriyor. TSK'nın sağlıklı bir zihinsel dönüşüm sürecine girdiği yolundaki izlenimlerimi pekiştiriyor.

Hem Amerikalı hem Türk yetkililerin ağız birliği etmişçesine söyledikleri şeylerden biri de, iki ülke arasındaki ilişkilerin sırf askerî ve güvenlik boyutunun ötesine geçirilerek yatay ve dikey olarak zenginleştirilmesi. Yani işin içine sivil, kültürel, ticarî öğelerin daha çok koyularak yumuşak güç boyutunun geliştirilmesi. ABD'nin eski Türkiye büyükelçilerinden Marc Grossman bunu ilişkilerin 'özelleştirilmesi' şeklinde tasvir etti. Son dönem Türk diplomasisinin en önde gelen teorisyen ve pratisyenlerinden Dışişleri Bakanı'mız Ahmet Davutoğlu ise 'çok boyutluluk' ve 'geniş kapsamlılık' prensipleri ana çerçevesinde ifade etti. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton,

Davutoğlu'yla yaptığı görüşmeden sonra basına yaptığı açıklamada işbirliğini 'derinleştirmek' istiyoruz derken, benzer şeyleri kastediyordu.

İlişkilerin kapsam ve derinliğinin halihazırda bile eskiye oranla artmış olduğunun en göze çarpan delili, son dönemlerde yapılan temasların sıklığı ve uzunluğu. Nitekim Davutoğlu ve Clinton normal süresine sığdıramadıkları görüşmelerinden en az yarım saat geç çıktılar. Öğrendiğimize göre, bundan böyle daha sık, daha uzun ve daha gayri resmi toplantılar yapmayı da aralarında kararlaştırmışlar. İsabet olmuş.

ABD'nin global bir güç olarak birinci dereceden ilgilendiği konuların çoğunun Türkiye'nin de nüfuz ve ilgi alanında cereyan ediyor olması, üstelik Ankara'nın aktif bir diplomasi yürütmesi, ikili gündemlerin büyük ölçüde örtüşmesine ve güncellenmesine vesile oluyor. Bölgesel mevzular yetmiyormuş gibi, global konularda da oyuncu olmaya çalışan, mesela son olarak BM Güvenlik Konseyi dönem başkanlığını üstlenen Türkiye ile ABD giderek birbirine çok daha fazla kulak veren iş ortakları niteliğini kazanıyor. İş ortaklığını kalıcı dostluğa dönüştürmenin temel yolu ise yumuşak güç faaliyetlerinden geçiyor. Özellikle kültürel ve ticari alışverişlerin canlandırılması gerekiyor.

Tabii bürokrasilerdeki eski alışkanlıkları kırmak kolay değil. Dolayısıyla Türkiye'yi kendi içine hapsedmeye çalışanlarla ABD'de hâlâ Türkiye'yi eskimiş dar perspektiften gören yaklaşımların sahipleri, yeni döneme adaptasyon zorlukları yaşayacaktır. Ama şükür ki tepedeki liderler ilişkileri önemsediklerini her vesileyle altlarına ihsas ediyor. Özellikle ABD'nin Türkiye'ye 'office-boy' muamelesinden vazgeçip yetişkin gibi davranıyor olması önemli. Türkiye de sırf Amerikalıların sarı kaşı mavi gözü için değil, kendi çıkarlarını da garantiye alarak onurlu bir duruş sergiliyor.

Org. Başbuğ meslektaş Amiral Mullen'e PKK'yla mücadelede 'daha fazla' yardım talebiyle tatlı tatlı yüklendi, Mullen ise Başbuğ'a Pakistan konusunda benzer bir markaj uyguladığını anlattı. Bunlar, iki ülke arasında sağlıklı bir al-ver ilişkisi olduğunun göstergelerinden. ABD'nin Ankara Büyükelçisi Jim Jeffrey, Türk ordusunun terör ve isyanla mücadelede (counter-insurgency) kazandığı tecrübeyi Pakistan ordusuyla eğitim yoluyla paylaşmasını arzu ettiklerini söylüyordu. Türk tarafının buna cevabı ise 'Pakistanlılardan talep gelirse, seve seve' şeklinde özetlenebilir.

Türkiye'nin Afganistan ve Pakistan'daki yumuşak gücünün de gayet farkında ve takdir ediyor Amerikalılar. Ankara'nın Washington'a yakın ama aynı zamanda bağımsız duruşu, Türkiye'nin yumuşak gücünün ortak çıkarlar için kullanım kabiliyetine olumlu katkıda bulunuyor. Bunu gören akıllı Amerikalılar, Türkiye'nin bölgesindeki açılımlarında niyet sorgulamamaya giderek alışıyor. Ama yakın markajı da ihmal etmiyorlar. Tabii markajlar müşterek...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu kaçınıcı skandal? [Ali H. Aslan]

Ali H. Aslan 2009.06.15

Amerikan sisteminde derin izler bırakan Watergate skandalı 1972'de olmuştur. Senelerdir konuşulur, siyaset derslerine ve tartışmalarına konu edilir. Olay, Başkan Richard Nixon'un adamlarının rakip parti üyelerinin Watergate apartmanlarındaki ofislerini kanunsuzca dinletme ve belge çaldırma dahil bazı kanunsuzluklarından ibarettir.

Bizim memlekette özellikle son yıllarda neredeyse haftada bir Watergate ortaya çıkıyor (Vuku buluyor demiyorum, çünkü sadece ortaya çıkarılabilenleri konuşuyoruz). Artık mesele o kadar rutinleşti ki, uluslararası

kamuoyunda haber değeri bile taşımıyor!

Cesur yürek Taraf Gazetesi'nce 'AKP ve Gülen'i bitirme planı' başlığıyla duyurulan Genelkurmay belgesi, eğer doğruluğu resmi makamlarca da teyit edilirse, dehşet verici. Bin Watergate şiddetinde bir skandal. Ama mesela bizim coğrafyayı bilen bir Batılı gazeteciyle sohbetinizde böyle bir şey oldu deseniz, büyük ihtimalle size şöyle bir karşılık verecektir: Türkiye'de ordunun siyaseti ve toplumu, insan hakları ihlallerini de içeren tartışmalı metotlarla yönlendirme çalışmaları bilinmedik bir şey değil ki. Rutin bir haber bu...

Halbuki Türkiye'de özellikle Ergenekon örgütü soruşturması sürecinde hiçbir kanuni ve ahlaki sınır tanımayan kanlı bir provokasyon şebekesinin zanlıları ile devletin en kilit kurumlarının bazı mensupları arasındaki bağlantıları ortaya koyan bulgular, Batı'nın en iddiasız demokrasilerinde bile şimdiye kadar birkaç hükümeti devirir, nice üst düzey bürokratin başını yerd. Demokrasiler liginin neresinde olduğumuzu varın siz bir düşünün. Türkiye'yi AB'ye yakıştıramayan Sarkozy ve Merkel'e niye kızıyoruz ki?!

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) Avrupa ve ABD'den görünüşü en özet ifadesiyle şöyledir: Yurtiçinde sert (hard power), dışarıda yumuşak güç (soft power). Genelkurmay, NATO gibi Batılı kuruluşlarla ve özellikle ABD'deki mesleki muhataplarıyla uyum içindedir. Komutanlar arasındaki profesyonel ve şahsi ilişkiler had safhadadır. Batı, Türk ordusunu dünyadaki plan ve projelerinde gayet kullanışlı bir unsur olarak görmektedir. Mesela Somali'de ihtiyaç mı var, Türkler koşar gider. Başarılı da olur. Afganistan'da birşey mi yapılmak isteniyor. Türkler onun da âlâsını yapar. Tek kurşun atmadan, yumuşak gücüyle gittiği yerleri fetheder. Ne âlâ.

Ama içeriye gelince, iş değişir. Sert tarafı ön plana çıkar TSK'nın. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana dini, etnik ve ideolojik ihtilafların birçoğunda taraf gibi hareket eden, sorunları demir yumrukla çözmeye çalışan, otoriter devleti temsil eden bir anlayış müşahade edilir. Ancak ABD'nin başını çektiği NATO, TSK komuta kademesinin yurtdışındaki yararlılıklarının yüzü suyu hürmetine olsa gerek, yurtiçindeki birtakım yaramazlıklara genelde fazla ses çıkarmaz. Türk demokrasi tarihinin darbeler ve çelmelerle dolu en az son yarım yüzyılına damgasını vuran adı konulmamış anlaşma budur.

Son dönemde Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ liderliğinde TSK'daki katı çizginin değişmeye başladığı, yurtiçinde de daha yumuşak güç olmaya yöneldikleri izlenimi edinmiş ve ümitlenmişim. Bu ümidim hâlâ bütünüyle ortadan kalkmış değil. Ancak Nisan 2009 tarihli andıç, Genelkurmay karargahında en azından bir kesimin hâlâ bazı eski alışkanlıklarını bırakmadıklarını gösteriyor. Bu skandal, Başbuğ'un demokrasi ve hukuka bağlılığını test edecek en önemli olay. Ümidim, Sayın Genelkurmay Başkanı'nın kendisine yakışanları yapması ve sınavı başarıyla geçmesi.

Bu tür andıçları hazırlayan ve çanak tutan zihniyet, işin kanunsuz ve gayri ahlaki yanı bir tarafa, ulusal çıkarlara zarar boyutunu da mı görmüyor? Mesela Milli Güvenlik Kurulu toplantılarında Türkiye'nin devlet politikası olduğu defaatle ifade edilen AB üyeliği hedefi ile nasıl bağdaştırılabilir planlananlar? Türkiye'de meşru seçimlerle Meclis'te çoğunluğu sağlamış, icranın başına geçmiş bir partiye ve barışçıl bir sivil toplum hareketine kanunsuz tuzaklar kurma Kopenhag Kriterleri'nin hangisine uygun? Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin altına imza attığı hangi insan hakları belgesi ya da üyesi bulunduğu hangi uluslararası kuruluş, böyle bir şenaati meşru görebilir?

Türkiye sivil toplumunun dünyaya açılmış en kaliteli ve saygın unsurlarının başında gelen Fethullah Gülen'in manevi önderliğindeki gönüllüler hareketinin andıçta geçen tarzda komplolarla terör örgütü sınıfına sokulması, Türkiye'nin âli çıkarlarına nasıl bir katkıda bulunacaktır? Hadi Türkiye'de toplumsal barışa ve eğitime hizmetlerinden vazgeçtik, dünyanın hemen her köşesinde açtıkları müesseselerle Türk bayrağını dalgalandıran, Türkçeyi ve Atatürk'ü sevdiren, Türkiye'yi her yönüyle tanıtan, ülkemize uluslararası saygınlık kazandıran, oralarda da huzura ve barışa katkıda bulunan bir hareket neden bitirilmek istenir? Allah aşkına, bunu isteyenler

Türkiye'yi sevdiğini nasıl iddia edebiliyor? Bu, bir gaflet mi, dalalet mi; yoksa dilim varmıyor ama, hıyanet midir?

İnsan, yapılan planlardaki detayları ve cüreti görünce düşünmeden edemiyor: Acaba gönüllüler hareketini sadece Türkiye'de değil dünyada da bitirmek, yani bu milletin son yüzyılda ürettiği en önemli uluslararası markalarından birini yok etmek isteyenler, şunları da düşünmüşler midir? Mesela masum vatandaşlarını yabancı ülkelerin gizli servislerine gammazlamak, müesseselerine çamur ve iftira atmak, haklarında yabancı medyada olumsuz yayınlar çıkartmaya çalışmak, yabancı kamuoylarına hedef göstermek, vesaire vesaire...

Bunları da yapmışlarsa şaşırmam...

AÇIKLAMA: 1 Haziran'daki yazımda Soner Çağaptay'ın Başbuğ'dan randevu kopardığı yönünde duyumlar aldığımı yazmıştım. Çağaptay, böyle bir görüşme olmadığını bildirdi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Washington'da bir nabız ve ufuk turu

Ali H. Aslan 2009.06.29

Geçen hafta Today's Zaman gazetesinden yüksek kalibreli bir gazeteci heyeti Washington'daydı. Onlarla birlikte şehirde nabız ve ufuk turu yaptık. Birçok müşahede yapma imkanı bulduk. Edindiğim izlenimleri sizlerle paylaşacağım. Ama öncelikle heyetten ve programdan biraz bahsedeyim.

Misafir köşe yazarları, başta Today's Zaman Genel Yayın Editörü Bülent Keneş olmak üzere (soyadı sırasına göre) Yavuz Baydar, Orhan Kemal Cengiz, İhsan Dağı ve Lale Sarıbrahimoğlu'dan oluşuyordu. Her biri kendi uzmanlık alanlarında parmakla gösterilen, bu birinci sınıf aydınlara Washington'da bir hafta eşlik etmek, benim için büyük bir zevk ve ayrıcalıktı.

Türkiye'nin önde gelen İngilizce gazetesi Today's Zaman'ın itibarı ve yazarlarının kalitesi, ABD başkentinde çaldığımız hemen her kapının sonuna kadar açılmasına vesile oldu. Öncelikle, Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Sayın Nabi Şensoy, heyetimizi makamında kabul etti. ABD hükümeti, Ankara'daki Amerikan büyükelçiliğinin de nazik desteğiyle heyete üst düzey ilgi gösterdi. Dışişleri'ndeki neredeyse bir günlük programda aralarında bakan yardımcısı ya da o düzeye yakın birçok kimse olmak üzere, çok sayıda yetkiliyle görüşme imkanı bulduk. Hakeza, yarım günümüzü geçirdiğimiz Pentagon'daki temaslarımızdan da çok istifade ettik. ABD'nin etkili düşünce kuruluşlarından Brookings Institution, Center for American Progress ve Washington Institute'da önde gelen Türkiye uzmanlarının da katılımıyla yuvarlak masa toplantılarına katıldık. Amerikan Kongresi'nde milletvekili danışmanlarıyla bir sohbet yaptık. Türkiye'de demokrasinin nabzını tutan ve destekleyen bazı hükümetten bağımsız kuruluşları da ziyaret ettik. Amerikan Musevi toplumunun önderleriyle görüştük. Rumi Forum'da Amerikan Türk toplumunun önde gelen mensuplarıyla bir araya geldik. Kısacası, Today's Zaman heyeti hemen her zaviyeden Washington'dan Türkiye'nin nasıl görüldüğü konusunda fikir edinme ve kendi analizlerini de muhataplarıyla paylaşma imkanı buldu.

Düşünce akışını daha verimli kılma maslahatıyla çoğunluğu itibarıyla 'on the record' yapmadığımız görüşmelerde Amerikalılarca dile getirilen bazı şeyleri ve edindiğim izlenimleri atıf yapmaksızın sizlerle de paylaşmakta fayda mülahaza ediyorum.

Gördüğüm kadarıyla şu sıralar Washington'da Türkiye denince en önde gelen konular arasında Ermenistan'la normalleşme, Afganistan ve Pakistan'a muhtemel katkılar, Türkiye'nin AB üyeliği ve reform süreci ile İran'a

yaklaşımlar geliyor.

İran'daki son gelişmelere ilişkin olarak en az birkaç mecliste 'Türkiye, neden tartışmalı seçim sonuçlarını çok erken tanıdı?' tarzında sorulara, hatta serzenişlere muhatap olduk.

Türk hükümetinin, tüm iç ve dış engellere rağmen AB reformlarını ve sürecini devam ettirmekte ısrarlı olması, özellikle en genel tanımıyla ifade özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırma gereği yaygın olarak dillendirildi.

Amerikalı yetkililer, Türk meslektaşlarını rahatsız etmeme kaygısıyla olsa gerek meseleyi alttan almaya ve iyimser bir tablo çizmeye çalışsa da yönetime yakın kaynaklardan duyduklarım, Ermenistan'la ilişkilerin normalleşmesi konusunda Türkiye'nin Başkan Obama'ya verdiği sözleri tutmadığının düşünüldüğü ve Washington'daki Türkiye dostlarının zor duruma düştüğü yönünde.

Afganistan ve Pakistan'da Türkiye'nin katkıları takdir edilmekle beraber daha fazlasını beklediklerini de gizlemiyor Amerikalılar. Mesela özellikle Ege'de NATO müttefiki Yunanistan'a karşı savunmaya tahsis edilmiş bazı hava gücü imkanlarının Afganistan'daki NATO operasyonu olan ISAF'a kaydırılması fikri dikkatimi çekti. Bazı Amerikalılar, Türkiye'nin bir türlü durulmak bilmeyen iç kargaşaların da tesiriyle, NATO karar mekanizmalarında arzu edilen oranda yapıcı davranmadığına ayrıca işaret etti.

Amerikalıların en memnun olduğu işbirliği alanlarından birinin Irak olduğu gözden kaçmıyor. Daha yakın geçmişte PKK nedeniyle çok sayıda birliğini Irak'ın kuzey sınırlarına dayayan Türkiye, bugün genel itibarıyla yapıcı bir güç olarak görülüyor. Terör meselesini yakinen takip eden bir Amerikalı yetkili, PKK'yla mücadelede 'en iyi dönemlerden biri'nin yaşandığını söyledi.

Türkiye-AB ilişkileri konusunda Washington'da ön plana çıkan politika, hem Ankara'ya hem de Brüksel ve muteriz Avrupa başkentlerine tam üyelik sürecinin önündeki engelleri kaldırmaları için açık ve özel kanallardan bastırmak şeklinde özetlenebilir. Bu bağlamda ilerlemeye en büyük engeller arasında Kıbrıs sorunundaki tıkanmalar ve reformlardaki duraklamalar görülüyor. Kıbrıs'ta çözüm konusunda resmi makamlarda iyimserlik havası hakim. Reformlar konusunda ise hayal kırıklığı ve kafa karışıklığı yaşanıyor.

İktidarının ilk yıllarında gerek Kıbrıs konusunda gerekse reformlarda cesur adımlar atan AK Parti'nin icra ve yasama makamlarındaki mevcut ağırlığına rağmen benzer yaklaşımı bugün neden sergilemeyemediği sıkça dillendiriliyor. Amerikalılar, AB sürecine bazı güçlü siyasi ve bürokratik muhalefet çevrelerinden gelen çelmeleri de yeterli bir mazeret olarak kabul etmiyor.

Son dönemde Ergenekon davasıyla ve iddia edilen Genelkurmay belgesi tartışmasıyla tekrar ön plana çıkan asker-sivil ilişkileri konusunda ise Washington'ın temkinli ve mesafeli tavrı devam ediyor. Amerikalı yetkililer, tartışmaları yakından takip ettiklerini söylemekle ve fiili bir askeri darbe durumunda Türk-Amerikan ilişkilerinin de büyük zarar göreceğini düşünmekle beraber, bu davayı resmen fazla müdahil olmamaları gereken netameli bir iç mesele olarak görme eğiliminde. Gelişmeler Türkiye'nin iç istikrarına ve AB sürecine hayati oranda zarar verecek bir noktaya gelmedikçe, ABD'nin konuya birinci dereceden dikkatin yoğunlaştırması pek muhtemel görünmüyor.

Washington'daki nabız turumuzdan aktaracaklarım şimdilik bu kadar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Travmatik Türkiye

Bir süre önce Today's Zaman'dan meslektaşlarla mülakat için gittiğimiz Pentagon'da mihmandarımız bayan basın subayı, bize binada küçük bir tur yaptırmıştı.

Koridorlarda sadece üniformalılar değil, çok sayıda sivil de göze çarpıyordu. Kara Kuvvetleri'ne ait bölümden geçerken büyük duvar panolarından biri dikkatimizi çekti. 'Askeriye üzerinde sivil denetim' başlığını taşıyordu. Müşahede ettiklerimiz, bu binada ve topraklarda sivil iradenin üstünlüğü hususunda tereddüte mahal bırakmıyordu.

Tıpkı Türkiye gibi asker sevgisinin; silah ve kahramanlık kültürünün baskın olduğu bir diyarda, istiklal savaşı ardından kurulmuş olmasına rağmen, ABD'de sivil-asker ilişkilerinde böylesine başarılı bir denge sağlanabilmiş olması gerçekten takdire şayan. Bence bunda, Amerikalı vizyoner kurucu liderlerin ta 1787'de yazdığı sivil ve özgürlükçü anayasanın büyük payı var. Türkiye'de geniş toplumsal mutabakata dayalı demokratik bir anayasa hayata geçirilmedikçe, diğer birçok sorun gibi, askerin yasama, yürütme ve yargıdaki aşırı müdahaleci rolüne çağdaş uygarlık kriterlerine uygun çözüm bulunması çok zor görünüyor.

'Toplumsal mutabakat' vurgusunu hassaten yapıyorum, çünkü farklı toplum kesimlerinin varoluşsal kaygıları giderilemediği ve sistem gelişmiş rejimlerdeki gibi herkesin şöyle ya da böyle güven duyduğu keyfiyete büründürülemediği sürece, ülke sarsılmaya devam edecektir. Devlet gücünün zaman zaman kimlikleri ve özgürlükleri zedeleyici şekilde istismarı ya da yerinde kullanılamayışı, Türkiye'deki hemen her toplumsal kesimde travmalara yol açmıştır. Mesela Alevilerin Dersim'de, Maraş'ta, Sivas'ta yaşadıklarının nasıl tesiri altında kaldıklarını bilmeden, bugünkü bazı reflekslerini anlayamayız. Sünnilerin din özgürlüklerine şedit kısıtlamalar, mesela yüzlerce yıllık maziye sahip köklü dinî cemaatlerin cumhuriyetin ilk dönemlerinde illegal ilan edilmesi, 'irtica'yla mücadele adı altında son örneklerini 28 Şubat sürecinde gördüğümüz antidemokratik uygulamalar, derin yaralar açmıştır. Kürt kimliğinin uzun süre bastırılması ve hortlatılan milliyetçi terörizmle mücadele edeyim derken insan hakları ve hukukun sıkça ayaklar altına alınması, ciddi travmatik etkiler doğurmuştur. Hakeza, 6-7 Eylül 1955 olayları, Hırant Dink cinayeti gibi karanlık eylemler yüzünden Müslüman olmayan azınlıkların yaşadığı tarihî travmalar canlı kalmıştır. Laik hayat tarzını benimseyen kesimler ise çoğunluğu muhafazakâr bir toplumda kendilerini emniyete alma güdüsüyle -ki bu zaman zaman üniversitelerde başörtüsü serbestisine ileride baskıyla açıkların da kapanabileceği endişesiyle karşı çıkma gibi 'önleyici saldırı'lar şeklinde tezahür edebiliyor- psikolojik olarak yıpranagelmıştır. Karşılıklı empati eksikliği, bütün bu travmaların ve stresin derecesini artırdıkça artırıyor. Ve maalesef Türkiye'de adı konulmamış bir soğuk iç savaş yaşanıyor.

Uzun lafın kısısı, topyekûn post-travmatik stres sendromundan muzdarip, hâlâ travmalar yaşayan bir toplumuz. Paranoid davranışlara yol açan böylesine sorunlu bir psikolojik zeminde uzlaşma kültürünün pekişmesi, dolayısıyla demokratik tekamülün yeterince hızlı gerçekleşmesi beklenemez. Yaralı toplumsal kesimlerin resmî kurumlar içindeki izdüşümleri, normalde siyasi kaos ve iç huzursuzluklarda hakem mercii olması gereken devlet aygıtını da sorunun parçası haline getirebilmektedir. Ülkemizde özellikle güvenlik ve yargı bürokrasisinin aşırı korumacılığı ve müdahaleciliği, büyük ölçüde bu arızalı sosyo-psikolojik ortamdan beslenmektedir.

Paranoyalarımız içeriyle sınırlı kalmayıp dış dünya algılamalarımıza da yansıyor. Özellikle Batı'ya ilişkin görüşlerimiz, derin kuşku ve korkuların tesirinde. İslam dünyasında yer yer kendini terörizmle de ifade eden Batı karşıtlığı, bence büyük ölçüde sömürgeciliğin yol açtığı travmalarla izah edilebilir. Bir başka deyişle, İslam dünyası, hâlâ post-kolonyal (yani post-travmatik) stres sendromu yaşamaktadır. İslam topraklarındaki Batılı (özellikle Amerikan) askerî varlığı, travmayı tetikleyici tesir icra etmektedir. TBMM'nin 1 Mart 2003 tezkeresini

reddinde, bu travmanın izleri görülmektedir. Evet, Türkiye, diğer İslam ülkelerinin çoğundan farklı olarak, fiilen bir Batı kolonisi hiç olmadı. Ancak Osmanlı Devleti, Batı'nın sömürgecilik gayretleri sonucu yıkıldı. Son dönem savaşlarımızın çoğunu da adı sömürgecilikle özdeşleşmiş ülkelere karşı verdik. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra ise Osmanlı'nın son döneminde zaten başlamış olan dolaylı ekonomik sömürgecilik ve etkisini son derece artıran kültürel koloniyalizm, farklı kesimlerde Batı'ya tepkiselliği körükleyen faktörler oldu. Hasılı Türkiye'de herkes nasıl birbirinden şüphe edecek bir şey bulabiliyorsa, Batı'dan rahatsız olmak için de değişik gerekçeler ortaya çıkabiliyor.

Tüm mezkur kaygılara rağmen, bir demokratik istikrar, dünyaya açılma ve refah projesi olarak Batılılaşma, Türkiye halkının geniş kesimlerinde hâlâ hüsn-ü kabul görmektedir. Bu noktada, İslam ve Türklerle tarihî çarpışmalarından dolayı kendi travmalarıyla malûl Batı'nın, post-travmatik stresimizi azaltmaya ne ölçüde katkıda bulunabileceği sorunsalına geliyoruz. Dilerseniz onu da gelecek hafta ele alalım...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Elin eşeğini çağırmak

Ali H. Aslan 2009.07.20

Türkiye'de toplumun kendi içinde ve devletle çatışmaları sonucu oluşan travmaların ve post-travmatik stresin tedavisine, dolayısıyla demokrasinin gelişmesine Batı ne ölçüde katkıda bulunuyor ya da bulunabilir? El-cevap:

Tedavi için önce teşhis, teşhis içinse dikkat ve ihtimam gerekir. Avrupa'yla ilgili o kadar emin konuşamam, ama ABD'nin özellikle Washington'un, teşhis ve tedavi şöyle dursun, Türkiye konusunda dikkat ve ihtimam evresine dahi gelebilmiş olmadığını söyleyebilirim. Buna son delil, Ergenekon davası sürecinde Türk demokrasisi adeta bir ölüm kalım savaşı verirken, olanların Amerika'da doğru dürüst gündeme bile gelmemesidir.

Kendimizi merkez ülke görüyor olabiliriz. Ama aldığımız tüm mesafeye rağmen, Batı'dan hiç de öyle görünmüyor. Türk-Amerikan ilişkilerini de yakından takip eden Beyaz Saray'a yakın bir uzman dostum, Türkiye'nin ABD için birinci, hatta ikinci dereceden önemli ülkeler grubuna dahi girmediğini söylemişti. Bürokratik kademeleriyle, düşünce kuruluşu uzmanlarıyla, çokuluslu şirketlerin temsilcileriyle, binlerce kişiden müteşekkil dış politika eliti arasında Türkiye ile yakından ilgilenenler çok küçük bir grubu teşkil eder. Washington'daki oldukça mahdut Türkiye uzmanlarıyla görüşürseniz, size en çok maruz kaldıkları ilgisizlikten yakındıklarını müşahade edersiniz.

Türkiye gibi ülkeler, özellikle uysal olduğu sürece, ABD'de pek dikkat çekmez. Yakın danışmanlarının Başkan Obama'yı ilk ziyaretlerinden birini Türkiye'ye yapmaya ikna edebilmiş olmasının temel nedeni, Türkiye'nin yakın dairede tutulamaması halinde ABD'nin başının ağrıyabileceği değerlendirmesidir. Bu, Türkiye'ye münhasır bir tavır da değildir. Global güçler genelde kriz idaresi ve zarar kontrolü endeksli mesai yapar. Dolayısıyla Türk demokrasisindeki post-travmatik stresin, Amerikan çıkarlarını doğrudan tehdit edecek ciddi bir sıkıntıya yol açmadıkça dikkat çekmesi çok zordur.

Burada ABD ve Avrupa'yı da birbirinden biraz tefrik etmek gerekir. Tam üyelik sürecinden dolayı Türkiye'deki iç sorunlarla AB çok daha yakından ilgileniyor. Amerika'nın kulağına ise davulun sesi uzaktan hoş geliyor. Türkiye'de demokratikleşme konusunda Amerikalılarda Avrupalılar oranında bir aciliyet hissi görmüyorum. Onlar meseleye daha tarihsel ve evrimsel perspektiften bakıyorlar. Demokrasi sorunları gündeme geldiğinde ta Tanzimat dönemlerine gidip Türkiye'de reformların almış olduğu mesafeyi nazara veriyorlar. Avrupalılar ise kulüp kapılarının eşikindeki bir ülkenin demokratikleşmede zaman zaman çukurlara düşe çıka, karınca

yürüyüşüyle mesafe almasından pek tatmin olmuyor. Bu nedenle onlar, Türkiye'de olanlara daha hararetli tepkiler verebiliyorlar.

Başta ABD olmak üzere Batı'nın en büyük ihmallerinden biri, Türkiye'nin NATO üyeliğini demokratikleşme çitasını yükseltme adına etkili bir araç olarak kullan(a)mamaları olmuştur. Askerin yasama, yürütme ve yargı mekanizmalarında demokratik kriterlerle bağdaşmayan keyfiyetteki nüfuzunun günümüz Türkiye'sinde gerçek manada modernleşmenin önündeki en büyük engellerden biri olduğunu, ülkenin yaşadığı travmaların çoğunda bunun payı bulunduğunu çok iyi biliyorlar. Ama mesela asker-sivil ilişkilerinde, Barış İçin Ortaklık programı çerçevesinde komünist kökenli yeni NATO adaylarına icbar edilen tipte bir demokratikleşme çitasını Türkiye için de koymayı düşünmediler. Resmî hedefi üye ülkelerde ve dünyada özgürlük ve demokrasiyi korumak olan NATO, 1952'den beri üyesi olan Türkiye'de defalarca yapılan doğrudan ve dolaylı askerî darbelere en hafif ifadesiyle göz yumdu. 'İrtica' ve terörle mücadele adına farklı dönemlerde işlenen kapsamlı insan hakları ihlallerine doğru dürüst ses çıkarmadı. NATO üyeliği, bu tür şenaatleri işleyenlere ve kurumlarına, uluslararası ve ulusal arenada bir nevi dokunulmazlık zırhı ve meşruiyet sağlamaktan öteye pek gidemedi. NATO, demokrasi etiğinde derin gedikleri olan bir üye ordunun, zaman içinde kendi başlarına da ne tür sorunlar açabileceğini göremedi. Bugün Türkiye'de ABD, AB ve topyekûn globalleşme karşıtı aşırı milliyetçi (ulusalcı) güçlerin sırtlarını en çok hangi kurumlara dayadıklarına şöyle bir bakılırsa, ne demek istediğim anlaşılır.

Washington'da birçokları mesela askerın sistemdeki aşırı baskınlığı ve Ergenekon davası gibi konularda, hâlâ üç maymunları oynuyor. Bu, büyük ölçüde dikkatsizlik ve umursamazlıktan, muayyen oranda da algıda seçicilik zaaflarından kaynaklanıyor. Hakperest bir Amerikan insan hakları savunucusunun bana söylediği şu söz, olayı çok iyi anlatıyor: 'Eğer Ergenekon davasında bir İslam fundamentalizmi boyutu olsaydı, o zaman herkes dikkat kesilirdi.' Bu anekdot da bizi, tarihsel ve kültürel travmalarla malul Batı'nın Türkiye'nin travmalarını aşmasına ne ölçüde katkıda bulunabileceği sorusuna tekrar getiriyor. Üstelik her ülkenin kendi derdi başından aşarken...

Hasılı Türkiye'deki demokrasi ve özgürlük savunucularına naçiz tavsiyem, Washington'a fazla bel bağlamamalarıdır. AB süreci ise tam üyelik hayal gibi görünse de, en azından reformlar adına sıkıca tutunulması gereken bir mekanizmadır. Ama neticede Türkiye'ye demokratik değişim gelecekse, bu büyük ölçüde içeride verilecek mücadeleler ve varılacak uzlaşılarda gerçekleşecektir. El elin eşeğini, türkü söyleyerek çağırır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD, Kürt açılımını neden destekler?

Ali H. Aslan 2009.08.03

PEW araştırma kuruluşunun 25 ülkede yaptırdığı son ankette Türkiye kamuoyu dünyada ABD hakkında en olumsuz kanaate sahip olanlar listesinin tepesindeki yerini üçüncü yıl üst üste korudu. (Türklerin sadece yüzde 14'ü ABD'yi tasvip ediyor.)

Obama yönetiminin başa gelmesinden sonra Türkiye dahil birçok İslam ülkesinde aynı anketin sonuçlarında ABD lehine az da olsa bir düzelme temayülü görünmekle birlikte, söz konusu coğrafyada Washington'a yönelik tepkiler sıcaklığını koruyor. Önce, bunun sebeplerini irdeleyen PEW Global Tavırlar Projesi Yardımcı Direktörü Richard Wike'a kulak verelim: "Bush yıllarında Amerika'nın imajı dünyanın büyük kısmında dibe vurmuş olsa da, Amerika'nın gücünden korkunun ve niyetlerine güvensizliğin kökleştiği İslam ülkelerinde Amerikan karşıtlığı her zaman daha derin olmuştur. Irak Savaşı Ortadoğu'daki Amerikan karşıtlığını yoğunlaştırdı ve

1990'ların başında ABD'ye yönelik tavırların nispeten olumlu olduğu Türkiye ve Endonezya gibi ülkelere yayılmasına sebebiyet verdi. Çoğu Müslüman, Bush'un teröre karşı savaşında İsrail'i koruma, Ortadoğu petrollerini kontrol etme ve dost olmayan Müslüman hükümetleri hedef alma gibi gizli güdüler gördü. Şu anda Beyaz Saray'da yeni bir ekip olmasına rağmen, güvensizliğinin büyük kısmı yerinde duruyor." (cbsnews.org, 31 Temmuz 2009)

Wike'in analizi gerçekçi ve isabetli. Türkiye'de ABD'ye ilişkin güvensizliği ve korkuyu besleyen başlıca faktörler arasında şüphesiz Kürt meselesi de var. Özellikle Irak Savaşı'nda Saddam Hüseyin rejimi alaşağı edildikten sonra Washington'un bölgedeki tüm Kürtlerin hamisi haline geldiği, Türkiye'den de toprak alacak bir bağımsız Kürt devletine zemin hazırlandığı ve hatta terör örgütü PKK'ya bile bu nedenle ABD'nin el altından kol kanat verdiği düşüncesi alabildiğine yaygınlaştı. Nitekim Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'nun (USAK) Mart 2006 tarihli anketinde katılımcıların yüzde 83'ü 'Sizce ABD Irak'taki PKK kamplarını kapatacak mı?' sorusuna 'Hayır' cevabını vermişti. 'Ortadoğu'da Türk-Amerikan ilişkilerini bozan en önemli neden nedir?' sorusunda ise yüzde 42 ile en çok işaret edilen konu 'ABD'nin PKK politikası' çıkmıştı.

Başbakan Erdoğan ile Başkan Bush'un 5 Kasım 2007'de Beyaz Saray'da anlık istihbarat paylaşımı anlaşması yapmalarına dek ABD'nin PKK'nın Kuzey Irak'taki dokunulmazlığına adeta çanak tutması, bu kanaatlerin oluşmasına katkıda bulundu. Ancak o dönemden bu yana Washington'un gerek PKK'ya karşı operasyonel mücadelede, gerek federal Irak ve bölgesel Kürt yönetimini daha fazla işbirliğine teşvik noktasında gayretlerine rağmen, Türkiye kamuoyunda ABD'nin Kürt meselesine yaklaşımına ilişkin derin kuşkuların izale olduğu söylenemez.

O gün Bush yönetiminin PKK konusunda tavrını değiştirmesine yol açan temel argümanlar her ne idiye, bugün Obama yönetiminin aynı politikayı devam ettirmesi ve Kürt meselesine kapsamlı çözüm gayretlerini teşvik etmesinin gerekçeleri de onlar. Amerikalılar, Türkiye'yi cezalandırma ve neticede kaybetmenin ABD'ye maliyetinin, tekrar kazanmaya çalışma zahmetinden daha ağır olduğunu anladılar. 1 Mart 2003'teki derin tezkere krizinden sadece birkaç yıl sonra stratejik çıkarları gereği Türkiye'yle yeni bir sayfa açan Washington, hem devlet hem kamuoyu nezdinde ilişkileri kırılğanlaştıran PKK'yla mücadele konusunda daha aktif katkıda bulunma kararı verdi. Ancak son tahlilde ABD için ideal senaryo, terörizmin neş'et ettiği bataklığın kurutulması, yani soruna kapsamlı ve kalıcı sivil çözüm bulunmasıdır. Böylelikle, başı daha az ağrıyacak ve biraz daha istikrara kavuşacak bir Türkiye'nin, ABD'nin de başını talepleriyle ya da takozlarıyla eskisi kadar ağrıtmayacağı umuluyor. Zira Ankara, ABD ve diğer Batılı müttefiklerinden başta terör sorunu olmak üzere çeşitli mevzulardaki hayal kırıklıklarının acısını zaman zaman söz sahibi olduğu NATO türü mahfillerde çıkarabiliyor.

Terör sorununun kontrol altına alınması, mesaisi nispeten rahatlayacak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bazı imkânlarının mesela Afganistan gibi sorunlu NATO operasyonlarında değerlendirilmesi yolundaki talepleri artırabilir. Türkiye'nin Kürt devleti paranoyasını aşması, ABD'nin İran ve Suriye rejimlerini zayıflatmak için oralardaki Kürt nüfus üzerinden yürütmek istediği istihbari operasyonları da kolaylaştırabilir. Bunların hepsi ABD'nin işine gelen şeyler.

Unutmayalım; Bush yönetimini Kuzey Irak'ta PKK'ya karşı harekete geçmeye iten en etkili faktörlerden biri, Türkiye'nin sınıra askerî birlikler yığarak lisan-ı haliyle işgal tehdidinde bulunmasıydı. Böyle bir ihtilaf Washington'un Irak planlarını (ki bunların arasında Türkiye ile Irak'ı sağlam müttefik haline getirmek de var) ciddi şekilde akamete uğratabilir, Amerikan yönetimini kendi kamuoyu ve dünya nezdinde küçük düşürebilirdi. Irak ABD ordusunun kontrolünde iken bile buna cesaret edebileceğinin işaretlerini veren Türkiye'yi, Amerikan birlikleri çekildikten sonra benzer şekilde davranmaktan ne alıkoyabilir? Olsa olsa, PKK'nın şiddeti bırakması, Kürt meselesine kapsamlı çözüm yolunda ilerlenmesi, Kuzey Irak Kürt yönetimiyle ve Bağdat'la angajmanın pekişmesi. Halihazırdaki Amerikan politikasını, tam da bu konularda kolaylaştırıcılık olarak nitelendirebiliriz.

ABD'nin bölgesel ve global siyasetinde -müspet ya da menfi- giderek daha fazla rol oynama potansiyeli taşıyan Türkiye'de şiddet boyutu olan ve iç istikrar ile bölgesel çıkarları tehdit eden Kürt meselesi artık kendi haline bırakılamaz gibi görünüyor. Washington için en iyi Türkler ve Kürtler, öncelikle birbiriyle, tercihan ABD ile de barışık olanlardır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Obama'nın sağlık savaşı

Ali H. Aslan 2009.08.17

"Bir Amerikan başkanı için çözüm zorluğu açısından dış politikada Ortadoğu sorununa benzeyen en büyük iç meselelerden biri nedir?" deseniz tereddütsüz "sağlık sistemi sorunu" derim.

Ortadoğu meselesi, Amerikan yönetimleri için, içte ve dışta birçok farklı lobinin müdahil olduğu, çetrefilli bir sorun. Amerika'nın sağlık sistemi de tıpkı Ortadoğu gibi dokunanı yakan bir iç savaş alanı. Başkan Obama, işte bu alana girerek kurulu sağlık düzenine ya da -daha doğru tabirle- karmaşasına savaş açma kararı verdi. Büyük cesaret!

Önce, 'Amerika'da sağlık karmaşası da ne demek, dünyanın en süper gücünde hiç olur mu öyle şey?' diyenleriniz varsa, ana hatlarıyla tabloyu çizelim: Sosyal devlet anlayışından oldukça yoksun, halk sağlığının kapitalist mantıkla büyük oranda özel sigorta şirketlerinin insafına terk edildiği bir sistemden bahsediyoruz. Söz konusu sistem, aşırı fakir ve düşkün azınlığı nispi sağlık güvencesi altına almakla beraber, orta sınıfın çoğunluğunu pahalı, verimsiz ve devlet denetiminden kayda değer ölçüde yoksun bir özel sigorta diktasına mahkûm ediyor. Hiç sigortası bulunmayan 47 milyon kişi ise cabası.

Birinci dereceden kârı amaçlayan özel sağlık sigortası şirketlerinin insan sağlığına yaklaşımları, bir zamanlar kölelere reva görülenleri aratmıyor. Mesela sigorta şirketleri, sağlık durumunuzu didik didik edip, işine gelmeyenleri müşteri olarak kabul etmeme ya da sigortadan çıkarma hakkına sahip. Sırf bu nedenle Amerika'da hayatını kaybedenlerin sayısı herhalde en az birkaç Vietnam Savaşı'nı geçmiştir. Nitekim Obama, New York Times'da dün yayınlanan makalesinde, sigorta şirketlerinin bazı şenatlerinden örnekler de veriyordu. Mesela safra taşı olduğunu önceden bildirmediği gerekçesiyle kemoterapi sırasında sigortası kesilen ve hayatını kaybeden bir adamın hikâyesi gibi.

Obama'nın sağlık savaşı, sadece sağlık sektöründeki güçlü lobilere değil, aynı zamanda cehalete, aymazlığa ve art niyetlilere karşı. O nedenle karşı tarafın medyayı kullanarak yaptığı psikolojik savaş operasyonlarına o da medya üzerinden cevap veriyor. Her fırsatta halkla toplantılar düzenleyerek reform planlarına ikna etmeye çalışıyor.

Üzerinde tartışmanın yapıldığı reform teklifi, şu anda yasama sürecinden geçiyor. Farklı siyasî görüşlerin ve lobilerin etkin olduğu Kongre'de büyük oranda liderlerinin arkasında duran Demokratik Partililerle Cumhuriyetçi muhalefet arasında amansız bir mücadele yaşanıyor. Kongre, tatil dönüşünde yani eylülde nihai kararını verecek.

Sosyal kaygıları baskın bir başka başkan olan Bill Clinton da o zamanki First Lady Hillary Hanım'ı cepheye sürerek kapsamlı bir reform teşebbüsünde bulunmuş, ancak Clinton'ların tüm savaş kabiliyetlerine rağmen, lobilerin fendi baskın çıkmıştı. Bakalım Obama dayanabilecek mi?

Kurulu düzenden nemalananlar, tüm statükocular gibi, korku taktikleriyle kamuoyunu reforma karşı dolduruyor. Mesela sigortasızları sigortalamak için 10 yılda tahsis edilmesi ve zenginlere ek vergi gibi kaynaklardan da beslenmesi beklenen 1 trilyon doları nazara veriyorlar. (Oysa halihazırda ülke, her yıl bu paranın iki katından fazlasını sağlığa harcıyor ve üstelik verim de alınamıyor.) İşin enteresan tarafı, Amerika'yı Afganistan ve Irak batağına saplayan ve tahminlere göre en az birkaç trilyon dolar kaybettiren bazı Cumhuriyetçilerin para gerekçesiyle reforma itiraz edenlerin başını çekmesi. Cumhuriyetçilerin hem Beyaz Saray'ı hem de Kongre'yi kontrol ettikleri dönemlerde kanayan sağlık sistemindeki adaletsizliklere ilişkin herhangi bir köklü reform önerisi getirmemiş olmamaları dikkat çekiyor. Zenginlerin en çok tercih ettiği partinin sağlık sigortası konularında haliyle biraz tuzu kuru...

Obama, reform planının partizan siyasetle değil, insanların hayatını ve geleceğini kurtarmakla alakalı olduğunu söylüyor. Ama muhalifleri, özellikle halkın kafası karışık kesimlerini kendilerine çekmek için alabildiğine gayret gösteriyor. Nitekim şu anda halkın büyük kısmının plana ilişkin kuşkuları var. Öte yandan bu, Obama'nın sağlık inisiyatifini birinci dereceden siyasî ve popülist kaygılarla yapmadığının delili.

Dış politika camiasının not etmeyi düşünebileceği birkaç nokta ise şunlar: Obama, sağlık reformu teşebbüsüyle siyasî riskleri de göze alarak doğru bildiği şeyleri yapmaya çalışan bir lider profili çiziyor. Bu karakteri, dış politikada da etkili olabilir. Obama, eğer sağlık reformu inisiyatifinde başarısız olursa, bu kez seçeceği muayyen bir dış politika hedefinde başarıya odaklanabilir. Başarı durumunda ise yenilenmiş bir özgüvenle ve artan zamanıyla dış politikaya daha fazla eğilebilir.

Obama'nın kodaman lobilerle savaşında galip gelerek sağlık reformunu gerçekleştirmesi, ülkesinde ve dünyada kimsesizlerin kimsesi olma keyfiyetini geliştirebilir. Başka dünya liderlerine ilham kaynağı olabilir.

Gazası mübarek ola!..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'ye neden Kennedy'ler lazım?

Ali H. Aslan 2009.08.31

Hükümetin 'Kürt açılımı' tartışmaları nedeniyle Türkiye'de siyasetin seviyesinin iyice düştüğü şu günlerde, Amerika'da siyasetin seviyesini yüksek tutan kilit isimlerden biri; Senatör Edward Kennedy, hayatını kaybetti.

Kennedy, 47 yıllık senatörlük kariyerine ülkesi ve halkı adına birçok hayırlı işi sığdırdı. Zengin ve güçlü bir ailenin mensubu olarak fakir ve zayıfların hakları için büyük kavgalar verdi. En güzel hasletlerinden biri ise kendi partisinden ve siyasî görüşünden farklı cephelere de el uzatarak 'compromise' yoluyla kanun çıkarma kabiliyetiydi.

'Compromise'ı İngilizce olarak yazdım. Çünkü tam Türkçe karşılığı olan kısa bir kelime bulabilmiş değilim. 'Karşılıklı olarak bazı şeylerden fedakârlık ederek bir anlaşma ya da uzlaşma zeminine ulaşmak' demek. 'Taviz' kelimesi tek taraflı feragat anlamına geldiği için bence 'compromise'ı tam karşılamıyor. (Belki dilimiz, siyasî ve sosyal hayatımızda da tezahürleri görülen 'compromise' eksikliğinden dolayı bu mefhumu uygun bir kelime üretememiştir...)

Bir demokrasinin başarısı, önemli ölçüde 'compromise'lara bağlı. Karşılıklı tavizler verilmeden ne iç ne de dış sorunlar çözülebilir. Haddizatında diplomasi temelde 'compromise' prensibine dayalı bir sorun çözme sanatıdır. Bir 'compromise' cenneti olan ABD'den Türkiye'yi içten ve dıştan kemiren en önemli sorunlardan

olan Kürt meselesine ilişkin sergilenen bazı katı tavırları izleyenler, şaşkınlıklarını gizleyemiyor. Hele Türk Hariciye'sinin rahle-i tedrisinden geçip siyasete girmiş bazı muhalefet erbabının söyledikleri, ciddi hayal kırıklığına ve rahatsızlığa yol açıyor. 'Compromise' kültüründen nasibini almamış görüntüsü veren bu zihniyetin Türkiye'de iktidara gelmesi durumunda neler olabileceğini kara kara düşünüyorlar.

Aynı zihniyet, birçok derin iç sorun gibi Kürt meselesini de her fırsatta günah keçisi Amerika'ya dayandırarak çözümsüzlüğe itiyor. Neymiş? Hükümetin son açılım gayretleri, Amerikan projesiymiş. Nitekim Washington'da Atlantik Konseyi adlı bir düşünce kuruluşunda benzer görüşler serdedilmişmiş. Al sana delil!

Saçma sapan komplo teorilerine, dünyanın nasıl işlediğinden haberdar olmayan kitlelerin inanması mazur görülebilir. Ama özellikle Batılı eğitim sisteminden geçmiş, güya analitik kafalı ve hatta tüm siyasî felsefesini 'dogmatik' düşüncelerle mücadeleye adanmış olmakla övünen bazı çevrelerden böyle şeyler duymak inanılır gibi değil. Ya anomalik ve patolojik bir durum söz konusu. Ya ortada ciddi bir cehalet var. Ya da son derece gayri ahlâkîce siyasî istismar yapılıyor.

Kürt meselesi bidayetinden beri uluslararası camiada sırf Türkiye'nin iç işleri olarak görülmemiştir. (Çünkü Kürtlerin anayurdu, Ortadoğu coğrafyasının en kritik yerlerinden biri.) Bir dünya gücü olarak ABD de bu meseleye ilişkin kanaatlerini açık kanallardan ya da resmî görüşmelerle usturuplu şekilde iletegelmiştir. Konuyu bilsin ya da iyi bilmesin, birçok Amerikalı uzman, kamuoyuna çeşitli toplantılarda ve raporlarla konuyla ilgili çeşitli perspektifler sunmuştur. Ortaya atılacak herhangi bir çözüm planında benzer görüşlerin neş'et etmesinden doğal bir şey olamaz. Kaldı ki yabancıları anlayıp dinlemenin, makul fikirleri varsa değerlendirmenin ne zararı var? Yeter ki Türkiye'nin işine yarasın.

Amerika'yı birçok konuda eleştirebilirsiniz. Ben de yeri geldiğinde eleştiriyorum. Ama her şeye rağmen, Kürt meselesine yaklaşımda, özellikle devletçi perspektiften bakıldığında en son eleştirilecek Batılı ülkelerden biridir. Terörle mücadele adı altında yapılan nice insan hakları ihlallerine rağmen ABD, çeşitli uluslararası mahfillerde Türkiye'ye bu konuda hep kefil olmuştur. PKK'yı resmen terör örgütü olarak nitelendiren ilk Batı ülkesi ve NATO müttefikidir. ABD'nin bu tavrı, Avrupa Birliği ve diğer birçok ülke üzerinde de baskı oluşturmaktadır. Amerikalıların yardımı olmasa, bugün Abdullah Öcalan siyasî fetvalarını herhalde İmralı'da hapisten değil, başka bir ülkeden veriyor olurdu. PKK son dönemde Kuzey Irak'ta askerî ve siyasî açıdan giderek daralan bir kıskaca girdiyse, bunda ABD'nin son dönemlerdeki istihbarî ve diplomatik desteğinin payı büyüktür. Bush ve Obama yönetimleri, PKK'yı resmen Türkiye ile 'ortak düşman' ilan etmiştir. Öte yandan hemen hemen istisnasız tüm Amerikan hükümetleri, Türkiye'nin askerî mücadelesine destek vermekle beraber, soruna 'kapsamlı çözüm' bulunması için de sürekli telinde bulunmuştur. (Yani bu işin miladı ABD'nin Irak'tan asker çekme kararı falan değil.) O halde soruna kapsamlı çözüm aramış, arayan ve arayacak herkesi gayri millî bir Amerikan projesinin parçası mı addedeceğiz?

Kürt açılımını da kapsayan demokratik açılımın ABD'nin de çıkarına olduğu doğrudur. Çünkü ABD, kendi elini yeterince taşın altına koymasa dahi, son tahlilde Türkiye'nin Batı sistemine daha kolay entegrasyonunu sağlayacak bir demokratik iç istikrardan yanadır. İşin bölgesel çıkarlara yansımaları da cabası. Ancak hem Türkiye'nin hem ABD'nin ortak çıkarına olan şeyleri sanki sadece Washington'a hizmet ediyormuş gibi sunmak, illüzyonculuktur.

İktidar olsun muhalefet olsun siyaset arenasında tüm oyuncularımızın gerek kendi aralarında gerek ülke sorunlarının çözümünde 'compromise' geleneğini benimsemesi ve ona sınıksız sarılması gerekiyor. Hayalim, Edward Kennedy gibi gücünü büyük ölçüde halkın teveccühünden, prensipli duruşlarından ve 'compromise' kabiliyetinden alan nispeten bağımsız siyasî figürlerin Türkiye'de de yetişmesine imkân verecek bir demokratik

zeminin oluşması. Aksi halde Türkiye'nin Kürt meselesi dahil büyük sorunlarına görünür gelecekte kalıcı çözüm bulunması oldukça zor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

24 Nisan sendromuna tamam mı, devam mı?

Ali H. Aslan 2009.09.07

Türkiye ile Ermenistan arasında imzalanan son protokoller sayesinde, komplo teorisyenlerine yine gün doğdu. Dolayısıyla, geçen hafta 'Kürt açılımı'nda Amerika'nın rolüne ilişkin söylediklerimin bir benzerini 'Ermenistan açılımı' için de tekrarlama ihtiyacı hasıl oldu.

Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleştirilmesinin Amerikan yönetiminin çıkarına olduğu muhakkak. Amerikan hükümetleri oldum olası bu konuda aynı mesajı ikrar ediyorlar. ABD'nin bir global güç olarak çeşitli hamleleri ile süreçte kolaylaştırıcı rol oynadığı da biliniyor. Ama tıpkı 'Kürt açılımı' gibi Ermenistan açılımını da sırf bir Amerikan projesinin ürünü olarak görmek, hiç akıl kârı değil.

Erdoğan hükümeti cenahından bakıldığında, Ermenistan'la ilişkilerin normalleştirilmesi kararının getiri hanesinde birçok şey görülüyor. ABD ile ilişkilerde en sıkıntı verici konulardan birinden kurtulmak, onlardan sadece bir tanesi. Ankara, her şeyden önce, 'komşularla sıfır problem' stratejisinin eksik halkasını tamamlamak istiyor. Başta Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu olmak üzere Türk diplomasi camiası yıllardır bu vizyoner barış projesini gerçekleştirmek için büyük özverilerle çalışıyor. Türkiye'nin çıkarları söz konusu olduğunda, aynı fikirde değilse Washington'a hayır diyebilmiş ya da Amerikalıları rahatsız edebilmiş bir hükümet var Ankara'da. (Mesela Bush hükümetinin İran ve Suriye'ye sıkı izolasyon politikası güttüğü dönemlerde Ankara, Amerikan kırmızı çizgilerini çiğnemekten çekinmiyordu.) Şimdi aynı hükümet niye sırf ABD'nin hatırı ya da çıkarı için Ermenistan'a açılım yapsın ki?

Türkiye'de protokollere karşı çıkanlar, aynı zamanda Ermeni soykırım iddialarına karşı en sert tonda konuşanlar. Ama ne ilginçtir ki, Ermeni lobisinin önde gelenleri de varılan mutabakata Türkiye'ye relatif avantaj sağlayacağı endişesiyle karşı çıkıyor. Mesela Kongre'de Ermeni tasarılarının baş aktörlerinden Adam Schiff, tarihçiler komisyonu kurulması kararını 'saygı duyulamayacak bir fikir' olarak nitelendirdi. Ermenistan'la normalleşme gayretlerine aşırı milliyetçi reflekslerle muhalefet edenler, bilmeden Schiff gibi Türkiye münekkitleriyle aynı safta yer almış olmuyorlar mı?

Tekrar edeyim: Ben, bu süreçte Washington faktörü etkili olmamıştır demiyorum. Sadece, birileri gibi ABD'yi işin merkezine yerleştirmiyorum. Washington'un normalleşmeyi desteklemek için kendine göre sebepleri var.

Amerika'daki çözümsüzlük lobisi, iddia edilen soykırımı resmen tanıma gayretleriyle, Washington'daki tüm hükümetlerin başını ağrıtagelmıştır. Aslında pragmatik Amerikan dış politika elitinin soykırım meselesini fazla önemsemediği söylenemez. Nispeten idealist bir kısım Amerikalı devlet erbabı tabii ki var. Ancak onların sayısı ve gücü, denkleme değiştirmeye yetmiyor. Amerikan başkanları ve Kongre'deki liderler, şimdiye kadar Türkiye'yle ilişkileri bozmaktansa, Ermeni lobisinin çıkardığı gürültüye katlanmayı tercih ettiler. İdealist çizgiye en yakın son dönem Amerikan başkanı, Barack Obama. Fakat o bile, Türkiye'yi küstürmeyi göze alamadı. Diğer yandan prensiplerinden ve taahhütlerinden fazla taviz vererek siyasi bedel de ödemek istemiyor.

Ermeni Anma Günü 24 Nisan'dan birkaç hafta önceki Türkiye ziyaretinde Obama, Ermenistan'a açılım hususunda Ankara'nın ciddiyetine ikna edildi. 22 Nisan'da Türkiye ile Ermenistan normalleşmenin yol haritasını açıkladı. Obama'nın geleneksel 24 Nisan açıklamasında soykırım ifadesini geçirmemesinin önemli

sebeplerinden biri buydu. Ancak Azerbaycan'ın önceden iyi hesap edilemeyen sert tepkisi ve bunun iç siyasete yansımaları hükümette duraksamaya yol açtı. Öyle ki, Karabağ sorununun çözümü normalde önşart olmadığı halde Başbakan Erdoğan o yönde beyanatlar vermek durumunda kaldı. Bu durum, Amerikan cenahında hayal kırıklığına yol açtı. 31 Ağustos'ta son protokollerin ilanı ise Washington'u biraz rahatlattı ve memnun etti.

Obama yönetimi, hem Azerbaycan'ın muhtemel tepkisinin bastırılmasında hem Karabağ meselesinde bir ilerleme sağlanmasının kolaylaştırılmasında gönüllü rol almış durumda. İlginç olan, bölgede rakip olarak gördükleri Rusya'nın gerek Ermenistan açılımına ilişkin gerekse Minsk Grubu'ndaki tavırlarını oldukça yapıcı bulmaları. Normalde Güney Kafkasya'da Amerika, Rusya ve Türkiye'nin mutabık kaldığı bir meselenin daha çabuk hallolması beklenir. Ancak modern uluslararası ilişkiler ortamında işler artık kapalı kapılar ardında tamamına erdirilemiyor. Kamu diplomasisi çok önemli bir değişken. Eğer Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan'daki kamuoyu tepkileri iyi yönetilemezse, bunun iç siyasete yansımaları olacak ve protokoller büyük ihtimalle onay makamı olan parlamentolarda takılıp kalacaktır.

Bölgedeki kördüğümü çözmek isteyen herkes önümüzdeki birkaç ay içinde Karabağ sorunda kamuoylarına başarı olarak sunulabilecek bir ilerleme sağlamaya çalışıyor. Bakan Davutoğlu'nun bu işe büyük mesai harcadığına emin olabilirsiniz. Benzer iradeyi başta ABD ve Rusya olmak üzere global oyuncular ve bölgedeki diğer taraflar ortaya koyabilirse, belki neticeye varılabilir. Diğer yandan Türk hükümeti, Kürt meselesi gibi siyasî sermayesinin çoğunu tüketmeye namzet bir karadeliğe el atmışken, Ermenistan'la açılımın muhtemel bedellerini ödemeye ne ölçüde cesaret edebilir, emin değilim.

Gönül ister ki, Karabağ'da bir ilerleme sağlansın, Azerbaycan daha yapıcı bir tepki versin, muhalefet tansiyonu düşürsün ve Türkiye-Ermenistan normalleşme planı resmen uygulansın. Böyle bir senaryo, Türk-Amerikan ilişkilerinde de rahatlatıcı bir etki yapacaktır. Amerikan hükümetinin, soykırım lobisinin uçuk taleplerine hayır deme kabiliyeti artacaktır. Aksi halde 24 Nisan sendromuna devam... a.aslan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney ruhu, Kuzey ruhu

Ali H. Aslan 2009.09.14

11 Eylül saldırılarının sekizinci yıldönümünden iki gün önce, çarşamba günü, Başkan Barack Obama'yı Amerikan Kongresi'ne hitap ederken gördük.

Mevzu, 'teröre karşı savaş' değildi. 'Şer eksenini'nden falan da bahsetmiyordu. Görünen o ki; Amerika'nın 'Karaoğlan'ı seleflerinin yaptığı gibi terör paranoyası pompalamak, bir yangının küllerini yeniden yakıp geçmek istemiyordu. Daha insani, daha ciddi bir soruna parmak basıyordu. Yaklaşık 300 milyon nüfuslu bu ülkede hemen herkesi şöyle ya da böyle olumsuz etkileyen sağlık sistemine neşter vuruyordu.

Derken, beklenmedik bir şey oldu. Güneyli bir Temsilciler Meclisi üyesi, Joe Wilson, kendini tutamayıp milyonlarca kişinin de ekranlardan izlediği konuşmayı, Başkan'a, 'Yalan söylüyorsun' diye bağırarak böldü. Herkes şoke olmuştu. Eminim ki birçok Cumhuriyetçi Partili meslektaş bile, Wilson'un Amerikan siyasî ahlâkıyla bağdaşmayan bu çirkin davranışı karşısında yerin dibine girmişlerdi.

Ne diyordu Obama? İsim vermeden, bazı muhaliflerinin, sağlık reformuyla ilgili kamuoyuna yaydıkları bilgilerin 'yalan' olduğunu kaydediyordu. Doğru söylüyordu. İsim vermiyordu, adres göstermiyordu, ama bilen biliyordu. Bir kısım Cumhuriyetçilerden ve muhafazakârlardan bahsediyordu.

İşin ironik yanı, yalan üretmede ve kitleleri kandırmada pek mahir olduğunu 11 Eylül sonrası dönemde dünya âleme ispatlayan bir siyasî çizginin temsilcisinin Obama'yı alenen yalancılıkla itham etmesiydi. O geleneğin binlerce temsilcisi, önceki gün Washington'da yaptıkları protesto gösterisinde isyan bayrağını Wilson'dan seve seve teslim alacak ve Obama aleyhinde 'yalancı' diye slogan atacaklardı.

Sağlık reformu vesilesiyle başlayan tartışmanın harareti ve muhalefetin dozajı, insana bunun basit bir siyasî anlaşmazlıktan çok öte, kökü çok daha derinlerdeki bir hazımsızlığın eseri olduğunu düşündürüyor. Sanki dersiniz ki, Güney-Kuzey savaşı yeni bitmiş ve başkanlığa kölelik karşıtı Abraham Lincoln değil de, bizi bir siyah köle, yani Barack Obama seçilmiş. Bazı kesimlerdeki ırkçı güdüler o kadar taze gibi...

Şimdiye dek her zamanki efendi üslubuyla muhalefeti de çözüme ortak etmeye çalışan Obama, karşılığında sistematik bir şeytanlaştırma ve ötekileştirme projesinin objesi haline getirildi. Bu projeye karşı en güçlü silahı, Kongre'deki son konuşmasında da tekrar ispatladığı hitabeti ve ikna gücü. Ancak 21. yüzyılın en azından başları itibarıyla dünyaya liderlik eden bir ülkede olayları siyah-beyaz gören ve kolayca provoke olabilen insanların çokluğu (çoğunluğu demiyorum) doğrusu biraz ürkütücü. Daha da kaygı verici olan, bu insan malzemesini siyaseten istismar etmek isteyenlerin cüreti.

Hani Türkiye'deki içine kapanmacı, statükocu ve yabancı düşmanı ideolojiler eleştirirken laf 'Sevr Sendromu'na getirilir ya. Üzerinden bir asır geçmiştir ama Osmanlı'nın Batılı devletlerce parçalanışı ve yıkılışı toplumsal şuurlarımızda çok derin izler bırakmıştır ki; mevcut siyasî ve sosyal hayatımızdaki anormalliklerinin çoğunun kaynağı o travmadır. Günümüz Amerikan siyasî ve sosyal hayatındaki bazı sorunlar da Kuzey-Güney iç savaşına (1861-1865) dayanır desek abartmış olmayız.

Amerikan muhafazakârlığı ve sağcılığı, iç savaşı kazanan Kuzey eyaletleri önderliğinde otoritesi pekişen federal hükümete en hafif ifadesiyle kuşkuyla bakan, hayatın her alanında merkezî idarenin rolünü asgariye indirip kapitalist serbest piyasa oyuncularını ön plana çıkaran bir anlayışa dayanır. Amerikan liberallığı ve solculuğu ise federal hükümetin daha yetkili ve müdahil olduğu, devletin zayıfları biraz sübvans ettiği, nispeten ılımlı bir kapitalizm anlayışına sahiptir. Obama'nın giriştiği sağlık reformu, işte bu fay hattının tam orta yerine düşüyor. Bir yanda vatandaşa daha ucuz ve adil sağlık hizmeti verilmesi için devletin piyasayı denetlemesini kolaylaştırmak ve hizmetteki rolünü artırmak isteyen liberal eğilim. Öbür yanda 'Devlet elini serbest piyasadan çeksin, özel sigorta şirketlerine rakip çıkmasın' diyen muhafazakâr eğilim. Gri noktalar da çok, ama ana ayrışım bu.

Ayrışım bu felsefî noktalarla kalsa hadi neyse. ABD için asıl tehlikeli olan, ideolojik farklılıkların zaman zaman kültürel ve sınıfsal kamplaşmalar şeklinde de kendini hissettirmesi. Kongre üyesi Wilson'un Obama'ya itirazı sadece ideolojik temelde olsaydı, herkesin içinde 'yalancı' diye bağırarak derecede yoğun bir duygu boşalması gerçekleşmezdi bence. Nitekim siyasî psikanaliz yapmak için malzeme ararken şunu öğreniyoruz: Meğer Wilson, iç savaşta mağlup olan Güney'in birçoklarının ırkçılığın sembolü olarak görülen bayrağının South Carolina Eyalet Kongresi'nde dalgalanması için mücadele edenlerdenmiş.

"Amerika'daki bu iç sıkıntılardan bize ne?" diye soran olursa, saygıyla hatırlatırım. Amerikan dış politikasında son sözü söyleyen siyasî irade, kamuoyu eğilimlerinden kaydadeğer ölçüde etkilenir. 11 Eylül saldırıları Amerika'da 'öteki'lerden oldum olası hoşlanmayan 'Güney ruhu'nu hortlattı. Obama, 'öteki'yle daha barışık 'Kuzey ruhu'nu yeniden canlandırmaya çalışıyor. Yalnız son sağlık reformu tartışması da gösterdi ki; Güney ruhu, pabucu Kuzey ruhuna kaptırmaya hiç de meraklı değil. Allah korusun 11 Eylül benzeri bir provokasyon, Amerikan halkını tekrar tahrik edebilir. Ve kamuoyu baskısı Obama yönetimini de daha milliyetçi ve savaşkan bir çizgiye itebilir. a.aslan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Birinci ligde oynamanın riskleri

Ali H. Aslan 2009.09.28

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın BM Genel Kurulu açılış toplantıları vesilesiyle geldiği New York'tan G-20 zirvesini takip için geçtiğim Pittsburgh'ta bir Kanadalı meslektaş bana, "Keşke biz de BM Güvenlik Konseyi üyesi olabilsek. Sizinkiler çok iyi lobi yaptı ve başardılar." dedi.

Mutlu oldum. Dünyanın kaderine hakim olan BM Güvenlik Konseyi ve G-20 gibi yapılarda söz sahibi olabilmek, son dönem Osmanlı ve modern Cumhuriyet Türkiye'si için yakın geçmişe kadar sadece hayal idi. Bugün ise ülkemizin liderleri dünyayı yönetenlerin aile fotoğrafında ve mutfak masasında yer alıyor.

Türkiye'nin yükselişi, kaderin güzel bir cilvesiyle, dünyada yükselen güçlere daha fazla söz ve yetki verme eğiliminin arttığı bir döneme denk geldi. Başta ABD olmak üzere büyük güçler, hatalarıyla sevaplarıyla birbirine bağı ve bağımlılığı artan dünyada artık sistemi tek taraflı yürütemeyeceklerinin farkına vardı. İşte bu nedenle yeni bir dünya düzeni şekillendiriliyor. Ve bu düzende Türkiye de üst sıralarda yerini alıyor.

Eskiden en zengin ve etkili 8 ülkenin tepe yöneticileri G-8 adıyla bir araya gelir, diğer tüm ülkelerin de kaderine etki eden siyasi ve ekonomik kararlar alırlardı. Şimdi Türkiye'nin de bünyesinde yer aldığı 20 ülke bu rolü üstleniyor. Pittsburgh zirvesinde G-20'nin normalde bakan düzeyinde olan toplantılarının daimi olarak tepe liderler düzeyine çıkartılarak G-8'in yerini alması kararlaştırıldı. Dünyadaki 17. büyük ekonomi olarak Türkiye de orada.

Güçlenmek, yükselmek ve daha fazla söz sahibi olmak tabiatıyla milli onurumuzu okşuyor. Hareket kabiliyetimize, ulusal çıkarlarımıza katkıda bulunuyor. Ancak aynı zamanda sorumluluklarımızı da artırıyor. Sırf kendi çıkarlarımız değil, global ortak çıkarlar perspektifinden de olaylara bakma; yeri geldiğinde bazı politikalarımızda daha ileri ya da biraz geri adım atma ihtiyacını ortaya çıkarıyor.

Dünyaya istikrar ve refah getirmeyi hedeflediğini bildiren icracı üst kurullar içinde yer alan bir ülkenin her şeyden evvel kendi iç istikrarını tehdit eden büyük sorunları çözmesi ya da en azından kaydadeğer ölçüde iyileştirmesi gerekiyor. Türkiye'nin kazandığı yeni uluslararası profil, büyük kitleleri ilgilendiren Kürt ve İslam meselelerinin, en geniş manasıyla ifade özgürlüğü sorunlarının, uygun şekilde hal çaresine bakılmasını icbar ettiriyor.

Türk dış politikasının da hem altyapısıyla hem üstyapısıyla bu yeni konuma göre ayarlanması söz konusu. Ankara, bölgesinde ve dünyada sorunların değil çözümlerin parçası olma kararını bir süredir vermiş görünüyor. 'Komşularla sıfır problem' stratejisi ve bu çerçevede Yunanistan, Kıbrıs, Ermenistan, Suriye gibi sorunlu alanlarda atılan iyi niyetli adımlar bunun göstergesi. Ayrıca 11 Eylül terör saldırıları sonrasında baş gösteren medeniyetlerarası çatışma ortamında 'medeniyetlerarası ittifak' gayretlerinin başını çeken ülkelerden biri haline geldik.

Bütün bunlar iyi hoş da, yedek kulübesinden çıkıp maça girmenin getirdiği ciddi sorumluluk ve riskleri de göz ardı etmemeliyiz. Artık top ayağımıza geldiğinde taca atma gibi bir lüksümüz olmayacak. Buna en iyi örnek de herhalde 'nükleer İran' meselesi.

İran'ın uluslararası toplumdan gizli şekilde yeni bir uranyum zenginleştirme tesisi kurduğunu itiraf etmesi, G-20 toplantılarına damgasını vurdu.

P5+1 grubunun İran yönetimiyle +1 Ekim'de Cenevre'de yapacağı ve ilk kez ABD'nin de doğrudan katılacağı toplantılar çok daha kritik hale geldi. Batılı liderler oldukça kızgın görünüyor. Doğrusu bu gelişme başta ABD Başkanı Barack Obama olmak üzere soruna diyalog yoluyla çözüm bulunmasını arzu edenlerin elini zayıflattı. Öte yandan BM Güvenlik Konseyi'nde veto yetkisine sahip olan Rusya, muhtemel bir uluslararası ambargo kararına eskiye nazaran daha sıcak hale geldiği sinyallerini veriyor. Çin ise hâlâ çekimser gibi görünüyor. Şu bir gerçek ki; Tahran eğer saklambaç oynamada ısrar ederse, dünyayı gergin bir dönem bekliyor. İran'a muhtemel bir ambargo rejimi uygulanması kararının Türkiye'ye hem siyasî hem ticarî açıdan baskılar oluşturacağı muhakkak. Askerî müdahaleyi hâlâ güçlü bir seçenek olarak görmüyorum, ama İsrail faktörünü hiç yabana atmamakta fayda var.

Türkiye, Batı ile İslam dünyası arasında çok özel konumda bir ülke. Her iki kutupla da entegrasyon halinde olmak istiyor. İran sorunu gibi medeniyetlerarası konfrontasyonu provoke eden durumlarda Ankara'nın tutumu daha bir önem taşıyor. Şüphesiz Türkiye'yi İran'a karşı da, Batı'ya karşı da kışkırtmak isteyenler var. Mesela öğrendiğime göre New York'ta Amerikan Yahudi toplumunun önde gelenleriyle görüşmesinde Başbakan Erdoğan'a İran Devlet Başkanı Mahmud Ahmedinejad'ın BM konuşmasını boykot etmesi telkininde bulunulmuş. Diğer yandan hükümet, İsrail'le ve Batı'yla arasına daha fazla mesafe koyması yönünde iç ve dış siyasî baskılara da maruz kalıyor.

Sözün özü, dünyanın birinci liginde oynamak zevkli ama aynı zamanda riskli. Türk diplomasisinin zihnine kuvvet...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin İran politikası ABD'den nasıl görünüyor?

Ali H. Aslan 2009.10.05

Cenevre'de yapılan müzakerelerde Tahran'ın yeni ortaya çıkan nükleer tesisini uluslararası denetime açmaya ve ürettiği zenginleştirilmiş uranyumun bir kısmını Rusya'ya göndermeye razı olması, Batı ile İran arasında giderek kızışan ihtilafta taraflara geçici de olsa bir nefes alma imkânı sağladı.

Ama Obama yönetiminin kamuoyuna verdiği olumlu tepkilere rağmen, Washington'a İran'da nihai çözüm noktasında karamsarlık hakim.

Tahran ve uluslararası camiadaki baş destekçileri Moskova ve Pekin'e derin bir güvensizlik duyan Amerikan dış politika erki, BM'den yaptırım çıkarmanın ve rejim değişikliğinin zorluğunu göz önünde bulundurarak, orta vadede İran'ı çevreleme (containment) politikasına hazırlanıyor. Dolayısıyla sadece global güçlerin değil, Türkiye gibi bölgesel güçlerin tutumu da giderek daha önem kazanacak.

Bu nedenle, Washington'da Türkiye'yi Amerikan devleti adına takip eden dar çevre, Ankara'nın İran konusunda neler söylediğini şu sıralar daha bir dikkatle dinliyor. Ve müşteki, kaygılı ve kafası karışık bir haldeler. Özellikle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın konuyla ilgili yaptığı son açıklamalardan rahatsızlık var. Ankara'nın İran'a baskı uygulama noktasında elini taşın altına koymak istemediği, başkalarının arkasına gizlendiği sıkça dillendiriliyor.

ABD German Marshall Fund (GMF) düşünce kuruluşu uzmanlarından Dr. Ian Lesser, Türkiye'nin 'kendine has bağlantısızlık stili'nin İran'da 'büyük bir test'e tabi tutulacağını tahmin ediyor. "İran konusunda Türkiye'nin

görüşleri ile Batı'daki kilit ortaklarının görüşleri arasında keskin ayrılıklar yaşanabileceğinden kaygı duyuyorum." diyor. Yakın gelecekte Ankara'ya Washington ve diğer Batı merkezlerinden baskıların artması çok muhtemel.

İran konusunda en azından kamuoyuna konuşma noktasında Ankara ile Washington arasında bir akort sorunu olduğu muhakkak. Belki Bush dönemindeki kadar farklı tellerden çalmıyoruz. Obama yönetimi, Türkiye'yle ilişkilerdeki akort sorunlarını kriz boyutuna getirmemeye azami özen de gösteriyor. Ancak bu, Washington'da hiç sıkıntı olmadığı manasına da gelmiyor. Özellikle Türkiye'ye muhalif bazı Amerikan Kongresi cenahlarınca (1 Mart tezkere krizinden sonra olduğu gibi) ve medyada Batı ittifakındaki yerimizi sorgulayıcı bir üslupla yeniden gündeme getirilecektir.

Etkili düşünce kuruluşlarından Dış İlişkiler Konseyi'nin (CFR) uzmanı Dr. Steven Cook, İran tartışmasında Türkiye'nin duruşunun 'bazı insanların söylediği oranda olmasa bile' Washington'da önemsendiğini düşünüyor. Ancak ABD başkentindeki çoğu kimsenin gözünde Türkiye'nin İran konusundaki pozisyonunun 'netlik kazanmadığını' söyleyen Cook, Ankara'nın kendini izah etme yönünde 'gerçek bir çaba' sarf etmediği tespiti yapıyor. Amerikalılarla iletişimde kabiliyetli ve tecrübeli bazı Türk yetkililerin Washington seferine çıkması bence fena olmaz. (Tabii herhalde öncelikle devletin ilgili kurumları arasındaki danışmaların hızlandırılarak bir iç mutabakata varılması muvafık olur.)

İran ve bölgedeki gelişmeler muvacehesinde Türkiye'nin de nükleer program geliştirme ve silahlanma ihtimali Washington'da daha sık gündeme gelmeye başladı. Bu konuda Dr. Henri J. Barkey'nin Amerikan istihbarat çevrelerine yakın düşünce kuruluşu Stimson'ın Nükleer Güvenlik Serisi'nin altıncı cildinde yayınlanan son analizi okunmaya değer. Türkiye'nin Amerikan Patriot füze imha sistemleri satın almaya artan ilgisi bence İran'ı dengeleme faktöründen bağımsız olarak düşünülmez. Diğer yandan Obama yönetimi Doğu Avrupa'ya füze kalkını yerleştirme projesini iptal ettikten sonra gündeme gelen 'Acaba yeni mekân Türkiye olabilir mi?' sorusunu da yabana atmamak lazım. İlk bakışta bir NATO üyesi ve ABD müttefiki olarak bölgedeki tehditleri ön karşılama mekânı olarak Türkiye, Washington için makul bir seçenek gibi. Ama Ankara, yakın komşularıyla 'sıfır problem' stratejisi çerçevesinde İran ve Rusya'yla arasını açabilecek bazı askerî uygulamalara, hele NATO şemsiyesi dışında olursa, çekince koyabilir. Steven Cook, Beyaz Saray'ın füze yerleştirme konusunda Türkiye'ye muhtemel herhangi bir girişim yapmadan önce 'istişareye açık olması' ve iyi bir 'durum değerlendirmesi yapması' gerektiği kanaatinde.

Her ne kadar henüz resmî bir ziyaret talebi yoksa da, Başbakan Erdoğan'ın Başkan Barack Obama ile görüşmek üzere önümüzdeki aylarda Washington'a yapması beklenen ziyarette ikili gündemin en can alıcı başlıkları arasında İran sorunu ve onunla bağlantılı bazı konuların yer alacağını tahmin etmek zor değil. Washington'da 'ya bizimlesin, ya da bize karşı' tarzı uluslararası siyaset yürüten, onu bunu 'şer eksen' ilan eden bir hükümetin olmaması avantaj. Ancak bu, Ankara'yı kendini izahta rehavete asla sevk etmemeli. Konu Türkiye olunca, özellikle Kongre cenahında yoğunlaşan bilgisiz çoğunluk şöyle dursun, en bilgili olduğu düşünülen Amerikalılar dahi her zaman eğitime muhtaçtır.

ABD'nin Avrupa ve Avrasya' dan sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Phil Gordon, 30 Eylül'de Brüksel'de yaptığı bir konuşmada Türkiye'yi nazara verirken 'strategic challenge' ifadesini kullandı. (Türkçesi; stratejik sınanma konusu, zorluk) Ülkemizin Batı'ya bağlanmasının Avrupalı ve Amerikalılar için ne denli 'önemli bir hedef' olduğunu vurguladı. Batılı zihinlerde Türkiye'nin her iç ve dış eylemi bu zaviyeden değerlendirilir. Dolayısıyla İran dahil bazı politikalarımızın Batı'dan yer yer farklılıklar arz etmesinin stratejik değil taktik sebeplerden kaynaklandığını Washington'a ve diğer Batı merkezlerine en etkili kanallardan anlatmak elzem.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nobel Barış Ödülü, Obama'yı şahinleştirir mi?

Ali H. Aslan 2009.10.12

Beyaz Saray'ın takviye asker gönderip göndermemeyi de içeren Afganistan stratejik gözden geçirmesine yoğunlaştığı geçen haftanın sonunda Oslo'dan gelen sürpriz bir haberle Başkan Barack Obama, Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü.

Bu muazzam iltifatın uluslararası camiadaki yüksek beklentiler ile Amerika'daki siyasî ve toplumsal baskılar arasında sıkışıp kalan ABD Başkanı'nın işini kolaylaştıracağını söylemek kolay değil. Hatta birçok gözlemciye göre, Başkan Obama'yı kendi kamuoyuna güvercin olmadığını ispatlamak için çeşitli dış politika konularında daha şahin bir çizgi izleme mecburiyetine itebilir. Yani ödülü Obama'nın kısa dönemdeki sınırlı icraatlarından ziyade barışçı niyetlerini ve hedeflerini gerçekleştirme yönünde bir teşvik mahiyetinde veren Nobel Komitesi'nin maksadının tersi hasıl olabilir.

Bu garip tenakuzu anlamak için öncelikle Amerika'daki siyasî ve toplumsal faktörleri biraz masaya yatıralım. 11 Eylül saldırıları, Amerikalıları her zamankinden daha milliyetçi hale getirdi. Ve o dönemin başkanı George Bush birçok kifayetsizliğine rağmen temelde o milliyetçilik dalgasını siyaseten iyi kullandığından ikinci dönemde de seçilmeyi başardı. Obama'nın başkan seçilmesini Amerika'daki milliyetçiliğin sonu olarak değerlendirmek safdillik olur. Amerikan halkı iktidardaki Cumhuriyetçileri birinci dereceden ekonomideki başarısızlıklarından dolayı hem Beyaz Saray'da hem de Kongre'deki tahtlarından etti. Ama milliyetçilik lavları fışkırtan 11 Eylül'deki volkan patlaması, şu an iktidarda bulunan Demokratların da önemli bir kısmı dahil, toplumun çoğunluğunda hâlâ tesirini büyük ölçüde hissettiriyor. Lavlar akışkanlığını kaybetmiş olabilir. Hararetinin çok azaldığı, hele külleşmeye yüz tuttuğu asla söylenemez. Yani Obama'yı Nobel ruhu ile, bir barış kahramanı olsun diye ülkenin direksiyonunun başına getirenler aslında o kadar da çok değil.

Amerikan kamuoyunun büyük kısmı hâlâ seçilmiş temsilcilerinin dünyada yeri geldiğinde 'kodu mu oturtan' tarzda bir liderlik yapmasını arzu ediyor. O nedenle bu milliyetçi damarını iyi bilen ve geleneksel olarak iyi işleyen muhafazakârlar Nobel Barış Ödülü'nü hemen Obama'yı halk nezdinde küçük düşürecek ve siyasî hareket alanını daraltacak şekilde kullanmaya başladı. Mesela Afganistan'a daha fazla asker gönderme baskısı altındaki Obama'nın askerî çözümde atacağı her geri adım aleyhinde daha rahat kullanılacaktır.

Amerikan sistemi, gayret, çalışma ve becerikliliğin yükselmeyle ödüllendirilmesi (meritokrasi) esasına göre işler. Bu kültürde çalışmaksızın ve bir şey başarmaksızın mükâfat almak kolay değildir. Sokaktaki insan 'Obama ne yaptı da şimdiden böyle bir ödül kazandı?' diye tepki gösteriyor. Birçok insan Obama'yı 'underdog' (yani biraz gariban) gördüğünden oy verdi. Erken dönemde gelen Nobel Barış Ödülü ise onu kayırılan adam pozisyonuna itiyor. Anlayacağınız, Obama'nın bu ödülü 'kendi başarıları'ndan ziyade, 'Amerikan liderliğinin' tescili olarak gördüğünü açıklaması ve "Bu ödülle onurlandırılmış son derece dönüştürücü kimselerin arasında bulunmayı hak ettiğimi sanmıyorum." demesi sadece tevazudan kaynaklanmıyor...

Her vatansever ve milliyetçi toplum gibi Amerika'da da 'dış güçler'in ülke yönetimine fazla tesir etmesi, ulusal çıkarlara tehdit olarak görülür. Yeni ABD başkanının dünyayla angajmanı, çoktarafllılığı ve uluslararası kurumların güçlendirilmesini öncülleyen söylemi, ülkede azımsanmayacak oranda etkili olan 'dış güçler' paranoyasını derinleştiriyor. Son sağlık reformu tartışmasında da görüldüğü gibi bir kısım keskin muhalifleri Obama'nın ülkeye yabancı kökenli bir ideoloji olarak gördükleri 'sosyalizm'i getirmeye çalıştığını bile düşünüyor. İsveç'te, liberal çizgide bir grubun verdiği Nobel Barış Ödülü, Obama'yı farklı sebeplerle yeterince 'milli' görmeyen kafalardaki resmi daha da netleştiriyor. Amerikan başkanlık seçim sisteminde her eyaletin oyunu ayrı ayrı önemli hale getiren 'electoral college' (seçici delegelik) sistemi toplumun önemli kesimlerinde

izleri görülen bu tür düşüncelerin siyaseten önemsenmesini icbar ettiriyor. Bu nedenle de muhafazakâr ve milliyetçi kitleleri de aşırı karşısına almama kaygısı taşıyan Başkan Obama, içindeki solculuğu ve liberalliği mümkün mertebe saklayarak giderek merkeze kayıyor. Mesela ekonomiyi canlandırma paketi, Irak, sağlık reformu gibi konularda liberal uçtaki destekçilerini hayal kırıklığına uğrattı. Guantanamo'yu bir yılda kapatma sözünü büyük ihtimalle tutamayacak. Ortadoğu barışı için İsrail'e de alışlageldiğinden daha fazla baskı uygulama politikasını nereye kadar sürdürebileceğinden de emin değilim. Obama'nın Nobel Komitesi'nin takdirine mazhar olan nükleer silahsızlanma vizyonu da sadece İran sorununun nasıl halledileceğine değil, bu konuda İsrail'e de ne ölçüde baskı yapılacağına bağlı.

Son olarak, dünyadaki tüm olumlu imajına rağmen Obama'nın giderek özellikle Avrupa'daki bazı hırslı liderlerin gıpta damarını tahrik ettiği de söyleniyor. Nobel Barış Ödülü, o tür yaralara da tuz basıp hareket kabiliyetini zorlaştırabilir.

Sözün özü, dünya Obama liderliğindeki ABD'ye en azından Bush dönemine nazaran daha çok kredi veriyor. Nobel Barış Ödülü de bunu tescil eden son gelişmelerden. Ancak Obama uluslararası popülaritesinin bumeranga dönüşüp ülkesinde kendini vurmasına izin vermek de istemez. Bunun iç ve dış politikasına yansımalarını izlemek ilginç olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Harvard Üniversitesi'nden Türk-Ermeni diyalogu girişimi

Ali H. Aslan 2009.10.19

Türk-Ermeni diplomatik cephesindeki olumlu gelişmeler, Washington'da son zamanlarda Türkiye'nin artı hanesini en çok kabartan hadiselerden oldu. Amerikan devleti ve sivil toplumu, bu süreci önemsiyor ve katalizör rolü oynuyor.

Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkileri normalleştirme protokollerinin İsviçre'deki imza töreninin fiyaskoya dönüşmemesini önemli ölçüde ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un son dakika 'limuzin diplomasisi'ne borçluyuz. Obama yönetimi, protokollerin parlamentolarda onaylanma ihtimalini azaltan Karabağ tikanıklığına çare bulunması yönünde gayretlerini de sürdürüyor. Amerikan diplomatik kaynakları, Matt Bryza'dan boşalan Minsk Grubu eşbaşkanlığına jet hızıyla yeni bir temsilci (Robert Bradtke) atanmış olmasını siyasi iradenin göstergesi olarak takdim ediyorlar. Bu tür atamaların Kongre'deki bürokratik süreçlere ne kadar uzun süre takılabileceğini bilenler onlara hak veriyor.

Bütün bunlar iyi güzel, ama ben bu hafta diplomatik çabalardan ziyade sivil toplum evreninde cereyan eden kaydadeğer bir girişimden bahsedeceğim. Harvard Üniversitesi, 18-20 Eylül tarihleri arasında üç günlük bir sivil Türk-Ermeni çalıştayı düzenledi. Katılımcılardan biri olduğumdan, bu faaliyeti yakından gözlemleme ve katkı yapma imkanı buldum. Meselenin hassasiyetinden dolayı kural gereği diğer Türk ve Ermeni katılımcıları açıklayamayacağım. Ancak bu tecrübeden daha fazla istifade edilebilmesi için, organizatörlerin de onayı ile, içeriğini sizlerle paylaşacağım.

İşe önce organizatörleri tanıtmakla başlayayım. Projenin başında Harvard İnsani Girişimi'nin (Harvard Humanitarian Initiative) iki kıdemli uzmanı var: Prof. Dr. Eileen Babbitt ve Prof. Dr. Pamela Steiner. İkisi de uluslararası ihtilafların çözümü alanında kendilerini ispatlamış dünyaca ünlü akademisyenler. Steiner'in bir özelliği de, Ermeni tehcirinin yaşandığı dönemde ABD'nin Ankara Büyükelçiliği'ni yürüten Henry

Morgenthau'nun torunu olması. Harvard'lı uzmanların davetiyle, 13'ü katılımcı, 4'ü gözlemci sıfatıyla 17 Türk ve Ermeni bir araya geldik. Steiner ve Babbitt'e Kuzey İrlanda'da barış çalışmalarıyla ön plana çıkan meslektaşları Hugh O'Doherty de yardımcı oluyordu.

Katılımcıların profilleri itibarıyla çeşitlilik arz etmesine özen gösterilmişti. Hem anavatanından hem diasporadan Türkler ve Ermeniler vardı. Topluluklarında muayyen oranda etki kabiliyetine ya da potansiyeline sahip, medenice diyalog kurabilen insanlar seçilmişti. Organizatörler önce sırf Türkler ve Ermenilerle ayrı birer oturum yaptı. Ardından müşterek oturumlara geçildi. Amaç, korkuların, kaygıların, ümitlerin ve ihtiyaçların açık kalplilikle ve akademik bir sistematik çerçevesinde ifade edilmesine imkan vermektir. Tabii ki bu, uzmanlara tarafların zihni ve duygusal haritasını çizme, elde edilen bulgulardan belki de müstakbel ihtilaf çözümü çalışmalarında faydalanma imkanı verecekti.

Çalıştayın en ilginç bölümlerinden biri, Ermenilerin Türkler, Türklerin Ermenilerle ilgili kanaatlerini ve tecrübelerini paylaştıkları 'şahsi öykü' bölümü oldu. Orada iki toplumun karşılıklı empati yapmasının diyalogu ne derece geliştirdiğini, buzları nasıl eritebildiğini müşahade ettik. Onca psikolojik, ideolojik ve siyasi engele rağmen hâlâ birbirimizle çok iyi kaynaşabiliyorduk. Zaten sonuçta hepimiz aynı toprakların, birbirinden beslenmiş kültürlerin çocukları değil miyiz?

Bu vesileyle, özellikle diaspora Ermenilerinde Türkiye'yi ziyaret etmenin ne derece olumlu tesir icra ettiğini gördüm. Anadolu'ya gidip atayurtlarını gezmiş birkaç Amerikalı Ermeni katılımcıya 'Kendinizi Türkiye'de mi yoksa Ermenistan'da mı daha çok evinizde gibi hissettiniz?' diye sordum. Ve istisnasız 'Türkiye'de.' cevabını aldım. Bence bu, hem devlet hem de sivil toplum olarak çok iyi değerlendirilmesi gereken bir psikoloji.

Ermenilerin 'soykırım' iddiaları ve Türk tarafında genel olarak buna karşı oluşan tepkisellik, şüphesiz diyalogu en çok zorlaştıran unsurlardan biri.

Ermeniler Türklere 'soykırım'ın Türk devleti ve halkınca tanınmasının kendileri için psikolojik önemini vurguladı. Türkler ise 'soykırım' iddiasının psikolojik, hukuki ve siyasi boyutlarına ilişkin kaygılarını ifade etti. 'Eğer Türkiye bir gün soykırımı resmen tanırsa, bir sonraki hamleniz ne olur?' sorusuna ise Ermeni tarafından gelen cevapların özeti şu idi: Toprak talebi yapılmaz, ama kimilerinin tazminat istemeyeceği de garanti edilemez. Ermenistan'dan bir katılımcı, toplantının sonunda şakayla karışık 'Eğer soykırım kelimesini kullanmazsak, Türkler bize her istediğimizi verecek gibi görünüyor!' dedi. Bu arada katılımcı bazı diaspora Ermenilerinin bu konuda Türklerin üzerine fazla gitmektense başka şeylere yoğunlaşmayı tercih ettiklerini de gördüm. Mesela birisi kendini Türkiye'de insan haklarının geliştirilmesi yönünde mücadeleye vermişti. Bir diğeri kültürel keşif ve işbirliği üzerinde çalışıyordu.

Toplantıda da ifade ettiğim gibi, ortada travmaya uğramış iki kardeş toplum var. Ermenilerin ana travması, Osmanlı'nın son döneminde, büyük insani trajediler de yaşayarak, anayurtlarını neredeyse tamamen kaybetmiş olmaları. Türkler ise kurdukları koca cihan devletinin içten ve dıştan darbelerle yıkılması travmasından muzdarip. İki toplum da hâlâ 'post-travmatik stres sendromu' yaşıyor. Aralarındaki yakınlaşma, ancak bu derin psikolojik yaraların olumsuz siyasi girişimlerle kanatılmaması ve tedavi edilmesi ile mümkün. Diplomatik alandaki son ilerlemeler, ümit verici. Ancak Harvard'daki çalıştay, sivil toplum cenahında da yapılabilecek çok şey olduğunu gösteriyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bizim tren Batı'dan uzaklaşıyor mu?

Türkiye, Batı'ya doğru, biraz yokuşlu bir yolda ve epey rotarlı gitse de, istikrarlı şekilde ilerleyen bir trende. Trenin koridorlarında şöyle bir ferahlamak için bile aksi istikamete doğru yürüdüğünüzde, kimileri 'Türkiye Batı'dan uzaklaşıyor!' diye yaygara koparıyor.

Bu yaygaraların farklı merkez üsleri var. Bir kısmı da Washington'da. Sesi en çok çıkanların başında ise, varlığını İsrail varlığına ve/veya İslam'la mücadeleye adanmış bazı düşünce kuruluşları ile onlara hizmet eden Türk ve Amerikalılar geliyor. Propaganda yapmada ve kafa karıştırmada pek mahirler. Türkiye konusunda bilgisizliğin hakim olduğu bir şehirde, bunu başarmak çok da kolay.

Türkiye'deki biraderlerinden de beslenen bu kesimler o kadar etkili ki; mesela Washington Büyükelçiliği'ndeki 29 Ekim resepsiyonunda konuştuğum Türkiye için lobicilik yapan bir Amerikalı, bir kısım Türk ve Amerikalı tanıdıklarının kendisine şu tür kaygıları ilettiklerini söylüyor: Türkiye teokrasiye mi dönüşüyor? Erdoğan, Menderes'in yaptığı hataları mı tekrarlıyor?

Soruların geliş biçiminden, hangi ideolojik menbalardan beslendikleri hemen anlaşılıyor tabii. Zehirlenen beyinlerden hangi birine ulaşacaksınız da 'Menderes ülkesine hizmet etmekten başka ne 'hata' yapmıştı da canice asılmıştı?' diyeceksiniz? Ya da 'Acaba Erdoğan Menderes'in hatalarını mı tekrarlıyor, yoksa birileri Menderes'e karşı şenatlerini Erdoğan'da da tekrarlamak mı istiyor?' diye soracaksınız?

Sahi, şu 'Türkiye Batı'dan uzaklaşıyor' korusu, askerî vesayet rejiminin halkın demokratik iradesini, hukuku ve tüm uluslararası insan hakları taahhütlerini çiğnediği dönemlerde neredeydi ve nerede? Aynı koro, neden Ergenekon davasında ve son olarak belge skandalında kısıvrak yakalanan vesayetçilerin günahlarını örtmek için her şeyi yapıyor? Darbecilik ve militarizm, ne zaman Batılılaşmanın şiarlarından oldu? Belli ki bunların amaçları üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek.

Tamam, Ankara'nın mesela İsrail ve İran'a yaklaşımlarındaki bazı taktikler, Washington'un kilerle birebir örtüşüyor olabilir. Obama yönetimi de İran'la angajman yanlısı. Ama birçok Amerikalı gözünde Türkiye, bu işi biraz fazla ileri götürüyor ve özellikle zamanlamasını iyi ayarlayamayarak Tahran'ın nükleer alandaki çalışmalarında şeffaflaşma baskılarına direncini artırıyor. Obama yönetimi de, İsrail'deki katı yönetimin burnunu biraz sürtmek istiyor. Ancak özellikle Başbakan Erdoğan'ın bunu yaparkenki konuşma üslubu ve bazı eylemlerin dozajı, buralarda faydalı bulunmuyor. Ne var ki bütün bu taktiksel farklılıkların hiçbirisi, Türk dış politikasında bir stratejik eksen kayması olduğuna delalet etmez. Hele böyle bir ithamın, Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerine başlayarak Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Batı'ya yönelik en büyük adımlardan birini gerçekleştirmiş bir hükümete yapılması büyük insafsızlık.

Eğer birileri bu tür söylentileri Türkiye'yi muayyen bir çizgiye çekmek için psikolojik baskı unsuru olarak kullanmak istiyorsa, bilsinler ki, etkili olamayacaklardır. İster beğenin, ister beğenmeyin, bugün Türkiye'de dış politikada ne yaptığını bilen ve kendine çok güvenen bir hükümet var. Ülkenin bir zamanlar oldukça kırılğan olan ekonomisini ve birbiri ardına yaptığı toplumsal açılımlarla iç istikrarı geliştirerek uluslararası camiada bastığı zemini daha da sağlamlaştırmaya çalışan bu hükümete rota değiştirtmenin tek yolu ise 'ikna'dır. Bence büyük küçük, dost ve düşman, artık bunu çok iyi anlamalı.

Sizi temin ederim ki, halihazırda Washington'da bu gerçeği çok iyi idrak etmiş bir yönetim var. (Beğenmediğiniz Bush yönetiminin bile son dönemlerinde jetonu düşmüş ve Türkiye'yi aklı sıra sopayla hizaya getirme politikasından çark etmişti) Amerikalılar stratejik ilişkilerde bardağın boş tarafından ziyade dolu tarafına bakma eğiliminde. Ankara'dan rahatsız oldukları, yukarıda bazılarına da işaret ettiğim hususlar tabii ki var. Ancak bunları kesinlikle bir sürtüşmeye yol açacak şekilde değil, çok dolaylı şekillerde, ancak uzmanlarının

ve muhatapların anlayacağı diplomatik üsluplarla ifade ediyorlar ve etmeye devam edecekler. Tabii bu, onların da izahata ve iknaya ihtiyaçları olmadığı manasına gelmiyor. Zaten ikili temaslar tam da bunun için var. Bu itibarla, aralık başında Washington'da gerçekleşecek Obama-Erdoğan zirvesi büyük önem taşıyor.

O zirvede Washington'un resmî cenahında 'Eyvah, Türkiye Batı'dan uzaklaşıyor!' psikolojisinin hakim unsur olacağını sanmıyorum. İşin gerçeği, Türkiye'yi geniş vechesiyle yakından bilen kısıtlı sayıda Amerikalı, bu tür laflara gülüp geçiyor. Geçtiğimiz aylarda bunlar arasındaki çok kıdemlilerden birine söz konusu iddiayla ilgili neler düşündüğünü sormuştum. 'Bu tür şeyleri söyleyenler, Türkiye'yi Batı'sından, Nişantaşı'ndaki kafelerden falan görenlerdir. Mesela memleketin doğusunu bilmezler ve halkı anlamazlar.' cevabını vermişti. Olaylara tarihsel perspektiften de bakma kabiliyeti olan bu mühim zat, şunu demeye getiriyordu: Türkiye ne zaman Batılı hale geldi ki, şimdi Batı'dan uzaklaşıyor olsun!

Sözün özü, Türkiye ile Batı, karşılıklı sevgi, nefret ve kuşku gibi duyguların muhtelif dozajlarda birlikte barındığı kompleks bir müsterek çıkar ilişkisine sahiptir. Tarihin akışı radikal şekilde değişmediği sürece, ikisi de birbirinden vazgeçmez, vazgeçemez. Ve bizim tren, yoluna devam eder...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azınlıklarla sıfır problem?

Ali H. Aslan 2009.11.09

Beyaz Saray'da ABD Başkanı ile görüşme. Başkan yardımcısı ile görüşme ve konutunda onuruna akşam yemeği. Dışişleri Bakanı'nca onuruna akşam yemeği. Temsilciler Meclisi ve Senato başkanlarının ev sahipliğinde Kongre'de onuruna öğlen yemeği. Georgetown Üniversitesi ve Brookings'de konferanslar...

Bütün bu iltifatlar, geçen hafta ABD başkentine Türkiye'den gelen bir ziyaretçi için yapıldı. Cumhurbaşkanı Gül ya da Başbakan Erdoğan Washington'a gelmiş de haberiniz olmamış değilsiniz. Zaten gelselerdi bile, böyle karşılanmaları mümkün değildi. Sadece onlar değil, şimdiye kadar herhangi bir Türk yetkilisine ya da Türkiye'den başka bir kimseye Washington'da bu seviyede iltifat edildiğine şahit olmadık. Peki ABD başkentinde en üst düzey protokole ve muameleye tabi tutulan bu Türk vatandaşının ismi ne? Bartholomeos. Onu Türkiye'deki küçük Rum azınlığın dinî lideri ve protokolde Fatih kaymakamına muhatap görenler, genelde 'Fener Rum Patriği' sıfatını kullanıyor. Dünyadaki yaklaşık 300 milyon Ortodoks Hristiyan'ın en önde gelen ruhani lideri görenler ise, ki buna başta ABD dünyanın birçok devleti dahil, 'Ekümenik Patrik Hazretleri' diyor.

Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinde çok geçen güzel bir söz vardır: Gözünü kapayan sadece kendine gece yapar. Türkiye'de devletin ve toplumun bazı kesimlerince aşağılanan, dışlanan, yeterince ihtimam gösterilmeyen Patrikhane'nin saygınlığı ve bağlantıları Türkiye sınırlarını çoktan aşmış, atı alan Üsküdar'ı geçmiş vaziyette. Halbuki Patrikhane'yi sudan bahanelerle mutsuz edip uluslararası camiada başımızı ağrıtaçağımıza, mutlu edip Türkiye'nin milli menfaatleri, özellikle tanıtımı yönünde değerlendirmeye çalışsak daha iyi olmaz mı? Desteğini umduğumuz başka hangi lobi ya da milyonlarca dolarla beslediğimiz hangi danışmanlık şirketi, Batılı liderleri hürmetle el pençe divan karşısına dizebilecek böylesine bir güce ve saygınlığa sahip? Elin adamlarına lehimizde çalışması için dil ve para dökmeye gocunmuyorsak, neden kendi ülkemizin bağrından çıkmış azınlıkların liderleri ve mensuplarıyla birlikte çalışmaktan gocunalım? Zaten Ekümenik Patrik Bartholomeos'un Türkiye'nin AB üyeliğine fiilen destek olduğu biliniyor. Bu perspektifi Amerika'ya da taşımak, bence o kadar da zor değil. Yeter ki bazı modası çoktan geçmiş dar açılı milli güvenlik mülahazalarını ve sosyo-psikolojik engelleri aşabilelim.

Dinî ve etnik azınlık meseleleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana sadece kendimize gece yaptığımız şeyler listesinin tepelerinde yer alır. Gözlerimizi gerçeklere kapayınca Kürt meselesinin hallolacağını, Ermenilere yaptıklarımızın unutulacağını, Alevilerin ayrımcılık şikâyetlerinden vazgeçeceğini, ya da Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin ekümenik keyfiyetinin ortadan kalacağını sandık. Bugün mezkur alanların çoğunda devletin ve sivil toplumun iyi niyetle yürüttüğü açılım çalışmaları, Türkiye'nin gözlerini yeniden açarak tarihsel aklına yeniden kavuşma yönünde atılmış en kayda değer adımlarından biri.

Demokratik açılım sürecinin tüm sorunlu alanlara teşmil edilerek büyük resmin parçaları halinde ele alınmasında fayda var. Biliyorum, yılların uykusundan uyanan devletin, özellikle bu sürece büyük siyasî riskleri de göze alarak öncülük eden icranın başı Erdoğan hükümeti ile Cumhurbaşkanı Gül'ün sırtında ağır yükler ve sorumluluklar bulunuyor. Ancak sorunları bir bütün halinde kavramsal bir çerçeveye oturtup eşgüdümlü çalışmalar yürütülmemesi halinde, içeride ve dışarıda kredibilite erozyonu olabilir.

Tamam, Türkiye açılımlarını kendi ulusal çıkarları ve iç huzuru için yapıyor, yabancı güçlere şirin görünmek için değil. Diğer taraftan, Ankara'nın imza attığı uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve üyesi olduğu çokuluslu resmî kurumların beklentileri göz ardı edilemez. Açılımlar, en yetkin ağızlarca benimsendiği ilan edilen 'değer eksikli' gerçekçi dış politika çizgisinin de gereği. Azınlıklarıyla barışık bir Türkiye gücüne güç katacak, milli güvenliğini pekiştirecek, uluslararası camiada saygınlığı ve nüfuzu daha da artacaktır.

Amerika'ya geldim geledi azınlık psikolojisini daha iyi anladığımı sanıyorum. Mesela Teksas'ta Müslüman bir Amerikalı binbaşının perşembe günü silah arkadaşlarını yayılım ateşine tutarak 13 kişiyi öldürmesi Türkiye'de yaşayanların çoğu için hayatlarına doğrudan yansımaları pek olmayan bir haberdan öteye geçemeyebilir. Ama, devlet, medya ve aydınların genel olarak sağduyulu tavırlarına rağmen, Amerika'daki Müslüman azınlık, olayın İslamofobiye körukleyebileceği ve toplumun aşırı uçlarını nefret suçlarına itebileceği endişesiyle şu günlerde diken üstünde. İslam dünyasında Ankara'nın da dahil olduğu bazı başkentlerin Batı'daki İslamofobiyle mücadeleye verdiği destek şüphesiz içimizi biraz ferahlatıyor. Diğer yandan Türkiye'nin kendi içindeki azınlıklara ilişkin fobilerini yenmesi ve onların çeşitli haklı şikâyetlerini gidermesi, ABD ve Avrupa'daki Müslüman dindaşlarını ve Türk-Kürt soydaşlarını savunma kabiliyetini de geliştirecektir.

Kanaatimce en az 'komşularla sıfır problem' kadar önemli hedeflerimizden biri, demokratik açılım çerçevesinde 'azınlıklarla sıfır problem' olmalı. Haddizatında, içeride ve dışarıda yapılan bu açılımlar birbirini tamamlayıcı mahiyette. Demokratik açılımın meyveleri, Türk dış politikasının bölgesel ve global açılımlarını da hızlandıracaktır. Tüm azınlıklarının ve muhtelif sebeplerle azınlık psikolojisine girmiş çoğunluk mensuplarının problemlerini sıfırlamış bir Türkiye tasavvur ediniz. İşte ben öyle bir Türkiye'ye gerçek manada 'yumuşak güç' ya da 'akıllı güç' derim...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan hükümeti Ergenekon baskısı yapar mı?

Ali H. Aslan 2009.11.23

Ergenekon davasını eleştiren bir rapora imza atan Türkiye'de mukim İngiliz gazeteci Gareth Jenkins, geçen hafta Washington'da kapı kapı dolaştı ve yaptığı bir konuşmada Amerikan yönetimine 'kapalı kapılar ardında' AK Parti hükümetine baskı yapması tavsiyesinde bulundu.

Doğrusu Ergenekon davasına ilişkin Amerikan yönetimince makul görülen şikâyetlerin Türk makamlarıyla resmî görüşmelerde gündeme getirilmesine hiçbir itirazım olmaz. Hatta Washington, çoğu ABD ve Avrupa karşıtı

aşırı-milliyetçilerden müteşekkil zanlılara sahip çıkarsa, takdir bile ederim. Demek ki insan haklarına desteği prensip haline getirmişler, bravo derim. Tek şartım, ordunun siyaseti ve toplumu 'kafesleme' gayretleri gibi 'ıslak imza'ları kurumamış birçok ihlalle ilgili suskunluklarını da bozmaları...

İşin gerçeği, bütün bu ihtimaller fanteziden ibaret. Çünkü Obama yönetiminin gündeminde sadece Türkiye değil, tüm dünyada insan hakları maalesef en alt sıralarda yer alıyor. İnsan hakları konusunda Washington'un sadece birkaç atımlık barutu var. Onu da genelde Patrikhane'nin sorunları, Kürt meselesi gibi daha öncelikli çıkarı gördüğü konulara ayırıyor.

İddia edilen 'Ergenekon terör örgütü'ne mensubiyetten soruşturulan ve yargılananların büyük kısmına aslında ideolojik olarak sıcak bakmayan Gareth Jenkins gibi bazı Batılılar, Türkiye'de demokrasinin geleceğinden kaygılı oldukları için davayı eleştirdiklerini söylüyorlar. Çizdikleri tabloda, birçok masum insanı tarassut eden, hapse tıkan emniyet ve yargı mensupları, bunlara göz yuman bir hükümet ve teşvik eden toplum grupları ve medya var.

İfade özgürlüğüne saygı duyarım. Ancak Jenkins gibi münekkitlerin kendilerini davanın yargıci yerine koyup mahkeme bitmeden kesin hükümler vermelerini tasvip etmiyorum. Hele adiliyet testinin muayyen yerlerinde kendileri takılıp kalıyorlarsa! Mesela iddia edilen Ergenekoncuların haklarını savunurlarken, bu tür sabıkalı kesimlere karşı kendini ve ülkeyi savunma mücadelesi veren kurumlar ve kesimlerden hakkaniyeti esirgiyorlar. Ergenekon iddianamelerinin somut delillerden çok komplo teorilerine dayandığını öne sürerken, anti-demokratik oluşumların üzerine gidenlerle ilgili delilsiz komplo teorileri ortaya atıyorlar. Ayrıca, Türkiye'de demokrasinin geleceğinden gerçekten çok kaygılı iseler, neden kaydadeğer ölçüde şiddet boyutu olan demokrasi ve insan hakları karşıtı muayyen planlara da aynı oranda seslerini yükseltip uluslararası toplumun dikkatini çekmeye çalışmıyorlar?

Bu anomalinin altında yatan faktörleri irdelemek isteyenlere, Jenkins'in raporunu teşvik ve finanse eden Johns Hopkins Üniversitesi Orta Asya-Kafkas Enstitüsü'nün araştırma direktörü Svante Cornell'in bazı sözleri ipuçları verebilir. Jenkins'e hem Amerikan Kongresi'ndeki hem kendi üniversitesindeki sunumlarında eşlik eden Cornell temelde şu tezi savunuyordu: Türkiye'de AK Parti hükümetinin önderliğinde, 12 Eylül darbesiyle getirilen 'illiberal 1982 rejimi' yerine yeni bir rejim getiriliyor. Ama bu rejimin daha demokratik olacağı garanti değil. Cumhurbaşkanlığı ve ordu gibi kurumlar da artık iktidara kontrol ve balans yapamıyor.

Jenkins ve Cornell'in ordunun Türk siyasetinde balans ayarcısı rolü oynamasını (en azından açıktan) savunduğunu iddia etmiyorum. Ancak gözlemim o ki, bazı Batılılar, derin kuşkuyla baktıkları dindar-muhafazakâr kesimlerin ağırlıklı söz sahibi olduğu bir müstakbel Türkiye korkusuyla, ordu dahil birtakım muhalefet unsurlarının hatalı davranışlarını içselleştirebiliyor. Hatta bazen olaya 'düşmanımın düşmanı dostumdur' açısından bakabiliyor. Mesela dünyada İslam'dan şöyle ya da böyle etkilenen hemen tüm oluşumları kendisine stratejik hasım addeden İsrail'e gönülden bağlı bazı güçlü lobiler, Türkiye'deki iç mücadelede vurucu kanadını ulusalcı teröristlerin oluşturduğu 'irticayla mücadele lobisi'nin yanında yer alabiliyor.

Bugün Türkiye'de reformasyon ve dönüşümden rahatsız olan kesimler, ideolojik açıdan tamamen aynı çizgiyi paylaşırsa da, hayat tarzı itibarıyla Batılılarla daha fazla kesişime sahip. Bu da bazı Batılıların kendini konumlandırmasına etkiyen önemli faktörlerden. Batılıyla bir kadeh yuvarladın mı, kredibiliten epeyi artabiliyor. Eh, bizim 'laikçi elit', Batılılara ağlamasını da öteden beri çok iyi becerir! Onların 'Türkiye elden gidiyor, dinî diktatörlük geliyor' edebiyatından etkilenen birçok Batılı diplomat, aydın ve gözlemcinin tabiatıyla kafası karışıyor. Kültürel kalıplarını kırabilen, tüm tarafları objektifçe dinleyebilen gerçek entelektüeller hariç...

Washington adına Türkiye politikası oluşturanlar da şüphesiz benzer tesirler altında. Haddizatında Ergenekon davası ve demokrasinin geleceği gibi konularda onların da arasında Türkiye'dekine benzer kamplaşmalar var. Ama akıllarını peynir ekmekle yemiş değiller. Birçoğunun gözünde Türkiye'deki 'eski rejim', muharebeleri birer birer kaybediyor. Muhtemelen savaşı topyekun kaybetmeleri de yakın. Resmî Amerikalılar, memleketin yükselen dindar elitine pek ısınmasalar da, 'Yaşasın yeni kral' deme mecburiyetinde hissediyorlar kendilerini. Öyle ya, şimdiye dek aslında sevmedikleri darbeci generallerle bile iş pişirecek kadar reel-pragmatik olanlar, henüz yeterince demokrat bulmadıkları yeni elite neden çalışmasın? Hele 'yeni rejim'in alternatifi, CHP ve MHP'nin öne çıkacağı çılgın bir 'Ergenekon rejimi' ise!

Hasılı, Gareth Jenkins operasyonu Washington'da özellikle Türkiye'yi fazla tanımayanlar üzerinde tesir icra etmedi değil. Ama Başbakan Erdoğan'ın Beyaz Saray'a aralık ziyareti öncesi karar mercilerini hükümet aleyhine harekete geçirmeleri zor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bulanık Amerikalı zihinler, bulanık Türkiye

Ali H. Aslan 2009.11.30

Washington Post, geçen pazartesi Erdoğan hükümetini eleştiren editoryal yorumunda Ergenekon soruşturması için 'bulanık' ifadesini kullandı. İlginçtir, ABD Dışişleri'nin 2008 terörizm raporunda da davanın detaylarının 'bulanık' olduğu öne sürülüyordu.

Büyük Amerikan medyasının dünyaya ilişkin yayınları üzerinde hükümetin -eğer varsa- ne denli tesir icra ettiğini bilmiyorum. O ilişki biraz bulanık. Ama gözlemim o ki, Erdoğan hükümetinin demokrasi karnesi konusunda Washington Post'un pozisyonu ile Obama yönetiminin mahrem kaygıları arasında büyük örtüşme var. Tevekkeli değil, ABD'nin Ankara Büyükelçisi James Jeffrey, Milliyet'e verdiği röportajda Batı'da artan reaksiyonlara delil olarak Post editoryalını delil gösteriyordu.

Bu tür yazıların zamanlaması ABD hükümeti için hassaten avantajlı, çünkü Başbakan Erdoğan'ın Başkan Obama'yla 7 Aralık'taki Washington görüşmesi öncesinde Türk hükümetini müdafaa pozisyonuna itebilir. Amerikalı yetkililerin Türk muhataplarına şunları söylemesine imkân tanınıyor: 'Bakınız, bizim medyada şu şu haber ve yorumlar var. Sizin politikalarınızı kamuoyu önünde desteklemek bizim için giderek daha zorlaşıyor. Lütfen kamuoyumuzdaki bazı kaygıları gidermede bize yardımcı olun.' Diplomatik mesaj vermenin en az incitici yollarından biri, kendi görüşlerinizi kamuoyunun görüşleri arkasına saklamaktır, öyle değil mi?

Washington Post editoryalı Amerikan dış politika erkindeki Türkiye düşüncesinin olumlu ve olumsuz birçok unsurunu ihtiva ediyor. Amerikalılar, laiklik ve diğer Batı çıkarları rağmına olmamak kaydıyla, genelde Türkiye'nin daha demokratik olmasını arzu eder. Dindar Müslümanların gerçekten demokrat olup olamayabilecekleri sorusu Batılı zihinlerin içinde sürekli dolaşır. Dindar görünüşlü AK Parti liderlerinin yönetiminde olan ve dindar Müslümanların kamusal alanda görünürlüğünün arttığı, AB heveslisi bir Türkiye, bu soru için canlı bir test alanı mahiyetinde.

Batı'da ne dindarların ne laiklerin müttaki Müslümanlara âşık olmak için fazla sebebi bulunuyor. Özellikle İran devrimi ve 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde, Batı karşıtı radikalizmde İslam'ın rolüne dair algılar yaraya tuz bastı. Washington Post yayın kurulu gibi nispeten daha açık görüşlü Batılılar şimdiye kadar Türkiye bağlamında dindar Müslümanlara ilişkin şüphelerini bastırmış olmakla beraber, sabırları sınırsız değil. Amerikan sağ, büyük oranda yanlış gerekçelerle, AK Parti ve dindar Müslümanları zaten silmiş durumda. Solun desteğinin giderek

daha kırılğan hale geldiği ise aşikar. Mamafih, birtakım kaygılarında haklılık payı olmakla beraber, Amerikalılar da önyargı ve tarafgirlikten azade değil. Buna iki örnek, Doğan Medya Grubu'na vergi cezası ve Ergenekon soruşturması.

Batılı gözlemcilerin, Erdoğan hükümetinin kendine yakın bulmadığı medyanın peşine düştüğü gibi iddialarının takipçisi olma hakkı var. Doğan Grubu ne kadar sinir bozucu ve kötü olursa olsun, Türk hükümeti vergi kanunlarını onlara karşı seçici şekilde kullanmamalıydı. Diğer yandan, Türkiye'de bir medya grubu ile hükümet arasındaki herhangi bir ihtilafta taraflardan hiçbiri tamamen masum değildir. Türk hükümetleri dost medya gruplarına desteklerinin devamını garantilemek için havuçlar sunar. Türk medyasındaki kodamanların birçoğu ise medya dışı alanlarda da yoğun yatırımlar yaptıklarından, özel ticari çıkarları için yasama, yürütme ve hatta yargıdan destek koparma gayesiyle, kamuoyunu etkileme kabiliyetlerini bazen sopa olarak kullanır. Demokrasiye duyarlı Batılılardan, bulanık iş angajmanları, hükümetlerle uygunsuz ilişkileri ve büyük çaplı yayın etiği problemleri gibi hususlarda Doğan Grubu dahil Türk medyasına yapıcı eleştiriler geliyor olmasını da dilerdim.

Ergenekon mevzuuna gelince; büyük medya dahil Amerikan erki, Türkiye'deki modası geçmiş yargı sisteminin tipik yansımaları sonucu hukuki süreçte yaşanan birtakım sorunlara fazlaca odaklanırken, büyük resmi göremiyor. Türkiye, modern tarihinde ilk kez, demokrasi ve insan haklarını ayaklar altına alan korkunç teşebbüslerden dolayı ordu mensuplarını ve onların şüpheli sivil işbirlikçilerini hesaba çekmede bu denli mesafe kat etmiş durumda. Ordunun siyaset ve topluma bazen şiddet de kullanarak karışmayı kurumsallaştırdığı bir ülkede Ergenekon savcılarının temel iddiaları hiç de inanılması güç gibi gelmiyor. Washington Post, hükümete 'yerli muhalefet'i susturmaması çağrısında bulunmuş. İyi güzel de, darbeler planlamak ve terörist faaliyetlerde bulunmak hangi Batı stili demokraside meşru bir 'yerli muhalefet' metodudur?

Savcılık makamı henüz iddialarını ispatlamış değil. Ve tabii ki mahkemece ispatlanana dek kimse suçlu değildir. Ne var ki, bazı anlı şanlı Amerikan medya kuruluşlarının, büyük hayati riskler de alan savcılarının ve hükümetin üstüne giderken, darbe meraklısı ordu ile şüpheli sivil yoldaşlarına neredeyse serbest geçiş hakkı tanınması hayal kırıcı. Bunun son örneklerinden biri, New York Times'ta Dan Bilefsky imzasıyla yayınlanan ve büyük ölçüde Ergenekon soruşturmasına eleştirel yaklaşanlardan alınan bilgi ve demeçlere dayandırılan haber. Ergenekon konusunda bu türden bir kafa karışıklığı ve tarafgirlik Avrupa'da nadir görülüyor. Her nedense Amerikalı zihinler çok daha bulanık.

Amerikalılara çağırım; demokrasiyi desteklemeye devam edin ama daha adil ve dikkatli olun. Çünkü Türkiye'de her şey öyle bulanık ki, aksi halde farkında olmaksızın demokrasi karşıtı güçlere katkıda bulunabilirsiniz. Erdoğan hükümetine gelince; umarım onlar da kendilerinin ve Türkiye'nin Batı'daki imajını düzelterek özeleştiri ve revizyonlara başlarlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beyaz Saray buluşmasının ardından

Ali H. Aslan 2009.12.14

Türk-Amerikan ilişkilerine yansımaları olacak üç önemli olayın yaşandığı yoğun bir hafta geçirdik: Başbakan Erdoğan'ın ABD başkentine ziyareti, Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Nabi Şensoy'un istifası ve DTP'nin kapatılması.

Değerlendirmeye önce Erdoğan-Obama zirvesinden başlayalım. Beyaz Saray'daki buluşma, büyük sürprizler içermiyordu. Tarafların görüşme öncesi ve sonrası pozisyonlarında pek değişen olmadı. Başbakan Erdoğan ile Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun görüşmenin ardından Washington'da yaptıkları konuşmalarda bunun delilleri görülüyor. Amerikan tarafında da Dışişleri Bakan Yardımcısı Phil Gordon'un düşünce kuruluşu CFR'de verdiği mesajlar gösterge alınabilir: 'İran'da farklarımız taktiksel', 'Afganistan'da işbirliğimiz mükemmel', 'Karabağ, Türkiye-Ermenistan normalleşmesine ön şart olmasın' ve 'Türkiye Batı'ya yüz çevirmiyor'.

SIKIŞTIRMA TAKTİĞİ UYGULANMADI

ABD'nin İsrail'le ilişkiler, İran, Afganistan gibi konularda en tepeden baskı yapma ihtimali yok değildi. Ancak Türkiye ile ilişkilerin kırılma derecesini bilen Obama yönetimi, sıkıştırma taktiğine fazla tevessül etmedi. Belki de sonraya sakladı. Tabii ki anlaşmazlık noktaları var. Ama bunların müzakerelerin genel samimi havasına gölge düşürmesine izin verilmedi.

Başbakan Erdoğan Başkan Oba-ma'dan İran ve İsrail'le ilişkiler konularında aşırı bir baskı görmüş olsaydı, Washington'da verdiği konferanslarda Amerikalıların çoğunu huzursuz edici mahiyetteki bazı argümanları kullanmaktan herhalde imtina ederdi. Oysa Erdoğan, İran'ın nükleer silah edinmesine karşı olduğunu vurgulamakla beraber, Batı'nın bu konuda çifte standart uyguladığını, İsrail'in nükleer varlığını görmezden geldiğini savundu. Acaba dünyada kaç lider Beyaz Saray'da sıcak bir misafirperverlik görüp ABD başkanından 'şahsi dostum' iltifatını aldıktan hemen sonra Washington'da İran'a adil davranılması çağrısı yapabilir ve İsrail'e ağır eleştiriler yöneltebilir?

Erdoğan'ın bu cesur ve özgüvenli tavrı, Obama'nın şu tespitiyle daha iyi anlaşıyor: 'Türkiye büyük bir ülke. Dünyadaki nüfuzu artıyor.' Aynı zamanda Başbakan'ın diklenene karşı dik durma özelliğinin de bir yansıması. Erdoğan, İsrail'le yakın bağlara sahip bazı iç ve dış çevrelerin ABD'de hükümet aleyhine lobicilik faaliyetlerini artırdığını gördü. Ve hükümete Washington üzerinden baskıyla diz çöktürmek isteyenlerin restini görerek karşı rest çekti. Bu restleşme sürecinin daha ne kadar süreceğini ve sonuçlarının neler olacağını zaman gösterecek. Ancak görünür gelecekte Türkiye'nin soğuk iç savaşının ve Ortadoğu'daki nüfuz mücadelesinin en önemli dış cephelerinden birinin Washington olmaya devam edeceği aşikar.

Hükümet açısından böylesine hayati bir cephede Türkiye'yi resmen temsil eden Washington Büyükelçiliği'nin keyfiyeti ve kabiliyeti büyük önem taşıyor. O nedenle Büyükelçi Nabi Şensoy'un istifaya mecbur edilmesine ve istifasına daha geniş cepheden bakmakta fayda var.

ŞENSOY İSTİFASININ PERDE ARKASI

Hükümet, uzun süredir Büyükelçi Şensoy'un ne mesai verimi ne kurbiyet açısından Washington için doğru isim olduğu kanaatindeydi. Ve herhalde bu güvensizliğin de etkisiyle özellikle son ziyarette elçilik büyük ölçüde devre dışı bırakılmış, birçok randevu ve organizasyon doğrudan Ankara'dan ayarlanmıştı. Son olarak elçiliğin Washington'da artan hükümet aleyhtarı faaliyetleri önleme noktasında elini taşın altına fazla sokmadığı imajı oluşmuştu. Hatta bunun da ötesinde, ABD Temsilciler Meclisi'ndeki eleştirel oturum dahil Washington'da çeşitli platformlarda hükümet aleyhtarı tezleri işleyen Rıza Türmen'i Büyükelçi Nabi Şensoy'un devlete ait rezidansında misafir ettiği hükümet çevrelerinin kulağına kadar gitmişti.

Sözün özü, Şensoy'un emir dinlemeyerek Beyaz Saray'daki protokol arızasına yol açtığı iddiaları, hükümet açısından sadece bardağı taşıran son damla mahiyetindeydi. Tabii giderek sıfırlandığını düşünen bir büyükelçinin emekli olmasına iki ay kala kendine yakın çevrelerde onurlu bir davranış olarak alkışlanacak bir istifa hamlesine girişmesi de doğal.

Eminim ki hükümet, sağlam tutmak istediği Washington'a kendini sadece devletin adamı gören değil, siyasi iktidarı da gönülden savunabilecek bir büyükelçi göndermek istiyor. Bürokrasiden gelmeyen bir tayin de azımsanmayacak ölçüde muhtemel gibi görülüyor. Demokratik bir ülkede bütün bunlar hükümetin meşru inisiyatif alanına girer. Ancak yapılacak tercihte, Batı'yı iyi bilen, özellikle de Amerikalılarla iletişimi becerebilecek, saygınlık uyandıracak, olgun ve işin ehli gibi kriterlerinin de mümkün mertebe göz önünde bulundurulması muvafık olur. Washington'a gönderilecek yeni sefir ve muhtemelen elçiliğin organizasyonunda yapılacak değişiklikler, Amerikan yönetiminin de yakından takip edilecektir.

Gelelim haftanın Türk-Amerikan ilişkilerine yansımaları olabilecek üçüncü olayına. DTP'nin Anayasa Mahkemesi'nce kapatılması, Washington'da son dönemde hükümetin bizzat Başkan Obama'nın ağzından da olmak üzere iltifat gördüğü Kürt meselesine çözüm yolunda talihsiz bir kaza. ABD, Kürt sorununa kapsamlı çözümü birçok nedenle destekliyor. Bunların önde gelenleri; Kuzey Irak'ta (dolayısıyla Irak'ta) ve Türkiye'de istikrar, AB sürecinin devamı ve Doğu Anadolu'dan geçen stratejik enerji nakil hatlarının güvenliği. Hükümetin demokratik açılımından memnun olan Obama yönetiminin son ziyarette sorunun şiddet boyutuyla mücadeleye ilişkin yoğun destek vaadinde bulunduğu haberleri de kulağımıza geliyor. Washington, hükümete Kürt sorununa kapsamlı çözüm yolunda ilerlemesini, açılımlarını sürdürmesini telkin edecektir.

Sonuçta Türk-Amerikan ilişkilerinde bardağın dolu tarafı daha fazla. Ama Washington boş bırakılmaya da hiç gelmez...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Tan, Washington için doğru seçim mi?

Ali H. Aslan 2009.12.28

Hükümet, Washington Büyükelçisi Nabi Şensoy'un istifasının ardından elini çabuk tutarak ABD başkentine tayin edilecek ismi belirledi. Halihazırda Dışişleri müsteşar yardımcılığı görevini yürüten Büyükelçi Namık Tan üzerinde karar kılındı.

Büyükelçi Tan, bu kritik göreve en uygun isimlerdendi. Her şeyden evvel, daha önce iki kez Washington'da görev yaptığından, ayrıca merkezde de Amerika'yla ilgili dairelerde çalıştığından, tiyatroyu ve oyuncularını iyi biliyor. Bir eğitim sürecinden geçmeye ihtiyaç duymadan hemen işe başlayabilecek. Washington'da çok iyi bir iz de bırakmıştır. Nitekim tayin haberi Türkiye'yi yakından izleyen çevrelerde, özellikle Musevi lobisinde heyecan uyandırdı. 2006'da Tel Aviv'e büyükelçi olarak atanmasında, Washington'da Musevi lobisiyle kurduğu samimi ilişkiler müspet referans olmuştu. Eminim Washington tayininde de nazar-ı itibara alınmıştır.

Ankara her ne kadar siyah ve Hispanik lobileri gibi ilave kanallar açmaya çalışıyorsa da, Musevi lobisi hâlâ Türk-Amerikan ilişkilerini müspet ya da menfi etkileme kabiliyetine en çok sahip olma özelliğini sürdürüyor. Hükümetin İran ve İsrail politikalarından rahatsız olan, hatta Washington'da son dönemde yoğunlaşan AK Parti aleyhtarı kampanyaya da yer yer çanak tutan söz konusu lobinin saygı duyduğu bir ismin Washington'a atanması gayet isabetli.

Ankara, Washington'a kimi gönderirse göndersin, Amerikan yönetimi hüsn-ü kabul gösterir. Çünkü sefire saygı, şahsi özelliklerinden ziyade, temsil ettiği ülkeye verilen öneme endekslidir. Hükümet, bu düşünceden hareketle ABD'nin Ankara Büyükelçisi James Jeffrey'e en kısa sürede kabul vermişti. Obama yönetiminin de Büyükelçi Namık Tan'a aynı nezaketi göstermemesi için bir neden yok.

Sosyal iletişim kabiliyeti modern diplomaside önemli rol oynuyor. Dinamik ve azimli bir diplomat olan Namık Tan'ın Washington'da masa başına bağımlı kalmayıp sosyal ağını daha da genişleteceğine inanıyorum. Sempatik eşi Fügen Hanım da farklı açılımlar sağlayacaktır.

Amerikalılar, pratik ve pragmatiktir. O nedenle Washington'daki büyükelçilerde aranan özelliklerden biri de kendi başkentlerine erişim (access) kabiliyetidir. Tabii ki her büyükelçi resmi kanallardan merkeze bağlıdır ve devlette muayyen ağırlığa sahiptir. Ancak tepe yöneticilerle doğrudan şahsi bağlantısı olan sefirler daha tercihe şayandır. Namık Tan, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'le Dışışleri bakanlığı döneminde yakın çalışmış bir diplomat. Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun da güvenini haiz. Yeri geldiğinde kanaatlerini bir telefonla en üst mercilere aktarma ve ikna etme kabiliyetine sahip. Amerikalılar, yüksek erişimli sefirleri boş bırakmaz, değer verirler.

Kaliteli ve tecrübeli bir diplomat olmasına rağmen Büyükelçi Nabi Şensoy'un en büyük handikaplarından biri buydu. Mesela ABD Dışışleri Bakan Yardımcısı Phil Gordon'dan randevu almakta çok zorlanıyordu. Bakan Davutoğlu'yla şahsi samimiyetinden dolayı doğrudan telefonla konuşan Gordon, Şensoy'la görüşmeye pek ihtiyaç duymuyordu. Aslında diplomatik teamüllere uymayan bu tür davranışlarda, Şensoy'un Ankara'daki üst yönetime fazla erişimi olmadığı düşüncesi de etkili oluyordu. Amerikalı muhataplarının Namık Tan'a daha saygılı davranacağını tahmin ve ümit ediyorum.

Washington'a atanan Türk büyükelçiler için sadece Amerikalılarla değil, giderek çeşitlenen Türk toplumu ile ilişkiler de önem taşıyor. Türk toplumu arasında yer yer husumete dönüşebilen rekabetin doğru yönlere kanalize edilmesi ve pozitif enerjiye dönüştürülmesinde büyükelçiliğe büyük rol düşüyor. Bence o noktadaki temel düstur da, Türkiye ve Türk-Amerikan ilişkileri adına her kim güzel bir şey yapıyorsa teşvik etmek. Tüm toplum kesimlerine eşit yakınlıkta durarak kucak açmak ve saygı göstermek.

ABD başkentini takip ettiğim 12 yıl zarfında her büyükelçinin bunu layıkıyla başarabildiğini söyleyemem. Özellikle Türkiye'ye paralel şekilde Amerika'da da nüfus ve nüfuzu giderek artan dindar-muhafazakâr kesimlere mesafeli durmayı yeğleyenler, kurdukları başarılı müesseselere ayak dahi basmayanlar, arkalarından çekiştirenler, hatta bazen etkinliklerini el altından baltalayanlar oldu.

Namık Tan, Washington'da elçiliğin müsteşarı ve basın sözcüsü iken, farklı çizgilerdeki medya kuruluşlarının temsilcileriyle yakınlık kurmayı başarmış, meslektaşlarımızın hemen hepsinin saygı ve sevgisini kazanmıştı. Ankara'daki Dışışleri Bakanlığı sözcülüğü yıllarında da diploması muhabirlerinin 'Namık Abi'si idi. Bu herkesi kucaklayan, mütevazı yaklaşımını Washington'da sefir olarak da sürdüreceğine inanıyorum. Bana göre onu genç yaşında diplomatik kariyerin en prestijli makamlarına tırmandıran temel özelliği de bu zaten.

Hükümet, merkezde yeni ihdas edilecek kritik bir başka pozisyon için de düşünülen Namık Tan'ı Washington'a tayin ederek Türk-Amerikan ilişkilerine verdiği önemi bir kez daha gösterdi. Doğrusu, siyasi bir tayin yapılmayıp Dışışleri bürokrasisindeki mevcut değerlerden istifade yolunun tercih edilmesine de hassaten memnun oldum. Aksi halde bürokratik işleyişe lüzumsuz stresler yüklenebilir, Washington'daki sefirin her eylemi yıkıcı iç siyasetin malzemesi haline getirilebilirdi.

Büyükelçi Namık Tan'ı, burada birçok kaliteli mesai arkadaşı bekliyor. Eminim Ankara'da Washington Büyükelçiliği'nin, Amerika'da Türkiye'nin prestijini artıracak çalışmalar yapılacaktır. Özellikle İran ve Ermeni meseleleri nedeniyle Türk-Amerikan ilişkilerinde zorlayıcı anların yaşanabileceği 2010'da göreve başlayacak yeni Washington büyükelçimize (tabiri diğerle 'Namık Abi'mize) şimdiden iyi şanslar ve başarılar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Erdoğan ile Obama'nın ortak kaderi

Ali H. Aslan 2010.01.04

ABD'nin El-Kaide terörüyle mücadelesi kimi yönleriyle Türkiye'nin PKK terörüyle mücadelesine benziyor.

Erdoğan hükümetinin terörün köklerini kurutmayı amaçlayan demokratik açılımına aşırı Türk ve Kürt milliyetçileri nasıl çelme takmaya çalışıyorsa, Başkan Obama da Müslüman açılımında benzer sorunlar yaşıyor. Radikal Müslümanlar ve aşırı milliyetçi Amerikalılar adeta aynı safta buluşmuş gibi. Her iki grup da ABD ile İslam dünyası arasındaki gerginliği kızıştırmak için elinden geleni ardına koymuyor.

Son olarak Nijeryalı bir terörist zanlısı Amerika'nın en büyük dini bayramı olan Noel günü Detroit'e seyreden bir uçağı havaya uçurmak isterken derdest edildi. Tam bir tahrik girişimi. Başkan Obama olayı sakin karşıladı ve ilk üç gün açıklama bile yapmadı. Bunun tek sebebi Hawaii'de kış tatilinde olması değil. Obama yönetimi, terörü siyasi çıkarları için sıkça istismar eden Bush yönetiminden farklı bir üslup da geliştirmek istiyor. Hem kendi toplumunu hem de zeytin dalı uzattığı Müslümanları ajite etmeme kaygısını daha fazla taşıyor. Depremle yaşamaya alışmak gibi, Amerikan devletinin ve halkının hayatın normal akışını mümkün mertebe bozmaksızın terör tehdidiyle yaşamaya kendini alıştırmayı gerektiğine inanıyor.

Fakat Obama'nın bu tutumu, şahinler için tahammül edilemez bir durum. Nitekim milliyetçi-muhafazakar Cumhuriyetçi muhalefetten birçok isim Beyaz Saray'a salvolar yapıp duruyor. Özellikle de eski Başkan Yardımcısı Dick Cheney, her vesileyle Obama'nın ulusal güvenlikte zayıf olduğu tezini keskin bir üslupla eleştiriyor. Cheney, son uçak eyleminde Obama'nın açıklama yapmakta acele etmemesini diline doladı. ABD başkanının savaşın sürdüğünü unuttuğunu iddia etti. El Kaide'nin adının niye erken telaffuz edilmediğini sorgulayanlar oldu.

ABD'deki muhalefetin bu tutumu bana Tokat Reşadiye'deki terör saldırısından sonra Türkiye'deki muhalefetin hükümete eleştirilerini hatırlattı. Hatırlarsanız o olayı izleyen ilk günlerde Başbakan Erdoğan ve hükümetin diğer sözcüleri saldırıyı PKK ile hemen ilişkilendirmekten kaçınmış, somut verilerin ortaya çıkmasını beklemişti. Verdikleri tepkinin üslubunu da genel olarak Kürt açılımını zedelemeyecek bir şekilde formüle etmeye çalışmışlardı. Tabii sırtında yumurta küfesi olmayanların bu tür hassas dengeleri gözetme derdi olmuyor.

Türkiye'de Reşadiye saldırısından sonra muayyen Türk ve Kürt kesimler nasıl 'Yaşasın, açılım bitiyor' diye adeta zil takıp oynadıysa, Amerika ve İslam dünyasında bulunan Müslüman açılımı karşıtları da şu sıralar mutlu olsa gerek. Amerikalı milliyetçiler, uçak eylemi ile halkta yeniden hortlatılan terör korkusunu ve öfkeyi kullanarak başkanı daha sert bir çizgiye itmeye çalışıyor. Eminim Obama'nın şahinleşmesi bazı radikal Müslüman grupların da çok işine gelecektir.

Obama, üç gün suskunluktan sonra 28 Aralık'ta Hawaii'de ekran karşısına geçti ve saldırıya ilişkin yapılan çalışmaları kamuoyuna bizzat aktardı. Cumhuriyetçilerin salvolarından siyasi zarar görmek istemeyen Beyaz Saray, medyaya Obama'yı tatilde de işbaşında gösteren fotoğraflar dağıttı. ABD Başkanı, haftalık radyo konuşmasını da konuya ayırdı. Ve uçak olayının üstünden bir haftayı aşkın süre geçtikten sonra ilk kez orada terör teşebbüsünün El-Kaide bağlantısından bahsetti. Üslubunda muayyen oranda popülizm olsa da şahinlerin arzu ettiği türde bir sertlik ve şovenlik yoktu. ABD'yi hedef alan terör şebekesine karşı mücadeleyi sürdüreceğini kaydetmekle beraber, bunu Amerikan 'değerler'ine tutunarak gerçekleştireceğini de vurguladı. Yani yeni Guantanamo'lar, Ebu Gureyb'ler olmayacağını ihsas etti. Saldırıdan sonraki hiçbir açıklamasında İslam ya da Müslüman kelimesini geçirmemeye ise özen gösterdi.

ABD'de 'İslami terör', 'İslamofaşist' gibi Müslümanları incitici tabirleri kullanmayan, yemin töreninde İran rejimiyle bile tokalaşabileceği mesajını veren, Ankara'da ve Kahire'deki konuşmalarıyla Müslümanlara zeytin dalı uzatan bir başkan var. Obama, ülkesinin çıkarlarının İslam dünyasıyla karşılıklı saygıya dayalı makul bir angajmandan geçtiğine inanıyor. Peki aynı Obama, son saldırının planlama mekanı ve El Kaide'nin Arap yarımadasındaki en önemli merkezi olarak adı öne çıkarılan Yemen'e savaş açar mı? Kanaatimce, açıktan savaş türü bir yola, çok çok mecbur kalmadıkça tevessül etmeyecektir.

ABD'nin terörle mücadele gerekçesiyle bile yeni bir İslam ülkesine saldırması, Obama'nın topyekun Müslüman açılımını zedeleyebilir. İlimli imajına ciddi zarar verebilir. Irak, Afganistan ve Pakistan'da işlerini daha da zorlaştırabilir. ABD, zaten bir süredir Yemen yönetimi ile irtibatlı şekilde El-Kaide'ye karşı örtülü operasyonlar yürütüyor. Washington'un stratejisi, Yemen güvenlik birimlerine daha fazla destek vererek temizliği onlara yaptırmak. ABD'nin bölgedeki en üst düzey komutanı General David Petraus bu amaçla yeni planları yetkililerle görüşmek üzere hafta sonu Yemen'e gitti.

Ne Türkiye ne ABD'deki muhalefetin teröre kapsamlı çözüm hususunda yeterince yapıcı bir tavır takındığı söylenemez. Her iki ülkede de hükümetler sorunla ilgili dengeli, makul ve uzun vadede sonuca götürebilecek yaklaşımları benimsiyor. Muhalefetler ise genelde yıkıcı eleştiri ve halkı tahrik yolunu seçiyor. Erdoğan ile Obama baş başa geldiklerinde ülkelerindeki yapıcı muhalefet eksikliği konusunda dertleşiyorlar mıdır acaba?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Washington'dan alçak koltuk manzaraları

Ali H. Aslan 2010.01.18

Washington'da Türk-Ame-rikan ilişkilerini izleyen çevrelerde haftanın konusu şüphesiz Ankara-Tel Aviv gerginliği idi.

Meselenin birçok boyutu var. Amerikan yönetimi gelişmeleri nasıl karşılıyor? İsrail'e özür telkininde bulundular mı? Yahudi lobisi ne durumda? Olanlar Türkiye'nin Ortadoğu'da oyunculuk keyfiyetine ABD'nin bakışını nasıl etkiler? Dilerseniz bunları bir bir ele alalım.

ABD Dışışleri sözcülerinden Philip Crowley, perşembe günü Türk-İsrail gerginliğine ilişkin bir soruya cevaben, 'Bunlar ABD'nin iki önemli müttefikidir ve dostudur' derken, kim haklı kim haksız tartışmasına girmemeye özen gösterdi. Amerikalı sözcüler, 'Biz olayın tarafı değiliz. İki ülke arasındaki mesele hakkında yorum yapmak bize düşmez' şeklinde konuşuyorlar.

Bu yumuşak söylem, Amerikalıların özellikle Başbakan Erdoğan'ın keskin üslupla sıkça İsrail'i eleştirmesinden, Türk mediasındaki anti-semitik eğilimlerden ya da Büyükelçi Oğuz Çelikkol'a İsrail Dışışleri'nde yapılan alçak koltuklu hakaretten mutlu oldukları manasına gelmiyor. Dünyada ve bölgede zaten yeterince ihtilafla boğuşan, üzerindeki stresi azaltmak isteyen Obama yönetiminin en son ihtiyaç duyduğu şey, İsrail ile Türkiye arasında gerginlik. O nedenle son krizin resmi özürle yatışmasından memnunlar.

Peki, Washington kriz sırasında devreye girdi mi? Bu sorum karşısında bazı kaynaklarım kaçamak konuştu. Kimileri ise 'hayır' cevabını verdi. Doğrusu ben Washington'un İsrail ile Türkiye arasındaki köprüler neredeyse atılacakken sadece tribünlerden izlediğine pek ihtimal vermiyorum. Biraz spekülatif ama, Amerikalılar özellikle İsrail yönetimine krizi daha fazla büyütme ve resmi özür dileme yönünde telkinde bulunmuşlarsa hiç şaşırırmam. Bunu teyit etmemeleri de normal. Çünkü İsrail'i küçük düşürmek, Türkiye'yi ise fazla şımartmak

istememezler. Bence ABD, İsrail'den Türkiye'ye kendi gibi davranmasını; yani mümkün mertebe alttan alarak, sağdan yanaşarak kendi ekseninde tutmaya çalışmasını bekliyor.

Amerika'daki Yahudi lobisine gelince; Yahudi lobisinin önde gelen kuruluşlarından Amerikan Yahudi Komitesi (AJC) 12 Ocak'ta; Anti-Defamasyon Ligi (ADL) 13 Ocak'ta birer bildiri yayınladı. Ve Başbakan Erdoğan'ın Lübnan'da yaptığı eleştirel beyanları ve Kurtlar Vadisi Pusu dizisindeki bazı sahneleri protesto etti. İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Ayalon tarafından 11 Ocak günü Türkiye'ye yapılan çirkin hareketler karşısında ise sessiz kaldılar. Yahudi kuruluşu yetkililerinden bu konuda beyanat alamadım. İsmi saklı kalmak kaydıyla görüşebildiklerim ise, diplomatik skandal konusunda mümkün mertebe konuşmayıp, her fırsatta sözü Başbakan Erdoğan'ın tavırlarına getirdi.

Bir Amerikan Yahudi kuruluşunun yetkilisi, geçen hafta yaşananlar için 'esef verici bir durum' ifadesini kullandı. Özür dilenerek meselenin kapandığını söyledi. Diğer yandan bu hadisenin Türkiye'nin uzun süredir dostu olan bir ülkenin 'haklı üzüntüsü'nün yansıması olduğunu da kaydetti. Başbakan Erdoğan'ın İsrail'e ilişkin yorumlarını 'aşırı' olarak nitelendiren yetkili, Türk medyasının İsrail'i bir 'katil toplumu' gibi göstermek istediğini kaydetti. İki ülkenin ortak ulusal çıkarları olduğuna işaret ederken, 'Umarım akliselim galip gelir' yorumunu yaptı. Yahudi kuruluşlarının muhtemel bir Ermeni tasarısı durumunda nasıl bir tavır takınacağı konusunda ise pek renk vermedi.

Kanaatimce Yahudi lobisi Amerikan Kongresi'nde Türki-ye'nin ne aleyhine ne de lehine sistemli bir kampanyaya girişecektir. Ancak Erdoğan hükümetini Washington'dan baskıyla kısaca almak isteyenlere genelde el altından çanak tutacak birçok Yahudi kuruluşu ve İsrail sempatzıları olacaktır. İsrail lobisinin sağ kolu ile (mesela AIPAC) sol kolu (mesela J Street) arasında devam eden 'Türkiye'yi kim kaybetti?' tartışması ise daha da alevlenecektir.

Ankara, Tel Aviv'in barış konusunda samimi olduğunu göstermesi halinde eleştirilerini azaltacağı sinyallerini veriyor. Hele Gazze'deki ablukadan mütevellit feci insani durumu rahatlatacak bir İsrail adımı kısa vadede ortamı bayağı yumuşatabilir. Ama konuştuğum hiçbir Amerikalı, Türkiye'den gelen sert eleştirilerin İsrail'in bu tür bir adımı atmasını kolaylaştıracağını düşünmüyor. Mesela Dış İlişkiler Konseyi (CFR) Ortadoğu uzmanı Dr. Steven Cook, Başbakan Erdoğan'ın Gazze konusunda prensipte haklı olduğunu vurgulamakla birlikte, 'Keşke kamuoyuna açık beyanlarında sıcak şeyler söyleyip İsraililere asıl mesajını özel görüşmelerde verse' diyor.

Ankara-Tel Aviv gerginliğinin İsrail-Suriye ve Arap-İsrail barışında Türkiye'nin arabuluculuk kabiliyetini artırdığı da pek düşünülüyor Washington çevrelerinde. Ancak Erdoğan hükümetinin Ortadoğu'da rol almada ne kadar istekli olduğunu bilen Obama yönetimi, şimşekleri üzerine çekmemeye de özen gösteriyor. Dışişleri Sözcüsü Crowley'nin aşağıdaki sözlerini bu perspektifle okumak gerekiyor: "Türkiye Ortadoğu barışına ilişkin konularda bir aracı olarak önemli rol oynamıştır. Türkiye'nin bu konular üzerinde çalışan ülkelere yardımdaki rolüne ve etkileşimine değer veriyoruz. Ve devamını arzu ediyoruz."

Bu sıcak ifadelere rağmen Obama'nın Milli Güvenlik Başdanışmanı James Jones, geçen hafta yaptığı Ortadoğu barışı temalı bölge turuna Türkiye'yi dahil etmedi. Anlaşılan Ankara'nın Ortadoğu barışı için vazgeçilmez duraklardan biri olduğu fikrine ABD'nin ısınması daha zaman alacak. İsrail ile Washington'daki lobicileri, Ankara kendilerine soğuk davrandığı sürece, Türkiye'nin 'tarafli' olduğunu öne sürerek denkleme fazla sokulmamasına gayret edecektir. Neticeyi ise Allah bilir...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Massachusetts'ten Önce (M.Ö.), Massachusetts'den Sonra (M.S.)

Ali H. Aslan 2010.01.25

Türkiye 'askeri darbe' tartışmalarıyla çalkalanırken, geçen hafta Amerika'da bir 'sivil darbe' oldu! Massachusetts eyaleti halkı, göreve gelişinin tam birinci yıldönümünde Başkan Barack Obama'nın başına adeta balyoz indirdi. Demokrat Senatör Ted Kennedy'nin ölümüyle boşalan koltuk için yapılan özel seçimi Cumhuriyetçi aday Scott Brown kazandı. ABD için milat niteliğindeki bu seçim sonucu, siyasi dengeleri tamamen alt üst etti. Şu anda Beyaz Saray tüm siyasi stratejisini yeniden gözden geçiriyor.

Öncelikle küçük bir seçimin nasıl böylesine devasa sonuçlar doğurabildiğini arz edeyim. 100 sandalyeli Amerikan Senatosu'ndaki 40 Cumhuriyetçiye sadece bir kişinin daha katılması, muhalefete iç tüzük sayesinde Obama'nın yasama inisiyatiflerini tıkama imkanını doğuracaktı. Yeni seçilen Massachusetts Senatörü Brown, işte o 41'inci 'hayır'cı oldu. Ayrıca normalde Demokratların en güçlü kalelerinden olan eyalette Obama'nın partisinin yenilmesi, ülkenin ve hükümetin gidişatının halk tarafından pek parlak görülmediğinin ciddi bir delili olarak algılandı. (Bu, Erdoğan liderliğindeki AK Parti'nin seçimden sadece bir yıl sonra mesela Konya gibi muhafazakar bir şehri CHP'ye kaptırması gibi bir şey.)

Aslında yüzde 60'lardaki halk desteğiyle yola çıkan Obama'nın icranın başına geçişinin ilk yıldönümünde yüzde 50'lere düşmüş olan beğenilme oranı, çağdaş meslektaşlarının birçoğundan iyi. Ancak özellikle önceki yönetimden devraldığı derin ekonomik kriz ve karizmatik şahsiyetinin yarattığı yüksek beklentiler, icraatlarından kısmi tatminsizliğe yol açtı. Değişimci platformuyla seçimi kazanan Obama'nın da Washington'un dümen suyuna girdiği izlenimi yaygınlaşmaya başladı. Halkın birinci sorun olarak nitelendirdiği ekonomide bazı makro iyileşme eğilimleri, mikro düzeye fazla yansımada. Özellikle işsizliğin yüzde 10'larda seyretmesi sokaktaki insanın asabını bozuyor. Hırsları ile ülkeyi ekonomik darboğaza sürükleyen kapitalist oyuncular arasında başı çeken büyük finans kuruluşlarından bazılarını Hazine takviyesiyle (yani halkın vergi parasıyla) batmaktan kurtaran Obama, Wall Street'i yeterince dizginleyememekle suçlanıyor.

Obama'nın Massachusetts seçiminin hemen ardından pek âdeti olmayan son derece popülist bir üslupla büyük bankaları eleştirerek finans reformu çalışmalarını hızlandıracaklarını söylemesi tesadüf değil. Büyük şirketlerin ve özel çıkar gruplarının lobicilerinin siyasetçilere bağışlarını kısıtlayan kanunu iptal eden Anayasa Mahkemesi'ni de alışlagelmedik sertlikte topa tuttu. Bu sayede özel çıkar lobilerinin milyonlarca dolar harcayarak seçilmişleri kendi arzuları doğrultusunda oy vermeye daha kolay ikna edeceğini savunan Obama, 'Bu karar, demokrasiye vurulmuş bir darbedir' dedi. Öte yandan, Goldman Sachs, Citigroup gibi finans gruplarının Obama'ya seçim kampanyasında en yüklü bağışları yapanlar arasında olması, inandırıcılığını zayıflatıyor. Hazine Bakanı Timothy Geithner, Goldman Sachs'ın eski üst düzey yöneticilerinden. Obama'nın ilk senesinde 'temiz' imajının biraz lekelenmesinde bu tür bağlantıların da etkisi oldu.

Başkan, hatasıyla sevabıyla kurulu düzenin bir parçası olan partisini de fazla dönüştüremedi. Mesela sağlık reformu kanununu hazırlama görevi, sağlık endüstrisinden yüklü bağışlar aldığı bilinen Senatör Max Baucus'a verildi. Beyaz Saray'da kapalı kapılar ardında sigorta şirketleriyle (Cheney'nin petrol şirketleriyle pazarlıklarına benzeyen) gizli pazarlıklar yapıldı. Sonuçta muhafazakar Cumhuriyetçilerin ülkeye uzun vadede maliyeti, liberal solun ise insani erişimde yetersizliği açısından eleştirdiği; özel sağlık endüstrisine bazı kısıtlamalar getirmekle birlikte kâr musluklarını daha da açan bir kanun tasarısı ortaya çıktı. Kamuoyu desteğini önemli ölçüde yitiren bu 'reform' kanununun ciddi değişiklikler yapılmaksızın Massachusetts seçimiyle kompozisyonu değişen Senato'dan sağ salim çıkması mucize olur.

Görüldüğü gibi, Amerikan iç siyasetindeki hengame o kadar büyük ki, dış politikadan bahsetmeye henüz fırsat bile olmadı. Aslında Obama'nın görevdeki ilk yılında dış politikanın genel icraattaki yeri de biraz buna benziyor. Yani dış politika, çoğu kez iç sorunların gölgesinde kaldı. Obama yönetimi dünyada başına büyük belalar açmamaya, mevcut belaları da (İran'la nükleer kriz dahil) fazla dalaşmadan diplomasi yoluyla mümkün mertebe savuşturmaya çalıştı. Ortadoğu barışı gibi başkan düzeyinde ıstıgal gerektiren iddialı projelerde ise ilerleme sağlanamadı. Amerika, dış siyasette popülizmin bedelini Bush döneminde ödemişti. Dolayısıyla Obama içeride puan toplamak için dışarıda kış tekmeleme taktiğine başvurmadı ve başvuramaz diye düşünüyorum. Diğer yandan, Obama'nın Irak'tan çekilirken Afganistan'daki Amerikan askeri varlığını artırmaya karar vermesi, ABD başkanlarının romantik bir barışsever olma lüksü bulunmadığını da gösterdi.

Kongre seçimlerinin yapılacağı 2010, Obama ve iktidardaki Demokratlar için zor bir yıl olacak. Böyle giderse Kongre'nin kontrolünü büsbütün Cumhuriyetçilere kaptırma ihtimalleri yok değil. Beyaz Saray'ın nasıl bir strateji takip edeceğinin izlerini Obama'nın çarşamba akşamı Kongre'de yapacağı geleneksel 'Birliğin Durumu' konuşmasında göreceğiz. Massachusetts seçiminin ardından çalan alarm zilleri olmasa, bu konuşma Obama için ilk yılının başarılarına odaklandığı, rutin bir kutlama etkinliği olacaktı. Şimdi ise, o meşhur hitabet ve ikna kabiliyetini yeniden konuşturup, ABD'ye beklenen değişimi nasıl getireceğini izah etmek ve güven tazelemek için çok değerli bir fırsat.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne olacak şu Washington'ın hali?

Ali H. Aslan 2010.02.01

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) düzenlediği bir siyaset kampına Başbakan Recep Tayyip Erdoğan konuşmacı olarak davet ediliyor. Erdoğan, katılmayı kabul ediyor.

Ve partisinin icraatlarını saygılı bir üslupla hazır bulunan CHP'li milletvekillerine anlatıyor. Onların da kendisine benzer medenilikle yaptıkları eleştirileri ve sorduğu soruları cevaplıyor. Ve her şey kameraların, yani milyonların önünde cereyan ediyor...

Ülkemizde böyle bir manzarayı hayal etmek dahi mümkün değil. Doğrusu demokrasi yaşı bizden ileri olan Amerika'da bile, hele siyasi kavgaların ayyuka çıktığı şu dönemde, böyle bir senaryonun gerçekleşebileceği aklımdan geçmezdi. Ta ki cumaya kadar...

Geçen cuma günü Baltimore'da kamp yapan Cumhuriyetçilerin davetine icabet eden Başkan Barack Obama, Amerikan tarihinde bir ilke imza attı. Bu örnek siyasi tecrübe, başkanın çarşamba gecesi Kongre'de yaptığı Birliğin Durumu konuşmasını dahi gölgede bıraktı.

ABD siyasetinin iki ana damarı olan Demokratlar ile Cumhuriyetçiler arasında adeta kan davasına dönüşen güç mücadelesi, birçok yönüyle Türkiye'deki demokrat ve cumhuriyetçi çizgilerin çatışmasını andırıyor. (Kavram kargaşasına yol açmamak için, ABD siyasetindeki Demokrat ve Cumhuriyetçi terimlerinin ülkeye özel anlamlarını olduğunu not etmek isterim.) Hatta yakın geçmişte Türkiye'de yapılan Cumhuriyet mitingleri ile Amerika'daki Cumhuriyetçi sivil toplumdan neş'et eden 'Çay Partisi' protestolarının ruhu arasında bazı paralellikler görüyorum. (Tabii Amerika'daki protestoların temel farklarından biri, bürokratik manipülasyondan bağımsız ve 'sivil' keyfiyetinin çok daha baskın olması.)

Türkiye gibi ABD'de de halk büyük sorunlarla pençeleşiyor. Makul çoğunluklar, siyasi partilerin kafa kafaya vererek, gerekirse karşılıklı tavizlerle ülkenin temel meselelerine çözüm üretmesini istiyor. Ama didişmeler ve

çelmelemeler bitmek bilmiyor. Türkiye halkına Ankara ne kadar antipatik geliyorsa, Amerika'da da Washington'ın imajı o denli kötü.

ABD Başkanı Barack Obama, Washing-ton'daki kısır partizanlıkla, yolsuzlukla ve çıkarıcılıkla mücadele etme sözü vererek iktidara geldi. Yani 'değişim' sloganının ana objesi Washington'du. Görev yaptığı ilk bir yıl zarfında, Washington'ı değiştirme gayretleri büyük ölçüde akim kaldı. Ve yer yer o da kendini dalgaya kaptırmadı değil.

Kongre'de çoğunluğa sahip olan partisinin ve kendi imajının giderek erimesi, değişimci Obama'yı adeta yeniden diriltti. Ya da en azından tekrar o havayı vermeye çalışıyor. Dar çıkarların ve partizanlığın kol gezdiği, bu nedenle de Washington'ın kötü imajına en çok katkıda bulunan kurumların başında gelen Amerikan Kongresi'ndeki konuşmasında Obama, hem nalına hem de mihına vurdu. Kendi partisinin de, muhalefetin de uç kanatlarına usturupluca giydirdi. Ülkede sanki 'her gün seçim oluyormuş gibi' davranılmasından şikâyet eden Obama, sırf yeniden seçilmek için ülke çıkarlarını geri plana atan anlayıştan yakındı. Merkezde durup kollarını sağa ve sola açan bir lider profili çizdi. Muhalefet ise Başkan'ın ve Kongre'deki arkadaşlarının kendi tekliflerini dinlemediğini, Cumhuriyetçileri dışladığını, azınlığı çoğunluk baskısı altında tuttuğunu öne sürüyor. İktidar cenahından gelen hemen her girişime hayır demelerini ve takoz koymalarını da buna dayandırıyor. (Türkiye'deki siyasi argümanlara benzemiyor mu?)

İşte böyle bir ortamda, Başkan Obama'-nın Cumhuriyetçilerin kampına davet edilmesi, onun da gitmesi Amerikan demokrasi adına çok olumlu bir gelişme. Oradaki karşılıklı saygılı üslubun siyasete yansması halinde Washington, Amerikan halkının gözüne tekrar girebilir. Yalnız korkarım ki muhalefet Obama'nın 'Washington'ı değiştiren adam' kredisini almasına razı olmayacaktır. Nitekim bazı Cumhuriyetçiler, Baltimore vakasının Obama'nın işine yaradığını düşünüyor. Beyaz Saray'ın ve Demokratların zevkten dört köşe olması da onların kaygılarını haklı çıkarıyor.

Obama'nın Kongre seçimlerinin de yapılacağı 2010 yılı için oyun planı, Birliğin Durumu konuşması ve Baltimore açılımı ile az çok belli oldu. Başkan, sağlık reformu gibi halka izah edilemeyen bazı konuların yasama sürecinde hız kesecek, merkez ve bağımsız seçmeni yanına almaya çalışacak, makul davranarak muhalefeti de makul davranışa mecbur bırakacak. Başarılı olamazsa da, 'ben elimden geleni yaptım' diyerek puan toplamayı hedefliyor. Bazı gözlemciler, Demokratların Temsilciler Meclisi'nde tekrar azınlığa düşmelerinin ülke için iyi olabileceği kanaatinde. Bu teze göre, yürütme ile yasama kanadına farklı partilerin egemen olduğu dönemlerde taraflar uzlaşıya daha fazla yanaşılıyor ve çözüm üretebiliyor. Çözüm üretilen bir Washington ise 2012 başkanlık seçimlerinde Obama'nın halktan güvenoyu almasına yardımcı olabilir.

Doğrusu ABD başkentindeki yıkıcı siyaset oyunları, birçok akli başında insana 'Ne olacak şu Washington'ın hali?' dedirtiyor. Amerikan demokrasisinin sağlıklı işlemesi sadece ABD'nin değil dünyanın da çıkarına. Hele Türkiye gibi gelişmekte olan demokrasilerin iyi örneklerle çok ihtiyacı var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Paralel evrenler diyarı ve Ankaramen

Ali H. Aslan 2010.02.15

Hep Washington'ın nabzını aktaracak değilim ya! Bu kez de Türkiye'de siyasetin nabzını tutmayı bir deneyeyim dedim. Ve bir iş toplantısı için geldiğim İstanbul'dan Ankara'ya geçtim.

Paralel evrenlerdeki farklı farklı Türkiye'leri ve onu yöneten Ankara adamlarını (yani 'Ankaramen'i) yerinde gözlemlemek ilginçti.

Ankaramen, beni yumrukla karşıladı. Yok yok, dayak falan yemiş değilim. Türkiye'ye intikal edişim, tam Meclis'teki mahalle kavgasına denk geldi. Hoş Washington'da da iktidarla muhalefetin arası güllük gülistanlık değil. Son dönemlerde Türkiye'dekine benzer keskin kampaşmalar ve uzlaşma sorunları var. Ama ABD başkentinde siyasetin genel seviyesi her şeye rağmen bizim diarlardan yüksek.

Haddizatında bu tespiti, Ankara'da bir nezaket ziyareti yapma imkanı bulduğum CHP Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'a da arz ettim. (Bu vesileyle, randevuyu alan Ankara Zaman'daki başarılı meslektaşım Süleyman Kurt'a ve değerli vaktini bize ayırma nezaketini gösteren Sayın Baykal'a teşekkür ederim.) Sohbetimiz daha çok dış politikada off-the-record bir ufuk turu mahiyetinde cereyan etti. İlk kez görüştüğüm Sayın Baykal'ın ikili ilişkideki nazik, analitik, profesyonel ve dengeli tarzı beni etkiledi. Türkiye'de makul siyaset potansiyeli adına ümitlerim biraz arttı.

Kürsülerde ateşli görünüm veren siyasi liderlerin çoğunun aslında birebir iletişimde çok daha sakin ve hoşsohbet olduklarını meslektaşlarımdan duyardım. (Buna Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve MHP lideri Sayın Devlet Bahçeli dahil.) Avrupalı ve Amerikalı gözlemcilerin de kanaati o merkezde.

Herkesin ortak özlemi, ülkedeki siyaset ortamının liderlerin insani kalitelerini daha fazla yansıtmaya müsait hale gelmesi.

Türkiye, birçok yönüyle geçiş sürecinde görüntüsü veriyor. Adeta demokraside ergenlik dönemini yaşıyor. Toplumdaki ve siyasetteki hırçınlıklar, otorite unsurlarına başkaldırıları, ani parlamalar, çift karakterlilik, gel-git halleri, kıskançlıklar ve güvensizlikler, büyük ölçüde demokraside ergenlik hormonları salgılanmasından kaynaklanıyor. Kendi kendimize büyük bir zarar vermezsek, ülkemiz bence bu safhayı da atlatacak ve yakışıklı genç bir liberal demokrasi olacak. Bunun alacağı süre ise başta Ankaramen olmak üzere herkesin ve uluslararası camianın yapıcı katkılarına bağlı.

Paralel evrenlerde birbiriyle bağdaşmayan farklı davranışlar sergileyenler sadece siyasetçiler değil. Mesela uluslararası huzur operasyonlarındaki üstün başarılarıyla Birleşmiş Milletler (BM) ve NATO'da parmakla gösterilen Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), paralel evrende kendi toplumunun kayda değer kesimlerini huzursuz edebiliyor. Genelkurmay Başkanı Sayın İlker Başbuğ'un kamuya açık konuşmalarında öfkeyle yumruğunu masaya vurması ile ikili münasebetlerde ortaya koyduğu sempatik ve aydın portre birbiriyle örtüşmüyor. Türkiye bilmeceğini paralel evrenlerin sadece birine bakarak çözmeye çalışmak, insanı ciddi yanılgılara düşürebilir. Nitekim özellikle dış gözlemcilerin en sık düştüğü vartalardan biri bu. Hangi evrenin tesirinde kalırlarsa, olanlara o pencereden bakıyorlar.

Mesela Amerikalı gözlemcilerin birçoğu, TSK'ya ve özellikle Orgeneral Başbuğ'a demokrasiye bağlılık evreninden bakıyor. Paralel evrendeki Ergenekon iddialarını ise merkeze koymuyorlar. Ya da en azından o konuda renklerini belli etmeye yanaşmıyorlar. Bence TSK Amerikalılara yönelik her ne imaj çalışması yapıyorsa devam etmeli, belli ki işe yarıyor. Amerikalılar TSK'nın Afganistan'a çok sayıda Türk gazeteciye götürerek oradaki NATO misyonunu anlatmasından epeyi mutlular. Ordunun itibarının korunmasının öneminden bahsediyorlar. Darbelere karşılar ama dünyadaki en büyük askeri ortaklarından biri olan TSK'nın toplumda ve yönetimde aşırı zemin kaybetmesini de çıkarlarına uygun bulmuyor gibiler.

Türkiye'de asker-sivil ilişkileri evreninde kıyametler koparken, Avrupa Birliği süreci paralel evrenine göz atmamak da olmazdı. Görüştüğüm Avrupalı kaynaklar, bu konuda Amerikalılardan daha reformcu ve ilerici bir çizgiye sahipti. Amerikan toplumunun askeriyeğe bakışı ile Türkiye'deki asker-millet yaklaşımı arasında

benzerlikler bulunduğunu onlar da kabul ediyorlardı. Ancak Avrupa'da ordunun ağırlığı ve görünürlüğü asgari seviyede. Avrupalılar, AB üyesi olmaya çalışan Türkiye'de de ordunun en azından bir orta noktaya çekilmesi arzusunda.

AK Partili Ankaramen'le de görüştüm. Anayasa değişikliği teşebbüslerinin neticeye vardırılabilceğı hususunda aşırı ümitvar bir havaları yoktu. Demokratik açılımın Kürt boyutu da seçimler yaklaştıkça soğumaya terk edilecek gibi geldi bana. Bazı dedikodulara göre, AK Parti'ye açılması muhtemel bir kapatma davasının konusu Kürt açılımı olabilir. İç siyaset denklemleri ve Azerbaycan'ı kaybetme endişesi, Ankara'da birçoklarında 'İsterse Ermeni tasarısı geçsin, biz Karabağ sorununda ilerleme olmaksızın protokolleri kabul ederek Azerbaycan'dan vazgeçmeyiz' havası oluşturmuş. Ama bu Ankaramen'in 24 Nisan'da Amerika'da bir kazaya uğramamak için şapkadaki yeni tavşanlar çıkaramayacağı manasına da gelmiyor. Yeni Washington Büyükelçimiz Namık Tan, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun talimatıyla görev yerine öngörülenden erken gitti. Ve hızlı bir başlangıç yapmak durumunda. Tan, Washington'da Ermeni yanlısı girişimlerle ve İran konusunda oldukça sıkıştırılacağı benziyor.

Daha anlatacak çok şey var ama Ankara'yla ilgili hariçten fazla gazel okuyup Türkiye'deki meslektaşlarımın alanını ihlal etmek istemem. O nedenle müsaadenizle ben paralel evrende Washington'daki yerime geri döneyim...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Amerika mı tavuk, Türkiye mi?

Ali H. Aslan 2010.02.22

Uluslararası ilişkilerde model olarak kullanılan oyun teorisinde (game theory) meşhur bir 'tavuk oyunu' (game of chicken) vardır. İki oyuncudan biri taviz vermezse her ikisi için de en kötü sonucun doğacağı ilkesine dayalıdır. Soğuk Savaş'taki yüksek gerilimli Küba füze krizinin seyri ve çözümü buna bir örnektir.

Popüler bir örneğini de Amerikan filmlerinden bilirsiniz. Hani iddialaşan iki sürücü arabalarını birbirine doğru hızla sürer. Kafa kafaya çarpışmaktan en çok çekinip direksiyonu erken kıran, oyunu kaybeder. Ve ona 'tavuk' yani 'korkak' denir.

Türkiye-Ermenistan normalleşme sürecinde Ankara ile Washington arasındaki görüş ayrılığı da giderek 'tavuk oyunu' havasına bürünüyor. Bir tarafta 'Karabağ sorununda ilerleme olmazsa normalleşme protokollerini Meclis'ten geçirmem' diyen Ankara var. Diğer tarafta ise 'Azerbaycan'ı unut, sözünü tut, protokolleri geçir' diyen Washington. Türkiye direksiyonu kırmazsa, ABD Kongresi'nden Ermeni tasarısının geçme ve Başkan Barack Obama'nın 24 Nisan'da 'soykırım' lafını ağzına alma riski var. ABD direksiyonu kırmazsa, Ankara'nın Erivan şöyle dursun, Washington'la ilişkilerde bile normalleşme sürecine son verme ihtimali söz konusu.

Diplomatik arenada taraflar erkeğin elden gitmesini istemez ve çoğu kez son ana kadar direksiyonu kırmaz. Bana göre, Türkiye ile ABD arasında kaçınılması gereken çarpışma anı 24 Nisan. O güne kadar heyecanla bu oyunu seyredeceğiz. Şimdi duruma şöyle bir göz atalım.

Ankara, Karabağ'da çözüme yönelik küçük dahi olsa bir işaret almadan adım atamayacağını en üst perdeden ifade ediyor. Ermeni Anayasa Mahkemesi'nin protokollere çekinceli onayından da işkillendi. Hükümet, seçim sath-ı mailine girilirken Azerbaycan'ı rahatsız edecek bir hareketin siyasi bedelini ödemek istemiyor.

Washington ise Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin kaygılara katılmıyor. Ermenistan'la normalleşme gerçekleşirse Azerbaycan'ın Batı ve Türkiye tarafından kaybedileceğine inanmıyor. Erdoğan hükümetinin iç siyasi kaygıları da pek umurlarında değil. Tüm dertleri, Başkan Obama'yı ve Kongre'deki Demokratik Partili arkadaşlarını iç siyasette rahatlatmak. Ve Ermenistan sınırının açılmasından bazı jeostratejik kazanımlar elde etmek.

ABD Temsilciler Meclisi Dışışleri Komitesi'nde 4 Mart'ta görüşülmesi beklenen Ermeni tasarısı, 'tavuk oyunu'nda Türkiye'ye direksiyon kırdırmak için yapılan hamlelerden biri olabilir mi? Ankara'da çoklarının kanaati o yönde. Demokratik Parti'nin hem yasama hem yürütme kanadının kontrolünü elinde tutması, danışıklılık tezini güçlendiriyor. Normalde Ermeni tasarıları gündeme geldiğinde Washington'da geleneksel olarak yürütme kanadı yasama kanadına karşı yoğun bir lobcilik faaliyetine girer. 2007'de Bush yönetiminin tasarıyla nasıl canla başla mücadele ettiğini görmüştük. Obama yönetiminde ise şu ana dek benzer bir hareketlilik yok. Ankara, hassaten bu perşembe Kongre'deki Dışışleri Komitesi'ne konuk olacak Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'un konuya temas edip etmeyeceğini ve ne mesaj vereceğini merakla bekliyor.

Tasarıyı oylamaya sunma niyetini açıklayan (hâlâ resmi karar verilmiş değil) Demokratik Partili Dışışleri Komitesi Başkanı Howard Berman'ın aynı zamanda İsrail'in sadık dostlarından olmasını nasıl okumak lazım? Acaba son dönemlerde Ankara'ya kızgın olan İsrail lobisinin dahli var mı bu işte? Buna şu aşamada verebileceğimiz cevaplar spekülasyondan öteye geçmez. Ancak İsrail lobisinin tasarı konusunda teşvikçi olmasa bile, bu kez en azından nötr davrandığı, hele eskisi gibi Türkiye ile omuz omuza mücadele vermeyeceği kesin. Temsilciler Meclisi seçimleri bu yılın kasım ayında. Berman'ın Kaliforniya'daki seçim bölgesinde Ermeniler etkili. Onları mutlu etmek istiyor olabilir. Büyükelçi Namık Tan'ın bu hafta Berman'la görüşerek nabzını tutması bekleniyor.

Washington'daki sefaret adeta seferberlik halinde. Tüm resmi ve sivil lobcilik araçlarını devreye sokmaya çalışan Türk makamlarının öncelikli hedefi tasarının Komite'de görüşülmemesi. Bu mümkün olmazsa, Komite'den onay çıkmaması. O da mümkün olmazsa, en azından postun ucuza gitmemesi. Yani 2007'dekinden daha yüksek oranda ret oyu kotarılması.

4 Mart'a 10 gün var. Siyasette bu uzun bir süre. Çok şey değişebilir. Ama Washington'daki birçok gözlemci, tasarının Komite'den geçirileceği ve bir süre Demokles'in kılıcı gibi Türkiye'nin üstünde sallandırılacağı kanaatinde. Tasarının komite gündemine getirilmesi nasıl Berman'ın iki dudağı arasında ise, ardından genel kurulda oylamaya sunulması da Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'ye bağlı. Pelosi çok istemesine rağmen 2007'de Bush yönetiminin ve Amerikan medyasının baskısıyla tasarıyı gündeme almayı başaramamıştı. Bu seferki tavrında da Obama yönetiminin ve medyanın tutumu etkili olacaktır.

Sonuçta olay dönüp dolaşıyor, Başkan Obama'ya geliyor. Kongre liderlerine ne mesaj verecek? 24 Nisan'da kendi açıklamasında 'soykırım' diyecek mi? ABD Başkanı, maceraperest olmayan, icap ettiğinde direksiyon kırmadığını bilen, dengeli bir lider. Son tahlilde, Türkiye'yle ilişkilerin ciddi ölçüde bozulmasını göze alacağını, bu yöndeki emeklerini kendi eliyle zayıf edeceğini sanmam. Hele ABD ordusu Irak'tan çekilirken, İran'la işler kızışırken ve Afganistan'da Türkiye oldukça yapıcı katkılarda bulunuyorken... Ama Obama tavuk oyununu son ana kadar oynamaktan da çekinmeyecektir. Krizden en suhuletli çıkış ise, Washington'un Karabağ'da, Ankara'nın ise protokollerin onayında erkekliği kaybettirmeyecek ara formüller üretmesi. Ermenistan ile Türkiye arasında sosyal-kültürel alanda bazı ortak faaliyetler yapılması da kolaylaştırıcı olacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] 2172 No'lu salonda yaşananlar

4 Mart'ta Amerikan Kongresi'nde tarihî bir gün yaşadık. Temsilciler Meclisi Rayburn binasında Dış İlişkiler Komitesi'ne ait 2172 numaralı salonda o gün olanlara komedi ya da traji-komedi diyenler oldu.

Bana göre ise, gördüğümüz tam bir 'thriller', yani heyecanlı gerilim filmiydi. Salonu hınca hınç dolduran Ermeni ve Türk cephesi mensupları hop oturup hop kalktı. 13 yıldır Washington'ı takip ediyorum, böyle heyecan görmedim. Son bir buçuk saati nefes nefese bir oylama ile geçen, neredeyse toplam altı saat süren bir oturum...

Öncelikle oturumun yönetiliş şekline ve oylama süresinin esnetilmesinden başlayayım. Kimileri bunu Kongre teamüllerinin dışında bir şey olarak görüyor. Tasarıyı gündeme alan Komite'nin başkanı Howard Berman, aslında kural dışı bir şey yapmadı. Ama tasarının geçmesi için demokratik çerçevede elinden geleni de ardına koymadı. Buna, bir ara salondan ayrılıp henüz oy kullanmaya gelmeyen meslektaşlarına bire bir telkinde bulunmak da dahildi. Berman'ın ve tasarının diğer önde gelen bazı destekçilerinin yüzlerindeki sıkıntılı ifadeler, evdeki hesabın çarşıya uymadığını gösteriyordu. Normalde hiçbir Komite başkanı, yeterli oyu alacağını garanti etmeden muayyen bir tasarıyı gündeme almaz. Herhalde Berman, bu kez Türkleri biraz fazla küçümsedi ya da yanlış yönlendirildi. Eğer böyle aşağılayıcı bir tabloyla karşılaşabileceğini önceden bilseydi, sizi temin ederim bu işe baştan hiç girişmezdi.

Yanlış hesap yapan ya da yönlendirilenlerden biri de, tasarımı önlemek için pek gayret sarfetmemeyi tercih eden Obama yönetimiydi. Bence Türklerin tepkisinin fazla sert olmayacağını, Ankara'nın blöf yaptığını, 24 Nisan'a kadar tasarının Kongre'den geçirileceği korkusuyla Ermenistan'la normalleşme protokollerinin TBMM'de onaylanacağını ümit ediyorlardı. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın son gece Berman'ı telefonla araması, zevahiri kurtarma nevindendi. Ancak Erdoğan hükümetinin oylamadan sonraki sert tepkisi, Türkiye'nin yekvücüt olması ve Amerikan medyasının da olayı önemsemesi, akıllarını biraz başlarına getirdi. Amerikan kamuoyunda oluşan hava, 'Başımızda zaten yeterince bela varken, ABD'yi doğrudan ilgilendirmeyen tarihî bir mevzudan dolayı, Irak ve Afganistan'daki askerlerimizi sıkıntıya sokabilecek şekilde Türkleri kızdırmaya ne hacet var?' şeklindeydi. Yönetimden yetkililer bunun üzerine hem Türkiye'yi hem kendi kamuoylarını yatıştırmak amacıyla 'Merak etmeyin, bu tasarı olduğu yerde kalır, genel kurulda oylamaya çıkmaz' demeye başladılar. (Hani yürütmenin yasama üzerinde tesiri yoktu?) Umarım Washington, Azerbaycan'ın kaygılarını gidermeden ve Karabağ'da ilerleme konusunda elini taşın altına daha fazla koymadan, Türkiye'yi Ermenistan'la ilişkilerini tamamen normalleştirmeye ikna edemeyeceğini anlamıştır.

Bir başka yanlış hesap da, İsrail lobisinden geldi. Onlar da olayda güya tarafsız kalarak -ki Türkleri böyle bir pataklama girişiminde tarafsız kalmak, aslında yumruk yemelerini arzu etmek demektir- Ankara'nın bir nevi boyunun ölçüsünü almasını hedefliyorlardı. Ama bu kez boylarının ölçüsünü alan, onlar oldu. Şimdiye kadar İsrail ve Amerika'daki güçlü lobisi, 'Bizim desteğimiz olmazsa Washington'da işiniz zor' diyerek stratejik pazarlık masalarına elleri güçlü şekilde oturuyorlardı. Artık bu psikolojik avantajı büyük ölçüde kaybettiler. Tabii Ankara meseleyi abartılı şekilde de okumamalı. İsrail lobisi nötr kalınca büyük yenilgiye uğranmaması, doğrudan aleyhte harekete geçerlerse zarar veremeyecekleri manasına gelmiyor. Ben, Türkiye'nin gidişatından hoşlanmayan İsrail ve lobisinin, Erdoğan hükümeti ve destekçileri aleyhine zaten el altından ve çeşitli maşalar kullanarak birçok faaliyet yaptığını düşünüyorum. Bunlar artarak sürebilir. Özellikle son dönemlerde Batı medyasında çıkan ve Türkiye ile ilgili abartılı alarm zilleri çalan bazı yorumlara bir de bu gözle bakmakta fayda var.

Ankara, Washington Büyükelçiliği ve çeşitlenerek etkisi artan Türk lobisi bu kez birçok şeyi doğru yaptı. Türkiye'nin hasımlarının mağlubiyet tadında bir galibiyet yaşamasına vesile oldu. 2005 yılında Komite'de 7'ye

karşı 40 oyla kabul edilen bir tasarının bu sene tek oy farkla (23-22) geçirilebilmesi eminim o cenahlarda zafer olarak addedilmiyordur. Aksine, rahat kazanmayı umdukları bir maçı ancak son dakika golüyle kurtarmış olma psikolojisi var. Eskiden Türkiye Avrupalılarla maçları 8-0 sonuçlandığında 'yenildik ama ezilmedik' diye züğürt tesellisi yapardı. Bugün ise kim olursa olsun rakiplerine sahayı dar edebilen güçlü ve zenginleşen bir Türkiye var. Dost ve düşman bunu herhalde daha iyi anlıyordur artık.

Tabii Türkiye'nin burada hemen kendine yakışır tevazuyu takınması, aklını ve vicdanını mağruriyete esir etmemesi gerekir. Çünkü artık uluslararası arenada büyük ve güçlü olmak, her çıktığınız maçı kazanabileceğiniz manasına gelmiyor. Globalleşmeyle artan karşılıklı bağımlılık, küçük oyuncuların da teknik kabiliyetini artırdı. Kimse sahaya yenilmek için çıkmıyor. Letonya nasıl Türkiye'yi Avrupa futbol şampiyonasına katılmaktan mahrum etmişti? Azerbaycan da, ABD, Türkiye, Rusya ve Ermenistan'a şu ana dek sahayı dar etmesini bildi. Gelineen noktada Kafkasya'daki tüm oyuncuların şapkayı öne koyup düşünmesinde fayda var. Türkiye ve ABD'nin de gerilimi ilk fırsatta düşürüp işlerine devam etmeleri lazım. Kimse pire için stratejik yorganı yakmaya kalkışmasın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk-Amerikan inatlaşması

Ali H. Aslan 2010.03.15

Türk-Amerikan ilişkilerinde 'stratejik ortaklık', 'model ortaklık' gibi cıfcaflı laflar kullanılıyor ama bunların altı yeterince doldurulamıyor.

Hatırlarsanız Temmuz 2006'da Türkiye ile ABD 'Ortak Vizyon ve Yapılandırılmış Diyalog' adlı bir belge imzalamıştı. Stratejik görüşler ve hedefler sıralanmış, diyalogun geliştirilmesi için adımlar belirlenmişti. Son Ermeni tasarısı krizinden anlaşılan o ki; ortak vizyonda da, diyalogda da sorunlar hâlâ sürüyor.

Bence temel sıkıntı, uygulamadaki zaafılardan ziyade, çok daha derinlerde. Türkiye ile ABD, aslında iki ayrı dünyanın ülkeleri. Aralarında ciddi doku uyumsuzlukları var. Türkiye, tüm gayretlerine rağmen Batı ittifakının asil üyesi olamadı. Batılıların çoğu Türkiye'yi 'Batı' tanımının içine sokmuyor. Türkler de genelde kendilerini Batı'nın asli bir parçası olarak hissetmiyor. NATO müttefikliği gibi birliktelikler, realist ve pragmatik iş ortaklığından ibaret. Gerçekte ABD ile Türkiye arasında sosyal ve kültürel faktörler açısından, tarih ve medeniyet referansları noktasında, kaydadeğer ayrımlar var. Ayrıca devletlerin işleyişi, demokratik evrimdeki aşamaları ve beden ölçülerindeki farklılıklar da uyumsuzluğa katkıda bulunuyor. Her iki ülkedeki yönetimler fazla bozuntuya vermeden bardağın dolu tarafına odaklanmak istiyor ama boşluklar kritik noktalarda hemen kendini hissettiriyor.

Amerikalıların Türkiye gibi stratejik önemi olan bir ülkeye siyaseten doğrucu bir yaklaşımda bulunması, yüzümüze genelde iyi şeyler söylemesi, yanıltıcı olabiliyor. Mesela Türkiye'de çokları özellikle Obama yönetimi iş başına geldikten sonra ilişkilerin neredeyse mükemmelleştiği zehabına kapılmıştı. Ankara'nın Ermeni tasarısında Obama yönetiminin işbirlikçiliğine verdiği aşırı tepkinin altında bu fazla iyimser ve yüksek beklentili okumanın doğurduğu derin hayal kırıklığının etkisi çok oldu. Başkan Obama'ya ilk transatlantik ikili ziyaretini Türkiye'ye yaptıran vizyon nerede, Ermenistan'la protokolleri geçirmesi yönünde baskı oluşturmak için soykırım tasarısının Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nden geçmesini zımnen destekleyen zihniyet nerede? Eminim bu soruya cevap bulmakta zorlanıyor Ankara.

Peki gerçekte Obama yönetimi Türkiye'yi gerçekten çok derinlemesine anlamıştı da başına taş mı düştü? Yoksa yukarıda zikrettiğim kellikler takke düşünce görünmeye mi başladı? Bence ikincisi. Obama yönetimiyle Washington'daki Türkiye okumalarına kayda değer bir derinlik geldiğini hiç düşünmedim. Çünkü ne insan malzemesi, ne diğer açılardan sahada büyük değişiklikler oldu. Tek yaptıkları, reelpolitik açıdan Türklerle arayı iyi tutmanın ABD çıkarlarına daha uygun olduğu değerlendirmesiydi. Ama ilk ciddi test olan Ermeni meselesinde Washington'ın bildik huyları hemen kendini gösterdi. Bu durum, ABD için Ermenistan-Türkiye ilişkilerinden çok daha hayati önem arz eden İran konusundaki fikir ayrılıklarının daha da büyük krize yol açma potansiyeli taşıdığını gösteriyor. Tabii her iki ülkede vizyoner ve dengeli yaklaşımlar tekrar ön plana çıkmazsa.

Geldiğimiz nokta en basit şekilde şöyle özetlenebilir: Obama yönetimi, Erdoğan hükümetine Ermenistan'la normalleşme sürecinde maçın ortasında kuralları değiştirip Azerbaycan'ın kaygıları giderilsin diye Karabağ'da çözüm şartını koyduğu gerekçesiyle kızgın. Erdoğan hükümeti ise Obama yönetimini Ermeni soykırım iddialarına karşı sağlam durmamakla ve bu meseleyi bir nevi şantaj aracı olarak kullanmakla suçluyor. Her iki hükümetin de tutumları temelde iç siyasetteki baskılara dayanıyor. Ermeni lobisine verdiği 'soykırımı tanıma' sözünü geçen yıl tutamayan Başkan Obama, iyi bir bahaneden mahrum edildiğini düşünüyor. Türk hükümeti ise Azeri lobisini ve Azerbaycan'ı karşısına almak istemiyor.

Dünyada demokratikleşme eğilimleri ve özellikle kamuoyunun artan ağırlığı, iç siyasi faktörlerin dış politika icrasına etkisini kayda değer ölçüde artırdı. Bunun en dramatik örneklerinden birini geçen hafta ABD-İsrail ilişkilerinde gördük. Arap-İsrail barış müzakerelerine ABD hakemliğinde yeniden başlanacağı büyük bir gururla ilan edilirken, İsrail'deki koalisyon hükümetinin bir kanadının marifetiyle, statüsü tartışmalı Doğu Kudüs'e yeni yerleşim yapma kararı açıklandı. Hem de tam ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden İsrail'deyken! Başbakan Netanyahu, koalisyonunu ayakta tutabilme kaygısıyla, ABD'nin suratına bu tokadın patlatılmasına karşı çıkmadı. Tabii karşılığına da Washington'dan pek alışlagelmedik oranda sert bir tokat yedi. Çünkü Obama yönetimi hem içeride hem dışarıda küçük düşürülmüştü. Küssadan hisse; kimse bir başka ülkenin iç politika dengelerini kendininkinden daha önemsiz görmemeli. Netameli dış politika konularında adım atmadan önce, iç politikadaki dengeler muhkemleştirilmeli. Erdoğan hükümeti, kendine ait bir iç ve dış politikası olduğu unutulmaması gereken Azerbaycan'ı Ermenistan'la normalleşme sürecinin içine başlangıçta sokmamanın iç siyasi bedelini biraz geç anladı. Amerikalılara normalleşme konusunda verdiği sözü tutmayarak Obama yönetimini içeride zor duruma düşürdü. Obama yönetiminin Ermeni tasarısına göz yumması ve karşılığında Türkiye'nin de Washington büyükelçisini Ankara'ya çağırması sonucu soğuk savaş, daha sıcak bir cedelleşmeye dönüştü.

Şu anda Türkiye, Obama yönetiminden 'Ermeni soykırımı' konusunda bir oldubittiye getirilmeyeceği yönünde güçlü taahhütler istiyor. ABD ise protokollerin bir an evvel TBMM'de kabul edilmesini. Her iki taraf da birbirinin iç siyasi durumuna empati yapamıyor. Umarım bu inatlaşma uzamaz. Çünkü tüm doku uyuşmazlıklarına rağmen Türkiye ile ABD'nin birbirine küsme lüksü yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küpe zarar vermeden

Ali H. Aslan 2010.03.22

Washington'da yönetim mensupları, genelde kendilerine yakın düşünce kuruluşlarına gidip mesajlarını o platformlardan verirler. Böylelikle hem yandaşlarını onore etmiş olurlar, hem de daha dostane bir ortamda

iletişim risklerini asgariye indirmeye çalışırlar.

arşamba günü Brookings'de Sabancı niversitesi'yle ortak düzenlenen konferansta Avrupa ve Avrasya'dan Sorumlu Dışışleri Bakan Yardımcısı Philip Gordon'un yaptığı Türkiye'ye ilişkin konuşma da bu cmledendi. Gordon, Brookings'den Obama hükümetine yatay geçiş yapan çok sayıda isimden biri. (Yatay geçiş diyorum, çünkü Brookings de Obama yönetimi gibi orta sol ve liberal çizgide) Daha nce Brookings'de Türkiye'yi de içine alan konulara nezaret etmiş olan Gordon'un Türk-Amerikan ilişkilerindeki oyuncuların birçoğuyla bağlantıları, en azından aşinalığı var. şu anda Obama yönetiminde siyasi seviyede bu konuda konuşmaya en yetkin isimlerden biri. Dolayısıyla rahmetli Sakıp Sabancı hatırasına verilen konferansa onun davet edilmiş olması yerindeydi.

Tabii muvazzaf hale geldikten sonra yapılan sunumlar şahsi görüşleri değil, Amerikan yönetiminin görüşlerini yansıtıyor. Ve genelde uzun mtalaalarla ve farklı mercilerden beslemelerle hazırlanıyor. Bu itibarla Gordon'un mesajlarına dikkat etmekte fayda var. Obama yönetiminin Türkiye konusunda sorulmadıka pek konuşmaması; Washington'da Türk basınına eski yönetimlere nazaran çok daha mesafeli durulması; Amerikan resmi görüşlerini daha iyi anlama ve Türkiye'ye yansıtma adına Gordon'un mesajlarını oldukça değerli bir fırsat haline getirdi. Her iki ülkeden tepe yöneticilerin sunumlar yaptığı yıllık Türk-Amerikan Konseyi (ATC) toplantılarının da Ermeni tasarısı gerginliğinden dolayı süresiz ertelenmesi, Gordon'un kapsamlı prezentasyonunu görünür gelecekteki en önemli referans kaynaklarından biri kılıyor. Prezentasyonda Türk i ve dış politikasına dair Amerikan gözlem ve görüşleri serdediliyor.

Washington'a küskün ve sitemkâr tavrını sürdüren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın ABD Başkanı Barack Obama'nın evsahipliğinde 11-12 Nisan'da düzenlenecek Küresel Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne katılmama ihtimali gündemde. Gordon, konferans için hazırlanmış yazılı metinde Erdoğan'ın şahsen gönlünü almaya yönelik bir ifade kullanmadı. Ancak ilk soruyu soran ev sahibi Brookings'in Başkanı Strobe Talbott -öncesinde dar alanda paslaşmışlarsa hiç şaşırmam- konuyu gündeme getirdi. Gordon da 'Kendisini burada görmekten büyük zevk duyarız' mealindeki mesajını o vesileyle verdi. Bu tür mesajlar şüphesiz hiç yoktan iyidir, ama tabiatıyla Amerikan yönetiminin tepe liderlerince, tercihan bizzat Başkan Obama tarafından dillendirilmesi daha etkili olacaktır.

Başbakan Erdoğan'ın nükleer zirveye katılması İran'a baskıyı artırmak amacıyla uluslararası camiada birliktelik oluşturmak isteyen Obama yönetimi için yüksek sembolik değer taşıyor. İran sorunu, Obama dış politikasının global unsurlarından. Washington, İran'ın komşusu olan Türkiye'yi yanında görmek istiyor. Türkiye'nin İran konusunda Gordon'un ifadesiyle 'zaman zaman ayrı telden çalması' ise sıkıntı yaratıyor. Dolayısıyla Gordon'un bana göre Türkiye'ye en doğrudan ve nispeten keskin eleştirilerini İran konusunda yapması tesadüf değildi. Erdoğan hükümetinin ileride İran'a ambargoya ilişkin bir BM Güvenlik Konseyi oylamasında çekimser kalma ihtimalinin yüksek olduğunu gözlemleyen Beyaz Saray, tam saha prese hazırlanıyor.

Washington'da buna benzer bir havayı 1 Mart 2003 tezkeresinden önce müşahede etmiştik. Türkiye konularıyla ilgili herkes hep bir ağızdan 'Irak da Irak' diyordu. şimdiyse 'İran da İran' diyorlar. O dönemle bugün arasındaki en büyük farkların başında, Washington'da Türkiye'ye ilişkin olumlu beklentilerin nispeten düşüklüğü geliyor. Ankara'nın her hareketinin ABD çıkarlarıyla tam rtşmeyebileceği, morali fazla bozmayıp bardağın dolu kısmına odaklanmak gerektiği fikri Amerikalılarca artan oranda kanıksanıyor gibi.

Amerikan beklentilerinin düşmesinde Başbakan Erdoğan'ın 2003'teki imajıyla 2010'daki imajı arasındaki farklılık da önemli bir etken. 2003'te arkasını Washington'da sağlama almayı sanki daha önemseyen, daha pragmatik bir Erdoğan profili vardı. Bugün ise gerekirse ABD'yi ve İsrail'i kızdırmaktan çekinmeyen, hatta üstüne üstüne giden bir Erdoğan profili olduğu düşünülüyor. Mevcut tablo, AK Parti'nin hakim olduğu icra

kanadı ve TBMM'de gözlemlenen tıkanmaları Cumhurbaşkanlığı ve ordu kanallarını daha yoğun kullanarak by-pass etme düşüncesine rağbeti artırıyor. Ne var ki bu ABD açısından doğru bir yaklaşım olmaz. Çünkü Türk dış politikasında devlet içinde, mesela Milli Güvenlik Konseyi bünyesinde, büyük bir çatlak yok.

Sonuç olarak, şu anda Obama ve Erdoğan seviyesinde karşılıklı bir hayal kırıklığı var. Başbakan Erdoğan, 'Ermeni soykırımı' konusunda başına bir kaza gelmeyeceğine ilişkin Obama yönetiminden garanti isteyerek hareket alanını bayağı daralttı. Obama yönetiminin garanti ver(e)memesi, daha çok sistemik sebeplerden. Diğer yandan 'tavşan dağa küsmüş, dağın haberi yok' havası estirmeye de çalışıyorlar. Ama aslında Erdoğan'ın 24 Nisan'dan önce Ermeni konusunda Obama'yla, Obama'nın da hassaten İran konusunda Erdoğan'la görüşmeye ihtiyacı var. Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan da nükleer zirve için Washington'a gidenlerden. Mesela Obama-Erdoğan-Sarkisyan arasında bir üçlü zirve düzenlense fena mı olur? Kolaylaştırıcı tedbirlere katkıda bulunacak adımlardan biri, Büyükelçi Namık Tan'ın Washington'daki görevine artık bir an evvel geri gönderilmesidir. Çünkü fazla keskin sirke, küpüne zarar verebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Obama'dan İsrail'e 'one minute'

Ali H. Aslan 2010.03.29

Ankara ile Washington'un arası şu sıralar açık olmasaydı, belki de ABD Başkanı Barack Obama ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ilk bir araya gelişlerinde İsrail'i çekeştireceklerdi! Çünkü İsrail yönetimi, Erdoğan'a attığı kazığın bir benzerini Obama'ya da attı. Ne var ki, tıpkı Erdoğan gibi, Obama da çetin ceviz çıktı. İsrail-Suriye barışı için arabuluculuk yapan Erdoğan hükümeti, mutabakata varılmasına ramak kala, Olmert yönetiminin Gazze'ye saldırma kararıyla şoke olmuştu. Tabii ortada ne barış süreci, ne arabuluculuk kalmıştı. Bunun üzerine de Erdoğan, İsrail'e Davos'ta 'one minute' çekmiş, eleştirilerinin dozajını azaltmadan sürdürmüştü.

Obama yönetimi de sessiz ve derinden 'Ortadoğu Barış Süreci'ni yeniden canlandırmak için gayret sarf ediyordu. Bu, Obama'nın seçim kampanyasında kendi kamuoyuna, geçen haziranda Kahire'de yaptığı konuşmada İslam dünyasına ve uluslararası camiaya kilit bir taahhüdü idi. Nobel Barış Ödülü dahi adeta Obama'nın Ortadoğu barışında umulan müstakbel gayretleri için peşinen verilmişti. Obama yönetimi tam Arap ve Yahudi tarafları ikna ettiğini açıkladığı ve Başkan Yardımcısı Joe Biden'ı neşeyle İsrail'e gönderdiği günlerde Netanyahu hükümeti, statüsü tartışmalı Doğu Kudüs'e 1.600 yeni bina yapılacağını açıkladı. Böylece barış çabalarına dinamit koyulan Başkan Obama ve yönetimi, en az Erdoğan kadar küçük düşürülmüş oldu.

İsrail'in sorumsuz davranışlarını nasıl en yakın Müslüman dostlarından Türkiye sineye çekemediyse, baş Batılı müttefiki ABD de artık içine sindiremiyor. Zira Obama yönetiminin zirvesindekilerden İsrail yönetimine hiç alışlagelmedik sertlikte ve açıklıkta eleştiriler südur etti. Aslında İsrail ile Obama yönetiminin yıldızları hiç barışmamıştı. Obama, Müslüman olduğu ya da en azından Müslümanlara daha müzahir bir çizgi benimseyeceği iddiaları nedeniyle henüz başkanlık seçimi kampanyasında çoğu İsrailli tarafından mimlenmişti. Ortadoğu'da Obama'ya en kuşkulu bakan ulusların başında Yahudiler geliyordu.

Genelde Demokratik Parti destekçisi olan Amerikalı Yahudiler, 2008'de yüzde 80'lere varan oranlarda Obama'ya oy verdiler. Ancak Musevi lobi gücünün asıl motoru olan İsrail sağına yakın çizgi, Obama'ya hiç güvenmedi. Söz konusu kesim, sabık başkan George W.Bush'u adeta avucunun içine almıştı. Obama ise her kuşun eti yenmez dedirtti. Gerçi yerleşimler konusundaki taleplerinden bir ara geri adım attı. Ama son

gelişmeler, Obama'nın barış iradesinin sınırlarını yoklayanları pişman etti. İsrail'in tavize yanaşmayan sağcı koalisyonunun lideri Başbakan Netanyahu, geçen haftaki Washington ziyaretinde Obama'yı yumuşatmadan gerisin geriye ülkesine döndü.

Obama yönetimi, Netanyahu'ya yaptığı bazı sembolik hareketlerle İsrail yönetimine ne kadar kızgın olduğunu kamuoyuna yansıttı. Mesela liderler arasında Beyaz Saray'da saatler süren müzakerelere rağmen, Netanyahu'nun Başkan Obama şöyle dursun, Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ile dahi ortak bir resminin çekilmesine imkân verilmedi. Ne ortak basın toplantısı ne de yazılı basın açıklaması yapıldı. Gerçi Clinton, İsrail lobisinin amiral gemisi AIPAC'in Washington'daki yıllık konferansına katılmaktan geri durmadı. Ama İsrail'e toz kondurmayan camianın gözünün içine baka baka 'statüko kabul edilemez' mesajını verdi.

Peki iki ülke arasında büyük bir yol ayrımı mı söz konusu? Ortada ciddi bir güven bunalımı ve kriz olduğu aşîkar. İsrail'in son şımarık davranışlarıyla Amerikan devleti ve kamuoyundaki olumlu imajını zedelediği de muhakkak. Ancak son tahlilde her iki ülkenin de müşterek çıkarları ve değerleri ayrıştırıcı noktalardan daha fazla. Dolayısıyla ilk fırsatta vaziyeti düzeltmeye çalışıyorlar.

Bununla birlikte, Amerika'da dokunulmazlığa fena alışı(tırıl)mış olan İsrail için alarm zillerinin yavaş yavaş çalmaya başladığı da görülüyor. Bunun en önemli göstergelerinden biri, ABD Merkez Komutanlığı CENTCOM'un komutanı David Petraeus'un Senato Silahlı Kuvvetleri Komitesi'nde 16 Mart'ta yapılan oturumda söyledikleri. General Petraeus, Arap-İsrail ihtilafının 'ABD'nin İsrail'i kayırdığı algılaması nedeniyle anti-Amerikan duyguları beslediği', Arap öfkesinin ABD'nin bölgedeki ortaklıklarının 'derinliğini ve gücünü' olumsuz etkilediği görüşünü serdetti.

Hemen her objektif uluslararası ilişkiler gözlemcisinin yaptığı bir tespit bu. Ama eskiden Amerikan devlet erkânından, hele açıktan kolay kolay duymazdınız böyle şeyleri. Üstelik konuşan, ABD halkının en sevdiği komutanlardan biri ise ordu ve kamuoyundaki itibarını çok önemseyen İsrail ve lobisi açısından meselenin ciddiyeti ortaya çıkıyor. Nitekim AIPAC ve çizgidaşı Amerikan Yahudi örgütleri, hemen bu tür beyanların anti-semitizmi ve İsrail karşıtlığını körükleyebileceği argümanına sarılıp tartışmayı boğmaya çalıştılar. Ama bunda eskisi kadar başarılı olabildiklerini söyleyemem.

Amerikan halkı ve devleti İsrail'i ne denli sevse ve kayırsa da; önce can gelir, sonra canan. Kızıışan global hakimiyet rekabetinde 1,5 milyar Müslüman'ı karşısına almanın fiili ve fırsat maliyetlerini daha iyi görmeye başlayan ABD, İslam dünyasıyla karşılıklı saygı ve müşterek çıkarlara dayalı bir ilişki kurmak istiyor. Bu hayati stratejik hedefi zehirleyen şeylerin başında ise Ortadoğu'da kanayan Filistin yarasının geldiği kanaati yaygınlaşıyor. İsrail ve lobisindeki şahinler, bu eğilimin üstüne üstüne gideceğine, olayı Obama'nın şahsına indirgeyip altını oymaya çalışacağına, politikalarına biraz çekidüzen vermeli. Yoksa, parayla ve taban baskısıyla adeta emir kulu haline getirdikleri Amerikan Kongresi dahi İsrail'i ABD'de (ve dünyada) zemin kaybindan zor kurtarır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şu hafta kazasız belasız geçse...

Ali H. Aslan 2010.04.12

4 Mart'ta Ermeni tasarısının ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nden geçmesi sebebiyle uzun bir kızgınlık döneminin ardından Başbakan Erdoğan, Başkan Obama'nın Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne davetini kabul ederek Washington'a geldi.

Bugün zirvenin açılışına katılacak olan Erdoğan'ın, yarın ABD Başkanı Obama'yla ikili bir görüşme de yapması bekleniyor. Zirvenin resmi yemeğinde başbakana Obama'nın hemen yanında bir koltuk ayrılmış. Bunlar olumlu gelişmeler.

Her şeyden evvel, Obama'ya küsmek ne Sayın Başbakan'a, ne hükümete ne de Türkiye'ye bir fayda sağladı. Çünkü ABD Başkanı, uluslararası camiada ve kamuoyunda saygınlığı olan, etkili bir lider. 47 ülkenin birden onun davetiyle zirveye katılması, bu saygınlığın en önemli delili. Nükleer Güvenlik Zirvesi, bir ABD başkanının davetiyle en fazla sayıda dünya liderinin katıldığı zirvelerden biri olma özelliğini taşıyor.

Aslında Erdoğan'ın bu zirveye gelmek için Amerikan yönetimine zımni ön şart koştuğu 'Ermeni soykırımı' konusunda garantiler alınabilmiş değil. Zaten böyle beklentiler gerçekçi değildi. Duygusal tepkilere dayanıyordu. Yürütülen arabuluculuk gayretleri sonucu ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın, meslektaşları Ahmet Davutoğlu'nu araması, Başbakan Erdoğan'a daveti kabul için bir vesile oluşturdu. Ankara'nın, Obama'nın bizzat araması yönündeki arzuları gerçekleşmedi; ama Başbakan'daki pragmatik ve realist damar ağır bastı.

Umarım Sayın Başbakan, bu ziyareti Washington'da son dönemde oldukça bozulan imajını düzeltme adına da iyi bir fırsata dönüştürür. Aslında Erdoğan'ın başta İsrail ve İran olmak üzere Washington'ı rahatsız eden birçok konuda tavrı prensip olarak doğru. Milli çıkarlara uygun. Ancak bazen kullanılan üslup, iletişim kazalarına ve imaj problemlerine yol açıyor. Mesela İsrail yönetiminin barış konusundaki isteksizliği Ankara gibi Washington'da üzüyor. İsrail, Ankara'nın barış girişimlerini kursağında bıraktığı gibi, en yakın dostu Washington'ı bile küçük düşürmekten geri durmuyor. Buna rağmen ABD'de icranın başı Obama'dan aşırı sert bir söylem gelmedi. Onun yerine bazı yakın danışmanları kötü polisi oynadı. Türkiye'de ise bizzat icranın başı Erdoğan, İsrail yönetimine karşı keskin bir dil kullanıyor. Şimşekleri üzerine çekiyor.

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun nükleer zirveye katılmama kararının, Türkiye ve Mısır'dan gelmesi muhtemel baskılardan kaynaklandığı söyleniyor. Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'na (NPT) imza atmamış olduğu halde, İran'ın nükleer çalışmaları konusunda son derece şahin bir tutuma sahip olması, İsrail için şüphesiz bir çelişki. Ankara, çoğu kez Başbakan Erdoğan'ın ağzından bu mesajı verdi. Ancak Amerikalı yetkililer, Washington'daki zirvenin NPT anlaşması değil, devletlerin elindeki nükleer silah teknolojisinin ve malzemesinin teröristlerin eline geçmesini önleme odaklı olacağını ısrarla vurguluyorlar. Yani İsrail'in denetim dışında oluşunun yüksek sesle gündeme getirilmesine sıcak bakmayacaklarına, bunu zirveyi ana hedefinden saptırma gayreti cümlesinden olarak göreceklere eminim.

Zirve vesilesiyle Washington'a gelen Erdoğan ile Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın görüşmesi, belki Obama'nın da kareye girme durumu var. Normalleşme protokollerinin Ermenistan ve Türkiye parlamentolarınca onayının önünü açabilecek her adım, özellikle 24 Nisan yaklaşırken 'Ermeni soykırımı'nı resmen tanıma baskılarına daha fazla maruz kalan Obama yönetiminin direnme kabiliyetini artıracaktır. Tabii bütün bunların, Bakü'yü de fotoğrafın dışına çıkarmadan yapılması gerekiyor. Tüm ümidim, Ermenistan'la normalleşme sayesinde ABD ile Türkiye arasındaki ikili ilişkileri zehirleyen 'soykırım' konusunun da biraz geri plana düşmesi.

Maalesef zehir bu kez tesirini fazla gösterdi. 4 Mart'tan sonra Ankara'ya geri çağrılan Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Namık Tan, ancak geçen hafta görevine geri dönebildi. Normalde bu hafta yapılması planlanan Amerikan Türk Konseyi (ATC) konferansı dahi süresiz olarak ertelendi. Halbuki ilişkileri onarmada ve ileri götürmede sivil topluma büyük görev düşüyor. Buna hafta içinde Washington'da üst düzey Amerikan yetkilileriyle ve düşünce kuruluşlarıyla temaslarda bulunan Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Konfederasyonu (TUSKON) heyetinin başkanı Rızanur Meral de işaret etti. Bu muvacehede TUSKON'un Washington programını

siyasi gerginliğe rağmen iptal ya da tehir etmemiş olması takdire şayan. Hükümetin sivil toplum ve iş dünyasının büyük kısmınca da desteklenen dış politika açılımları, makul söylemlerle hedefine çok daha hızlı ulaşacaktır. Washington'da kazasız belasız bir hafta dileğiyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye ile de olmuyor, Türkiye'siz de

Ali H. Aslan 2010.04.19

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne katılmak üzere iki bakanıyla Washington'a gelmişti. Bu arada başta ABD Başkanı Barack Obama'yla olmak üzere, çok sayıda ikili temas da yapıldı.

Böyle yoğun gündemli ziyaretlerde gazeteci olarak kendinizi hızla geçen bir süvari birliğinin ortasında bulmuş gibi hissedersiniz. Nal sesleri ve diğer gürültülerden anlamlar çıkarmaya çalışırsınız. Fakat toz bulutları ortadan kalkmadan doğru dürüst bir şey göremezsiniz. Ve ardından yoldaki izlere bakarak, etraftaki başkalarıyla da konuşarak vaziyeti daha iyi anlamaya çalışırsınız. Dilerseniz şimdi hep birlikte bir iz takibi yapalım.

Her şeyden evvel, Ermeni 'soykırım' tasarısından dolayı Washington'la yaşanan son gerginliğe rağmen Başbakan Erdoğan'ın zirveyi boykot etmemesi Amerikalılarca olumlu karşılandı. Aksi halde, zaten özellikle İran ve Ermenistan'a ilişkin yaklaşım farklılıkları nedeniyle soğuyan ikili ilişkiler daha da kötüleşebilirdi. Erdoğan'ın İsrail ve İran konularında bu kez söyledikleri de Amerikalıların korktukları ölçüde duygusal değildi. Nitekim George Mason Üniversitesi konuşmasının hazırlanmış metninde İsrail kelimesi geçmiyordu bile. Başbakan, Filistin ihtilafıyla ilgili bir soru üzerine İsrail'i telaffuz ederek duyduğu hayal kırıklığını nispeten sakın bir üslupla ortaya koydu.

Erdoğan-Obama görüşmesinin ana gündemi İran ve Ermeni meseleleriydi. Obama, Erdoğan'a bastırdı. Erdoğan ise kendi pozisyonlarında ısrar etti. Ermeni meselesinden başlayacak olursak; Obama yönetimi iki ülkenin meclislerinde bekletilen normalleşme protokollerinin onayı yolunda ilk adımın Türkiye'den gelmesi taleplerini sürdürdü. Türkiye ise Karabağ'da çözümü hedefleyen Minsk süreciyle Ermenistan-Türkiye ilişkilerindeki normalleşmenin karşılıklı 'senkronize' adımlarla ilerlemesi görüşünü savundu. Ankara'nın Karabağ işgal altındayken Ermenistan'la sınırların açılmasına karşı çıkan Azerilere gösterdiği gecikmeli hassasiyet, Amerikan cenahında hâlâ karşılık bulmuş değil. Washington'un Bakü'yü adeta yok sayan tutumunun en çarpıcı göstergelerinden biri de, irili ufaklı 47 ülkenin temsil edildiği nükleer zirveye Azerbaycan'ın çağrılmamış olmasıydı.

Türk-Ermeni konusunda -üçüncü taraflar da dahil- kısa vadede tabloyu müspet ya da menfi manada dramatik şekilde değiştirebilecek bir gelişme olmayacak gibi. Duyumlarım, Washington'da Başbakan Erdoğan'ın Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'la görüşmesinin pek iyi geçmediği yönünde. Öte yandan Obama'nın 24 Nisan'da 'soykırım' demesi de, Ankara'nın Ermenistan'la normalleşme için Karabağ'da adım şartından vazgeçmesi de, Erivan'ın protokolleri tek taraflı iptal etmesi de söz konusu değil.

Gelelim zurnanın asıl zırt dediği yere; yani İran'a. İran'ın nükleer programının kontrol altına alınması, ABD'nin global dış politika önceliklerinden. Türkiye'nin bu konudaki tutumu Washington'da dikkatle takip ediliyor. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun, düşünce kuruluşu CFR'da yaptığı konuşmaya yoğun ilginin altında en çok İran yatıyordu. İran'a muhtemel yaptırımlara sıcak bakmadığını yüksek sesle ifade eden Erdoğan hükümetinin BM Güvenlik Konseyi'ndeki geçici oy hakkını ne yönde kullanacağı büyük merak konusu.

Davutoğlu'nun işaret ettiği gibi, Ankara halihazırda büyük güçlerin mutfaklarında pişirilen yaptırımlar paketini görmediği için, kendini bağlayıcı bir ihsas-ı reyden uzak duruyor. Bu arada hükümet çevrelerinde 'evet', 'çekimser' ve 'hayır' seçeneklerinin masaya yatırıldığı harareti bir iç tartışma sürüyor. Amerikalılara, hele yaptırım paketi de fazla ağır olmazsa Ankara'dan 'evet' çıkma ihtimali dahi bulunduğunu söylediğimde, bayağı şaşıyorlar. Çünkü Washington'daki çoğu gözlemci, Ankara'nın en iyi ihtimalle 'çekimser' kalacağı sonucunu çıkarmış. Ve bu fikre şimdiden alışmaya çalışıyorlar. Mesela düşünce kuruluşu GMF uzmanı Dr. Ian Lesser'a göre, 'Washington çekimserle yaşayabilir'. Lesser, sürpriz bir 'evet'in ise Türkiye'nin ABD ve AB ile ilişkilerine olumlu manada 'dönüştürücü' bir etki yapacağını savunuyor. Washington 'hayır'da ise hayır görmüyor. Amerikalıların arzusu, Ankara'nın BM Güvenlik Konseyi'nde Brezilya gibi bağlantısızlar çizgisine yakın ülkelerden ziyade, transatlantik ittifakıyla ortak hareket etmesi. Washington'daki zirvede hem devlet başkanı hem dışişleri bakanı seviyesinde yapılan görüşmelerle ve ardından Davutoğlu'nun ikili ziyaretıyla devam eden Türkiye-Brezilya valsini izleniyor.

Kurtların dans ettiği yerlerde folklor oynamaya çalışan bir Türkiye, şüphesiz Washington için alışlageldik bir durum değil. Ama 1 Mart 2003 tezkere sürecine denk bir sinir bozukluğu da henüz hissedilmiyor. Çünkü Türkiye geçen zaman zarfında ABD'nin 'kurşun asker' beklentilerini epeyi düşürdü. Yeni Amerikan yaklaşımı, 'Türkleri mümkün mertebe kendi çizgimize çekelim, çekemezsek de bari karşımıza almayalım. Yoksa ortak hareket ettiğimiz bazı kritik alanlarda sıkıntılar yaşayabiliriz' şeklinde. Bunların başında da Irak, Afganistan ve Ortadoğu Barış Süreci geliyor. İsrail-Filistin ihtilafında tıkanan Washington'da, İsrail-Suriye cenahında yeni bir menfez açılması için Türkiye'den medet umanlar var. Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı John Kerry'nin Başbakan Erdoğan'la, Obama'nın Ortadoğu özel temsilcisi George Mitchell'in ise Davutoğlu'yla görüşmesine daha çok bu nazarla bakmak lazım. Davutoğlu'nun otel kapısını çalanlar arasında Afganistan'da çıkış yolları arayan Obama'nın özel temsilcisi Büyükelçi Richard Holbrooke'un bulunduğunu da hatırlatayım.

Kısacası, Washington'da Türkiye ile de olmuyor, Türkiye'siz de...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama neden 'soykırım' demedi?

Ali H. Aslan 2010.04.26

Başlık sizi yanıltmasın. Sanki ABD Başkanı Barack Obama'nın bu yılki 24 Nisan açıklamasında soykırımı tanıması bekleniyordu da sürpriz şekilde bu gerçekleşmemiş değil.

Asıl sürpriz, Obama'nın resmi sıfatla 'soykırım' demesi olurdu. Gerçi her ne kadar Washington'dan gelen işaretlerin çoğu Ankara'yı rahatlatıcı istikamette idiyse de, Türk diplomasisi son dakikaya kadar temkinini sürdürdü. Ve sonuçta bir 24 Nisan daha Türk-Amerikan ilişkileri büyük bir kazaya uğramaksızın atlatılmış oldu.

Kazaya uğramaksızın diyorum ama, onu da abartmayalım. 1915'te yapılan Ermeni tehciri, başta ABD olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde başımıza çeşitli boyutlarda belalar açmaya devam ediyor. Resmi tarih tezlerimizi gerek resmi gerek akademik mahfillerde benimseyenler pek az. Gözü kesen, doğrudan yüzümüze 'soykırım yaptınız' diyor. Gözü kesmeyen, dolaylı yollardan. ABD hükümeti, Türkleri fazla kızdırmaya ya da biz Adanalıların tabiriyle 'dellendirmeye', gözü kesmeyenler kategorisinde. Washington'da 'Ermeni soykırımı'nın gerçekleştiği konusunda konsensüs var. Ama 'her doğru, her yerde ve her zaman söylenmez' prensibi baskın çıkıyor. Amerikalı siyasetçiler, seçim kampanyalarında 'soykırım' kelimesini kullansa bile, Beyaz Saray'da makam koltuğuna oturunca Amerikan ulusal çıkarları gereği sözlerini yutmayı tercih ediyor. Obama da bu kaideye istisna olmadı. Obama, entelektüel ve ahlaki tutarlılığa önem veren, nispeten daha prensipli bir

siyasetçi. İçindeki idealizm, pragmatik ve realist yönüyle yer yer çatışıyor. En şedit iç çatışmaları yaşadığı konulardan biri şüphesiz 'Ermeni soykırımı'nı tanıyıp tanımama meselesi. Bir 24 Nisan'da daha inandığı gibi konuşamayan ve Amerika'daki etkili bir grup seçmenini hayal kırıklığına uğratan Obama'nın içinin rahat etmediğinden emin olabilirsiniz. O nedenle de 24 Nisan açıklamalarında 'soykırım' kelimesini doğrudan telaffuz etmese de, mümkün olan en ağır ifadeleri geçirmeye çalışıyor.

Ermenicede 'soykırım'a atfen kullanılan ve 'büyük felaket' manasına gelen 'meds yeghern' terimini 24 Nisan açıklamasında ilk kullanan Amerikan başkanı Obama olmuştu geçen sene. Obama, yine aynıyı yaptı. Üstelik metinde kullandığı bazı tasvirleri daha da ağırlaştırdı. Mesela geçen sene 20. yüzyılın 'büyük' mezalimlerinden biri olarak nitelendirdiği 1915 olaylarını bu yıl asrın 'en kötü' mezalimlerinden biri olarak tasvir etti. Metne 'cinayet' ve 'dehşet' kelimelerini de ekledi.

Geçen yılki 24 Nisan metniyle karşılaştırıldığında en dikkat çekici farklardan biri, bu kez Türkiye-Ermenistan normalleşme sürecinden hiç bahsedilmemiş olması. Bunu nasıl yorumlamak lazım? Acaba Washington, normalleşme sürecinden ümidini kesmeye başladığı mesajını mı veriyor? Obama 'Normalleşme süreci, Türkiye'nin soykırımın tanınmasını önlemek için zaman kazanma taktiği' diyen Ermenileri 24 Nisan Anma Günü'nde daha fazla rahatsız etmek mi istemedi? Yoksa Washington yönetimi 'Normalleşme sürmezse, Obama soykırımı tanıyabilir' şeklinde özetlenebilecek örtülü tehditten mi vazgeçiyor? Ve Ankara'nın üzerindeki protokolleri onaylama yönündeki zaman baskısı kaldırılmak mı isteniyor? Bu sorulara herhalde zaman içinde daha iyi cevap verebileceğiz. Ama mezkur unsurların tümü kısmen etkili olmuş da olabilir.

Şartlar farklı olsa, Obama dahil ABD başkanları şimdiye kadar gözlerini kırpmadan 'Ermeni soykırımı'nı tanırlardı. Türkiye'yi ve Türkleri kaybetme korkusu terazide hep daha ağır basıyor. Obama, Erdoğan'la son görüşmesinde Türkiye'yi dünyada stratejik açıdan en önemli ülkelerden biri olarak gördüklerini söylemiş. Zaten başkanlığının en başlarında ilk transatlantik ikili ziyaretini Ankara'ya yapmış olması, bunun en bariz delili. Türkiye'ye gösterilen hassasiyet, ABD'nin global hegemonisini sürdürebilmek için İslam dünyasını karşısına almama stratejisinin de yansıması. Kim ne derse desin, Türkiye'nin genlerinde İslam dünyasının liderliği bulunuyor. Son dönemlerde güçlenen ekonomisi, artan özgüveni ve Müslümanları yakından ilgilendiren ihtilaflardaki sağlam duruşu, Türkiye'nin Müslüman beşeri coğrafyasında etki alanını daha da güçlendirdi. Müslümanları kazanayım derken Türkiye'yi kaybetmek ABD için akıl kârı değil.

Türkiye'nin uluslararası arenada çıkış eğilimine girdiği bir dönemde Amerikan imparatorluğunun duraklamaya başlamış olması da eleştirilerin Washington'ın boğazında düğümlenmesinin temel sebeplerinden biri. Güçler dengesi açısından tabii ki ABD ile Türkiye'nin hâlâ orantısız bir konumları var. Biri global güç, diğeri bölgesel. Ama yaralı bir global güç olan ABD, global siyaset genleri taşıyan ve hızla yaralarını sararak yükselen bir Türkiye'yi hesaba katmak durumunda. Washington'un Türkiye'de manipüle edegeldiği bazı kesimlerin giderek güç kaybediyor olması ve demokrasinin muhkemleşmesi de, ülkenin ABD çıkarları doğrultusunda Soğuk Savaş döneminde olduğu oranda yönlendirilme potansiyelini azaltıyor. Üstelik Türkiye, Obama yönetiminin global öncelikleri arasında yer alan İran, Afganistan, Irak ve NATO politikalarında çözümün parçası olmaması durumunda hayatı Amerikalılara epeyi zorlaştırma kabiliyetine sahip.

Bütün bunlar, Türkleri ABD adına resmen 'soykırım'la suçlayıp suçlamama kararını vermeden önce Başkan Obama'nın hesaba katmak zorunda hissettiği hususlar. ABD Başkanı, arı kovanına çomak sokmayarak doğru olanı yapıyor. Onun yerine, Türklerle Ermeniler arasında sivil toplum diyaloguna ve Türklerin özeleştiri kabiliyetinin artmasına bel bağlıyor. Görünür gelecekte başka çaresi de yok.

Amerika'da Türklerin ateşine odun taşımak

Ali H. Aslan 2010.05.03

İmparatorlukların tipik özelliğidir. Güçten düştükçe içe kapanır, sistemi aslında güçlü kılan çokkültürlülüğe tehdit nazarıyla bakmaya başlar, göçmenlere ve yabancılara karşı tahammülünü kaybeder, milliyetçilik ve ırkçılık batağına saplanırlar.

Ve zamanla cazibe merkezi olmaktan çıkıp içten içe çözülürler. Amerika'nın tarihteki bu hataları tekerrür ettirmemesini isteyen Başkan Barack Obama dahil birçok akıllı başında insan şu günlerde Arizona eyaletinin kabul ettiği aşırı sert göçmenlik kanununu eleştiriyor. Polise şüphelendiği kişilere vize durumunu sorma ve sınır dışı etme fırsatı veren kanun, Amerikan kucaklayıcılık kriterlerine ters düşüyor. Anayasanın özgürlükçü ruhuyla çelişiyor. Ve uygulamada ayrımcılıklara yol açmasından endişe ediliyor.

Ekonominin özellikle mikro düzeyde hâlâ bozuk olduğu, dış cephelerde kan ve mevzi kaybeden, siyasi kutuplaşmanın da had safhaya vardığı bir ülkede kimileri hırsını 'öteki'den almak istiyor. Özellikle bazı cumhuriyetçi milliyetçi-muhafazakâr çevrelerde bunun siyasî karşılığı da var. Müslümanlara yönelik fobylar da en yoğun şekilde bu tür çevrelerde görülüyor. Peki Amerika'daki Türkler bu eğilimlerden nasıl etkileniyor?

Türkler Amerika'da fazla göze batan bir azınlık değil. 300 milyonluk bir ülkede sayıları en çok birkaç yüz binle ifade ediliyor. Özellikle mahalli medyada Türklerle ilgili fazla şeye rastlayamazsınız. Ancak bu yavaş yavaş değişiyor gibi. Çünkü Amerikan sistemini bilen, toplumun içine giren, temsil keyfiyetini geliştiren Türklerin sayısı artıyor. Üstelik bu Türkler arasında Müslümanlığını da bir katma değer olarak görenler eskiye nazaran çok fazlaştı. Bu faktörün etkisiyle, Amerika'daki İslamofobik bazı kesimler de oklarını Türklere yöneltmeye başladı.

TÜRK EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİNE KARŞI KARALAMA KAMPANYASI

Fethullah Gülen'in barışçı fikirlerinden ilham alan gönüllüler hareketinin Amerika'daki yapıcı faaliyetlerine karşı özellikle siber ortamda yapılan bazı karalama kampanyalarını da bu cümleden olarak görüyorum. Bu eylemlerde ön planda görünen bazı Amerikan Hristiyan sağcılarının ve İsrail sağına yakın Yahudilerin ilginç bir müttefiki de var: Aşırı milliyetçi Türkler. İslam fobyası ortak paydasıyla ayrımcılarla aynı mutfakta iş pişiren bu insanlara sorarsanız, Türkiye'yi ve Türkleri en çok onlar seviyordur. Ancak gerçekte Amerika'daki bazı Türkleri ayrımcılara hedef göstererek bu ülkedeki Türk varlığına zarar veriyorlar. Türkiye'de ülkeyi bitirme pahasına 'AK Parti'yi ve Gülen'i bitirme' planları yapanların (ve yaptırımların) Amerika'da boş durduğunu da zannetmeyin.

Türk eğitim gönüllülerince büyük özverilerle Amerika'da açılan 'charter' okullarını öcü gibi gösteren bir kısım fanatik yayınlar biraz deşilirse, aşırı milliyetçi Türk-Amerikan koalisyonunun izleri görülür. Mesela Turkishforum adlı Amerika merkezli internet sitesi, Haziran 2009'da İngilizce olarak 'Fethullah Gülen'in okulları tüm Amerika'yı sardı' başlığıyla bir okul listesi yayımlamıştı. Altında imza olmayan liste, adeta bir istihbarat çalışmasının dökümü gibiydi. Siteye eklenen okur yorumlarının çoğu nefret ve önyargı içerikliydi.

Bu tür ispiyonlamalar başarılı olmuş olsa gerek ki, bazı Amerikan sağcıları Türklerin kurduğu okulları dile dolamaya başladı. Geçenlerde komplo teorileriyle dolu bir web sitesinde Paul Williams imzalı yalan yanlış bir yazı çıktı. Gülen radikal, Amerika'daki okullar da medrese gibi gösterildi. Muhafazakâr bir web sitesi olan American Thinker'da da 29 Mart'ta Stephen Schwartz imzasıyla benzer korkuların pompalandığı bir yazı yayımlandı. Makalenin sponsorluğunu, Philadelphia merkezli düşünce kuruluşu Middle East Forum'un (MEF)

'İslamcı İzleme' projesi yapmıştı. MEF, bünyesinde Daniel Pipes, Michael Rubin gibi Amerikan sağcılarını bulunduran, İsrail lobisinin sağ kanadına yakın, İslamofobik bir kuruluş.

amerikan medyasının duyarlı tavrı

'Canım bazı çılgınlar birkaç web sitesinde saçma sapan şeyler yazmışsa ne çıkar bundan!' deyip geçmemek lazım. Konu İslam, İslamcılık ve radikallik olunca, Amerikalıların ne kadar hassaslaşabildiği göz ardı edilmemeli. Mesela marjinal çizgideki Paul Williams'ın blogunda yazdığı yazının hemen ardından bölgedeki bir televizyon kanalı, Gülen'in Pennsylvania'da misafir edildiği Golden Generation Vakfı tesislerine ekip gönderdi. Gazeteciler iddia edildiği gibi buralardan silah sesleri gelip gelmediğini, helikopter pisti olup olmadığını görmek istemişlerdi. Vakıf yetkililerince içeriye buyur edilen gazeteciler, istedikleri her yere girip çıktıktan sonra iddiaların deli saçması olduğunu bizzat müşahade ettiler.

Williams'ın yazısı, bölgenin etkili gazetelerinden Pocono Record'un da dikkatini çekmişti. Neyse ki Amerika'daki medya, gazetecilik prensiplerine Türkiye'ye nazaran çok daha fazla riayet ediyor. Pocono Record yayın kurulu, iddiaları iyice araştırmadan herhangi bir şey basmama kararı verdi. Record muhabiri Dan Berrett, Gülen ve sevenleriyle ilgili kapsamlı bir araştırmadan sonra haberler yaparak korkulacak bir durum olmadığını ortaya koydu. Eminim Amerikan yetkili makamları da aynı kanaatte. Ancak toplumda azınlıklara, yabancılara ve göçmenlere karşı tepkilerden resmî makamların hiç etkilenmeyeceğini de düşünmemek lazım. Arizona'nın sertleştirilen kanunları bunun en yeni örneği. Hak ve özgürlükler noktasında en sağlam kurumun ise Amerikan yargısı olduğu kanaatindeyim.

Sözün özü, Müslümanların ve Türklerin Amerika'daki geleceği, ülkede çokkültürlülüğün zayıflamamasına bağlı. Kendini milliyetçi addeden bir kısım Türklerin Amerikan milliyetçiliğini kışkırtarak son tahlilde kendileri de dahil tüm Türk toplumunun ateşine odun taşıdığını görmesi lazım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'da hayal sınırını zorlayan Türkler

Ali H. Aslan 2010.05.10

THY, beklendiği gibi sonbaharda seferlere başlarsa, Washington'dan Türkiye'ye doğru istikametine doğru yaklaşık 11 saat uçuşla varılabilecek.

Ancak artan seferleri ile dünyanın dört bir yanından Türkiye'ye mesafeleri kısaltan THY'ye rakip çıkmışa benziyor. Artık ABD'nin batısına doğru beş saat falan uçarsanız da Türkiye'ye varılabiliyor. Nasıl mı? Kaliforniya'da yaşayan Türklerin 2003'te kurduğu Pacifica Institute derneğinin öncülüğünde bu yıl ikincisi yapılan Anadolu Kültürleri ve Yemekleri Festivali sayesinde...

Festival derken, çoğumuzun bildiği klasik panayır türü bir etnik festivalden bahsettiğimi sanmayın. Los Angeles'ın güneyindeki Orange County Great Park'ta 52 dönümlük fuar alanında yapılan dört günlük festival, dahiyane bir konseptle dizayn edilmiş. Beş şehrin (İstanbul, Konya, Mardin, Van ve Antalya) silüetlerinin ve önemli tarihî eserlerin dev iki ve üç boyutlu replikaları sayesinde festival alanında turistik bir geziye çıkmışsınız gibi hissediyorsunuz. Halk dansları, geleneksel el sanat gösterileri, sergiler, Türk yemek ve kebapları, insanı iyice havaya sokuyor. Üsküdar Üçüncü Ahmet Çeşmesi'nin musluklarından ayran ve şerbet akıyor. Meydandaki 120 kişilik otantik Türk kahvesinde çaylar, kahveler, simitler gırla gidiyor. Sadece Kaliforniya değil, ABD'nin batısındaki birçok eyaletten gönüllü bayanların el emeği ile hazırlanan 1 tona yakın mantının yer aldığı bedesten tipi dükkanların önünde kuyruklar oluşuyor.

Peki Türkiye'nin Amerika'da tanıtımına eşsiz katkıda bulunan bu harika sivil toplum etkinliği nereden çıktı? Fikir babaları kimler? Cevabını, onlardan birinden; festivalin genel koordinatörü Kemal Cem'den alıyoruz. Pacifica Institute, düzenlediği diyalog ve hoşgörü turlarıyla Türkiye'ye ABD'den çok sayıda misafir götürmüştü. Türkiye'yi görmenin Amerikalılar üzerindeki muazzam olumlu tesirlerini müşahade eden derneğin gönüllü beyinleri, kafa kafaya verip 'Biz bu işi nasıl daha pratik hale getiririz?' diye düşünmüşler. Ve Türkiye'yi bizzat görme imkanı olmayanlar için de en canlı haliyle buraya taşımaya ve daha çok ilgi uyandırmaya karar vermişler. Projeyi ilk açtıkları hemen herkes, bir sivil toplum grubu olarak böyle bir organizasyonun altından kalkabileceklerine pek inanmamış. Hatta kendi aralarında dahi fikir çatlakları oluşmuş. Ama inancın elinden kurtulacak bir şey mi var? Şirin'e aşkı için dağları yaran Ferhat'taki azim ve irade, gurbetteki Türkiye âşıklarında ise okyanusları yarıp Amerika'ya yolları yakın etme şeklinde tezahür etmiş. Türkiye'den sipariş edilen replikaların ve malzemelerin çoğu gemilerle Kaliforniya'ya ulaştırılmış.

Vakitlerini kavga değil barışma yolları aramakla geçiren, herkese gönlünü ummanlar gibi açma felsefesiyle hareket eden Anadolu çocukları, festivali Anadolu'nun tüm medeniyetlerini yansıtacak şekilde dizayn etmiş. O nedenle de Hristiyan, Yahudi, Müslüman, Ermeni, Yunan, Kürt, Arap her dinî ve etnik unsur burada kendinden bir şeyler bulabiliyor. Bu temsil zenginliği, ziyaretçi çeşitliliğine de yansımıştı. Festivalin özellikle Ermeni diasporasının çok güçlü olduğu Kaliforniya'nın güney bölgesinde yapılmış olması ayrıca anlamlı. Radikal Ermeni gruplar bunu bir meydan okuma olarak gördüler. Festivale destek verilememesi ve gidilmemesi için baskı kurdular. Ama zincirleri kırıp hoşgörü iklimine dalan çok sayıda Ermeni vardı. Van bölümündeki Akdamar Kilisesi replikası Ermeniler için adeta bir hac mekanına döndü. En büyük ilgiyi şüphesiz Türkiye'nin ayrılmaz bir parçası olan İstanbul Ermeni'si vatandaşlarımız gösterdi.

Festival sivil toplum, iş dünyası ve devlet dayanışmasına da oldukça başarılı bir örnek teşkil ediyor. Zaten neredeyse 1,8 milyon dolar maliyetindeki bir etkinlik, ancak böyle hayata geçirilebilirdi. Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosluğu'nun tavassutuyla Başbakanlık Tanıtma Fonu'ndan birkaç yüz bin dolarlık katkı gelmesi bekleniyor. Özellikle Van ve Mardin valilikleri ile Konya Büyükşehir Belediyesi'nin büyük desteği olmuş. Ankara Büyükşehir Belediyesi, İrlandalıların nehir dansını aratmayan performanslarıyla Amerikalıları büyüleyen folklor ekibini göndermiş. Kapısında sizi karşılayan yeniçerileriyle, avlusunda dolaşan padişahıyla, hanım sultanıyla, vezirleriyle oradaymış gibi hissettiğiniz Topkapı Sarayı bölümünün sponsorluğunu 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti yapmış. TTnet, Westwood Productions, Mtgroup, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ve Kanaltürk de hatırı sayılır katkılarda bulunmuş. Pahaca nispeten az olsa da manevî değeri en yüksek olan destek ise kuşkusuz kadınıyla, erkeğiyle, öğrencisiyle, esnafıyla Amerika'nın batısına yaşayan en az bin kişilik gönüllü ordusundan gelmiş.

Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin son dönemlerde yaptığı büyük çıkışla tüm dünyada dikkat çeken çok yönlü, barışçı ve açılımcı dış politikası, temelde soft power (yumuşak güç) ve smart power (akıllı güç) konseptleriyle angajmana dayanıyor. Kaliforniya'da düzenlenen Anadolu Kültürleri ve Yemekleri Festivali, bu nosyonu da en başarılı şekilde takviye etti. Türk-Amerikan ilişkilerindeki nispeten eksik boyutlardan olan sosyo-kültürel kaynaşmaya katkıda bulundu. Organizatörlerin hedefinde bir gün Allah nasip ederse buralara Disneyland usulü kalıcı bir Anadolu parkı inşa etmek de var. Bu inanç, zeka, girişimcilik, azim ve dayanışma daha da pekişerek devam ederse, neden olmasın? Tüm büyük işler ve medeniyetler büyük hayallerin ürünü değil midir? Bakalım Silikon Vadisi'yle, Hollywood'u ile, sanatçılarıyla 20. asırda dünyada hayal gücünün tavan yaptığı mekânlardan biri olan Kaliforniya, 21. asırda Türk hayal gücünün başka hangi güzel eserlerini sunacak bizlere?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk lobisinin yükselişi

Washington'daki prestijli Willard-Intercontinental otelinin balo salonuna inen merdivenlerin başında bir bayan geleneksel Anadolu kıyafetleriyle Türk lokumu ikram ediyor.

Salon hınca hınç dolu. Ben diyeyim 500, siz deyin 700 davetli var. Aralarında 7 ABD senatörü, 53 Temsilciler Meclisi üyesi ve en az 200 Kongre üyesi asistanı da bulunuyor. Onlara Türkiye'den özel olarak teşrif etmiş sekiz TBMM üyesi eşlik ediyor. Amerikalı senatörler ve milletvekilleri tek tek kürsüye çıkıp organizatörleri tebrik ediyorlar, Türkiye'yi ve Türk halkını övüyorlar, Türk-Amerikan dostluğunun öneminden bahsediyorlar. Türk milletvekilleri de aynı nezaketle karşılık veriyor. Kısacası, tarihî bir gece yaşanıyor.

Amerikan Kongresi'nde çalışan bir Amerikalı dostum yanıma yanaşiyor. Sohbet ettiği Türk milletvekillerinden birinin Amerikan Kongresi'nden bu denli yüksek katılımın ne manaya geldiğini idrakte zorlandığını söylüyor. Amerikan sistemini pek tanımadığı anlaşılan bu sayın milletvekilimiz, 'Türk-Amerikan ilişkileri çok iyi. Dolayısıyla bu kadar senatör ve milletvekili gelmiş olması normal değil mi?' demiş dostuma. Oysa Amerikan Kongresi'nden toplam 60 kanun yapıcıyı ve yüzlerce asistanını bir yerde toplayabilmek her babayığidin harcı değildir. Her şeyden evvel, Türkler, bunu ilk kez başarıyor. Haddizatında, bu çapta bir katılımı kotarabilecek etnik lobiler pek nadirdir. Onlardan biri Yahudi lobisidir. Geceye katılan Yahudi lobisi temsilcileri bile şaşırmış, soruyordu: 'Siz Türkler bu işi nasıl başardınız?' Şakayla karışık, 'Yoksa bizi mi taklit ediyorsunuz?!' diye ekleyenler de oluyordu...

Peki kim bu Türkler? Nereden çıktılar? Bu işi nasıl başardılar? Anadolu'nun bağrından çıkıp özellikle son 10-15 yılda Amerika'ya gelmiş, ülkenin hemen her yanına çil çil kurumlar serpmiş, yapıcı faaliyetleriyle mahalli yetkililerin ve halkın gönlünü kazanmış Türkler bunlar. Amerikan sisteminde eyalet bazında iyi örgütlenenlerin ve tabanı (grassroots) aktif olanların federal yapılarda da nüfuzu artar. Eyaletlerde ekilen, başkentte biçiliyor. Doğru stratejinin samimi gayretlerle mezci, böyle güzel tablolara vesile oluyor. Olmaya devam edeceğinden de eminim. Bu muazzam sivil sinerjinin Türk-Amerikan ilişkilerini daha geniş toplumsal tabanlara yayarak ABD Başkanı Barack Obama'nın ortaya attığı 'model ortaklık' tabirinin gerçek manasını bulmasına, yani halklar arası ortaklığa evrilmesine katkıda bulunacağını düşünüyorum.

Yapılan iş büyük; icra edenler ise bir o kadar mütevazı. Hakk'ın rızasına ve halkın saadetine odaklanmış bu gönüllüler ordusu, karınca gibi ses çıkarmadan işine dört elle sarılır. Ve ortaya çıkan ürünle parmak ısırtırlar. Barışçı faaliyetleriyle artık Türkiye'den neşet etmiş en muteber dünya markalarından biri haline gelen o çevreyi siz iyi tanıyorsunuz. Ancak ben yine de Amerika'daki bu büyük projeye imza atanların resmi sıfatlarını da arz edeyim. Yüzölçümü Türkiye'nin yaklaşık 12 katı olan ABD coğrafyasının dört bir yanında kurulan 180 dolayında dernek kendi bölgelerinde birer federasyon oluşturmuştu. Ve altı federasyon yakın zamanda bir araya gelerek Türki-Amerikan Federasyonları Asamblesi'ni kurdu. Çarşamba gecesi işte bu çatı organizasyonunun Washington'da kuruluşunu kutlamak için bir araya gelinmişti. Birlikten nasıl kuvvet doğduğunu gözümüzle gördük.

Birlik demişken, bir noktaya işaret etmeden geçemeyeceğim. Amerika'daki Türk toplumunun birlik ve beraberliği önemli. O nedenle sahneye çıkan yeni aktörler, eski aktörlere saygıda kusur etmemeli. Eski aktörlerinse yenileri kıskanmasına ya da kendini tehdit altında hissetmesine gerek yok. Sonuçta Amerika büyük bir hizmet pazarı ve tüm Türklere kapılar açık. Türkleri ve Türkiye'yi temsil, kimsenin tekelinde de değil. Hizmette tatlı tatlı yarışıp, ortak semereden nasiplenmek ve gurur duymak lazım.

Bu bağlamda, Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi (ATAA), Türk-Amerikan Dernekleri Federasyonu (TADF), Amerika Türk Koalisyonu (TCA) ve adını burada zikredemediğim diğer tüm nitelikli Amerikan Türk örgütlerinden de takdir ve teşviki esirgememek şart. Hizmet grupları arasındaki ideolojik çeşitlilik -birbirlerine

çelme takmadıkları sürece- zenginliktir. Çünkü her grubun kendine göre hitap ettiği bir kitle, farklı tarzları ve daha uzman olduğu alanlar var. Aynı alanlarda çalışanların dahi illa tek bir çatı altında girmesi şart değil. Mümkünse birbirlerinin tecrübelerinden istifade ederek çalışsınlar, yeter. Bu noktada, gerek Washington Büyükelçiliği aracılığıyla Türkiye Cumhuriyeti devleti, gerek Amerikan yetkili makamları, Türklerin muteber sivil toplum örgütlerine eşit yakınlıkta durarak önlerini açmalıdır.

Yeni kurulan Türki-Amerikan Federasyonları Asamblesi'nin ve ona bağlı federasyonların 'Türk' (Turkish) kelimesinden ziyade 'Türki' (Turkic) kelimesini ön plana çıkarması, Doğu Türkistan'dan Balkanlar'a tüm Türklerin Amerika'da sesinin daha gür çıkmasına zemin hazırlama gayesi taşıyor. Bu kuşatıcı sivil yaklaşıma Türkiye kökenli Türklerin önderlik etmesi hem Ankara'nın hem Washington'un stratejik vizyonu da örtüşüyor. Başta Türki-Amerikan Federasyonları Asamblesi olmak üzere, Amerika'daki Türklerin artan sivil enerjisi kendi aralarında ve bazı hasım gruplarla kavgadan ziyade mümkün mertebe pozitif angajmana ve yeni açılımlara yönlendirilmeli. Hayalim, Amerika'daki Türklerin en çok karşı karşıya geldiği Ermeni, Rum gibi Osmanlı kökenli gruplarla bir gün tamamen barışıp ortak faaliyetler düzenlemesi. Bir 'Osmanlı lobisi' kurabilsek ne harika olurdu!..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aynı telden çalmayan müttetikler

Ali H. Aslan 2010.05.24

Hem Türkiye hem ABD için son dönemlerin en önemli dış politika konularının başında gelen İran hususunda iki ülke arasındaki taktiksel farklılıklar, uranyum takası anlaşmasıyla dramatik şekilde tüm dünyanın gündemine geldi.

Obama yönetimi, Türkiye-Brezilya ortak hamlesine tavır alarak BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin Tahran'a karşı yaptırımları içeren bir karar tasarısında uzlaştığını duyurdu. Üstelik ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, bunu İran'ın Türkiye'yle takas anlaşmasına karşı 'en iyi cevap' olduğunu açıkça seslendirdi. Tabii ki bu cevap, daha çok Amerikalıların gözünde Türkiye ve Brezilya'nın diplomatik gayretlerini istismar eden Tahran rejimine verilmişti. Ama uluslararası arenanın yükselen yıldızlarından iki ülkeye gönderilen mesaj da açıktı: Siz yeni yetmeler, haddinizi bilin ve biz büyüklerin işine burnunuzu fazla sokmayın!

Bu bariz sıkıntılı duruma rağmen, geçen hafta Türkiye'den Washington'u ziyarete gelen iki bakan ve bir milletvekili heyeti 'model ortaklık'tan bahsediyor, Amerikalılar da bozuntuya vermemeye çalışıyordu. Ama herhalde Polyannacılığı bir kenara bırakıp işin adını doğru koymalıyız. ABD ile Türkiye arasında çok derin bazı sorunlar var. İki devlet de birbirini okumada ciddi arızalar yaşıyor. Yer yer sağırklar diyalogu sendromuna düşer olunuyor. Diyalog daha sistemli hale getirilmediği ve sıkıntılar en yetkili makamlarca açık, dürüst ve dikkatlice tartışılmadığı sürece arızalar artarak devam eder. İran konusundaki istenmeyen diplomatik konfrontasyon bunun son delili.

Bu noktaya nasıl gelindiği hususunda kafalar oldukça karışık. Türk tarafı, İran konusundaki temasları başından beri ABD'nin bilgisi dahilinde yürüttüklerini söylüyor, anlaşmaya neden bu kadar tepki verdiklerini anlayamıyor. Mesela uranyum takasının 1.200 kilogram olarak yapılacağı bilgisini Amerikan tarafına vermiş olmalarına rağmen anlaşma öncesinde buna yüksek sesli bir itiraz gelmediğini belirtiyor. Amerikalılar ise geçen ekimde akim kalan anlaşma teşebbüsünde talep edilen bu rakamın kabul edilemeyeceğini, İran'ın halihazırda 2.300 kg uranyumu olduğunu söylüyor. Diğer yandan İran'ın anlaşmanın hemen ardından uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam edeceğini açıklaması da ABD'nin sert tavrında etkili oldu. Washington, İran'ın olayı

uranyum takasına indirgeyerek tartışmalı nükleer programının özüne ilişkin herhangi bir değişikliğe gitmediğini kaydediyor. Türk tarafına verilen bir başka mesaj da, 'Eğer biz yaptırım olayını olgunlaştırmasaydık, İran sizinle bu anlaşmayı bile yapmaya yanaşmazdı' şeklinde.

Peki Amerikalılar takasa bu kadar soğuk bakıyorduyorsa neden Türkiye'yi uyarmadı? Ya aslında uyardı da mesajlar aşırı nazikçe verildiğinden Türkiye mi farkına varmadı? Yoksa Türkiye uyarıları anlamasına rağmen biraz da anlamazlıktan gelerek son bir kez diplomaside şansını denemek mi istedi? Bence ibre daha çok ikinci ile üçüncü şıklar arasında bir yerde duruyor. Her şeyden evvel, Amerikalılar Türklerin ve Brezilyalıların İran'ı bu anlaşmaya razı edeceğine fazla yüksek ihtimal vermedi. Nasılsa olmayacak bir şey için de fazla bastırmanın anlamı yoktu onlar için. Ankara'nın başını çektiği yoğun diplomasinin netice vermesi Washington'u ambale etti. Belki uranyum takası müzakereleri sürecinde doğrudan 'dur' dememiş olsalar da, Amerikalıların İran konusunda diplomatik caddenin sonuna gelindiği görüşünde olduğu belliydi. Diplomatik çözümde ısrarcı olan Türkleri kırmama düşüncesiyle, Ankara'ya doğrudan 'lütfen artık bu işle uğraşmayı bırakın' demediler. Türkler de aslında oldukça isteksizce yanıp sönen bu sarı ışığı değerlendirmek istedi.

Olanlar Amerikan medyasına daha çok kendi hükümetlerinin argümanlarıyla yansıdı. (Aynı şey Türk medyası için de geçerli.) Öne çıkan argüman, Brezilya ve Türkiye'nin yükselen güçler olduğu, dünya sahnesinde yer almak istediği, bunun anlaşılır olduğu, ancak İran'ın ambargolardan kurtulmak için uluslararası camiayı bölme oyununa geldikleri yönünde. Artık ABD başta olmak üzere büyük güçlerin her şeyi kontrol ettiği dünya düzeninin sonuna gelinmeye başlandığı da sıkça telaffuz edilen görüşlerden.

Makul sesler, ABD'nin bunu olgunlukla karşılamasını ve yeni dünyanın gerçeklerine ayak uydurmasını istiyor. Ancak neoconların ve diğer sağcıların başını çektiği muhalefet, Obama'nın çok teslimiyetçi politikalar izlediğini, ABD'nin dünya hakimiyeti bayrağını düşürmemek için sertleşmesi gerektiğini savunuyor.

Haddizatında muhalefetin baskıları, normalde angajmanı ön plana alan Obama yönetimini İran'da daha keskin pozisyonlara yöneltti. Obama yönetimi, aslında oldukça sulandırılmış yaptırımlar içeren BM karar tasarısını, İsrail lobisinin ve milliyetçi-muhafazakâr muhalefetin İran konusunda şahin bir çizgiye ittiği Kongre'yi dizginlemenin bir yolu olarak da görüyor (Nitekim Beyaz Saray zar zor ikna ettiği Rusya ve Çin'i tekrar kaybetmemek amacıyla, ABD'nin tek taraflı yaptırımlar rejimi konusunda bir kanun tasarısı üzerinde çalışan Kongre'ye biraz daha beklemesi ricasında bulundu.). İsrail'in İran'a askerî saldırı gibi çılgınca bir şey yapmasını engelleme umudu da taşıyor. Ve Demokratların ulusal güvenlikte zayıf olduğu propagandasına cevap vermek istiyor. Yaklaşan kasımdaki Kongre seçimlerinde Cumhuriyetçilere büyük mevzi kaybetme endişesi de İran konusunda şimdiye kadar sürdürülebilir bir sonuç getirmeyen diplomasiden vazgeçmelerinin bir başka sebebi.

Sözün özü diplomasiden son dakikaya kadar istifade etme felsefesiyle hareket eden Türkiye ile ABD'nin aynı telden çalmaması çok doğal. İki ülkenin iç ve dış politikaları farklı saiklerin etkisinde. Tarafların bunları olgunlukla karşılaması lazım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Adliye kapısında yumruklaşmadan...

Ali H. Aslan 2010.06.07

Amerikan mizah dergisi Onion, Barack Obama'nın başkan seçilmesini ırkçılığa ironik bir göndermeyle şöyle duyurmuştu: Ülkenin en kötü işi siyah adama verildi! Onion, büyük sorunlar devralan Obama'nın 300 milyon

Amerikalıyı memnun etmesinin zorluğuna işaret ederken, "Bu işte başarısızlık o kadar kesin ki, başvuru zahmetine katlanan sadece bir kişi daha vardı." diyordu.

Onion'un esprisinde hakikat payı yok değil. Üstelik ABD başkanları sadece kendi vatandaşlarını memnun ederek işin içinden sıyrılamıyor. Tüm dünyanın beklentileri oluyor. Mesela şu sıralar 70 milyonu aşkın Türkiye vatandaşının gözü kulağı, 9 Türk insan hakları eylemcisini orantısız güç kullanarak öldüren İsrail'i kınaması beklentisiyle, Başkan Obama'da.

OBAMA'NIN PRENSİPLERİYLE İMTİHANI

Musibetler randevuyla gelmez. Ve bazen ardı arkası kesilmez. Tam Amerikan kamuoyu Meksika Körfezi'ndeki korkunç petrol sızıntısından dolayı Obama'yı fena halde sıkıştırırken, Akdeniz'de patlak veren Mavi Marmara krizi tüm dünyanın gözünü Beyaz Saray'a çevirmesine vesile oldu. Kader bu ya, Amerikan tarihinin en büyük çevre felaketlerinden biri, en yeşilci başkanlardan olan Obama'nın başında patlıyordu. Mavi Marmara vakası ise Amerikalı lideri yenilenen Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi'ne dercettiği prensipler ve İslam dünyasına verdiği sözlere ilişkin samimiyet testine maruz bırakacaktı.

Obama yönetiminin güvenlik manifestosunda ABD'nin değerlerini 'sadece kolay zamanlarda değil, zor zamanlarda da' savunması mecburiyeti ve 'kurallara dayalı bir uluslararası düzen'in önemi vurgulanıyor. İsrail lobisinin ABD dış politikasına orantısız nüfuzunu anlatan kitabıyla tanınan Dr. Stephen Walt, Foreign Policy için yazdığı makalede Mavi Marmara vakasının Obama'ya neyi kastettiğini ispatlama adına 'mükemmel bir fırsat' verdiğini ifade ediyor ve hatırlatıyor: "Bir insan hakları yardım misyonuna saldırmak -ablukaya provokatif şekilde meydan okuma eylemi yapsa dahi- Amerikan değerleriyle kesinkes bağdaşmaz ve uluslararası sularda bunu yapmak uluslararası hukukun doğrudan ihlalidir."

İSRAİL LOBİSİNİN GÖLGESİNDE

Barışçı entelektüel bir kimliğe sahip olan Obama eminim ki kendi ifadesiyle bu 'trajedi'nin başsorumlusu olan İsrail yönetimini kınamak istiyordur. Ama siyasetçi Obama, vicdanı ile oy cüzdanı arasında sıkışmış durumda. Kasımdaki kritik Kongre seçimleri öncesinde kendisi ve partisi kan kaybederken, İsrail'i seven iç güçleri daha fazla karşısına alma lüksü yok. Daha fazla diyorum, çünkü İsrail-Filistin ihtilafına barışçıl çözüm arayışına yardımcı olmayan Netanyahu koalisyonu aralarında zaten soğukluk, hatta gerginlik var. İsrail, Obama'nın dünyada en az sevildiği ülkelerden biri. Amerika'daki İsrail lobisinin ana damarı da Obama'dan hazzetmiyor.

Çomağı arı kovanının daha da içlerine sokmak istemeyen Obama yönetimi, Türkiye'nin çevik bir diplomasi hamlesiyle BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu İsrail'i kınama metnini sulandırmak için elinden geleni yaptı. Amerikalılar 'önce verilere bakmamız lazım' deyip yapılanları bizzat kınamaktan kaçındılar. Soruşturmayı ısrarla kendisi yapmak isteyen İsrail'e "Sen hele bir dur, bu işi muteber bir uluslararası heyet yapsın." diyemiyorlar. Onun yerine, bir orta yol arayışı içinde, İsrail soruşturmasına 'uluslararası bileşen' katmak istediklerini söylüyorlar. Diğer yandan, dikkatleri tekrar İran'ın nükleer programına çekmek ve paralel olarak Ortadoğu Barış Süreci'ni canlandırmak isteyen Obama yönetimi, bu hedeflere artık önemli ölçüde taş koyacağı anlaşılan Gazze ablukasının 'sürdürülemez' ve 'kabul edilemez' olduğunu da itiraf etmek zorunda kaldı. Şimdi bazı formüller üzerinde çalışıyorlar.

ABD'NİN İRAN BASKISI SAVUŞTURULDU

İsrail ile Türkiye arasında bir seçime zorlanırsa, ABD'nin kimi tercih edeceği aşikâr. Hele Türkiye son dönemlerde giderek bağımsızlaşan çizgisiyle özellikle İran konusunda Washington'u kızdırmışken. Haddizatında, eğer Türkiye-İsrail krizi çıkmış olmasaydı, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu geçen salı günkü Washington ziyaretinde İran konusunda büyük baskıya maruz kalacaktı. Zira yaptırım tasarısının perşembe

günü BM Güvenlik Konseyi'ne sunulması bekleniyordu. İsrail'in tarihî hatası, Türkiye'ye Washington'da psikolojik avantaj sağladı. Ankara'nın sert ve kararlı tutumunu gören Obama yönetimi, Türkiye ile İsrail arasındaki diplomatik ilişkilerin tamamen kopabileceği endişesiyle arabuluculuğa girişti. Türkleri sükûnete davet ederken, İsraililere de acilen Türk eylemcileri salıvermesi telkininde bulundu. Neyse ki İsrail Türkiye'nin verdiği mühlet dolmadan gerekeni yaptı.

TÜRK-İSRAİL İHTİLAFININ RİSKLERİ

Ortadoğu'daki iki önemli müttefikinin birbirine düşmesi ABD'nin işine gelmiyor. Bence bu, Türkiye ve İsrail'in ulusal çıkarlarına da aykırı. Krizin derinleşmesi halinde İsrail'in çeşitli yollarla Türkiye'nin Batı'yla, özellikle ABD'yle ilişkilerine darbe vurma ihtimali var. İsrail lobisinin çok güçlü olduğu Amerikan Kongresi'nde milli savunmamıza zarar verebilecek ciddi kanuni engellemelerle karşılaşabiliriz. Türkiye de İsrail'e Ortadoğu'da ve uluslararası platformlarda hayatı daha fazla zehir edebilir. Bölgedeki iki büyük rakibini yıpratacak bu tür gelişmeler, en çok İran'ın stratejik kazanım hanesine yazılır.

Bu muvacehede, Türkiye ve İsrail'in aralarındaki nizayı akl-ı selim içerisinde, kamuoylarını da artık biraz yatıştırarak, ikili teması mümkün mertebe sürdürerek, uluslararası hukuk platformlarında profesyonelce çözmesi muvafık olur. Adliye kapısında yumruklaşmaya hacet yok. İsrail'i bilemem ama, diplomatik yollarla problemlerini sıfırlamayı kendine şiar edinen Türkiye'ye yakışan, mantıklı ve müspet harekettir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] ABD, Türkiye'yi cezalandıracak mı?

Ali H. Aslan 2010.06.14

Türkiye'nin BM'de İran yaptırımlarına 'ret' oyunun ardından Obama yönetimi kamuya açık ortamlarda 'hayal kırıklığı'nı ifade ediyor. Diplomatik jargonda 'hayal kırıklığı' lafı öfkenin nazik ifade biçimlerindenidir. Türk-Amerikan ilişkilerindeki öfke dalgasının diğer ucunda şüphesiz Ankara var. Türk yetkililer de Obama yönetiminin Mavi Marmara vakasındaki fazla empatik olmayan tavrından 'hayal kırıklığı' duyduklarını söylemişti. Ben bu yazıda daha çok Amerikan cephesindeki durumu yansıtacağım.

Oylamanın yapıldığı çarşamba günü ABD Dışışleri'ndeki en üst düzey meslek memuru olan Müsteşar Yardımcısı William Burns'e Türkiye'nin 'hayır'ının Türk-Amerikan ilişkilerine muhtemel yansımalarını sormuştum. Nazik ama bence gayet manidar şekilde 'Göreceğiz' cevabını vermişti. 'Görüşlerimizde farklılıklar olsa da ilişkilerin bundan etkilenmeyeceği' türünden klasik bir mesaj vermemesi, bence öfkenin boyutunu gösteriyordu.

ERMENİ TASARISI DESTEKLENİR Mİ?

Olayın sıcaklığı biraz azaldıktan sonra cuma günü Obama yönetiminin Türkiye gurusu Dışışleri Bakan Yardımcısı Philip Gordon BBC'ye konuştu. Gordon'a ABD yönetiminin Türkiye'yi Kongre'de Ermeni tasarısını destekleyerek ya da askerî ilişkileri gözden geçirerek cezalandırıp cezalandırmayacağı soruldu. Amerikalı yetkili, "Bence birbiriyle ilişkisi olmayan konuları karıştırmaya gerek yok. Biz ortak birçok çıkarımızı avantaj olarak değerlendirmek istiyoruz." dedi. Bu sözler, Amerikalıların tüm öfkelerine rağmen işi açık bir intikam sürecine dönüştürmeye pek niyetli olmadığına işaretliydi.

Doğrusu Washington bir süredir Türkiye'ye ciddi bir şamar vurmaya can atıyor. Fakat iki ülke arasında stratejik çakışmalar, özellikle askerî bağımlılık o denli fazla ki, böyle bir davranışın hayati ABD çıkarlarına zarar

vereceğinin farkındalar. Bizde 'yedi başlı ejderha' tabiri çok kullanılır ama ben Amerika'yı daha çok dev kuyruklarını dünyanın en stratejik bölgelerine koymuş bir ejderhaya benzetiyorum. Irak ve Afganistan'daki kuyruklarını fena halde kıstırmış durumda olan bu ejderha, Türkiye'nin İran'dan sonra oralarda da kendisi açısından 'sorunun parçası' haline gelme ihtimalini kaldırabilecek durumda değil.

Gordon'un dikkat çekici bir yorumu da 'stratejik ortaklığın' sürdüğü, Türkiye'yi 'stratejik rakip' olarak görmedikleri idi. Ancak şu bir gerçek ki, Türkiye ile ilişkiler ABD için Soğuk Savaş dönemindeki abartılı 'stratejik aşk'tan bir 'stratejik metazori'ye dönüşmüş durumda. İşin ilginç yanı, bu sürecin Türkiye'nin demokratikleşmesiyle korelasyonu. Ankara'nın ABD'yi en kritik global siyaset konularından birinde daha yalnız bırakması ve kendi borusunu öttürmeye çalışması Washington'un kolay hazmedeceği bir şey değil. Nitekim rahatsızlıklarını sert bir tonla Türk diplomatik muhataplarına aktarıyorlar. Liderler düzeyinde diyalogun daha kibar olması Washington'daki rahatsızlığın boyutuna ilişkin yanlış okumalara sebebiyet vermemeli. Sahadaki gözlemcilere dikkatle kulak verilmeli.

Türkiye'de 'eksen kayması' olduğunu ima etmek Erdoğan hükümetini rahatsız edeceğinden, Amerikalı yetkililer bu konuda genelde siyaseten doğrucu konuşuyor. (Tek istisna, Savunma Bakanı Gates oldu.) Ancak Türkiye'nin sadece taktiksel değil, stratejik olarak da Batı çizgisinden uzaklaştığı kanaati Washington mahfillerinde yaygınlaşıyor. Hükümetin hareketleri artan şekilde 'İslamcılık' faktörüne bağlanıyor. Şuurlatındaki İslam önyargıları tabiatıyla bu eğilimleri besliyor. Farklı eğilimlerdeki üç büyük ulusal gazetenin birden (Wall Street Journal, Washington Post ve New York Times) Ankara'ya eleştirilerini yoğunlaştırması kaydadeğer.

ERDOĞAN ELEŞTİRİLERİN ODAĞINDA

Kapalı ortamlarda daha da sertleşen eleştirilerin özellikle Başbakan Erdoğan'ın şahsına odaklandığı gözden kaçmıyor. Ne var ki ABD'nin Erdoğan konusunda yapabilecekleri sınırlı. Türkiye'de, Ergenekon davasının da sayesinde, başka ülkelerden gelen icazetlerle hükümetlerin gerekirse anti-demokratik yollarla alaşağı edildiği dönemler geride kaldı. Zaten Amerika da artık o defterleri kapadı. Erdoğan'ın Arap ve İslam dünyasındaki artan popülaritesi, Washington'da bir yandan rahatsızlık yaratırken, yaşam sigortalarından da biri. Çünkü Obama yönetiminin Erdoğan'a açıktan tavır alması Türkiye şöyle dursun, topyekün İslam dünyasıyla angajman politikasını tehlikeye sokabilir. Diğer yandan, Washington'da çokları Türkiye'deki sekiz yıllık AK Parti iktidarını sona erdirecek ya da en azından zayıflatacak makul alternatiflerin ortaya çıkmasını da arzuluyor. Bu bağlamda son zamanlarda en büyük ilgiyi Kemal Kılıçdaroğlu'nun başa geçmesinin ardından kendine çekidüzen vermeye çalışan CHP görüyor.

Evet, Washington'da yürütme kanadının Türkiye aleyhine dramatik hamleler yapmasına pek imkân ve ihtimal görünmüyor. Türkiye'nin canını acıtmak isteyen İsrail lobisinin ve neoconların etkili olduğu Amerikan Kongresi ise daha sorunlu bir alan. Oradan önemli bir kaynağım, PKK'ya karşı anlık istibarat anlaşması ve silah satışlarının gözden geçirilmesi yönünde Kongre'de talepler oluşabileceğini söyledi. Ancak bunların iç değerlendirmeden öteye geçemeyeceğini ve sonuç vermeyeceğini öngördü. Ermeni tasarısının da böyle bir dönemde kabul edilmesinin 'Hani bu etik bir konuydu?' sorularını doğuracağını, dolayısıyla pek ihtimal vermediğini kaydetti.

Sözün özü, Türkiye 1 Mart tezkeresinden sonra, Washington'un öfkesinden bu kez de paçayı sıyracağı benziyor. Ama Amerikalıların üstüne daha fazla gitmeye de lüzum yok. Zira karşılıklı bağımlılıktan dolayı sadece ABD'nin bizden değil, bizim de ABD'den vazgeçme lüksümüz bulunmuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mission impossible

Ali H. Aslan 2010.06.21

Başbakan Erdoğan'ın geçen hafta Washington'a gönderdiği dört kişilik AK Parti milletvekili heyeti ve hükümeti temsil eden Başbakanlık Başdanışmanı İbrahim Kalın, oldukça zorlu bir misyon üstlenmişlerdi.

Türkçeye 'Görevimiz Tehlike' diye çevrilen ünlü TV dizisine ve filmlere de adını veren İngilizce tabiriyle, tam bir 'mission impossible' (imkânsız görev) diyebilirim. Dile kolay, BM'deki İran yaptırımlarına ret oyundan mütevellit Amerikan öfkesi hâlâ geçmemişken onlara pozisyonunuzu anlatıp ikna edeceksiniz. Ve ABD'nin gözbebeği olan İsrail'le kapişmanızda destek ve anlayış kotaracaksınız.

Heyetin başkanlığını yapan, Başbakan'a en yakın isimlerden AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Ömer Çelik, Ortadoğu Enstitüsü'nde (MEI) yaptığı konuşmada Amerikalılarla temaslarında 'hayal kırıklığı', 'memnuniyetsizlik' gibi ifadeleri sıkça duyduklarını söyledi. Dışışleri, Beyaz Saray ve Kongre'deki temaslar ile tümü basına kapalı ve off-the-record yapılan düşünce kuruluşu toplantılarında birçok Amerikalının farklı tonlarda bu olumsuz havayı Başbakan'ın elçilerine yansıttığından eminim. Heyet de AK Parti ve hükümetin tutumunu fazla eğip bükmeden 'net' şekilde muhataplarına aktardı.

İstisnalar şüphesiz olabilir. Ancak Türkiye'nin Washington'da rahatsızlık yaratan bazı politikalarının keskin mesajlarla, hatta bazı heyet üyelerince yer yer şahsi duygular da katılarak anlatılmasının son tahlilde münekkittir ve muhalifleri iknada fazla etkili olduğunu sanmıyorum. Aldığım duyumların çoğu, bu istikamette. Diğer yandan, ziyaretin ilk elden Washington'un nabzını tutma noktasında hedefine ulaştığını düşünüyorum.

AMERİKAN YÖNETİMİNİN HESABI

Türk heyeti buraya kendi mesajlarıyla ve hesaplarıyla gelmişti. Ama şüphesiz Amerikan tarafının da bir hesabı vardı. Özellikle Türkiye konusunda Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi'ne nazaran daha tepkili olan Dışışleri Bakanlığı'nın... Mesela Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'ın randevu talebi birkaç aydır sümen altında tutulan TÜSİAD Başkanı Ümit Boyner'i tam AK Parti heyetinin başkentte olduğu hafta kabul etmesi bence tesadüf değil. Bunun Türk kamuoyunda hükümete ABD'nin tavır koyması olarak algılanacağını ve içerideki güç mücadelesinde AK Parti'nin hasımlarını cesaretlendireceğini Amerikalılar hesap etmiştir. Cuma günü Ömer Çelik ve Suat Kınıklıoğlu gibi dış politikada etkili AK Partililerin, Başbakan'ın başdanışmanı İbrahim Kalın'ın ve Washington Büyükelçisi Namık Tan'ın konuştuğu Ortadoğu Enstitüsü'nün kapsamlı Türkiye konferansına teamüllerin aksine ABD hükümetinden tek bir konuşmacı gelmemiş olması da manidardı. Türkiye'deki terörle mücadele istişaresinin Amerikalı resmî temsilcinin katılmaması sonucu ertelenmesi hakeza. Bence ABD hükümeti bütün bunlarla, kamuoyu üzerinden ince ince hükümete 'ilişkilerin derinliğini azaltabiliriz' mesajını veriyor.

Edindiğim bilgilere göre, Dışışleri ve Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi'ndeki görüşmelerde Amerikan tarafı İsrail'le ihtilafa sebep olan Mavi Marmara olayı konusunda Türkiye'nin hassasiyetlerine nispeten empatik bir çizgi sergilerken, İran konusunda ise oldukça sitemkâr tutum takındı. 'Obama'nın uranyum takasına ilişkin mektubunu yanlış anladınız' şeklinde çıktılar. 'Kendi aramızda da tercümana ya da arabulucuya ihtiyaç var galiba' diyen oldu. Diğer yandan, Washington'daki hakperest birçok gözlemcinin İran konusundaki iletişim bozukluğunda sorumluluğu büyük ölçüde Ankara'ya çelişkili mesajlar veren Obama yönetiminde gördüğünü kayda geçirmeliyim.

Tam Türk milletvekili heyetinin geldiği hafta Amerikan Kongresi'nde her iki kanattan milletvekillerinin Türkiye aleyhine basın toplantısı düzenlemesi, zehir zemberek mektuplar neş'et etmesi ve Ermeni tasarısına imza atanların sayısının artması, asıl sıkıntının Kongre cenahında yaşanacağını bir kez daha gösteriyordu. Kongre'deki hareketlilikte Türkiye'nin canını bir şekilde mutlaka acıtmak isteyen İsrail lobisinin etkisi büyük. Yaklaşan seçimlerde Yahudi kartını Demokratların elinden kapmak isteyen Cumhuriyetçilerin de Türkiye'ye giderek daha eleştirel tutum takındıkları gözleniyor. Yürütme kanadından biraz farklı olarak yasama kanadında kaygılar Türkiye'nin İran politikasından çok İsrail politikasında odaklanıyor gibi.

TEMEL SORUN ÜSLUPTA

Aslında hem AK Parti ve hükümet temsilcileri hem de TÜSİAD heyeti Türk dış politikasının çok-eksenli angajman çizgisinin neden ABD ve Batı rağmına olmadığını teorik açıdan oldukça etkileyici şekilde anlattılar. Buradaki temel sorun, iç siyasi popülizmin yer yer iktidar ve muhalefetin en tepelerindeki dış politika söylemine yansımalarının, Batı'da muayyen lobilerce de özellikle körüklenen 'eksen kayması' korkularına tuz biber olması. Bazen meydanlarda coşkuyla söylenen tek bir lafın yol açtığı tahribat, on resmi ve sivil heyetle giderilemeyebilir. Hasılı, bir devlet politikası olan çok-eksenli açılımın icrasında ilgili tüm eksenlerin hassasiyetlerine ihtimam gösterilen eşgüdümlü bir söylem ve üslubun ihdası muvafık olur.

Dış politikada aşırı duygusallık, en haklı milli davalarda bile zemin kaybedilmesine ve neticede hayati ulusal çıkarlara hanel gelmesine sebebiyet verebilir. Ortadoğu uzmanı Amerikalı gazeteci yazar Stephen Kinzer'in güçlenerek dünyada daha çok söz sahibi olmaya başlayan Türkiye'ye yaptığı 'ABD dış politikasının kötü huylarını edinmeyin. Fazla duygusal ve konfrantasyonel davranmayın' türü makul tavsiyelere kulak vermeliyiz. Uluslararası ihtilaflarda başarıyla arabuluculuk yapan Türkiye, taraf olduğu ihtilafları da başkalarının arabuluculuğuna ihtiyaç bırakmaksızın yumuşak gücüyle ve etkin diplomasiyle çözebilmelidir. Ve bence bu, bir 'mission impossible' değildir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın mantığı

Ali H. Aslan 2010.07.12

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Newsweek Türkiye dergisine verdiği röportajda "Türk dış politikası, Doğu'ya yönelik bu girişimleri Batı'yı kaybetme pahasına da sürdürebilir mi?" sorusunu şöyle cevaplıyordu: "İçinde olunan bir şey kaybedilmez. Biz Batı'nın içindeyiz. Batı, eğer bizi dışarıda, kaybedilecek ya da kazanılacak bir nesne gibi görüyorsa, mantık yanlış." Mantiğin yanlış mı doğru mu olduğu tartışılır; ama Batılı mantığın böyle çalıştığına şüphem yok.

Davutoğlu'nun bu çıkışının, bana göre tam bir Batılı mantığa sahip olan ABD Başkanı Barack Obama'nın Türkiye'ye ilişkin kanaatlerini de açıkladığı Corriere della Sera röportajına denk gelmesi ilginç oldu. Obama'nın birazdan nakledeceğim o yorumlarında Türkiye'yi tam da Davutoğlu'nun tabiriyle 'kaybedilecek ya da kazanılacak bir nesne' gibi görme eğilimi seziyor.

Bakan Davutoğlu, "NATO'da biz de herhangi bir ülke kadar söz hakkına sahibiz. Kimse Batı ittifakını kendi tapulu malı görüp de başkasını içinde ya da dışında telakki etme hakkına sahip değil." diyor. Serzenişi yerinde. Diğer yandan, NATO ittifakının içinde yer almak Türkiye'nin Batılılaşma serencamında çok önemli bir unsur olmakla birlikte, tam anlamıyla Batı'nın parçası olmak ya da öyle kabul edilmek için tek başına bir ölçüt de değildir. Nitekim Davutoğlu, Newsweek röportajının ilerleyen kısımlarında "Çifte standart Batı değeriye biz o

değerin içinde değiliz." derken, sadece Batı'nın bizi değil, bizim de Batı'yı her yönüyle hâlâ içimize sindiremediğimizi ve bazı şeyler değişmezse hiç sindirmeyeceğimizi ihsas ediyor.

Peki Türkiye'nin Batı tarafından 'kaybedilecek ya da kazanılacak bir nesne' olarak görülmesi çok mu kötü bir şey? Genişletilmiş Batı ailesi içinde Türkiye'ye aldığı sorumluluklar oranında yetki verilmiyor olabilir. Mesela İran'a yaptırımları kendi aralarında netleştirip en yakın 'Batılı' komşusu Türkiye'ye BM Güvenlik Konseyi oylaması için emrivaki yapmaya çalışan bazı dostlara Ankara sitem etmekte çok haklı. Diğer yandan, Batı'nın hâlâ bizi dışarıda görüp kapmak ya da kaptırmamak için uğraşmasının da birçok avantajı beraberinde getirdiğini düşünüyorum. Ve bunların başında, Türkiye'ye kızgın oldukları dönemlerde dahi tepkilerini önemli ölçüde dizginleme ihtiyacı hissetmeleri geliyor.

Şimdi Başkan Obama'nın sözlerine bu nazarla bir bakalım. 'Türk davranış şeklinin istikametinde son dönemdeki bazı değişikliklerin kökeninde' AB'nin 'isteksiz' tavrının 'tek' ya da 'ağırlıklı' faktör olmadığını belirtmekle birlikte, şunu söylemeden edemiyor: "(Türkler) Eğer kendilerini Avrupa ailesinin parçası olarak hissetmezlerse, başka yerlerde ittifak ve iltisaklara bakmaları sonucunun doğması tabiidir." Her şeyden evvel, ABD Başkanı'nın yorumlarında hem Türkiye'de eksen kayması olduğunu hem de AB'nin bundaki rolünü zımnen kabullenmiş olması dikkat çekiyor. Türkiye'yi Batı adına kaybetmeme ya da kazanma iştiağı açıkça görülüyor. Ankara'nın İran yaptırımlarına 'ret' oyundan sonra gerginleşen Türk-Amerikan ilişkilerine rağmen Obama'nın bunları söylemesi ise Türkiye'nin ABD için ne kadar kızarlarsa kızsınlar vazgeçilemez derecede stratejik bir ülke olduğunu gösteriyor.

Haddizatında Obama'nın Türkiye yaklaşımı birçok sabık ABD yönetiminden pek farklı değil. Zira Türkiye'yi 'Batı'ya demirleme' kaygısı Washington'da oldum olası seslendirilmiştir. Ve ikili ilişkilerde ipin incelendiği yerden kopmamasını garantileyen en önemli tutkallardan biri olmuştur. Hatta ilişkilerin şimdiki gibi gerildiği dönemlerde ABD'nin Türkiye'ye ilk kızgınlığının emareleri nispeten çabuk geçerek yeni reveranslar yapılmasıyla sonuçlanmıştır. 1 Mart 2003'te Irak tezkeresinin reddinden sonra Türkiye'yle ön anlaşma şartları masadan otomatik olarak kalkmış olmasına rağmen Bush yönetiminin ısrarla 1 milyar dolar dolayında yardım yapmak istemesi aynı güdülerle açıklanabilir.

Obama'nın 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra Batı'yla gerginliği artan Müslüman dünyaya çiçek atmasıyla, Atlantik ötesi ilk ikili ziyaretini Irak'ta ABD'ye başlangıçta çok takoz koyan Türkiye'ye gerçekleştirmesinin altında yatan mantık birbirine paralel. Çoğu Amerikalı sadece Türkiye'yi değil, tüm İslam dünyasını 'kaybedilecek ya da kazanılacak bir nesne' olarak görüyor. Ve Müslümanlardan gelebilecek zararı asgariye indirmek istiyor. Batı'nın koloniyalizm geçmişinden kalan ve Oryantalizm'le beslenen bazı alışkanlıklar bunlar. Bakınız Başkan Obama, 8 Temmuz'da bir İsrail televizyonuna verdiği röportajda İsraillilerin şahsına yönelik yaygın olumsuz duygularının sebeplerini irdelerken ne diyor: "Bunun bir kısmı benim Müslüman camiaya açılım yapmış olduğum gerçeğinden kaynaklanıyor olabilir. Ve bence bazen, özellikle Ortadoğu'da, 'düşmanımın dostu benim düşmanım olmalı' duygusu var. Meselenin aslı şudur ki; benim Müslüman camiaya açılımım tam olarak İsrail ve Batı'ya karşı saldırgan/düşman (hostile) Müslüman dünyadan gelen husumeti/kini (antagonism) ve tehlikeleri azaltmak amacıyla dizayn edilmiştir."

Aynı röportajda Obama, orta isminin 'Hüseyin' olmasının da İsraillilerde 'şüphe'ye yol açmış olabileceğini söylüyor ve o şüpheleri izale etmeye çalışıyor. Obama'nın orta isminden ve Endonezya'da geçirdiği birkaç çocukluk yılından neş'et eden Müslüman olduğuna dair komplo teorileri, birçok İsrailli ve bazı Amerikalılar gözünde Obama'yı Batı için tehdit derekesine düşürdü. Türkiye dahil Müslüman-yoğun dünyada ise tam tersi tesir yaptı. Ancak geçen zaman, Obama'nın olumlu ve olumsuz yönleriyle tam bir Batılı gibi mantık yürüttüğünü, komplo teorilerine itibar etmemek gerektiğini ortaya koydu. Türkiye ve İslam dünyasının Batı'yla ilişkilerine dair son söyledikleri bunun yeni bir delilidir.

Asker-sivil dengesi ve ABD

Ali H. Aslan 2010.08.09

Yüksek Askerî Şûra'daki (YAŞ) atama sürecinde tekrar gün yüzüne çıkan asker-sivil güç mücadelesi Washington'da eskiden olduğu kadar heyecan uyandırmıyor.

Bunun tek nedeni ABD başkentinin tatil havasına girmiş olması değil. Eskiden generaller sivillere şöyle bir hôt dedi mi sadece Ankara değil, Washington da hizaya gelir, herkes stratejik önemi haiz Türkiye'nin zimamını elinde bulunduran Genelkurmay'a hoş görünmek için azami gayret sarf ederdi. Şimdilerde ise durum çok farklı. Askerin sivil irade karşısında sürekli mevzi kaybettiği, hâlâ büsbütün göz ardı edilemeyecek bir siyasi rolü olsa da, eski gücünden çok şey kaybettiği düşünülüyor. Amerikan medyasında YAŞ'a ilişkin çıkan haberlerde, ordunun siyasi nüfuzundan bahsedilirken 'bir zamanlar güçlü olan' ifadesinin sıkça kullanıldığı müşahade ediliyor.

Sivil-asker ihtilaflarında Washington ahalisini en çok endişelendiren şeylerden biri ordunun tepesinin atıp darbe yapma ihtimaliydi. Belki birçok ülkede hükümetlerin kim vurduya gittiği Soğuk Savaş ortamında darbeler ABD için çok büyük sorun olmayabilirdi. Hatta yer yer tercih edilirdi. Ancak Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra Washington bir NATO ülkesi olan Türkiye'de fiili askerî darbelerle kırmızı ışığı yaktı. Çünkü NATO son tahlilde bir demokrasiler ittifakı. Ve dünyada ABD'yle en yakın işbirliği içindeki ordulardan birinin fazla antidemokratik görüntü vermesi içeride ve uluslararası camiada Amerikan devletine sıkıntılar çıkarır. Bu itibarla, Türkiye'de artık planlanmış ve planlanabilecek tüm askerî darbeler aynı zamanda ABD karşıtı olmak durumundadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nde (TSK) son dönemlerde Amerikan karşıtlığının artmasının nedenlerinden birinin Washington'un da genel manada desteklediği reformlar sayesinde siyasi militarizm geleneğinin sivil demokratik kısıpaca alınması olduğunu düşünüyorum. Orduda birçokları Washington'un demokrasiye -eksik gedik de olsa- desteğini, muhalif oldukları AK Parti hükümetine çanak tutma olarak algılıyor. Ve ABD'yi siyasi iktidarlarına baş engel olarak görüyor. Adı Balyoz tipi darbe iddialarına da karışan bazı askerî eşhasın Amerikalılarla kurduğu yakın ilişkiler temelde reelpolitizm ve pragmatizm gereği. Bunun Washington cephesinde de, aralarında birtakım neoconların da bulunduğu bazı ideolojik gözlüklüler hariç, genelde reelpolitik ve pragmatik bir karşılığı var. Yani kimse kimseyi kara kaşı kara gözü için sevmiyor.

Türk ordusunun ülke yönetimindeki orantısız ağırlığı, onun teknik muhatabı olan Pentagon'un Washington'da Türkiye politikasının oluşumundaki rolünü de orantısız derecede etkili hale getirmiştir. Türkiye'de ordunun giderek daha fazla sivil kontrolüne girmesi, zaman içinde Washington'un Türkiye politikasını belirleyen mekanizmalardaki sivil ağırlığını da artıracaktır. Bir başka deyişle, bundan böyle ABD Dışişleri'ne, CIA'e ve devlet dışı sivil unsurlara daha çok iş düşecek. Generallere lobi yapıp onların aracılığıyla hükümet ve Meclis'in kararlarını etkileme gayretleri artık pek sonuç vermeyecek. Washington'un sivil mercilere yönelmesi, demokratik denetim mekanizmalarının büyük ölçüde dışında bırakılan milyarlarca dolarlık silah ihalelerinin TSK bünyesinde yol açtığı ahlaki çürümeyi de azaltacaktır.

Aklı Soğuk Savaş döneminde kalmış bir kısım Amerikan dış politika erkleri, alışkın olmadıkları için Türkiye'de topyekün sivilleşmeye hâlâ kuşkuyla bakıyor olabilir. Eksen kayması endişelerinin de temelinde, Türkiye'de her şey gibi dış politikanın da sivil demokratik eksene kaymakta olduğunu idrak edememe ya da hazmedememe

yatıyor. Ancak zaman içinde onlar da bu yeni duruma adapte olacak, beklentilerini ona göre ayarlayacaktır. Herkes, başkalarının değil, kendi çıkarlarının ekseninde 360 derece dönen bir Türkiye'ye kendini alıştırması.

TSK, ulusal çapta modernleştirici rolü ve global güvenliğe katkıları nedeniyle ABD tarafından önemsenen ve saygı duyulan bir kurum olagelmıştır. NATO bünyesinde bulunması, ordudaki radikal eğilimlerin nispeten yontulmasına vesile olmuştur. Ancak gerek NATO'nun gerek Pentagon'un TSK'nın zihinsel modernizasyonu konusunda çok ciddi bir ekstra gayret sarf ettiği de söylenemez. Hatta Kürt meselesi ve 'irtica' gibi belirlediği iç tehditlerle mücadelede kullandığı en hafif ifadesiyle anti-demokratik taktiklerin üstü örtülmüştür. Bugün Ergenekon ve Balyoz gibi davalarla hukuki yollarla üzerine gidilen bazı iddiaların kesinkes ispatlanması halinde, Amerikan devleti de zor durumda kalabilir. Kendi kamuoyu ve diğer uluslararası oyuncular Washington'a 'Siz bunları bilmiyor muydunuz? Yok biliyordusanız, engellemek için ne yaptınız?' diye yüksek sesle sorabilir. Bu nedenle Türk ordusunda maalesef birçok örneği görülen darbecilik, partizanlık, insan hakları ihlalciliği gibi bazı kötü huyların sona ermesi, uzun vadede ABD'nin de çıkarınadır. Söz konusu zararlı alışkanlıklarla mücadele ederken kullanılan hukuki ve siyasi taktiklerin adil ve tutarlı olması da meşruiyeti pekiştirerek sürece olumlu ivme katacaktır.

Sivil otoriteye itaatkâr, demokrat ve insan haklarına saygılı bir ordu hem Türkiye'ye hem de ABD dahil dünyadaki iş ortaklarına daha çok yakışır. Türkiye'nin sivilleşmesi, askerin mutlak sivil kontrolüne ve denetimine girmesi, ordumuzu yıpratmak şöyle dursun, gerek içeride gerek dışarıda gücünü ve itibarını artırır. Zira demokrasiye uşaklık, otokrasiye efendilikten çok daha onur vericidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2012, Obama'nın küçük kıyameti mi?

Ali H. Aslan 2010.08.16

Ne fütüristim, ne kâhin; ama 2012 başkanlık seçimlerinin Obama için çok zorlu geçeceğini söylemek için bunların hiçbirisi olmak gerekmiyor. Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. Belli olduğundandır ki, Başkan Obama'yı devirmek için dişlerini bileyen rakipleri şimdiden kolları sıvamış durumda. Tabii ki Obama da boş durmuyor.

Özellikle son zamanlarda sadece kollarını sıvamış değil, gömleğini bile çıkarmış halde seçim yatırımları yapıyor. Meksika Körfezi'ndeki petrol sızıntısı nedeniyle güney sahillerine seyahat planlarını iptal eden Amerikalılara cesaret vermek amacıyla Florida'nın sıcak sularına girişinin fotolarını basına dağıtması, bence Obama'nın 2012 seçim kampanyasına start verişinin resmidir.

"Ne 2012'si, daha Kasım 2010'daki Kongre ara seçimleri var" diyenler olduğunu duyar gibiyim. Doğru, ama zaten 2012'ye giden yol 2010'dan geçiyor. 435 üyeli Temsilciler Meclisi'nin tamamının, 100 üyeli Senato'nunsa üçte birinin yenileneceği Kongre seçimleri, Obama'nın 2012'deki akıbetini de önemli ölçüde etkileyecek. Çünkü işin ucunda Temsilciler Meclisi'ni, hatta belki Senato'yu bile muhalefetteki Cumhuriyetçilere kaptırıp 'topal ördek' olma ihtimali var. Siz Cumhuriyetçi başkan adayı olsaydınız 2012'de bir topal ördekle yarışmayı tercih etmez miydiniz? Ya da Obama olsaydınız, yarışın ortasında bacağınızdan kurşun yememek için elinizden geleni yapmaz mıydınız? Üstelik göstergeler hiç de lehinize değilken. İşte ABD'de yaz sıcaklarına paralel giden volkanik siyasi hareketliliğin altında böyle bir mağma tabakası yatıyor. Obama'ya yönelik başlangıçtaki hüsn-ü zan dalgası, özellikle ekonominin fazla düzelmemesi nedeniyle, yerini artan bir hoşnutsuzluğa bıraktı. Anketler tutarlı şekilde düşüş grafiğine işaret ediyor. Gerçi Amerikan başkanlarının göreve geliştikten sonraki ilk iki yılda popülaritelerinin düşmesi istisnai bir durum değil. Ancak bazı tarihi göstergeler Obama açısından kaygı verici.

Obama'nın destek oranı halihazırda tehlike sınırı olan yüzde 50'nin altına düşmüş durumda. Ve Gallup'un bir araştırmasına göre, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan yedi ara seçimde, destek oranı yüzde 50'nin altındaki başkanların partisi Temsilciler Meclisi'nde ortalama 36 sandalye kaybetmiş. Şu anda Demokratların 78 sandalye üstünlüğüyle kontrol ettiği Temsilciler Meclisi'nde 40 dolayında bir kayıp, kumandanın karşı cepheye geçmesi için yeterli. Yani eğer hoşnutsuzluk azalmaz ve tarih tekerrür ederse, Temsilciler Meclisi'ndeki tablonun muhalefetteki Cumhuriyetçiler lehine değişme ihtimali yüksek. Herhalde 'değişim' sloganıyla yola çıkan Obama'nın en arzulamadığı değişim bu olsa gerek...

"Kim takar Kongre'yi, mühim olan Beyaz Saray'ı elde bulundurmak" da demeyin. Amerikan federalist sistemine göre yürütmenin kontrolünde olmayan Kongre, özellikle iç politikada en etkili karar erki. Türkiye'deki 'Cumhuriyetçi' adaları gibi 'Hayırdan hayır vardır' diye düşünen ve şimdiye kadar Obama'nın hayırlı hayırsız neredeyse tüm girişimlerine 'hayır' mührü vuran Amerikan Cumhuriyetçileri, 2010 Kongre seçimlerini kazanırlarsa 'hayır'lı işlere şüphesiz çok daha fazla imkân bulacaktır. Bu vesileyle, birçok Cumhuriyetçi'nin 'hayır' damgasını sadece Obama'ya değil, Türkiye'ye de vurmaya can attığını not edelim. Geçenlerde konuştuğum bir düşünce kuruluşu uzmanı, muhafazakârların (yani Cumhuriyetçilerin) Türkiye'ye son derece kızgın olduğunu, Kongre'yi ve ardından Beyaz Saray'ı ele geçirmeleri halinde ciddi sıkıntılar çıkarabileceklerini söylüyordu. Cumhuriyetçilerin Obama'ya dış politikada yönelttikleri temel eleştirilerin başında ABD'nin İsrail ve İngiltere gibi geleneksel müttefiklerine fazla sert, İran gibi düşmanlarına ve Rusya gibi hasımlarına ise fazla yumuşak davrandığı iddiaları yer alıyor. Irak Savaşı'na hayır demesi, İran'ın nükleer programı konusundaki hüsn-ü niyeti ve İsrail'le Gazze ihtilafı gibi sebeplerle birçok Cumhuriyetçi, neoconların da gazıyla, Türkiye'yi geleneksel müttefik kategorisinden çıkarıp hasım kategorisine koymuş durumda. Devlet ve sivil toplumdaki makul ve pragmatik unsurlar yeri geldiğinde şüphesiz muhafazakârların aşırı milliyetçi güdülerini dengeleyici hamleler yapacaktır. Ancak Türkiye'nin başının Cumhuriyetçilerin dümeninde olduğu bir Washington'da daha fazla ağrıyacağı tezine ben de katılıyorum. Cumhuriyetçilerin, özellikle savunma ve İsrail lobisinin tesiriyle, Türkiye'yi daha ziyade laikçi militarist statükocular penceresinden okuduğunu da hatırlatırım.

Sözün özü, önümüzde sadece Obama'nın değil, ABD'nin de kaderini ve gidişatını değiştirecek, dünyaya ve Türkiye'ye de önemli yansımaları olacak bir siyasi kampanya süreci var. Her ne kadar şimdiye kadar dengeli davranmış olsa da, Obama'nın halka şirin görünmek ve muhalefetin 'zayıf' ithamları altında kalmamak için daha popülist ve sert bir dış politikaya yönelme ihtimali artıyor. Ekonomi, sağlık gibi alanlarda muhalefetin takozları ve tevarüs ettiği köklü sistemik sorunların da etkisiyle fazla hissedilir ilerlemeler kaydedemeyen Obama yönetimi, Kongre engeline çok takılmadan hareket edebildiği dış politikada yeni atraksiyonlar deneyebilir. Bu bağlamda, İran meselesinin Washington için sadece ulusal güvenlik değil, aynı zamanda iç siyaset açısından ne kadar önem taşıdığı görülüyor. Ankara'nın İran'da yer yer ABD'nin nasırlı ayağına basmasının hem Beyaz Saray hem de Kongre çevrelerinin canını neden çok acıttığı da daha iyi anlaşılıyor. Hasılı, önümüzdeki dönemde gerek Amerika'da gerekse Türkiye'de iyice kızışacak siyasi kampanyalar, yeni ikili gerginliklere zemin hazırlama potansiyeli taşıyor. Aman dikkat!..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan İslamofobisi, Obama ve Türkiye

Ali H. Aslan 2010.08.23

New York'ta 11 Eylül 2001 saldırılarının yıktığı İkiz Kuleler'in mekânı yakınına büyük bir İslam merkezi kurulması projesi, Amerikalıların 'öteki'ye toleransının ve Müslümanlığı idrakinin sınırlarını bir kez daha ortaya koyarken, Başkan Barack Obama'yı da siyaseten zor durumda bıraktı.

Özgürlükçü yanı ile siyasetçi kimliği arasında sıkışıp kalan Obama, Beyaz Saray'daki iftarda önceki hafta yaptığı cami yanlısı çıkışı bir gün bile sürdüremeden geri adım atmak zorunda kaldı. Söz konusu mekâna cami yaptırmanın din özgürlüğünü garanti altına alan ABD Anayasası çerçevesinde Müslümanların 'hakkı' olduğunu vurgulayan Obama, projenin akıllıca olup olmadığı konusunda ise yoruma girmeyeceğini söyledi.

Obama'nın bu kaçamak tavrı, bir kısım liberal destekçileri tarafından entelektüel cesaretsizlik olarak görülürken, muhalefetin saldırı iştahında azalmaya ise yol açmadı. Mesela Cumhuriyetçilerin müstakbel başkan adayları arasında gösterilen ve son dönemlerde oldukça sorumsuz popülist beyanlarıyla dikkat çeken Newt Gingrich, Obama'ya yaptığı 'Radikal İslam'a yüz sürüyor' ithamından vazgeçmedi.

Obama'yla Müslümanları, İslam'ı, tercihen 'radikal İslam'ı ilişkilendirmek muhalefetin işine geliyor. Ve bunu gayet sistemli yapıyorlar. Tevekkeli değil, PEW araştırma şirketinin son anketine göre halkın beşte biri Obama'nın Müslüman olduğunu zannediyor. Amerikan halkında İslam ve Müslümanlığa ilişkin derin önyargılar bu imajı Obama için küçümsenmeyecek bir siyasi risk haline getiriyor. Zira Time dergisinin son anketine göre halkın yaklaşık üçte biri İslam'a müntesib birinin ABD'de başkanlık yarışına girmesine dahi engel olunması gerektiği görüşünde. 10 Amerikalıdan 4'ü Müslümanlara olumsuz düşünceler besliyor.

Böylesine haşin bir kamuoyu ortamında Obama'nın normalde siyasi sağlığı icabı Müslümanlığa sempati olarak algılanabilecek söz ve davranışlardan uzak durması gerekir. Ama öyle bir lüksü bulunmuyor. Her şeyden evvel, baba tarafından ailesinin Müslüman kökleri, çocukluğunun bir kısmını Müslüman üvey babasıyla Endonezya'da İslam kültürüyle şekillenmiş bir ortamda geçirmesi ve orta ismi 'Hüseyin' onu zaten yeterince 'sabıkalı' kılıyor. Buna ilaveten, bir ABD başkanı olarak, devlet adamı kimliğiyle Müslümanlara ve İslam'a hoşgörülü bir tutum sergilemek durumunda. Aksi halde sadık kalacağına yemin ettiği özgürlükçü ABD Anayasası'na bağlılığı tartışılır hale geleceği gibi, ülkesinin uluslararası çıkarlarını da yeterince gözetememiş olur.

Bugün Cumhuriyetçi muhalefet, Amerikan halkında 11 Eylül saldırılarından sonra yaygınlaşan İslamofobik duyguları siyasi çıkarları için istismar ediyor olabilir. Ama onlar bile dün, yani George W.Bush döneminde sekiz yıl Beyaz Saray'ı, altı yıl Kongre'yi kontrol ederken, çok farklı bir tutum sergilemişti. 11 Eylül'den birkaç gün sonra zeytin dalıyla Washington'daki bir camiye giden, ardından her vesileyle İslam'ın 'barış dini' olduğunu söyleyen Bush, bütün bunları sırf Müslümanların kara kaşı kara gözü için yapmıyordu. Her şeyden evvel, Amerikan devletinin âli çıkarları öyle davranmasını gerektiriyordu. Eğer birkaç kendini bilmez Amerikalı, akıllarınca 11 Eylül'ün intikamını almak için ülkedeki Müslümanlara büyük bir kanlı saldırı düzenleseydi, ABD'nin hem iç barışına hem de dış politikasına ne kadar büyük zarar verirdi, tahayyül edebiliyor musunuz? Özellikle global siyaset açısından, sayıları neredeyse 1,5 milyarı bulan ve hasbelkader çoğu dünyanın jeopolitik önemi en çok haiz bölgelerinde ikamet eden Müslümanlara hoş görünmek ABD'nin hayati çıkarlarından biri. 'Teröre karşı savaş' gerekçesiyle son 10 yılda iki stratejik İslam ülkesini -Afganistan ve Irak- işgal eden ABD, yaptığı hamlelerin 'İslam'a karşı savaş' olarak algılanmaması için kamu diplomasisine büyük emekler sarf ediyor. Başkan, sadece başkomutan değil, aynı zamanda kamu diplomasisinin de başaktörüdür. Sizi temin ederim, Amerikan halkı değil Newt Gingrich ya da Sarah Palin, Hitler'i bile başkan seçse, seçilen kimse aynı rolü oynayacaktır. Müslümanları sevsin ya da sevmesin...

Yanlış anlaşılmasın, Amerikan halkının Hitler tipi bir lider seçecek kadar hezeyan içerisinde olduğunu ima etmiyorum. Böylesi mevcut olsa da, şükür ki çok azınlıkta. Haddizatında, tüm kara propagandalara ve bir kısım Müslümanların da hatalı davranışlarına rağmen Amerikalıların hâlâ çoğunluğu İslam ve Müslümanlara düşman değil. Hatta anketlere göre, Müslüman Amerikalıları şahsen tanıyan Amerikalıların çoğunluğu İslam'a da olumlu bakıyor. Her 10 Amerikalıdan sadece 4'ünün bir Müslüman'ı şahsen tanıyor olması ise önyargıların neden tamamen kırılmadığını ya da nasıl kırılabilirliğini biraz izah ediyor. İstikbal adına nispeten ferahlatıcı bu ayrıntıya rağmen, ABD'de İslam ve Müslümanlara ilişkin mevcut atmosferin ülkenin hem iç barışı hem de

dış politikası için görünür gelecekte ciddi riskler içerdiği göz ardı edilemez. Çözüm, her zaman olduğu gibi eğitim, angajman, diyalog, karşılıklı anlayış, saygı ve akliselimde.

Türklere gelince, Amerikalıların zihnindeki Müslüman şablonları içine biz pek girmiyoruz. Türklerin Müslüman olduğunu bilen çok az. Dolayısıyla İslam ve Müslümanların bozuk imajı Amerikalı Türklere ve topyekûn Türkiye'ye şimdilik doğrudan pek yansımıyor. Ancak bu arada Amerikan basınında Türkiye ile Müslümanlığı gerek olumlu gerek olumsuz manada ilişkilendiren haber ve yorumların arttığını da not edelim. Türkiye'nin İslamofobik bir ülkeyle 'model ortaklık' gerçekleştirmesi pratikte mümkün değil. Yani ABD'de İslamofobi'nin artması, uzun vadede Türkiye'deki Amerikan fobisine benzer şekilde Türk-Amerikan ilişkilerini olumsuz etkileme potansiyeli taşıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir uluslararası korku psikanalizi

Ali H. Aslan 2010.08.30

Korku, insanın en güçlü duygularındandır. Rasyonellikle bağdaştırılamayacak haline fobi, zıvanadan çıkan fobiye ise paranoya denir. Korku kontrol ve idaresini (fear management) iyi yapan bireyler, cemaatler, cemiyetler, uluslar ve uluslararası ittifaklar, hem kendileri hem de başkalarına huzur ve istikrar getirir.

Bu korku bahsi de şimdi nereden mi çıktı? Washington'dan Amerika ve Türkiye'deki toplumsal gelişmeleri karşılaştırmalı olarak izlerken, uluslararası ilişkilere yansımalarını da anlamaya çalışıyorum. Ve iki ülkenin de gerek kendi içinde gerek ikili ilişkilerinde korku faktörünün oldukça etkili olduğunu düşünüyorum.

Belki içinizden bazıları 'Ne yani koskoca Amerika Türkiye'den mi korkacak?' diyebilir. Ya da 'Amerika Türkiye'ye vız gelir tırıs gider' görüşünü savunabilir. Oysa korku, büyüğü de küçüğü de etkiler. Ama tezahür şekli farklı olabilir. Güçlüler şuuraltındaki korkularını çoğu kez güç kullanarak dışa vurur, özgüvenlerini öyle korumaya çalışır. Zayıfların ise mezarlıkta yürüyenin ısıklık çalması gibi etrafta biraz gürültü çıkararak, sıradışılıkla, hatta yer yer hırçınlıkla korkularını bastırması sıkça vakidir.

Mesela şu anda Amerika'yı sarsan en temel korku, dünyada giderek artan rekabette geriye düşme, ekonomik ve askerî hakimiyetini kaybetme, yaşam kalitesinden taviz verme korkusu. 11 Eylül terör saldırıları, daha 1980'lerde Paul Kennedy'nin 'Büyük Güçlerin Yükselişi ve Düşüşü' kitabıyla tarihi mekanizmasını ortaya koyduğu endişeleri ayyuka çıkardı. Küçük bir grup teröristin koca devi sendeletmesi korku damarını çok tahrik etti. Amerikan korkusunun asıl objesi en büyük rakipleri olarak gördükleri Çin ve yeniden yükselen Rusya olmasına rağmen, İslam dünyasının boksörün kum torbasına dönüştürülmesi ise, güçlerinin oraya yetmesi.

Gördüğüm kadarıyla Türkiye'nin en esaslı korkusu ise, bölgesinde ve dünyada tekrar sözü geçen bir ülke haline geleyim derken Osmanlı gibi iç ve dış düşmanlarca bölünme ve yıkılma korkusu. Bazen gereğinden fazla cesur gibi görülen, mesela ABD ve İsrail'e kafa tutma, adeta onların inadına İran'la flört etme gibi davranışlar, bence bu korkuyu psikolojik olarak bastırma, cesaret toplama dürtüleriyle de ilintili.

Bugün Türk-Amerikan ilişkilerindeki gerginliğin merkez fayında aslında iki ülkenin az önce zikrettiğim temel korkuları yatıyor. Ankara'nın bazen hırçın bir üslupla da kendini gösteren bağımsız çıkışları, ABD'nin Türkiye'yi kazanmak şöyle dursun, dünyadaki büyük rekabeti giderek nasıl kaybettiği korkularını depreştiriyor. Türkiye ise Amerika'ya ilişkin 'Ya bir gün Irak gibi bizim ülkemizi de işgale karar verirse?' türü korkular içinde. Bu topyekun korku hali, Türkiye'deki farklı grupların kendi özel korkularıyla da beslenerek Amerika'ya genel tedirgin bakışın zeminini hazırlıyor. Öte yandan, gücü yetenler, özel fobilerinin nesnesi olan hasımlarını Amerikan 'ejderha'sının

ağzına atarak kurtulmaya da çalışıyor. Washington, bu manada tam bir lobicilik cenneti. ABD, sevilmesinden çok korkulmasından dolayı, pragmatik iktidar oyuncularının vazgeçilmez icazet odağı konumunu koruyor. Dış dünyanın algılanmasını, onun üzerinden dış politikanın oluşturulmasını etkileyen iç korkular bulunduğu gibi, iç politikaya yansıyan dış korkular da var. Bu bağlamda, ilk korku etkileşimi türüne Türkiye'den verebileceğimiz örnek, statükocu elitin içeride ayrıcalıklarını kaybetme korkusuyla reformlara farklı seviyelerde destek veren ABD ve AB'ye yüz çevrilmesini istemesidir.

İç politikaya yansıyan dış korkulara örneği ise Amerika'dan, Türkiye ile de yakından ilgili bir konu olan İran'dan verebiliriz. İran nükleer silah edinirse Ortadoğu'daki dengelerin ABD ve müttefikleri aleyhine çevrileceği korkusu, aynı zamanda Amerikan iç politikasında görünür gelecekteki en büyük iç siyaset değişkenlerinden. Bir kısım Batılıdaki yaygın İslam fobisiyle ve İsrail'in özel varoluşsal sıkıntılarıyla de katmerlenen bu sorun, Türk-Amerikan ilişkilerini çok zehirliyor. Türkiye'ye ABD'nin icra kanadındaki bastırılmış tepkiselliğin ve Kongre'deki çok daha gürültülü muhalefetin altında bu yatıyor.

İsrail'in stratejik hedefi, özellikle Amerikan Kongresi'ndeki nüfuzunu kullanarak, İran konusunda askerî seçenek dahil yapabileceklerine Türkiye'nin takoz koymasını engellemek. Bunun başlıca metotlarından biri ise özellikle silah ambargosu korkusu salmak. Hasılı, Mavi Marmara vakasının ardından neredeyse sıcaklaşma riski taşıyan Türkiye-İsrail soğuk savaşının yakın gelecekteki en haşin cephelerinden biri Washington olacak.

Washington'u çok rahatsız etme pahasına BM Güvenlik Konseyi'nde İran yaptırımlarına hayır oyu vererek proaktif ve özgün dış politikasının doruğuna çıkan Türkiye, nükleer ihtilaftaki resmi pozisyonunu hâlâ değiştirmemiş olmakla birlikte, son dönemlerde profilini düşürdü gibi. Bu yeni durumun, özellikle Başbakan Erdoğan ile Başkan Obama'nın birbirlerini kırma riskini de göze alarak 'dobra dobra' konuştuğu Toronto zirvesinin ardından ortaya çıktığını gözlemliyorum. Zarar kontrolü için, sonuncusu geçen hafta Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu başkanlığında olmak üzere, Washington'a heyet üstüne heyet gönderiliyor. Ankara, İran'ın P5+1 ve Viyana Grubu'yla müstakbel toplantısına Brezilya'yla birlikte katılma arzularını gemlemiş görünüyor.

Korkularını ve yan tesirlerini bilmek, onları izale ya da idare edebilmek, hem içeride hem dışarıda önemli. Diğer yandan, mutlak korkusuzluk da makbul değil. Uluslararası ilişkilerde en hayırlısı, her şey gibi, korkuda da haddi vasat.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama yönetimi Türk yoğurdunu nasıl yiyecek?

Ali H. Aslan 2010.09.13

Son zamanlarda zihnimizi meşgul eden bazı can alıcı sorular bu hafta sonu en nihayet cevabını buldu. Referandumdan evet mi çıkacak, hayır mı? Türkiye, dünya basketbol şampiyonu olabilecek mi?

Floridalı papaz Kur'an yakacak mı? 11 Eylül saldırılarının dokuzuncu yıldönümü kanlı mı geçecek, kansız mı? Belki bunlar kadar heyecanlı olmayabilir; ama son birkaç aydır Washington'da yönetimi meşgul eden şu soruya ise henüz cevap bulunabilmiş değil: Türk yoğurdunu sarımsaklasak da mı saklasak, sarımsaklamasak da mı saklasak?..

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. Obama yönetimi de, ikinci yılını doldururken, Türk yoğurdunu nasıl yemek gerektiğini tartışıyor. Washington'da Türkiye politikasına ilişkin yeni bir yol haritası çizme gayretleri var. Bu amaçla yönetim içinden ve dışından uzmanlarla Türkiye'nin iç ve dış politikasına ilişkin hummalı istişareler

yapılıyor. Bunlardan biri geçen ay bizzat Dışışleri Bakanı Hillary Clinton başkanlığında yapılmıştı. Benzer toplantılar farklı kurumlarda gerçekleştirilmeye devam ediyor. Hem Amerika'dan hem Türkiye'den uzman görüşlerine başvuruluyor. Açık ve istihbari kaynaklardan süzülen bilgiler, birimler arasındaki istişarelerle son bir analize tabi tutularak özetlenmiş bir strateji dokümanı halinde Obama'nın masasına konulacak. Ve Obama da altına imzasını atarsa, o doküman ABD'nin önümüzdeki dönemdeki Türkiye politikasına kılavuzluk edecek.

Amerikan sisteminde bu tür devlet içi istişare süreçlerinde işin yönetim kademelerindeki önde gelen uzmanların görüşleri büyük önem kazanır. Obama yönetiminde Türkiye konusunda bu rolü en çok oynayan kişi şüphesiz Dışışleri Bakan Yardımcısı Philip Gordon. Dr. Gordon, beyin yapıcı etkisi kıdeminden öteye geçen bir isim. Seçim kampanyasında Obama'ya dış politika danışmanlığı yaptığından bizzat Başkan tarafından tanınıyor ve saygı duyuluyor. Konumu gereği Bakan Clinton'ın da yakın çalışma ekibinde. O nedenle Washington'da refleksleri dikkatle takip edilip, varsa kaygıları giderilmesi gereken kişilerin başında geliyor. Bu bağlamda, Dışışleri Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu'nun son Washington ziyaretinde resmi görüşmelerine ilaveten Gordon'la özel bir akşam yemeği de yemesi tesadüf değildi. Washington diplomasi ve basın camiasında çoklarının irtibata geçmekte zorluk çektiği, sessiz ve derinden çalışan Gordon'u yakın markajda tutmak elzem. Hele Obama yönetiminin Türkiye siyasetini yeniden belirlediği şu günlerde...

Obama yönetiminde çokları Ermenistan'la ilişkileri normalleştiremediği, İsrail'le anormalleştirdiği ve İran'la anormal derecede yakınlaştığı gibi gerekçelerle Ankara'ya en hafif ifadesiyle kırıgın. Türkiye'nin Ortadoğu'da ABD'den ve Suudi Arabistan ile Mısır gibi bazı Arap müttefiklerinden rol çalmaya çalıştığı izlenimi yaygın. Çarpışan iki temel görüş var. Birincisi, Ankara'yla ilişkilerin stratejik kapsamını ve profilini düşürerek daraltılmış alanlarda parçabaşı mantıkla al-verler yapmak. Diğeri ise Türkiye kilit bir ülke olduğundan hükümetle yapıcı ve kapsamlı angajmanı sürdürmek. Gerçi son sözü Obama söyleyecek; ama birinci şık yönündeki telkinler daha fazla olursa şaşırırmam. Bu tür telkinler, Erdoğan hükümetine çok kızgın olan İsrail lobisinin ve büyük ölçüde onların tesirindeki Amerikan Kongresi'nin tutumuyla da örtüşüyor.

Her iki seçenekte de ABD'nin Türkiye'yi doğrudan karşıya alması ve rencide etmesi söz konusu değil. Washington'un jeopolitik gerçeklerden dolayı böyle bir lüksü bulunmuyor. Ama ne Ankara'dan ne Türkiye halkından umduğu ilgiyi gören ABD'nin giderek daha küskün bir müttefik haline geldiği de inkar edilemez. Washington'daki oryantalist ve hatta yer yer İslamofobik eğilimler, Türkiye'nin içinde laik güçlerin kan kaybettiği, muhafazakârlığa doğru eksen kayması olduğu, bunun Batı'yla ilişkilerinde de eksen kaymasına yol açtığı değerlendirmelerini fişekliyor. Bu tür şüpheler o denli derin ki, normalde militarist düzenin surlarında bir gedik açarak Türkiye'yi Batı kulübüne daha uyumlu hale getirecek anayasa değişikliği gayretlerinin bile buralarda fazla heyecan uyandırdığı söylenemez. "Türkiye daha Kemalist olsun ve bizim olsun" özlemi duyanlar hiç de az değil. Bu çizginin temsilcileri, mesela bazı neoconlar, Obama yönetiminden şaşırtıcı derecede itibar görebiliyor ve en yüksek mahfillerde görüşlerine başvurulabiliyor. Söz konusu çevreler, ABD'nin Türkiye'de sivil ve siyasi muhalefetle bağlarını artırması, Erdoğan hükümetinin zayıflatılarak demokrasi içi alternatifler çıkarılması görüşünü savunuyor. (Şükür ki onlar bile askeri darbelerden artık ümidini kesti.)

Şu kritik karar arefesinde Amerikan yönetimine temel tavsiyem, artık hayallerindeki eski Türkiye'yle değil gerçek Türkiye'yle iştigal etmeleri. Ve bunu zamana yayararak, sabır içinde yapmalarıdır. Öfkeyle kalkan, zararlı oturur. Türkiye'yi dışlamak, başka eksenlere iter. Aksine, daha fazla angajman, kamu diplomasisi ve akıllı desteklerle uzun vadede Ankara'nın ve Türkiye halkının sempatisini perçinleme planları yapmalılar. Mesela PKK'ya karşı daha görünür ve somut Amerikan desteğinin Türkiye'de ABD'ye yönelik olumsuz havayı büyük ölçüde değiştireceğini görmeliler.

Ankara da benzer şekilde makul ve gerçekçi davranmalı, Amerikan psikolojisini daha iyi anlamaya çalışmalı, ikili ilişkilerdeki algılanan ya da fiili sorunların nedenlerini iyi tespit edip kapsamlı tamir yolları düşünmelidir.

Washington'ın en hassas olduğu bazı konularda mesela İran ve İsrail'le ilişkilerinde hareketlerine çok dikkat etmelidir. Amerikalıların Türkiye'yi daha iyi anlamasına yardımcı olmalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Washington'da yüzde 58 faktörü

Ali H. Aslan 2010.09.20

12 Eylül referandumundan üç gün sonra Washington'da German Marshall Fund'un (GMF) 'Transatlantik Eğilimler' araştırmasının açıklanması vesilesiyle konuşan ABD Dışışleri Bakan Yardımcısı Philip Gordon, Türkiye'ye ilişkin mesajlarının yumuşaklığıyla izleyenleri şaşırttı.

Halbuki aynı üst düzey yetkili, Toronto'daki G20 zirvesinden hemen önce Ankara'ya mesaj vermek üzere Associated Press'i kendisiyle röportaja davet etmiş, Erdoğan hükümetine İran politikasından dolayı zehir zemberek eleştiriler yöneltmişti. Şimdi neden böyle davranıyor olabilirdi?

GMF'nin raporu, Türkiye'de kamuoyu ekseninin ABD, AB ve NATO'dan kaydığı iddialarını destekleyen ciddi veri ve analizlerle doluydu. Üstelik GMF'ciler önceki birkaç raporlarında 11 AB üyesi ülkeyle aynı gruba koydukları Türkiye'yi bu kez farklı bir kategoriye ayırmış, grafiklerin birçoğunda müstakil bir mukayese sütunu açmışlardı. (Herhalde 'ayrıcılık ortaklık' isteyen Avrupalılar bundan memnun olmuştur.) Ancak Philip Gordon, Türkiye'de eksen kayması olduğunu destekler mahiyette bir şey söylememeye gayret etti. Hatta Erdoğan hükümetine adeta kaşının üstünde gözü var bile demedi. Bana göre Gordon'un tavrında 'yüzde 58 faktörü' çok etkili olmuştu. Referandum sonucu bir çeşit güvenoyu da alan AK Parti'nin en azından bir dönem daha gidici olmadığını idrak eden Amerikan yönetimi, hemen kendine bir balans ayarı yapmıştı. Böylelikle ABD'de uzun süredir Erdoğan hükümeti aleyhine kazan kaynatanlar, bir kez daha hedeflerine ulaşamamıştı.

Washington'da özellikle İsrail lobisine yakın bazı düşünce kuruluşu uzmanlarının Türkiye'deki uzantılarıyla birlikte yürüttüğü hükümet karşıtı kampanya sayesinde çoğu kimse AK Parti'nin gidici olduğuna inanmaya başlamıştı. Referandumdan az farkla 'hayır' ya da 'evet' çıkacağı, bu durumun 2011 seçimlerinde bir CHP-MHP koalisyonuna zemin hazırlayacağı, böylelikle ABD'nin AK Parti'den kurtulacağı müjdeleniyordu! Ve Amerikan yönetiminde bazı kilit isimler bu tür yanıltmacaların tesiri altında kalmıştı. Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'ın huzurunda yapılan dahil, çeşitli beyin fırtınası toplantılarına dışarıdan davet edilen Türk ve Amerikalı uzmanların çoğu zikredilen çizgideydi. O kapalı meclislerde AK Parti'ye husumetlerini bol bol dışa dökme imkânı bulan bu kimseler, neyse ki tecrübeli ve akil Amerikalıları fazla etkileyememişti. Hatta analizden çok hakarete varan bir kısım duygusal değerlendirmelerin yer yer ters teptiğini bile duydum.

Erdoğan hükümetinin biraz burnunu sürme görüşünün baskın olduğu Dışışleri Bakanlığı'ndan yükselen bazı itirazlara rağmen, Başkan Obama'nın referandum günü Erdoğan'ı arayıp kutlaması önemli bir kırılma noktası oldu. Hele Obama'nın konuşma notlarında bulunmadığı halde, Erdoğan'ı 'tebrik' de etmesi, Washington'daki bazı azılı AK Parti düşmanlarını çileden çıkardı. Böylelikle Obama, Amerikan hükümetinin Ankara'ya yönelik bundan sonraki tonunu da en tepeden belirlemiş oldu.

Yüzde 58 olgusu, Washington'da şimdiye kadar yapılan kurumlar içi beyin cımnastığı toplantılarında öne çıkan Erdoğan hükümetine mesafe koyma görüşlerini boşa çıkardı. Amerikalılar yeni bir durum değerlendirmesi yaptı ya da yapacaktır. İsrail lobisinin Kongre'deki hükümet karşıtı faaliyetleri bile referandum öncesindeki kadar karşılık bulmayabilir. Çünkü son tahlilde Washington'da dış ilişkilere hakim olan, güç dengelerine paralel

giden pragmatik ve gerçekçi ekoldür. Yönetimde üst kademelere çıktıkça, bu çizgi ağırlık kazanmaktadır. Ve baş temsilcisi ise Başkan Barack Obama'dır.

Önce Ermenistan, sonra İran konusunda yaşanan tatsızlıklara rağmen Başkan Obama'nın Başbakan Erdoğan'ı geçen pazar arayıp sevecen bir üslupla tebrik etmesi, aralarındaki ilişkinin kimyasının hâlâ bozulmadığını gösteriyor. ABD'nin dümeninde Obama gibi samimi, barışçı, evrensel aydın kimlikli bir lider olması Türkiye için ne büyük şans! Beni üzen ise, Türkiye'ye verdiği değeri ve önemi her vesileyle gösteren, okyanus ötesine başkan sıfatıyla ilk uçuşunda ziyaret eden Obama'nın döneminde bile Türk-Amerikan ilişkilerindeki sıkıntıların önüne geçilememiş olması.

Obama'nın bu ilişkiyi hâlâ çok önemseydiğini, Türkiye'ye karşı kasti ya da cahilane olumsuz telkinlere kapılmayacağını düşünüyorum. Ama bizim de Obama'ya Türkiye'nin hedefleriyle de genelde örtüşen dış politikasının başarıya ulaşmasında biraz daha fazla yardımcı olmamızda fayda var. Çünkü reformcu Obama, sadece ABD'ye değil, Türkiye'ye ve dünyaya da bir süre daha lazım..

Özellikle İran'a gem vurulması konusunun, Obama'nın siyasi geleceği için de hayati önem taşıdığını, sırf İsrail lobisinin bir fonksiyonu olmadığını görmeliyiz. Nükleer silahsızlanmayı en büyük dış politika hedeflerinden biri ilan eden Obama'nın nezaretinde Tahran nükleer silah edinirse ve Ortadoğu'da zincirleme bir silahlanma başlarsa, iç ve dış politikada nasıl küçük düşeceğini bir düşünün. Unutmayalım, insaf ölçüleriyle bağdaşmaz şekilde Obama'nın Müslüman ve sosyalist olduğu iddialarını yayararak sürekli zemin kaybettiren, ikinci kez dört yıllığına seçilmesini önlemeye çalışan Cumhuriyetçiler, İran politikasında böyle bir başarısızlığı çok istismar eder. Ve eğer Cumhuriyetçiler ABD'de dümeni tekrar ele geçirirse, daha milliyetçi, dışlayıcı ve savaşçı bir siyaset izleyeceklerinden şüpheleniz olmasın. İsrail lobisiyle el ele Türkiye'de vesayeti yeniden canlandırmaya bile çalışırlar.

Sözün özü, yüzde 58 Washington'u hizaya getirdi. Erdoğan hükümetiyle angajmanı tercih eden Obama'nın elini güçlendirdi. Ankara da Obama'nın işini daha da kolaylaştırmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin İran'la satrancı ve Türk atı

Ali H. Aslan 2010.10.04

ABD-Avrupa-İsrail'in İran'a karşı kurduğu ittifak bazı açılardan Soğuk Savaş dönemini andırıyor. Washington'da ya bizimlesin ya da bize karşı halet-i ruhiyesi hakim. Bu durum, Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor.

Ankara'nın Tahran'a karşı tedbir ve eylemlerdeki isteksizliği, Washington'da adeta Soğuk Savaş'ta komünist cepheye destek veriliyormuş tesiri icra ediyor. Dışarıya fazla yansıtılmamaya çalışılsa da, ABD başkentinde şu sıralar Ankara'ya yönelik son derece kuşkucu, sitemkar, hatta hasmane havanın hakim olmasının temel sebebi bence bu. İsrail'le yaşananlar, Erdoğan hükümetinin 'İslamcı kökleri' gibi 'sorun'lar bile Ankara'nın İran politikasından duyulan rahatsızlığın gerisinde kalıyor.

Soğuk Savaş döneminde komünizmle mücadelede istihbarat ve propaganda operasyonlarına yoğun şekilde başvurulurdu. Bu bağlamda, İran'ın nükleer programını sekteye uğratan yeniyetme bilgisayar virüsü Stuxnet'in kaynağını ABD ve/veya İsrail olarak gösterenler bence doğru iz üstünde. Son zamanlarda Batı basınında örneklerine sıkça rastlamaya başladığımız Türkiye'yi hedef gösteren tarzdaki yayınlara da bir de bu açıdan bakmakta fayda var.

Türkiye'ye ilişkin en operatif yakın dönem haberlerinden birine Reuters imza attı. 20 Eylül tarihli özel haber, Türkiye'nin İran'a karşı ambargonun tesirini kırdığı yönündeki bazı bulgu ve analizleri ön plana çıkarıyordu. Peki Reuters, bu bulguları ve analizleri nereden almıştı? Muhabirin ifadesine göre, 'Gizlilik derecesi taşıyan raporlar' ile 'Batılı diplomatlar, hükümet ve istihbarat yetkilileriyle görüşmeler'den istifade edilmişti. Belli ki birileri Reuters üzerinden Türkiye'yi sıkıştırmayı hedefleyen bir istihbarat operasyonu yapmıştı. ('Batılı diplomatlar' ifadesinin, diplomasi basını camiasında genelde Amerikalı haber kaynaklarını deşifre etmemek için kullanıldığını da not etmek isterim.)

Türkiye'nin İran'a BM yaptırımlarına hayır demesi, uluslararası hukuk gereği ambargoya riayet edecek olsa da tek taraflı Amerikan yaptırımlarına katılmayacağını açıklaması, Washington'u harekete geçirdi. Ağustos ayında ABD Hazine ve Dışişleri Bakanlığı mensuplarından bir heyet Türkiye'yi ziyaret ederek Tahran'ın işine gelen çeşitli finans ve bankacılık uygulamalarından geri durulmasını, hükümetin özel sektöre bu yönde telkinde bulunmasını rica etti. Ancak taleplerine hükümetten pek karşılık bulamadı. Ardından Türkiye'nin İran'a yardım ve yataklık yaptığını öne süren bir kısım istihbarat raporları ve analizleri piyasaya çıkmaya başladı.

İran karşıtı operasyonlarda Amerikan Kongresi de üzerine düşen rolü oynuyor. Türkiye'ye hasım Ermeni ve Yunan destekli lobilere İsrail güdümlü bazı Yahudi gruplar da eklenince, Kongre'de kim vurduya gitme ihtimalimiz iyice arttı. Demokrat Senatör Chuck Schumer ile Cumhuriyetçi Senatör Jon Kyle, 28 Eylül'de Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'a bir mektup yazdı. Temmuz ayında çıkan ve İran'a tek taraflı Amerikan yaptırımlarını içeren kanunun çerçevesine giren bazı uluslararası ticari hareketlere yönelik cezai müeyyidelere başlanması çağrısında bulundu. İran'a rafine edilmiş petrol ürünleri ticaretinden dolayı ismen hedef gösterilen birkaç yabancı firma arasında Türkiye'den Tüpraş da vardı.

Kongre'den pası alan Obama yönetimi, geçen perşembe Dışişleri Müsteşarı James Steinberg'in ağzından cezai müeyyide uygulanacak ilk yabancı şirketi açıkladı. Bu, İran'ın ulusal petrol firmasının İsviçre'deki uzantısı olan Naftiran Intertrade (NICO) firması idi. Amerikalı yetkililer, diğer firmaların durumuna bakmaya devam ettiklerini, amaçlarının cezai müeyyidelere mecbur kalınmadan İran yaptırımlarını ihlal eden türde aktivitelerin durdurulması olduğunu söylüyor. Steinberg, Türkiye'yi ve Tüpraş'ı nazara vermedi. Bu tutum, Amerikan yönetiminin Türkiye'yi açıktan mümkün mertebe karşısına almama stratejisine uygun. Çok mecbur kalmadıkça sopa vurmayacaklar, ama aba altından sopa göstermeye devam edecekler. Bu arada ABD Dışişleri Bakanlığı, Tüpraş'ın kendilerine ağustos ayında İran'a benzin satış kontratlarını iptal ettiği yönünde bildirim yaptığını da açıkladı.

Ankara'nın resmi tutumu, İran'la ticaret yapan şirketlere ya da iş yapan özel Türk bankalarına doğrudan telkinde bulunmama. Karar özel sektöre bırakılıyor. Amerikalılar, Soğuk Savaş mantığı içinde, bunu not ediyor.

Washington, Türkiye'nin İran'dan doğalgaz ithalatından ve bu alışverişin daha da artması ihtimallerinden rahatsız. Ankara'nın İran'dan Batı'ya gelebilecek tehditlere de mukabele etmesi planlanan füze savunma sisteminin bir kısmını Türkiye'ye yerleştirme yönündeki baskılara direnmesi, Washington'daki rahatsızlığı körükleyen diğer önde gelen faktörlerden. Pentagon, NATO'nun kasımdaki Lizbon zirvesinden önce Ankara'nın yeni savunma sistemine yeşil ışık yakmasını arzu ediyor. Kısacası bir ucunda İran'ın bulunduğu meseleler nedeniyle Türkiye'nin sokulduğu çember giderek daraltılıyor.

ABD'nin İran vurgusunu sadece İsrail'in ve dünyadaki bazı Yahudi grupların bastırmasının bir fonksiyonu olarak değerlendirmek eksik bir okuma olur. İran'la nükleer cedelleşmede galibiyet, global nüfuz mücadelesinde başta ABD olmak üzere topyekûn Batı için hem karizmatik hem stratejik açıdan hayati önem taşıyor. ABD satranç tahtasında İran'a şah demek isterken, hamlesinin önünü kapatanlar arasında müttefik saflardaki Türk atı da bulunmakta. Atı oradan çekmek istiyor, at direniyor. Satranç ustası İran, oyunun kendisi açısından

çıkmaza girdiğini gördüğü anda mat olmadan bir şekilde geri adım atacaktır. Benim derdim, arada kalan Türk atının başına bir kaza gelmemesi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kazanlar kimin için kaynıyor?

Ali H. Aslan 2010.10.18

Washington'da bugün başlayacak geleneksel Türk Amerikan Konseyi (ATC) yıllık toplantılarında konuşacak - Savunma Bakanı Robert Gates dahil- Amerikalı yetkililerin Ankara'yı, özellikle Türkiye kamuoyunu incitecek bir şey söylememeye azami özen göstereceğine şüphem yok.

Aynı durum, toplantı vesilesiyle ABD başkentine gelen Erdoğan kabinesinin önde gelen isimleri için de geçerli.

Resmî ağızlar, her yıl olduğu gibi, iki ülke arasındaki ittifak ilişkisinin önemini vurgulayacak, birbirlerine bolca çiçek atacaktırlar. ATC toplantısının, Ermeni 'soykırım' tasarısının Amerikan Temsilciler Meclisi Dışişleri Komitesi'nden mart ayında geçmesine Ankara'nın sert tepkileri sonucu sonbahara ertelendiği gerçeği bile fazla nazara verilmeyecektir. Ancak gösterilen diplomatik nezaket, Türk-Amerikan ilişkilerinde kazanların kaynadığı, buhar basıncının azalmak şöyle dursun, arttığı gerçeğini ortadan kaldırmayacaktır.

TÜRKİYE'NİN PAZARLIK GÜCÜ ARTIYOR

Sırf son birkaç haftanın gelişmelerine şöyle bir bakalım: Washington, 9 Türk'ün İsrail güçlerince öldürüldüğü Mavi Marmara baskınına ilişkin BM İnsan Hakları Konseyi raporuna 'hayır' oyu vererek, Ankara'yı derin hayal kırıklığına uğrattı. Planlama eminim çok daha önceden yapılmıştır ama, ABD'nin stratejik hasmı Çin'e ait askerî uçaklar 20 Eylül-4 Ekim tarihleri arasında Konya'da yapılan Anadolu Kartalı askerî tatbikatına katıldı. Tatbikatın eski gediklileri ABD ve İsrail ise ortalarda yoktu. Üstelik Çin uçakları, ABD'nin bir başka hasmı İran'dan bedava yakıt ikmali yaparak Türkiye semalarına ulaşmıştı. Son günlerde ise ABD tarafından İran'a karşı bir güvenlik şemsiyesi olarak dizayn edilen Amerikan füze savunma sisteminin radarlarını NATO çerçevesinde Türkiye'ye yerleştirmeye ilişkin müzakerelerin iyice kızıştığı anlaşıyor.

14 Ekim'deki NATO toplantısı vesilesiyle gittiği Brüksel'de konuşan Savunma Bakanı Gates, Türkiye'ye bu konuda baskı yapmadıklarını, bir müttefik olarak müzakere ettiklerini söyledi. Ama Ankara'nın radarlara evet demesi için Amerikalıların uzun zamandır bastırdığı inkâr edilemez. Türkiye bu girişime, yeni bölgesel iş ortakları Rusya'nın ve özellikle de İran'ın tehdit olarak algılayacağı kaygısıyla, baştan beri mesafeli duruyordu. İran'ın resmen tehdit ilan edilmemesi, sistem kurulacaksa Türkiye'nin de tamamını koruması, her şeyin mutlaka NATO çerçevesinde yapılması yönünde bastırıyordu. Amerikalılar ise İran'ı göstere göstere zikretmekten imtina etmiyor. Yani Türkiye 'ya İran ya Batı' şeklinde açık bir tercihe zorlanıyor. Dananın kuyruğu NATO'nun kasımdaki Lizbon zirvesinde kopacak. Ankara için oldukça müşkül bir durum söz konusu.

Soğuk Savaş döneminde savunma konularında çok daha öngörülebilir olan Türkiye, bugün transatlantik ittifakının en çetin cevizlerinden biri haline geldi. NATO kararlarının ancak tüm üyelerin onayı ile alınabiliyor olması, artan şekilde ulusal çıkarlarını ön plana çıkaran Ankara'nın pazarlık kabiliyetini artırıyor. Üstelik ülkedeki demokratik ve ekonomik gelişmeler nedeniyle başta ABD olmak üzere Batı'yla ulusal güvenlik ihtilaflarının artık teknokrat düzeyinde halledilme lüksü de bulunmuyor. Siyasi iradeyi ve her alanda ağırlığı artan kamuoyunu ikna şart. Yeni Türkiye olgusuna hâlâ yeterli zihniyet adaptasyonu yapamayan Washington'da bütün bunların ne büyük sıkıntılara ve kafa karışıklığına yol açtığını tahmin edersiniz.

Eskiden Türkiye'yi komünizme karşı ön cephe ülkelerinden gören ABD, şimdi de açıktan bu terminolojiyi kullanmasa da genel manada 'radikal İslam'la mücadelesinde ön saflara yerleştirmek istiyor. Pentagon üst düzey yetkilisi Jim Townsend, geçen hafta Türkiye'ye füze savunma sistemi yerleştirilmesi konusunda beyanat verirken, Soğuk Savaş tarzı bir terminoloji kullandı. Türkiye'nin 'coğrafi konumu'nun önemine işaret eden Townsend, "Balistik füze tehditlerinin nereden gelebileceğine baktığımızda, Türkiye bize bayağı ön cephelerdeymiş gibi geliyor." dedi. Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun şu beyanatı, Amerikan yönetiminin zihniyetini yansıtan bu sözlerle verilmiş cevap olarak değerlendirilebilir: "Biz Soğuk Savaş şartlarını doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkaracak bir uluslararası konjonktürün doğmasını istemiyoruz. NATO'nun da bu yeni uluslararası konjonktürde, kanat ve merkez ülkeler gibi ayrılmasını ve Türkiye'nin Soğuk Savaş'ta olduğu gibi sanki bir kanat veya cephe ülkesi gibi algılanmasını doğru görmeyiz."

BATI İLE TÜRKİYE BİRBİRİNDEN AYRILAMAZ

İran gibi rejimi en sorunlu İslam ülkeleriyle dahi angajman yoluyla barışçılaştırma (pacification) ve yakın bölgesini istikrarlılaştırma (stabilization) siyaseti güden, Rusya'ya yakınlaşan, Çin'e göz kırpan Ankara, Washington'da artık Batı'dan farklılığını giderek taktiksel seviyeden stratejik boyuta taşıyan bir ülke konumunda algılanıyor. Hayati güvenlik konularında mütemadi taktiksel farklılıklar, ABD ve Avrupa ile ilişkilerin stratejik zeminini zayıflatabilir. Türkiye'yi AB'ye tam üye değil 'ayrıcılık ortak' yapalım diyenlere 'NATO'dan da çıksınlar, ayrıcalıklı ortak olsunlar' çağrıları eklenebilir. Haddizatında Amerika'da bazı sağcı ve İsrail yanlısı çevreler, bunu seslendiriyor bile.

Türkiye'nin NATO'dan çıkmasını ne Ankara ne de Batı kaldırabilir. Öte yandan tüm göstergeler, ABD ve diğer Batı ülkeleriyle ittifakın ağız tadının giderek kaçtığını da gösteriyor. Füze kalkanı müzakereleri, tarafların karşılıklı kaygılarına verdikleri ehemmiyet derecesini test edecek. Ümidim (ve tahminim), bir şekilde orta yol bulunarak, belki anlaşmazlık konuları zamana yayılarak, birlikte yola devam edileceği yönünde. Çünkü ABD liderliğindeki Batı ile Türkiye'nin birbirini kaybetme lüksü yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ATC'nin gülleri ve dikenleri

Ali H. Aslan 2010.10.25

Hafta başında Washington'da 29'uncusu yapılan Amerikan Türk Konseyi (ATC) toplantılarında Obama yönetimi yetkilileri, beklediğim gibi, Erdoğan hükümetini ve Türkiye'yi rencide edici bir üslup kullanmamaya özen gösterdi. Ancak Ankara'ya atılan güller dikensiz değildi. Dikenlerin uçları biraz törpülenmişti, o kadar.

ATC'de kürsüye çıkan üst düzey Amerikalı yetkililer arasında Savunma Bakanı Robert Gates, Beyaz Saray Milli Güvenlik Başdanışmanı James Jones ve Dışışleri Bakan Yardımcısı Philip Gordon bulunuyordu. Gates ve Gordon'un salonda nispeten kısa süre kalıp izleyicilerden soru almadan ayrılmaları dikkat çekti. Gerçi Amerikan tarafı ATC toplantılarında genelde kendini biraz ağırdan satar. Güçler dengesi itibarıyla belki buna hakları da olabilir. Ama eğer Türkiye ABD için konuşmalarda söylendiği oranda önemliyse, böyle ayrıntılara biraz daha dikkat etmeleri gerekiyor. Hele olumsuz kamuoyu algılamalarının önüne geçmek istiyorlarsa.

en kritik konu füze kalkanı

Amerikalı yetkililerin mesajları, tutarlılık arz ediyordu. Belli ki kurumlar arası istişare ile birbiriyle uyumlu hale getirilmişti. Ankara'nın bazı politikalarından duyulan büyük rahatsızlığın derecesini belli etmeme gayreti gözleniyordu. Diplomatça verilen mesajların özü şu idi: Irak, Afganistan, Pakistan, Balkanlar'da katkılarınızdan

memnunuz. İran ve İsrail politikalarınızdan hoşlanmıyoruz. NATO karar mekanizmalarında da işimizi biraz kolaylaştırırsanız seviniriz. Aslında vaziyetin en veciz analizini Beyaz Saray eski Milli Güvenlik başdanişmanlarından General Brent Scowcroft yaptı. Duayen diplomat, salı akşamı ATC'ye ve Türk-Amerikan ilişkilerine katkılarından dolayı ödülünü alırken şunları söyledi: "Problemlerin çoğu, ilişkimizin Soğuk Savaş'ın tek amaçlı günlerinden uzaklaştıkça daha kompleks bir hale gelmesinden kaynaklanıyor...Birbirimizi anlamayı derinleştirmeliyiz." Yani tarafların 'Beni anlamadın ya, ben ona yanıyorum' şarkısını söylemekten vazgeçip, muhatabını daha iyi anlamaya çalışması gerekiyor.

Bazı kritik konulardaki karşılıklı anlayış ve algılama zaafları ATC toplantılarındaki farklı sunumlarda teyit edildi. Mesela Daniel Abraham Ortadoğu Barış Merkezi Başkanı Robert Wexler, Washington'da son dönemlerde yaygınlaşan 'Türkiye Batı'dan uzaklaşıyor' kanaatini büyük ölçüde Türkiye'nin yeterince tanınmamasına bağladı. Ve 'gerçekçi' bulmadığını söyledi. Diğer yandan, Ankara'ya da menfi imajları körükleyen hareketlerden sakınılması telkininde bulundu. İran, Hamas ve Hizbullah'la ilgili 'inkâr edilemeyecek' bazı gerçeklerin üstünü örten söylemlerden uzak durulması halinde 'eksen kayması' iddialarının azalabileceğini belirtti. Yerinde bir tespit.

Pası alan Philip Gordon, Wexler'i teyiden şunları söyledi: "Türkiye'nin yönünü doğuya çevirdiği söylemleri doğru olsun ya da olmasın, insanlar bunu doğru olarak düşündüğü sürece sorun yaşarız. ABD'de, Türkiye'nin İran ile yakın ilişkiler geliştirdiği yönünde izlenimler yaratan imajlar, ABD-Türkiye ortaklığının güçlendirilmesinde de sorunlara neden oluyor." Gordon, Türkiye kamuoyunda Amerikan dış politikasına yönelik şüpheli tavrın ve ABD kamuoyu ile Kongre'de Türkiye'ye ilişkin artan soru işaretlerinin 'işlerini yapmayı zorlaştırdığı'ndan yakındı.

Giderek daha milliyetçi ve hırçın hale gelen, İsrail lobisinin Ortadoğu politikasında orantısız nüfuzunu sürdürdüğü Amerikan Kongresi'nin şu sıralar Washington'da Türkiye'yi anlama zafiyeti gösteren kurumların başında geldiği muhakkak. Yasama kanadı, Türkiye-İsrail ilişkilerinin bozulmasından Ankara'yı sorumlu tutuyor. İcra kanadı da Kongre kadar keskin çizgilerle olmasa da, aynı kanaatte. Türkiye'nin İsrail ile iyi geçindiği dönemlerde Washington'un İsrail yanlısı önyargısı işimize geliyordu. Şimdi ise baş ağrıttıyor. Obama yönetimi Türkiye-İsrail ihtilafında tercihini İsrail'den yana koymuş bulunuyor. Mavi Marmara'da İsrail ordusunca öldürülen 9 Türkiye vatandaşı ve Türk kamuoyunun buna tepkilerine empati ve sempati yok denecek kadar az. ATC toplantılarında olumlu gelişmelerden biri, askerî ve siyasi konuların baskınlığının nispeten azalması, ticari konuların daha bir nazara verilmesiydi. Washington ATC'yle aynı günlerde Türk-Amerikan sivil ticaret konularının masaya yatırıldığı mühim bir toplantıya daha ev sahipliği yaptı. Başkan Obama'nın 2009 Türkiye ziyaretinde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'le görüşmesinde mutabık kalınan 'ABD-Türkiye Stratejik Ekonomik ve Ticari İşbirliği Çerçevesi'nin bakan düzeyindeki ilk yıllık toplantısı gerçekleştirildi. Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, ABD Ticaret Bakanı Gary Locke ve Dış Ticaret Temsilcisi Ron Kirk heyetlere başkanlık etti. İki ülke arasındaki toplam 11 milyar dolarlık ticaret hacmini haklı olarak yetersiz bulan taraflar, çeşitli istişare ve eylem mekanizmaları kuruyor. İnşallah en yakın zamanda semerelerini görmeye başlarız. Zira ticaret, ikili siyasi ilişkilerde artan çarpışmaların şiddetini emici fonksiyon da icra ediyor.

Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir çarpışmaya yol açma ihtimali en yüksek konulardan biri şüphesiz füze kalkını mevzuu. Bakan Gates ATC konuşmasında 'Türkiye'ye baskı yok' mesajını yine verdi, ama destek ricasını tekrarladı. Savunma Bakanı Vecdi Gönül ise kapıyı biraz araladı, ancak açmadı. Belli ki kasım ortasındaki NATO zirvesine dek pazarlıklar sürecektir. Gelecek sene Türkiye heyetinin ATC toplantılarına Bursa kılıç kalkan ekibiyle mi, yoksa Silifke türküleriyle mi geleceği önemli ölçüde Ankara'nın füze kalkını kararına bağlı olacak gibi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Topal ördek' savaşçı mı olacak, barışçı mı?

Ali H. Aslan 2010.11.01

ABD'de yarın yapılacak ara seçimler, ülke dengelerinde büyük değişime yol açacak. Çok değil iki yıl önce 'değişim' sloganının cazibesıyla Amerikan halkının tercihi olan Başkan Barack Obama, Demokratik Parti'yi hem Beyaz Saray'ın hem de Kongre'nin dümenine oturtmuştu.

Ancak bugün Demokratlar, muhalif bir 'değişim' dalgasıyla karşı karşıya. Büyük bir mucize olmazsa, Temsilciler Meclisi'nde iktidarı kaybedecekler. Küçük ihtimalle de olsa, Senato'da çoğunluğu kaptırabilirler. Valilik seçimlerinde de kritik kayıplara uğrayabilirler. Eğer Beyaz Saray seçimlerine daha iki yıl olmasaydı, bu hayal kırıklığı ve öfke dalgası herhalde Obama'yı da önüne katıp götürürdü.

Hayal kırıklığı yaşayan kesimlerin başında, çekişmeli eyaletlerde sonucu belirleyerek Obama'yı iktidara taşımada büyük rol oynayan bağımsız seçmenler geliyor. Demokratları yoğun aktivizmleriyle seçim kampanyalarında sırtlayan liberal tabanda ise bu kez derin bir şevksizlik görülüyor. Milliyetçi-muhafazakâr Cumhuriyetçi kesimler zaten ta en başından beri Obama'ya karşı öfkeli bir kalkışma içindeydi. Obama'nın ve orkestra şefliğini yaptığı Demokrat siyasetçilerin Washington'daki müesses nizamı değiştirme vaadini tutmamış olması, en azılı muhalifleriyle ılımlı gayri memnunların ortak şikâyet noktası. Amerikan halkı, genel olarak Washington'ı kendinden kopuk görüyor. Siyasetçilerin başkente gidince kendilerini unuttuğunu düşünüyor. Bir türlü içinden çıkılamayan derin ekonomik kriz de halkın güç ve sorumluluk makamlarındakileri cezalandırma arzularını kamçılıyor.

Böyle bir ekonomide dümende Cumhuriyetçiler olsa, onlar da halktan şamarı yiyecekti. Nitekim 2008'de hem Beyaz Saray'ı hem Kongre'yi halktaki benzer güdülerden dolayı kaybettiler. Haddizatında, son dönemde Cumhuriyetçi erkânın mali tutuculuk ilkesini çiğneyerek bütçe açığını rekor seviyelere getirmesinden rahatsız olan bir kısım milliyetçi-muhafazakâr seçmen, örgütlenerek önce kendi partilerinde gözlerine kestirdikleri birtakım siyasetçileri ön seçimlerde ekarte etti. Kendilerine bağımsızlık öncesinde İngiltere kralına karşı tarihî bir protesto eylemine telmihen 'Çay Partisi' adını veren bu hareket, Cumhuriyetçi Parti'yi adeta sağdan hizaya getirdi. Hareketin yarınki seçimlerle Washington'a göndermeyi umduğu gözdelelerinin, Cumhuriyetçi Parti'yi hem mali, hem toplumsal hem de ulusal güvenlik alanında daha da sağa kaydırabileceği analizleri yapılıyor.

Yarınki seçimler biter bitmez 2012 başkanlık seçim kampanyasının fitili de fiilen ateşlenmiş olacak. Temsilciler Meclisi'nin Cumhuriyetçilerin kontrolüne geçmesi, Başkan Obama'yı 'topal ördek' haline getirecek. Yani ABD Başkanı, Cumhuriyetçileri ikna edemediği sürece, arzu ettiği kanunları ve tayinleri Kongre'ye onaylatma kabiliyetini önemli ölçüde yitirecek. Şu durumda Obama'nın iki temel seçeneği var. Ya Cumhuriyetçilerin üstüne üstüne giderek onları çözümlere takoz koyuyor konumuna düşürüp, bağımsızları ve liberal aktivistleri tekrar arkasına almaya çalışacak. Ya da daha siyaset üstü davranarak Demokratlarla Cumhuriyetçilerin ulusal çıkar adına çeşitli projelerde uzlaşması yönünde çalışacak. Ve bütünleştirici lider profiliyle halkın gözüne tekrar girecek.

OBAMA, SEÇİM KAZANMAK İÇİN SAVAŞ AÇAR MI?

Obama'nın yarından sonra benimseyeceği siyaset tarzı ve taktiği, sadece kendi siyasi geleceğini değil, ülkesinin ve hatta dünyanın gidişatını da önemli ölçüde etkileyecek. Bir örnek babından, Washington Post yazarı David Broder'un dün çıkan analizine bir göz atalım: 2012'ye kadar ekonomide büyüme sağlayamazsa Obama'nın seçimi kaybedeceği tespitini yapan Broder, piyasa güçlerinin tarihsel olarak kendi dinamikleriyle hareket ettiğini, hatta siyasi iradeye direnç gösterdiğini belirtiyor. Diğer seçeneğin ise savaş ekonomisi olduğunu

söylüyor. ABD'nin 20. asrın başlarındaki Büyük Buhran'dan İkinci Dünya Savaşı sayesinde çıktığını hatırlatan Broder, şöyle devam ediyor:

"İran'ın nükleer güç olma hırsına karşı meydan okumaya Kongre'de bulacağı güçlü destekle, Obama 2011 ve 2012'nin büyük kısmını mollalarla bir restleşmeye harcayabilir. Bu, ona siyasi açıdan yardımcı olacaktır, çünkü muhalefet partisi onu teşvik edecektir. Ve gerilimler yükseldikçe ve bir savaşın hazırlıklarını hızlandırdıkça ekonomi iyileşecektir. Tabii ki Başkan'ın yeniden seçilmek için savaş çıkarmasını öneriyor değilim. Ancak İran genç asırda dünyaya en büyük tehdit olduğundan, ülke Obama'nın etrafında kenetlenenecektir. Eğer bu tehdide karşı durabilir ve İran'ın nükleer hırslarını dizginlerse, dünyayı daha güvenli hale getirmiş olacaktır ve tarihin en başarılı başkanlarından biri addedilecektir."

Bütün bu gerçeklerden ve analizlerden hareketle, ABD'de yarınki seçimlerden sonra başlayacak yeni dönemin Türkiye'yi de yakından ilgilendirecek gelişmelere gebe olduğunu söyleyebiliriz. Bana göre Türkiye'nin çıkarları açısından Ermeni tasarısının yeni Temsilciler Meclisi'nden geçip geçmeyeceği bile, Obama'nın savaşı mı barışçı mı bir total ördük olacağı konusu yanında küçük kalıyor. 2003'teki Irak krizinde olduğu gibi Türkiye'nin İran olayında da 'ya bizimlesin ya da aleyhimizde' tercihine artan şekilde itilmesi işten bile değil. Yine Irak'taki gibi, Türkiye'nin tüm iyi niyetine rağmen İran'la muhtemel bir savaşı engelleme kabiliyeti de olmadığı düşünüyorum. Sanki her şey, İran'ın vaziyeti anlayıp çark etme kabiliyetine kalmış gibi. Sizi bilemem ama, ben önümüzdeki iki yılı diken üstünde geçireceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Amerikan siyaseti hudutta durur mu?

Ali H. Aslan 2010.11.08

ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, 2 Kasım ara seçimlerinde değişen siyasi tablodan Amerikan dış politikasının fazla etkilenmeyeceğini öne sürerek, 'Siyaset hudutta durur.' dedi.

Cumhuriyetçilerle Demokratların ulusal çıkarlar için dış politikada 'koalisyonlar' inşa edebileceğini vurguladı. Clinton'un tespitleri çok haksız sayılmaz. Ama resmi bütünülle göstermekten de uzak. Bu sözler, her şeyden evvel, ABD'de yeni dönemin getirdiği belirsizliklerden dolayı dünyada artan kaygıları teskin gayretinin bir parçası. Öte yandan, tarihî tecrübeler, iki ezeli siyasi rakip arasında dış politikaya ilişkin stratejik hedeflerde genelde örtüşme olsa bile, ciddi taktiksel ayrışmalar yaşandığını gösteriyor.

Son seçim zaferi Cumhuriyetçilere dış politikayı tamamen kendi renklerine boyama şansı vermiyor. Zira devlet kalesinin en önemli burcu olan Beyaz Saray, hâlâ Demokratlar'da. Senato'da Cumhuriyetçiler farkı kapatmış olsa da çoğunluğu elde edemedi. Siyasi dengelerin tamamen altüst olduğu tek yer, Temsilciler Meclisi. Orada Cumhuriyetçiler, Demokrat hükümranlığını açık ara bitirdi. Ancak bu, dış politikaya tek hakim olmak için yeterli değil.

Amerikan sisteminde dış politikada en büyük inisiyatif Başkan'dadır. Ancak anayasa güvencesindeki kontrol ve dengeleme sistemi, dış politikanın oluşum sürecinde Kongre'ye de kaydadeğer bir rol verir. Meclis ve parti grubu başkanlıkları; Dışişleri, Silahlı Kuvvetler, İstihbarat ve Tahsisler gibi komisyonlar; bütçelendirme, hesap sorma ve tayin onayı türü güçlü aygıtlarla sürecin içeriğini ve hızını önemli ölçüde etkileme kabiliyetine sahiptir. Hele Kongre'nin bir kanadı şu anda olduğu gibi muhalefetin kontrolüne geçmişse, Beyaz Saray'ın uluslararası arenada at oynatma kabiliyeti (istenirse) zaafa uğratabilir. Atın yuları kısaltılıp, yemi azaltılabilir.

Şu durumda, Obama yönetiminin, Kongre'de güçlü şekilde temsil edilen, özellikle Temsilciler Meclisi'nde suyun başını tutan Cumhuriyetçileri iknaya azami özen göstermesi gerekiyor. Hele Başkan Obama genel seçimlere kadarki iki yılda bozuk ekonomiyi düzelterek sihirli değneğe sahip olmadığına kanaat getirip bazı dikkat çekici dış politika hamleleriyle halkın gözüne girmeye karar verirse... Obama'nın seçim sonrası mesajları, Kongre'yle çalışmaya ve tavize açık olduğu izlenimi uyandırıyor.

Obama yönetimi ile Kongre Cumhuriyetçileri arasında ihtilafa sebep olabilecek önde gelen konular arasında Rusya'yla ilişkiler geliyor. Soğuk Savaş mentalitesine daha yatkın olan Cumhuriyetçiler, yeni dönemde Obama yönetiminin Moskova'yla angajman politikasına engeller çıkarabilir. Birçok Cumhuriyetçinin şüpheyile karşıladığı nükleer silahların indirimi anlaşması (START), şu anda Senato'dan onay bekliyor. Uluslararası anlaşmaların onay sürecinde 100 sandalyeli Senato'dan en az 67 lehte oy çıkması şart. Halihazırda 58 sandalyeye sahip olan Demokratlar, yeni Kongre'nin göreve başlayacağı ocakta 52'ye kadar düşecek. Demokratlar, Cumhuriyetçi Senatör Jon Kyl'ın bazı şartlarını kabul ederek onun himmetiyle START'ı eski Kongre'nin onayından geçirmeyi umuyor. (Türkiye'nin Rusya'yla yakın ilişkilerinin yeni Kongre'de daha fazla göze batacağı kesin)

Çin konusunda ise Cumhuriyetçiler, Demokratlardan daha kuşkucu ve agresif. Ülkedeki insan hakları sorunları ve yuanın değerini yüksek tutarak ticari avantaj sağlaması nedeniyle daha fazla baskıya maruz bırakılmasını isteyebilirler. İsrail'e Demokratlardan daha romantik ve korumacı bir yaklaşım çizgisinde olan Cumhuriyetçiler, Netanyahu yönetimini barış sürecine sarılması yönünde sıkıştırmaya çalışan Obama yönetiminin hareket alanını daraltabilir. Temsilciler Meclisi'nin müstakbel Çoğunluk Grubu Lideri Cumhuriyetçi Eric Cantor ile Dışişleri Komitesi Başkanı Ros-Lehtinen, İsrail lobisiyle yakın bağlara sahip. (Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerinin bozuk olması, yeni Kongre'de de başımıza sıkıntılar açmaya devam edecektir.)

Cumhuriyetçilerin birçoğu Obama'yı İran konusunda fazla müsamahakâr görüyor. Tahran rejimine yönelik yaptırımların daha sıkı takibi, yeri geldiğinde güç kullanımı için bastıracaklardır. (Türkiye'nin İran'la ilişkileri Kongre'de daha fazla mercek altına alınabilir.) Global ısınmaya pek inanmayan Cumhuriyetçiler, ABD'nin karbon salınımını azaltmaya yönelik uluslararası anlaşmalara, ekonomik zarara uğrayacağı gerekçesiyle imza atmasını da engelleyebilir. Bunun gibi birçok konuda Cumhuriyetçiler, Demokrat yönetimi zorlayacaktır.

Obama yönetiminin Kongre Cumhuriyetçileri ile en çok anlaşabileceği dış politika konularının başında ise Afganistan geliyor. Cumhuriyetçiler Obama'nın Afganistan'a yaptığı asker takviyesini beğeniyor. Bu konuda Beyaz Saray'a en büyük muhalefet Senato'da kendi partisinden gelebilir. Ilımlı bazı senatörlerin seçimi kaybetmesi sonucu Demokrat Parti'nin Senato grubunda liberal yoğunluğu (dolayısıyla savaş karşıtlığı) arttı. Cumhuriyetçiler ise orta ve uzun vadede, ulusal güvenliğe bağlılıkları ile kamu harcamalarını azaltma vaatleri arasında bir orta yol bulmaya çalışacaktır. Zira devam eden her savaşın bir maddi bedeli var.

Dış politikada renklerini henüz fazla belirgin şekilde ortaya koymayan Çay Partisi oluşumunun Kongre'de elde ettiği azımsanmayacak temsil gücünü hangi yönde kullanacağını ise zaman gösterecek. Tasarrufçu güdülere sahip hareket, ülkenin maddi manevi enerjisinin dışışlerinden çok ekonomik darboğazdan çıkışa harcanmasını isteyebilir. Cumhuriyetçi Parti'nin tecritçi kanadına destek verebilir.

Bakalım Clinton'un dediği gibi siyaset hudutta duracak mı, yoksa yeni siyasi dengeler ABD'nin uluslararası ilişkilerdeki hudutlarını mı değiştirecek? Hep birlikte göreceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'yla dostluk başka, pazarlık başka

Amerikalılar, Türk akınlarından uzak konumları nedeniyle Batı'da yaygın olan 'Türkler geliyor!' korkusunu yaşamamış olabilir.

Olsa olsa Avrupalı atalarından biraz duymuş, oryantalistlerden okumuşlardır. Ancak Washington'da Türklere ilişkin muayyen bir korku türünün çok baskın olduğunu söyleyebilirim: Pazarlık korkusu... Türklerin de içinde bulunduğu bir diplomatik pazarlık mevzuu çıktı mı, Amerikalıları bir korkudur alıyor. Acaba taleplerimiz karşılığında bizden bu kez neler isteyecekler? Pazarlığı yine çıtayı çok yüksek tutarak başlatacaklar mı? İşi ne kadar uzatacaklar? Kararı her zamanki gibi son ana mı bırakacaklar? Mutabakat metinlerinde kelime kelime, harf harf bize kök söktürecekler mi?

Son dönemde Türk-Amerikan pazarlık savaşlarının en şedit örneklerinden biri 1 Mart 2003 tezkere krizinde yaşandı. Amerikalılar Türk'ün pazarlık gücü ile bir hayli bunaldı. Şimdilerde de füze kalkanı meselesinde benzer şeyler oluyor. Ama Amerikalılar bu kez daha tedbirli davranıyor.

Bundan iki hafta önce üst düzey bir Amerikalı yetkili Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Namık Tan aracılığıyla Ankara'ya Obama yönetiminin kuvvetli bir ricasını ilettili. Beyaz Saray, Erdoğan hükümetinin füze kalkanı konusunda müspet ya da menfi kararını 19-20 Kasım'da Lizbon'da yapılacak NATO zirvesinden önce Washington'a iletmesini istiyordu. Belli ki Başkan Obama, zirvede pazarlık stresi yaşamak istemiyordu. Strasbourg zirvesinde Anders Fogh Rasmussen'in NATO genel sekreterliği adaylığına son dakikaya kadar çekince koyan Türkleri ikna etmek için çok ter dökmüştü. Zaten Ermenistan'la normalleşme pazarlığından da neticede kârlı çıkamamıştı. Bu kez işi sağlama almak istiyordu.

Lizbon zirvesine ilişkin Beyaz Saray'ı sıkıntıya sokan bir başka husus ise, Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Gül ile mi, Başbakan Erdoğan ile mi temsil edileceği konusunda son günlerde yaşanan belirsizlikti. Obama'nın kısa da olsa orada Türkiye'yi temsil edecek liderle görüşme ihtimali var. Ama danışman ve uzmanların Obama'ya konuşma notları hazırlaması için muhatabının netleşmesi gerekiyordu.

Washington'da görüştüğüm bilgili kaynaklar, füze kalkanı ve yeni NATO stratejik konsepti konusunda Ankara'nın ABD'yi rahatsız edecek bir tutum içine girme ihtimalinin düşük olduğunu söylüyorlar. Ama Lizbon zirvesi bitene kadar Amerikalıların içi tam rahat etmeyecek. Tahminim, Türkiye hem kendi çizgisinden fazla taviz vermeyen hem de NATO'daki başta ABD olmak üzere müttefiklerini rencide etmeyen bir orta yollu formülle füze kalkanına yeşil ışık yakacak. Karşılığında İran doğrudan tehdit olarak zikredilmeyecek. Yalnız bu arada Ankara'nın yenilenen 'kırmızı kitap'taki stratejik konseptinde İran'ı tehdit konumundan çıkarmasının Washington'da not edildiğini de belirtmeliyim. Hele aynı belgede İsrail'in dolaylı şekilde potansiyel tehdit kategorisine konulması birçoklarını rahatsız etti.

Peki Lizbon zirvesine Türkiye'den dolayı gölge düşerse ne olur? Bir kere Ankara'nın ekseni kaydırıldığı algısı çoğu Batılı zihne iyice kazınır. NATO, Türkiye'deki mevcut üslerini azaltabilir. (Sorun çıkmazsa yeni bir üs açma durumları var.) ABD'den silah alımları, teknoloji transferi ve Türk ordusunun modernizasyonu gibi konularda yaşanan sıkıntılar daha da artabilir. 'İyi o zaman, biz de Çin'le, Rusya'yla çalışırız' dersek de, Batılı müttefikleri iyice işkillendiririz. Kısacası Türkiye'nin topyekûn Batı'nın güvenliğini ilgilendiren NATO'nun surlarında bir gedik açması, AB ve ABD'yle ilişkilerde menfi sonuçlar doğurur.

Ay sonunda Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Washington'u ziyaret etme ve resmî muhataplarıyla görüşme ihtimali var. Ankara Lizbon zirvesinde ABD'yi de memnun edecek bir karara imza atarsa oluşacak olumlu havayı sıcaklığına değerlendirmek istiyor. Aynı isteğin Washington'da da yaygın olduğunu

söyleyebilirim. Amerikalılar, İran'la uranyum takası konusunda yaşanan iletişim arızalarını gidermek için Ankara'yla muhatap olma mekanizmalarını gözden geçirip yeni modeller üretmeye çalışıyorlar.

Türk Dışışleri'nde bürokratların özellikle yazılı bir belgeye imza atmak söz konusu ise hem kendilerini hem ülkenin çıkarlarını en sağlama alacak şekilde davrandığı bilinir. Ticaret kafasına sahip Erdoğan hükümeti bu bürokratik geleneği siyasi iradesiyle pekiştirdi. Ve Türkiye Cumhuriyeti son dönemlerde çok daha da sıkı pazarlık eden bir devlet oldu. Başbakan Erdoğan, bir CEO gibi ülkesinin kârını maksimize etmeye çalışıyor. Türkiye'de demokratikleşmeye paralel olarak artan sivil icra otoritesi sayesinde, Başbakanlık makamı uluslararası meselelerde başpazarlıkçı ve başmüzakereci konumuna geldi. Bakan Davutoğlu da diplomatik zekâsı ve ikna kabiliyetiyle devletin orkestra şefine destek veriyor.

Amerikalılar Soğuk Savaş döneminde Türkiye'deki hayati çıkarlarını genelde Genelkurmay Başkanlığı'yla çalışarak gözetirlerdi. Şimdi ise arkasına halk iradesini almış, demokratik kamuoyunca denetlenme keyfiyeti artmış, ekonomik açıdan altı daha sağlam, sivil ağırlıklı bir Ankara'yla iştilal etmek zorundalar. O nedenle bir yandan eski günleri yer yer hasretle yâd ederken, diğer yandan yeni şartlara uyum sağlamaya çalışıyorlar. Türkiye bölgesinde nüfuzunu artırdıkça, ABD ile kesişim alanları ve pazarlık mevzuları çoğalacaktır. Onlar da bizim gibi çıtayı yüksek tutacaktır. İki ülke arasında pazarlıkların fazla çetin olmasında karşılıklı güven azalması da etkili. Ama uluslararası ilişkilerde genel manada dostluk başka, pazarlık başkadır. Türk-Amerikan ilişkileri de istisna teşkil etmiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD, Ankara'dan nasıl görünüyor?

Ali H. Aslan 2010.11.29

ABD'ye içeriden bakmak, Türkiye'nin buradan nasıl görüldüğünü izlemek şüphesiz önemli. Ancak zaman zaman suyun öteki tarafına geçip Türkiye'den, hassaten Ankara'dan ABD'nin nasıl görüldüğünü anlamaya çalışmak da faydalı oluyor. Büyük resim ancak böylece tamamlanmış oluyor.

Ben de işte bu maksatla Lizbon zirvesinden sonraki haftanın büyük bölümünü Ankara'da geçirip, Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun ziyaretini takip etmek üzere Washington'a geri döndüm. Ankara'dayken başta Sayın Cumhurbaşkanı'mız Abdullah Gül ve Bakan Davutoğlu olmak üzere devletin dış politikadaki etkili isimleriyle görüşme imkânı buldum. Gördüğüm kadarıyla Ankara cenahında ABD'ye gösterilen ilgi ve ilişkilere verilen önem sürüyor. Her şeyden evvel, Barack Obama gibi yapıcı entelektüel kişiliğe sahip birisinin ABD'nin başında olması, olumlu bulunuyor.

Ankara, Obama'nın katıldığı ilk NATO zirvesinde Anders Fogh Rasmussen'in genel sekreter olmasına vetosunu bazı tavizler karşılığında kaldırarak ABD Başkanı'na jest yapmıştı. Obama'yı ilk NATO zirvesinde genel sekreter bile seçtirmeyen zayıf bir lider konumuna düşmekten kurtarmıştı. Son Lizbon zirvesinde de, Kongre seçimlerinde partisinin mağlubiyeti ve düşen kamuoyu desteği nedeniyle kendi ülkesinde zor durumda olan Obama'ya yine el verildi. 2012 seçimlerinde başkan adayı olarak adı ön plana çıkan bazı Cumhuriyetçilere bakınca, iç ve dış siyasette Obama'yı güçlendirecek eylemlerin Türkiye'nin çıkarına olduğunu düşünüyorum.

Ankara'nın Lizbon'da yeni NATO konseptine ve füze kalkını sürecine takoz koymaması, Türkiye'nin Washington'da hareket kabiliyetini artırdı. Zirvedeki uyumlu ilişkiler sayesinde (hem Cumhurbaşkanı Gül'ün hem Başbakan Erdoğan'ın Obama'yla samimi bir ilişkisi var) Ankara, Beyaz Saray cephesinde nispeten rahat. Ancak Türkiye'nin gidişatı konusunda kuşkuları artmış olan ABD Dışışleri Bakanlığı üzerinde daha çok

çalışılması gerekiyor. Bu bağlamda, Foreign Policy dergisinin 'İlk 100 Küresel Düşünür' listesine giren Bakan Davutoğlu'nun şeref gecesine katılmak üzere geldiği Washington'da Bakan Hillary Clinton'ı da görecek olması önemli bir fırsat. Davutoğlu'nun Dışışleri Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu'yu da beraberinde getirmesi, bürokratik seviyede siyasilere nispeten daha yüksek olan gaz basıncının düşürölmesi adına faydalı. Bakanın Kongre'de yapacağı yoğun temaslar da oradaki bazı tepkileri yumuşatabilir.

Amerikalılar, üst düzey siyasî istişarelerde 'günün konusu'ndan (mesela Wikileaks olayı) ziyade, Afganistan gibi önemli konuların derinlemesine müzakere edilmesini arzu ediyor. Washington'da 'Türkler dinlemekten pek hoşlanmıyor' algısı yaygın. Türkiye'nin İran politikasından şikâyetlerin dozajı ambargoya riayet etmesiyle azalırken, İsrail'le Mavi Marmara krizinin sürmesi ABD başkentini sıkmaya devam ediyor. Ankara ise Washington'dan elini taşın altına koyup İsrail'i bir çeşit özür ve tazminata ikna etmesini istiyor. ABD'nin Ankara'da, Türkiye'nin Tel Aviv'de büyükelçisinin bulunmaması koordinasyonu iyice müşkülleştiriyor.

Lizbon'un sorunsuz atlatılması, Ankara'ya göndermek istediği büyükelçi adayı Senato'da onay sürecine takılan Obama yönetimini tekrar harekete geçirecek ve Kongre'yi ikna kabiliyetini artıracaktır. Diğer yandan Beyaz Saray'da B planı olarak Büyükelçi Francis Ricciardone'ye alternatif isim arayışları olduğunu da duyuyorum. Ricciardone'ye muhaliflerince yöneltilen eleştirilerin başında, görev yaptığı ülke makamlarıyla fazlasıyla samimi hale gelerek objektifliğini kaybetmesi geliyor. Halbuki ABD'nin Ankara'da sıcak kişiliğe sahip bir büyükelçi ile temsil edilmesi, hem iktidar hem muhalefet çevrelerinde ABD'ye ilişkin kuşkulu tavrın yumuşamasına katkıda bulunabilir.

Washington'da duyduğum kanaatlerden biri de Türk muhataplara bürokratik seviyede verilen mesajların olumsuz yanlarının siyasi karar makamlarına çıktıkça budandığı. Türk yetkililer, kendilerinin de benzer durumu Amerikalılarda gördüklerini ifade ediyorlar. Sonuç olarak, Ankara ile Washington arasında iletişim arızaları sürmüş oluyor. Peki iletişim kalitesi nasıl artırılabilir? Bana göre bunun yollarından biri, iki taraf için ortak önceliğe sahip konularda daha yoğun ve derin istişareler yapılması. İstişarelere katılımın çeşitlendirilmesi de önemli. Mesela Irak ve Afganistan gibi askerî boyutu da bulunan siyasî istişarelerde Pentagon'un ve Genelkurmay'ın da en azından gözlemci olarak aynı masaya oturtulması düşünülebilir. En çok sürtüşmenin yaşandığı Ortadoğu konusunda her iki ülkenin siyasî seviyede üst düzey temsilcilerinin başkanlığında tüm ilgili birimlerinin katılacağı bir çalıştay düzenlenebilir. Buraya ABD hükümetinin sadece Türkiye'den sorumlu Avrupa dairelerinin değil Yakındoğu dosyasını elinde bulunduranların da dahil edilmesi muvafık olur. Böylelikle taraflar büyük resmi daha iyi görebilir ve karşılıklı sorulara cevap verilebilir.

Türkiye'nin genişleyen dış politika ufkuna ve bunun gerektirdiği ekstra vakit yatırımlarına rağmen ABD ile ilişkilere harcanmaya devam edilen emek, Ankara'nın devlet olarak bu ilişkiye hâlâ çok önem verdiğini gösteriyor. Türkiye, Amerikan kamuoyunda hâlâ fazla göze çarpmayan bir ülke olsa da, Washington'da giderek -ağırlıklı olarak olumsuz manada- daha fazla ilgi ve dikkat çekiyor. Aslında normal şartlarda Washington'u çok rahatsız etmemesi ümit edilen birçok Türk dış politika hamlesi, siyasi kaygının ön plana çıktığı bir kısım söylemlerin etkisiyle yanlış algılanabiliyor. Bakan Ahmet Davutoğlu'nun ABD başkentinde yapacağı kamuya açık ve kapalı etkinliklerin dış politika çevrelerinde Türkiye'ye artan ilgiyi daha olumlu istikamete çevirmeye vesile olmasını diliyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD böbrek taşlarını düşürürken

Türkiye'de görev yapan Amerikan diplomatların ve Washington'daki yetkili makamların gizli yazışmalarının Wikileaks'le gün yüzüne çıkması Türk-Amerikan ilişkilerinde neyi değiştirecek?

İki ülke arasındaki işbirliğini ya da anlaşmazlıkları nasıl etkileyecek? Eminim hem Ankara hem de Washington'da bu işlere kafa yoran herkes aynı sorulara cevap arıyor. Dilerseniz biz de bir fikir jimnastiği yapalım.

Her şeyden evvel, Wikileaks olayına tipik komplocu mantıkla yaklaşan, sızdırmaların arkasında bizzat ABD ya da İsrail'in olduğunu iddia edenlere gülüp geçtiğimi belirtmeliyim. Amerikan diplomasi camiasının kalabalık içinde ansızın don gömlek bırakılmışçasına nasıl utanç içinde kaldığını gözlerimle gördüm. Tüm komplocuları, Abdülhamit Bilici'nin 4 Aralık'ta Zaman'da çıkan harika yazısına havale ediyorum. Düşünün bir kere, o kriptolarda aldıkları talimatlar doğrultusunda sansürlüce kanaatlerini izhar eden diplomatlar bir daha Türkiye ile ilgili görevlere kolay kolay gelebilir mi? Türkiye'deki resmi muhataplarının ve kamuoyunun yüzüne nasıl bakabilir? ABD, yatırım yaptığı bir grup Türkiye uzmanı diplomatı kaybetmenin ızdırabını yaşıyor. Bence sadece ABD değil, Türkiye için de bir kayıp bu. Çünkü onların yerini Türkiye konularında daha tecrübesiz diplomatlar dolduracaktır. Diğer yandan, oldukça önyargılı ve hatta kifayetsiz görünüm arz eden bir kısım diplomatın bu vesileyle devre dışı kalması hayırlı olabilir.

Wikileaks olayı, diplomatların da günahlarıyla sevaplarıyla birer insan olduğunu ortaya koydu. Her insan gibi onların da nev-i şahsına münhasır bir düşünce yapısı, anlama kabiliyeti, ifade üslubu var. Onlar da etraflarındaki olayların ve diğer insanların tesiri altında kalabiliyor. Kendi insani, kültürel, ulusal, ideolojik, dini ve mesleki önyargılarını analizlerine yansıtabiliyor. Haber ile yorumu birbirine karıştırabiliyor. Memuriyet refleksleri içinde, amirleri olan büyükelçinin çizgisi doğrultusunda ürün verebiliyor.

Bu bağlamda, büyükelçi seçiminin ne derece kritik olduğu Wikileaks sayesinde bir kez daha anlaşıldı. Mesela AK Parti hükümetine ideolojik faktörlerin de etkisiyle sıcak bakmadığı bilinen Büyükelçi Eric Edelman'dan ve emrindeki ekipten çok objektif analizler beklemek zaten anlamsız olurdu. Ross Wilson ve James Jeffrey döneminde ise nispeten daha analitik ve nitelikli yorumlar yapıldığını görüyoruz.

Amerikan kriptolarında hükümete, muhalefete, genel olarak Türk siyasi ve toplumsal kültürüne yönelik derin kuşkuculuk, hatta yer yer saygısızlık emareleri, Türk-Amerikan ilişkilerini görünür gelecekte yakından etkileyecektir. ABD'nin Türkiye'de zaten bozuk olan imajını daha da kötüleştirecektir. Washington, vaziyeti kurtarmak için, diplomatların görüşlerinin siyasi mercileri bağlamadığını söylüyor. Ankara da fazla bozuntuya vermeden buna inanmış gibi davranıyor. Ancak yazılanları not etmekten geri durmuyor. İşte bu nedenle Amerikalı muhatapları son Washington ziyaretinde Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'na oldukça mahcup ve apolojetik bir tutum sergiledi. Başkan Obama da Başbakan Erdoğan'ı arayıp bizzat özür dilerse şaşımam.

İşin gerçeği, kriptolarda görülen Amerikan düşünceleri, bizim gibi Washington'da uzun süredir nabız tutan birçok kimseyi pek şaşırtmadı. Kanaatlerin haklılığı ya da haksızlığı tartışması bir kenara bırakılacak olursa, bunlar bizim de doğrudan ya da dolaylı şekilde öteden beri duyduğumuz, en azından hissettiğimiz şeylerdi. Amerikan diplomatların daha çok 'Beyaz Türkler'le muhatap olduğunu, onların orantısız tesirinde kaldığını da hep yazıp çizdik. Washington'un bu soruna ciddi neşter atması gerekiyor.

Ankara, üst siyasi seviyelerde kendilerine genelde nazik davranılması, yüzlerine fazla eleştiri yapılmaması nedeniyle Amerikan tarafının Türkiye'nin son dönem dış politikasından -ve kısmen iç gidişatından- rahatsızlığının boyutlarını iyi okuyamadı. Kazanın sadece altlarda kaynadığı, sorunun muayyen kişilerden kaynaklandığı düşünüldü. O kişilerin de siyasi tayinle ilgili makamlara geldiği, son tahlilde 'sahibinin sesi' olduğu, ama 'kötü polis'i oynamak durumunda kaldığı gerçeği biraz göz ardı edildi. Bu bağlamda, Wikileaks

belgelerinde yazılanları sadece bir grup diplomatın görüşüymüş gibi değerlendirmek, yanlış olur. Bana göre aynanın Washington'a bakan yüzü de pek farklı sayılmaz.

Amerikalıların mutsuz olması, illa sadece Türkiye'nin bir şeyleri yanlış yaptığı ve düzeltmesi gerektiği manasına gelmiyor. Özellikle Ortadoğu'da Amerikan politikalarının onlarca yıldır çözümden ziyade sorun ürettiği aşikâr. Türkiye, ulusal çıkarlar saikiyle, bazı yanlış Amerikan politikalarının parçası olmak istemiyor. Ve dostu ABD'yi uyarmak istiyor. Washington'a yeri geldiğinde 'hayır' deme gücünü ve kabiliyetini de artık kendinde görüyor. Diğer yandan, Türkiye, ABD'yi ve en önemli müttefiklerinden İsrail'i karşısına alarak bölgesinde ve dünyada ulusal çıkarlarını verimli şekilde ilerletemez. İşte bu noktada Türk dış politikasına da bazı ince ayarlar gerekiyor. Bence hükümet artık bunu daha iyi görüyor. Washington ve Tel Aviv'le ilişkileri düzeltmeyi ve makul bir noktaya getirmeyi önemsiyor.

Sonuçta, Wikileaks olayından hem Ankara hem de Washington'un gerekli dersleri çıkaracağını umuyorum. Karşılıklı önyargılardan mümkün mertebe arındırılmış bir resmi ilişki düzeni kurmak, diyalogun verimini artırmak, özellikle birbirini daha iyi dinlemeyi öğrenmek gerekiyor. Soğuk Savaş sonrasında dünyada hâlâ taşlar yerine oturmazken, ABD böbrek taşlarını düşürmenin sancılarını çekiyor. Türkiye ise dünyada kendine yeni bir yer arıyor. Karşılıklı sabır ve olgunluk lazım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumayı sağ salim atlattık, sıra salıda

Ali H. Aslan 2010.12.20

Kasımda ara seçim yenilgisine uğrayan Demokratlar, ocakta göreve başlayacak 112. Kongre'de yönetimi Cumhuriyetçilere devredecek. Yani Nancy Pelosi ve ekibi son şanslarını zorluyor. Cumhuriyetçiler çoğunluk olduğunda Kongre'den Ermeni tasarısı geçirmenin genelde daha zor olduğunu bilen Ermeni gruplar ise bastırıyor.

ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin Kongre'nin tatile girmesine ramak kala Ermeni tasarısını genel kurulda oylamaya sunacağı yönündeki güçlü işaretler cuma günü Ankara ve Washington'u alarma geçirdi. Elçilik, tasarının cumartesi gündeme getirilebileceği yönünde duyumlar almıştı. Bazı Ermeni gruplar ise bunun cuma günü de mümkün olabileceğini ilan etmişti. Dolayısıyla Washington'da oldukça stresli, sıra dışı bir cuma geçirdik.

111. dönem çalışmalarına son vermeden önce uzatmaları oynayan Kongre, cumartesi günü çalışmalara devam etmektense, salı sabahı (galip ihtimalle sadece bir günlüğüne) tekrar toplanmaya karar verdi. Dolayısıyla tasarı stresi salıya kalmış oldu. Eğer bu hafta da gündeme getirilmeden Kongre tatile girerse, tasarı kadükleşecek. Kongre'deki bir kaynağım, tasarıyla ilgili istişarelerin Demokratik Partili lider kadrosunca en üst düzeyden yürütüldüğünü söyledi ve ekledi: "Dış politikaya yansımalarına ilişkin değerlendirmelerden dolayı mı, yoksa evet diyecek yeterli sayıyı bulmadıklarından mı henüz gündeme getirmediler, bilmiyorum."

Meclis Başkanı Pelosi ile Demokrat Çoğunluk Grubu lideri Steny Hoyer'in Ermeni tasarısı konusundaki hahişkâr tutumu biliniyor. Kasımda ara seçim yenilgisine uğrayan Demokratlar ocakta göreve başlayacak 112. Kongre'de yönetimi Cumhuriyetçilere devredecek. Yani Pelosi ve ekibi son şanslarını zorluyor. Cumhuriyetçiler çoğunluk olduğunda Kongre'den Ermeni tasarısı geçirmenin genelde daha zor olduğunu bilen Ermeni gruplar ise, bastırıyor.

Eskiden Ermeni tasarısı genel kurul gündemine gelirse açık ara kabul edileceğine kesin gözüyle bakılırdı. Fakat son dönemlerde, Kongre'deki Türk tesiri arttı. Bunda Türkiye'nin ve Amerika'daki Türk toplumunun güçlenmesi etkili oldu. Öyle ki, geçen martta Temsilciler Meclisi Dışışleri Komitesi Başkanı Howard Berman Ermeni tasarısını geçirmek isterken, Kongre koridorlarında fellik fellik adam aramak zorunda kaldı. Teksas milletvekili Sheila Jackson Lee'yi son anda ayaküstü çekimser kalmaya ikna edemeselerdi, oylama 23-23 berabere bile sonuçlanabilirdi. Tasarının komiteden sadece bir oy farkla geçmesi, Ermeni lobisinin ve Kongre'deki destekçilerinin gözünü korkuttu. Dolayısıyla Demokrat liderlerin genel kurulda yeterli evet sayısını bulamamaktan endişe ediyor olma ihtimalini hiç yabana atmıyorum.

Diğer yandan, Türk tarafı rehavete kapılmaksızın, işi oldukça sıkı tutuyor. Devlet cenahında meseleye en üst düzeyde önem veriliyor. Nitekim cuma günü Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu hemen Amerikalı meslektaşları Hillary Clinton'u aradı. Obama yönetiminin tasarıya karşı çıkmasını, Kongre'deki liderlik kadrosuna gerekli telkinleri yapmasını rica etti. Dışışleri Sözcüsü PJ Crowley, bir soru üzerine tasarıya 'şiddetle karşı' olduklarını söyledi. Türk diplomat kaynaklarım, Amerikalı muhataplarının kendilerine Clinton'ın meseleyle bizzat ilgilendiğini söylediğini aktardılar. Washington Büyükelçisi Namık Tan ve ekibi, Beyaz Saray ve Pentagon nezdinde de girişimler yaptı. Lobicilik şirketi devreye sokuldu. Türk sivil toplum grupları da Kongre'yle temasa teşvik edildi.

Ankara ve Washington'un ortak kaygısı, tasarının geçmesi halinde Türkiye kamuoyunda oluşacak alabildiğine menfi havanın Türk-Amerikan ilişkilerine ve Türk-Ermeni normalleşme sürecine büyük zarar verme ihtimali. Gerçekten de, Türkiye'de hiçbir siyasi iktidar, Amerikan Kongresi'nin Ermeni soykırımını tanıma yönündeki iradesini cevapsız bırakamaz.

Hillary Clinton'un liderliğinde ABD Dışışleri Bakanlığı'nca ilki hazırlanan "Dört Yıllık Diplomasi ve Kalkınma Değerlendirmesi"nde (QDRR) ikrar edildiği üzere, Türkiye dünyadaki 'yükselen güçler'den. Yumuşak (sivil) güce vurgu yapılan söz konusu raporda, '21. yüzyılın bölgesel ve global etki merkezleri' arasında zikredilen Türkiye gibi ülkelerle 'stratejik diyalogun' derinleştirileceği anlatılıyor. Yani Amerikan devleti, Ermeni tezlerine sempatik olsa da, bu mesele için ulusal çıkarlarını tehlikeye atmayı görünür gelecekte göze alamaz. Eminim Kongre'deki liderlerin çoğu da bunun farkında. Zannedirim amaçları, seçmen ve sponsorlarına 'Biz son ana kadar elimizden geleni yapmaya çalıştık' diyebilmek.

Başlangıç noktasını Osmanlı'ya karşı Ermeni isyanlarının başladığı 19. yüzyılın sonlarından alırsak, Türk-Ermeni cedelleşmesi yakın tarihin en uzun süreli ve en geniş coğrafyaya yayılmış iç-savaşlarından olsa gerek. Yoğun Ermeni nüfusu ve nüfuzu nedeniyle, Amerika bu savaşın modern dönemdeki en aktif cephelerinden. Ermeni tarafı son olarak önceki hafta Kaliforniya'da yargı cephesinde yeni bir mevzi kazandı. 9. Bölge Federal Temyiz Mahkemesi, eyalet kanunlarında 'Ermeni soykırımı'na değinilmesinin Amerikan anayasasına aykırı olmadığına hükmetti.

Şiddete bulaşmamak kaydıyla, tarafların hukuki ve siyasi arenada varlık göstermeye, fikir ve ifade özgürlüklerini kullanmaya tabii ki hakları var. Ancak karşılıklı saygıya dayalı uzun soluklu bir diyalog ve eğitim süreci olmaksızın ihtilafın çözülmesi zor. Husumet duygularının erimesi ve nihayetinde her iki milletin de sağlıklı özeleştiriler yapabilmesi, büyük ölçüde buna bağlı. O nedenle, ilgili devletlerin toplumsal ve kültürel angajmanı cesaretlendirecek tedbirleri yoğunlaştırması gerekiyor. Ne var ki, 'soykırım' meselesinin siyasileştirilmesi, yapıcı güçlerin verimli şekilde devreye girmesini de engelliyor. Tartışma, çoğu kez her iki taraftaki hırçın azınlığın tekelinde kalıyor. Hasılı, Ermeni meselesinden dolayı biz Amerika'da ve topyekun dünyada daha uzun süre stres yaşayacağına benzeriz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Bir Ermeni tasarısı krizinin anatomisi

Ali H. Aslan 2010.12.27

ABD Kongresi'nde şiddetli bir Ermeni tasarısı dalgası daha yaşandı. Neyse ki Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin tasarısı oylamaya sunmak için yaptığı son dakika girişimleri sonuç vermeksizin, Kongre kapandı.

Peki Pelosi neden emeline ulaşamadı? Türkiye, krizi iyi yönetebildi mi? Obama yönetimi bu sonuca tatmin edici ölçüde katkıda bulundu mu? Türk-Amerikan toplumu organize olabildi mi? Ve 'Ermeni sorunu'nun nihai çözümü için neler yapılabilir? Dilerseniz bu temel sorulara cevap aramaya çalışalım.

Süreçte en büyük kayba uğrayan, şüphesiz Madam Pelosi ve Demokratik Partili çoğunluk grubu liderleri oldu. Ermeniler, yoğun oldukları Kaliforniya eyaletinden olan Pelosi'ye ve arkadaşlarına bel bağlıyorlardı. Demokratlar, artık sona eren dört yıllık Meclis hakimiyetleri zarfında sözlerini tutamamış oldular. Son dakika hamleleri ise Ermeni lobisinin özellikle Taşnak kanadınca samimi bulunmadı. Böylece Ermenilerin bazı etkili kesimlerinin hışmını üzerlerine çekmiş oldular. Yani eğer maksatları gerçekten bu tasarısı geçirmek idiyse de, sadece Ermeni destekçilerine hoş görünmek için atraksiyon yapıyorlardıysa da, elleri boş kaldı.

Pelosi'nin Kongre üyelerini telefonla arayarak evet oyu için sondajlar yaptığını biliyoruz. Acaba zaten baştan beri sadece iş yapıyor görünmeye çalıştığı için mi, yoksa gerçekten yeterli desteği bulamadığından mı tasarısı oylamaya sunmadı, bilmek zor. Cumhuriyetçiler neredeyse blok halinde muhalefet ediyor, Demokratlar arasında da Türkiye'yi önemseyen küçük bir grup milletvekili bulunuyordu. Son günlerinde birikmiş kanunları geçirme telaşı içindeki Kongre'de Pelosi'nin karambolden gol atma girişimleri pekala gümbürtüye de gidebilirdi. Ancak tüm bunlara rağmen, konuştuğum siyasi gözlemcilerin çoğu, tasarısı -son çalışma günü çarşamba hariç- oylamaya sunulsa, kabul edilme ihtimalini daha yüksek görüyordu. (Salı gününden evine giden milletvekillerinin çoğu Demokrat'tı.)

Bu riskli tablo, Washington Büyükelçiliği'nin önceki cumadan itibaren alarma geçirdiği Ankara'da oldukça ciddiye alındı. Başta Cumhurbaşkanı Gül, Başbakan Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Davutoğlu olmak üzere devlet erkânı, ABD'deki resmi muhataplarına çeşitli şekil ve düzlemlerde uyarılarını yaptı. Washington Büyükelçisi Namık Tan ve ekibi, resmi lobicilik şirketinin de katkılarıyla önceden hazırlamış oldukları eylem planını başarılı şekilde devreye soktu. Hem yürütme hem yasama kanadına sıkı markaj uygulandı.

Peki Ankara'dan ve Washington Büyükelçiliği'nden Obama yönetimine devreye girmeleri yönünde yapılan ısrarlı telkinler neticeye ne ölçüde tesir etti? Oradaki resim net değil. Amerikalı yetkililer, geçen hafta başında Türk muhataplarına 'Biz perde arkasında gerekli girişimleri yapıyoruz, bu tasarısının gelmeyeceği yönünde teminatlar aldık' türünde mesajlar vermişlerdi. Beyaz Saray kendinden emin olabilirdi, ama bizim cenahı fazla rahatlatamamışlardı. Çünkü yeterince şeffaf değillerdi. Türkler aramadıkça aramıyor, -eğer varsa- yaptıkları faaliyetlere ilişkin fazla bilgi vermiyorlardı. Bazen telefonlara dahi çıkmıyorlardı.

ABD'nin dümeninde, 'Ermeni soykırımı'nı tanımayı vaat etmiş, entelektüel tutarlılığına önem veren bir başkan var. Bu iç siyasi şartlarda Obama yönetiminin tasarısı konusunda kendini çok açıktan ortaya atmaması, sadece bazı sözcülerini konuşturması, belki biraz anlayışla karşılanabilir. Ancak Amerikalıların, kamuoyu şöyle dursun, resmi Türk muhataplarına bile güven vermeye fazla gayret sarf etmemesi kaydadeğer bir eksiklik. Washington, bu kafayla bence Türkiye'deki imaj problemlerini biraz zor çözer. Amerikan yönetiminin tutumu, Ermenilerin 1915 olaylarını anma günü 24 Nisan arefesinde yine 'Obama soykırım diyecek mi?' stresi yaşanacağını da işareti.

Türk-Amerikan sivil toplumunun performansına gelince; önde gelen çatı kuruluşları, aralarındaki ideolojik farklılıklara ve rekabete rağmen, tasarıya karşı hep birlikte mücadele ettiler. 180 dolayında üye kurumuyla ABD'deki en büyük Türk konfederasyonu olan Türki Amerikan Birliği (TAA), Amerikan Kongresi'nde ve toplumunda Ermeniler dahil tüm unsurlarla kurmaya çalıştıkları diyalog köprülerine de zarar vermemeye özen gösteren, yapıcı ve dengeli üslubuyla dikkat çekti. Türk Amerikan Dernekleri Asamblesi (ATAA) ve Türk Amerikan Dernekleri Federasyonu (TADF), her zamanki heyecanlı tarzlarıyla, Türk Amerikan Koalisyonu (TCA) da teknik taktik kılavuzluğuyla toplumun mobilizasyonuna önemli katkılarda bulundu. Dileğimiz, Ermeni meselesi vesilesiyle gösterilen uyumun pekiştirilerek toplumun yardıma ihtiyaç duyduğu başka alanlarda da hayata geçirilmesi.

Kürt sorunu gibi uzun süre inkar edildi ama, Türkiye'nin başını çok ağrıtan bir Ermeni sorunu da olduğu ortada. Üstelik daha transnasyonel mahiyette. Her iki taraftaki militarist üslup, bu ihtilafı bir asrı aşkın süredir çözemedi. Bizim hedefimiz, Anadolu'da bin yıl dostça birlikte yaşamış, birbirine çok benzeyen iki millet arasında büyük oranda dış güçlerce ekilmiş fitne tohumlarını izale etmek olmalı. Amerikan Kongresi'nde her yasama döneminde zombi gibi hortlatılan bir 'soykırım' tasarısını daha şimdilik atlatmış olabiliriz. Ama Türkiye başka birçok zeminde kayıplara uğramaya devam ediyor. Nihai çözümün anahtarı, toplumsal diyalog, karşılıklı empati ve diplomasıdır. Öncelikle Ermenistan ve oradaki Ermenilerle ilişkilerin normalleştirilmesi, diasporanın da en azından makul kesimleriyle angajmandır. Devlet ve sivil toplumda da böyle düşünenlerin giderek arttığını görüyorum, geleceğe ümitle bakıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Washington] Obama'nın yeni versiyonu piyasada

Ali H. Aslan 2011.01.10

ABD Başkanı Barack Obama'nın son iki aydır yaptığı icraatlar ve tayin tercihleri, dört yıllık başkanlık süresinin ikinci yarısı için farklı bir yol haritası belirlediğini gösteriyor.

Yeni yol haritasının miladı, kasımdaki ara seçimlerdi. Halkın çoğunluğunun ülkenin gidişatından memnun olmaması, Obama'nın partisi Demokratların Temsilciler Meclisi'nde yönetimi kaybetmesine ve Cumhuriyetçilerin Senato'da arayı oldukça kapatmasına yol açmıştı. 2012 Kasım'ında ikinci kez seçilmek üzere tekrar halktan oy isteyecek olan Obama, çetrefil sorunlarla boğuşan ülkede 'çözüm üretebilen güçlü lider' imajını vermeden başarıya ulaşamayacağını farkındaydı. Bunun için de muhalefetçe körüklenen 'sosyalist' solcu imajını silip, fiilen merkeze kayması ya da o en azından o görüntüyü vermesi şarttı. O da tam bunu yaptı.

Ülke siyasetindeki aşırı kampaşma, çözüm için gereken karşılıklı tavizlerin verilmesini zorlaştırıyor. Ama Obama, pazarlık, uzlaşma ve satranç kabiliyetlerini konuşturarak, Demokrat kontrolündeki Kongre kapanmadan art arda önemli kanunlar çıkarttırmayı başardı. Ve büyük puan kazandı.

Cumhuriyetçilerle ilk uzlaşma, vergi kanununda hayata geçti. Obama, seçilirken Bush döneminde zenginlere yapılan vergi indiriminin süresini uzatmayacağını vaat etmişti. Vaadini askıya alma karşılığında, geniş kesimleri rahatlatan ve işsizlik sigortası avantajları sağlayan 858 milyar dolarlık vergi indirimini Cumhuriyetçilerin engeliyle karşılaşmadan Kongre'den geçirdi. Böylece ekonomiyi canlandırma paketlerine de devam etmiş oldu. Bu pragmatik hamle, sadece solun uç kesimlerini üzerken, Demokrat, Cumhuriyetçi ve bağımsız seçmenlerin büyük kısmını memnun etti. ABD Başkanı, solcu kitlelerin gönlünü de, homoseksüellerin orduda açıktan hizmet etmesini engelleyen kanunu iptal ettirerek biraz alacaktı. Rusya'yla imzaladığı Nükleer Silahların İndirimi Anlaşması'nı (START) Senato'daki Cumhuriyetçilerin birçoğunu ikna ederek üçte iki çoğunlukla geçirmesi de

kaydadeğer bir başarıydı. Obama'nın uzlaşmacı ve akılcı stratejisinin de tesiriyle, 111. dönem Kongre, iki yıllık görev süresini ABD tarihinin en verimli yasama sezonlardan birini yaşamış olarak tamamladı.

Obama, yeni dönemde daha 'ortacı' (centrist) bir çizgi izleyeceği yönündeki en güçlü işaretlerden birini ise geçen hafta verdi. Rahm Emanuel'den boşalan son derece etkili Beyaz Saray Genel Sekreterliği pozisyonuna, ortacı çizgisiyle ve Kongre'yi ikna kabiliyetiyle bilinen eski Ticaret Bakanı William Daley'i tayin etti. Daley'nin Wall Street'le yakın bağlarının ise, Obama'nın büyük sermaye grupları ile arasındaki soğukluğu gidermeye yardımcı olacağı değerlendirilmeleri yapılıyor. Yakın danışmanı Daniel Axelrod'dan sonra Basın Sözcüsü Robert Gibbs'i de 2012 kampanyası hazırlıklarına nezaret etmeleri maksadıyla Beyaz Saray'dan azat eden Obama'nın seçim çalışmalarına şimdiden başladığı söylenebilir.

Cumartesi günü Arizona'nın Tucson şehrinde ABD Temsilciler Meclisi üyesi Bayan Gabrielle Gifford ve etrafındaki vatandaşlara anarşist ruhlu bir genç tarafından yapılan kanlı saldırı, altı kişinin ölümüne ve Kongre üyesinin ağır yaralanmasına sebebiyet verdi. Amerikalılar şapkalarını önlerine koyarak 'Nereye gidiyoruz?' sorusunu soruyor. Hem sağdan hem soldan 'artık birbirimizi hedef gösteren davranışlarda bulunmaktan kaçınalım' çağrıları yükseliyor. Elim hadise, Obama'nın uzlaşmacı ve ortacı yeni güzergâhını kolaylaştırıcılık potansiyeli de taşıyor. Kongre 5 Ocak'ta açılır açılmaz Obama'nın tarihî sağlık reformunu iptal edecek bir tasarımı Temsilciler Meclisi'nden geçirme yönünde irade beyan eden Cumhuriyetçiler zor durumda. Saldırı kurbanı Gifford'un sağlık reformuna desteğinden dolayı milliyetçi-muhazakâr Çay Partisi hareketi ve muhtemel başkan adayı Sarah Palin tarafından hedef gösterilmiş olması, Cumhuriyetçilerin harekete geçmesini siyaseten müşkülleştirecektir. Nitekim Nancy Pelosi'nden Meclis Başkanlığı görevini devralan Cumhuriyetçi John Boehner, ülkede oluşan matem havası sonucu, meclis görüşmelerine bir hafta ara verildiğini açıkladı.

Siyasi yelpazenin farklı taraflarından bir kısım siyasetçiler, basın mensupları ve kanaat önderleri, ekonomik durgunluğun da önemli ölçüde körüklediği ideolojik gerilim ortamında, halkı hoşgörüsüzlüğe, ayrımcılığa, nefrete, hatta yer yer şiddete teşvik eden sorumsuz davranışlarda bulunuyor. Arizona katliamını soruşturan Tuscon şehri şerifi Clarence Dupnik de, cumartesi günü ulusal televizyonlardaki canlı basın toplantısında bu gerçeğe parmak bastı. Ve bazı radyo ve televizyon programcılarını kastederek 'Yaptığınız ifade hürriyeti olabilir, ancak bazı (olumsuz) sonuçları beraberinde getirmediği de söylenemez.' şeklinde konuştu. Dupnik, 'Kamu görevi yapanlara tehditler artmaya devam ederse, pek yakında kendilerini kamu hizmetine adanmak isteyen makul, dürüst insanlar bulabilmekte zorlanacağız.' diye de ekledi.

Kamu hizmetinin en tepe makamında yer alan Başkan Obama'nın önümüzdeki iki yıl ülke atmosferindeki elektriği düşürme stratejisi benimseyeceği yönündeki güçlü işaretler sevindirici. Eğer bu makul çizgiden sapmazsa, Amerika'yı 2016'ya kadar yönetme şansı da artacaktır. Umarım 2012'de Cumhuriyetçiler Obama'nın karşısına onunla makuliyette yarışacak bir lider çıkarabilir. Ve böylelikle her halükârda makul ürün verecek bir başkanlık seçiminden de hem ABD hem dünya kazançlı çıkar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halk isyanını bastırma zanaatı

Ali H. Aslan 2011.01.17

ABD Başkanı Barack Obama, siyasi yelpazenin ortasına doğru pragmatik ve gerçekçi yönelişini çarşamba gecesi Tucson'daki konuşmasıyla taçlandırdı.

Çok değil birkaç ay öncesinde işi bitmiş gibi görünen Obama, birçok gözlemciye göre başkanlık süresi zarfındaki en iyi konuşmasını yaparak puan grafiğini yükseltmeye devam etti.

Tucson'da Demokrat milletvekili Gabrielle Giffords'a yapılan saldırının sorumluluğunu kısmen Cumhuriyetçi muhalefetin sert söylemine bağlayan bir kısım liberal partidaşlarının aksine; Obama uzlaştırıcı, alttan alan, dengeli bir üslup benimsedi. Amerikalıları karşıt görüştekileri eleştirirken 'yaralayıcı' değil, 'tedavi edici' bir üslupla konuşmaya davet etti. Ve yapıcı tavrıyla en azılı milliyetçi-muhafazakâr muhaliflerinden dahi övgü aldı. Öyle ki, Obama yönetiminin belalı Fox News televizyonunun önde gelen programcılarından Glenn Beck bile 'Birleşik Amerika'nın başkanı olduğunuz için teşekkür ederim Sayın Başkan' diyordu. Ancak ülkedeki bu birleşiklik havasının kalıcı olmayacağını şimdiden söyleyebiliriz.

Ulusal felaketler her ülkede genelde birleştirici etki yapar. Hele liderler sorumlu davranırsa, birleştiricilik katsayısı da yükselir. Ancak felaketlerin psikolojik tesiri geçince, çoğumuz birbirimizi yemeye kaldığımız yerden devam ederiz. Zira tefrika, tedavisi çok zor bir hastalıktır. Nitekim New York Times yazarı Paul Krugman, son yazısında 'Gerçek şu ki, biz derin şekilde tefrikaya düşmüş (bölünmüş) bir milletiz ve muhtemelen uzun zaman öyle kalacağız.' tespiti yapıyor. 'Tamam, birbirimizi daha dikkatlice dinleyelim, ama korkarım bunu yaptıkça birbirimizden ne kadar ayrı düştüğümüzü keşfedeceğiz.' diye ekliyor.

Peki bu tefrikanın temel sebebi nedir? Ekonomide Nobel ödüllü Krugman, Amerikan siyasetindeki gerginliğin temelinde, devletin gelir idaresindeki rolüne ilişkin iki ayrı görüşün çatışmasının yattığını savunuyor. Bunlar arasında bir orta yolun ise bulunmadığı tezini işliyor. Krugman'a göre, taraflardan biri, serbest teşebbüse dayalı ekonomiye sahip, ancak toplumun kazananlarının sosyal güvenlik ağına katkıda bulunacak şekilde vergilendirildiği 'modern refah devleti'nin, vahşi kapitalizmden 'ahlaken üstün' olduğuna inanıyor. Diğer taraf ise, insanların kazandıklarını kendine saklamaya hakkı olduğu ve başkalarına -ne kadar muhtaç olurlarsa olsunlar- maddi destekte bulunmak için vergiye tabi tutulmanın 'hırsızlık' olduğu görüşünde. Birinci grup, liberal Demokrat sol çizgiyi, ikincisi ise muhafazakâr Cumhuriyetçi sağ çizgiyi temsil ediyor.

Krugman'ın tasnifi, kuşa çevrilmiş haliyle bile ABD'yi sosyal adaletçi refah devleti çizgisine biraz yaklaştıran sağlık reformuna muhafazakâr muhaliflerinin kazan kaldırmasını ve siyasi isyan hareketi Çay Partisi'nin doğmasını iyi izah ediyor. Çay Partisi'nin gözdesi eski Alaska Valisi Sarah Palin'in, sağlık reformuna evet oyu veren ve aralarında Arizonalı milletvekili Giffords'un da bulunduğu bir grup Kongre üyesinin kellesini Facebook sitesine koyduğu haritada neden namlunun ucuna koyduğunu da daha iyi anlıyoruz. Ve Palin, tüm gaflarına rağmen, halkın vergi artırımını, yani paylaşmayı sevmeyen varlıklı kesimlerinin hissiyatına oynayarak, başkan adaylığı için şansını canlı tutabiliyor. Fakirlerin önemli bir kısmının siyah, Hispanik ve taze göçmen olması ise söz konusu kesimlerin ırkçılığı ve ayrımcılığı içselleştirmesine sebebiyet veriyor.

obama'nın iki alternatifi var

Gelirini kendi halkıyla bile paylaşmaktan imtina edenlerin, küresel refah düzeni gibi bir derdi olması beklenebilir mi? Dış siyasete, fakir ülkeleri ve ulusları küçük gören, kolayca 'öteki'leştiren, başkalarına kendi politikalarını dayatmada beis görmeyen, maço bir milliyetçilikle bakmazlar mı? Global ısınmayı inkâr ederek ABD'nin sorumluluk almasını istemeyenlerin çoğunlukla bu anlayışın mensupları arasından çıkıyor olması tesadüf değil. Yeni muhafazakâr 'neocon'ların, zayıf ülkelere de az da olsa söz hakkı tanıyan Birleşmiş Milletler örgütünü lağvetmek için her şeyi yapması bana aynı anlayışın bir tezahürü gibi geliyor.

Obama'nın iki alternatifi var. Ya toplumda yabana atılamayacak kadar geniş tabana sahip kesimlerin gözüne parmağını soka soka, nispeten sosyal adaletçi ulusal ve uluslararası politikalar izleyecek. Ya da kendisini adeta şeytanlaştıran, hakaret amacıyla Müslüman ve sosyalist diyen bu kitlelerin bile güvenini bir şekilde kazanmaya çalışarak, siyasi zeminini muhkemleştirmeye çalışacak. Devlet idaresinde altın kural, özellikle ekonomik

göstergelerin iyi olmadığı bir ülkede, açılan hiçbir isyan bayrağını küçümsememektir. Hele ABD gibi tarihsel halk isyanı geleneği olan bir ülkede... Sonuçta, Kongre seçimlerindeki ağır yenilgiden sonra tehlikeyi gören Obama, başkanlığının ikinci yarısında, çaresiz kalarak ikinci alternatifi, yani orta yolculuğu seçti.

Solun ucundaki liberal destekçileri, Obama'nın orta yolcu merkez sol siyasetini beğenmiyor. 'Değişim' vaadiyle geldiği halde, daha devrimci bir tavır takınmadığı için hayal kırıklığı yaşıyor. Oysa sosyo-ekonomik dengeleri hesap etmeden yapılacak iddialı değişimler idari riskleri de beraberinde getirir. O nedenle, son iki senede çektiklerinden dolayı saçları beyazlayan Obama, kan kustuğu halde kızılçık şerbeti içtim demeye başladı. Toptancı değil, kısmî dönüştürme stratejisi izliyor. Onlarca yıldır hep kazanmaya alışmış, beklentileri yüksek ABD'nin iç ve dış politikalarını revize ederek artan global rekabete adapte olması, bu stratejinin başarısına bağlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın en büyük dış politika testi

Ali H. Aslan 2011.01.31

"Batılı ülkelerin altmış yıl, Ortadoğu'da özgürlük eksikliğini mazur görmesi ve çanak tutması bizi emniyette kılma adına hiçbir fayda sağlamadı. Çünkü uzun vadede istikrar, özgürlük harcanarak satın alınamaz. Ortadoğu, özgürlüğün dallanıp budaklanmadığı bir yer olarak kaldığı sürece yerinde sayma, kızgınlık ve ihraca hazır şiddet mekanı olmaya devam edecektir. Ve ülkemize ve dostlarımıza felaket gibi zarar getirebilecek silahların yayılması göz önünde bulundurulduğunda, statükoyu kabullenmek sorumsuzluk olur."

Bu tarihî özeleştir, Irak işgalinin ardından 6 Kasım 2003'te dönemin ABD Başkanı George W. Bush tarafından yapılmıştı. Bush yönetiminin 'Ortadoğu'da Özgürlüğü İlerletme Stratejisi' ve 'Büyük Ortadoğu Projesi' gibi isimlerle andığı politikanın temelinde anti-demokratik statükoya meydan okunması yatıyordu.

Başkan Bush, bölgedeki katı rejimleri dönüştürme vaadini içeren yeni Ortadoğu stratejisini sekiz senelik iktidarının son birkaç yılına kadar sürdürdü. O dönemde Washington'un Mısır'daki baskıcı Mübarek rejimiyle arası bozuldu. Hatta muhalif lider Eymen Nur'un tutuklanmasının ardından Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice Mısır'a planlanan bir ziyareti iptal etmiş, 1,5 milyar dolar dolayındaki yıllık yardımın 200 milyonluk kısmını askıya almıştı. Ancak Hamas'ın 2006'da Filistin seçimlerini kazanması, Washington'un Ortadoğu'da geleneksel statükoculuğuna dönmesine yol açtı. Sandıktan 'İslamcılar'ın ve 'şiddet yanlılarının' çıkacağı tezleri baskın çıkmıştı.

abd, mısır'da ikircikli bir tavır sergiliyor

Başkan Barack Obama, Bush'tan devraldığı statükocu politikayı devam ettirdi. Böylelikle bölgedeki Batı ve Amerikan yanlısı baskıcı rejimler, rahat bir nefes aldı. Obama'nın Kahire ve Ankara konuşmalarındaki gibi hiçbir rejimi doğrudan hedef göstermeksizin vazettiği genel demokrasi ve özgürlük kriterleri, Washington'un ikili ilişkiler gündeminin en alt sıralarına itildi. Bu yöndeki açıktan mesajların azalması şöyle dursun, kapalı kapılar ardında bile baskıcı rejimlere yeterince caydırıcı şeyler söylenmedi. Arap-İsrail barış sürecinde genelde ABD'nin hoşuna giden bir rol oynayan Mübarek rejimi, Washington'dan karşılığında yılda 1,5 milyar dolar yardım ve uluslararası meşruiyet almaya devam etti. Kahire'nin 'Bizi desteklemezseniz, İslamcılar ve El Kaide güçlenir,

İsrail'in de altı oyulur' savı Washington ulusal güvenlik camiasında günü kurtarmak isteyen çoklarına cazip geliyordu.

Tunus'la başlayıp Mısır ve Yemen'e sıçrayan rejim karşıtı özgürlükçü protestolar, Obama yönetimini oldukça zor duruma düşürdü. Her şeyden evvel, böylesine büyük bir reaksiyon beklemiyorlardı. İlk zamanlarda ne diyeceklerini, nasıl davranacaklarını tam bilemediler. Tam Tunus'ta vaziyet biraz kurtarılmaya başlanmıştı ki, Mısır vakası patlak verdi. Başlangıçta ABD'nin Mısır rejimini koruma kollama refleksi, özgürlüğü teşvik boyutunun önüne geçti. Başkan Yardımcısı Joe Biden, Mübarek'in 'diktatör' olmadığını söylerken, Dışişleri Bakanı Hillary Clinton rejimin 'istikrarına' vurgu yaparak sadık müttefikine göz kırpyordu. Halkın geçici bir öfkeyle hareket etmediği ve isyanın geniş kesimlere yayılmaya başladığı görülünce, Washington yavaş yavaş çark etmeye başladı. Mübarek rejimine açıktan eleştiri ve reform yönünde baskının dozajı biraz arttı. Ancak Obama, cuma günü yaptığı konuşmada seçim çağrısında bulunmayarak, Kahire'ye manevra alanı bırakmayı yine ihmal etmedi.

Obama yönetiminin Mısır krizinde gösterdiği ikircikli tavır, demokratik prensiplere dayalı tutarlı bir siyasetten ziyade, rüzgârın esiş yönüne göre hareket ettiklerini gösteriyor. Mübarek'e fazla destek verirlerse, ama neticede rejim kaybederse, Ortadoğu halklarını büsbütün karşılarına almaktan korkuyorlar. Ayaklanmayı fazla desteklerlerse, Mübarek rejiminin galip gelmesi durumunda Kahire'yle çalışmanın çok zorlaşacağından endişeliler. Bu tür karmaşık duygulardan dolayı, kesin ve keskin bir tercih yapamıyorlar. Düşünce kuruluşu AEI'den Michael Rubin'in Associated Press'e söylediği gibi: "Hora geçeceği zaman, rejimin ya da protestocuların yanında yer almıyoruz. Böyle çok temkinli ve şüpheli davranınca da, neticede hiçbir tarafta kalpleri ve zihinleri kazanamıyoruz."

obama yönetimi zor bir karar aşamasında

Irak savaşı sürecinde neo-conlara kızmış olabiliriz. Ancak Ortadoğu'da son yaşananlarla ilişkin en doğru tespitlerin bir kısmı onlardan südur ediyor. Mesela AEI'den Danielle Pletka, Washington Post'a verdiği beyanatta, "Kimileri özgürlükçü gündemin İslamcılara kapı açtığını söylüyor, ancak gerçek şu ki, laik diktatörlere desteğimizin İslamcılara yaptığı katkı, demokrasi teşvikinin asla yapmadığı oranda olmuştur." diyor.

Obama yönetimi, neo-con çevrelere şüphesiz Bush yönetimi gibi kulak vermiyor. İsrail'e yakın bazı güçlü çevrelerin ise 'Aman Mısır rejimi değişmesin, Mübarek gitse bile yerine mutlaka İsrail'le iyi çalışabilecek biri gelsin' telkininde bulunduğundan emin olabilirsiniz. New York Times ve Washington Post gibi etkili gazetelerin başyazılarında Obama yönetimine Mübarek rejiminin elini artık bırakması çağrılarında bulunması ise, özgürlükçü çevrelerin elini güçlendirdi.

ABD zor bir karar aşamasında. Bir yanda kendisine sadık baskıcı rejimlere vefa borcu ve reel politik kaygılar var; diğer yanda yapılan ezalardaki sorumluluk payından dolayı oralardaki halklara ve kendi vicdanına kefarete borcu. 'Ne şiş yansın ne kebab' yaklaşımı ise artık pek iş görmüyor. Obama'nın dış politikada şimdiye kadarki en büyük testi bu. Bakalım gelişmelerin yönünü istediği istikamete çevirebilecek mi? Ve nihai tercihini özgürlükçülükten yana mı koyacak, yoksa Ortadoğu'da statükoya göz kırpmaya devam mı edecek?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD, Ortadoğu reformunda samimi mi?

Mısır krizinde Amerikalı yetkililerin son bir haftada söylediklerini dikkatle takip ediyorum.

Mübarek'e açıktan 'istifa et' demediler ama özellikle Başkan Obama, dost ve müttefik Mısır yönetimine sert çıkışlar yaptı. Böyle şeyler, eskiden tahayyül bile edilemezdi. Ancak sahadaki son duruma bakınca, ABD'nin kapalı kapılar ardında Kahire'ye gerçekte ne ölçüde baskı yaptığından şüphe duyuyorum. Onca gürültü patırtının ardından, Amerikalılar fiiliyatta otokrat Mısır rejiminin bel kemiği orduyla el ele, büyük ihtimalle Mübarek'in seçime dek başta kalmasına göz yumarak, 'intizamlı geçiş' (orderly transition) sürecine fit olmuş görünüyor.

'İntizamlı' kelimesindeki askeri çağrışım manidar. İslam dünyasındaki Mısır dahil çoğu asker-egemen otoriter rejimlerin kalbine giden yolun ordudan geçtiğini bilen ABD, çok iyi ilişkiler geliştiriyor. Ve askeri kanalları üzerinden büyük siyasi tesir icra ediyor. (AB reformlarından önce Türkiye'de de benzer bir formül işlerlikteydi) Bu nedenle ABD'nin Ortadoğu politikasının şekillenmesinde en etkili Washington içi kurumlarından biri Pentagon.

reform süreci ordunun insafına terk edilmemeli

Pentagon, Mısır krizinin yönetiminde de büyük rol oynadı. Askerin protestoculara sert tepkiler vererek ABD nezdinde de çok kıymetli ulusal itibarını yitirmemesi ve kaosun daha da derinleşmemesi gerekiyordu. Nitekim Dışişleri Bakanı Clinton, önceki gün Münih Güvenlik Konferansı'nda "Mısır'da fonksiyon icra eden ve etkili bazı kurumlar var ki, onlar korunmalı. Ordu saygın bir kurumdur." diyordu. Mısır ordusu ABD, İsrail ve Batı'ya sadakat testinden henüz geçmemiş muhalefete karşı bir denge unsuru olarak sağlam tutulmalıydı. Eğer evdeki hesaplar Tahrir Meydanı'na uyarsa, o misyon başarıya ulaşmış gözüküyor. Eski general Mübarek'in ve mevcut generallerin gözdesi Ömer Süleyman, Mısır'da demokrasiye 'intizamlı' geçiş sürecine nezaret edecek başkan yardımcısı olarak ABD başta olmak üzere topyekun Batı'dan icazet almış bulunuyor.

Reform sürecini temel olarak Mısır ordusunun insafına terk etmenin kuzuyu kurda emanetten farksız olduğunu düşünenler yok değil Washington'da. Ama kafası hâlâ Soğuk Savaş döneminde kalmış dış politika eliti içinde azınlıkta kalıyorlar. Onlardan biri, etkili düşünce kuruluşu CFR'dan (Council on Foreign Relations) Dr. Steven Cook. Blogundaki 'Türkiye Mısır için model mi? Yanlış analogilerden kaçın' başlıklı yazısında, Washington'da ümitlerin yine generallere bağlanmasından şekva ediyor. Kimilerinin 'Türkiye modeli' diye sattığı olayın, darbelerden sonra ordunun yönetimi sivillere devretmesi olduğunu hatırlatıyor. Ancak askerlerin bazı kozmetik şeyler dışında gerçek reforma karşı olduğunu, her seferinde sistemi kendi kontrollerinde tutacak anti-demokratik formüller geliştirdiğini anlatıyor. "Türkiye modelinden çıkan gerçek ders şudur: Türkiye ordu sayesinde değil, orduya rağmen demokratik hale geldi." diyor. (Yani Mısır'a illa Türkiye'den örnek aranıyorsa, asker-egemen rejimin AK Parti döneminde siviller tarafından demokratik hizaya getirilmesi nazara verilmeli)

Obama'nın Ortadoğu'daki gelişmelere ilişkin konuşmaları ve son olarak Bakan Clinton'ın Münih'te manifesto gibi reform çağrıları, ABD'nin uzun vadeli vizyonuna işaret ediyor. Bundan böyle hiçbir Amerikan yönetiminin otokrat dostlarını üzen reform konularını derin dondurucuda tutma lüksü yok. Ancak Amerikalıların sahadaki şartlar mümkün mertebe kendi lehlerine olgunlaşmadan ve mevcut rejimlere makul alternatifler hazırlanmadan, reform vizyonunun acilen uygulamaya geçirilmesine fazla istekli olmayacakları da anlaşılıyor.

'sandıktan öcüler çıkabilir' hissiyatı pompalanıyor

Bu bağlamda, Amerikalılar Ortadoğu'daki özgürlük tsunamisine hazırlıksız yakalandılar. Şimdiye kadar hep rejimler üzerinden nüfuz icra ettiklerinden dolayı, halkların ağırlığının arttığı mevcut ortamda gelişmeleri

yönlendirme kabiliyetleri de oldukça zayıflamış bulunuyor. Özellikle istihbarat kabiliyetleri büyük akamete uğradı. Nitekim şu anda Washington'da oklar Ortadoğu'da gelişmeleri öngöremeyen istihbarat teşkilatlarına doğrultulmuş durumda. Ama ben sadece istihbaratçıların değil, çoğu Amerikalı siyaset yapıcısının bakar-kör vaziyetinde olduğunu düşünüyorum. Benmerkezcilik, İsrail korumacılığı ve İslamofobi gibi faktörler bakış açılarını daraltıyor.

ABD'nin reform siyasetinin önündeki en büyük engellerden biri, İsrail lobisi, milliyetçi sağ ve İslam düşmanlarınca başta Fox News televizyonu olmak üzere çeşitli iletişim kanallarıyla kamuoyuna pompalanan 'sandıktan öcüler çıkabilir' hissiyatı. Mazlumlara sempatiyle bakan Amerikan kamuoyunu Müslümanlardan soğutmak ve dış politikayı etkilemek için sistemli bir propaganda yürütülüyor. Ülkedeki bir kısım yayınları izleyince, 'Müslüman Kardeşler' hareketinin Mısır'a İslami rejim getirmesinin, hatta çok yakında Avrupa'yı da içine alacak tarzda hilafetin yeniden ihdas edilmesinin an meselesi olduğu hissine kapılıyorsunuz. Şüphesiz dengeleyici yayıncılık yapanlar da var, ama nefret ve önyargılar doğası gereği çok hızlı yayılır. Neyse ki Beyaz Saray, Müslüman Kardeşler dahil hiçbir barışçıl muhalif grubun siyasi sistemin dışına itilmemesi gerektiği kanaatine vardı.

ABD'nin Ortadoğu'da reform ve demokrasi çağrılarına ilişkin gerçek samimiyeti, kapalı kapılar ardında otokratlara yapacakları baskının boyutlarıyla ölçülecek. Bazılarının ayaklanma korkusuyla kendiliğinden halkı rahatlatıcı hamleler yapması ABD'nin de işine geldi. Ama reelpolitik nedenlerle, ellerini aşırı zorlamayacaklardır. Zira birçok baskıcı Arap rejimi, İran'la ve terörle mücadelede, ABD'nin başta petrol olmak üzere ekonomik çıkarlarını ve askeri varlığını korumada ve İsrail'in güvenliğinde kilit roller oynuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir 'sert Amerika' yenilgisi olarak Mısır

Ali H. Aslan 2011.02.14

Mısır halkı cuma günü 30 yıldır ülkeyi demir yumrukla yöneten Hüsnü Mübarek'in eline tasdiknamesini verip gönderdi.

ABD'nin Mısır krizindeki tutumuna ise maalesef B-'den daha yüksek bir harf notu vermek sinmedi içime. Şaşkın, etkisiz, gelenekle yeni, vicdanla cüzdan arasında sıkışmış bir dış politika oyuncusu görünümü arz etti Washington. Yani siz, bu devrimi bile 'Made in USA' ilan edenlere kulak asmayın. Tarihçiler 11 Şubat 2011'i Amerikan hegemonyasının duraklama dönemindeki en önemli köşetaşlarından biri olarak kayda geçirecektir.

Eskiden bu coğrafyada ana oyun kurucu olan Washington, artık olayları yönlendirmek şöyle dursun, öngörü kabiliyetini dahi yitirmeye başladı. İrkicikli davranışları sonucu Mısır krizinde ne Ortadoğu'daki despot dostlarını memnun edebildi, ne de geleceği temsil eden özgürlükçü akımların tam olarak güvenini kazanabildi. ABD başkentinde Mısır'a ilişkin yenilgi psikolojisinin ötesinde, özgürlük hareketlerinin diğer dost otokrasilere kontrolsüz şekilde yayılması endişesi yaygın. Giderek yalnızlaşan travmatik İsrail'in zıvanadan çıkma ihtimali de akli başında Amerikalıları düşündürüyor. Obama yönetimi, Arap ve İsrailli dostlarını teskin edeyim derken akla karayı seçiyor. Teskin diplomasisi için telefonlarına sarılıp bölge liderlerini arıyorlar. Amerikan Genelkurmay Başkanı Amiral Mike Mullen, temelde bu maslahatla İsrail ve Ürdün'de şu sıralar.

Dikkatinizi istirham ederim; olaya topyekun 'Amerika'nın yenilgisi' olarak bakmıyorum. Kaybeden, daha çok ruhsuz realizmi, bencilliği, gelenekçiliği, sağlamcılığı, 'sert gücü' (hard power) ile temayüz eden 'sert Amerika'dır. Amerika'nın yumuşak yüzü ise Mısır devriminin kazananları arasında. Birçoğu İngilizce konuşan, uluslararası şirketlerde çalışan, dünyaya açık gençler; Amerika kaynaklı internetten, medyadan, özgürlükçü düşüncelerden ve diğer 'yumuşak güç' (soft power) unsurlarından da istifade ederek bir devrime öncülük etmişse, Amerika'nın o cenahına kredi vermemek haksızlık olur.

"Mısır'ın başına askerler geldi. Bu nasıl bir yumuşak güç galibiyetidir?" diyebilirsiniz. Doğru, vaziyet biraz kafa karıştırıcı. Ama henüz yolun başlarındayız. Başkan Obama'nın tabiriyle artık Mısırlıları 'tam demokrasiden az hiçbir şey' tatmin etmeyecek. Washington, Tel Aviv ve Riyad'da bir kısım eski kafalılar hoşlanmayabilir. Ama Tahrir Meydanı'nın altında, tüm antidemokratik hesapları bozma kabiliyeti taşıyan bir volkan kaynamaya devam ediyor. Bir daha patlamayacağını kimse garanti edemez. Washington, şu noktada muhtemel bir anti-demokratik kaosla uğraşmaktansa, demokrasiden mütevellit kaosu sineye çekecektir. Dolayısıyla, Mısır'da demokrasiye 'intizamlı geçiş' sürecini Obama'nın tabiriyle 'inandırıcı' şekilde idare yönünde Mısır ordusuna telkinler yapacaktır.

Amerikan yönetimleri şimdiye dek bazı müttefik Arap rejimlerine azar azar demokrasi tohumu ilkahına teşebbüsten geri durmuyordu. Çünkü bölgenin demokrasiyle hamile kalma ihtimali zaten çok yüksek görülmüyordu. (Bu bağlamda, ABD'nin statükocu çizgisinden sapan Irak'ta demokrasi macerası, neoconların operasyonuyla gerçekleşmiş bir iş kazasının ürünüdür.) Arapların özgürlük kısırlığından kurtulmaya başladığı yönündeki emareler, 'sert Amerika'yı plansız yeni doğumlardan korunmak için elinden geleni yapmaya sevk edecektir. 'Yumuşak Amerika' ise afrodizyak rolü oynayacaktır. Bu arada İsrail ve Suudi Arabistan'ın 'sert' unsurlarının piyasaya bol bol doğum kontrol ilacı sürmeye devam edeceğinden şüpheleniz olmasın...

Peki bu denklemde Obama'yı nereye oturtmalıyız? Ben onun daha çok 'yumuşak Amerika' fikriyle beslendiği, ama 'sert Amerika'dan da vazgeçemediği kanaatindeyim. O nedenle, karmaşık duygular içinde gidip geliyor. İktidar oldu, ama özellikle dış politikada hâlâ muktedir olamadı. ABD gibi devasa ve çok başlı bir siyasi sistemi kavrayıp rotasını tam istediğiniz istikamete çevirmek için iki sene hiç yeterli değil. Belki sekiz sene görev yapsa bile bunu başaramayacak. Çılgın gibi muhalefet eden Cumhuriyetçiler şöyle dursun, Obama'nın yakın çalışma arkadaşları arasında dahi 'sert Amerika' damarı daha baskın olanlar çoğunlukta. Mısır krizi sürecinde Amerikan devletinden dışarıya sudur eden birbiriyle çelişkili mesajlar, aralarındaki uyumsuzlıklardan kaynaklanıyor.

Beyaz Saray'dan Mübarek'e özel mesaj götüren emekli diplomat Frank Wisner, Obama'nın 2 Şubat günü Mısır rejimine yaptığı sert çıkışa kızmıştı. Ertesi gün Münih'teki güvenlik konferansında video bağlantısıyla boy gösteren Wisner, Mübarek'li bir Mısır'da demokrasiye geçişin daha sağlıklı olacağını iddia etti. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton da, Obama'nın 'geçiş süreci hemen başlamalı' vurgusuna rağmen, Kahire tarafından işin uzatılmasına kapı aralayıcı beyanlar yaptı. New York Times'a göre, ABD'nin açıktan rejim yanlısıymış gibi gösterilmesine kızan Obama, yardımcısı Joe Biden'a ve Basın Sözcüsü Robert Gibbs'e geçiş süreci için 'şimdi başlasın' vurgusu yapmaları talimatını verdi. Clinton, Biden ve Savunma Bakanı Robert Gates, 'sert Amerika'nın argümanlarıyla Obama'nın kulağına tereddütler üflerken, Beyaz Saray'daki nispeten genç bazı danışmanları ise tarihin yanlış tarafında yer almaması telkininde bulunuyordu. Obama'nın bu yüksek gerilimli sürece rağmen çok da fena performans sergilemediğini söyleyebiliriz. Arap dünyasındaki devrimler süreci, 'sert güç' ile 'yumuşak güç' ekolleri arasında yeni gerilimlere yol açacağı benziyor. Umarım bu vesileyle Washington'un dış politikasını reformasyon süreci de hızlanır ve ABD 'adil güç' olma yoluna girer.

Vaka-i Ricciardone ve neoconların gölgesi

Ali H. Aslan 2011.02.21

ABD'nin Ankara Büyükelçisi Ricciardone, görev süresini sadece bir yılla sınırlı tutabilecek Kongre üzerinde etkili bazı Türkiye hasmı grupların, 'Erdoğan hükümetini açıktan eleştir' baskısı altında.

Ay başında Washington'da bir grup meslektaşla Büyükelçi Francis Ricciardone ile ilk resepsiyon röportajını yaparken, epeyi tecrübeli, sevecen ve pozitif enerjili bir diplomat olduğu izlenimini edinmiştim. Sağ olsun, önceden planlanmadığı halde bizlere zaman ayırmış, sorularımıza içtenlikle cevap vermişti. Kendisiyle Türkiye'de muhatap olacak meslektaşlarımı şanslı addetmiştim.

Diğer yandan, Büyükelçi'nin açık tarzının, son dönemlerde Amerikan büyükelçileri için mayınlı tarla haline gelen Türkiye'ye gittiğinde başına erken sıkıntılar açabileceğini de düşünmüştüm. Nitekim Ricciardone, geçen hafta Ankaralı gazetecilere rezidansında verdiği resepsiyonda Oda TV baskınına ilişkin tartışmalı yorumlarından dolayı kendini bir anda iç siyasi tartışmanın merkezinde buldu. Hükümet cenahını son derece rahatsız ederken, muhalefeti ise için için sevindirdi.

Her şeyden evvel, yabancı elçilerin, uluslararası taahhütlerimiz gereği Türkiye'yi bağlayıcı nitelik taşıyan basın özgürlüğü dahil demokratik hak ve özgürlükler konularında müspet ya da menfi kanaat bildirmelerini şahsen iç işlerine müdahale olarak algılamıyorum. Ama büyükelçiler birçok devletin böyle beyanları iç işlerine müdahale görüp rahatsız olacağını, bunun ülkesi ve kendisine muhtelif maliyetleri olabileceğini bilirler. O bedelleri göze alanlar konuşur, alamayanlar konuşamaz. Ben Ricciardone'nin bunları hesap etmeden çıkış yapacak derecede naif bir diplomat olduğunu düşünmüyorum.

'ak parti hükümetini eleştir' baskısı

Ricciardone'nin basın özgürlüğü vurgusunda, Türkiye'deki bazı eski gazeteci dostlarının yakınmaları ve hükümet muhalifi medyanın orantısız şekilde etkisinde kaldığını düşündüğüm elçilik personelinin yönlendirmelerinin kısmen etkisi olmuş olabilir. Ama açıklaması genel hatlarıyla Washington'un kanaatleriyle de çelişmiyor. Nitekim Dışişleri Sözcüsü P.J. Crowley de onun sözlerinin arkasında durdu. Hükümet muhaliflerinin sistemli propagandaları, Amerikalı yetkililer üzerinde çok etkili oluyor. Washington'da çocukları Türkiye'de basın özgürlüğünün AK Parti döneminde gerilediğine çoktan ikna edilmiş durumda. Özellikle Doğan Grubu'na vergi davası, bu bağlamda bir dönüm noktası oldu.

Çıkışın Ricciardone'ye bakan önemli bir şahsi boyutu da var. Hatırlarsanız Amerikalı büyükelçinin tayini, Başkan Barack Obama'nın Kongre tatilinde özel yetki kullanarak Senato onay sürecini by-pass etmesi suretiyle gerçekleşebilmişti. İlgili kanuna göre, tayini en geç bir yıl içinde senatörlerce onaylanmazsa, Washington'a geri çağrılacak. Ricciardone, Ankara'daki görev süresini sadece bir yılla sınırlı tutma kabiliyeti olan ve Kongre üzerinde etkili bazı Türkiye hasmı grupların, hassaten bir kısım azılı neoconların, 'Erdoğan hükümetini açıktan eleştir' baskısı altında. Zaten ataması da bu kesimlerin lobisiyle aylarca askıda tutulmuştu. Kahire büyükelçisiyken hükümete insan hakları konularında baskı yapmamış olmakla suçlanıyor, Ankara'da benzer şekilde davranacağı öne sürülüyordu. Son basın özgürlüğü çıkışını yaparken, zihninin bir köşesinde onların ve Senato'nun biraz gözüne girme düşüncesi de varsa şaşırmam.

SENATO ONAYI DEMOKLESİN KILICI GİBİ

Aslında neoconları tebrik etmek lazım. Kendi düşünce çizgilerinde birini Obama döneminde Ankara'ya gönderme şansları yoktu. Obama hiç sevmedikleri bir adamı, yani Francis Ricciardone'yi aday gösterince de, Senato onayını Demokles'in Kılıcı gibi üzerinde sallandırmaya başladılar. Onların istediği gibi davrandıkça, kılıçla tehdidi azaltacaklar. Nitekim Michael Rubin hemen Commentary dergisine 'aferin' minvalinde bir yazı yazdı.

Yalnız diğer taraftan Amerikalı büyükelçinin, büyük bir zorluğu daha var. Son Oda TV desteği gibi, neoconları sevindiren her hamlesi, Erdoğan hükümetini ve destekçilerini rahatsız edecektir. Bir gün Ankara'da çalışamaz hale gelirse, büyükelçiliğini kanuni olarak bir yıldan fazlaya çıkarmasının da anlamı kalmaz. Mısır krizi patlak verdiğinden beri fikirlerini almak için Başbakan Erdoğan'la üç kez telefonla konuşan Başkan Obama, Ankara'da başbakandan uzun süre randevu alamayan ve güvenini kazanamayan bir elçiye fazla tutmak istemeyebilir. Hele AK Parti seçimi yine kazanırsa ve Erdoğan'ın Ricciardone'nin üzerine attığı çizik başka hareketleriyle derinleşirse...

Ricciardone, o çizici derinleştirmeme kaygısıyla hafta içinde sözlerine açıklık getirmeye, hafif tornistan yapmaya çalıştı. Zaman'dan Abdülhamit Bilici'nin haberine göre 'Ergenekon davasındaki iddialar ciddi. Hangi ülkede olursa olsun üzerine gidilir' bile dedi. Bu sözlerin Amerikan yönetiminin Ergenekon konusundaki bulanık ve suskun politikasının çeperlerini biraz zorladığını söyleyebilirim. Hatta Washington'da birçokları, hassaten askerlerle arasını iyi tutmaya çalışan Pentagon, Ergenekon davasına bu kadarcık bir ABD sempatisinden bile rahatsız olacaktır. Ama büyükelçi basın özgürlüğü çıkışı Ergenekon zanlılarının gözaltına alınması vesilesiyle yapınca, herhalde Ergenekon yanlısı izlenimini kırmak için böyle bir dengeleme mecburiyeti hissetti.

Washington yönetiminin, Ergenekon konusunda Avrupa Birliği'nin utandırıcı derecede gerisinde kalan kokmaz bulaşmaz tutumunu masaya yatırıp, ahlaklı bir pozisyon belirlemesi gerekiyor. Mesela işe, gazetecilik mesleğinin bazı ayrıcalıklarını ve saygınlığını istismar ederek darbe organizesine karıştığı iddia edilenlere gösterdikleri empatinin en azından bir kısmını Ergenekon'un ölüm ya da yıldırma listesine koyduğu gazetecilerden de esirgemeyerek başlayabilirler. Darbecilerle ilgili haberlerinden dolayı mahkemelerde sürüm sürüm süründürülen meslektaşlarımızın duruşmalarına gözlemci gönderebilirler. İlkeli davranış, bu tür jestlerin yapılmasını gerektirmez mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Libya'da Türk-Amerikan çatlağı

Ali H. Aslan 2011.02.28

Artan petrol fiyatlarından olumsuz etkilenen Obama yönetimi, Libya'da işin içine NATO'yu sokmaya çalışırsa veto kabiliyeti olan Ankara'yı ikna etmeden bunu yapması zor. Ankara'nın insani yardım hariç Libya'ya müdahaleci olmayan bir üslubu benimsemesi, Batı'nın muhtemel askerî seçeneklerini oldukça kısıtlıyor.

ABD Başkanı Barack Obama'nın cuma günü Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a açtığı Libya telefonunun içeriğine ilişkin Beyaz Saray'dan gelen e-maili görür görmez, metinde ortak kanaat gibi yazılmış bazı ifadelerin altına Ankara'nın imza atmayabileceği aklıma gelmişti. Nitekim öyle oldu. Başbakanlık ve AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Ömer Çelik, hükümet adına metne şerhlerini koydu. Çelik, Beyaz Saray'dan yapılan açıklamadaki "Libya yönetiminin eylemlerinin uygun biçimde hesabını vermesinin sağlanması çerçevesinde yapılan istişarelerin devamı" gibi ifadelerin ikili görüşmede geçmediğini söyledi. Başbakanlık, Libya'nın içişlerine müdahale yolunda 'yanlış anlama'lara yol açmaması için görüşmenin 'insani yardım' çerçevesinde

gerçekleştirdiğini vurguladı. Ardından Başbakan Erdoğan'dan, ABD ve diğer Batı ülkelerinin rağmına, Libya'ya muhtemel 'yaptırım'lara oldukça eleştirel beyanlar geldi.

Başkan Obama'nın Mısır ayaklanmasından bu yana üçüncü kez Başbakan Erdoğan'ı arayıp istişare etmesi, Ankara'nın Ortadoğu'da artık en etkin oyunculardan biri olduğunun Washington yönetimince de teslim edildiğini açıkça ortaya koyuyor. O nedenle Erdoğan ve arkadaşlarının son açıklamalarının da Washington'da dikkatle not edildiğinden emin olabilirsiniz. Libya vakası, Türk ve Amerikan dış politikalarında bazı üslup ve sekans farklılıklarını ön plana çıkardı. İki hükümetin değişik iç ve dış politika saikleriyle hareket ediyor olması, eşgüdümü zorlaştıracaya benziyor.

Kosova modelinin Libya'da şansı yok

Amerikan yönetimi, Mısır devriminden farklı olarak, Libya ayaklanmasını ilk aşamada kendini fazla ortaya atmadan takip etti. Beyaz Saray, Cumhuriyetçi muhalefeti rahatsız eden bu tavrı, Libya'daki vatandaşlarının güvenliği endişesiyle Kaddafi rejimine fazla sert çıkış yapmadığı tezini işleyerek izah ediyordu. Nitekim Amerikan vatandaşları ve diplomatları ülkeden sağ salim tahliye edilir edilmez, Washington'un tutumu ve söylemi aniden gözle görülür şekilde sertleşti. Beyaz Saray, Obama'nın Almanya Başbakanı Angela Merkel'e 'Kaddafi hemen terk etmeli' dediğini bildirdi. Washington cuma günü tek taraflı finans yaptırımları ilan ederken, BM Güvenlik Konseyi ABD'nin de teşviğiyle cumartesi akşamı bir dizi yaptırım paketini açıkladı.

Libya'daki kaosun, fırlayan petrol fiyatları nedeniyle, Amerikan ekonomisine olumsuz etkisi, Washington açısından sorunun ivedi çözümünü şart kılıyor. Kaddafi'nin sivil halka karşı kullandığı şiddet ise ABD'yi ahlaki açıdan müdahil olmaya itiyor. Ancak Afganistan ve Irak'ta müdahaleci politikalardan ağzı yanan ve bütçesini bile denkleştiremeyen Washington, askerî boyutlu müdahale çağrılarına şimdilik kulak kapıyor. Bu yöndeki son girişimlerden biri, aralarında neoconların ve bazı şahin liberallerin bulunduğu 40 analizci tarafından Obama'ya yazılan ortak mektup. Mektupta, Libya hava sahasını kontrol altına alma, Libya karasularına donanma göndererek insani yardımı kolaylaştırma ve Libya donanmasının sivillere saldırmasını engelleme türü operasyon planları için ABD'nin NATO'ya bastırması çağrısında bulunuluyor.

Obama yönetimi Libya'da işin içine NATO'yu sokmaya çalışırsa -ki ben bunu pek muhtemel görmüyorum- veto kabiliyeti olan Ankara'yı ikna etmeden bunu yapması zor. Dolayısıyla, ABD Dışişleri Siyaset Planlama Dairesi Başkanlığı görevinden yeni emekli olan Anne-Marie Slaughter'ın seslendirdiği Libya'ya Kosova tarzı NATO müdahale önerisinin de şu aşamada fazla ilerleme şansı yok. Kısacası, Ankara'nın insani yardım hariç Libya'ya müdahaleci olmayan bir üslubu benimsemesi, Batı'nın muhtemel askerî seçeneklerini oldukça kısıtlıyor.

Erdoğan hükümetinin askerî seçenek dahil yaptırımlara soğuk tavrının sebeplerinden biri, tıpkı Obama yönetiminin başlangıçtaki politikası gibi, Ankara'nın Kaddafi rejiminin gazabını üstüne çekerek ülkedeki Türk vatandaşlarını tehlikeye atmak istememesi. Nasılsa Libya'da artık Amerikalı kalmadı, Washington'un tuzu o yönüyle kuru. Oysa ülkede hâlâ binlerce Türk vatandaşı bulunuyor. Ankara ayrıca Libya yaptırımlarına evet derse İran'a da yeni yaptırım baskısına uğrayabileceğinden endişe ediyor. Libya'da milyarlarca dolarlık Türk yatırımlarının güme gitmemesi arzusu da önde gelen etkenlerden. Seçimlerin yaklaşıyor olması, hükümetin Türk ekonomisine zarar verebilecek ve toplumdaki gayri memnunları artırabilecek eylemlere daha mesafeli durmasına sebebiyet veriyor. ABD ile aynı kareye fazla girerek iç siyasette puan kaybetmekten ve Türkiye'nin Ortadoğu'da kazandığı krediyi eritmekten de endişe ediyorlar.

ABD, Türkiye ile aynı kareye girme çabasında

Ankara'nın güney ve doğuya açılımlarını uzun süre 'eksen kayması' vesveselerinin etkisinde analiz eden Washington, özellikle Mısır krizinden sonra, Türkiye'nin bölgede artan kredisini sorgulamayı artık bırakıp,

mümkün mertebe istifade etme stratejisi izliyor. Bence Obama'nın Ankara'nın kapısını sık sık çalmasının en önemli sebebi bu. Washington, bölgede baskıcı rejimler karşısında titretmeye başlayan halkların Türkiye'ye ve hassaten Başbakan Erdoğan'ın şahsına hüsn-ü zannının farkında. Bu bağlamda Erdoğan'la istişare halinde karar alıyor görüntüsü vermek, ABD'nin bölgede hareket alanını genişletiyor. Washington bunu, Türkiye'nin Ortadoğu'ya müdahil olmasından hoşlanmayan İsrail'i ve bazı Arap müttefiklerini rahatsız etme pahasına yapıyor. İran modeline karşı Türkiye modelini tercih ettiğini de sembolik olarak ikrar etmiş oluyor.

Sonuç itibarıyla, ABD Ortadoğu'da Türkiye ile aynı kareye girme çabasındayken, Ankara Washington'a biraz mesafeli durmayı hem iç hem dış politika açısından daha maslahatlı buluyor. Hükümetin Libya'ya muhtemel yaptırımlar konusunda ABD ile ayrı tellerden çalması ondan.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eğrisiyle doğrusuyla ABD'nin basın özgürlüğü çıkışı

Ali H. Aslan 2011.03.07

Türkiye'de basının bir kısım özgürlük kısıtlamaları dahil ciddi sorunları olduğu inkâr edilemez.

Maalesef ülkemizde evrensel basın meslek ilkelerinin uygulanışı da, yetkili makamların eleştiriye tahammülü de olgun bir demokrasiye yakışır seviyede değil. Hem gazetecilerin, hem medya patronlarının hem de resmi yetkililerin kendilerini ciddi bir özelleştiriden geçirmesi ve reform yapılması elzem. ABD, demokratik bir dostumuz ve ortağımız olarak, Türkiye'de medyaya ilişkin mezkur çok yönlü arızaları en azından yılda bir kere Dışişleri'nin Kongre için hazırladığı insan hakları raporunda yapıcı ve objektif bir üslupla gündeme getiriyor. Ankara Büyükelçisi Francis Ricciardone'nin ve Dışişleri Sözcüsü Philip Crowley'nin basın özgürlüğünü destekler mahiyetteki son beyanatları, Amerikan çizgisinin açıktan ikrarı niteliğinde.

Bana göre, bu açıklamaların tek arızası, bir kriminal dava olan Ergenekon çerçevesinde gözaltına alınan ya da tutuklanan gazetecilerin 'basın özgürlüğü' bağlamında savunulması. Washington, bu çıkışıyla özgürlükçü duruşunu biraz şaibe altında bıraktı. Üstelik devam eden soruşturma ve davalar konusunda yorum yapmama ve tarafını belli etmeme ilkesini de çiğnedi. Basın özgürlüğü dahil tüm demokrasiyi ortadan kaldırmaya azmettiği ileri sürülen militarist bir suç örgütüyle iltisak şüpheleriyle gözaltına alınan gazetecileri, muhtemel delillere vâkıf olmadan ihtiyat payı bırakmaksızın savunmanın akıllıca bir şey olup olmadığını zaman gösterecek.

SENATO VETOSU BÜYÜKELÇİNİN BEYANLARINDA ETKİLİ

ABD'nin 'basın özgürlüğü' vurgusunu artırması, içsel ve dışsal birçok faktöre bağlı. Hükümet karşıtı medya, özellikle Doğan Grubu'na açılan vergi davasından bu yana Washington'da ve ABD'nin Türkiye'deki misyonları nezdinde yoğun bir lobicilik faaliyeti yapıyordu. Amerikalıların itibar ettiği bir kısım meslektaşlarımız, hükümetin eleştiriye tahammül eşiğinin düşüklüğünü ortaya koyan bazı beyan ve davranışlarını -bire bin katarak- muhataplarına anlatıyordu. İlegal derin yapıların tasfiye sürecinde Türkiye'de bazı kilit bağlantıları zarar gören askerî-endüstriyel kompleksin, İsrail lobisinin, neoconların ve İslamofobik çevrelerin de desteğiyle, bu tezlere Washington'da geniş bir destek tabanı zaten oluşturulmuştu.

Ortadoğu'daki özgürlükçü halk hareketleri dalgası, Amerikan yönetimini 'insan haklarına yeterli desteği zamanında vermedik, dolayısıyla şimdi gelişmelerin gerisinde kaldık' muhasebesine sevk etti. Washington, bölgedeki iktidar karşıtı süreçte 'tarihin doğru tarafında yer alalım' psikolojisiyle müttefik rejimleri ve hükümetleri hatalı addettiği bazı noktalarda daha yüksek sesle eleştirme eğilimine girdi. Bu psikolojinin tesirindeki Amerikalılar, Oda TV'ye yönelik Ergenekon operasyonuna Türkiye'de muhalefetin gösterdiği tepkinin şiddetini de görünce, kayıtsız kalmamaya karar verdi. Mısır'dayken insan haklarını yeterince savunmamakla suçlandığı için günah çıkarmaya ve Senato'dan onay vizesi almaya çalışan bir diplomatın Ankara'da büyükelçilik görevini yürütüyor olması da, basın özgürlüğü vurgusunda etkili oldu.

Washington, Türkiye'de basın özgürlüğü prensibini destekleme cihetiyle tarihin doğru tarafında yer alıyor. Ama bu desteği bilerek ya da bilmeksizin iddia edilen Ergenekon'a uluslararası meşruiyet sağlama imajı oluşturma pahasına vermesi ve bu imajı silme adına hiçbir ciddi gayret sarf etmemesi, ABD'yi insan hakları açısından tarihin ters köşesine yatırdı. Çünkü Ergenekon davası, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en önemli insan hakları davasıdır. Hukuki süreçte ilgili makamların tüm iyi niyetli çabalarına rağmen benim de tasvip edemeyeceğim bir kısım sistem arızalarının yaşanmış olması, bu gerçeği değiştirmiyor. (Ergenekon davasının talihsizliği, özlenen çapta bir anayasa, ceza hukuku ve yargı reformu yapılamadan, suçüstü halinin sübut bulmasıyla mecburen başlatılmış olmasıdır.)

Bu vesileyle şu hususları üzerine basa basa ifade etmek isterim. Ergenekon davasına adı karışan hiçbir zanlının mağdur olmasını, haksız muameleye maruz kalmasını tasvip edemem. Eğer sırf yazıp çizdiklerinden hoşlanılmadığından dolayı zanlı meslektaşlarımla üzerine gidiliyorsa, şiddetle kınıyorum. Adil ve acil yargılamayı destekliyorum. Hukuk sürecini suçlular için ceza, masumlar içinse aklanma vesilesi olarak görüyorum. İsrail'e yaptığımız bir basın gözlem turunda tanışma ve dostça paylaşımlar yapma imkânı bulduğum meslektaşım Nedim Şener başta olmak üzere, tüm zanlı meslektaşlarımla için adaletin hakça tecellisini diliyorum. Diğer yandan, Türkiye'de derin yapıların cesaret ve azimle üstüne giden emniyet, yargı, ordu ve diğer resmi kurumların mensuplarına da saygıda kusur edemem. Temennim, demokratik tasaffi sürecinin suhuletle tamamlanıp ülkemizde insan hakları, hukuk ve basın standartlarının en ileri düzeylere çıkarılmasıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD, Libya'da yorgun savaşı

Ali H. Aslan 2011.03.14

Libya'daki iç çatışma, koltuğunu terk etmek istemeyen Muammer Kaddafi'nin acımasız tutumu nedeniyle giderek daha da kanlı mecralara sürüklenirken, ABD'nin duruma, özellikle askerî müdahale cihetiyle mesafeli ve ihtiyatlı yaklaşımı dikkat çekiyor.

Washington'da iki temel argüman çarpışıyor: Şu ana dek Beyaz Saray'ın da benimsiyor görüldüğü, pragmatik ve reelpolitik mahiyetteki birinci yaklaşım şöyle: "İslam coğrafyasında iki savaşı (Afganistan ve Irak) ve terörizmle mücadelede kaynaklarımızı ve itibarımızı yeterince erittik. Hayati çıkarlarımızın bulunmadığı Libya'da, hele uluslararası konsensüs olmaksızın, başımızı yeni bir belaya sokmaya gerek yok. Libya muhalefeti bizden yardım istiyor ama böyle bir hamle İslam dünyasında her halükarda rahatsızlık yaratıp bölgedeki diğer çıkarlarımızı olumsuz etkileyebilir."

Daha çok Cumhuriyetçi muhalefet, neoconlar ve liberal müdahalecilerce öne sürülen mukabil argüman ise, Obama yönetiminin pasif tavrının ABD'nin dünyadaki siyasi ve ahlaki liderliğine zarar vereceği, Ruanda ve Bosna'dakine benzer büyük masum zayıatlarından sonra bir uluslararası müdahale yapılsa bile iş işten geçmiş olacağı, Kaddafi rejiminin yıkılması için elden gelen her şeyin yapılması gerektiği yönünde.

Kaddafi'nin gitmesi gerektiği konusunda Obama ile münekkitleri arasında görüş farkı yok. Gerçi ABD, bu konuda ancak Fransa gibi bazı Avrupalı müttefiklerini müteakiben açık konuşmaya başladı. Obama, son olarak cuma günü basın toplantısında, yürüttükleri çalışmalarda 'arzu edilen netice'nin Kaddafi'nin gitmesi olduğunu söyledi. Ancak uluslararası toplumla istişare ve mutabakatın önemini vurgulamayı ihmal etmedi.

Obama yönetimi, Libya konusunda kendini fazla ortaya atmadan, hatta başka ülkelerin gerisinde kalmayı da dert etmeden, bir şeyler yapmaya çalışıyor. Tek taraflı finans yaptırımları konusunda bir çekingenlik gözlenmiyor. Mesela Libya rejiminin ABD'deki 32 milyar dolarlık kaynaklarını dondurma kararı, Kaddafi'nin eşi ve çocukları dahil bir grup sadık destekçisine koyulan iş yapma yasağı ile pekiştirildi. Ancak sahadaki şartları güç kullanarak değiştirmeye gelince, işin rengi değişiyor. Mesela hassaten uçuşa yasaklı bölge ilanı konusunda Washington yönetimi oldukça ihtiyatlı bir tavır sergiliyor.

ABD'nin 'yorgun savaşçı' halini şahsında en iyi yansıtan Savunma Bakanı Robert Gates, geçen hafta bin bir gerekçeyle uçuşa yasaklı bölge ilan etmenin risklerini, zorluklarını ve verimsizliğini anlatıyordu. İş fazla yokuşa sürdüğü yönünde aldığı tepkiler üzerine, "Mesele, biz ve müttefiklerimizin bunu yapabiliş yapamayacağı meselesi değil. Biz bu işin üstesinden gelebiliriz. Mesele, bunun akıllıca olup olmayacağı..." demek zorunda kaldı. Gates'in yönetimindeki Pentagon'un, NATO müzakerelerinde uçuşa yasaklı bölge şöyle dursun, Amerikan askerlerini insani yardım için bile riske sokmama çizgisinde olduğu söyleniyor.

Öte yandan, Arap Ligi'nin uçuşa yasaklı bölge lehine oylaması, Libya'ya bulaşmak istemeyen Washington'u ve bazı Batılı müttefiklerini artan baskı altında bırakacağı benziyor. Geline nokta, NATO'nun takınacağı tutum, kilit önemi haiz. Transatlantik ittifakı, geçen hafta yapılan savunma bakanları toplantısının ardından yapılan resmî açıklamalarında, ABD'nin görüşüne de paralel olarak, 'hukuki temel' yani BM onayı olmaksızın uçuşa yasaklı bölge icbarına karşı çıkmıştı. 'Gösterilebilir bir ihtiyaç' ve Arap komşulardan güçlü bir destek gelmeksizin hiçbir askerî müdahale yapmayacağını da bildirmişti. NATO, yarın (salı günü) tekrar toplanarak uçuşa yasaklı bölge ihtimalini masaya yatıracak.

Türkiye, daha krizin başlarında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 'NATO'nun Libya'da ne işi var?' çıkışıyla müdahale karşıtı cephede ABD ve Almanya ile birlikte yerini almıştı. İngiltere ve Fransa ise, NATO'da uçuşa yasaklı bölgenin en hararetli savunucuları olarak ön plana çıkmıştı. Transatlantik ittifakın üyeleri böylesine bölünmüşken, Ankara çıkışlarından dolayı 'eksen kayması' ithamlarına maruz kalmaktan (şimdilik) kurtuldu. Ancak Erdoğan hükümetinin, tıpkı Obama yönetimi gibi, Libya'da değişim isteklerine Mısır'dakinden çok daha düşük profilli destek verdiği gözlerden kaçmıyor. Anlaşılan, Ankara'nın realist tavrında en çok 'Ya Kaddafi rejimi yerinde kalırsa ve Libya'daki ticari çıkarlarımız zarar görürse' endişesi etkili oluyor. Yasemin devrimleri, etkisi giderek artan bir bölgesel demokratik süper güç olan Türkiye'yi, yine ABD gibi, reelpolitik dayatmalarla ahlaki beklentiler arasında makul bir denge kurmaya icbar edecek gibi görünüyor. Kaderini iş ortağı baskıcı rejimlerin devamına fazla bağladığı için, bugün bölgede dönüştürücü rolünü üstlenen halklarla arası bozulmuş olan ABD'nin hatalarında, Washington'dan boşalacak yerleri doldurmaya namzet Türkiye için de ibretler var. ABD 'yorgun savaşçı' haline gelmiş olabilir, ama Ankara daha yolun başındayken 'yorgun demokrat' psikolojisine girmemeli.

Güvercinlikten şahinliğe, Obama'nın Libya savaşı

Ali H. Aslan 2011.03.21

Seçimi Irak Savaşı karşıtı güvercin söyleminin de etkisiyle kazanan Başkan Barack Obama, ironik şekilde tam da savaşın 8. yıldönümüne denk gelen günlerde, Libya'da kendi savaşını başlattı...

Siz bakmayın Libya'ya askerî müdahale başladığı gün Obama'nın sanki işin merkezinde değilmiş gibi Brezilya'da oluşuna, Fransızların ilk vuruşu yapmasına, uluslararası koalisyonun nazara verilmesine ve Washington halkla ilişkiler aygıtlarının Beyaz Saray'ın rolünü ikinci planda gösterme çabalarına. Gerçekte Libya müdahalesinin (günahıyla sevabıyla) perde arkasındaki siyasi ve operasyonel önderi, Washington yönetimidir.

Oysa Obama yönetimi Libya konusunda önceki haftaya kadar temkinli bir politika izliyordu. Başta Savunma Bakanı Robert Gates olmak üzere yetkili ağızlar, askerî müdahaleyi yokuşa sürmek ya da beklentileri düşürmek için ellerinden geleni yapıyordu. Peki ne oldu da Obama yönetimi bir nevi U dönüşüyle şimdiki şahin pozisyonuna geldi? Birçok gözlemci bu değişikliği Arap Birliği'nin 12 Mart'ta masum halkı koruma amacıyla Libya'da uçuşa yasaklı bölge çağrısında bulunmasına bağlıyor. O karar sonucu Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın Obama'yı askerî müdahaleye ikna etmeye çalışanlar grubuna girmesi, yönetim içindeki dengeyi değiştirdi. Washington, Arap devletlerinin yaktığı yeşil ışık sayesinde, Libya müdahalesinin Afganistan ve Irak'tan sonra bir başka İslam toprağına 'Haçlı Seferi' gibi görülme riskinin nispeten azaldığı kanaatine vardı. Ve ABD'nin BM Büyükelçisi Susan Rice, Obama'nın talimatıyla, uluslararası topluma geniş askerî hareket marjı veren 1973 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararının fitilini ateşledi.

Obama'nın Libya Savaşı, Bush'un Irak Savaşı'na nazaran çok daha sağlam bir uluslararası meşruiyet zeminine oturuyor. Her şeyden evvel, elde kapı gibi bir Güvenlik Konseyi kararı var. Irak Savaşı'nda uluslararası toplumun varlığına ikna olmadığı (nitekim sonradan ispatlanamayan) kitle imha silahları gerekçe gösterilmişti. Libya'da ise halkının meşru değişim taleplerini orantısız şiddetle bastırmak isteyen bir despotu durdurmak gibi daha insani ve ahlaki bir kaygı ön planda. Libya'ya Amerikan müdahalesine karşı çıkan realist ekolün en temel argümanı, orada ABD'nin hayati bir çıkarı bulunmaması idi. Irak'tan farklı olarak, ABD'nin Libya petrollerinde önemli bir çıkarı bulunmuyor. (Petrol boyutu Libya'yla ekonomik irtibatı fazla olan Avrupalıların davranış biçimini daha fazla etkiliyor.) Irak'ta ABD'nin etrafında büyük kısmı zoraki gönüllü olan bir koalisyon oluşturulmuştu. Ve tek taraflı bir müdahale yapılmıştı. Libya'da ise çok taraflı bir üslup ve daha gönüllü bir koalisyon var. Her şeyden önemlisi, ABD'nin, Irak'ın aksine, Libya'da kara işgaline girişmeyeceğini bizzat Başkan'ın ağzından taahhüt etmiş olması. (Haddizatında, Obama'nın Libya'da Kaddafi rejimine müdahalesi, Irak'tan ziyade, Kosova'yı Sırp Miloseviç rejiminin tarassutundan kurtarmak için Başkan Clinton döneminde yapılan NATO askerî müdahale modeline benziyor.)z Obama'nın gönüllüler koalisyonunda en gönülsüz katılımcıların başında bizzat kendi ordusu geliyor. Halen süren savaşlar ve artan bütçe sıkıntılarının dolaylı askerler Libya işine kerhen girdi. Farklı anketler, Amerikan halkının çoğunluğunun da Libya'ya askerî ve maddi kaynak ayrılması görüşünde birleştiğini gösteriyor. Mesela Pew'in geçen haftaki araştırmasına göre, halkın yüzde 77'si, ABD'nin Libya hava savunma sistemlerini bombalamasına karşı çıkıyor. Yüzde 65'i ise ülkelerine Libya'da bir şey yapma sorumluluğu düşmediğini düşünüyor.

LİBYA olayı türk-abd ilişkilerini etkilemez

Hasılı, Obama yönetiminin Libya müdahalesinde başı çekiyor görünmeme kaygısında sadece dışsal değil, iç siyasi faktörler de önemli rol oynuyor. Aynı faktörler, operasyonun 'rejim değişikliği' gibi daha iddialı

hedeflerden ziyade, BM kararı çerçevesinde sivilin korunmasıyla sınırlandırılmasının nedenini de açıklıyor. ABD'nin nihayetinde Kaddafi rejiminin devrilmesini istediği açık. Ama tercihleri, bunun güvenlik şemsiyesi sağladıkları muhaliflerce gerçekleştirilmesi ve rejimin içeriden çatlaması. Bu arada Obama yönetimi Libya müdahalesindeki tutumuyla, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da reform dalgasına desteğini en güçlü şekilde ikrar etmiş, diğer baskıcı rejimlere de gözdağı vermiş oluyor.

ABD'nin Libya'da Türkiye'den beklentilerine gelince; Türkiye'yi de uluslararası koalisyona fiilen sokmayı önemseyen Obama yönetimi, NATO çerçevesinde operasyonel yükü paylaşmanın ötesinde, Irak savaşındakine benzer stratejik bir saikle de hareket ediyor. İşin içine ne kadar çok İslam ülkesi girerse, 'Haçlı Seferi' görüntüsünden o denli uzaklaşmış oluyor. Üstelik Türkiye, İslam dünyasında 2003'e nazaran çok daha büyük ağırlık taşıyor. Erdoğan hükümetinin Libya'ya müdahale konusunda NATO bünyesinde sergilediği temkinli tavır, uluslararası hukuki meşruiyetin ve bölgesel oydaşmanın sağlanmasıyla değişti. Ankara, fazla ön plana çıkmamaya gayret ederek, NATO operasyonlarına muayyen ölçüde destek vereceğe benziyor. Eğer sortiler sivil kayıplara da yol açmazsa, Türk-Amerikan ilişkilerinde Libya'dan dolayı bir çatırdama yaşanma ihtimali pek gözüküyor. Hele Türkiye'ye karşı alabildiğine güvercin bir ABD Başkanı işbaşındayken...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Yeni CHP'nin Washington'da vitrine çıkışı

Ali H. Aslan 2011.04.04

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) uzun yıllardan beri ilk kez Washington'a üst düzey bir resmî heyet göndererek, üç günlük kapsamlı bir nabız ve tanıtım turu yaptı.

Genel başkan yardımcıları emekli Büyükelçi Osman Korutürk, Faik Öztrak, Gülsün Bilgehan ve Umut Oran ile Parti Meclisi Üyesi eski Washington Büyükelçisi Faruk Loğoğlu'ndan oluşan heyet, sansasyonel tarzdan uzak, ciddi ve profesyonel bir performans sergiledi.

Washington'da partilerinin AK Parti'ye etkin bir demokratik alternatif oluşturamadığı ve ABD'yi desteklemediği yönündeki yaygın kanaati bilen heyet üyeleri, her fırsatta 'yeni CHP' temasını işlediler. İmajlarının muhaliflerince oluşturulduğundan yakınlıkla, 'Kendi imajımızı kendimiz yapmaya geldik' dediler. İktidara gelme kabiliyetine sahip, yapıcı bir müstakbel muhatap intibayı vermeye, Amerikalıların güvenini kazanmaya çalıştılar. Büyükelçi Korutürk, düşünce kuruluşu CSIS'teki toplantıda 'yeni CHP'nin 'daha geniş vizyonlu', 'daha açık' bir parti olduğunu vurguladı.

Uluslararası camiada merak uyandıran CHP'nin yeni Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun yakın çalışma ekibi Washington'da büyük ilgi gördü. Türkiye'de yaklaşan seçimler ve siyasi tansiyonun yüksekliği, Amerikan merakını daha da kamçılamıştı. Farklı çizgilerdeki birçok düşünce kuruluşu CHP'lilere kapılarını açtı. İsrail'in çok bel bağladığı bazı etkili Amerikan Yahudi örgütlerinin mensupları, öteden beri AK Parti'ye tercih ettikleri CHP'yi, 28 Şubat sürecine yoğun destek vermiş düşünce kuruluşu JINSA'da ağırladı. CHP'lilerin Amerikan Kongresi'ndeki temaslarının büyük kısmı, İsrail lobisine de çok yakın bazı kilit siyasetçilerle gerçekleşti. Randevular için Türkiye'nin Washington Büyükelçiliği'nden herhangi bir yardım talebinde bulunulmadığı öğrenildi.

Heyetin ziyaret ettiği Obama yönetimi yetkilileri, daha çok dinlemeyi tercih etti. Demokratik çeşitliliğe saygıları, randevu vermeyi gerektiriyordu. Heyetle görüşmeleri, CHP'ye ilişkin şüpheli bakışların tamamen ortadan kalktığını göstermiyor. Washington'da kimilerinin CHP ziyaretini AK Parti'ye 'alternatifsiz değilsiniz' mesajı gönderme adına da değerlendirmek istediğine kuşku yok. Ne var ki CHP'ye bel bağlayan Amerikalı kesimlerin umutları, 12 Eylül'deki Anayasa referandumunu AK Parti'nin yüzde 58 evetle kazanması üzerine, bir başka bahara kalmıştı. Heyet üyeleri, en azından bir kısım Amerikalı muhataplarının Türkiye'de demokrasinin gidişatına ilişkin endişelerini kendilerine aktardığını bildirdiler. Aralarında çok sayıda CHP sempatisinin da bulunduğu bazı medya gruplarının öncülüğünde son dönemde yürütülen uluslararası çaptaki 'Muhalefet susturuluyor, demokrasi elden gidiyor' propagandasının Türkiye'nin ABD'deki imajını da olumsuz etkilediği aşikar. Bu itibarla, CHP Washington'da AK Parti'ye ilişkin zaten mevcut olan bazı kuşku ve 'Biz daha demokratız' tezini işleme adına iyi bir zamanlama yakaladı. Karşı hamlenin ise ABD'de sivil toplumla hafta içinde temas yapacak Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'tan gelmesi bekleniyor.

Bana göre CHP'nin AK Parti'yle demokratlık yarışına girmesi Türkiye için hayırlı. Çünkü iktidara gelirlirse, bağlayıcı nitelikteki demokrasi vaatleri yurtiçinde ve yurtdışında kendilerine hatırlatılacak, bu da ülkemizde özgürlük çitasının yüksek tutulmasına katkıda bulunacaktır. Büyükelçi Osman Korutürk, Washington'dayken Türkiye'de demokrasiye ilişkin 'Açıktan ne söyledikse, kapalı da onu söyledik' dedi. Umarım bazı cahil ya da kasıtlı Amerikalı muhatapları, sanki Türkiye'de otoriter bir rejim varmış gibi, 12 Haziran'daki seçimin güvenliğine ilişkin dahi kaygılar izhar ettiklerinde, 'Yok artık, o kadar da değil!' diyebilmişlerdir. Zira son dönemlerde özellikle Ergenekon davasında iddia edilen hak ihlalleri bahanesiyle, bazı dış güçlerce de çanak tutulan ve topyekun Türkiye'yi karalama kampanyasına dönüştürülen operatif çalışmaların hedefine ulaşması, yarın bu ülkeyi yönetme pozisyonuna gelecek her partinin karşısına mühim bir gaile olarak çıkabilir.

Bu bağlamda, Türkiye'nin uluslararası arenada hareket kabiliyetinin zayıflamasını, ABD ile ilişkilerinin zarar görmesini, Avrupa Birliği'ne girmemesini isteyen; başta Ortadoğu olmak üzere hinterlandında yıldızı parlayan bir ilham kaynağı ve güçlenen oyuncu haline gelmesini hazmedemeyen devletlerin ve uluslararası güçlerin imajımızı bozarak yumuşak gücümüzü zafiyete uğratmak için neler yaptığı konusunda, yetkili istihbarat birimlerimizin, başta CHP olmak üzere, Meclis'te grubu bulunan muhalefet partilerini bilgilendirmesi muvafık olabilir.

CHP'liler, en azından açık toplantılarında, Türk dış politikasını Amerikalılara şikâyet ediyor görüntüsü vermekten mümkün mertebe kaçındı. Haddizatında, düşünce kuruluşlarındaki sunumlarında, hükümetin Washington'da sorgulanan ABD, İsrail, İran ve Libya politikalarına özde fazla karşı olmadıkları, daha çok taktik ve üslup açısından farklılıklar arz ettikleri görüldü.

Dünyada global ve bölgesel çapta büyük dönüşümler ve yeni bölüşümler yaşanırken, tüm siyasi partilerimizin, Türkiye'nin âli menfaatlerini ön planda tutarak hareket etmesi, iç ve dış tahriklere gelinmemesi, her zamankinden daha da çok önem arz ediyor. Bir yandan meşru siyasi mücadelelerimizi yürütürken, diğer yandan hasımlara malzeme verebilecek söz ve eylemlerden mümkün mertebe uzak durmalıyız. CHP, bu manada Washington'da Türkiye'dekinden daha dikkatli ve duyarlı bir davranış sergiledi. Şimdi sıra seçimden sonra ABD başkentini ziyaret etmesi beklenen Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nda...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu ne basın özgürlüğü bu ne lahana turşusu?

Sami Al-Hajj, Sudanlı bir gazeteci. El Cezire televizyonu adına görevini yapmak üzere Pakistan'dan Afganistan'a geçerken derdest edilip Haziran 2002'de Guantanamo'ya hapsedildi.

Altı yıl keyfi şekilde orada tutuldu. Ne resmî bir suçlama yapıldı, ne de adil yargılanma hakkı verildi. Çeşitli ezalara, hatta iddiasına göre işkencelere maruz bırakıldı. Ve Mayıs 2008'de serbest bırakıldı. Şimdi, uğradığı hakaretler, çektiği çileler ve ailesinden kopartıldığı yıllar yanına kâr kalmış şekilde, hayatını idame ettirmeye çalışıyor.

Az önce anlattıklarım, geçen hafta yayınladığı insan hakları raporunda basın özgürlüğünün gerilemesi, tutukluluk sürelerinin uzunluğu, işkence, hapisane şartlarının kötülüğü, adil mahkeme sorunları gibi hususlarda Türkiye'ye vaaz veren ABD'nin bir icraatıydı. Amerikan devleti kendi ulusal güvenliğini tehlikede gördüğü an, bazen hiçbir hak ve hukuk tanımaksızın hareket edebiliyor. Gazetecileri dahi süresiz hapsedebiliyor. Terör zanlıları için müttefik otoriter rejimlerin topraklarında işkencenin serbest olduğu gizli hapisaneler kurabiliyor. Ama aynı zamanda, başka devletlerin benzer davranışlarını yargılamaktan da geri durmuyor. Herhalde hipokrazi ve çifte standart kelimeleri uluslararası siyasetteki bu tür durumları tasvir için icat edilmiş olsa gerek.

ABD Dışışleri'ni yabancı ülkelerdeki insan haklarına ilişkin yıllık rapor hazırlamakla görevlendiren kanun, Amerikan Kongresi'nce çıkartılmıştır. Aynı Kongre, yine hipokratik bir tavırla, 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından hak ve özgürlükleri sınırlandıran Vatansever Yasası'nı da gözünü kırpmadan geçirmişti. 1999'da çıkarılan terörle mücadele kanununa dercedilmiş olan 'gizli delil' hükmü ise 11 Eylül'den sonra daha da yoğun şekilde kullanılarak özellikle Müslümanların başının üstünde Demokles'in kılıcı gibi sallandırıldı. Söz konusu kanun, istihbarat zafiyeti oluşma ihtimali başgösterdiğinde terör zanlıları ve avukatlarından bazı delillerin gizlenmesine imkân veriyor. Türkiye'de Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde yürütülen Ergenekon davasında bazı delillerin hâlâ açıklanmamasını eleştiren Amerikalılar, umarım kendi ülkelerindeki tartışmalı uygulamaların da ortadan kalkması için gayret gösteriyordur.

Amerikan sistemi terörle mücadelede o denli hassas ve tavizsiz ki, insan hakları ihlal merkezi Guantanamo kampını ilk senesinde kapatmayı seçimde taahhüt eden Başkan Barack Obama bile sözlerini yutmak zorunda kaldı. İki yılı aşkın süre geçti, ama ne dünya ne Amerikan hukukunun işlediği o eza adası hâlâ faal. Bush yönetiminin 'waterboarding' (suyla boğuyor gibi yapma) işkencesi hariç neredeyse tüm tartışmalı uygulamaları Obama yönetimince de benimsendi. Son olarak, bazı terör zanlılarının önceden ilan edildiği gibi sivil federal mahkemelerde değil, Guantanamo'daki askerî mahkemelerde yargılanmasına karar verildi.

ABD'de demokrasinin ortadan kaldırılması için yeri geldiğinde teröre başvurarak çalışan ve bu amaçla halkın vergilerinden fonlar da kullanan Ergenekon tipi derin bir yapı ortaya çıkırılsa acaba Amerikan milli güvenlik devleti nasıl hareket ederdi? Muhtemelen, 11 Eylül saldırılarından sonra yaptıkları gibi, terörle mücadele kanunlarını sertleştirir ya da tavizsiz uygularlardı. O halde 27 Mayıs, 12 Eylül, 28 Şubat, 27 Nisan'da demokrasiye yapılan saldırılara Türkiye'de gösterilen benzer reflekslere karşı ABD hangi yüzle bir şey söyleyebilir?

abd'nin wikileaks çelişkisi

'Ergenekon davasına konu olan deliller ve iddialar çok ciddi, kaygı verici, üzerine gidilmesi doğal; ama bu süreçte hak ve hukuka da azami riayet edilmeli' türü mesajlar verseler başım üstüne. Nitekim Avrupa Birliği benzer şeyler söyleyerek daha ilkeli, dengeli ve tutarlı bir tavır sergiliyor. ABD ise aksine, her yerden fıskıran suç delilleri sanki yokmuşçasına, müesses nizamın gizli ve açık şakşakçılarını memnun edecek şekilde konuşuyor.

Yani Ergenekon soruşturması ve davasını destekler mahiyette tek bir şey söylemeyip, sadece arızalarına dikkat çekiyor. Mesela ülkede farklı birçok basın özgürlüğü sorunu yaşanırken, bu konuda en büyük çıkışı neden Oda TV baskınından sonra yapmayı tercih ettiler? Amerika'da gazetecilerin terör ve kaos ortamı oluşturarak anayasal suç işleyen illegal organizasyonlara fiili destek verme özgürlüğü var da biz mi bilmiyoruz acaba?

Oysa işin içine ulusal güvenlik girdiğinde, Amerikan devletinin gözü basın özgürlüğü falan pek görmüyor. Mesela Wikileaks'e hiç de hoşgörü göstermediler. Sansürlemek için ellerinden geleni yaptılar. Bir punduna getirirlerse, Julian Assange'ı Amerika'da yargılamak istiyorlar. Amerikan Kongresi'nde gazetecilerin kaynağını saklı tutma hakkını pekiştirmek için 2009'da çıkarılan 'Özgür Bilgi Akışı Kanunu'nda Wikileaks istisnası yapma girişimleri oldu. Wikileaks'e bilgi sızdırdığı iddia edilen Çavuş Bradley Manning'e gözaltında Pentagon'un kötü muamelelerini eleştiren Dışişleri Sözcüsü Philip Crowley işini kaybetti.

Bu arada, hazır ABD hükümeti Türk gazetecilerin basın özgürlüğüne merak salmışken, ben de bir maruzatımı arz edeyim. Washington'da Türk basın mensuplarının, ABD Dışişleri'nde Türkiye masasını da içine alan Avrupa ve Avrasya Dairesi'ne erişimine bir yılı aşkın süredir set çekildi. Üst düzey yetkililer şöyle dursun, en küçük memurlarla bile 'on-the-record', arkaplan ya da 'off-the-record' görüşme taleplerimiz karşılanmıyor. Eskiden tanıştığımız diplomatlar dahi mesajlarımıza geri dönmüyor, telefonlarımıza çıkmıyor. Kısacası gizli bir ambargo uygulanıyor. Yaptığımız tüm resmi ve gayri resmi girişimler sonuçsuz kaldı. Bu ne basın özgürlüğü, bu ne lahana turşusu?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ortadoğu'da Türk-Amerikan dansları

Ali H. Aslan 2011.04.18

"Bazı görüşmeler yaptığım Kahire'den yeni geldim. Ve dikkatimi çeken bir şey, artan etkisi ile ve insanların beğendiği bir ülke olarak Türkiye'nin ne kadar sık gündeme geldiğiydi.

Şu zor geçiş döneminde, Mısır'a ne tavsiye edersiniz?" Bu soruyu geçen hafta Washington'da düzenlenen uluslararası ABD-İslam Dünyası Forumu'nun açılış panelinde, Abu Dhabi Gallup Center'in direktörü Dalia Mogahed soruyordu. Muhatabı ise Başbakanlık Başdanışmanı Dr. İbrahim Kalın'dı.

Üç gün süren konferansta Türkiye genelde Ortadoğu'da başarılı bir örnek olarak defalarca gündeme geldi. İbrahim Kalın; Fareed Zakaria, Dr. Zbigniew Brzezinski, Senatör John Kerry gibi önde gelen uluslararası siyaset uzmanları arasında, Türkiye'yi parlayan yıldızına yakışır şekilde temsil etti.

Dünyadaki tüm iddialı ülkelerin aktif olduğu Ortadoğu'yu yakın zamana kadar sadece tribünden seyreden, iç sorunlarından başını kaldıramayan Türkiye, Osmanlı'nın yıkılışından bu yana ilk kez bölgede yeniden sahnede. Peki dostun da düşmanın da artık teslim ettiği bu başarı, Washington'dan nasıl görünüyor? Bana göre Türkiye şu an ABD için Ortadoğu'daki varlığı itibarıyla ne vazgeçilebilen, ne de tam manasıyla hazmedilebilen bir ülke. Ve Washington, bir yandan Türkiye'nin nevezur kabiliyetlerinden azami derecede faydalanmaya çalışırken, diğer yandan bölgede başını tamamen alıp gitmesine de razı gibi görünmüyor.

'Neden öyle düşünsünler ki, ABD ile Türkiye stratejik müttefik değil mi?' diye soranlarınız çıkabilir. Washington ile Ankara arasında karşılıklı çıkarlara dayalı ittifak ilişkisinin sürdüğüne kuşku yok. Ancak bu, tarafların tatlı bir

rekabetten geri duracağı manasına da gelmiyor. Çünkü uluslararası ilişkilerde dostluk başka, pazarlık başkadır. Ve önce can gelir, sonra canan...

Dr. Brzezinski, Ortadoğu'daki stratejik dengenin evrimini anlatırken, ABD'nin bölgeye 1945'te güçlü şekilde girdiğini, İngiliz ve Fransız sömürgecilerin kovulması adına bunu faydalı gören halklarca önce hoş karşılandığını, ancak zaman içinde yapılan hatalardan dolayı küstürülen büyük kitlelerin bugün ise ABD'yi bölgeden çıkarmak istediğini kaydetti. Fareed Zakaria, İbrahim Kalın'a ilk sorusunu yöneltirken, 'Amerikalılardan, Sovyetlerden, İngilizlerden ve Fransızlardan önceye bölgeye hakim olan dış güç sizdiniz.' girizgâhını yaptı.

Washington'daki birçok dış politika analizcisinin nazarında Türkiye, ABD'nin bölgede zemin kaybetmesinden kaynaklanan boşluğu doldurmak üzere yeniden topa girmeye çalışan eski bir büyük güç. Bölgesel güçlerden Türkiye'nin, global güçlerden ise Çin'in Ortadoğu sahnesinde yeni oyuncular olarak boy göstermesi, Amerikan hakimiyeti pahasına gelişmeler cümlesinden görülmekte. Erdoğan hükümetinin, gücünü artan demokratik ve ekonomik özgüvenden alan özgün, milli ve bağımsız dış politikası, bu algıyı güçlendiriyor. Arap kalkışmalarıyla açılan bakir stratejik alanın kısmen Türkiye tarafından doldurulma ihtimalinin Washington'da çoklarını fazla mutlu ettiğini sanmıyorum. Hele Türkiye'nin yeri geldiğinde Batılı müttefikleriyle ve İsrail'le açıktan ters düşmekten çekinmeyen bir üslupla bunu yapması, Amerikalıları iyice işkillendiriyor. Yakın zamana dek Ankara'nın bölgede rol kapma çabaları küçümsenir, pek gerçekçi bulunmazdı. Şimdiyse oldukça ciddiye alınıyor.

Washington yönetiminin Türkiye'nin yeni dış politikasına ilişkin şaşkınlık aşamasını artık biraz aştığını düşünüyorum. Belki bir kısım hırçın İsrail muhipleri ve neoconlar hariç, Amerikalıların çoğu durumu olduğu gibi kabul etmeye, en azından ediyor gibi görünmeye çalışıyor. O nedenle ikili resmî görüşmelerde de karşılıklı ilzam gayretinden ziyade birbirini medenice ikna ve istişare üslubu ön plana çıkıyor. Akordu veren ise yönetimin ta en tepesi, yani Başkan Barack Obama. Artık Türkiye, beğenilse de beğenilmese de görüşlerine çok iyi kulak verilmesi, nabızı tutulması, mümkünse istifade edilmesi ve daha fazla savrulmaması için elinden sıkı tutulması gereken, çok önemli bir bölgesel oyuncu addediliyor. Dr. Kalın'ın Washington'daki resmî temaslarında Obama yönetiminden yüksek seviyede kabul görmesinin ve görüşmelerinin iyi geçtiği izlenimini edinmesinin temel sebebi bu.

İkili müzakerelerde şu sıralar en çok Libya, Suriye ve İsrail konuları gündemde. Washington'da, Türkiye'nin NATO'da İngiltere-Fransa-ABD üçlüsüne karşı Almanya'yla ittifak edip Libya operasyonlarını müşkülleştirdiği kanaati hakim. Amerikalı resmî kaynaklar, Erdoğan hükümetinin barış planına ABD'nin destek verdiğini söylüyorlar. Türkiye Libya'da her ne yapıyorsa, 'daha fazlası'nı yapması arzu ediliyor. Ankara insani yardım vurgusu yaparken, ABD'nin ise daha çok sorunun askerî boyutuyla ilgili olduğu dikkat çekiyor. Obama yönetimi, herkesi zorlayan Libya krizinde kendisi de tutarlı bir çıkış stratejisi belirleyememiş olması hasebiyle, Ankara'nın Kaddafi'ye hâlâ 'çek git' dememiş olmasını fazla eleştiremiyor. Türkiye'nin Suriye'de ise Esed rejimi ve halkla iyi bağlarını kullanarak reform yönünde somut sonuçlar elde edilmesine katkıda bulunması isteniyor. Şu sıralar Ankara'ya en çok telkinde bulundukları konulardan biri de, İsrail'le ikinci bir Mavi Marmara krizi yaşanmaması için gerekli tedbirlerin alınması.

Evet, yeni Türkiye'nin yeni Ortadoğu'daki ağırlığı artıyor. Görünür gelecekte bu olguyla yaşamak durumunda olan ABD ise daha gerçekçi bir çizgiye kayıyor. Ankara'ya düşen, bir yandan bölge açılımlarını sürdürürken, diğer yandan ABD ve Avrupa'daki muhtemel kıskançlıkları ve kaygıları aşırı tahrik edici davranışlardan mümkün mertebe kaçınmak. Yoksa Türkiye'ye atılan çelmeler artabilir...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan iç siyaseti Türkleşiyor mu?

Ali H. Aslan 2011.04.25

Türkiye, Yüksek Seçim Kurulu'nun bazı Kürt siyasetçilerin milletvekilliği adaylığını eksik belge gerekçesiyle düşürme teşebbüsü sonucu zor bir hafta geçirdi. Amerika ise son birkaç haftadır Başkan Barack Obama'yla ilgili bir belge sorunuyla çalkalanıyor.

Bir kısım muhalifleri Obama'nın orijinal doğum belgesini sakladığını, gerçekte Amerika'da dünyaya gelmediğini, o nedenle başkan olmak için gereken anayasal şartlardan birini karşılamadığını iddia ediyor.

Birkaç yıl önce uçuk bir komplo teorisi olarak ortaya atılan iddia, şimdilerde siyasî tartışmanın göbeğine oturmuş durumda. Kara propaganda o denli etkili olmuş ki, New York Times-CBS News'in son ortak kamuoyu araştırmasına göre, Amerikan halkının dörtte biri Obama'nın ABD dışında doğduğuna inanıyor. Muhalefetteki Cumhuriyetçilerin ise sadece üçte biri Obama'nın Amerika doğumlu olduğu kanaatinde. Obama şimdiye kadar ne yaptıysa kamuoyundaki algıyı değiştiremedi. Hawaii'den aldığı resmî bir tasdik belgesini, bölge gazetesinde çıkan doğum ilanını ve daha başka birçok delili kamuoyu ile paylaştı. Komplo teorisyenleri bunlarla yetinmeyip doğum belgesinin orijinal uzun nüshasını görmek istiyor. Hawaii kanunları ise buna imkân vermiyor. Başkanın kendisi bile istese o belgeyi alamayacağı ifade ediliyor. Dolayısıyla tartışma dinmek bilmiyor.

fısıltı gazetesi çalışıyor

Şu sıralar birçok eyalet kongresi müstakbel başkan adaylarının vatandaşlıklarını daha güçlü belgelemelerine ilişkin yeni kanun tasarılarını tartışıyor. Ama henüz somut kanuna dönüşen olmadı. (Amerika'da başkan adayları resmî başvurularını, yaşadıkları eyaletin kanunları uyarınca oradaki seçim kuruluna yapmak zorunda.) Amerikan Kongresi'ndeki önde gelen Cumhuriyetçi liderler başkanın Hawaii'de doğduğuna inandıklarını söylüyorlar. Ama başkanlık yarışına girme ihtimali bulunan bazı Cumhuriyetçiler uzun süredir doğum belgesi meselesini kullanıyor, sağcı tabanın nabzına göre şerbet veriyor.

Tartışmanın yakın zamanda yeniden hortlamasında başkanlık adaylığı sondajları yapan ünlü emlak kralı Donald Trump'un çıkışları etkili oldu. Gerçi muhafazakâr sağcı Çay Partisi hareketinin önde gelen isimlerinden Kongre üyesi Michelle Bachman ve eski Alaska Valisi Sarah Palin son günlerde biraz çark etti. Konuyu kapatmak istediklerinin sinyallerini verdiler. Ancak, halkın çok itibar ettiği Rush Limbaugh gibi bazı sağcı radyocuların, blogcuların ve Fox News gibi kanalların duyarlı bir çizgiye gelmemesi halinde, komplo teorisinin daha da yaygınlaşması işten bile değil. En azından fısıltı gazeteleri Obama aleyhine çalışmaya devam edecektir. Obama'nın Amerikalıların hiç azımsanmayacak bir kısmından halkını ve devletini kandırarak başa gelmiş bir dolandırıcı muamelesi görmesi oldukça düşündürücü. Bu derin önyargının nereden kaynaklandığı hususunda farklı teoriler var. Bunlardan biri, özellikle güneyli milliyetçi muhafazakârların hâlâ siyah karşıtı ırkçılığı üzerlerinden atamadıkları, bu tür karalama kampanyalarına teşne oldukları. Nitekim muhafazakârların (dolayısıyla Cumhuriyetçilerin) güçlü olduğu güney ve ortabatı eyaletlerinde Obama'nın Amerika'da doğduğuna inanmayanların oranı, diğer bölgelerden daha yüksek çıkıyor. Bir başka ihtimal, ekonomik sorunları süren halkın Obama'ya kızgınlığından dolayı anketçilere olabilecek en olumsuz cevabı verdiği. Obama'nın Müslüman olduğu, ABD'de doğmadığı türü komplo teorilerini yayanlar, Amerikan toplumunda hassaten eski

nesillerde arttığı gözlenen milliyetçiliğin ve kültürel korumacılığın körüklediği yabancı alerjisi dalgasından da istifade etmek istiyor. Obama'nın dinî kimliği ve vatandaşlığı üzerinde kopartılan fırtınaların ABD'nin iç siyasetinin ötesinde, dünyayı da yakından ilgilendiren boyutları var. Her şeyden önce, Amerika'nın çok-kimliklilik ve çok-kültürlülük geleneğiyle bağdaşmayan eğilimlerin halk tabanında yaygınlaşarak siyasî karşılık bulması endişe verici. ABD'nin bu noktada diğer ülkelere olumlu örnek teşkil etme keyfiyeti zayıflayabilir.

amerikan siyaseti çirkinleşiyor

Ülkede komplo teorilerinin yaygın karşılık bulması, eğitim ve medya sisteminde ciddi arızalara da işaret ediyor. Komplocu olmayan, ciddi yayıncılık yapan büyük gazeteler geniş kitlelere ulaşamıyor. Dezenformasyona müsait olan halklar tabiatıyla uluslararası krizlerde manipülasyona daha açık olur. (Nitekim bunun bir örneğini, Irak'ta kitle imha silahları olduğu teorisinin Amerikan halkına kolayca yutturulmasında görmüştük.)

Kendi seçtiği başkana bile güvenmeyen, hakkındaki en saçma ve yaralayıcı iddialara inanan geniş halk kitleleri, etrafındaki dünyaya daha da büyük bir kuşkuyla bakacaktır. Bu durum, birbirine bağımlılığın arttığı günümüz dünyasında, karşılıklı güven ve işbirliği gerektiren ortak sorunların çözümünde ABD'nin liderlik rolünü zayıflatabilir. Zira dış politika yapımında halkın refleksleri eskiye nazaran çok daha etkili oluyor.

Başkan Obama'nın dinî kimliği ve vatandaşlığına ilişkin Amerika'da artan kuşkularının 2012 seçimlerinde sandığa nasıl yansayacağını ise şimdiden kestirmek zor. Halkın çoğunluğu hâlâ bu iddialara prim vermiyor. Obama'nın mağdur edildiğini düşünen liberal ve bağımsız kesimler Cumhuriyetçilerin inadına başkana daha da sıkı sarılabilir. (Bazı Cumhuriyetçi liderlerin son dönemde biraz frene basmasının altında bu korku yatıyor olabilir.) Bütün bu hadiseler, Amerika'da tarz-ı siyasetin giderek çirkinleştiğini ve acımasızlaştığını gösteriyor. Çeşitlenen medya unsurlarının bazı sorumsuz davranışları sonucu ortaya çıkan bilgi ve algı kaosu da işin tuzu biberi. Amerikan iç siyaseti Türkleşiyor mu ne?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'ya Üsame dopingi

Ali H. Aslan 2011.05.09

Daha iki hafta öncesine kadar ABD Başkanı Barack Obama, Amerikan halkının azımsanmayacak bir kesimini, yurtdışında değil Hawai eyaletinde doğduğuna, dolayısıyla anayasanın tüm başkanlık şartlarını karşıladığına ikna edememişti.

Azılı muhalifleri, baba tarafı siyah ve Müslüman olan Obama'yı sisteme 'sızmış' bir 'yabancı' olarak tasvir ediyordu. ABD Başkanı, orijinal doğum belgesini kamuoyuyla paylaşarak, son aylarda ayyuka çıkan bu komplo teorisine son vermeye çalıştı. Amerikan devleti ve halkının başdüşmanı Üsame bin Ladin'in kellesini aldığını açıkladığı önceki pazar gecesi ise sadece liderliğini değil, çakma Amerikalı olmadığını da daha fazla şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ispatlamış oldu.

11 Eylül terör saldırılarından sonra Bin Ladin ve ortaklarından intikam duyguları ve ulusal çıkarlar saikiyle iki İslam ülkesine (Afganistan ve Irak) savaş açarak işgal eden, uluslararası hukuku ve kendi anayasasını eğip bükerek meşruiyeti gedikli bir global terör mücadelesi yürüten, bütün bunların sonucu olarak da İslam dünyasıyla kafa kafaya gelen bir devletin icra kanadını devralmıştı Obama. Tüm açık fikirliğine rağmen, o da

müesses nizamca muayyen ölçüde ehilleştirildi. Özellikle Cumhuriyetçi muhaliflerin statükocu bir çizgi benimsediği ABD Kongresi'nde sürekli önüne engeller çıkarıldı. Ne iç ne de dış politikada arzu ettiği reformların birçoğunu hayata geçirebildi. Mesela İslam dünyasına karşı üslubu oldukça yumuşatmakla beraber, radikalizmi besleyen faktörlerin başında gelen genişletilmiş Ortadoğu'daki Amerikan askerî varlığına, İsrail'in Filistin kaderine orantısız hakimiyetine ve Guantanamo gibi eza merkezlerinin faaliyetlerine son veremedi.

2012 seçimleri arefesinde, Obama'nın bu ve benzeri konularda iç siyaseten fazla riskli hamlelere girmesi beklenmemeli. Belki tekrar seçilme derdinin olmayacağı muhtemel ikinci dört yıllık döneminde siyasi sermayesinin bir kısmını reform için kullanma ihtimali olabilir. Ancak statükocu güçlerin de eli armut toplamayacaktır. Üsame bin Ladin'i bitiren başkan olarak adını Amerikan tarihine şimdiden yazdırmış olması, seçim ve sonrasındaki başarısına şüphesiz katkı sağlayacaktır. Muhalefetin pompaladığı 'ulusal güvenlikte zayıf ve kararsız' imajını düzeltecektir. Ancak halk, çok büyük bir başka dış tehdit çıkmadığı sürece, son sözünü birinci dereceden ekonomiyi göz önünde bulundurarak söyleyecektir. Bu arada, sabık Bush yönetiminin bazı önde gelen isimlerinin Bin Ladin operasyonu nedeniyle Başkan Obama'ya verilen toplumsal krediden nasiplenme çabaları dikkat çekiciydi. Başkan Bush bu tür ucuz hesaplara girmedi, ama yardımcısı Dick Cheney ve Savunma Bakanı Donald Rumsfeld kendilerini tutamadılar. Bin Ladin'in sığınağına götüren bazı önemli ipuçlarının, verdikleri yetkilerle CIA tarafından uygulanan işkencevari sorgu metotları sayesinde elde edildiğini öne sürdüler. Tabii bu hamlelerinde, yaptı(rd)kları işkencelerden dolayı muhtemel bir dava sürecinde kendilerine kamuoyu desteği sağlama güdülerini de etkili oldu.

beyaz saray iyi polis, kongre kötü polis

Başkan Obama'nın riskli Bin Ladin operasyonunun amacına ulaşmasından dolayı gururlu ama mütevazı, sevinçli ama ölçülü tavrı takdire şayan. Devlet, son dönemde içte ve dışta maruz kalınan güç erozyonundan olumsuz etkilenen Amerikalılara özgüven aşılama ve dünyaya da propoganda yapma adına bu hadiseyi kullanıyor. Basına kademe kademe sızdırılan bilgilerle haber sürekli sıcak tutuluyor. Kırmızı çizgi, İslam dünyasını, özellikle radikalleri, tahrik etmemek. Bin Ladin'in İslamî usullere de uygun şekilde denize defnedildiğinin açıklanması ve kurşun darbesi alan yüzünü gösteren fotoğrafların yayımlanmaması, büyük ölçüde bu tür kaygılardan kaynaklanıyordu.

Obama yönetiminin tüm hassasiyetine rağmen, özellikle muhalefet yanlısı medyanın bir kesiminin ajite edici yayınları gözden kaçmadı. Mesela Cumhuriyetçi Parti'ye sempatik haber kanalı Fox News'te maço milliyetçilik kokan yorumlar yapıldı. Sean Hannity şovunda Bin Ladin'e cenaze töreni yapılması eleştirilirken, cesedinin yumruklanması gerektiği savunuldu. Geniş kesimlere ulaşan, dünyada da izlenen bu tür yayınlar, Amerika'da İslamofobi'yi, İslam coğrafyasında ise Amerikafobi'yi körüklüyor. İfade özgürlüğünün basın tarafından sorumlu kullanılmaması, kavgacıların ve radikallerin ekmeğine yağ sürüyor.

Öte yandan, Bin Ladin'in Pakistan'ın göbeğinde yakalanması, Amerikan devleti ve kamuoyunda bu ülkeye yönelik şüphe ve tepkileri artırdı. Obama yönetimi İslamabad'ın işbirliğinden tam manasıyla memnun değil, ama stratejik önem taşıyan Pakistan'la ipleri koparma niyetinde de değil. Beyaz Saray iyi polis, Kongre kötü polis rolünde, İslamabad üzerindeki baskı artırılıyor. Bin Ladin'e karşı istihbarat toplama ve baskın operasyonlarında Pakistan kara ve hava sahasının izinsiz kullanılması meşru gösterilmeye çalışılıyor. Bu gelişmeler, Afganistan-Pakistan bölgesinde güvenliği ve siyaseti dizayn çabalarının görünür gelecekte süreceği manasına geliyor. Obama yönetimince temmuz ayında başlatılacak Afganistan'dan kademeli asker çekme sürecinde sahadaki şartlar değişmedikçe hızlanma öngörülüyor. Ancak Bin Ladin avının bitmesi, ABD'nin Afganistan'dan artık çıkmasını savunanların elini güçlendirecektir.

Netice itibarıyla, Üsâme bin Ladin faktörünün önde gelen bir terör teşvikçisi olarak denklemden çıkarılması hem ABD'yi, hem dünyayı biraz rahatlatacak gibi görünüyor. Başkan Obama'nın artan siyasî sermayesi, ikinci dönemde seçilmesine ve yarım kalan barışçı değişim projeleri için yeni kapılar açılmasına vesile olabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye'de iki kafadar: ABD ve Türkiye

Ali H. Aslan 2011.05.16

Ortadoğu'da tarihin adeta hızlı çekimle yazıldığı şu günlere tüm bölgesel ve global güçler hazırlıksız yakalandı.

Dibi görünmeyen sulara girme endişesi, muhtemel fırsatları yakalama arzusundan genelde baskın çıkarak, herkesi temkine sevk ediyor. Bu çerçevede, Erdoğan hükümeti ile Obama yönetiminin Suriye'ye yaklaşımları büyük ölçüde birbiriyle örtüşüyor. Her şeyden evvel, hem Ankara hem Washington'un Ortadoğu'da her bir ülkeyi ayrı vaka olarak ele alan, yani toptancı olmayan bir strateji izlediği görülüyor. Tepki fazlarını kendi ulusal çıkarlarına ve önceliklerine göre belirliyorlar. Ve gayet pragmatik şekilde, diğer tarafın pozisyonunu kendi öncelikleri yönünde etkilemeye; örtüşme noktalarında birbirlerine destek verip, ihtilaflı hususları ise fazla büyütmemeye özen gösteriyorlar. ABD Türkiye'nin artan bölgesel nüfuzunu, Türkiye ise ABD'nin global ağırlığını değerlendirmeye çalışıyor. Obama yönetiminin uluslararası meşruiyeti önemseyen, çok-taraflı (multi-lateralist) üslubu, bu prensipleri öteden beri öncülleyen Ankara'yla uyumunu kolaylaştırıyor.

İsrail, Türkiye, ABD aynı çizgide

Washington'un Obama döneminde Ankara'nın Suriye'yle angajman politikasına yakın bir çizgiye kaymış olması, ülkedeki rejim krizine yaklaşımlarının benzeşmesinde etkili oldu. Ne Obama ne Erdoğan, Beşşar el Esed'e (Mübarek'e yaptıkları türde) açıktan 'çekil' mesajı vermeye yanaşmıyor. Suriye'nin Ortadoğu'da stratejik önemi haiz, mihenk taşı ülkelerden biri olması hasebiyle, öngörülemez bir sürece girmesi arzu edilmiyor. Dolayısıyla reformları gerçekleştirmesi şartıyla, Esed rejiminin bekaasından yana bir tavır sergileniyor. 'Esed, Mübarek değil, reforma daha yatkın' görüşünde mutabakat var. Diğer yandan, sivillere karşı şiddetin devam ederek Libya tipi bir manzaranın ortaya çıkması da istenmiyor. Ayrıca, ülkede huzur ve güvenliğin insan haklarına saygılı şekilde sağlanması da hem rejimin hem reformların devamlılığı adına Türkiye ve ABD tarafından önemseniyor.

Erdoğan ve Obama hükümetlerine Suriye politikasından dolayı yöneltilecek eleştirilerin benzerliği de siyasetlerinin örtüştüğünün delillerinden biri. Muhallifleri, Türk ve Amerikan yönetimlerini Suriye'de statükoya oynamakla, kalkışmacılara destek vermemekle, insan haklarına yeterince duyarlı davranmamakla suçluyor. Her iki ülkenin de Suriye'de sırf değerlere dayalı idealist bir politikadan çok realizmi tercih ettiği bir gerçek. Ancak bu yaklaşımı statükoculuktan ziyade kaos karşıtlığı şeklinde okumak daha adil olur. ABD ve Türkiye'nin Suriye'de demokrasiye anarşik olmayan, insan haklarına saygılı, kademeli bir geçiş sürecini desteklediği söylenebilir.

Rejimin prematüre şekilde yıkılmasının doğurabileceği kaotik ortam, Amerikalıları da Türkleri de işkillendiriyor. Bu denklemde İsrail de temkinliler üçgeninin diğer kenarını tamamlıyor. Mısır'daki ordu gibi devletin devamlılığını sağlayacak ve uluslararası taahhütlerini garanti edecek, rejimden nispeten bağımsız bir denge unsurunun Suriye'de bulunmaması, ABD-Türkiye-İsrail'i aynı kareye itiyor. Selefi fundamentalizmi ve İran

faktöründen duyulan ortak kaygılar da bu kaynaşmayı pekiştiriyor. Esed, hiç değilse huyu suyu bilinen, yeri geldiğinde aynı dille konuşulabilen bir lider olarak görülüyor.

Esed ve rejimine açılan konjonktürel kredi şüphesiz sınırsız değil. Bu noktada, Suriye üzerinde azımsanmayacak bir tesir gücü olan Türkiye ve İran'dan çok, ABD'nin rejimin geleceğini belirleyici en etkili dış unsur olacağı öngörülebilir. Gerek Cumhuriyetçi muhalefetten gerek insan hakları adına müdahaleciliği savunan bazı Demokratlardan gelen baskılar, Obama yönetimini rejimin kısıkcını daha da daraltmaya itecektir. Nitekim Amerikalı yetkililerin eleştiri dozu giderek artıyor. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Grönland'da yaptığı açıklamada, ABD'nin Suriye'yi büyük insan hakları ihlallerinden sorumlu tutmak üzere 'ilave adımlar' atacağını söyledi. Obama yönetimi daha önce mal varlıklarını dondurduğu bazı üst düzey Suriyeli yetkililere yenilerini eklemeyi, hatta belki bu kez bizzat Esed'i de listeye koymayı müzakere ediyor. Esed birkaç hafta içinde mesajı yine almazsa, ABD'nin muhaliflere fiili destek kartını da masaya sürmesi ihtimal dışı değil.

Sıfır problem siyaseti çökmedi

Esed ve rejimine eleştiri dozunu artırma noktasında da Ankara'daki eğilim Washington'dakiyle benzeşiyor. Bu çerçevede, Başbakan Erdoğan'ın bizzat Esed'e açıktan yaptığı son eleştiri ve uyarıların Washington'da olumlu karşılandığı gözleniyor. Bazı Amerikalı analizciler, Suriye krizini, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nca kavramsallaştırıp bayraklaştırılan -ama evveliyatı aslında AK Parti döneminden de önceki Milli Güvenlik Kurulu kararlarına dayanan- 'komşularla sıfır problem' siyasetinin çökmesinin delili olarak takdim ediyor. Ama ben o tür yorumları biraz abartılı buluyorum. Zira 'sıfır problem', tarihin dairevî deveranını naifçe hesaba katmayan, düz çizgi üzerinde sabit bir varış noktasına değil; uluslararası sahadaki değişkenlere göre sürekli yenilenen, müteharrik bir hedefe işaret etmektedir. Böyle yüksek ideallerden yoksun bir ülkenin ikbalinden de söz edilemez. Türkiye son dönemde, özellikle artan yumuşak gücü sayesinde, bölgede sadece mevcut rejimlerle değil, halkların da hem memnun hem gayrimemnun kesimleriyle yakınlık kurma becerisini gösterdi. Şu tarihî dönüşüm sürecinde yarın ibre hangi ülkede hangi yöne dönerse dönsün, Türkiye'ye açık bir kapı bulunacaktır.

Uzun lafın kisası, Bush iktidarı döneminde ABD ile Türkiye arasında bir çatlak unsuru olan Suriye'de bugün iki ülkenin çıkar ve üsluplarının genelde örtüşüyor olması, bölgede barış ve demokratik istikrarın geleceği adına bir şans.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

10 saniyenin 44 dakika 50 saniyeye rüçhaniyeti

Ali H. Aslan 2011.05.23

'Amerika'da bizler 45 dakikalık bir konuşmanın sadece 10 saniyeden az bir kısmında geçen tek bir ifadeye, '1967 sınırları'na, neredeyse tamamen odaklanırken; geriye kalan 44 dakika 50 saniye zarfında bahsettiği şeylere neredeyse hiç temas etmememiz Başkan'ı ne ölçüde bunaltıyor?'

Bir Amerikalı muhabirin Beyaz Saray Sözcüsü Jay Carney'e yönelttiği bu zeka dolu özeleştirel soru, Başkan Barack Obama'nın perşembe günü Arap ve İslam dünyasına yönelik kapsamlı konuşmasının ABD'de nasıl yankılandığını çok iyi özetliyor.

Halbuki Beyaz Saray o konuşmayı Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki son reformist değişim rüzgârına güçlü destek verdiğini, o coğrafyaya sırf İsrail ve petrol ekseninden bakmadığını, başka önemli çıkarları ve sempatileri de olduğunu ortaya koymak için tasarlamıştı. Dışişleri Bakanlığı'ndaki konuşmanın bölgede akşam saatlerine denk getirilerek geniş kitlelere ulaşması amaçlanmıştı.

Ancak Obama'nın aslında sabık birçok başkan tarafından da kapalı kapılar ardında benimsenmiş olan '1967 sınırları bazında karşılıklı toprak al-verlerine' dayalı iki devletli çözüm prensibini ilk kez açıktan ifade etmesi, İsrail hükümetinin Amerika'daki bazı güçlü kollarıyla el ele ortalığı velveleye vermesine yol açtı. ABD Başkanı, çıkmaz ayın son çarşambasında başlayacak (!) müstakbel müzakerelerde Tel Aviv'in pazarlık gücünü zayıflatmakla suçlandı. Çıkarılan gürültü, ABD'nin Ortadoğu politikasının sittin sene İsrail ve lobilerinin hakimiyetinden çıkamayacağı kanaatini pekiştirerek, Obama'nın Arap ve İslam dünyasına yeni açılımına da darbe vurdu.

Cuma günü Oval Ofis'teki ikili görüşmenin ardından yapılan ortak basın toplantısında esip gürleyen İsrail Başbakanı Netanyahu'yu Obama'nın adeta süt dökmüş kedi gibi dinlemesi, iktidar olmakla muktedir olabilmek arasındaki farkı çarpıcı şekilde ortaya koyuyordu. ABD bölgede uğradığı ciddi prestij ve nüfuz kaybını telafi etmek isterken, İsrail kimseyi kırmızı çizgilerinin bir milim bile ötesine geçirtmemekte kararlı görünüyor. İsrail-Filistin politikasını daha adil bir çizgiye çekme ümidiyle göreve başlayan Beyaz Saray özel temsilcisi Senatör George Mitchell'in, istifasını Netanyahu'nun Washington ziyaretinin hemen öncesine denk getirmesi manidardı. Şimdi meydan Obama'nın İsrail yanlısı Ortadoğu başdanışmanı Dennis Ross'a kaldı.

Arap Baharı'nın özgürlükçü ruhunu ABD çıkarları ve değerleri doğrultusunda değerlendirmek isteyen, bu amaçla Mısır ve Tunus'a ekonomik destek için kesenin ağzını da açan Obama yönetimi, ortada heyhüla gibi duran Filistin meselesi varken, bu hedefine layıkıyla ulaşabilir mi? Tabii ki hayır. Zira, dizginleri yavaş yavaş ele geçiren Arap halklarının Filistin konusunda başarılarındaki çoğu rejimden daha hassas olduğu aşikar. ABD'ye duydukları güvensizliği körükleyen faktörlerin başında da aşırı İsrail yanlısı duruşu geliyor.

Filistin tarafının şiddeti ve terörü bir pazarlık metodu olarak kullanmaktan vazgeçip masaya oturması gerektiği muhakkak. Öte yandan elini vicdanına koyan herkes, şu anda barışa asıl takoz koyanın İsrail olduğunu da görüyor. Bana göre Amerikan devletinde bu kanaat giderek yaygınlaşıyor, ama açıktan ifade edemiyorlar. Çünkü Amerika'daki İsrail, muazzam baskı düzeneğiyle ABD'nin kendi ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmesine dahi izin vermiyor. Özellikle Amerikan Kongresi İsrail'in en güçlü savunucusu rolünde.

2012 seçimleri yaklaşırken, Başkan Obama, Demokratik Parti'ye yapılan seçim bağışlarının yüzde 65'ini karşılayan ve Florida gibi kilit eyaletlerde sonucu değiştirme kabiliyeti olan Yahudi-Amerikan toplumunu rahatsız edebilecek tavizler dayatabilir mi İsrail'e? Hele Amerikan kamuoyu İsrail ve Yahudileri Arap dünyası ve Müslümanlara açık ara tercih ediyorken? Çok zor. Zaten Obama da konuşmasında sadece ABD'nin yol haritasını teorik olarak ortaya koydu, fiili inisiyatif alacağı yönünde hiçbir sinyal vermedi.

Sahadaki şartlarda kısa vadede dramatik bir değişiklik ihtimali düşük olmakla birlikte, ABD'nin İsrail'in statükocu tavrına müsamahasının giderek azaldığı da inkar edilemez. İlgili resmi birimlerin her kelimesi üzerinde uzun uzun tartışması suretiyle ortaya çıkan, yani devlet görüşünü yansıtan bir konuşma metninde İsrail'e Obama'nın ağzından 'statüko sürdürülemez' mesajının verilmesi hafife alınmamalı. Aralarında liberal Yahudilerin de bulunduğu artan sayıda İsrail dostu Amerikalı, ABD'nin bölgedeki diğer ali çıkarları için İsrail'le açıktan ters düşmekten eskisi kadar çekinmediğini de gördüğünden, Tel Aviv'i masaya oturtmaya çalışıyor. Ama Netanyahu gibi gelenekçi liderler ve Amerika'daki peşin destekçileri, son konuşmaya verdikleri türde sert tepkilerin sadece Obama'yı değil topyekûn Amerikan devletini rencide ettiğini göremiyor. Ve Amerikalıların tahammül sınırlarını zorlamaya devam ediyor.

Bu bağlamda, Amerikan Atlantic dergisinin önde gelen gazetecilerinden Yahudi asıllı Jeffrey Goldberg'in 'Sayın Bay Netanyahu, lütfen benim başkanım la öyle konuşmayın' başlıklı yazısını çarpıcı bir örnek olarak sunmak istiyorum. Goldberg, yazıda Netanyahu'nun bir 'yabancı lider' olarak Obama'ya 'saygısızlık' ettiğini belirterek şu uyarıda bulunuyor: 'İsrail hayatı yetini sürdürmek için ABD'ye bağımlı, ama Amerika İsrail yok olsa bile varlığını sürdürecektir herhalde.'

Ortadoğu'da bel bağladığı eski oyuncuların bir bir devreden çıkmasına yol açan Arap Baharı'na kuşku ve tedirginlikle bakan İsrail, kızgınlığını meseleye 'Eğer onları yenemiyorsan, sen de aralarına katıl' pragmatizmiyle bakmaya başlayan ABD'den çıkarıyor. Sanki '1967 sınırları' bahane, daha derinlerde Obama yönetiminden duyulan asıl rahatsızlık bu olabilir gibi geldi bana...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ile aklın yolu

Ali H. Aslan 2011.05.30

İsrail Başbakanı Netanyahu'nun Washington ziyaretinin ikili gündeminde, ön sıralarda olmasa da, Türkiye ile ilişkiler de vardı.

Kaynaklara göre, İsrailliler Beyaz Saray'a Türkiye'yle yeniden masaya oturmaya istekli oldukları sinyali vermişler. Mavi Marmara vakasından sonra Türkiye'nin talep ettiği özür ve tazminatta mutabakata varılamaması, İsrail'le ilişkilerin en düşük seviyede kalmasına yol açıyor. Oysa Ankara-Tel Aviv ilişkilerinin biraz rayına girmesi hem Türkiye, hem İsrail hem de ABD'nin çıkarına.

Türk-İsrail soğukluğunun sadece Mavi Marmara olayından kaynaklanmadığı, evveliyatı olduğu muhakkak. Arap-İsrail sorununda Tel Aviv'in kendi lehine gördüğü statükoyu korumaktaki ısrarı, Ankara'nın yeniden tanımlamış olduğu bölgesel çıkarlarıyla çatışıyor. İsrail hâlâ eski korkularını üzerinden atamamış İsrail olabilir, ama Türkiye büyük ölçüde değişti. Arap dünyasıyla arasına mesafe koyan ve risk almayan eski Türkiye gitti. Yerine; güneyi ile ticari, kültürel ve siyasi alışveriş açığını kapatmak isteyen, atılımcı, ön alan ve özgüvenli bir Türkiye geldi. Ankara, güney hinterlandında Filistin meselesi dahil süregelen ihtilafların çözümünü istiyor. Çünkü bu sorunlar hem potansiyelin açığa çıkmasını engelliyor hem hedefe yürürken Türkiye'nin önünü kesiyor.

Mavi Marmara gemisindeki 9 Türkiye vatandaşının geçen sene İsrailli askerlerce uluslararası sularda öldürölmesi, kanlı Gazze harekâtından bu yana iki ülke arasında tırmanan gerginliği ayyuka çıkardı. Türkiye'den yeni bir Gazze'ye yardım filosu yola çıkarsa, ihtilaflın giderilmesi şöyle dursun, alevlenmesi işten bile değil. Bölgede zaten yeterince kazan kaynıyor. Bir kazanın da Doğu Akdeniz'de kaynaması kimseye fayda sağlamaz. Dolayısıyla ok yaydan çıkmadan Ankara'nın ne yapıp ne edip sivil toplumu ikinci bir krizden caydırması elzem. Mısır'ın Gazze sınırını süresiz olarak açmış olması bu konuda önemli bir yardımcı faktör. Hükümetin 'sivil toplum girişimidir, müdahale edemeyiz' izahatı Washington'da inandırıcı bulunmuyor. Filoya öncülük eden grubun bazı AK Partililerle bağlarına dikkat çekiliyor. Ayrıca, BM Genel Sekreteri Ban'ın ikinci filoyu ilişkin açıklamaları da uluslararası toplumdan aynı seviyede destek alamayabileceğimizi gösteriyor.

mutlak kaybet-kaybet durumu var

Mavi Marmara olayına ilişkin resmi müzakerelerde İsrail'in 'üzgünüz' (İngilizcesi 'sorry') deme noktasına geldiği, Türkiye'nin daha kuvvetli bir pişmanlık beyanı olan 'özür' (İngilizcesi 'apology') kelimesini istediği biliniyor. Burada en büyük eksikliklerden biri, hakem olarak devreye girebilecek, iki ülkenin de hatırını saydığı bir uluslararası kişilik ya da unsurun bulunmaması. ABD, İsrail konusunda dürüst arabulucu olamayacak kadar yanlı. Birleşmiş Milletler, İsrail'in hazzetmediği bir yapı. Avrupa Birliği ise ne Türkiye ne İsrail'in fazla güvendiği bir oluşum. Dolayısıyla iş, iki ülkedeki yapıcı unsurlara düşüyor. 'İsrail'le ilişkileri düzeltmeye çalışmaya ne gerek var, bu durumdan asıl zararı onlar görür' argümanına katılmıyorum. Her şeyden evvel, bir tarafın daha fazla zarar görme ihtimali, diğer tarafın hasar almayacağı manasına gelmiyor. Ortada mutlak bir kaybet-kaybet durumu var. Üstelik neticede kimin daha fazla zarar göreceği de tartışılır. Şu anda Ortadoğu'da İsrail'in Türkiye'ye olan ihtiyacının, Türkiye'nin İsrail'e olan ihtiyacından daha fazla olduğu doğru. Ancak Türkiye de, İsrail'in dünyada, özellikle Batı'da bağlantılı olduğu güçlü lobi ve nüfuz mekanizmalarından ciddi çelmeler yiyebilir. Son dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ve sivil toplumu aleyhine Batı'da yürütülen bazı kampanyalara bir de bu zaviyeden bakmakta fayda var.

İsrail'le atışmak enerji kaybı

İsrail, bir bölgesel devletten ibaret değil. Dünyadaki her Yahudi, farklı boyutlarda da olsa, bir şekilde İsrail'in kaderiyle ilgilidir. Kolları hemen her yere uzanan bu güçlü ve aktif uluslararası olguyla çatışmak, Türkiye için büyük enerji israfı. Kaldı ki, tarihsel düşmanlığımız olmayan ve ecdadın yaptığı sayısız iyilikten dolayı bize saygı da duyan bir eski Osmanlı unsurunu, özellikle ABD'de bazı hasım Ermeni ve Yunan grupların kucağına itme tehlikesi var. Türkiye ile İsrail'in arası iyiyken, transnasyonal Yahudi cemaatleri Türkiye'ye dışarda vurulmak istenen yumrukların etkisini kırıyordu. Şimdi Türkiye bu setten mahrum kaldığı gibi, bir de zaman zaman Yahudi lobisinin yumruklarına maruz kalabiliyor.

Türkiye, içine kapalı ve zayıf bir ülke iken, dış hasımlar iç kaoslarımıza tuz biber ekerek bizi kolayca dize getirir, sonuçta istediklerini alırdı. Artık içerde -mesela darbe organizasyonu gibi- hamleler yapma şansları azaldı. Ama resmi ve sivil Türkiye, son dönemlerde dünyaya açılarak global arenanın hemen her köşesinde faaliyet göstermeye başladı. Bu da, bazı hasım transnasyonal lobilerin uluslararası varlığımıza yerinde darbe vurarak Türkiye'ye zarar verme kabiliyetini de artırdı. O nedenle Ankara'nın 'komşularla sıfır problem' vizyonu, 'transnasyonal lobilerle sıfır problem' hedefiyle pekiştirilmeli. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun şahin Ermeni diasporasına dahi açılımdan söz ettiği bir dönemde, uzun yıllar Ermeni, Kıbrıs ve PKK meselelerinde destek gördüğümüz daha büyük bir lobiyle savaşmak anlamsız.

Sözün özü, Türkiye ile İsrail'in birbirini acıtmayı sürdürmesi, iki tarafta da ciddi zayıflara yol açıyor. Bölgesel rekabette de en çok İran'ın işine yarıyor. Belki birbirlerini eskisi kadar sevmeyecek ve güvenemeyecek olsalar bile, Ankara ve Tel Aviv'in bu ihtilafa artık bir hal çaresi bulması aklın gereği. Karşı cephedeki akıl tutulmaları da, kendi aklımızı kullanmaya mani olmamalı. Mümkün mertebe kimseyle didişmeden, yola devam. Zira zaman lehimize işliyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Ankara için Washington manzarası

Ali H. Aslan 2011.06.27

Gök gürültüsü, şimşek ve sağanak yağmurlarla devam eden Arap Baharı, bölgede ağırlığı artan Türkiye'ye Washington'daki ilgiyi de büyük ölçüde artırdı.

Bunun son örneğini düşünce kuruluşu Middle East Institute (MEI) tarafından perşembe günü düzenlenen yıllık Türkiye konferansında gördük. Organizatörler yoğun talepten dolayı iki gün öncesinde kayıtları kapattı. Katılmak için aracı sokanlar, hatta kapıya kadar geldiği halde mecburen geri çevrilenler oldu. 12 Haziran seçimleri sonrasındaki hafta Washington'da en az beş ayrı düşünce kuruluşunda Türkiye konulu açık toplantılar yapılmasına rağmen konferansa hâlâ iştah kalmış olması da dikkat çekiciydi.

Türkiye'ye artan ilgi dikkat çekici

Washington'da Türkiye'ye ilginin sadece kemmiyeti değil keyfiyeti de değişiyor. Olağan şüphelilere çok sayıda yeni yüz eklendi. Hiç tanımadığım bazı genç Amerikalılar toplantılarda yanıma yanaşıp benimle Türkçe konuşuyor. Türkiye bilgisine ve Türkçeye şahsi kariyeri adına önem atfedenler artıyor. Türkiye uzmanları hükümette ve düşünce kuruluşlarındaki kapalı toplantılara eskiye nazaran çok daha sık davet edilerek görüşleri alınıyor.

ABD başkentinde özellikle Ortadoğu konusu artık 'Acaba Türkiye ne der? Ne yapar?' sorusu da tartışılmadan ele alınamıyor. Bu soruları soranlarından başında şüphesiz Başkan Barack Obama geliyor. Obama seçim tebrik telefonunun ardından, geçen pazartesi Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı tekrar aradı. Görüşmede Suriye konusunda fikir teatisi yapıldı. Beyaz Saray'ın Ankara'yla teması sıcak tutması bence sırf dinlemeyi önemsemesinden kaynaklanmıyor. Dış politikası bağımsızlaşan Türkiye'den gelebilecek bir sürprizle karşılaşma ihtimalini izale arzusu da etkili oluyor. İran'a BM yaptırımına Ankara'nın en kötü ihtimalle çekimser kalması beklenirken 'hayır' oyu vermesi Beyaz Saray'ı çok şaşırtmıştı. Amerikalılar topu yine kalelerinde görmek istemiyorlar. MEI konferansında Obama hükümetinin görüşlerini açıklayan Savunma Bakan Yardımcısı Alexander Vershbow'un 'Bağımsız dış politikanızla yaşayabiliriz, yeter ki sürprizlerle karşılaşmayalım' şeklinde özetlenebilecek mesajı bu zaviyeden değerlendirilebilir.

Obama yönetiminin şu sıralar bir Türk sürpriziyle karşılaşmak istemediği alanların başında Suriye geliyor. Bir yandan Ankara'nın Esed rejimine açtığı kredinin sınırsız olmadığını göstermiş olmasından ve Washington ile çok daha uyumlu bir politika izlemeye başlamasından memnuniyet duyuyorlar. Diğer yandan, özellikle Türkiye-Suriye sınırındaki askeri hareketliliğin artmasından dolayı, 'Acaba Türkler ileride askerî hamle yapar mı?' sorusunu irdeliyorlar. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Suriye birliklerinin Türkiye sınırı yakınlarındaki eylemlerini 'son derece endişe verici' bulunduğunu söyleyerek, bunun bir sınır çatışması ihtimalini artıracığını ve sığınmacıların durumunu olumsuz etkileyebileceğini ifade etti.

Bir NATO üyesinin sınırlarındaki askerî hareketlilik şüphesiz başta ABD olmak üzere Batılı müttefiklerce yakından takip edilecektir. Ancak Ankara'nın sıcak çatışmaya girmesinden Washington'da bu denli kaygı duyulması doğrusu biraz abartılı. ABD'nin Suriyeli sığınmacılara yardım noktasında Ankara'ya yaptığı ısrarlı destek tekliflerinin de muhtemel bir sebebi, gelişmelerin dışında kalmama ve kontrol etme arzusu. Washington'da şu sıralar Türkiye'ye ilişkin kafaları en çok meşgul eden sıkıntılı konulardan biri ise İsrail'le yaşanan sorunlar. Büyükelçi Vershbow, mesajları gergef gibi işlenmiş konuşmasında İsrail-Türkiye ihtilafına 'siyasî çözüm' bulunmasının önemini vurguladı. Amerikan dış politika çevrelerinde bu hususta genel bir karamsarlık havası hakim. Mavi Marmara'nın Gazze filosuna katılmaması herkesi biraz rahatlattı. İsrail Başbakanı Netanyahu'nun Erdoğan'a seçim tebrik mesajı da olumlu karşılandı. Ankara'dan özür ve tazminatta geri adım atmasa bile, en azından söylem itibarıyla son dönemdeki nispeten dikkatli çizgisini sürdürmesi bekleniyor.

Türkiye aleyhtarı çevreler devrede

Türkiye'ye kızgınlığı süren İsrail lobisinin Amerikan Kongresi'nde lehimize devreye girmemesi, hatta el altından aleyhte faaliyetler yapmasıyla şartları daha elverişli bulan bir kısım Ermeni ve Yunan gruplar heveslendi. Temsilciler Meclisi'ne 'Ermeni soykırımı' ve Hristiyan hakları konulu iki eleştirel tasarı sunuldu. Amerika'daki Türk lobisi giderek güçlenmekle birlikte, görünür gelecekte hasım ve gayri memnun lobilerle baş edebilecek güçte değil. Büyükelçilik elinden geleni yapmaya çalışıyor ama yeni Ankara, hele ABD'de 2012 seçimleri havasına girilirken, Kongre'ye azami dikkat ve ağırlıkla eğilmeli.

Türkiye'de ilerleyen demokrasiye ve artan özgürlüklere rağmen 'Beyaz Türk' entelijansiyanın da katkısıyla 'Geceyarısı Ekspresi' filminin ürkütücü mesajını hortlatırcasına yapılan propagandalar Washington'da etkisini hâlâ sürdürüyor. Diğer yandan, ABD Dışişleri'nin hazırladığı insan hakları ve din özgürlüğü raporlarında dillendirilen, saygın uluslararası kuruluşlarca da teyit edilen bazı arızaların hiç yaşanmadığını da söyleyemeyiz. Demokrasi ve insan hakları açıklarını kapatmış bir Türkiye, ABD ve AB ile ilişkiler dahil uluslararası arenada hareket ve ilham verme kabiliyetini daha da artıracaktır. Hasımlarını önemli bir cephaneden mahrum bırakacaktır. Bu itibarla, yeni TBMM ve kabine, anayasa değişsin ya da değişmesin, insan hakları sorunlarına yol açan tüm kanun ve mevzuatı hemen değiştirmeye başlamalıdır.

Washington uzun bir aradan sonra Türklerin tarih sahnesine öz kimlikleriyle yeniden çıkış sürecine ilişkin inkâr, aşağılama ve isyan safhalarını yavaş yavaş atlatıp kabullenme, itibar ve istifade aşamasına geçiyor. Bu da yeni Ankara'ya ABD ile yeni fırsatlar doğuruyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan Kongresi'nde bir tarihsel ahmaklık tezahürü

Ali H. Aslan 2011.07.25

Geçen çarşamba Amerikan Kongresi'nin koridorlarında Ermeni-Yunan lobisi prodüksiyonu Türkiye'yi iğneleyici yeni bir önergeden dolayı koştururken, zihnimin diğer bir köşesinde Etyen Mahçupyan'ın aynı gün Zaman'da çıkan 'Kürtler çözüm istiyor mu?' başlıklı yazısını evirip çeviriyordum.

Etyen Ağabey, başta Taşnaklar olmak üzere Osmanlı'nın son dönemlerinde bir kısım Ermenilerin eşitlik ve özgürlük talep etme üslubuyla PKK dahil bazı Kürt grupların davranış biçimleri arasında paralellikler kuruyordu. Ve o devirde yapılan 'tarihsel ahmaklık'ların bugünün Kürtlerince tekrarlanmaması telkininde bulunuyordu.

Mahçupyan'ın isabetli tespitleri, malum Kürt kesimler şöyle dursun, bir asırdır hâlâ aynı duvara kafasını toslayıp duran radikal Ermeni diasporasına dahi tesirden maalesef uzak görünüyor. Türkiye'ye ve Türk milletine tehacümle, nefretle ve hatta şiddetle hak devşirmeyi kendine yol belleyen zihniyet, hassaten Amerikan Ermeni diasporasında baskınlığını sürdürüyor.

ermenî ve rum lobisi umduğunu bulamadı

Benzer kafalı Rumlarla omuz omuza veren bir kısım Ermeniler, son olarak Osmanlı ve Türkiye'yi din özgürlüğü alanında yerden yere vuran 306 numaralı tasarının geçen ay Temsilciler Meclisi Dışilişkiler Komitesi'ne sunulmasına önayak olmuştu. Osmanlı'yı Hristiyan nüfusunun çoğunu 'kasten yok etmek' ile (yani bir nevi Hristiyan soykırımıyla) suçlayan tasarının bayraktarlığını ise son zamanlarda Türkiye'nin canını acıtmaya pek hevesli görünen Komite'nin eski Başkanı Demokrat Howard Berman yapıyordu. Neyse ki Komite'nin

Cumhuriyetçi başkanı Ileana Ros-Lehtinen, Türk grupların telkinlerinin de etkisiyle, biraz insafa gelerek tasarından desteğini çekti. Ancak Berman ve arkadaşları çarşamba günü tasarının nispeten daha az tartışmalı son paragraflarını bir başka kanuna eklemleyerek Komite'den geçirmeye muvaffak oldu.

Komite oturumlarının yapıldığı Rayburn ofis binasının 2172 numaralı salonunda, dinî kıyafetleriyle arz-ı endam eden papazlar da dahil, Ermenilerin görünürlüğü nispeten fazlaydı. O papazlardan biri, verilen ara sırasında koridorda Türk gazetecilere yanaştı. Düzgün Türkçesiyle kendini tanıttı. Doğu Anadolu'da doğmuş, Ermeni davası için koşturan uluslararası bir şahsiyet olmuştu.

Ermeni papaz, Kongre'de o gün olanlarla ilgili kanaatimi sordu. Kendisine, Türkiye'yi yaralayıcı bir dille hak mücadelesinin aks-ül amel yapacağını, karşı milliyetçi tepki doğuracağını, daha makul, yapıcı ve sabırlı bir üslup gerektiğini, Türkiye demokratikleştikçe Hristiyan olgusuyla daha da barışacağını, bu yönde özellikle son yıllarda büyük mesafeler kat edildiğini anlattım. "Yüz yıldır bekliyoruz, daha ne kadar bekleyeceğiz?" diye serzenişte bulundu. Ben de cevaben "Biz Türkler de en az sizin kadar uzun süredir ülkede bazı şeylerin değişmesini bekliyoruz. Kürtler de öyle. Hak ve özgürlük sorunlarımızı hâlâ tam aşamadık." cevabını verdim. "Türkiye, Ermenilerden bir özür dilemekten bile niye acız?" diye sordu. Ona karşılık olarak da, Türkiye'de devletin ve toplumun demokratikleşmeye paralel olarak tarihsel özeleştiriyeye daha yatkın hale geldiğini, bir gün bir çeşit özür dileneceğine inandığımı, ama hukuki bağlayıcılığı da olan 'soykırım' kelimesinde ısrarın yanlış olduğunu, bu tabirin görünür gelecekte devletten ve toplumun geniş kesimlerinden hüsn-ü kabul görmeyeceğini söyledim.

Bazı Ermeni ve Rum grupların Türkiye'ye yönelik yarı histerik tutumları Washington'da gerek yasama gerek yürütme çevrelerinde çoklarına da artık yaka silkiliyor. Evet, bu gruplar siyasi etkileri nedeniyle kendilerine her zaman destekçiler bulabiliyor. Ama özellikle Kongre'de önyak oldukları önergelere destek verenler arasında bile illallah diyenler var. Bunlardan biri olan California milletvekili Dana Rohrabacher, rahatsızlığını çarşamba günkü oturumda şöyle dillendirme cesaretini gösterdi: "Burada çok açık bir çifte standart var, lehte oy kullanacağım, tasarının içeriği doğru, ama bu Türkiye'ye karşı çifte standart yapılmadığı anlamına gelmiyor. Yahudiler odama geliyor, 'İsrail için ne yaptınız?' diye soruyorlar, İrlandalılar geliyor, kendileri için ne yaptığımızı soruyor. Rumlar ve Ermeniler ise Türklerin canını acıtmak için ne yaptığımızı soruyor. Evet, ilkeli olacağız ama konu Türkiye olunca korkunç bir çifte standart uyguluyoruz. Ermeni ve Rumların meşru kaygıları var ama diğer Müslüman ülkelerin dinî özgürlükler karnesi daha zayıfken sürekli Türkiye'yi hedef alır gibi görünmemeliyiz. Eğer onları gittikleri yönün aksine çekmek istiyorsak, bu tip şeyler yaparak Türkiye'deki özgürlükleri desteklemiş olmuyoruz. Onlarda sürekli Türkiye'yi hedef alıyoruz ve çifte standart yapıyoruz düşüncesi yaratıyoruz."

heybeliada sorunu çözölmeli

Şimdi çuvaldızı da biraz kendimize batıralım. Bölgesinin ve dünyanın parlayan yıldızlarından biri haline gelen Türkiye'nin adı neden hâlâ uluslararası platformlarda bazı insan hakları problemleriyle anılmaya devam ediyor? Niçin hasımlarımıza malzeme veriyor, dostlarımızı hayal kırıklığına uğratiyoruz?

Azınlık hakları demokrasinin ana unsurlarındandır. Türkiye'deki tüm azınlıkların haklı hak ve özgürlük talepleri karşılanmalıdır. Özellikle uluslararası platformlarda Türkiye'nin başını en çok ağrıtan Heybeliada Ruhban Okulu sorunu bir an evvel çözölmelidir. İnsan hakları arızalarını zayıf karnı olmaktan çıkarmış bir Türkiye'yi kimse tutamayacaktır. Azınlık meselelerimizi kaşıyarak bizi zayıflatmak, yükselişimizi durdurmak isteyenler ise avuçlarını yalayacaktır. Rayburn binasından, tüm tarafların tarihsel ahmaklıklara son verdiği bir Türkiye hayaliyle ayrıldım. Ümitvarım, bu hayal de er geç gerçek olacak inşallah...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin sivilleşen Türkiye ile imtihanı

Ali H. Aslan 2011.08.01

Kim ne derse desin, 29 Temmuz Cuma, Türkiye'de asker-egemen siyasi sistemin resmen sona erip demokratik sivil otoritenin hakimiyetini tahkim ettiği tarihî bir gündür.

Ordunun en tepe kademesinin hükümete tepki sonucu emekliliğini istemesi ve AK Parti'nin bu resti görmesi, içte ve dışta demokrasi konusunda tavırların samimiyetini de test ediyor. Bu noktada gözler ister istemez Türkiye iç siyasetiyle yakından ilgilenen ve Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ile Soğuk Savaş döneminden bu yana çok özel bağlantıları bulunan ABD'ye de çevriliyor.

Resmî söyleminde demokrasi vurgusu yapan ABD'nin normalde Türkiye'nin en nihayet sivil hakimiyetine girmesiyle heyecanlanması beklenir. Ama maalesef Washington'daki psikoloji hiç de öyle değil. ABD, bir türlü değiştirmedığı Soğuk Savaş'tan menkul bazı alışkanlıkları ve kolaycılığı nedeniyle Türkiye'de özellikle AK Parti'nin iktidara gelmesinden bu yana vuku bulan alışlagelmedik hamleleri daha çok kuşku ve tedirginlikle karşılıyor. Bunlar arasında, çok sayıda TSK mensubunun da yargılandığı Ergenekon ve Balyoz gibi kritik davalar da var. Yıllardır en büyük yatırımları yaptıkları militarist Kemalist elitin mevzi kaybetmesiyle onların Washington'daki geniş dost çevresi de yenilgi üstüne yenilgi alıyor. Bu psikolojiyi anlamadan, 29 Temmuz Türkiye'sinin ABD'den nasıl görüldüğü sağlıklı analiz edilemez.

Ordunun, katılımcı demokrasiyi hâlâ içine hazmedememiş kesimlerinin tasfiyesini ABD'nin de müdahil olduğu bir büyük dış planın parçası gibi gösterme çabaları var. Böylelikle gelişmelerin milliliğine gölge düşürmek, toplumsal desteği azaltılmak isteniyor. Oysa bana göre Türkiye'nin yakın siyasî tarihinde belki de bundan çok ABD dışında gelişen bir dönüşüm süreci daha yaşanmamıştır. 1 Mart 2003 tezkere krizinden bu yana Washington, Türkiye'de AK Parti'nin ve temsil ettiği toplumsal kesimlerin zayıflamasını arzu etmektedir. ABD'den hazzetmese de bu noktada aynı amaca sahip değişik güç unsurları Washington'un fiili müttefiki olmuştur. Genelkurmay da bunlara dahildir. Kırmızı çizgi, fiili askerî darbedir. Onun dışında, ordunun son dönem siyaset mühendisliği teşebbüslerine şimdiye kadar Washington cenahından ciddi bir itiraz geldiğini ne gördük ne de duyduk.

Demokratik dengeleme ve kontrol adı altında AK Parti yanlısı toplumsal cepheye karşı muhalefete çanak tutan ABD'nin tavrında birçok faktör etkili olmaktadır. Amerikan dış siyaset eliti, Türkiye'deki muhafazakâr-dindar kesimleri küçük görmekte, dünya görüşlerine ve hayat tarzlarına soğuk bakmaktadır. Bu kesimlerin de genelde desteğiyle Ankara'nın izlediği bağımsız dış politika, Washington'daki rahatsızlığı körüklemektedir. Amerikalıların Türkiye'nin jeopolitik değeri nedeniyle mevcut hükümetle bağlarını sağlam tutmak istemesi, yanıltıcı bir tablo çıkmasına mahal vermemelidir.

Brüksel'in reformlarda oynadığı genel manada aktif ve cesur rolün aksine, Washington son dönemde Türkiye'deki statükocu elitin en çok bel bağladığı ve argümanlarına müspet karşılık bulduğu dünya başkenti olmuştur. Siyasi ve sosyal dönüşüm sürecini engellemeye yönelik çeşitli çalışmaların yurtdışındaki ana üssü haline gelmiştir. Washington temaslarının en azından bir bölümünü bu amaçlar için değerlendirmeye çalışan ordu mensuplarının sayısı hiç de az değildir. Özellikle TSK'nın seçilmişlere isyankârlık, çetecilik ve darbecilik

gibi bazı zararlı alışkanlıklarından arındırılmasına yardımcı olan Ergenekon ve benzeri davaların meşruiyetini azaltmak için çalışanlar, Washington'da kendilerine kolayca güvenli limanlar bulabilmektedir. Amerikan yönetimindekiler doğrudan bu işlere girmese bile, yönetimle çalışan uzmanlar, düşünce kuruluşları ve taşeron kuruluşlarda örnekler çoktur.

Washington'da Ergenekon davası başladı başlayalı ve zanlı subaylar köşeye sıkıştırıldıkça 'Türkiye'ye ordu da lazım, bu davalar bir an evvel bitse' türü serzenişleri çok duyduk. Ordunun hukuki sorunlarla boğuşmaktan, iş yapamaz hale geleceği endişesi de yaygın. ABD'nin NATO'nun önemli unsurlarından olan TSK'nın iş verimini düşünmesi anlaşılır. Ancak bunun yüzü suyu hürmetine, orduda bazı malum organize işlerin setredilmesi hiç de ahlaki ve uzun vadede faydalı değil. Zira demokratik arızalarını tamir ederek asıl işlerine odaklanmış bir orduyla çalışmak, müttefik ABD ve NATO için de daha verimli olur. Siyasete şu ya da bu şekilde müdahale kabiliyetinin kısıtlanması, TSK'nın başta ABD olmak üzere uluslararası camiada saygınlığını ve etkinliğini de artıracaktır. Antidemokratik çalışmaların üstünü örtmek için kullanılmadığı sürece, güçlü Türk ve Amerikan orduları arasındaki yakın münasebet her iki ülke için de kazançtır.

Türkiye'de askerin siyasetteki rolünün ilga edilmesi dahil süregelen çok kollu dönüşüm sürecini layıkıyla anlamakta ve hazmetmekte en çok zorlanan başkentlerden birinin Washington olması düşündürücüdür. Sanırım bu dönüşümün ana motorunu dindar boyutu da bulunan sosyal ve siyasî hareketlerin teşkil etmesi kafaları karıştırıyor. Umarım Amerikan dış politika eliti, Türkiye'ye hâlâ ağırlıklı olarak Kemalist ve beyaz Türk önyargılarıyla bakmakta ısrar edip ülkelerine zemin kaybettirmeye devam etmez. Washington'un sivil ve askerî iradenin yer yer birbirinden bağımsız iki ayrı devlet gibi çalıştığı eski sistemden yeni sisteme geçişe bir an evvel adapte olması hem Türkiye hem de ABD'nin çıkarınadır. Beklentimiz, ABD'nin adaptasyonunu hızlandırma sürecine yeni Genelkurmay Başkanımız Org. Necdet Özel ve ekibinin de katkıda bulunmasıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan siyasetçileri mesajı alacak mı?

Ali H. Aslan 2011.08.08

İmparatorluklar güçten düşerken, genelde şu tipik hata yapılır: Ülke menfaatleri her zamankinden de çok birlik ve uzlaşmayı gerektirirken, tam aksine, gücü elinde bulunduranlar küçük çıkarlar ve inat uğruna daha fazla birbirlerine düşerler.

Ve sonuçta hem kendileri hem de topyekün ülkeleri zarar görür. Yakın dönem Amerikan siyasetini böyle değerlendirmekten kendimi alamıyorum. Standard&Poor's (S&P) derecelendirme kuruluşunca dünyanın en büyük ekonomisinin kredi notunun tarihinde ilk kez en yüksek not olan AAA'dan aşağıya düşürülmesi, çözümsüzlük üreten siyasî dalaşmaların artık ABD için bile lüks olduğunu gösterdi. Amerikalıların akıbeti, Demokrat ve Cumhuriyetçilerin mesajı alıp almayacağına bağlı. S&P, sadece ABD değil dünya ekonomisine ve pek tabii uluslararası güçler dengesine önemli etkileri olacak kararının gerekçesinde, 'siyasî partiler arasında malî politikalar alanındaki gediğin kapanması'na ilişkin 'zorluklar'a dikkat çekiyordu. Bağımsız kuruluş, geçen hafta son dakika uzlaşmasıyla borç tavanının 2,4 trilyon dolar yükseltilmesi kararına rağmen, Obama yönetimi ile Kongre'nin ülkenin rekor borçlarını stabilize edecek 'geniş bir konsolidasyon' planı ortaya koyabileceği hususunda 'karamsar' olduğunu vurguluyordu.

Washington'a inancını yitirmeye başlayan sadece uluslararası finans çevreleri değil. Amerikan halkı uzun zamandır başkentlerinden yaka silkiyor. Barack Obama'yı 2008'de Washington'daki kısır tarz-ı siyaseti değiştirme vaadinden dolayı başa getirmişlerdi. 2010'da ise, kısmen Obama Washingtonlulaşma emareleri gösterdiği için, partisinin Temsilciler Meclisi'ndeki çoğunluğunu elinden aldılar. Ancak yetki verdikleri Cumhuriyetçi Parti, tabanındaki Çay Partisi gibi katı unsurları mutlu etmek ve Beyaz Saray'ı alabildiğine yıpratmak için, Kongre'de son derece şahin ve tavizsiz bir tutum içine girdi. Halk vur demişti, onlar öldürmeye çalıştı. Obama'nın kronikleşmiş borç sorununu uzun vadede aşmaya yönelik, sosyal duyarlılık da taşıyan; yani zenginlerden daha fazla vergi almayı ve bazı sosyal hizmetlerden kesintiye gitmemeyi içeren çözüm formülleri zinhar reddedildi. Kongre'de yaklaşık bir ay devam eden siyasî tiyatro sonucu ne halkı, ne Washington'u, ne de finans çevrelerini tatmin eden bir karar ortaya çıktı. Ve ardından ABD'nin malî karne notundaki tarihî düşüş vuku buldu.

Bu gelişmelerin en az ABD ekonomisi kadar iç siyasetine de yansımaları olacaktır. Zira başkanın da belirleneceği genel seçimlere sadece 15 ay kaldı. (Amerikan siyasetinde bu süre hiç de uzun sayılmaz, kampanyalar başladı bile) Anketlere göre halk, borç tavanı krizinde her iki partiyi de suçlamakla birlikte, eleştiri ibresi daha çok muhalefetteki Cumhuriyetçileri, hassaten aşırı muhafazakâr Çay Partisi fraksiyonunu gösteriyor. Ancak neticede, Obama'nın başta bulunduğu bir dönemde Amerika'nın kredi notunun düşürülmüş olması, yeniden başkan seçilme şansına olumlu etki yapmayacaktır. Hele olumsuz senaryolar gerçekleşir, yüzde 9 dolayındaki işsizlik aşağı çekilemez ve Amerikan ekonomisi yeni bir durgunluğun daha içine girerse, Obama'nın siyasî ikbali büsbütün tehlikeye girebilir.

Obama'nın yaklaşan seçimde en büyük avantajı, Cumhuriyetçi muhalefetin hırçınlığı ve diğer başkan aday adaylarındaki klas eksikliği. Belki de halkın ağırbaşlı liderlerden hoşlandığını düşünerek, borç tavanı krizinde nispeten tavizkâr bir tutum sergiledi. Nitekim bu tutumuyla kendi liberal tabanının bir kısmını, özellikle uç solu ve siyah seçmenleri hayal kırıklığına uğrattı. Onlar, Obama'nın büyük sermayeyi temsil eden Wall Street'e fazla yanaştığını, garibanları unuttuğunu düşünüyorlar. Ama sonuçta gidip Cumhuriyetçilere oy verecek halleri de yok. Obama'nın asıl derdi, çantadaki kekliklerden ziyade merkezdeki bağımsız seçmenlerin teveccühünü kazanmak.

ekonomik durum seçimlerin kritik noktası

Amerikan halkı, milli gururlarının zedelendiği ve cüzdanlarının giderek daraldığı şu dönemde kurtarıcı ararken, telaşla bir o kapıyı bir bu kapıyı çalıyor. Ama korkarım görünür gelecekte ehven-i şerlerle yetinmekten başka seçenekleri yok. Zira yaşanan sıkıntılar, münferit değil; uzun yılların birikimi sonucu vücut bulmuş sistemik sorunlardan kaynaklanıyor. Gözünü kâr ve güç maksimizasyonu bürümüş sermaye ve çıkar grupları, siyasetçileri kısıkvrak yakalamış durumda. Onların maddî desteği olmaksızın seçim kazanmak imkânsız gibi. Bunun karşılığında, bugün artık üstü örtülemeyecek noktaya gelmiş olan temelli sorunların kaynağındaki statükoyu korumaya, güçlü reformları engellemeye çalışıyorlar. Mesela Amerika'da bankacılık alanındaki regülasyonlar, yaşanan derin finans krizine rağmen, hâlâ olması gereken noktadan çok uzak.

Şimdiye kadar tüm arızalara rağmen Amerika'yı ayakta tutan en büyük faktörlerden biri, halkın sistemin işlediğine ve bir şekilde kendini düzeltereğine olan inancı olmuştur. Gördüğüm kadarıyla bu güven ve iyimserlik giderek azalıyor, ümitsizlik ise artıyor. Washington'da süregelen post kapma yarışı ve tefrika ise, yaralara neşter vurma kabiliyetini olumsuz etkiliyor. Sırf kredi notu düştü diye, ABD meteliksiz kalacak değil şüphesiz. Bütçesi devletin bütçesini aşan Apple gibi şirketlere sahip bir ülkeden bahsediyoruz. Zengin doğal kaynakları, üretken insanları, bilgi birikimi ve özgürlükçü siyasî/sosyal sistemi ile ABD görünür gelecekte çok önemli bir güç olmayı sürdürecektir. Ancak sistemik problemlerine çare bulamazsa, zamanla nüfuz (etki)

erozyonuna uğrayarak, dünyadaki liderlik konumunu tehlikeye sokabilir. Bakalım yönetim kadroları bundan korunmak için gereken makuliyeti gösterebilecek mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD ile zillet değil, gurur tablosu

Ali H. Aslan 2011.08.15

Sırf Türkiye medyasındaki bazı tartışmaları ve muhalefetin yorumlarını takip eden biri sanır ki ABD Suriye'ye askerî müdahaleye çoktan karar vermiş, Erdoğan hükümetini bu yönde kullanmaya ve kışkırtmaya çalışıyor.

Halbuki Washington'un nabzını biraz tutanlar, Obama yönetiminin Suriye konusunda ne denli kararsız, güvercin ve temkinli bir tutum izlediğini, hatta bu nedenle başta neoconlar olmak üzere münekkitlerinden salvolar yediğini bilir. Beyaz Saray'la yakın Suriye diyalogundan dolayı hükümeti ABD'nin 'taşeron'u, 'temsilcisi' ya da 'emir subayı' gibi göstermek isteyenler, eğer kasıtlı hareket etmiyorlarsa, büyük bir cehalet içerisindeler. Herhalde Türkiye'yi hâlâ çantada keklik, ABD'yi ise eskisi kadar muktedir sanıyor; verilere değil, önyargılara dayalı konuşuyorlar.

Eskiden ABD, hemen her uluslararası meselede öne çıkar, herkesi arkasından sürüklemeye çalışırdı. Irak ve Afganistan savaşlarından sonra dışarı olduğu askerî ve malî sorunlar, Washington'u uluslararası krizlere müdahalede daha temkinli hale getirdi. Bunun en çarpıcı tezahürleri 'Arap Baharı' sürecinde görüldü. Mesela, eski Amerika olsa, Washington'a kafa tutan Kaddafi'nin sarayını anında başına yıkardı. Oysa Obama yönetimi, Libya'ya ilk kurşunu sıkan olmamak için özel gayret gösterdi. Çünkü tek taraflı (unilateral) maço tavırların ABD'yi dünyada, hassaten İslam coğrafyasında yalnızlaştırdığına inanıyorlar. Libya'da başta Fransa Avrupalı müttefiklerini ve NATO'yu ön plana çıkaran Obama yönetimi, çok taraflılığı (multilateralism) öncülleyen bu yeni diplomatik doktrine 'arkadan liderlik' (leading from behind) adını veriyor.

ABD'nin 'arkadan liderlik' doktrini doğrultusunda Suriye mevzuunda da kendini fazla ortaya atmadığı; öncelikle uluslararası ve bölgesel konsensüs zemini oluşturarak otoriter rejimi iknaya ya da pes etmeye zorlamak istediği görülüyor. Bu vetirede Amerikalıların, Suriye'yle müstesna ilişkileri olan Türkiye'nin alet çantasından da istifade etmek istedikleri aşikâr. Tevekkeli değil, Başkan Obama Başbakan Erdoğan'ı, Dışişleri Bakanı Clinton da Bakan Davutoğlu'nu arayıp duruyor. Ancak tabii ki süren yoğun istişareler sadece Amerikalıların işine yaramıyor.

Her şeyden evvel, ABD Türki-ye'den ulusal çıkarlarına ve diplomasi üslubuna uymayan davranışlar bekleyemeyeceğini çoktan öğrenmiş durumda. Irak Savaşı ve Ermenistan'la normalleşme konusunda Washington'un tüm telkinlerine rağmen Ankara kendi bildiğini okumuştı. Suriye diyalogunun özünde, iki ülkenin ortak hedefi olan şiddetin durması ve reformlara geçilmesini temin yönünde taktik ve zamanlama senkronizasyonu arayışı var. Buna muhtemel yaptırımlar da dahil. Türkiye'nin diyalogdan en somut kazanımı, Obama'nın Esed'e açıkça 'çek git' demeyi biraz daha geciktirmeye ikna edilmesi oldu. Zira Ankara, ekonomik ve güvenlik çıkarları nedeniyle, Şam ile angajmana belki de son bir şans daha verilmesini istemekte. Davutoğlu'nun salı günkü Suriye ziyareti bu maslahatla yapıldı. Erdoğan hükümetinin ABD ile yakın teması, Esed'i ikna kabiliyetini de olumlu etkilemekte. Yani Suriye sorununa barışçı çözüm gayretlerine katkıda bulunmakta.

Suriye şüphesiz çok müşkül bir vaka. Ne ABD'nin ne Türkiye'nin elinde sihirli değnek var. Ancak her iki ülke de, ehilleştirilmiş bir Baas rejimini, belirsizlikler ve istikrarsızlık getirebilecek bir rejim değişikliğine tercih ediyor. Muhtemel bir Sünni-Şii iç savaşı ABD'yi de Türkiye'yi de tedirgin ediyor. Çünkü, Başbakan Erdoğan'ın da isabetle işaret ettiği gibi; tarihsel, beşeri ve ekonomik bağlarımızdan dolayı, Suriye'de yaşananlar bizim için aile içi sorun mesabesinde. Hassaten Türkiye'de maalesef hâlâ sarsıntıların sürdüğü Alevi-Sünni fay hattına menfi yansımaları olabilir. ABD, olanların başta İsrail, Suudi Arabistan, Türkiye ve Irak olmak üzere bölgedeki kilit müttefiklerini huzursuz edecek şekilde kontrolden çıkmasını arzu etmiyor. Mesela Irak'ta zar zor kurulan kırılğan idare ve güvenlik dengesinin Suriye'den yayılma potansiyeli taşıyan mezhepçi gerginliklerle bozulması; dolayısıyla askerî varlıklarını asgariye indirme planlarının sekteye uğraması işlerine gelmez. Ayrıca ne ABD ne Türkiye, Suriye'yi büsbütün İran'ın kucağına itmek niyetinde. ABD Büyükelçisi Robert Ford'un uğradığı tüm tacizlere rağmen hâlâ Şam'da tutulmasının başlıca sebeplerinden biri bu.

ABD ile Türkiye'nin Suriye'de büyük oranda örtüşen çıkarları ve kaygıları, sıkı bir diyalogu gerektiriyor. Bu diyalogun keyfiyetini Irak Savaşı sürecindekiyle karıştırmamak lazım. O zamanlar 'eski Amerika', yeni yeni palazlanan Türkiye'yle muhatap oluyordu. Washington'un derdi Ankara'yla istişare değil, emr-i vakiyle iş yaptırmaktı. Şimdi ise ibikleri biraz düşmüş Amerikalılar, bölgesinde nüfuzu ve itibarı artmış, ekonomik ve siyasi istikrarı pekişmiş bir Türkiye ile muhatap. Her konuda anlaşamamaları da, Erdoğan hükümeti şahsında Türkiye'ye saygıda kusur etmemeye, dayatmaksızın telkine, nabız tutmaya, fikirlerimizi dinlemeye ve itibarımızı kendi hesaplarına değerlendirmeye çalışıyorlar.

Hakikat şu ki, ABD tüm güç erozyonuna rağmen hâlâ Ortadoğu'daki en büyük oyuncu. Türkiye'yle en üst seviyeden özenle angajmanı, bölgedeki diplomatik gücümüzü tescil ve takviye ediyor. Ben burada Türkiye adına bir zillet ve teslimiyet değil, gurur tablosu görüyorum. Ankara'nın yapması gereken, doğrudan bir saldırıya maruz kalmadığımız sürece, bölge halkının teveccühünü ve potansiyel liderliğimizi tehlikeye sokabilecek riskli askerî metotlardan imtina etmek; Suriye ve benzeri krizlere uluslararası meşruiyet platformlarında, ABD gibi müttefiklerle birlikte sabırla çözüm aramayı sürdürmek. Ha gayret...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Texas'ta Türk mucizesi ve muzır maniler

Ali H. Aslan 2011.08.22

Texas Valisi Rick Perry'nin Cumhuriyetçi saflarından başkanlık yarışına giriş yapması bu önemli eyaleti tekrar gündeme getirdi. Federal ekonomi ataleti bir türlü üzerinden atamıyorken Perry'nin eyaletinde yaşanan bahar, Amerikan kamuoyunda 'Texas mucizesi' olarak nitelendiriliyor. Ve yarışta Perry'nin elini güçlendiriyor. Bu arada, özellikle son on yıldır yapılan çalışmalar sayesinde, Texas'ta bir 'Türk mucizesi' de vuku buldu. Bu yazı, işte o mucizeyle ilgili.

Öncelikle, Texas deyip geçmemek lazım. Yüzölçümü Türkiye'ye yakın, 2009'da tek başına dünyanın 14. büyük ekonomisi olan dev bir ABD eyaletinden bahsediyoruz. 'Don't mess with Texas' (Teksas'a sakın çatma) lafı boşuna darb-ı mesel olmamış. Resmi lakabı 'Yalnız Yıldız' (Lone Star) olan eyalet kovboylarıyla ve petrolüyle de meşhur. Başkent Austin'da Perry'nin ofisinin de bulunduğu görkemli Kongre binasının girişinde adeta hâlâ bağımsızmışçasına Texas Cumhuriyeti yazıyor. Amerikalı liderler Meksika'dan koptuktan sonra Texas'ı Birleşik Devletler'in üyesi yapmak için zamanında az karın çatlatmamış.

Geçen ay Turkuaz Konseyi'nin (Turquoise Council of Americans and Eurasians) davetlisi olarak Brookings'den Ömer Taşpınar'la birlikte Texas'ta yaptığımız konferans turu, hem eyaletle, hem de oradaki Türklerle ilgili çok faydalı gözlemler yapmamıza vesile oldu. Yeni nesil Türk göçmenlerin kısa zamanda aldığı mesafe gerçekten şaşırtıcı ve gurur verici. Türkler burada kelle sayıları değil, kaliteli icraatlarıyla öne çıkıyor. Özellikle eğitim ve kültürel tanıtım noktasında yapılanlar büyük takdire şayan.

Turkuaz Konseyi, Texas ve diğer bazı güney eyaletlerindeki 70'e yakın derneği bünyesinde barındırıyor. Söz konusu dernekler kültürel, akademik ve sosyal alandaki faaliyetleriyle, Türkiye ve ABD'ye karşılıklı ziyaret organizasyonlarıyla, iki ülke arasındaki dostluk köprülerini tahkim ediyor. Konsey'in merkezini de içinde bulunduran Houston'daki Turkuaz Kompleksi, aynı zamanda bir kültür müzesi gibi. Dış cephesinde Kız Kulesi, Konya Yeşil Türbe, Taç Mahal replikalarıyla, içinde tarihî Türk figürleriyle dizayn edilmiş özgün toplantı salonlarıyla, sanki bizim diyarlardan oraya ışınlanmış gibi.

Cosmos Vakfı bünyesinde faaliyet gösteren Harmony charter okullar zinciri ise Türk mucizesinin eğitim alanındaki yüzakı. Newsweek dergisinin bu yılki 'ABD'nin Mucize İlk On Lisesi' listesinin beşinci ve altıncı sırasında iki Harmony okulu bulunuyor. Binlerce Texaslı öğrenciye hitap eden okulların çoğunda seçmeli Türkçe dersleri de verilmesi, Amerikan ve Türk halkları arasındaki iletişim kanallarını artırıyor.

Texas'taki Türkler şüphesiz üstün gayretleri ve Allah'ın inayetiyle bu başarılarla ulaşmışlar. Tabii ki, göçmenler dahil oyunu kurallara göre oynayanların önünü açan özgürlükçü Amerikan sistemine de kredi vermek lazım. Norveçli terörist Breivik gibi tehlikeli göçmen düşmanları ve aşırı sağcı ırkçılar üretmeye devam eden Avrupa'nın Amerika'dan öğrenmesi gereken çok şey var. İşin sosyolojik açıdan belki de en ilginç yanı, Amerika'da sağın en büyük kalelerinden olan Texas'ın Müslüman Türkleri böylesine bağrına basmış olması. Gerçi Türklerin varlıkları ve faaliyetleri daha çok solun seçim kazandığı büyükşehir bölgelerinde yoğunlaşmış. Ama genel manada Texas insanının sıcaklığının kolaylaştırıcı bir unsur olduğu muhakkak.

Houston, Austin ve Dallas'ta katıldığımız konferansların teması Türkiye idi. Birçok seçkin ismin dinleyici olarak katıldığı etkinliklerde Avrupa ile Amerika'nın çokkültürlülüğe ve 'öteki'ne bakışı arasındaki farklılıklar da sıklıkla gündeme geldi. 11 Eylül saldırıları sonrasında artan İslamofobi, ırkçı şiddet ve ayrımcılıktan zamanında çok çekmiş Amerika'ya yeni bir tarihî test sunuyor. Texas, özellikle Hispanik göçmen patlaması sebebiyle, entegrasyon ve asimilasyon tartışmasında Amerika'nın önde gelen laboratuvarlarından biri. Milliyetçi-muhafazakâr Hristiyan değerlerine bağlılığı yönüyle Texas halkının bir kısmı Avrupa'daki Müslüman karşıtlığı üreten tabanla benzeşme içinde. Fakat kuşatıcı Amerikan kültürel ve demokratik değerlerinin baskın gelmesi sayesinde 'öteki'ler Avrupa'daki kadar 'ötekileştirilmiyor' ve büyük sorunlar yaşamıyor. Ancak yine de eyalette azımsanmayacak sayıda Müslüman'ın bulunması ve son yıllarda Türklerin de görünürlüğünün artması, Texas'ı bizim için görünür gelecekte dikkatle izlenmeye değer kılıyor.

New York Times (NYT) gazetesi, haziran ayında liberal çizgisine hiç yakışmayan bir haber yaptı. Teksas'ta Türk müteşebbislerin kurduğu charter okullarını, göçmen ve Müslüman alerjisi emareleri hissedilir şekilde ele alarak, birinci sayfasından hedef gösterdi. Okullardaki Türk bağlantısı, genelde olumsuz bağlamlarda Amerikalıların nazarına verildi. Bölgesel medyadan da NYT izinden gidenler oldu. Şimdilerde Harmony okulları yetkilileri, demokratik hak ve vasıtaları kullanarak, önyargılı yayınların oluşturmuş olabileceği yanlış istifhamları gidermeye çalışmakla meşgul. Okullara öğrenci talebinde azalma emaresi görülmemesi, dışlayıcı yaklaşımlara Texaslılarca şimdilik itibar edilmediğini gösteriyor. Umarım eyalet yetkilileri de adil çizgilerini devam ettirip Türklerin Texas'a, Türkiye-ABD ilişkilerine ve medeniyetlerarası entegrasyona büyük katkılar sağlayan faaliyetlerinin önünü açmayı sürdürür.

Texas örneği, Türklerin ve Türkiye'nin yumuşak gücüyle insanlığa sunabilecek çok şeyi bulunduğunu gösteriyor. Hayırlı işlerin muzır manileri elbette olur. Türk ve Amerikan devletleri, bu tür olumlu çalışmalara kol kanat germeli. İstikameti ve moralleri bozmadan, mucizeler fabrikasında çalışmaya devam...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın Türkiye ve İsrail'le imtihanı

Ali H. Aslan 2011.09.05

Mavi Marmara ihtilafında İsrail'den haklı özür ve tazminat taleplerine karşılık bulamayan Erdoğan hükümetinin Tel Aviv'le bağlarını asgari düzeye indirerek uluslararası arenada diplomatik ve hukuki mücadele kampanyası başlatması, şüphesiz ABD ile ilişkilere de yansıyacak.

Zira İsrail'in Washington için taşıdığı müstesna önem herkesin malumu. İsrail'le artan gerginlik, son dönemde Türk-Amerikan ilişkilerini tamir noktasında alınan kaydadeğer mesafeyi geriletme ya da en azından inkişafa ket vurma potansiyeli taşıyor.

İki yakın müttefiki arasındaki ihtilafın derinleşmesinin milli çıkarlarına münafi olduğunu ve özellikle Ortadoğu'daki manevra kabiliyetini zayıflatacağını bilen Obama yönetimi, Mavi Marmara krizinin diplomatik çözümü için perde arkasında büyük enerji sarf etmişti. Müzakerelere yakın kaynaklar, Obama yönetiminin oldukça adil ve yapıcı rol oynadığını belirtiyor. İlk anda akla gelebilecek olanın aksine, ABD körü körüne İsrail lehine Türkiye'ye taviz baskısı uygulamış değil. Aksine, Amerikalılar kapalı kapılar ardında İsrail'e, Türkiye'den özür dileyerek ve tazminat ödeyerek bu sıkıntıyı savuşturması telkinlerinde bulundu. Ancak Netanyahu hükümetinin uzlaşmaz ve paranoid tavrı, Amerikalılara da yaka silkirdi. Diplomatik müzakerelere derinlemesine vâkıf olan Obama yönetiminin, neticede Türk tezlerine daha müzahir hale geldiğini ve mevcut açmazdan birinci dereceden Erdoğan hükümetini sorumlu tutmadığını söyleyebiliriz. Ne var ki Washington'da iş, icra kanadıyla bitmiyor. Amerika'da İsrail lobisinin en etkili olduğu zeminlerden biri olan yasama kanadında, yani Kongre'de çok farklı bir tablo söz konusu. Özellikle Başkan Obama'yı genel olarak İsrail'i yeterince güçlü savunmamakla eleştiren Cumhuriyetçiler, Türkiye'yle ilişkilerin geliştirilmesini arzu eden icra kanadını sıkıştırabilir. 'Ermeni soykırımı' tasarısı, silah alımları ve ticaretin artırılması gibi konularda Obama yönetiminin Kongre nezdinde Türkiye'yle ilişkileri savunarak kanun desteği isteme kabiliyeti zayıflayabilir. Başkan Obama'nın engel çıkaran Senato'yu ara dönem kararıyla by-pass ederek Ankara'ya gönderebildiği Büyükelçi Francis Ricciardone'nin resmen atamasına yine takoz koyulması da ihtimal dışı değil.

amerikalı türkler endişeli

Obama yönetimi, Ortadoğu'nun yeniden yapılandığı Arap Baharı sürecinde, bölgenin gücü ve itibarı hızla yükselen oyuncusu Türkiye'yle en üst düzeyden olabildiğine yakın angajman ve istişare siyaseti güdüyor. İsrail'le cedelleşme, Türkiye'nin bölgedeki Müslüman toplumlar nezdindeki itibarını yükselterek ABD'yi Ankara'yla yakın ilişkilere daha bir mecbur hale getirecektir. Ancak 2012 Kasım'ında yapılacak başkanlık ve Kongre seçimlerinde Yahudi desteğine ihtiyaç duyan Obama yönetimi, ulusal çıkarlar ile siyasi zorunluluklar arasında denge arayışına girmek zorunda kalabilir.

Meselenin Türk-Amerikan ilişkileri bakımından en talihsiz yanlarından biri, İsrail krizinin tam da Erdoğan hükümetinin Washington'u mutlu eden ve ilişkilere pozitif ivme katabilecek füze kalkanı onayından sonra vuku

bulmuş olması. Gerçi görüştüğümüz bazı Amerikalı gözlemciler, Ankara'nın füze kalkanı onayının İsrail'le ilişkileri asgari düzeye indirme kararıyla aynı zamana denk gelmesinin tesadüf olmadığından kuşkuluyor. Onlara göre, Erdoğan hükümeti, akıllıca bir hamleyle İsrail politikasının Washington'da yol açacağı olumsuz havayı dağıtmak istemiş olabilir. Ankara'nın böyle bir hesap yapıp yapmadığını bilmiyoruz. Ama füze kalkanı onayının Türkiye'yle iyi ilişkileri savunan Amerikalılara faydalı bir argüman sağlayacağına şüphe yok. Federal ve yerel bürokrasi, siyaset, Wall Street, medya, akademi, sanat, sivil toplum gibi hayatın her alanında Amerika'da etkili varlık gösteren Yahudi cemaatinin İsrail politikasından dolayı Türkiye'ye olumsuz duygular yüklenme ihtimali, ülkede son dönemde kaydadeğer ölçüde gelişen sivil Türk varlığı ve çıkarları adına da risk teşkil ediyor. Bazı Ermeni ve Rum grupların görünür görünmez çelmelerinden zaten muzdarip olan Amerika'daki Türkler, Yahudilerin de hasım cepheye geçmesinden endişeli. Nitekim 2008'deki kanlı Gazze harekâtına Türkiye'nin sert tepki vermesinin ardından İsrail'le ilişkilerinin serbest düşüşe geçtiği dönemde Amerikan medyasında Türkiye ve Türkler aleyhine yayınların arttığı gözden kaçmıyor. Düşünce kuruluşu CAP'in (Amerikan İlerleme Merkezi) yaptırdığı son İslamofobi araştırması, Amerika'da Türklerin açtığı charter okulu zincirlerine karşı yürütülen sistematik karalama kampanyalarının bazı Yahudi fonlarınca desteklendiğini verilerle ispatladı. Amerikan Yahudilerinin çoğu liberal çizgide, insan haklarına saygılı ve yabancı düşmanı değil. Ancak İsrail yanlısı milliyetçi reflekslerle kararlı ve sistemli çalışmalar yürüten bazı Yahudi gruplar sayılarıyla orantısız derecede fazla etkili olabiliyor. Amerika, Türkiye ile İsrail'in müsabaka alanlarından biri haline gelirse ve Türk varlığına saldırılar artarsa, Türk-Amerikan ilişkileri de yara alabilir.

Mezkur riskler muvacehesinde Obama yönetiminin Türkiye-İsrail ihtilafının sonuçlarından kaygı duyması için yeterince sebep bulunuyor. Ankara'nın Akdeniz'de seyrüsefer serbestisine yönelik bazı muğlak açıklamaları, Washington'da İsrail'e askerî meydan okuma gibi algılanarak, hükümetin işi nereye götürmek istediğine dair ciddi istifhamlara yol açtı. Türkiye'nin barışçı çizgisine yakışan, İsrail'e tepkisini diplomatik çerçeveden çıkmaksızın ve itidali elden bırakmaksızın vermektir. Batı dahil uluslararası arenadan tutulacak tüm nabızları denkleme koyarak ve ulusal çıkarlarımızın bütüncüllüğünü göz önünde bulundurarak, eylem sınırlarımızı iyi çizmekte fayda var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin 11 Eylül artı (ya da eksi) 10 yılı

Ali H. Aslan 2011.09.12

Amerika'da 11 Eylül 2001 terör saldırılarının dehşetini yaşayan hiç kimse, o şoku üzerinden kolay kolay atamaz.

Tam 10 yıl geçmesine rağmen o gün olanlar Amerikan kolektif hafızasında hâlâ canlılığını koruyor. Ancak ABD sanki bu kez hiçbir yıldönümünde olmadığı oranda iç muhasebe de yapıyor. 11 Eylül'e verdiği çeşitli tepkilerin yerinde olup olmadığını, ne getirip ne götürdüğünü masaya yatırıyor.

11 Eylül'ün ilk tesiri, Amerikalıları insanî ve millî duygularla birbirine kenetlemesi olmuştu. Şok ve yürek yanması bir süre sonra yerini öfke ve intikam duygularına bırakmıştı. Sağcısıyla solcusuyla, siyahıyla beyazıyla Amerikalıların aslında özde ne denli milliyetçi olduğunu müşahede etmiştik. Eylemi tasarlayanlar, bu tür bir provokasyonun Amerika'da milliyetçiliği ayyuka çıkaracağını ve pire için yorgan yaktıracağını öngörmüş gibiydi. O sıralar devletin dümeninde de bu tuzağa düşmeye çok yatkın, maço-sağcı bir siyasî kadro vardı. Nitekim düştüler de...

Neticede ABD'nin son 10 yılına Afganistan ve Irak işgalleri, terörle mücadele adı altında içte ve dışta insan hakları ihlalleri damgasını vurdu. Ulusal karakterini koruma kavgası veren Amerika, kendi eliyle karakter notlarını düşürdü. Korku dolu halkın da desteğiyle millî güvenliğin merkeze oturtulması, çoğu büyük sermayenin oyuncağı olan Amerikan siyasetçilerine, özellikle ekonomide cesur reformlar gerektiren yapısal sorunlarla uğraşmamak için gayet elverişli bir mazeret verdi. Ve maliyeti 3,3 trilyon dolar olarak tahmin edilen pahalı savaşların da etkisiyle bütçesini denkleştiremez hale gelen Amerika, emlak balonunun patlamasıyla 2007'nin sonunda kendini 'Büyük Durgunluğun' içinde buldu. Tüm dünyayı da kriz girdabına sürükledi. Hâlâ büyüme rakamları ümit vermeyen ABD, şu sıralar çamurlu yokuşta patinaj yapıyor gibi.

11 Eylül'ün Amerikalılar açısından belki de en tahrik edici tarafı, teröristlerce din savaşı şeklinde tasarlanmış olmasıydı. İkinci Dünya Savaşı'nda Nazizm'i, Soğuk Savaş'ta komünizmi yenerek artık 'tarihin sonu'nu getirdiğini düşünen Amerikalılar, bir anda karşlarına yeni bir güçlü tehdit çıktığı hissine kapıldılar. Üstelik şer, bu kez Hristiyan Avrupa'dan değil, farklı bir medeniyetten neş'et ediyordu. Zira teröristlerin (çarpıtılmış şekilde) referans gösterdiği şey, dünyada geniş coğrafyaya yayılmış, 1,5 milyara yakın insanın mensubu olduğu İslamiyet idi.

ABD'nin Afganistan ve Irak işgalleri, sadece iddia edilen konvansiyonel güvenlik gerekçeleriyle yapılmadı. Aynı zamanda, baş ağrıta emareleri gösteren İslam dünyasına her manada çekidüzen verme, demokrasi gibi Batı değerleriyle 'özgürleştirme' ve neticede İslamiyet'i de zararlı addedilen yorumlarından arındırma gayesi güden kapsamlı bir ideolojik projenin pilot uygulamalarıydı. Resmî adı 'Genişletilmiş Büyük Ortadoğu Projesi' idi. Gerçi Başkan George W. Bush'un son iki yılından itibaren ve ardından Başkan Barack Obama liderliğinde daha az militarist ve müdahaleci, diplomasiyi öncülleyen, nispeten realist bir çizgi benimsendi. Ancak ABD'nin İslam dünyasındaki tarihi gerilemesinin hâlâ önüne geçilemedi.

Amerika'nın son on yıllık serencamı, herhalde en güzel şu Türk atasözüyle tasvir edilebilir: "Öfkeyle kalkan, zararlar oturur." Nitekim bugünlerde Amerikan kamuoyu da 11 Eylül olayına aşırı tepki verilip verilmediğini tartışıyor. Saldırıların hemen akabindeki milli kenetlenme ve konsensüsten ise eser yok. Sağcılar ve muhafazakârlar (yani Cumhuriyetçi Parti çizgisi) hâlâ Amerika'nın çok büyük hatalar yapmadığında ısrar ederken, Demokratik Parti yörüngesindeki solcular ve liberaller ise daha özeleştirel bir tutum sergiliyor. Ekonominin nasıl tekrar canlandırılacağı konusunda da derin fikir ayrılıkları bulunuyor. Cumhuriyetçiler fakirlerden, Demokratlar zenginlerden daha çok fedakârlık bekliyor.

On yıl önce 11 Eylül tahrikiyle iç sorunlarını unutup gerekirse askeri güçle ve 'ya bizimlesiniz, ya da bize karşı' türü meydan okumalarla dünyaya nizam vermeye odaklanan Amerika, şimdi ise biriken iç sorunlarından dolayı artan şekilde dış dünyadan kendini tecrit eğiliminde. Bu da, globalleşmenin avantajlarından daha akıllıca yararlanılan Çin gibi stratejik rakiplerine giderek mevzi kaptırması demek. Geline noktanın tek başına 11 Eylül'ü ve ona verilen tepkileri sorumlu tutmak doğru olmayabilir. Ama ABD açısından talihsiz olan bu kısır döngünün o tarihte başladığı aşîkâr. Öte yandan, bütün bu karamsar tabloya rağmen, ABD'nin geleceğinden ümit kesmek yanlış olur. Her şeyden evvel, bazen geç de olsa, tarih boyunca hatalarını genelde fark etmeyi ve düzeltmeyi başarmış bir millet ve devlet geleneği mevcut. Amerikalıların açık, çoğulcu ve özgürlükçü bir sisteme sahip olmaları, makul fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı oluyor. Ülkenin zengin tabii ve insanî kaynakları da cabası. Bir de farklı kitlelere ilham verebilen büyük liderler çıkarabilirse -maalesef Obama ümit edildiği oranda bunu başaramadı, Cumhuriyetçi adaylar da pek ümit vaat etmiyor- ABD bu vartayı daha çabuk atlatabilir. Merkezde büyük bir üçüncü siyasî parti kurulması da çıkış yolu olabilir.

Amerikalılarca verilen kararlar hepimizi olumlu ya da olumsuz etkiliyor. Onlar aksırınca, dünya öksürüyor. Görünür gelecekte de bu böyle devam edeceğe benziyor. O nedenle, 11 Eylül'ün onuncu sene-yi devriyesinin sadece haklı duygusal boyutuyla değil, aynı zamanda hamasetten uzak özeleştirilerle idrak edilmesi, ümit

verici. Zira hatalarından ders alarak kendini toparlamış, ama gücünü tevazuyu da elden bırakmadan akıllıca kullanan yeni bir ABD'ye sadece kendi halkının değil, tüm dünyanın ihtiyacı var. Hayırlı şifalar Amerika...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin safarisi ve şaşırın Amerika

Ali H. Aslan 2011.09.19

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın tarihî Mısır, Tunus ve Libya ziyaretleri Washington'daki ilgililerce de yakından takip edildi.

Ortadoğu'da artan ağırlığıyla dikkat çeken Türkiye'nin her sözü ve hareketi artık mercek altına alınıyor, analiz ediliyor. Bu haftaki Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurul açılış toplantılarına Filistin'in devlet statüsü talebinin damga vurması beklenirken, gözler ayakkabısından Kuzey Afrika tozlarını silmeden bugün New York'a geçen dinamik Başbakanımız Erdoğan'ın üzerinde olacak. Zira şu sıralar Filistin davasının uluslararası bayraktarlığını Türkiye yapıyor. Neredeyse tüm dünya liderlerinin hazır bulunacağı BM açılış haftasında ABD Başkanı Barack Obama'nın sınırlı ikili görüşme listesinde Erdoğan'ın da bulunması tesadüf değil.

türkiye'yi gerilim filmi gibi izliyorlar

Türkiye'yi takip eden Amerikalılarda son yıllarda tam bir şaşırılmışlık hali var desem yeridir. Soğuk Savaş dönemindeki öngörülebilirlikten eser kalmadı. Ankara özgün hamleleriyle Washington'u bazen köşeye sıkıştırırken bazen de alkışını alabiliyor. Amerikalılar, Türkiye'nin tahminleri çok aşan hızda yükselişine sevinse de mi üzülseler mi, tam bilemiyorlar. Takdir ile ihtiyatlı duygular arasında sürekli gidip geliyorlar. Türkiye'nin bazı icraatlarını heyecanlı bir gerilim filmi (suspense-thriller) gibi seyrediyorlar.

Washington'da son haftalarda 'suspense' unsurunu en çok besleyen gelişme, şüphesiz Türkiye'nin İsrail'e sert çıkışları oldu. Başkan Obama'nın New York'ta Erdoğan ve İsrail Başbakanı Netanyahu'yla görüşmesinde bu gerilime ilişkin kaygılarını ifade edeceği muhakkak. Zira kavga eden bir İsrail ve Türkiye, Beyaz Saray için hem iç hem dış politikada baş ağrısı demek. Cumhuriyetçilerin 'İsrail'in bizden iyi dostu yok' gayretkeşliğine girdiği şu seçim öncesi dönemde zaten ekonomiden dolayı kan kaybedip duran Demokrat Obama, Erdoğan'a nazikçe 'lütfen bana biraz yardımcı olun' diyecektir. BM Güvenlik Konseyi'nde Filistin'in tanınmasına set çekecek kuvvetle muhtemel ABD vetosunun Türkiye'yle ilişkileri bozmamasını sağlamaya çalışacaktır.

İsrail konusunda Beyaz Saray'ı geren Erdoğan hükümetinin diğer taraftan NATO radarına ev sahipliği yapmayı kabul etmesi Obama yönetimine ilaç gibi geldi. ABD'nin İran'ı savaş dışı yollarla etkisizleştirme ve caydırma politikasına önemli katkıda bulunacak füze savunma sisteminde Türkiye'nin kritik işbirliği kararı Washington'da sevinçle karşılandı. Hükümetle mutabakata rağmen son dakikada TBMM'de az farkla reddedilen 1 Mart 2003 tezkeresinden ağzı yanmış Amerikalılar, benzer tecrübe yaşamadıklarına şükredip derin bir 'oh' çektiler.

Radar jesti karşılığında ABD'nin PKK terörüyle mücadeleye daha fazla teknik destek vermesi beklenebilir. (Bence Avrupa'yla karşılaştırılamayacak oranda siyasi ve diplomatik desteği halihazırda zaten veriyorlar.) Mesela Amerikan ordusu Irak'tan çekildikten sonra istihbarat toplayan insansız hava araçlarının Türkiye'ye yerleştirilmesi yönündeki müzakerelerin olumlu sonuçlanma ihtimali artacaktır. İsabetli radar hamlesi, Erdoğan

hükümetini ideolojik açıdan İran rejimiyle aynı kareye yerleştirerek karalamaya çalışan bir kısım kinci neoconu da ters köşeye yatırdı.

Başbakan Erdoğan'ın son Arap Baharı turu Washington'da karmaşık duygulara yol açtı. Amerikalılar Beyaz Saray'ın yakın temasta olduğu karizmatik bir bölge lideri olarak Erdoğan'ın hem halk hem de yeni rejimlerce bağra basılmasını kendi hesabına değerlendirmek isteyecektir. Öte yandan gezinin başarısının, gerek Türkiye gerek Başbakan'ın şahsına ilişkin gözlemledikleri 'aşırı özgüven'i pekiştirme ihtimali Washington'da çoklarını kaygılandırıyor. Türkiye son dönemde güney hinterlandında safariye çıkmış; çayır bayır demeden cipiyle dolaşan bir stratejik çıkar avcısı izlenimi veriyor. Amerikalılar Ortadoğu'da her taşın altından çıkmaya başlayan böyle bir Türkiye'ye alışık değiller. Ama artık bu gerçeğe yaşamak zorunda olduklarını da yavaş yavaş idrak ediyorlar.

erdogan'ın laiklik çıkışı

Başbakan Erdoğan'ın Mısır'da İhvan-ı Müslimin gelenekçilerinin tepkisini göze alarak yaptığı laiklik vurgusu, Washington için güzel bir sürpriz oldu. Özellikle İsrail'e yakın bazı çevrelerce hakkında pompalanan 'gizli İslamcı' propagandalarını da boşa çıkardı. Arapların heyecanlı nümayişlere rağmen Başbakan'ın İsrail'e eleştirilerinin dozunu da nispeten kontrollü tutması artı hanesine yazıldı. Ancak geçen hafta Libya'yı ziyaret eden Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy ve İngiltere Başbakanı Cameron'a petrol çıkarıcılığı imasında bulunması hoş karşılanmadı.

Türkiye'nin hızla dönüşen bölgede başat rol almaya çalışırken diğer oyuncularla rekabet etmesi çok doğal. Ancak 'fair play' çerçevesinin dışında kalan söz ve hareketler sahada gereksiz gerilimlere davetiye çıkarabilir. Türkiye'ye her fırsatta gizli ya da açık takoz koymaktan geri durmayan Fransız hükümeti belki buna biraz müstahak olabilir. Ama Avrupa Birliği üyelik sürecindeki en büyük destekçilerimizden İngiltere bence daha özenli bir yaklaşımı hak ediyor. Ankara'nın bölgedeki açılımlarıyla sanki Batı'yı o coğrafyadan silmeyi amaçlıyormuş izlenimi vermekten kaçınması önemli. O tür yaklaşımlar, Türkiye'nin medeniyetler diyalogu ve entegrasyonu siyasetinin ruhuna da aykırı. ABD dahil Batı'da, hatta yer yer bölgede şimşekleri üstümüze çekebilir.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki son hamlelerinin Washington'da müspet-menfi karmaşık duygulara yol açtığı aşık. Ankara'ya düşen, parlayan yıldızıyla gözü kamaşmaksızın, teenni ve tevazuu elden bırakmaksızın, Batılı müttefikleriyle ilişkilerini yıpratmamaya da azami özen göstererek, tatlı bir rekabet havasında, tarihin sunduğu yeni fırsatları kazanıma dönüştürmeye devam etmek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

BM'den Erdoğan manzaraları

Ali H. Aslan 2011.09.26

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Birleşmiş Milletler Genel Kurulu vesilesiyle New York'ta yaptığı temaslار, Türkiye'nin uluslararası arenada artan ağırlığını ve Başbakan'ın şahsi profilinin bir dünya lideri olarak yükselişini bir kez daha çarpıcı şekilde tescil etti.

Erdoğan, özgüvenli bir ülkenin kendinden emin lideri olarak, bölgesel ve küresel iddia yüklü mesajlar verdi. Bir eliyle Ortadoğu coğrafyasının nabzını tutarken, diğer eliyle güç ve gelir dağılımının daha adil olduğu yeni bir dünya düzeninin yol haritasını çizdi. BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, hassaten Somali ve Filistin'in ızdıraplarını nazara vererek, eskiyen düzenin çarpıklıklarını cesurca gündeme getirdi. Gelişmişler kulübüne girmesine ramak kalan bir ülke olarak Türkiye, Erdoğan'ın ağızından dünyaya adeta 'Az daha bekle, imdadına ben yetişiyorum' diye seslendi.

Erdoğan hükümeti, dünyada nev-i şahsına münhasır bir dış politika ekolü geliştirdi. Üyesi olduğu BM ve NATO gibi uluslararası kurum ve ittifaklarda alabildiğince yapıcı rol oynamaya çalışmakla birlikte, zaman zaman adeta kendini soyutlayarak dost ve müttefiklerini kıyasıya eleştirebiliyor. Fakir ve mazlumun halinden anlayan, dertleriyle dertlenen, yeri gelirse haksızlığa ve yanlışlığa karşı celallenen, ama özünde son derece müşfik, Yeşilçam'ın 'Hulusi Baba'sı türü bir görüntü veriyor. Başlarda realist güdülerle biraz tökezleseler de Arap Baharı, Erdoğan hükümetinin özünde hep var olan idealist dönüştürücü çizginin daha çok tebellür etmesine vesile oldu.

Hükümetin uluslararası kurumlara yaklaşımına benzer bir ruh hali, ikili ilişkilerine de hakim. Mesela bir yandan ABD'nin İsrail'e koşulsuz desteğinden, Irak petrollerindeki tasarruflarından rahatsız olduğunu ima eden Erdoğan, diğer yandan Amerikalıların Soğuk Savaş'ın bitiminden bu yana belki en önemli askerî-stratejik kazanım olarak gördükleri NATO radarına müsaade edebiliyor. Başbakan, Amerika'nın başını çektiği eski dünya düzenine oklarını saplarken, aynı Amerika yeni kurulan Global Terörle Mücadele Forumu'nda kendine eşbaşkan olarak Türkiye'yi seçebiliyor. Ve teröre karşı kullanılmak üzere Kuzey Irak'tan İncirlik'e birkaç insansız hava aracını intikal ettirmeye razı oluyor. Zirveye gelen 200'e yakın dünya liderinin çoğunun görüşmeye can attığı ABD Başkanı Barack Obama, Erdoğan'dan randevu talebinde bulunuyor. Üstelik 'bir buçuk saatten az' olmaması ricasıyla...

Siyaset, boşlukları yakalayıp değerlendirme sanatı. Ülke içinde bunu başaran Erdoğan, şimdiyse dünyada gerçekleştirmeye çalışıyor. Ekonomik istikrarsızlıklar, siyasi ve vicdani boşluklarla tökezleyen uluslararası sistemde, Türkiye'ye 'adil güç' olarak yeni alanlar açmaya çalışıyor. Lafını esirgememesinin altında muhtemelen bu boşluklardan dolayı kimsenin kolay kolay Türkiye'ye bedel ödetemeyeceğine olan güvenci yatıyor. Nitekim başta ABD olmak üzere eski dünya düzeninin kodamanları Erdoğan'a ve Türkiye'ye 'dur' diyebilmek şöyle dursun, işbirliği için can atıyor.

New York'ta, son zamanlarda Erdoğan'ın ve Türkiye'nin yakalamış olduğu bu avantajlı psikolojik atmosferi teyid eden birçok insan manzarasıyla karşılaştım. Mısırlı bir BM güvenlik görevlisi, Erdoğan'a ülkesinde Selahaddin Eyyubi dediklerini söylüyordu. Balkan-Amerikan Dernekleri Federasyonu'nca (FEBA) düzenlenen Liderler Zirvesi'nin çıkışında iki Ukrayna asıllı öğrenci, 'Türkiye'nin haşmetini gördük.' diyordu. Zira bölgeden altı başbakanın hazır bulunduğu salonda aralarında Türk olmayan çok sayıda Balkan kökenlinin de bulunduğu 1.500 dolayında üniversiteli genç, Erdoğan'a pop-star muamelesi yapıyordu. SETA konferansının ardından Başbakan'ın yanına gelerek kendini Malcolm X'in arkadaşı olarak tanıtan siyahî bir Amerikalı, 'Siz bana Malcolm X'i hatırlatıyorsunuz, zira onun gibi mertsiniz.' diyordu. İtalyan asıllı bir düşünce kuruluşu uzmanı, 'Şimdi buraya Berlusconi gelmiş olsaydı üç kişiyi bile toplayamazdı. Türkiye, bir Akdeniz gücü olduğunu kabul ettiriyor.' yorumunu yapıyordu. Daha da ilginç, liberal bir Amerikalı Yahudi, 'Erdoğan'ın İsrail hakkındaki eleştirileri çok haklı.' diyordu.

türkiye'nin psikolojik çıtası yükseldi

Peki Erdoğan'a gösterilen yoğun ilgi, Türkiye'nin yükselişe geçmiş olmasından mı kaynaklanıyor? Yoksa Türkiye'ye artan ilgide Başbakan'ın popülaritesi mi etkili oluyor? Bence ikisi birden. Erdoğan'ın dobralığı, dostları mest ederken düşmanları da artırma ve damarlarına basma riski taşıyor olabilir. Ankara, şüphesiz bu tür olumsuz ihtimallere karşı tedbirlerini almalı, özellikle milli savunmada özgün altyapı hamleleriyle ayağını daha sağlam zemine basmalıdır. Ama şu da bir gerçek ki; Türkiye'nin dünyadaki psikolojik çıtası belki Osmanlı'nın yıkılışından bu yana ilk kez bu denli yükseğe çıktı. Bu başarıda Başbakan Erdoğan'ın ve başta Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Ali Babacan olmak üzere, vizyoner danışmanlarının rolü inkâr edilemez.

Yakın zamana kadar uluslararası camiada esamisi okunmayan, itilen, kakılan, hatta aşağılanan Türkiye, bugün bölgesel iddiaya, global ufka sahip güçlü bir ülke haline gelmiştir. Bunda demokratik ortamdan nemalanan milletimizin tarihî müktesebatının sivil toplum faaliyetleriyle vücut buluyor olmasının da etkisi çok büyüktür. Mesela Balkan zirvesinde beş Balkan liderinin Erdoğan'la aynı kareye girmesi, aralarında TUSKON'un da bulunduğu sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla gerçekleşmiştir.

Başbakan Erdoğan'ı New York'ta takip ederken geçirdiğim beş gün, beni devlet-millet el ele bayrağımızı çok daha yükseklerle taşıyabileceğimiz noktasında umutlandırdı. Yeter ki küçük ülkelere eziklik, büyüklere ise acziyet duyguları verebilecek bazı davranışlardan kaçınarak yola devam edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çay partileriyle işgalcilerle Amerika nereye?

Ali H. Aslan 2011.10.17

Amerika'da derin ekonomik buhran kuyusundan bir türlü çıkılamayışı siyasi kutuplaşmaları körüklerken, farklı toplumsal hareketlerin de doğmasına vesile oluyor.

Bu hareketlerin şüphesiz en önde gelenlerinden biri, son birkaç yılda adından çok söz ettiren, muhafazakâr sağ cenahtan neş'et eden 'Çay Partisi' hareketiydi. Sıkı paracı çizgisiyle bilinen hareket, Cumhuriyetçi Parti'ye balans ayarı yaptı. Şimdilerde ise Mısır Tahrir Meydanı devrimcilerinden ilhamla New York'taki Zuccotti Park'ını kendine mesken edinen bir başkaldırı hareketi gündemde. İlerici sol endeksli grupların fişliğini tutuşturduğu 'Wall Street'i İşgal Et' furiası, ileride Demokratik Parti cenahında benzer tesirler icra ederse şaşırmam. Zira başlangıçta saman alevi gibi parlayıp söneceği sanılan protestolar kısa zamanda genişleyerek, Amerika'nın diğer şehirleri şöyle dursun, Avrupa'ya bile sıçradı.

Haddizatında Çay Partisi (Tea Party) ve 'Wall Street'i İşgal Et' (Occupy Wall Street), ülkenin sistemik sorunlarına nispeten radikal öneriler getiren, bir nevi toplu sitem hareketi olmaları cihetiyle benzeşiyor. Temel farkları ise neredeyse zıt ideolojik çizgileri ve toplum tabanlarından dolayı, çıbanın başı olarak farklı adresleri işaret ediyor olmaları. En basite indirgenmiş haliyle, 'Çay Partisi' kamu maliyesi yönetimindeki başıbozukluğu ve israfı temel sorun olarak görüyor. 'Wall Street'i İşgal Et' ise büyük sermaye gruplarının aşırı hırslarıyla 'rabbena hep bana' diyerek ülkeyi hortumladığını öne sürüyor. Pastanın büyük kısmını yiyen yüzde 1'lik süper zengin kesime, kalan yüzde 99 adına isyan bayrağı açıyor.

İşin gerçeği, sorunların kaynağı noktasında her iki hareket de doğru yerlere işaret ediyor. Ancak çok daha genel sistemik mahiyet taşıyan arızanın sadece kendi cenahlarından görülen kısmını nazara veriyorlar. O nedenle önerdikleri çözümler, yapıcılıktan ve gerçekçilikten uzak. Amerikan halkının ana damarının meydanlara ilk çıktığında çoğu tespiti beğendiği 'Çay Partisi' hareketinden artık soğuması bundandı. Bardağı taşıran son damla, yaz aylarındaki bütçe denkleştirme pazarlıkları sürecinde Cumhuriyetçi Parti'deki artan etkilerini neredeyse 'devletin kapısına kilit asalım' yönünde kullanmaları oldu. Zira Kongre'de yaşananlar ve çıkan güdük karar, ülkenin kredi notunun ilk kez düşürülmesine sebebiyet verdi. Time dergisinin son anketine göre, 'Çay Partisi'ni beğenenlerin tam iki katı oranla, halkın yüzde 54'ünün olumlu baktığı 'Wall Street'i İşgal Et' furyası da, siyaset ve çözüm üretme noktasına geldiğinde benzer hayal kırıklığına yol açabilir.

Cumhuriyetçiler, Başkan Barack Obama'nın yaklaşan seçimde solcu tabanını hareketlendirmek için ülkedeki tartışmayı sınıfsal çıkar çatışması boyutuna taşıdığını, Wall Street'i İşgal Et kampanyasının da bunun sonuçlarından ve araçlarından biri olduğunu öne sürüyor. Ancak gelişmeler Beyaz Saray için en az fırsatlar kadar riskler de içeriyor. Zira kendisini değişimci olarak pazarlayıp iktidara gelen Obama'nın ne şiş yansın ne kebab türü ürkek politikalarından dolayı tabanıyla arası biraz açık. Hatta kimi gözlemciye göre, son protestolar aksiyoner solcuların statükonun bir parçası olan Demokratik Parti'den ve Obama'dan da sıdkı sıyrılarak bağımsızlığını ilan ettiğinin göstergesi. Nitekim birçok eylemci, Obama'dan da lafını esirgemiyor. Beyaz Saray'a eleştiriler, özellikle reform garantisi alınmadan büyük devlet yardımlarıyla batmaktan kurtarılan bankalar ve başta Hazine Bakanı Timothy Geithner olmak üzere yönetimin kilit noktalarına Truva Atı gibi yerleştirilen eski Wall Street'liler konularında yoğunlaşıyor.

Ülkede işlerin iyi gitmediğine herkes hemfikir

Cumhuriyetçilerin olan bitene ilişkin tavırları da incelenmeye değer. Büyük sermaye odaklarına Demokratlardan da yakın bağlarıyla bilinen ve özel sektörün en büyük avukatlarından olan Cumhuriyetçi Parti'nin Wall Street karşıtı eylemlere ilk tepkisi tabiatıyla daha ziyade eleştirel oldu. Mesela başkan aday adaylarından Herman Cain, protestoları 'gayri-Amerikan' olarak nitelendirdi. Ancak önceleri hippy, anarşist ve aşırı solcu imajı veren harekete bazı sendikaların da destek vermesi ve halkın tasvip etmeye başlaması, Cumhuriyetçilerin de tavırlarını biraz yumuşatmasına yol açtı. Başkanlık yarışının favori isimlerinden Mitt Romney'nin geçenlerde New Hampshire'daki bir toplantıda protestocuların jargonunu kullanarak 'Amerika'daki yüzde 99'un durumundan endişeliyim' demesi dikkat çekti.

Adı ister çay particisi, ister Wall Street işgalcisi olsun, Amerikan halkının kalkışmacı genlerinin depremiş olması, statükoya bel bağlayanlar için iyi haber değil. Herkesten evvel, birbiriyle kavga edip dursalar da aslında plütokrasinin farklı yorumlarını temsilden öteye geçemeyen Demokratik ve Cumhuriyetçi partiler kendini yenilemeli. Fakat müesses nizamın temel azaları olan bu partilerin sistemden kendilerini soyutlayarak arızaları çözme ihtimali çok zayıf.

Ülkede işlerin iyi gitmediğine herkes hemfikir. Çözüm noktasında tam bir mutabakat ise yok. Halk, kaptan köşküde gemiyi buzullara kim çarptırarak su aldırды diye tartışan değil, batmaması için gerekirse siyasi hayatlarını tehlikeye atacak liderler görmek istiyor. Göremediği için de, hem Amerikan Kongresi'nin hem Beyaz Saray'ın beğeni puanları en düşük seviyelerde seyrediyor. Diğer yandan, halk dahil hiçbir oyuncu, iyileşmek için elzem acı ilaçları içmeye yanaşmıyor. Herkes kendi kesiminin yeterince fedakârlık yaptığına, sıranın diğerlerinde olduğuna inanıyor. Çözüm, herkesi birden acıtacak köklü reformlar. Ama ben Amerika'nın bıçak gerçekten kemiğe dayanmadan bunu becerebileceğini sanmıyorum.

Washington'dan o telefonlar niye geldi?

Ali H. Aslan 2011.10.24

Son terör saldırıları sonrasında Türkiye'ye en üst düzeyde, ivedi ve sıcak destek veren ülkelerin başında ABD geliyor.

Başkan Barack Obama, arkadaşı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı bizzat aradı. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, meslektaşı Davutoğlu'na telefon etti. Savunma Bakanı Leon Panetta da Türk muhabatı Yılmaz ile görüştü. Bu çapta Amerikan ilgisi dünyada kaç ülkeye nasip olur? Üstelik Obama yönetiminin tavrı, tepeden aşağıya kadar böyleydi. Mesela Amerikalı diplomatlar Washington Büyükelçiliği'ndeki muhataplarını arayıp başsağlığı dileklerini iletmışler. ABD sözcüleri Türkiye'nin meşru müdafaa hakkına destekle sınırötesi kara operasyonlarına da itiraz etmediler. Kısacası kara gününde Türkiye'ye birinci sınıf bir dost ve müttefik muamelesi yapıldı.

Erdoğan talep listesini Obama'ya verdi

PKK terörüne karşı mücadelede, belki 1 Mart 2003 tezkere krizinden sonraki birkaç yıl hariç, bize en çok destek veren ülkelerin başında ABD geliyor. 2007'deki anlık istihbarat anlaşması ve Irak-Türkiye-ABD üçlü mekanizma süreci Türkiye'ye birçok avantaj sağladı. ABD yapabileceği her şeyi yapmıyor olabilir. Çünkü sonuçta bu, birinci dereceden bir Amerikan sorunu değil. Ama Türkiye'nin terörle mücadelede en çok işbirliği yaptığı ülkelerden birinin ABD olduğu da tartışılmaz. Amerikalılar, bize kulak asmayan Avrupa'ya örgütün finans kaynakları üstüne gitmeleri için kuvvetli telkinlerde bulunuyorlar. Teröristlerin korkulu rüyası Sikorsky'ler, Cobra'lar Amerikan malı. İki ülke arasındaki terörle mücadelede işbirliği, eşbaşkanlığını paylaştıkları yeni kurulan Terörizmle Mücadele Küresel Forumu sayesinde de iyice pekişecektir.

Yapılan çok, ama daha yapılması gereken şeyler de çok. Türk tarafının ABD ile ikili görüşmelerde en öncelikli gündemi terörle mücadele olagelmıştır. Nitekim Başbakan Erdoğan, Obama'ya son New York görüşmesinde terör konusunda kapsamlı bir talepler paketi iletti. Amerikan yönetimi bu taleplere genelde olumlu bakıyor. Halledilmeleri zaman meselesi. Aynı durum, Irak'tan Türkiye'ye insansız hava aracı (İHA) nakli konusu için geçerli. Şu anda taraflar bir mutabakat muhtırası üzerinde çalışıyor. ABD, en geç kasım ayında bu araçları İncirlik'e kaydırmayı arzu ediyor. Her iki ülkenin de parlamentosunda onay mecburiyeti olmaması bu sürecin daha çabuk işlemesine yardımcı oluyor. Türkiye'nin İHA'ların silahlı versiyonu olan MQ-9 Reaper'lardan satın alma talebinde ise henüz somut bir gelişme yok. Diplomatik kaynaklar, Obama yönetiminin şu anda Senato'da engele takılabilir endişesiyle Kongre'ye onay başvurusu sürecini başlatmadığını, elverişli bir zaman kolladığını bildiriyor.

Ortada şöyle bir gerçek var: Ankara, terörle mücadelede Washington'a son derece bağımlı. Beyaz Saray ise yasal hareket zemini bulabilmek için Kongre'ye muhtaç. Hele muhalefetteki Cumhuriyetçiler Kongre'de çok güçlüyken. Bu şartlarda, Türkiye'nin hayati milli güvenlik çıkarları gereği Kongre'yle arasını iyi tutması elzem. Ancak özellikle İsrail'le yaşanan son gerginlikler, tam aksi neticeler hasıl etti. İsrail lobisinin Türkiye'ye Kongre'de sorun çıkarma kabiliyeti, Ermeni ya da Yunan lobisiyle karşılaştırılamayacak kadar yüksek. Türkiye Ortadoğu'daki yorgan kavgasında yorganı biraz da ben üzerime çekeyim derken, güneydoğusunda açılan

ayaklarından üşüyor. İsrail'le gerginliğin düşürülmesi, Amerika'yla terörle mücadeledeki hayati işbirliğinin önünü daha da açacak, soğuk almamızı engelleyecektir.

Peki daha geçen seneye kadar Ankara'nın başta İran olmak üzere bazı politikalarından rahatsız olduğunu gizlemeyen Obama hükümeti neden son dönemde böylesine müzahir oldu? PKK'yla mücadelede de adeta bir dediğimizi iki etmemeye çalışıyor? Ben bunları, Ortadoğu'yu temelden sarsan son gelişmeler karşısında demokratik, ekonomik ve stratejik istikrar adası olarak Türkiye'ye önemli ölçüde bel bağlamalarına dayandırıyorum. Son olarak Kaddafi'nin feci şekilde ebediyen devre dışı kalmasıyla Arap Baharı tüm hızıyla devam ederken, ABD stratejik ortağı Türkiye'nin ciddi iç sorunlar yaşayıp bölgeye dikkatinin dağılmasını arzu etmiyor. Hele kırılan fay hatlarından fıskıran stratejik ganimetlerden İran da nasibini almaya çalışırken...

Amerika bölgede yeni sorun istemiyor

Türkiye'nin terör konusunda rahatlatılması, ABD'yi de özellikle Irak'ta rahatlatacak. Zira Kuzey Irak'taki Kandil çıbanı, Türkiye ile Irak'ın arasını bozma potansiyeli taşıyor. Bu ise Irak'ı yörüngesine sokmak isteyen İran'ı Türkiye ile dengelemek isteyen ABD'nin işine kesinlikle gelmiyor. Obama cuma günü tüm Amerikan askerlerinin Irak'tan sene sonuna kadar çekileceğini açıkladı. Oysa Washington en azından bazı birliklerin kalmasını arzu ediyordu. Ancak Maliki hükümeti tüm taleplere rağmen Amerikan askerlerine dokunulmazlık hakkı vermedi. Ve neticede ABD, Irak'ta hem askerî hem stratejik açıdan Türkiye'ye çok daha bağımlı hale geldi. Soğuk Savaş'ta NATO'nun güney kanadında ABD için önemli idik. Arap Baharı'nda ise Türkiye yeni Ortadoğu'nun emniyet supabı olarak önemini tescil ettirdi.

Bütün bunlar muvacehesinde, kısa vadede PKK terörünün alt edilmesi ve uzun vadede Türkiye'yi yalpalatan Kürt meselesine nihai demokratik çözüm bulunması ABD'nin de çıkarına görünüyor. Washington'da Türkiye'ye yönelik şüpheler tamamen ortadan kalkmış değil. Ama Ankara'nın füze kalkanı radarına evet diyerek Tahran'ı, muhalifleri destekleyerek Şam'ı kızdırmayı göze alabildiğini göstermesi ABD'nin güvenini gayet müspet yönde etkiledi. Türkiye şimdi bu olumlu atmosferi, başta terörle mücadelede olmak üzere, somut getirilere dönüştürmeye çalışmalı. Ama herhalde işe İsrail'le ilişkileri en azından zevahiri kurtaracak bir seviyeye getirmeye çalışmakla başlamak gerekiyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ve Amerika Türkiye'yi (yeniden) keşfetti...

Ali H. Aslan 2011.10.31

'Türkiye'nin adı, yeni ve bazen beklenmedik sohbet konularında ön plana çıkıyor. ABD-Türkiye ilişkilerinin merkezinde subaylar ve diplomatlar tarafından yürütülen güvenlik müzakerelerinin bulunduğu günleri hatırlayabiliyorum. Bugün ise Türkiye birçok konuda merkezî rol oynuyor. Buna Arap Baharı, enerji güvenliği, silahların indirimi, Afganistan'a barış ve istikrar getirme dahil. Ve bu liste zaman içinde daha da uzayacak.'

Son zamanlarda yukarıdaki türde sözleri Washington'da birçok uzmandan ve yetkiliden işitebilirsiniz. Ama ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Alt Komitesi'nde başkan yardımcısı olan Gregory Meeks'in ağzından çıkması özellikle anlamlı. Zira Amerikan Kongresi, tarihsel olarak Türkiye konusunda en cahil Amerikan devlet kurumlarından biridir. Üstelik TÜSİAD'ın Kongre'de düzenlediği akademik etkinlikte konuşan Meeks'in son üç haftada iki kez Türkiye'ye gidip gelmiş olması tespitlerini lafta bırakmadığını, fiiliyata döktüğünü de gösteriyor.

Türkiye'nin Kongre'de sadece İsrail'le kriz odaklı menfi bağlamda değil, müspet manada da dikkat çekiyor olması sevindirici. Daha da güzeli, Meeks gibi liderlerin Türkiye'nin 'tek bir kaba' konulamayacağını ve ABD'nin değişen Türkiye'yi 'henüz anlamadığını' itiraf etmesi. Gerçekten de Washington, Soğuk Savaş'tan sonra Türkiye'ye bakışını uzun süre yenileyemedi. Kalıplaşmış eski formülleri yeni ortaya çıkan denklemlerde kullanma kolaycılığına kaçtı. Dolayısıyla nice yanlış tespit ve hamle yaptı. Şimdi ise buralarda sıkça 'Türkiye'yi anlayamadık' özeleştirileri duyuluyor. Onları, son derece sağlıklı olan 'Neden anlayamadık?' ve 'Nasıl daha iyi anlayabiliriz?' soruları izliyor. Amerikalıların amacı, daha doğru bilgilenmek suretiyle, nimetlerle dolu yeni Türkiye trenini kaçırmamak...

türkiye'nin sivil gücü abd'ye yansıyor

Washington'da bugün 30'uncusunun açılışı yapılacak Amerikan Türk Konseyi (ATC) yıllık toplantıları Türkiye'yi daha iyi anlama ve istifade etme yönünde artan Amerikan talebini karşılamaya çalışacak. Toplantılarda ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ile Genelkurmay Başkanı Martin Dempsey'in konuşacak olması, Obama yönetiminin Türkiye'ye verdiği önemin göstergesi. Aynı şekilde Ankara da Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ve Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz'ı göndererek ikili ilişkilere verdiği değeri ortaya koyuyor. İsrail ve Kıbrıs Rum Kesimi'yle gerginliğin özellikle Kongre'deki bazı menfi yansımalarına rağmen, hükümetlerarası ilişkilerde bahar havası hakim. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Başkan Barack Obama en yukarıdan işi sağlam tutuyor. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun yakın diyalog içerisinde olduğu Clinton bu hafta içinde Türkiye'ye geliyor. Artan terör eylemlerinin hemen ardından Pentagon'dan üst düzey bir heyet Türkiye'ye destek yollarını müzakere etmek üzere geçen hafta Ankara'ya gönderildi. Bundan iyisi, Şam'da kayısı!

Devletler ilişkileri geliştirmeye ne denli istekli olursa olsun, sivil toplum ayağı eksikse, resmî girişimler güdük kalır. Türkiye'nin artan sivil gücü ABD'ye de yansıyor ikili ilişkilerde zeminin daha elverişli hale gelmesine yardımcı oluyor. Bu bağlamda, ATAA, FTAA, TÜSİAD, TOBB gibi kıdemli sivil oyunculara ilaveten yakın dönemlerde maça giren TAA, TCA, TUSKON gibi başarılı aktörlerin adları ön plana çıkıyor. Ayrıca kurumsal ve şahsi bazda farklı kollardan artan sayıda sivil unsur Amerika'yla angaje olurken, özellikle eğitim alanında kayda değer açılımlar göze çarpıyor. Yapılan tüm güzel faaliyetleri kısa bir sütuna sığdırmak imkânsız. Ama son dönemlerde en takdir ettiğim sivil toplum kuruluşlarından biri olan TAA'dan (Türki Amerikan Birliği) kısaca bahsetmeden geçemeyeceğim. TAA'nın temsil ettiği altı bölgesel federasyon ve onlara bağlı ABD'nin her tarafına yayılmış 220'yi aşkın dernek, güçlü taban (grassroots) faaliyetleri ile ilişkilerin daha geniş ve derin sosyal zemine yayılmasına katkıda bulunuyor. Son birkaç yıldır özellikle eyalet bazında seçilmişleri ve toplumun diğer önde gelenlerini adeta uçak uçak Türkiye'ye taşıyorlar. Türkiye'ye gelip de etkilenmeyen Amerikalı ise yok. Türklerin federal seviyenin ötesinde kilit önemi haiz eyaletlere de odaklanmaya başlaması önemli. Böylelikle Türk-Amerikan ilişkilerinde şimdiye kadar nispeten eksik kalmış 'halklararası ilişkiler' boyutu da gelişiyor.

Henüz değişen zemine uyumun sağlanamadığı alanlardan biri şüphesiz ABD ile Türkiye arasındaki ticari ilişkiler. 2010 yılında iki ülke arasındaki toplam ticaret hacmi yaklaşık 15 milyar dolar olarak gerçekleşti. 'Ne iyi işte' demeyin. Zira ABD'nin aynı yıl toplam ticaret hacmi yaklaşık 4,1 trilyon dolar. Yani ABD, dünyanın 17. büyük ekonomisi olan Türkiye ile toplam ticaretinin sadece binde 3'ünü yapıyor. Başkan Obama ile Başbakan Erdoğan'ın öncülük ettiği yeni inisiyatiflerle ticaretin geliştirilmesi adına gayretler yoğunlaştırıldı. ABD İstatistik Dairesi'nin rakamlarına göre 2011'in ilk sekiz ayı itibarıyla ticaret hacmi yaklaşık 13,5 milyar doları buldu. Ancak daha kat edilmesi gereken çok mesafe var. TÜSİAD'ın Kongre panelinde konuşan emekli Büyükelçi Rick Burt, 'Zaman, Türkiye'nin zamanı' derken, Amerikan firmalarını Türkiye'nin yükselişini görememekle ve tembel davranmakla suçluyordu. TÜSİAD Başkanı Ümit Boyner ise Türkiye'nin, ABD firmalarının bölgeye açılan kapısı olabileceğini söylüyor, Türk firmalarını da ihracat ve yatırıma teşvik ediyordu.

Görülen o ki, Amerika Türkiye'yi, Türkiye de Amerika'yı adeta yeniden keşfediyor. Bu sürecin sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel, tüm alanlarda karşılıklı tabuların giderek yıkılmasına vesile olarak her iki ülkeye büyük getiriler sağlayabileceğine inanıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye, ABD'nin taşeronu mu?

Ali H. Aslan 2011.11.14

Hükümetin bazı heyecanlı sempatizanlarını dinlerseniz, Türkiye'nin tek başına bölgesine nizam vermeye başladığını sanırsınız.

Azılı muhaliflerine kulak verirsiniz, ABD'nin taşeronluğundan başka bir şey yapılmadığına inanırsınız. Gerçek ise ikisinin arasında bir yerlerde. Türkiye bölgesinde eskiye nazaran çok daha yüksek etki kabiliyetine sahip, ancak başta ABD olmak üzere büyük dış güçlerden tam bağımsız şekilde hareket etmiyor. Bana göre, zaten buna imkân da gerek de yok.

Her şeyden evvel, NATO üzerinden Batı'yla stratejik ittifakımız olduğunu ve bu bağlantının Türkiye'ye bazı sorumluluk ve risklerle beraber ciddi avantajlar da getirdiğini akıldan çıkarmamak lazım. Komşuları şöyle dursun, kendi halkına bile en ağır kötü muameleleri yapmaktan çekinmeyen rejimlerin bulunduğu, büyük güçlerin de cirit attığı bir coğrafyada NATO üyeliği Türkiye lehine caydırıcılık sağlıyor. Aksi halde mesela İran ve Suriye ile son dönemde artan sürtüşmeler, İsrail ve Kıbrıs Rum Kesimi'yle gerginlikler milli savunmada bizi daha büyük streslere ve külfetlere sokardı.

'Türkiye uluslararası güçlerden tam bağımsız şekilde, dış politikasını belirleyebilir mi?' sorusuna da gerçekçi bir cevap vermek gerekir. Böyle bir şey için dünyanın 17. büyük ekonomisi olmak, hatta ilk ona bile girmek kafi gelmeyebilir. Zira listenin üstlerine doğru yükseldikçe en tepedekilerle diğerleri arasındaki makas açılıyor. Kaldı ki, artık günümüz dünyasında büyük güçler bile tek başına siyaset belirleyemiyor. Şekil 1a: Amerika.

Globalleşmeyle artan karşılıklı ekonomik bağımlılıklar, müttefikler şöyle dursun rakipler arası ilişkilerin dahi çok dengeli götürülmesini mecbur kılıyor. Mesela ABD ile Çin, birbirini kollarken angajmana da çalışıyor. Böylesi bir dünyada, Türkiye nasıl tam manasıyla bağımsız hareket edebilir?

orta yolda giden türkiye

Sözü Ortadoğu'ya getirelim. İçte ve dışta birileri Türkiye'yi 'aslansın, bu coğrafyayı olsa olsa sen adam edersin' diye gaza getiriyor. Bir başka grup ise, 'Türkiye'den adam olmaz, hiçbir şey beceremez' deyip ümitsizlik zerk ediyor. Doğru olan, bu iki uç çizginin ortasında bir yol tutturmak. Yani ne bölgenin kurtarıcısı gibi abartılı bir role soyunmak ne de kendimizi tecrit etmek. Yeri geldiğine tek başına inisiyatif alarak, yeri geldiğinde sorumlulukları, riskleri ve nimetleri müttefiklerle paylaşarak, makul bir strateji izlemek.

Deniyor ki, ABD Irak'tan ve bölgeden çekiliyor, işlerini Türkiye'ye devrediyor. Her şeyden evvel, ABD gibi bir dünya gücü dış politikada kendi işini asla başkasına bırakmaz. Olsa olsa, yukarıda arz ettiğim gerçekler muvacehesinde, yükünü hafifletmeye çalışır. ABD'nin bölgede özellikle İran'ın dengelenmesi, Esed rejiminin dizginlenmesi ve Irak'ın yörüngede tutulması konularında Türkiye'nin sorumluluğu paylaşmasını istediği aşikar. İsrail'in ve Amerikan Kongresi'ndeki bazı sempatizanlarının aksi yöndeki telkinlerine rağmen Obama

yönetiminin bölgede Ankara ile yakın çalışmak istemesi bence Türkiye'nin başarısı. Mezkur Amerikan hedeflerinin tamamı Türkiye'nin de ulusal çıkarlarıyla örtüşüyor. O halde ne mahzur var birlikte çalışmakta?

türkiye'nin avantajı herkesle konuşabilmesi

Türk-Amerikan işbirliği profilinin yükselmesi, bölgedeki rejimleri sağdan hizaya getirici etkiye sahip. Belki halk tabanında bazı olumsuz yansımaları olabilir. Orada da, başta Erdoğan'ın şahsi popülaritesi olmak üzere Türkiye'nin artan yumuşak gücünün yumuşatıcı etki yapacağına inanıyorum. Dostumuz olmakla beraber mahalli nüfuz oyununda tatlı bir rekabete de girdiğimiz Suudi Arabistan ve Mısır rejimleri, Ankara ile Washington'un bölgedeki ortaklığının son dönemde bu denli derinleşmesine gıptayla, hatta yer yer kıskançlıkla bakıyor. İran ve Suriye'nin ise durumdan hiç hoşlanmadığını tahmin etmek zor değil. Bunlar, Türkiye'nin bölgede artık ne bölgesel ne global güçlerin göz ardı edebileceği bir oyuncu haline gelmeye, masada yerini almaya başladığının delili.

'The Cairo Review of Global Affairs' dergisinin sonbahar sayısında Nuh Yılmaz ve Kadir Üstün imzasıyla çıkan makalede işaret edildiği gibi, Türkiye'nin bölgesel rekabette en büyük 'avantaj'larından biri, farklı etnik gruplarla (mesela Irak Kürtleriyle) ve dini mezheplerle (Irak Şiiileri, Lübnan Hristiyanları) ile de 'konuşma kabiliyeti'. Farklı unsurlarla konuşup anlaşabilmek, bu grupların yerli karşılıklarının memnun edilmesiyle de doğru orantılı. Son zamanlarda sekteye uğrayan Kürt ve Alevi açılımları ile Hristiyan azınlığı memnun eden özgürlükçü adımların devamı, bölgede konuşma kabiliyetimize katkıda bulunacaktır. Zira demokratik temellerin ve iç istikrarının tahkimi, dış politika zeminini de sağlamlaştırır.

Türkiye'de gelişen demokrasi, halkın ve kamuoyu aygıtlarının dış politikaya etki kabiliyetini artırıyor. Bu genel manada olumlu bir şey. Ancak teknik eksikliklerle, duygusallıkla ve komplo teorileriyle malul medyatik uzman yorumları, tartışmaya yapıcı katkıda bulunmuyor. Sınirleri yıpranan yetkililer ise savunma psikolojisine giriyor ve eleştiriye tahammül eşikleri iyice düşüyor. Sonuçta birbirini besleyen bir gerginlik kısır döngüsü oluşuyor. Tansiyonu yükselten konuların başında ise ABD'nin Türk dış politikasındaki rolü geliyor.

Türk aydınlarının büyük kesimi ABD'ye hâlâ Soğuk Savaş'taki emr-i vakici 'büyük abi' kalıplarıyla bakıyor. Oysa dünyadaki şu hızlı değişim sürecinde Türkiye-ABD ilişkileri de dönüşümden geçiyor. Ne Türkiye eskiden olduğu gibi bir Amerikan uydusu ne de Amerika artık dediği dedik bir süpergüç. ABD'ye taşeronluk paranoyasını artık geride bırakmalı, Türkiye'nin çıkarları Washington'la yakın çalışmayı gerektirdiği durumlarda bundan gocunmamalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bitmeyen seçimler diyarı

Ali H. Aslan 2011.11.21

Acaba dünyada kaç ülke Amerika kadar seçimle yatıp seçimle kalkıyordu?

Kurucular kokuşma olmasın diye Beyaz Saray'ı ve Kongre'yi nispeten sık seçim aralıklarıyla terbiye etmeyi hedeflemiş olabilir. Ancak çoğu konuda olduğu gibi siyasi makam kapma yarışında da kendini gösteren meşhur Amerikan rekabet ruhu yüzünden işler iyice zıvanadan çıkmış durumda. Özellikle 20. yüzyılın ikinci

yarısındaki medya devriminin ardından, siyasetçiler bu bitmeyen seçimler diyarında adeta biteviye kampanya peşinde koşturuyor. Ve sistemden ciddi arıza sinyalleri geliyor.

'Başkanlık seçimleri dört yılda bir yapılıyor, ne mahzur var ki bunda?' diyenleri duyar gibiyim. İlk bakışta, siyasetçilerin kampanyadan ziyade icraatlara eğilmek için makul süresi varmış gibi görünebilir. Ama gerçekte kampanyalar, hele ön seçim sürecinden geçecek adaylar için bir buçuk, hatta neredeyse iki yıl öncesinden başlıyor. Kampanyanın uzaması, siyasetçilerin maddi ihtiyaçlarını da artırıyor. Çok bağış toplayayım derken, özel çıkar gruplarının minneti altına daha fazla giriyorlar. Dolayısıyla seçildiklerinde özgün ve bağımsız icraatlar üretemeyebiliyorlar. ABD'nin bazı yapısal sorunlarının siyaset yoluyla çözülemez hale gelmiş olmasının temel sebeplerinden biri bu tür siyasi bağımlılıklar. Hangi başkan ya da siyasetçi borçlu olduğu büyük çıkar gruplarının rağmına köklü reformlar yapabilir? 'Wall Street'i İşgal Et' sloganıyla ortaya çıkan protestocular ve arkalarındaki halk kitleleri, kodaman elitin parayla elde ettiği nüfuza tosluyor. Ve sonuçta gayri memnunların giderek arttığı bir toplumsal tablo oluşuyor. Bence bu gidişat pek hayra alamet değil.

Siyaset siyaset için midir?

Kongre cenahında durum daha vahim. 435 sandalyeli Temsilciler Meclisi kanadında seçimler iki yılda bir yapılıyor. Kendini kabul ettirmiş, adını iyi duyurmuş ya da partisinin demografik kalesi olan dar bölgelerden çıkan Kongre üyeleri belki kampanyaya diğer meslektaşlarına nazaran daha az zaman ayırma lüksüne sahip. Ancak bu tür özellikleri haiz olmayan, hassaten yeni milletvekilleri için durum çok zor. Onlar kıyasıya bir mücadeleden sonra oturdukları koltuğu ısıtmaya bile fırsat bulamadan bir yıl sonra seçim psikolojisine giriyorlar. Siyasi geleceklerini sağlama alma mecburiyetini iliklerine kadar hisseden siyasetçiler asli vazifelerine, yani halk için kanun hazırlamaya nasıl hakkıyla odaklanabilir? Adeta 'siyaset siyaset içindir' kısır döngüsü ortaya çıkmaz mı? Bitmeyen seçim çalışmalarına rakiplerin yapıcı olmayan muhalefeti de eklenince, yasama organı ciddi verim kaybediyor.

Kongre'nin Senato kanadı Temsilciler Meclisi'ne nazaran iyi durumda. Orada da seçim periyodu iki yılda bir. Ancak yarış 100 sandalyenin sadece üçte biri için yapılıyor. Zira senatörler, milletvekillerinden farklı olarak, iki değil altı yıllığına seçiliyor. Dolayısıyla her bir senatöre seçime girme sırası altı yılda bir geliyor. Bu itibarla Amerikan siyasi sisteminde devletin devamlılık ve istikrarını sağlamada en büyük rollerden biri senatörlere düşüyor. Zira onların ikide bir seçim atmosferine girme külfetleri yok. Ülke federal sistemle yönetildiği için, iş ulusal çapta seçimlerle bitmiyor. Dört yılda bir eyalet valiliği seçimleri yapılırken, eyalet kongresi, belediye ve 'county' (eyaletin bir alt birimi) gibi yerel yasama ve yürütme organları için de iki yılda bir sandık başına gidiliyor. Hâkimler ve polis şefleri (şerif) bile halk tarafından seçiliyor. Peki böylesine yoğun bir seçim bombardımanına maruz kalan vatandaşlar ne yapıyor? Büyük kesimi oy kullanmamayı yeğliyor. Başkanlık seçimlerinde dahi sandığa gitme oranı yüzde 50'yi geçemiyor. Seçmen kütüğüne yazılmayan ya da oy kullanmayan çoğu vatandaş 'meşgul' olduğu gerekçesini öne sürüyor. Onca kampanyaya, bunca seçime vakit mi dayanır? Vatandaşın dikkati ve sabrı tükenmez mi?

Cumhuriyetçilerde Mitt Romney bir adım önde

Amerika'da 2012'nin kasım ayında Kongre ile Beyaz Saray yarışlarının denk geldiği büyük genel seçimler yapılacak. Kâğıt üstünde daha bir yıl süre var ama Amerikan medyasına ve siyasetçilerine bakarsanız seçimin yarın yapılacağı hissine kapılabilirsiniz. Özellikle başkanlık seçimleri için çoktan düğmeye basıldı. Demokratik Parti'de Başkan Barack Obama'ya rakip olmadığı için, Beyaz Saray cenahında işler biraz daha sakindi. Obama, Cumhuriyetçi Parti içinde uzun süredir kaynayan ön seçim kazanından zaferle çıkacak adayla vuruşmak için bekliyor. Tabii pasif bir bekleyiş değil bu. Artık Obama'nın her sözü ve hamlesinde seçim danışmanlarının görüşü daha bir dikkate alınıyor.

Medyada ve meydanlarda oradan oraya koşturan Cumhuriyetçi aday adaylarını ise ön seçim ateşi sardı. Şu ana kadarki anketlerde en istikrarlı performansı sergileyen Mitt Romney oldu. Daha inişli çıkışlı grafik sergileyen Newt Gingrich, Herman Cain, Rick Perry ve Ron Paul ise Romney'nin ensesinde. Cumhuriyetçi taban henüz tam manasıyla içlerine sinen bir aday bulabilmişe benzemiyor. Dananın kuyruğu büyük ihtimalle ocak ayında sırasıyla Iowa, New Hampshire, South Carolina ve Florida eyaletlerinde yapılacak ilk ön seçimlerde kopacak.

Sözün özü, Washington 2012'ye topyekun seçim havasında girecek ve yaklaşık bir yılı öyle geçirecek. Tabiatıyla bu durumun ABD'nin hem iç hem dış politikasına ciddi yansımaları olacak. Her iki partinin adayları yazın kongrelerini (convention) yapacaklar, adaylıklarını ve platformlarını delegelere resmen tasdik ettirecekler ve sonbaharda yarışın en heyecanlı son etabına girecekler. Biz gazeteciler ise bu bitmeyen seçimler diyarında biteviye siyasetçilerin peşinde koşmaya devam edeceğiz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dersim özrünün Türk-Amerikan ilişkilerine faydaları

Ali H. Aslan 2011.11.28

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Dersimli Kürt Alevi vatandaşlara 1930'larda yapılan katliam ve sürgünlerden dolayı devlet adına özür dilemesi, Türkiye'nin Batı ve ABD'deki imajına, özellikle Amerikan Kongresi'ndeki hareket kabiliyetine olumlu etkilerde bulunacaktır.

Osmanlı kökenli gayrimüslim grupların bazı temsilcileri Amerika'da her vesileyle Türkiye'yi ve Türkleri kötülemeye çalışıyor. Diasporadaki bu yargısız infaz faaliyetlerinin merkezinde ise tarihi hesaplar ve önyargılar yer alıyor. Başta Ermeni tehirci olmak üzere coğrafyamızda yaşanan elim hadiseler bire bin de katılarak sürekli nazara veriliyor. Türkiye'nin tarihi hatalarını hep inkâr ettiği, o nedenle Batı ailesi içinde yer alabilecek düzeyde bir demokrasi olmadığı iddia ediliyor. Başbakan Erdoğan'ın devlet adına yaptığı Dersim özeleştirisi, böyle iddiaları zayıflatacak, Avrupa ve ABD'deki Türkiye dostlarının eline değerli bir argüman verecektir.

Amerikan Kongresi'nde Türkiye'ye karşı tarih defterlerinin açıldığı son girişimlerden biri bu ay yapılmıştı. Temsilciler Meclisi'ndeki Kızılderili ve Alaska Yerlileri İşleri Alt Komitesi, 3 Kasım'da Türkiye lehine 2362 numaralı tasarıyı görüşmek istiyordu. (Tasarı, Türk şirketlerinin Amerikan federal hükümetinin onayı olmaksızın yerli kabilelere tahsis edilmiş topraklarda yatırım yapmasının önünü açıyor.) Türkiye'nin olumlu gündeme gelme ihtimalinden rahatsız olan Ermeni ve Rum lobilerine yakın bazı milletvekilleri 1 Kasım'da komite başkanı Don Young'a mektup gönderdi. Demokrat John Sarbanes ve Frank Pallone imzalı mektupta, kabile topraklarının kullanım hakkının 'seçici şekilde' Türk unsurlarına verildiği öne sürülerek, 'Türkiye'nin yakın zamandaki ve aynı zamanda tarihteki davranışları'nın bu tasarıyı 'savunulamaz' hale getirdiği ifade edildi. Muhalif Temsilciler Meclisi üyeleri, Kürtlere ve Ermenilere muameleler dahil Türklerin tarihi ve yakın dönem hatalarının da oturumda ele alınması talebinde bulundular. Ancak bunu başaramadılar. Daha sonra 17 Kasım'da Doğal Kaynaklar Komitesi'nin gündemine gelen tasarı, tüm sabote çalışmalarına rağmen 15'e karşı 27 oyla Meclis Genel Kurulu'na sevk edildi.

obama kongre'ye karşı koz kazandı

Türkiye'de demokrasi sahasında son Dersim çıkışı dahil kayda değer ilerlemeler var. Ancak bardağın giderek azalan boş tarafını nazara vermeyi tercih eden yerli ve yabancı münekkidler hep olacağı benziyor. Mesela son

dönemlerde basın ve ifade özgürlüğü sorunları çok gündemde. İddialar ve eleştiriler şüphesiz büsbütün temelsiz değil. Mesela ifade özgürlüğü ile terör örgütüne destek arasındaki gri alanda kalan Ergenekon zanlısı tutuklu gazetecilerin durumu, büyük ölçüde Terörle Mücadele Kanunu'ndaki arızalardan kaynaklanıyor. Diğer yandan aralarında gazetecilerin de bulunduğu bir kısım Türk entelijansiyanının sistemdeki sıkıntıları yerli ve yabancı kamuoyuna abartarak ve hedef şaşırtarak yansıttığı da inkâr edilemez. Onun sonucu olarak da uluslararası basında Türk demokrasisinin imajını zedeleyen yayınlar arttı. Türkiye'nin bölgesinde artan yumuşak gücünü kısıkananlar şu sıralar mal bulmuş mağribi gibi. Diyorlar ki: 'Türkiye, bu eksik demokrasiyle mi Arap devrimcilerine örnek olacak?' Dersim özeleştirisi, Türkiye'nin demokraside örnek keyfiyetini güçlendirerek uluslararası arenada önünü daha da açacaktır.

Peki Başbakan'ın Dersim özü Washington için ne ifade ediyor? Obama yönetimi, Ankara ile güçlü ve yakın ilişkiler kurma hedefine sık sık tarihî ve güncel insan hakları sorunlarını gerekçe göstererek takoz koymaya çalışan Kongre'ye karşı bir koz kazanmış oldu. Çıkışın Türk-Kürt, Alevi-Sünni ihtilaflarını yatıştırmaya katkıda bulunma potansiyeli, Türkiye'de demokratik istikrardan yana olan Beyaz Saray için bir başka artı. Türk demokrasisinin olgunlaşarak Amerikan demokراسisiyle daha uyumlu hale gelmesi Washington'dakileri sevindirir. Öte yandan, CHP'nin ve hassaten başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun Dersim tartışmasında Başbakan Erdoğan'dan yediği büyük siyasi gol, AK Parti'ye karşı daha iyi muhalefet yapılmasını arzu eden birçok Amerikalı yetkiliyi ve gözlemciyi iyice endişelendirecektir. Son tahlilde Amerikalılar, kültürel manada dindarlara nazaran kendilerine daha yakın hissettikleri Türk laik camiasının aşırı güç kaybetmesini istemez. Hele eleştiri oklarının Atatürk'e kadar uzanmış olması, Kemalist yoğunluğu hâlâ oldukça yüksek olan Washington ahalisini biraz huzursuz ediyor.

Devlet adına Dersim özü tarihî bir gelişme. Kendi tarihindeki kölelik, siyah ayrımcılığı, Kızılderili katliamları gibi utanç verici hadiseleri açık şekilde tartışan Amerikalılar, bu tür özeleştirilere ve özörlere aşinalar. Ama Ankara'nın bunu başarmasına eminim biraz şaşırdılar. Türkiye, savunma psikolojisiyle değil, Başbakan Erdoğan'ın yaptığı gibi, ön alarak, tarihî şeffaflaşma sürecini devam ettirmeli. Amerika gibi ileri demokrasilerde olduğu gibi, örgün eğitimde çocuklarımıza gurur duymayacağımız bazı tarihsel gerçekleri de öğretebilmeliyiz. Böylelikle yeni nesillerin ilerlemenin temel unsurlarından olan eleştirel düşünme kabiliyetini kazanması ve özrü erdemini bilmesi kolaylaşacaktır. Bu ülkenin tüm mazlumlara onore edildiğinde yurttan ve cihanda ayaklarımızı yere çok daha sağlam basacağımıza inanıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk taban hareketleri ümit veriyor

Ali H. Aslan 2011.12.05

Geçen hafta okyanus ötesinde ve Türkiye'de uluslararası mahiyette iki büyük toplantıya katıldım.

Biri Amerika'daki sivil toplum çatı kuruluşu Türki Amerikan Birliği'nin (TAA) Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON) ile Washington'da ortaklaşa düzenlediği yıllık kongre idi. Diğeri ise Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ile Zirve Üniversitesi'nin desteğiyle İstanbul ve Gaziantep'te yapılan uluslararası Abant Platformu toplantısı. Her iki etkinlik, Türkiye'nin ve Türklerin bölgesel ve global arenada yükselişinin sosyolojik unsurları adına önemli ipuçları veriyordu. Ve bu yükselişin özünde, dünyada çevrenin (periferi) ve mahallinin artan rolünün bulunduğunu teyit ediyordu.

TAA'nın geçen çarşamba günü Grand Hyatt Otelinde düzenlediği kongrenin akademik panellerine ve gala resepsiyonuna 59 Temsilciler Meclisi üyesi, 8 senatör ve Türkiye'den 8 milletvekili katıldı. Bir başka deyişle, 435 üyeli Temsilciler Meclisi'nin onda birinden fazlası, 100 üyeli Senato'nun da neredeyse onda biri Türklerin davetine icabet etmişti. Peki ancak Yahudi, İtalyan, Yunan, Ermeni gibi Amerika'da geleneksel olarak güçlü etnik gruplara nasip olabilecek seviyedeki bu teveccüh nasıl gerçekleşebilmişti? Çevredekilerin ve mahallinin kabiliyetlerini bilmeyenler, henüz iki yıl önce kurulan TAA'nın en çok sayıda Türk ve Amerikalı siyasetçiyi bir araya getirmeyi başaran bir etkinliğe nasıl imza atabildiğini idrak etmekte zorlanabilir.

ABD'deki türkler artık varlıklarını hissettiriyor

TAA galasında sohbet ettiğimiz bir Türkiye dostu emekli Amerikan büyükelçisi, konuk Temsilciler Meclisi üyelerinden birinin kendisine şunu söylediğini aktarıyordu: Bu insanlar tam iki ay boyunca kapımı çaldı. Artık öyle bir noktaya geldi ki, onlara hayır diyebilmem imkânsız oldu. Tercümesi: Amerika'daki başarılı etnik lobilerin yıllardır yaptığını artık Türkler de yapıyor ve varlıklarını Kongre üyelerine hissettirmeye başlamış bulunuyor. Tevekkeli değil, Türkiye'nin ABD konusunda en yetkin diplomatlarından Washington Büyükelçisi Namık Tan, TAA Kongresi onuruna Kançılırya'da verdiği resepsiyonda Amerika'nın dört bir yanından gelen gönüllüleri 'en doğru' şeyleri yapmalarından dolayı takdir ediyordu. Nedir o doğru metot? Merkezden çevreye değil, çevreden merkeze yürümek. Tepeden inmek değil, aşağıdan tepeye çıkmak. Yani, eyalet düzeyindeki taban (grassroots) faaliyetleriyle toplumsal temelleri sağlamlaştırıp, federal merkezi temsil eden Washington'da daha kaale alınır hale gelmek.

TAA'nın özellikle son on yılda teraküm eden taban gücünü kısaca tasvir edeyim. Halihazırda TAA, Amerika'da Türklerce kurulan en çok sayıda derneği bünyesinde bulunduran bir konfederasyon. ABD'nin tamamını kapsayan 6 bölgesel federasyonu ve onlara bağlı 220'yi aşkın derneği temsil ediyor. TAA mensupları, Anadolu'nun aktivizm, teşebbüs ve gönüllülük ruhunu Amerika'ya taşımış olmalarıyla tanınıyor. Bu bağlamda, ikinci yıllık kongrelerini Türkiye'de Anadolu kaplanlarının en geniş iş dünyası çatı kuruluşu olan TUSKON'la ortaklaşa düzenlemiş olmaları manidar. TAA ve TUSKON el ele, Türk-Amerikan ilişkilerinde öteden beri eksikliği hissedilen halk tabanında yapıcı etkileşim boyutunu takviye ediyor. Sadece üst düzey akademik ve siyasi platformlarla değil, iki ülkeden her seviyede sivil aktörü buluşturup kaynaştıran çift yöne gezileriyle öne çıkıyorlar. O nedenle aynı hedefi destekleyen Türk ve Amerikan hükümetlerinden teşekkürü hak ediyorlar.

Bastırılmış taban nihayet kabuğunu kırdı

TAA Kongresi'yle Abant Platformu arasında kurduğum paralellikte bana ilham veren, her şeyden evvel, bu yıl Anadolu kaplanlarının önde gelen mahallî merkezlerinden Gaziantep'te buluşması oldu. "Arap Baharı'ndan Sonra Ortadoğu'nun Geleceği ve Türkiye" konulu uluslararası konferans, Arap tabanının tepedeki baskıcı rejimlere başkaldırması, gasp edilen haklarını araması şeklinde özetlenebilecek sosyal ve siyasi fenomeni masaya yatırdı. Söz konusu süreç, günümüz dünyasında çevrenin ve mahallinin artan önemini ve merkeze etkilerini ortaya koyuyor. Ulusal, bölgesel ve global seviyede çevreler artık merkezleri şaşırtıyor ve zorluyor. Bunu sadece Arap dünyası örneğindeki gibi antidemokratik ortamlarda değil, egemen düzenlere ısrarla meydan okuyan 'Wall Street'i İşgal Et' türü taban hareketlerinin yaygınlaştığı Batılı demokratik ülkelerde de gözlemliyoruz. 21. asır ister resmî ister gayri resmî olsun müesses nizamların sarsılacağı, ferdî hak ve özgürlük taleplerinin buna imkân vermeyen merkezleri artan oranda zorlayacağı, tabanların tepelere etkisini artıracığı bir tarihsel dönem olacağı benziyor. Görünen o ki, bu yüzyılı büyük ölçüde tabanı güçlü sivil hareketler şekillendirecek.

Türkiye'nin gerek bölgesinde gerek dünyada ekonomik ve demokratik yıldızının parlamasında, bastırılmış taban potansiyelinin en nihayet kabuğunu kırmasının etkisi inkâr edilemez. Mesela 'Gülen Hareketi' türü taban

eksenli sivil oluşumlar, kendi sivil tabanını muhkemleştirmeye çalışan Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya (arzu ederlerse) örnekler sunuyor. Özellikle Avrupa ve Amerika'da farklı diaspora Türk tabanlarının etkinliğini artırmasının stratejik değeri, halkla daha barışık hale gelen devlet tarafından da anlaşılıyor ve yönlendirilmeye çalışılıyor. Bu noktada devlete düşen, yaşananların bağımsız ve sivil keyfiyetini göz ardı etmeksizin, emredici olmayan bir üslupla kolaylaştırıcı rolü oynamak. Sözün özü, Türkiye'nin dünyanın önde gelen güçlerinden biri haline gelebilmesi, globalleşen dünyada mahallinin merkeze yürüyüşü muvacehesinde, yurtiçindeki ve diasporadaki sivil potansiyelini verimli şekilde değerlendirmesine çok bağlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye ile Avrupa'ya Amerikan formülleri

Ali H. Aslan 2011.12.19

Batı'yla en azından İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu yana devam eden sıkı ittifak ilişkimize rağmen Washington, Türkiye'yi başka eksenlere kaymaması için elinden hep sıkı tutulması gereken bir ülke olarak görür.

O nedenle Türkiye'nin AB üyelik perspektifi farklı ideolojik çizgilerdeki Amerikan hükümetlerince desteklenmiştir. AB projesi, Türkiye gemisinin Batı limanına kalıcı şekilde demirlemesi adına önemli bir araç olarak değerlendirilmiştir. Son dönemlerde gerek AB'nin birliğini koruyamayacağı yönünde artan göstergeler, gerek Kıbrıs sorunundaki çözümsüzlüğün negatif çarpan etkisi, AB üyelik süreci tamamen tıkanırsa Türkiye'yi Batı'ya demirli tutmak için ne yapılması gerektiği sorusunun Washington'daki çeşitli mahfillerde daha sık tartışılmasına sebep oluyor.

Amerikalıların Türkiye'ye aşağılayıcı gelen 'imtiyazlı ortaklık' formülüne sıcak baktığı söylenemez. Ancak gerçekleşmesi en azından kısa vadede imkânsız gibi görünen tam üyeliğin yerine ABD-AB-Türkiye arasında üçlü ortaklık türü formüller bazı uzmanlarca dillendiriliyor. Aralarında Türkiye'yi her fırsatta kanatmaya çalışan Fransa gibi ülkelerin bulunduğu bir oluşumla bu tür bir ilişkiye girilmesinin ne ölçüde işleyeceği ise şüpheli. Şu durumda NATO, Türkiye'yi Batı'ya eklemlenen en sağlam platform olarak kalıyor. Amerikalıların Türkiye'nin NATO füze kalkanı radarına ev sahipliği yapma kararına çok sevinmesinin altında temelde bu stratejik kaygı yatıyor. Zira söz konusu kararla Türkiye, 21. yüzyılda transatlantik ittifakını büyük ölçüde tanımlayacak en önemli projeye katılarak safını pekiştirmiş oluyor. NATO önemli bir tutkal ama Türkiye'nin Batılı değerler ve çıkarlar sistemine daha fazla entegre edilmesi noktasında AB üyelik süreci kadar etkili değil. Washington'da Türkiye'nin AB'siz reformları sürdürüp sürdüremeyeceği noktasında şüpheler var. İlk yıllarında etkin reformlar yaparak AB'yi müzakerelere başlamaya ikna eden Erdoğan hükümetinin artık statükoyu çok zorlamak istemediği kanaati yaygınlaşıyor. Hükümetin başta ordunun sivil denetimine girmesi olmak üzere kendi işine gelen değişimleri AB reformu adı altında hayata geçirip, işine gelmeyen reform alanlarına yanaşmadığı iddia ediliyor. Hükümet karşıtı aydınların başarıyla uluslararası gündeme taşıdığı 'bir otoriterlik gidiyor, bir başka otoriterlik geliyor' görüşünün de Washington'daki alıcıları artıyor. 'AB kamçısı ortadan kalkarsa oluşan yeni statükoyu kim zorlayacak?' soruları soruluyor. (Bu tür şüphelerin biraz da abartılı şekilde artmasında, Türk halkının, özellikle de muhafazakâr kesimin, değişim ve reform konusundaki istikrarlı ısrarının yeterince hesaba katılmaması da etkili oluyor.)

obama-erdogan baharı

Gelecekte AB'nin Türkiye'ye nasihat kabiliyetinin azalması, ABD'ye reformlar konusunda daha yüksek sesli konuşma sorumluluğu yükleyecektir. Ankara'da hangi hükümet olursa olsun insan hakları ve reform konularını ön plana çıkarmadan kendi jeopolitik çıkarlarının peşinde koşan ABD'nin çizgisinde büyük bir değişiklik beklemiyorum. Son tahlilde, Washington'un kalbine giden anayol askerî üslerden geçer. Ama AB'nin suskunlaştığı bir ortamda Amerikalılar daha fazla ahlakî baskı altında kalacaklardır.

Bütün bunlar muvacehesinde, Türkiye'nin AB üyelik perspektifinin uzak bir hayal olsa dahi ortadan kalkmaması ABD'nin çıkarınadır. Ancak Washington'un eskiden olduğu gibi Avrupa'ya açıktan baskı yapmaya iştahı pek kalmadı. Bunun ters teptiği, hele AB derin bir ekonomik ve siyasî krizle boğuşurken büsbütün sakil kaçacağı görüşü ağırlık kazanıyor. Yerine, sessiz telkin ve diplomasinin öne çıkacağı anlaşıyor. Türkiye'nin AB perspektifine en büyük engellerden olan Kıbrıs sorununun çözümü noktasında Washington'un görünür gelecekte ağırlığını koymasını beklemiyorum. Rumlar statükodan memnun görünüyor. Hiçbir Washington yönetimi güçlü Rum lobisini karşısına almak istemez. Amerikalıların, diğer Türkiye takozcuları Fransa ve Almanya'nın üzerine üzerine gitme niyeti de yok.

Eğer Ankara radar ve Suriye konusunda kendini -adını öyle koymasa da- fiilen İran'a (ve dolaylı olarak Rusya ile Çin'e) karşı Batı cephesinde konuşturmasaydı, Kıbrıslı Rumların yaklaşan dönem başkanlığında AB ile bozulması mukadder ilişkiler 'eksen kayması' tartışmalarını ayyuka çıkaracaktı. Hele İsrail'le de yollar ayrılmışken, Batı'da bu tezi satın alanlar bir hayli artacaktı. Ve Türkiye'ye muazzam bir uluslararası baskı şeklinde geri dönecekti. Şimdi ise kaynayan düdüklü tencerenin basıncı boşaltıldığından, Ankara'nın kafası daha rahat. Nitekim, ABD başkentini geçen hafta ziyaret eden CHP heyeti de AK Parti hükümetine karşı önceki gelişlerine nazaran yumuşamış bir havayla karşılaştı. Washington'da bir ara başgösteren 'yeni CHP' esintisi çoktan yerini Arap Baharı'yla yeşeren Obama-Erdoğan baharına bıraktı. Başbakan Erdoğan hem iç hem dış siyasette satranç oynamayı gerçekten iyi biliyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Perşembenin gelişi

Ali H. Aslan 2012.01.02

'Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir' sözünün çoğu kez geçerli olmadığı bir alandır uluslararası ilişkiler.

2011'de patlak veren ve dünya tarihini adeta silkeleyen Arap devrimlerinin gelişi nasıl 2010'dan belli değildi ise yeni yılın karşımıza neler çıkaracağını da tam bilemeyiz. Amerika'ya kendi anakarasında saldırı yapılabileceği, 11 Eylül 2001'e dek çoğumuzun aklının ucundan geçmemiştii. Hele o olayın dünyanın en büyük gücünü kendi ayağına sıktığı kurşunlarla yaralayacağını, ekonomik ve askerî üstünlüğünü ciddi şekilde zedeleyeceğini hiç bilemezdik. İntikam duygularıyla girdiği Afganistan'da hızını alamayıp çiçeklerle karşılanacağı hayaliyle Irak'ı da tepeleyen ABD, 2011'de işi yarım bırakarak ve neredeyse kovulurcasına askerlerini çekti. Peki Irak işgalinden bu yana arası limoni olan ABD ile Türkiye'nin, 2010'da İran yüzünden kavga etme noktasına gelmişken, 2011'in ikili ilişkilerdeki altın yıllardan biri olacağını tahmin edebilir miydik? Hasılı, 2012'ye yönelik öngörülerimizi ve hesaplarımızı tarihin akışındaki belirsizlikleri göz önünde bulundurarak ihtiyatlı yapmakta fayda var.

İhtiyat payını koymakla beraber, perşembenin gelişini çarşambadan belli eden bazı işaretleri de göz ardı edemeyiz. Mesela dost düşman hemen herkesin hemfikir olduğu işaretlerden biri, son on yılda Türklerin tarih

sahnesine yeniden çıkmaya başladığı ve bu sürecin görünür gelecekte devam edeceği. O halde pragmatik ABD'nin yükseliş dönemindeki Türkiye'yle işbirliğine daha bir sıkı sarılmasına ve istifadeye çalışmasına şaşırmamak lazım. Arap dünyasındaki değişim rüzgârlarıyla Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki uluslararası satranç kızırkken, Washington İran'a şah diyebilmek için Türkiye atına oynama kararı verdi. 2011'de ABD Başkanı Barack Obama'nın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'la neredeyse kanka haline gelmesi, büyük ölçüde bu stratejik kararın bir ürünü. Amerika başkanını değiştirse dahi, milli çıkarları gereği, tavrını değiştirmeyecektir. Kaldı ki Obama, bana göre düşük bir ihtimalle kasımda seçimi kaybetse bile, 2013 Ocak'ına kadar ABD'nin dümeninde. Ve onun iktidarında Türkiye'ye bakışta menfi yönde dramatik bir değişim beklenmemeli.

fransa ve almanya sinirlerimizi test edecek

Pandora'nın kutusundan Irak ve Suriye'de ne çıkacağı Türkiye için 2012'nin en kritik muammalarının başında geliyor. Ya tornistan yapamayacak derecede papaz olduğumuz Esed rejimi Suriye'de ayakta kalmayı başarırsa? Irak'ta emareleri görülen İran nüfuzu Türkiye'ye ciddi engeller şeklinde tezahür ederse? Şii hilalinin keskinleşen ucu bize batarsa? Irak'ta Sünni direnişi canlanır ve şartlar Türkiye'yi açıktan taraf olmaya zorlarsa? Bu sorular 2012'nin Ortadoğu politikası itibarıyla gergin geçeceğinin işaretlerini şimdiden veriyor. Güneyimizde böyle bir yüksek gerilim hattı varken en iyisi daha çok cephe açmamak, mevcut cepheleri ise mümkün mertebe soğutmaya çalışmak olsa gerek. Bu muvacehede İsrail'le ve Kıbrıs Rumlarıyla gerilimin fazla tırmanmaması Türkiye'nin çıkarına. Doğu Akdeniz'de donanma dalaşı gibi riskli sulara girmemeli, diplomasiyi elden bırakmamalıyız.

Özellikle Kıbrıs Rumlarının yaklaşan AB dönem başkanlığı ve Almanya-Fransa ikilisinin Türkiye'ye yönelik dostane olmayan bazı tutumları 2012'de sinirlerimizi test edeceğe benziyor. Keşke Avrupalılarla kavga ederek enerjimizi boşa harcamaktansa bardağın dolu tarafına odaklanabilsek. Avrupa'nın yaşadığı derin ekonomik ve siyasi sorunlar Türkiye'nin ticari ve diplomatik ortak olarak önemini artırıyor. Onlar bizi dışladıkça adeta konjonktür zaman içinde Avrupa'yı Türkiye'ye daha mecbur hale getiriyor. Kim bilir belki özellikle Fransa'nın hırçınlığı da bu gerçeği kabullenmeyecek kadar gururlu olmasından kaynaklanıyor. 'Ermeni soykırımı'nı tanımayanları cezalandırma türü provokatif girişimlere aşırı öfkeyle karşılık vermeye lüzum yok. Keskin sirke, küpüne zarar verir. Onun yerine, hasımlarımızı sabrımızla çatlatmalı, inadına Avrupa'ya özellikle sosyal ve ekonomik açılımlarımızı sürdürmeliyiz.

Bizimki gibi çalkantılı coğrafyalarda belirli olan tek şey vardır: Belirsizlik. Erdoğan hükümeti, uluslararası arenada maruz kaldığı belirsizliklerde yer yer bocalasa da değişen şartlara göre esneklik göstermesini bildi. Türkiye'yi ciddi tercihlere zorlayacağı kesin gibi görünen 2012'de dış politikada tecrübesi pekişmiş bir ekibin iş başında olması avantaj. Farklı kesimlerden iyi niyetli makul tavsiyelere de kapı açılarak; ideallerle realitelerin, duygularla mantığın dengeli bileşimini yansıtan kararlar verilmesi dileğiyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'da sakal bıyık meseleleri

Ali H. Aslan 2012.01.09

2011'in son gününde ABD Başkanı Barack Obama, Senato'nun sıfıra karşı 100 oyla İran'a ağır yaptırımlar içeren bir maddeyi de iliştiirdiği kanuna imza attı.

Washington, yeni yılın ilk uluslararası gerginliğini ise Hürmüz Boğazı'nı kapatma tehdidi yapan Tahran'la yaşadı. Geçen salı ilk etabı Iowa eyaletinde yapılan başkanlık önseçimlerinde ulusal güvenlik alanındaki ana tartışma konusu da İran'dı. Iowa'nın galibi favori Mitt Romney dahil tüm Cumhuriyetçi başkan aday adayları - Ron Paul hariç- İran'a boks eldivenlerini gösterip durdular. İran, dünya ve Amerika gündeminin bu denli ön sıralarındayken Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu da 2012'nin ilk resmî gezisini Tahran'a yaptı. Davutoğlu'nun İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad dahil ABD'nin nefret ettiği İranlı liderlerle samimi pozları Washington'da 2010'dakine benzer rahatsızlığa yol açmadı. Zira 2011'de NATO füze kalkanı sisteminin radarına ev sahipliğini kabul eden ve Suriye'deki baskıcı Esed rejimiyle 'sıfır sorun' politikasından vazgeçen Erdoğan hükümetine itimat çok artmış durumda.

Didişen iki güçten birinin güvenini kazandığınızda genelde diğerinin güvenini kaybedersiniz. Türkiye'nin ABD'yle yakınlaşması İranlılarda böyle bir etki doğurdu. Açık ve kapalı tepkilerini de gizlemediler. İran yönetimiyle doğrudan ihtilafa girmek istemeyen Ankara, gerginliği yumuşatmayı hedefleyen bir ziyaret düzenledi. Bölgenin önde gelen iki Müslüman gücü olan Türkiye ve İran'ın Arap devrimleriyle taşlar yerinden oynarken rol kapmaya çalışması gayet normal. Ancak bu sürecin 'Rabbena, hep bana' değil, tatlı bir rekabet havasında cereyan etmesi arzu edilir.

Bölgesinde şiddet ve gerginliği asgariye indirmeye çalışan, hele tarihî Sünni-Şii kavgalarının hortlamasını hiç istemeyen Ankara, Tahran'a da bu yönde telkinler yapıyor. Ama İranlılar Türkiye'nin tavsiyelerini ne oranda dinler, bilemem. İran'ın tartışmalı nükleer programından dolayı Batı'yla yaşadığı gerginlik; provokasyona gelme, tepkisel davranma ve özellikle Suriye ile Irak'ta daha agresif olma ihtimalini yükseltiyor. Bu itibarla Ankara, İran'ın nükleer programına ilişkin uluslararası müzakerelerin yeniden başlamasını, en azından tansiyonun biraz düşürülmesi adına faydalı buluyor. Bakan Davutoğlu, Avrupa Birliği'nin Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'un Tahran'a P5+1 grubuyla müzakerelere yeniden başlamaları çağrısında bulunan mesajını seve seve götürdü. ABD dahil beş BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi ve Almanya'dan teşekkül eden grup İranlılar ile Türkiye'de bir araya gelirse, 'nurun âlâ nur' olur.

Müzakereler tekrar başlasa dahi Washington'da İran'a yönelik sert havanın değişmesi çok zor. Hele seçim senesinde. Muhalefet olsun iktidar olsun Amerikalılarda baskın olan görüş, İran'ın diplomatik müzakereleri sadece bir oyalama taktiği olarak kullandığı istikametinde. Obama yönetimi, iki koldan (two track) gitme stratejisi güttüğünü beyan ediyor. Yani bir yandan gerekirse Tahran'la masaya oturup diğer yandan rejimi yavaş yavaş dize getireceğini umdukları yaptırımları sürdürecekler. Ta ki İran nükleer programında geri adım atana dek. Bu strateji işe yarayacak mı, yoksa köşeye sıkışan İran nükleer programa daha bir gayretle mi sarılacak, göreceğiz.

Diplomasi ve/veya ambargolar işe yaramazsa, askerî müdahale Beyaz Saray adına hâlâ en istenmeyen, ama masada da tutulan bir seçenek. Burada kritik olan şey, zamanlama. Amerikan istihbarat camiası İran'ın nükleer silah üretme kabiliyetine kavuşmaktan henüz uzak olduğu kanaatinde. Dümende George W. Bush gibi her halükârda savaşı kafasına koymuş bir başkan bulunsaydı, mevcut istihbarat müdahaleye gerekçe olarak fazlasıyla yeterdi. Obama ise farklı. O, İran'a angajman çağrısıyla görevine başladı. Irak ve Afganistan savaşlarını bitireceği sözünü verdi. Çok çok mecbur kalmadıkça İran'da yeni bir maceraya girişmek istemiyor. Hele ABD, Avrupa ve dünya ekonomisi sallantıdayken, Pentagon bütçesinden bile rekor kesintiler yapılırken...

Sözün özü, bir iş kazası olmazsa ya da İsrail, Amerikan hükümetini de çiğneyerek işi oldubittiye getirmezse, İran'la savaş ihtimali kısa ve orta vadede düşük görünüyor. İsrail lobisinin tesirindeki ABD Kongresi savaş tamamları çalsa da, Beyaz Saray henüz 'inceldiği yerden kopsun' deme aşamasında değil. Ancak İran'a baskının iyice yoğunlaştırılması, ABD'nin angajman siyasetinden iyice uzaklaşıp savaş dışı yollarla rejim değişikliği hedefine yoğunlaştığı sinyallerini veriyor.

Önümüzdeki aylarda Türk-Amerikan istişarelerindeki önemli başlıklardan biri, ilan edilen son İran yaptırımları olacağı benziyor. Zira yeni yürürlüğe giren 1540 sayılı ABD kanununun 1245'inci maddesi, İran'la petrol ve ürünleri alışverişi yapan ve İran Merkez Bankası'yla çalışan yabancı unsurlara ağır yaptırımlar getiriyor. Peki ham petrol ihtiyacının yaklaşık yüzde 40'ını İran'dan karşılayan Türkiye ne yapacak? Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.

Neyse ki Beyaz Saray'ın girişimleriyle kanuna yapılan ekle başkana 'ulusal güvenlik çıkarları' gerektirdiğinde yabancı ülkelere yaptırımların uygulanmasını erteleme yetkisi verildi. Obama, 1245'inci maddeyi başkanın dış politikada 'anayasal yetkileri'yle çelişebilecek kısımlardan biri olarak gördüğünü açıkladı. Ve 'bağlayıcı olmayan' hüküm muamelesi yapacağını söyledi. Yani Beyaz Saray ilgili hükümleri uygularken seçici davranacak. Ankara'yla ilişkileri önemseyen Amerikan yönetimi gerekli istisnaları sağlar diye düşünüyorum. Ya Obama seçimi kaybederse ne olur? İşte orası biraz karışık... 2012'ye İran'la başladık, büyük ihtimalle İran'la bitireceğiz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD 'boru'ya boru mu diyor?

Ali H. Aslan 2012.01.16

Darbeci şüphesiyle tutuklanan emekli Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ muvazzafken Ergenekon kazılarında çıkan LAW silahlarına 'boru' demişti.

Müesses nizamın üniformalı ve üniformasız askerlerinin insan hakları ve demokrasiye ihanetlerini çarşaf çarşaf ortaya koyan delilleri küçümsemek için buna benzer nice illüzyon yapıldı. Hâlâ yapılıyor. Resmî açıklamalarına bakılacak olursa, Washington da illüzyonların tesirinde kalmış gibi...

Lütfen hafızanızı şöyle bir yoklayın. Darbe soruşturmaları ve davaları başladığından beri siz Amerikan yönetiminden iddiaların üzerine gidilmesini destekleyen bir açıklama geldiğini hatırlıyor musunuz? Ben hatırlamıyorum. Tek yaptıkları, soruşturma ve davanın 'uluslararası standart'lara uygun ve 'şeffaf' şekilde yürütülmesi yönündeki çağrılar. Son olarak Dışişleri Sözcüsü Victoria Nuland, Başbuğ'un tutuklanmasına ilişkin bir soruyu önceki cuma cevaplarken aynı mesajı tekrarladı. ABD hükümetinin bu tür faydalı telkinlerine özgürlükçü hiç kimsenin itirazı olamaz. Ancak insanın kafasına şu takılıyor: Neden darbecilerin ve dayandıkları bariz illegal yapıların hukuk yoluyla bertaraf edilmesinin insan hakları ve demokrasinin selameti adına çok önemli olduğunu da resmî yorumlarına eklemiyorlar?

Aynı konuda AB Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Stefan Füle adına açıklama yapan sözcü Peter Stano'nun ne dediğine bir bakalım: "Komisyon, darbe planlamakla suçlanan Ergenekon suç örgütü ve diğer yapılanmalara yönelik soruşturmaları Türkiye'de demokratik kurumların uygun işleyişini ve hukukun üstünlüğünü güçlendirmek için fırsat olarak gördüğünü birçok fırsatta vurgulamıştır." Stano, ardından süreçte sanık haklarının ihlal edilmemesinin gereğine de işaret ediyor. Gayet dengeli ve adil bir pozisyon. Peki Amerikan yönetimi de bu davayı Türkiye adına değerli bir 'fırsat' olarak gördüğünü niçin söyle(ye)miyor? Ve

sadece arızalarına dikkat çekmeyi yeğliyor? Acaba iddiaların ciddiyetinin farkında olmayabilirler mi? Sanmam, çünkü bu dava yıllardır sürüyor. Sırf kamuoyunun bildiği deliller bile tüyler ürpertiyor. Kaldı ki ABD, Soğuk Savaş tecrübesinden dolayı Türkiye'deki darbelerin anatomisini en iyi bilen devletlerdendir. 'LAW'a boru diyenler' cemaatine inanacak kadar naif olduklarını düşünmüyorum. Dolayısıyla tamamen bilinçli bir tercih yaptıkları kanaatindeyim.

soğuk savaş refleksi

ABD'nin bu tercihiyle AB örneğinde olduğu gibi ilkeli bir duruş sergilediği maalesef söylenemez. Zira eğer maksatları Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü prensiplerinin zedelenmemesi ise bunun tek yolu zanlı ve sanık haklarını savunmak değildir. Darbeye zemin hazırlanırken mağdur edilen ve nihai hedefe ulaşıldığında zulmedileceği muhakkak büyük halk kitlelerinin kendi koruma hakkını da aynı içtenlikle desteklemek gerekir. Onun temel yolu ise süregelen davaları, AB gibi yeri geldiğinde çekincelerini de koyarak, açıktan teşvik ve tebrik etmektir.

Yıllardır Washington'un darbe karşıtı davaları takdir noktasında neden ketum davrandığını anlamaya çalışıyorum. Türkiye'de demokratik reformlara dış destek konusunda tüm krediyi AB'ye veren, ABD'nin katkılarını görmezden gelenlerden değilim. Hiçbir şey yapmamış olsalar dahi, Türkiye'nin demokratik inkişafına çok katkıda bulunan AB üyelik sürecine siyasi destek vermelerinin sevabı bile Amerikalılara yeter. Ancak işin içine özellikle asker ve laikçi elitlerin demokrasi günahları girdiğinde Washington'un Soğuk Savaş'tan kalma örtbas etme güdülerini baskın geliyor herhalde. Ergenekon ve diğer darbe davalarında Amerikalıların da hiç hazzetmediği şüpheliler ve sanıklar çok. Ama acaba susturucu etkiyi aralarında 'eski Türkiye'nin bazı kodamanlarının ve bir kısım iş ortaklarının da bulunması mı yapıyor? Belki içerdekilere çok, onların bürokrasi, medya, iş dünyası, aydınlar âlemi gibi yerlerdeki dostlarının tesiri altındalar. Washington'a rapor yazan Amerikan diplomatik misyonlarının etrafı bu tür insanlarla çevrili. 'Eski Türkiye' bence hiç de zannedildiği kadar güçten düşmüş değil. Müesseses nizamı 'yüzde 58' ve 'yüzde 50'lik halk darbelerinden sonra, toplumdan medet bulamayacaklarını anladılar. Var güçleriyle uluslararası camiaya asıldılar. Dünyada kamuoyu oluşturarak alan savunması yapıyorlar. Amerikalılar 'Gün olur devran döner, eskiler tekrar başa gelir, iyisi mi biz bunlarla arayı fazla bozmayalım' diye düşünüyorsa şaşımam.

Demokrasi, insan hakları ve milli güvenliğe en büyük tehditlerden olan darbe terörünün üzerine son birkaç yıldır kararlılıkla gidilmesini açıkça takdirden kaçınan, ama Türkiye'ye eleştirilerini saklamayan ABD yönetimine şunu sormak isterim: Kimilerinin hâlâ ısrarla 'boru' ve 'kâğıt parçası' dediği türde tehditler Amerikan demokrasisine ve halkına yöneltilmiş olsa, nasıl davranırlardı acaba? Bunun işaretlerini 11 Eylül saldırıları sonrasında gördük. Özgürlükleri kısıtlayan Vatansever Kanunu, gizli delillerle yargılananlar, 10 yıldır dava bile açılmaksızın Guantanamo'da tutulan yabancı terör zanlıları, vesaire vesaire...

Şurası muhakkak ki; hiçbir devlet ve millet, terör, suikast, askerî müdahale, psikolojik savaş gibi taktiklerle demokratik anayasal kurumlarının ve halkının bir kısmının ortadan kaldırılması teşebbüslerine seyirci kalamaz. ABD'nin NATO müttefiki ve dostu olan Türkiye'ye yargı sürecindeki hataların düzeltilmesi telkininde bulunmasına itirazım yok. Diğer yandan, iddiaların vahametini ve delillerin cesametini görmüyormuşçasına, üzerine gidilmesini açıktan desteklememeleri çok üzücü. İnanmak istemiyorum ama, insanın aklına 'yoksa ABD hükümeti de LAW'a boru diyenlerden mi?' sorusu bile geliyor.

Düdüğü kim çalacak?

Ali H. Aslan 2012.01.23

Newt Gingrich'in South Carolina eyaletinde önseçimleri kazanması Cumhuriyetçiler arasında başkan adaylığı yarışının iyice kızışacağını gösteriyor.

Şu ana kadar Mitt Romney New Hampshire'ı, Rick Santorum da -geçen hafta yapılan sayım düzeltmesi ile- Iowa'yı hanesine yazdırmıştı. Yani üç ayrı eyaletten üç ayrı galip çıktı. Santorum'un Iowa'da, Gingrich'in South Carolina'da son dakika çıkışlarıyla favori Mitt Romney'i alaşağı etmesi, halk iradesinin bir cilvesi. Ancak bu önseçim süreci, Amerikan demokrasisinde sadece halkın değil paranın iradesini de çarpıcı şekilde ortaya koymasıyla dikkat çekiyor.

South Carolina'nın sandığa gittiği cumartesi günü, ABD'nin zaten şaibeli olan seçim kampanyası finans sistemini iyice yozlaştıran bir Anayasa Mahkemesi kararının ikinci yıldönümüne denk geliyordu. Mahkeme o kararla özel çıkar grupları ve şirketlere beğendikleri adaylar lehinde reklam kampanyalarına sınırsız para aktarma yetkisi vermişti. Tek yapacakları şey, 'Super PAC' adı verilen siyasi eylem komiteleri kurmaktı. Fonlar doğrudan adayların kampanyalarına aktarılmadığı ve onlar tarafından yönetilmediği sürece hukuki bir sorun çıkmayacaktı.

Söz konusu 'Super PAC'ler, South Carolina dahil, şu ana kadar Cumhuriyetçiler arası yarışın kaderini en çok etkileyen unsurlardan biri. Gingrich'in Iowa'da yarışı dördüncü bitirmesinde, Romney'nin de South Carolina'da ipi göğüsleyememesinde rakip 'Super PAC'lerce finanse edilen milyonlarca dolarlık negatif reklam kampanyalarının büyük tesiri oldu.

Anayasa Mahkemesi, büyük şirketler ve sendikalar dahil tüzel kişiliklerin ifade özgürlüğünün kısıtlanamayacağı gerekçesiyle 'Super PAC'lere geçit vermişti. Daha adil bir seçim sistemi isteyen bazı Amerikalı sivil toplum hareketleri, halkın iradesini büyük sermayenin iradesinin altına çekeceği endişesiyle karara karşı mücadele yürütüyor. Ama sonucu değiştirmeleri çok zor görünüyor. Zira herhangi bir anayasa değişikliği için ABD Kongresi'nin her iki meclisinde üçte iki çoğunluk gerekiyor. Diğer bir yol da, en az 34 eyaletin Kongre'lerinin üçte iki çoğunluğunun çağrısıyla bir anayasa değişiklik toplantısı (convention) yapılması. Ancak mevcut siyasi şartlarda bu tür bir konsensüs imkânsıza yakın.

amerikan demokrasisi satılık mı?

Doğrusu 'Super PAC' mekanizmasının işleyişi tam bir siyasi tiyatrodan ibaret. Güya adayların bu oluşumlarla organik bağı olmaması ve koordine etmemeleri gerekiyor. Ama her ne tesadüfse (!) 'Super PAC'lerin başında genelde destekledikleri adayın eski bir elemanı ya da dostu bulunuyor. Adaydan bağımsız hareket ettiklerini iddia ediyorlar ama ne hikmetse oklarını tam da o adayın arzu ettiği istikametlere çeviriyorlar! 'Super PAC'lere bağış yapanlar da arzu ederlerse çeşitli geciktirme taktikleri ile seçim sonrasına kadar kimliklerini gizleyebiliyor. Kısacası, kim vurduya gidiyorsunuz.

Ülkede para babalarına ve özel çıkar gruplarına tepkilerin arttığı, 'Wall Street'i işgal et' türü protestoların yaygınlaştığı bir dönemde 'Super PAC'lerin zuhur etmesi, sermayenin iktidarı bırakmaya hiç de niyetli olmadığını gösteriyor. Sadece Cumhuriyetçi aday adaylarını değil, Başkan Barack Obama'yı destekleyen 'Super PAC' de var. Kasımdaki büyük seçim günü yaklaştıkça, sayıları daha da artacak. Ve televizyon reklamlarının seçmen tercihlerinde çok baskın rol oynadığı Amerika'yı bir sonraki dört yıl kimin yöneteceği, önemli ölçüde 'Super PAC'lerin güreşine bağlı olacak.

Ortada demokrasi açısından sorunlu bir durum olduğu muhakkak. Zira 'Super PAC'ler kimseye kara kaşı kara gözü için destek vermiyor. Adayları seçimi kazandığında, karşılığını isteyeceklerdir. Buna imkân veren yargı kararına Common Cause adlı sivil grubun tepkisi aslında olayı pek veciz şekilde özetliyor: 'Anayasa Mahkemesi sayesinde Amerikan demokrasisi en yüksek teklifi verene satılıktır.' Baltimore Sun gazetesinin cumartesi günü başmakalesinde 'Karar, evrensel ifade özgürlüğünü teşvik sonucunu doğurmaktansa, zenginlerin eline diğer tüm sesleri boğan bir megafon tutuşturmuştur' deniyor.

Paranın Amerikan siyasetindeki orantısız gücü, sadece 'Super PAC'ler ile kendini belli etmiyor. Cumhuriyetçi Parti tabanının aslında pek hazzetmediği Mitt Romney'nin parti yönetimince en çok tutulan aday olmasının temel sebeplerinden biri de çok zengin olması. Romney, sadece bağışlarla ve Super PAC desteğiyle yetinmeyip kendi servetinden de milyonlarca dolar harcayarak yarışı götürüyor. Çok etkileyici bir siyasetçi olmamasından doğan boşluğu parasıyla doldurmaya çalışıyor. Diğer taraftan 'yüzde 1' olarak nitelendirilen zenginlere karşı giderek işkillenen halk kitlelerini rahatsız etmemek için servetini mümkün mertebe gündemden düşürmeye çalışıyor. O nedenle hasımları Romney'e sürekli vergi beyannamesini kamuoyuna açıklaması yönünde baskı yapıyor. Ve Romney, reddettikçe köşeye sıkışıyor.

Kapitalizmin amiral gemisi olan ABD'de, özellikle serbest teşebbüsü fedaice savunan Cumhuriyetçi tabanda, servet düşmanlığının fazla derinlere kök salacağını tahmin etmiyorum. Amerika'da yakın zamanda bir halk devrimi falan bekleyen yanılır. Ancak gelir dağılımındaki büyük adaletsizliklerin ve ülkenin kaderini belirlemede sermayenin orantısız tesirinin giderek daha fazla vatandaşa battığı inkâr edilemez. Bu çarpıklığın bir yansıması olan 'Super PAC'ler, 2012 seçimlerine damgasını vuracağı benziyor. Korkarım para babalarının TV adlı hipnoz kutusu aracılığıyla işaret ettikleri aday ABD'nin başkanı olacak. Peki o vakit sizce parayı veren mi düdüğü daha fazla çalar, oyu veren mi?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye'de Amerika ile nereye?

Ali H. Aslan 2012.02.06

Geçen hafta 'iğrenç' sıfatını hak eden iki hadise yaşandı. Biri, Esed rejiminin Mevlit gecesi kendi halkına karşı işlediği iğrenç insanlık suçu.

Diğeri ise o rejimi sıkıştırma amacıyla Türkiye'nin de desteklediği karar tasarısının BM Güvenlik Konseyi'nde Rusya ve Çin tarafından veto edilmesi. ABD'nin BM Daimi Temsilcisi Susan Rice, diplomatik teamüllerin dışına çıkarak, bu çıkarıcı davranışı 'iğrenç' olarak nitelendirdi. Başkan Barack Obama da Esed ve avanesini sert dille kınadı. Ancak bütün bunlara rağmen, Washington'un Suriye konusunda elini taşın altına fazla koymak istediği söylenemez. Obama yönetimi, Suriye'de halk ayaklanması başladığı andan beri tereddütlü bir tavır sergiliyor. Obama'nın geçen ağustosta Esed'e 'çek git' çağrısı yapması aylar almıştı. Washington, adeta Arap Birliği ve Türkiye gibi bölgesel aktörlerin arkasına gizlendi. Suriye'ye karşı ilan edilen tek taraflı Amerikan yaptırımları, İran'ı dizginlemek için yapılan girişimlerin yanında çok zayıf kaldı. Amerikalıların adeta bir ayak gazda bir ayak frende gitmesinde, Esed sonrasında önlerini tam görememeleri etkili oluyor. Artı; Beyaz Saray

genel seçim senesinde dibi görünmeyen sulara girmeyi pek istemiyor. Zira Suriye, oldukça kompleks ve riskli bir vaka.

suriye konusunda roller değişti

Washington'un bölgedeki baş müttefiki İsrail de karmaşık duygular içinde. İsrailliler mevcut rejime âşık olmamakla birlikte, bir şekilde işleyen güvenlik dengesinin, zuhur edebilecek Sünni ağırlıklı yeni siyasi aktörlerle bozulabileceği endişesini taşıyorlar. İsrail'in kaygıları, özellikle çok güçlü oldukları Amerikan Kongresi'nde tepki dalgasını biraz sönümlendiriyor. İsrail'in birinci tehdit gördüğü İran, halkına Suriye rejiminin muamelelerinin onda birini bile yapsaydı, Amerikan Kongresi ortalığı ayağa kaldırmaz mıydı? Oysa siyaset dünyasında Suriye konusunda büyük infial gözlenmiyor. AIPAC gibi etkili İsrail yanlısı lobicilik gruplarının Esed rejimi aleyhinde ciddi bir kampanya yürüttüğünden de söz edilemez. İşin en enteresan tarafı, daha birkaç yıl öncesine kadar Ankara'yı Suriye konusunda fazla yumuşak bulan, angajman politikalarına burun çeviren ABD, bugün Türkiye'ye adeta 'Esed'in işini sen bitir, beni fazla bulaştırma' diyor. Erdoğan hükümeti, Obama yönetiminden daha şahin çizgide. Normalde Amerika'yı bölgeye askerî müdahaleden caydırmaya çalışan Ankara, bugün Amerikan bombaları Esed'in başında patlasa için için sevinecek durumda. Fakat Esed rejiminin ve Çin, Rusya, İran gibi destekçilerinin fazla endişe etmelerine gerek yok. Zira Obama yönetimi, askerî müdahale seçeneğini neredeyse masadan kaldırmış durumda.

Obama yönetiminin ideolojik çizgisini kaydadeğer ölçüde yansıtan düşünce kuruluşu CAP'den (Center For American Progress) Sarah Margon ile Brian Katulis, 'Suriye'de akan kan nasıl durdurulur?' başlıklı yeni bir makaleye imza attılar. Askerî müdahaleden ve metotlardan uzak durulmasını, onun yerine 'akıllı diplomasi'yi savunuyorlar. CAP uzmanlarına göre, Obama yönetimi 'yeni bir Suriye politikası' belirlemiş bulunuyor. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın hafta başında BM Güvenlik Konseyi çalışmalarına bizzat katılmasını, 'diplomatik gayretlerin yeni bir seviyeye çekilmesi' ve 'sivillerin yanında güçlü bir duruşa isteklilik' yönünde bir işaret olarak nitelendiriyorlar. İnşallah diyelim...

ABD'nin Esed rejimine karşı mümkün mertebe sert uyarılar çıkması için BM'de canla başla çalıştığı muhakkak. Tartışmalı olan, sahaya ne kadar yatırım yapacağı. Mesela Suriye muhalefetine destek olmak için istihbarat imkânlarını cömertçe seferber edecek mi? İnsan hakları ihlallerini 'BBG evi' gibi gözetleyip dünya kamuoyuna yansıtabilecek türde teknolojik imkânlarını tahsis edecek mi? Suriye'de isyana katılmakta tereddüt eden etkili Hristiyan ve Kürt azınlığa güçlü teminatlar verecek mi?

ankara zor tercihlere hazır olmalı

Bu hafta Washington'u ziyaret edecek Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun gündeminin en üst sıralarında eminim Suriye krizi olacak. Ankara, karşısında risk ve sorumluluk almaya daha istekli bir Washington görmek istiyor. Esed sonrası için endişelerin bir kısmı Ankara'da paylaşılmıyor değil. Hatta ekstra kaygılar da var. Mesela Kürt azınlığın geleceğinin Türkiye'nin Kürt meselesine muhtemel yansımaları düşündürüyor. Ama 'eski hal muhal' havasındaki Ankara için artık rejimin, en azından Esed'in, bir an evvel değişmesinden başka çare yok. O nedenle uluslararası camianın hareketlendirilmesinde ABD'nin tüm imkânlarını seferber etmesi önemli. Her şeye rağmen, Suriye konusunda Türkiye'nin çizgisine en müzahir ülke yine de ABD. Ya Rusya'ya ne demeli? ABD aynı hırsı göstermiyor ama Rusya'nın neredeyse Soğuk Savaş ruhuyla Ortadoğu'daki kadim müttefikine ölümüne sahip çıktığını görüyoruz. Bu noktada, Türk dış politika mimarlarının şu soruyu sorması gerekiyor: Rusya'yla oldukça yakın bağlarımıza ve 'stratejik ortaklığımıza' rağmen Ankara'nın Moskova'yı ikna kabiliyeti neden zayıf? Herhalde bunun kısmi cevabı, Rusya'ya enerji alanında orantısız bağımlılığımızda yatıyor. Yani bugün Suriye'deki şenaatlerin devam etmesinin kısmi vebali, Mavi Akım'ı alternatifsiz şekilde Türkiye'ye pazarlayanlara da ait.

Suriye halkının haklı özgürlük taleplerinin karşılanması noktasında, global güç olarak ABD, bölgesel güç olarak ise Türkiye en kritik oyuncular. Davutoğlu'nun ABD temasları, eşgüdümün artırılması ve boşlukların doldurulmasına katkıda bulunacaktır. Washington, ABD tarafından biraz yalnız bırakıldığını ve fazla öne itildiğini düşünen Ankara'yı rahatlatmalı. Ankara ise her an Suriye konusunda zor tercihlere hazır olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'de Davutoğlu'na ilgi neden büyük?

Ali H. Aslan 2012.02.13

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Washington ziyaretinin zamanlaması çok iyi.

ABD ile Türkiye'nin şu günlerde birinci dış politika gündemi Suriye. Ziyaret, BM Güvenlik Konseyi'ndeki Suriye karar tasarısının Rusya ve Çin tarafından veto edilmesinin hemen sonrasına denk geldi. Bu da Türkiye'nin uluslararası camiadaki çözüm arayışlarında en aktif oyuncularından biri olarak konumunu pekiştirdi.

Eskiden bölgemizde ciddi bir sorun olsa İngiltere, Fransa gibi Batılı ülkelerin liderleri bir koşu Washington'a gelip istişare ederdi. Bölgeden de Mübarek rejimi gibi gedikliler daha ön planda olurdu. Masada vazo gibiydik. Varlığımızla yokluğumuz neredeyse birdi. Şimdi ise bir sandalyemiz var. Hem de baş köşede. ABD'nin dikkatleri de tabiatıyla Türkiye'de. Ne dediğimiz, ne yapacağımız buralarda ziyadesiyle önemsleniyor. Washington ziyaretinde Bakan Davutoğlu'na (onun şahsında da AK Parti hükümetine ve Türkiye'ye) açık-kapalı, sivil-resmî platformlarda yoğun ilgi gösterilmesinin temel sebebi bu. Davutoğlu, perşembeden bu yana ABD başkentinde farklı profillerdeki üç ayrı açık platformda sunum yaptı. Biri akademi (George Washington Üniversitesi), diğeri düşünce kuruluşu

(CSIS), sonuncusu ise ticari ortamdı (Türk Amerikan Konseyi). Hepsinde de salonlar tıklım tıklım doluydu. İzleyenlerin çoğunluğu Türk değil, Amerikalı idi. Davutoğlu, dostlarımızın göğüslerini kabarttı, bizi az bilenlerde saygı ve sempati uyandırdı, hasımlara bile şapka çıkarttırdı. Sağlam mantıki, entelektüel ve tecrübi temellere oturtulmuş tahlilleri ve reçeteleri, her zamanki gibi etkileyici idi. Etkileyici olmasaydı, mesela Kongre'de en üst düzeylerde görüşmeler yapabilir miydi? Daha kısa süre önce Münih'teki Güvenlik Konferansı'nda görüştüğü kodaman senatörler kendisiyle Washington'da tekrar buluşmak ister miydi? Üstelik bunlar arasında ideolojik açıdan Türkiye'deki AK Parti karşıtı kampa daha yakın olan John McCain ve Joe Liberman da var. ABD başkentinde çoklarıyla bir kez görüşebilirsiniz. Ama asıl önemli ve zor olan, ikinci randevuyu alabilmektir.

Bakan Bey'in Kongre'deki ev sahipleri, görüşmeyle de yetinmediler. Pek az kimseye yaptıkları bir jestle, bizzat Kongre binasını gezdirdiler. Türkiye'nin İsrail'le arası bu denli bozuk iken, İsrail lobisinin Amerika'daki kalesi olan Kongre'de bir Türk Dışişleri Bakanı'na böylesine ilgi ve saygı gösterilebiliyor olması çok manidar. Bunda şüphesiz sadece Davutoğlu'nun şahsı değil, temsil ettiği ülkenin dünyada parlayan yıldızı ve artan ağırlığı büyük rol oynuyor.

Tarihî olarak Türkiye'yle ilişkileri daha sorunlu olan Kongre'de bile vaziyet böyleyse, daha yakın çalışma yürüttüğümüz yönetim kanadını varın siz tasavvur edin. Nitekim Davutoğlu bugün başkan ve yardımcısından sonra dış politikada en etkili üç kabine üyesiyle birden görüşecek: Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Beyaz Saray

Milli Güvenlik Başdanışmanı Tom Donilon ve Savunma Bakanı Leon Panetta. Baş gündem maddesinin Suriye olacağı ise sır değil.

Gördüğüm kadarıyla Türk ve Amerikan hükümetlerinin kısa ve orta vadeli gündeminde askerî operasyon bulunmuyor. Ancak bu arada her iki ülke de, farklı ihtimalleri göz önünde bulunduran 'contingency' planları yapmayı ihtimal etmiyor. Günün öncelikli konusu, Suriye'ye insani yardım için uluslararası camianın harekete geçirilmesi. Ve hukuki meşruiyet için BM Güvenlik Konseyi'ne muhtaç kalmayacak şekilde, tercihan askerî müdahale dışı metotlarla Esed rejimi üzerindeki baskının artırılması. ABD, Türkiye'nin bayraktarlığını yaptığı yeni uluslararası platform inisiyatifine sıcak bakıyor.

Kimileri, 'Türkiye, bölgesel sorunlara uluslararası aktörlerin burnunu fazla sokmasını istemiyordu. Buyursun Suriye'yi de çözsün o halde. Şimdi niye başta ABD, büyük güçleri ve uluslararası kurumları için içine çekmeye çalışıyor?' diye soruyor. Bu çok adil bir eleştiri değil. Türkiye sorunun çözümü için önce bölgesel seviyeden başlayan kademeli bir diplomatik güzergâh izledi. İsrail hariç, bölgenin önemli güçleriyle (başta İran, Suudi Arabistan ve Mısır) mümkün mertebe angajman halinde oldu. Arap Ligi ve İslam Konferansı Teşkilatı, her zaman denklemin önemli bir unsuru idi. Şimdi bölgesel inisiyatifleri takviye noktasında meseleyi uluslararası boyuta taşıyor. Tikanıklıkları aşmaya çalışıyor. İstikbalde mecbur kalınırsa daha aktif müdahale senaryolarına hukuki ve siyasi zemin hazırlıyor.

Peki Washington ile yoğun istişare ve işbirliğine rağmen, bölge kamuoyunda Türkiye neden ABD'nin kuklası gibi görülmüyor? Çünkü hükümet gerektiğinde Washington'a hayır diyebileceğini, adil olmayan icraatlarına karşı durabileceğini gösterdi. Bölge insanının güvenini ve hayranlığını kazandı. Bunda özellikle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın mert ve samimi üslubu çok etkili oldu. Böyle giderse, toz duman ortadan kalktığında, Türkiye bölgesinin en itibarlı ülkesi konumunu muhafaza edecektir. Zira Türk dış politikası, Bakan Davutoğlu'nun sıkça vurguladığı gibi 'tarihin doğru tarafında' yer alıyor. Maceraperestlik ifratı ile, pasiflik tefritine düşmeksizin; herkesle konuşarak, danışarak; sorun değil çözüm üretmeye çalışıyor. Statik değil, adaptasyon kabiliyeti yüksek.

Bana göre Ankara'nın büyük oranda isabetli son dönem dünya okumalarında -ki bunda Davutoğlu'nun büyük katkısı var- Soğuk Savaş gözlüğünü üzerinden atmasının çok faydası oldu. ABD de o gözlükten kurtulukça -ki Obama döneminde bu bir ölçüde gerçekleşti- Türkiye'nin çizgisine yaklaşıyor. Bu da ikili işbirliği ve uyumu artırıyor. Türk-Amerikan birlikteliğinin Suriye'de ortak bir yol haritası şeklinde tezahür edeceğine şüphem yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD endişeli: Ya İsrail İran'ı vurursa?

Ali H. Aslan 2012.02.27

Son zamanlarda Washington'da 'İsrail, İran'ı vurur mu?' sorusu sıkça soruluyor.

Obama yönetimi bu ihtimali hiç yabana atmıyor. Ve İsraillileri caydırmak için elinden geleni yapıyor. Zira İran'ı tahrik edecek askerî bir hamleden en büyük ceremeyi ABD çekecek.

New York Times'ın haberine göre 16 Amerikan istibarat teşkilatınca yapılan analizlerde, İran'ın nükleer silah programını yıllar önce durdurduğu yönünde mutabakat oluşmuş. Tahran'ın nihai niyetinin ne olduğu ise bilinmiyor. Uranyum zenginleştirmesinde arzu ettiği noktaya ulaşırsa dahi -ki Amerikan istihbaratına göre henüz o kadar ilerlemiş değiller- nükleer savaş başlığı imal etmeden bunu silaha dönüştürmek mümkün olmuyor. Gerçi 'o teknolojik aşamaya gelirse İran isterse kısa sürede silah da yapar' diyenler var. İsrail de bu görüşte. Ama Amerikan cenahında büyük bir alarm hali görünmüyor. O nedenle ambargoları yoğunlaştırarak İran'ı zayıf şekilde müzakere masasına çekip diplomatik yollarla sonuç alma üzerinde yoğunlaşıyorlar.

İsrail'in İran'a saldırı planları yaptığı yönündeki duyurular, Obama yönetimini ciddi endişeye sevk etti. İsrail, kafasına koyduğunu yapabilen, gözü kara bir güç. Üstelik Amerika'da etkili bir destek tabanı var. Şu sıralar Obama yönetimi İsrail'in önleyici saldırısını engellemek için, önleyici propaganda yapıyor. ABD Genelkurmay Başkanı General Martin Dempsey geçenlerde CNN'e verdiği mülakatta bu tür bir saldırının 'istikrar bozucu' olacağını söyledi. Obama'nın Milli Güvenlik Başdanışmanı Tom Donilon, İsrail'i ziyaret ederek muhataplarına teenni telkininde bulundu. Ancak İsrail hükümetinde pek yumuşama emaresi görünmüyor. İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, General Dempsey'in beyanatına 'İran'a hizmet ettiğini' öne sürerek sert karşılık verdi.

İran'a yapılacak bir saldırının sonuçlarından en çok Amerika ve Obama yönetimi etkilenecek. Ortadoğu'da içinde İran'ın da bulunduğu yeni bir savaş çıkması, petrol fiyatlarının fırlaması demek. Zira İran saldırıya uğrarsa, dünya petrol trafiğinin neredeyse dörtte birinin geçtiği Hürmüz Boğazı'nı kapatma tehditleri yapıyor. Bu da, yeni yeni toparlanma emareleri gösteren Amerikan ekonomisini tekrar darboğaza itebilir. Ekonominin merkezde olacağı başkanlık seçimlerinde Obama'nın kazanma şansı zora girebilir. Seçim senesini fazla suya sabuna dokunmadan atlatmak isteyen, o nedenle Suriye konusunda bile elini taşın altına fazla koymayan Obama yönetimi, İran kovanına çomak sokma niyetinde hiç değil.

Peki İsrail, ABD'ye böyle büyük bir emr-i vaki yapabilir mi? Eğer ulusal çıkarlarının İran'ı vurmaya gerektirdiğine kanaat getirirse, evet. Zaten Amerikalılar da bu ihtimali ciddiye aldığından kapalı ve açık diplomasiyle İsrail'i iknaya çalışıyor. Washington açısından riski artıran faktörlerden biri, mevcut İsrail hükümetiyle ikili ilişkilerin iyi olmaması. Başbakan Netanyahu mart başında Washington'a gelecek. Obama da ABD'deki en etkili İsrail yanlısı lobicilik grubu AIPAC'in kongresinde konuşacak. Eminim bardağın dolu tarafına vurgu yapılacak. Ama gerçekte, iki hükümet arasında soğukluk var. Washington, Netanyahu yönetiminin Filistin meselesinde barışçı çözümü torpilleyen yaklaşımlarından rahatsız. Tel Aviv ise mevcut Amerikan yönetimini, özellikle Obama'nın şahsını, kendine yakın bulmuyor. Obama'nın dört yıl daha işbaşında kalma ihtimalinden huzursuz oluyor. İran'a yapılacak bir askerî müdahale aynı zamanda Obama'nın altından koltuğu çekme operasyonu olacaktır.

Siyasî kutuplaşmanın had safhada olduğu Amerika'da Cumhuriyetçi muhalefetin tutumu da İsrail'in ekmeğine yağ süren cinsten. Cumhuriyetçiler, Obama'nın siyasî ölüm fermanının İsrail eliyle verilmesinden mutlu olur. Birçok konuda görüş ayrılıkları olan Cumhuriyetçi başkan aday adayları, Ron Paul hariç, ağız birliğiyle Obama'nın İsrail ve İran politikasını eleştiren açıklamalar yapıyor. Asker kökenli eski Cumhuriyetçi başkan aday Senatör John McCain bile, kendi ülkesinin genelkurmay başkanının görüşlerinin arkasında durmadı.

ABD'nin İsrail'i rahatsız eden görüşlerinin askerî yetkililerce dillendirilmesi tesadüf değil. Amerikalılar, İsrail'de ordunun siyasî irade üstündeki etkisini biliyor. İsrail ordusunun Amerikan ordusuyla kurumsal işbirliğini önemseyişinin de farkındalar. Verilen dolaylı mesaj, İsrail'in İran'ı vurması halinde sadece bölgenin değil, ABD-İsrail orduları arasındaki ilişkinin istikrarının da bozulabileceği yönünde. Dempsey, İsrail'i uyararak ilk üst düzey Amerikalı general değil. Şu anda CIA Başkanlığı görevini yürüten General David Petraeus da önceki sene Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi'nde katıldığı oturumda İsrail'i kızdıran şeyler söylemişti. Petraeus, 'Filistin konusundan kaynaklanan Arap öfkesi, ABD'nin bölgedeki hükümetler ve halklarla ortaklıklarının gücünü ve

derinliğini sınırlandırıyor.' demişti. Bütün bunlar, İsrail'in Amerikan devlet güvenlik camiasında popülaritesini giderek kaybettiğini gösteriyor. İran'ı şu aşamada vururlarsa, imajları şüphesiz daha da bozulacak.

İsrail'in İran'a saldırmasının şüphesiz Türkiye'ye de ciddi yansımaları olur. Bölgeyi sakinleştirmeye çalışan Ankara'nın tekerine çomak sokulur. Türkiye büyük ihtimalle buna sert tepki verir. İsrail'e kırgın Obama yönetimi ise, Türkiye'ye de fazla ses çıkarmaz. İsrail'in Obama yönetimiyle ve dünyanın büyük kısmıyla gemileri yakma pahasına önümüzdeki birkaç ay içinde İran'ı vurma ihtimalini ciddiye almak lazım. Ankara bu ihtimalleri dikkatle değerlendirmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye'de Amerikan kafası karışık

Ali H. Aslan 2012.03.05

Arap Baharı sürecinde ABD en çok Suriye'de bocaladı.

Adeta her kafadan bir ses geliyor. Beyaz Saray'ın şimdiye kadarki icraatları ise -tabii bizim bildiklerimiz- daha etkili devreye girmelerini arzu eden Ankara'nın içini pek açacak cinsten değil. Amerika'daki etkili dış politika çevreleri, Suriye konusunda bölünmüş durumda. Sağdan başlayalım: Milliyetçi sağ ve neocon çizgideki düşünce kuruluşu AEI'den Daniella Pletka, Daily Beast'te 'ABD Suriye'ye müdahale etmeli mi?' başlığıyla çıkan yazısında 'Bu büyük bir stratejik fırsat, büyük bir insani fırsat ve ABD sanki Belçika'yımsı gibi davranıyor.' diyordu. Foreign Policy Initiative (FPI) çevresinden bir grup sağcı ve müdahaleci liberal entelektüel, Başkan Obama'ya 17 Şubat'ta mektup yazarak askerî müdahale dahil hiçbir seçeneği göz ardı etmeme çağrısı yaptı. Merkez sağ çizgideki Heritage Foundation uzmanı James Phillips ise, askerî müdahalenin 'masraflı ve zor' olacağını belirterek, 'Washington şimdilik Türkiye ile yakın işbirliği halinde insani yardım sağlamalı, fakat Suriye'de bir BM barış gücü operasyonuna Amerikan askeri verme taahhüdünde kesinlikle bulunmamalı' telkininde bulundu.

Sol düşünce çevrelerine gelince; merkez sola yakın Brookings Institute düşünce çevresi, Suriye'ye durumu daha kötü hale getirmeden nasıl yardım edilebileceği sorusunu irdelerken, askerî metotlardan ziyade insani ve diplomatik tedbirlere vurgu yapmakta. İlerici sol çizgideki CAP'ten (Center for American Progress) Peter Juul ise webmakalesinde Suriye'de eylem seçeneklerinin iyi olmamasının Esed-karşıtı uluslararası koalisyon arasında mutabakatı iyice zorlaştırdığına dikkat çekiyor. ABD'ye bu süreci götürürken 'Suriye'ye doğrudan askerî müdahalenin risklerini ve maliyetlerini akıldan çıkarmama' tavsiyesinde bulunuyor.

herkesin kafası karışık

Bush döneminin eski tüfekleri de tartışmaya müdahil oldu. Eski Dışişleri Siyaset Planlama Daire Başkanı Anne-Marie Slaughter, Washington Post makalesinde Suriye sınırları içinde Türkiye'nin de desteğiyle halk için 'güvenli bölgeler' oluşturma fikrini savundu. Bush'un Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Başdanışmanı Stephen Hadley ise aynı gazetede, muhalefeti silahlandırmanın yabancı ülkelerin askerî müdahalesinden iyi olacağını öne sürdü.

Uzmanlar arasındaki bölünmenin bir benzeri, medyada da var. Washington Post'un başmakalesinde Obama yönetiminin Suriye'de olanlara tepkisinin sadece diplomatik ve insani çerçevede kalması eleştiriliyordu. 'Muhalefetten ya da dış güçlerden gelen inandırıcı bir güç tehdidiyle yüz yüze kalmadığı sürece, Bay Esed'in katliamı sürece' deniliyordu. Los Angeles Times ise 'Suriye ihtilafına bulaşmamak' başlıklı editoryal yazısında, 'Orada yaşananlar korkunç olmakla beraber, ABD'nin askerî müdahalesi en azından şimdilik doğru olmaz' tezini işledi. LA Times, 'Bütün diplomatik alternatifler tükendi mi? Rusya ve Çin kazanılabilir mi? Amaç, strateji nedir ve işin sonu nereye varır?' gibi soruların cevaplanmasını istedi.

Peki farklı iç ve dış baskılar altında kalan Obama yönetimi ne düşünüyor? Herkes gibi onların da kafası karışık. Sonrası adına ciddi şüpheleri olmakla beraber, son tahlilde Esed rejiminin devrilmesini, sivillere zulmün sona ermesini arzu ediyorlar. Ama savaş yorgunu Amerika'yı fazla askerî taahhüt altına sokmaya pek niyetleri yok. Zira bu yönetim, ulusal çıkarları birinci dereceden tehdit eden bir durum oluşmadığı sürece, özellikle tek taraflı askerî müdahalelere sıcak bakmıyor. Amerikan halkı da bu çizgiyi genelde destekliyor. Hele seçim senesinde, Ortadoğu'da İran'ı, Rusya'yı ve Çin'i dolaylı olarak karşılarına alacakları bir belaya bulaşmak istemiyorlar. ABD'nin Suriye politikası, İran'la nükleer programından dolayı askerî cedelleşmeye girmemesiyle de tutarlılık arz ediyor. Başkan Obama İran'a karşı askerî seçeneğin 'blöf' olmadığını söylese de, ABD o konuda İsrail kadar aceleci değil.

türkiye'nin rolü önemli

Amerikan yönetiminin ve yönetime yakın çevrelerin Suriye'ye fazla müdahil olma noktasında gönülsüzlüğünü besleyen temel kaygıları şunlar: Muhalifleri silahlandırırızsa ülke, bölgeye de yayılacak ve istikrarı iyice sarsacak daha büyük bir iç savaşa sürüklenir mi? Ya o silahlar bir gün Afgan mücahitlerle olduğu gibi Amerikan çıkarlarına karşı kullanılırsa? Irak'taki kırılgan istikrar olumsuz etkilenirse? Suriye radikal İslamcılarının eline geçerse? Yeni Sünni rejim Kürt, Alevi, Dürzi ve Hristiyan azınlıklara zulmederse? Ülkenin bölünmesi durumunda Kürt meselesinde hassasiyeti olan Türkiye gibi komşuları askerî müdahalede bulunursa? Vesaire vesaire.

Suriye için gerek diplomatik gerek askerî çözüm yanlısı Amerikalı çevreler, Türkiye'nin rolünü önemsiyor. Konuyla ilgili hemen her tartışmada Türkiye bahsi bir şekilde geçiyor. Esed karşıtı koalisyonda Türkiye'nin adı ABD, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Katar gibi oyuncularla aynı saflarda anılıyor. Çokuluslu bir gücün Suriye'ye askerî müdahalesi durumunda Türkiye'nin kara ve deniz sınırları en elverişli alternatif olarak öne çıkarılıyor. Ancak Türkiye'de askerî müdahalelere onay almanın kolay olmadığına, ABD-Türkiye ilişkilerinin tekrar zedelenmemesi için yoğun ön istişarenin gereğine de dikkat çekiliyor. Esed sonrasında rejimin kitle imha silahlarının dışarıya kaçırılmaması için muhaliflerle kapsamlı ilişkileri olan Türkiye'nin yardımcı olabileceği ifade ediliyor. İnsani yardımlarla ilgili senaryolarda Türkiye genelde geçiyor. 'Suriye'ye asker göndermeseler bile, insansız hava araçlarını tahsis etsinler' diyenler var. Gördüğümüz gibi, Amerika'daki Suriye tablosu oldukça karışık. Bizim hükümetin de elinde sihirli değnek yok. Allah mazlumların yardımcısı olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Netanyahu, Obama'dan istediğini aldı mı?

İran'la savaş tamamları çalan İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun Washington ziyareti, ona tempo tutan bazı Amerikalıların da katkılarıyla epeyi gürültü çıkardı.

Başkan Barack Obama'yla görüşen Netanyahu ülkesine döndü. Peki İsrail'in kısa vadede İran'ı tek başına vurma tehditlerini yabana atmayan Washington rahatladı mı? Evet, takvimin biraz ertelendiği yönünde ihtiyatlı iyimserlik var buralarda. Ama İsraillilerin bazı önemli kazanımları olduğu da muhakkak.

Her şeyden önce, şunu sormak lazım: Acaba İsrail hükümeti İran'ı vurmaya gerçekten düşünüyor mu(ydu)? Ocak'ta MOSSAD şefliğinden emekliye ayrılan Meir Dagan dahil önde gelen bazı İsrailli stratejistler, bu fikri parlak bulmuyor. O halde Netanyahu hükümeti, eğer stratejik aklından yoksun değilse, sesini neden böylesine yükseltiyor? Ve niye şimdi? Acaba amaç blöf yaparak seçim senesinde Obama yönetimini mümkün mertebe istedikleri çizgiye çekmek olabilir mi? Bence bu pekala mümkün. Hatta şu anda kısmen başarmış da olabilirler.

abd'nin kırmızı çizgisi

Başkan Obama, muhtemel bir İsrail saldırısını önleyeyim ve koparılan yaygarayı bastırayım derken, İran konusunda uzun vadede kendisini bağlayıcı bir hamle yaptı. Çevreleme (containment) değil, İran'ın nükleer silah edinmesini ister diplomasi ister askeri yolla olsun kesinkes engelleme politikası güttüğünü açıkladı. Şu halde, diplomatik pazarlıklar ve ambargolar işe yaramaz, İran nükleer silah programı başlatır ve başarıya ulaşırsa, ABD'nin kırmızı çizgisi aşılmış olur. Ve Washington yönetiminin lafını yutarak tornistan yapması zorlaşır. Sözün özü, belki bölgede kısa vadede bir askeri ihtilaf belası atlatıldı, ama barışçı seçeneklerini azaltan ABD yönetimi uzun vadede İsrail'in şahin çizgisine biraz daha yaklaşmış oldu. İsrail tarafının Washington ziyaretinde İran'ı baş gündem maddesi haline getirerek elde ettiği bir başka kazanım da, Barış Süreci konusunda eylemsizliklerinden rahatsızlık duyan Başkan Obama'nın üzerlerine gelmesine mahal vermemeleri oldu. Filistin'de insan haklarını ayaklar altına alan işgal hali fiilen devam ediyorken, nazarlar İran'ın İsrail'e yeni bir Holokost yaşatabileceği teorisine çevrildi. (Bölgenin tek nükleer gücündeki bu korkunun ne denli gerçekçi olduğunu ise ferasetinize havale ediyorum.)

Obama'nın tabiriyle 'bol keseden atan' bazı Cumhuriyetçi başkan aday adaylarının da yardımıyla, ABD başkanı İsrail'i yaklaşan imhadan (!) korumaya yanaşmayan bir lider konumuna düşürülmeye çalışıldı. Bence bunda temel maksat, Obama'yı İsrail'e karşı mahcup ve borçlu hissettirerek, koparabildikçe bir şeyler koparmaktı. Mesela Netanyahu hükümetinin gündeminde Beyaz Saray'dan yüksek teknolojiye yakıt ikmal uçakları ve GBU-28 tipi siper delici bombalar satın almak vardı. Ayrıca Kongre'den daha ağır İran yaptırımları çıkarttırmayı ve pek tabii İsrail'e 3,1 milyar dolarlık Amerikan yardım paketinin aksamamasını arzu ediyorlardı.

Beklenti çıtası o denli yüksek tutuldu ki, Obama ne derse desin, ne yaparsa yapsın yetersiz konumuna düştü. Mesela ABD Başkanı geçen pazar günü İsrail yanlısı baskı grubu AIPAC'in kongresinde 'İsrail'in arkasındayım' demişti. İran'a şu aşamada askeri müdahale istemeyen Obama'nın bu sözü İsrail'in muhtemel bir operasyonuna destek maksadıyla sarf etmediği açıktı. Nitekim salı günkü basın toplantısında sözlerine açıklık getirirken, somut bir askeri operasyonu değil, ABD'nin İsrail'e genel desteğini kastettiğini vurguladı. Bunun üzerine bazı neoconlar öncülüğünde Obama aleyhine 'dönek' kampanyası başlatıldı. Şahin İsrailciler Başkan Obama'yı neredeyse İran'daki mollalar kadar tehlikeli ve güvenilmez görüyor. Sanırım soyağacında Müslümanlar da bulunması, söz konusu mahfillerde ABD Başkanı'na yönelik şüpheleri iyice derinleştiriyor.

seçimlerin iran politikasına etkisi

Şahin İsrailciler önyargı ve duygusallıkları nedeniyle Obama'nın İran mevzuunu takdim şeklinin sadece ABD değil, İsrail için de daha uygun olduğunu görmekten aciz. Obama, The Atlantic dergisine verdiği mülakatta,

İran'ın nükleer silah edinmesini engellemek istemesinin temel gerekçesi olarak, bölgede nükleer silahlanma yarışına yol açarak dünya barışını tehdit ihtimalini nazara veriyordu. Şahin İsrailciler meseleyi sırf İsrail'e yönelik yaşamsal tehdit boyutuna indirgeyerek ve önleyici saldırıdan bahsederek, ABD'nin uluslararası kamuoyunu ikna etmesini de zorlaştırıyor. Bunu gören New York Times yazarı Tom Friedman gibi makul İsrail dostları ise, Obama'nın yaklaşımına destek veriyor.

Obama'dan hazzetmeyenler, İran tercihlerinde yaklaşan başkanlık seçimlerinin de etkili olduğunu savunuyorlar. Onlara göre ABD Başkanı, 'İran'la savaş çıkarsa petrol fiyatları fırlar, ekonomi tekrar bozulur, seçimi kazanamam' diye düşünüyor. Doğrudur, muhtemelen Obama'nın kafasında bu tür siyasi kaygılar da vardır. Ama bölgenin yeni bir şiddet sarmalına girmesi ve Amerikan ekonomisinin olumsuz etkilenmesi sadece Obama'nın şahsi siyasi çıkarını zedelemiyor ki. ABD'nin çıkarına da aykırı. ABD'nin hayati çıkarları önümüzdeki birkaç ay içinde İran'ı mutlaka vurmayı gerektirirse, Obama ya da başka bir başkan ayak diret(e)mez. Bazı İsrailciler ABD'nin artık çok mecbur kalmadıkça Ortadoğu'da askeri müdahalelere sıcak bakmadığını; bunda partizan tercihlerden çok, devlet içinde giderek pekişen konsensüsün etkili olduğunu göremiyor ya da kabullenemiyor.

Bana göre İsrail şartlarını zorlayarak dünyadaki en sadık müttefiki ABD'yi dahi giderek kendinden soğutuyor. Tel Aviv'in, şakşakçı Amerikalı siyasetçi dostlarının ve heyecanlı diasporanın gazına gelmeyip, yeni bir durum değerlendirmesi yapması elzem.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin eşeğini türkü söyleyerek aramak

Ali H. Aslan 2012.04.16

Sonda söyleyeceğimi en başta söyleyeyim: Obama yönetiminin Suriye konusundaki tutumu, son dönemlerde bahar havasının yaşandığı Türk-Amerikan ilişkilerini olumsuz etkileyebilir.

Zira Washington, Esed rejimine karşı eylemler noktasında Ankara'nın beklentilerinin çok gerisinde hareket ediyor. Suriye ihtilafı, Türkiye ve ABD arasında da zor bir test olacağı benziyor. Ankara'nın Obama yönetimini Suriye'de harekete geçirme gayretlerini, PKK'nın Kuzey Irak'ta dizginlenmesi için Bush yönetimine ikinci döneminde uygulanan tam saha baskıya benzetiyorum. O zaman da Washington Ankara'ya uzun süre ayak diretmiş, adeta ipe un sermişti. Ama neticede 2007'de PKK'nın 'ortak düşman' ilan edildiği Erdoğan-Bush zirvesi gerçekleşmiş, Amerika 'anlık istihbarat' anlaşmasına imza atarak elini biraz taşın altına koymuştu. ABD'nin isteksiz tavrında, Türkiye'nin birinci tehdit gördüğü terör örgütünü kendi çıkarlarına büyük engel addetmemesi etkili olmuştu. (Bu tehdit derecelendirmesi hâlâ değişmiş değil)

'Şu anda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bekasına PKK'nın ardından gelen en büyük tehdit nedir?' diye sorulsa tereddütsüz 'Suriye'deki Esed rejimi' derim. Tevekkeli değil devletin zirvesi, Suriye ile yatıp Suriye ile kalkıyor. İstihbarat birimleri dahil tüm ulusal güvenlik kurumları arasında toplantı üstüne toplantı yapılıyor. Türkiye'nin bu işin altından tek başına kalkamayacağı, hele tek taraflı askerî maceralara kesinlikle girmemesi gerektiği

hususunda bir fikir birliği oluşmuş durumda. Ankara'nın gözü uluslararası toplumda, herkesten çok da Washington'da. Ancak Obama yönetiminin nispeten pasif tavrı Türk makamlarını çileden çıkarıyor.

SEÇİMLER ÖNCESİ ABD'NİN TUTUMU

Türkiye ile ABD arasındaki Suriye uyumsuzluğunun hem stratejik hem taktik temelleri var. Gördüğüm kadarıyla ABD Suriye'de rejim değişikliğini Türkiye derecesinde 'olmazsa olmaz' görmüyor. En azından üzerinde Türkiye kadar zaman baskısı hissetmiyor. Esed'i sıkıştırıyor, ama güvenli bir alternatif olmadan rejimin alaşağı olmasına da sıcak bakmıyor. Suriye'de azınlık Nusayri rejiminin yerini alacak Sünni çoğunluk ABD'ye pek güven vermiyor. Mezhep gerilimlerinin artarak Lübnan'ı da içine alacak bir şiddet girdabı oluşmasından, neticesinde İsrail'in güvenliğinin tehlikeye girmesinden endişe ediliyor. Bütün bu sebeplerle, Türkiye'nin aksine, Amerikan tarafı Suriyeli muhaliflerin silahlandırılmasına olduğu mesafeli.

Yaklařan başkanlık seçimleri öncesinde Başkan Obama'nın dış politikada fazla 'drama' istememesi Suriye politikasında şüphesiz bir faktör. Ancak bahsettiğim stratejik kaygılar bence en az iç siyasi güdüler kadar etkili. Dolayısıyla ABD, Suriye konusunda kasım seçimlerinden sonra dahi Türkiye'nin arzu ettiği kıvama gelmeyebilir. Yönetim Cumhuriyetçilerin eline geče bile, durumun çok değişeceğini sanmam. Zira Cumhuriyetçiler Suriye'ye daha aktif müdahale yanlısı bir söylem kullanmakla birlikte, son tahlilde İsrail'in hassasiyetlerine en az Demokratlar kadar özen gösterirler. Hatta Sünni fobisi, Cumhuriyetçiler'de, özellikle neoconlarda daha yaygındır. Dolayısıyla Suriye'de net bir rejim değişikliği siyaseti güden Ankara ile mütereddit Washington'un senkronizasyon problemi devam edebilir.

Ya Türk tarafı Amerikalıların Suriye'deki frenleyici tutumunu Türkiye'nin de burnunu biraz sürtmeye ve hatta hareket alanını daraltma cümlesinden olarak görmeye başlarsa? İşte o zaman Ankara-Washington hattı daha da ısınabilir. Üstelik bölgedeki göstergeler, bu tür algıları körüklemeye pek müsait. ABD, Türkiye'nin aksi yönde tüm telkinlerine rağmen Irak'ı Sünnilerin hazzetmediği Başbakan Nuri Maliki'ye teslim etti. Hâlâ da arkasında duruyor. Sünni karşıtı Suriye rejimiyle yaşayabileceği yönünde sinyaller veriyor. Mezhepçi siyaset gütmemekle birlikte, Türk devletinin şuuraltında Osmanlı'dan mütevaris Sünni refleksler hâlâ önemli ölçüde mevcut. 'Türkiye'nin güneyine Irak ve Suriye'de mezhep duvarları çekilerek eski Osmanlı hinterlandıyla tekrar buluşmasının önüne mi geçilmek isteniyor?' soruları sorulabilir. Yaşananlar, Hilmi Özkök Paşa'nın tabiriyle 'Türkiye'yi Anadolu'ya hapsedme' siyasetinin bir parçası olarak görülebilir.

NATO ÇAğRISI DİKKAT ÇEKİCİ

Tam bu noktada, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Suriye'nin sınır ihlalleri üzerine NATO'yu tepkiye davet etmiş olması dikkat çekici. Ben o çıkışta 'NATO sana söylüyorum, Amerika sen anla' havası sezdim. Eminim Obama yönetiminin bu işlere NATO'nun fazla karıştırlmasına soğuk baktığını gizlememesi Ankara'da not edilmiştir. Suriye'de yalnız bırakıldıkça Ankara önce NATO üzerinden dolaylı şekilde, daha sonra belki de doğrudan ABD'ye sitemkâr bir çizgiye yönelebilir. Türkiye'nin artan özgüveni ve Başbakan Erdoğan'ın özellikle insanî dram boyutu yüksek uluslararası krizlerdeki bilinen duygusallığı, Washington tarafından hesaba katılması gereken bir risk faktörü. Erdoğan çok yakın görüştüğu eski İsrail Başbakanı Ehud Olmert'le Gazze operasyonları yüzünden, Esed'le de malum sebeplerle ipleri koparmaktan çekinmedi. Obama'yla işi o noktalara getirmese dahi, Suriye konusunun aralarındaki şahsi ilişkinin kimyasını biraz bozma ihtimali göz ardı edilemez. Sanırım ve umarım Obama yönetimi de İslam dünyasıyla angajman siyasetinin merkezine oturttuğu Türkiye'yle böyle bir iş kazası yaşanmasını istemez.

Bütün bunları, felaket tellallığı için yazmıyorum. Sadece, her iki tarafın büyük gayretleri sonucu mevcut seviyesine getirilen Türk-Amerikan ilişkilerinin Suriye nedeniyle tökezleme ihtimalinin dikkate alınması

gereğine işaret ediyorum. Washington Ankara'ya 'el elin eşeğini türkü söyleyerek ararmış' dedirtmemeli. Türkiye ise ABD'den beklentilerini biraz düşürmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin 28 Şubat tavrı bin yıl sürer mi?

Ali H. Aslan 2012.04.23

Yargı potasına giren darbeler kervanına katılan 28 Şubat, askerî müdahalelere ABD etkisine ilişkin tartışmaları da tekrar alevlendirdi.

Washington'un askerî darbeler konusunda özellikle Soğuk Savaş sürecindeki sicili pek temiz değildir. Ancak 'post-Soğuk Savaş' döneminde zuhur eden 'post-modern' 28 Şubat darbe sürecinde ABD'nin rolü bence teşvik ya da organize eden çok, sessiz onay oldu. Darbecilerin Washington'da güçlü bağlantılarının bulunması, Erbakan-Çiller koalisyonunun düşürülmesinde bilfiil Amerikan parmağı olduğunu ispata yetmez.

Muhtemel muhalifleri sindirmek, darbelerin en önemli ayaklarından. Uluslararası camiadan kotarılabilecek destek bu bağlamda çok değerlidir. Darbeciler 'güç bizde' diyebilmek için, dünya siyasetinde ağırlığı olan dış odaklara hassaten yakın görünmeye çalışırlar. Bu muvacehede, Türkiye'deki askerî vesayet rejiminin aktörleri, darbeleri olgunlaştırma sürecinde ABD ile ilişkilerini içeriye yönelik psikolojik savaşta kullanagelmıştır. Washington'a yapılan ziyaretler, darbe süreçlerinin vazgeçilmez parçası olmuştur.

Amerika'nın da bu işlere sıcak baktığına darbecilerin inandırılması da hazırlama sürecinin önemli unsurlarındandır. Darbeciler Washington'daki hissiyatı bütünüyle yansıtmayan şahıs ve kesimlerle görüştürüldükleri halde, tüm ABD'nin kendilerinden yana olduğu hissine kapılırlar. Mesela 28 Şubat sürecinde sık sık Ankara'dan Washington'a gelip askerî müdahale heveslilerinin erişimini kolaylaştırmaya çalışan bazı sivil kökenli darbe simsarları vardı. Bunlar arasında en aktif olanlardan birinin özellikle İsrail lobisi nezdinde yüksek itibarı bulunuyordu. İsrail sağıının ve Amerika'daki etkili destekçilerinin Milli Görüş çizgisini iktidardan indirmek istedikleri her hallerinden belliydi. Tıpkı Türkiye'deki laikçi Kemalistler gibi 'irtica'yı birinci tehdit görüyorlardı. Ama liberal çizgideki Demokrat Bill Clinton yönetimi, bu denli İslamofobik değildi. ABD demokrasisinin genlerini bozan 11 Eylül 2001 olayları ise henüz vuku bulmamıştı. Bu bağlamda sözü eski ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın Mart 1997'de bazı aydınlarla yaptığı Türkiye toplantısına getireyim. Söz konusu toplantı, Washington'da gündemdeki konularda yapılan geleneksel beyin fırtınalarından biriydi. Tek farkı, akşam yemeğinde, daha gayriresmî bir atmosferde gerçekleştirilmesiydi. Anlaşılan o ki, fikrî çeşitlilik olsun diye farklı çizgilerden uzmanlar davet edilmişti. O dönemlerde yönetim tarafından organize edilen tek fikir cimnastiği bu da değildi. Mesela Dışişleri Müsteşarı Strobe Talbott da görüşlerini dinlemek üzere bir grup uzmanı davet etmişti. Bu tür toplantılar ilgili ülkelerde olup bitenleri ve ABD'ye muhtemel yansımalarını daha iyi anlama amacını güder. Siyaset kararlaştırma yeri değildir. Dolayısıyla, oralarda darbe kurgulandığını sanmıyorum.

Merhum Başbakan Necmettin Erbakan, Libya ziyareti ve İslam Birliği türü söylemleriyle Washington'da çoklarını rahatsız etmekle birlikte, Amerikan çıkarlarına kaydadeğer bir tehdit görülüyordu. ABD'ye büyük bir çelme takmamıştı. Hatta Türkiye'deki Kemalist hakimiyetinden artık bıkan bazı liberal çevreler, geniş halk

kitleleriyle ve dinî değerlerle daha barışık hükümetlere şans verilmesi gerektiğini dahi düşünüyordu. Bütün bu nedenlerle, ABD'nin hükümeti devirme gayreti içine girmiş olma ihtimali düşük.

AMERİKA'NIN TİMSAH GÖZYAŞLARI

Diğer yandan Washington, Kemalist rejimi tahkim amacıyla yapılan insan hakları açısından özürlü siyaset ve toplum mühendisliği çalışmalarına güçlü şekilde karşı da çıkmadı. Amerikalıların tek kırmızı çizgisi, fazla militer görünümlü klasik bir askerî darbeydi. Zira en yakın NATO müttefiklerinden birinde cereyan edecek demokrasi tecavüzü savunulamazdı. Albright bence bu saiklerle fiilî darbe söylentilerinin ayyuka çıktığı 1997 Haziran'ında basın üzerinden anayasal çerçeve dışına çıkılmaması çağrısı yaptı. Amerikan yönetimleri Türkiye'yle ilişkilerini genelde iktidarda her kim varsa onunla çalışma ve mümkün mertebe iyi geçinme esası üzerine bina etmişlerdir. O nedenle yakın geçmişe dek ülkede en büyük iktidar odağı olan Genelkurmay'a ve sivil toplumdaki destekçilerine fazla yüksek sesli eleştiriler getirmemişlerdir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin baskın rolü, Washington'da Türkiye politikasının belirlenmesinde Pentagon'u diğer kurumların hep bir adım önüne çıkarmıştır. 28 Şubat sürecini Genelkurmay'a telkin eden Pentagon olmayabilir. Ancak Washington'da müdahaleci Türk generallere itirazların sönmümlendirilmesinde Amerikalı silah arkadaşlarının ve askerî-endüstriyel kompleksin rol oynadıkları inkar edilemez.

Sonuç olarak ABD dış politikasında maddî ve stratejik çıkarlar, demokratik değerlerin üstünde tutulur. Türkiye dahil yabancı ülkelerdeki insan hakları ve demokrasi ihlallerine genelde sadece timsah gözyaşları dökülür. Bu ihlaller müttefik devletlerce yapılıyorsa, üstünü örtme eğilimi yaygındır. ABD'nin 28 Şubat darbe sürecindeki tavrı da farksız değildir. Ve bu tavır bin yıl daha süreceğe benzemektedir...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Stratejik maden

Ali H. Aslan 2012.05.07

Dr. Zbigniew Brzezinski, merhum Sakıp Sabancı anısına düşünce kuruluşu Brookings'de geçen çarşamba düzenlenen konferansta temelde şu tezi savundu: İnsanlığın geleceği Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrasya'da tayin edilecek.

O coğrafyada yeni bir güçler dengesi kuruluyor. Türkiye ile Batı'nın, özellikle Avrupa Birliği'nin entegrasyonu bu bağlamda her iki taraf için de önemli. Türkiye'nin demokratikleşmesi cazibesini ve nüfuzunu artırdı. Bu da gerek Batı gerek Türkiye için kazan-kazan.

Demokratikleşme sürecinde yola diğer İslam ülkelerinden çok daha erken çıkmasına ve epeyi mesafe kaydetmiş olmasına rağmen, Washington'da Türkiye'nin stratejik değeri yakın zamana kadar büyük oranda NATO'ya sağladığı askerî katkılarla ölçülüyordu. Şimdilerde ise demokratik vasfı stratejik değer olarak daha sık ön plana çıkıyor. Demokraside özellikle son yıllarda alınan mesafe bunda büyük rol oynadı.

Türkiye'nin bölgesinde ve global arenada yıldızının giderek parlamasında en az ekonomideki başarıları kadar demokrasi hamleleri de etkili oldu. Daha yapılacak çok şey olması, şimdiye kadar alınmış mesafenin

küçümsenmesine yol açmamalı. Eski siyâsî sistemimiz, istikrar adına çoğu zaman baskıcılığa yeltenen bir ulusal güvenlik anlayışı üzerine oturuyordu. Bugünse, uygulamada hâlâ arızalar bulunmakla birlikte, iktidarıyla muhalefetiyle demokratik ve özgürlükçü değerleri -en azından söylem düzeyinde- önceleyen bir sistem var. Çalkantılı sularda dalgalara girip çıkarak seyreden bir geminin yolcularını deniz tutabilir. Kamaralarından sadece denizi görüp ne kadar gittiklerini ölçmekte de zorlanabilirler. Ama o gemiye uzaktan bakanlar, güzergahı ve alınan mesafeyi çoğu zaman daha iyi görüp takdir edebilirler. Nitekim dünyanın önde gelen stratejik gözlemcilerinden Dr. Brzezinski de Türkiye'ye uzaktan bakarken şunu görüyor: "Türkiye'nin demokrasi alanında hâlâ problemleri var. Bunların neler olduğunu hepimiz biliyoruz. Ama temelde demokrasi alanında kayda değer kazanımlar sağlamış, demokratik güzergahta bir devlet söz konusu... Benim hissim o ki, Türkiye'de şu anda laik demokratik sivil hakimiyeti nosyonu baskın."

Türkiye'nin demokratik güzergahı, iç huzur ve istikrarının sigortası olmasının ötesinde, uluslararası açılımlarında da hayati önem taşıyor. Bir başka ifadeyle, demokrasi ve özgürlükler alanında ilerledikçe, bölgesel ve global arenada önümüz daha da açılıyor. Mesela Brookings'deki toplantıda Türkiye'nin sadece İran ve diğer İslam ülkeleri için değil, Rusya için de bir demokratik ilham kaynağı olabileceği ifade edildi. Demokrasiyi doğrudan Batı'dan ithalde zorlanan ülkelerin işi Türkiye'nin kullanıcı-dostu mahalli yorumları ile biraz daha kolaylaşıyor olabilir. Batılıların Türkiye'deki demokratik modelin başarıya ulaşmasını istemesinin temel stratejik sebeplerinden biri de bence bu pazarlama avantajı.

Demokrasi güzergahında seyir emniyetinin sağlanması Türkiye'nin en hayati ulusal güvenlik çıkarlarından biri. Bu bağlamda, militarist gelenekle evrensel hukuk normlarına uygun şekilde mücadele şüphesiz önemli. Daha genel manada, güvenlik-özgürlük dengesinin iyi gözetilmesi işin nirengi noktasını teşkil ediyor. Mesela kendi Kürt meselesini barışçı ve özgürlükçü yollarla çözemeyen bir Türkiye, bölgesinde yeterince inandırıcı örnek olamaz. Gayrimüslim azınlıklarımızın bazı dini özgürlükleri kısıtlıyken, özellikle Avrupa'daki Türkiye diasporasına reva görülen İslamofobi türü ayrımcılıklarla güçlü mücadele edemez. AB üyeliği dahil Batı'yla siyasi entegrasyon süreçlerini verimli götürmenin de yolu demokratikleşmeden geçiyor. Sırf reformları besleyen bir araç olarak bile AB üyeliği perspektifinin kaybedilmemesi önemli.

Kim ne derse desin, Batı'nın en başarılı ürünlerinden biri demokrasidir. Kendi kültürel renklerimiz de katarak, Batı'nın demokrasi tecrübesinden faydalanmaktan gocunmamalıyız. ABD ve AB'nin yıkılma sürecine girdiği yolundaki teorileri de abartılı buluyorum. Yükselen diğer güçler sebebiyle dünyadaki kontrolleri biraz azalıyor, o kadar. Türkiye'nin çıkarları, Batı ittifakının bir parçası olarak kalıp gözünü diğer fırsatlara da açık tutmayı gerektiriyor. Batı'yla entegrasyonun en büyük faydalarından biri ise stratejik bir maden olan demokrasinin işlenmesi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikalılar neden 'Kim bu Türkler?' diyor?

Ali H. Aslan 2012.05.14

Etkili Amerikan düşünce kuruluşu Dış İlişkiler Konseyi (CFR), geçen hafta Türkiye-ABD ilişkileri konusunda kapsamlı bir rapor yayınladı.

Rapora imza atan uzmanlar komitesinin eşbaşkanı ABD eski Dışışleri Bakanı Madeleine Albright'ın çarşamba günkü tanıtım panelindeki şu sözleri dikkat çekiciydi: "Bu raporda yapmayı denediğimiz şeylerden biri, sadece Türklere değil, burada kendimize ve Amerikan halkına, yetkili liderlerimize ve Kongre  yelerine de bir şeyler söylemekti. Zira Türkiye, tam manasıyla anlaşılmış değil." Albright, kendi meslek hayatı boyunca Kongre'de ve diğer her yerde Türkiye gündeme geldiğinde insanların şaşkınlıkla karşıladığını, 'Kim bu Türkler? Onları daha çok tanımalıyız' dediğini de aktardı.

Albright'ın sözleri, Amerikalıların Türkiye'yi pek tanımadığı, bizimle yatıp bizimle kalkmadığı gerçeğini bir kez daha ortaya koyuyor. Kamuoyu şöyle dursun, devlet nezdinde de durum bu. Liderler, 'stratejik ortaklık' gibi kulağa hoş gelen lafları dillerinden düşürmüyor olabilir. Gerçekte Washington'un Ankara'yla stratejik tanışıklığı bile yeterli seviyede değil.

WASHINGTON'DA TÜRKİYE'Yİ TANIYANLAR

Bu durum, önemli ölçüde iki ülke arasındaki g   dengersizliğinden kaynaklanıyor. Türkiye, henüz Amerikan radarına fazla takılacak kadar büyük bir ülke değil. CFR raporuna imza atan uzmanlar, ikili ilişkilerdeki iniş  ıkışları ve devam eden karşılıklı güvensizliği de söz konusu 'g   asimetrisi'ne bağlıyor. Raporu yazanlar, özellikle son on yıldır hızla gömlek değiştiren 'eski Türkiye'nin yerini adeta başka bir ülkeye bıraktığı, ABD'nin dünyada yıldızı parlayan bu 'yeni Türkiye'yi daha iyi tanımasının faydalı olacağı tezinden yola çıkmış. 'Eski Türkiye'yi dahi ne denli tanıdıklarından şüpheliyim ama Amerikalıların 'yeni Türkiye'yi anlama yönündeki tüm samimi gayretlerinin, yer yer arızalar da olsa, desteklenmesi gerektiği kanaatindeyim. CFR raporu da bu cümleden.

Washington'da eski olsun yeni olsun Türkiye'yle ilgili kanaatler genelde k  k bir grup insan tarafından oluşturuluyor. Zira yetkince söz söyleyebilecek Amerikalı uzman ve gözlemci sayısı çok az. ABD'nin yeni Türkiye'ye adaptasyon sorunları, biraz da o gözlemcilerin bazen eski gözlüklerini çıkar(a)mamalarından ya da eskiyen oyuncularla hâlâ fazla haşır neşir olmalarından kaynaklanıyor.

CFR raporunda, muhtemelen yeni Türkiye'nin yeni oyuncularını, hassaten eski kafalı Amerikalılara biraz tasvir amacıyla AK Parti'ye ve 'Gülen Hareketi'ne ilişkin birer özel ek de yazılmış. Batı'daki benzerlerine oranla biraz daha adil bir portre çiziliyor. Ama eski Türkiye'yi temsil eden g   ve kesimlerin paranoid kaygıları da kısmen benimsenerek rapora yansıtılmış. Mesela Ergenekon ve diğer darbe davaları konusunda bardağın boş taraflarına daha çok odaklanılmış. Hatta hızlarını alamayıp 'Ergenekon soruştırmaları durdurulsun' dahi demişler. Alenen halkın siyasi ve sosyal tercihlerine karşı yapılan antidemokratik plan ve eylemlerin üzerine gidilmemesi talebinde bulunulması doğrusu çok acayip. Hele Türkiye'ye, başta Kürt meselesi olmak üzere birçok alanda haklı demokrasi telkini yapılan bir raporda...

CFR raporu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Barack Obama arasındaki sıcak ve sık temasın güzel ama yeterli olmadığını, alt kademelere daha iyi yansıtılarak 'kurumsallaştırılması' gerektiğini savunuyor. Öyle ya, Obama kasımdaki seçimleri kazanamazsa ya da Başbakan Erdoğan, yarın bir gün siyaset sahnesinden çekilirse ne olacak? Obama'nın şahsi etkisiyle Beyaz Saray'ın ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Türkiye'ye yaklaşımı gayet olumlu. Hatta Washington'da Obama'nın Beyaz Saray'da Türkiye masası direktörü gibi çalıştığı yönünde espriler yapılıyor. Ancak aynı bahar havası Amerikan Dışışleri bürokrasisinde müşahede edilmiyor. Kongre ise zaten öteden beri Türkiye için mayınlı bölge. Türkiye'nin kültürel manada ön plana çıkmaya başlayan İslami karakteri de, Amerikan devletiyle uyumsuzluklarını artırıyor. Washington'da, daha az demokratik olmasına rağmen laikçi karakteri baskın eski elite hâlâ açık ya da kapalı  zlem duyanların hatırı sayılır oranda olmasının bir sebebi de bu.

CFR raporunda eski Türkiye'nin aksi yönde telkinlerine rağmen, Washington'a yeni Türkiye'ye daha gerçekçi ve pragmatik yaklaşma telkininde bulunuluyor. Diğer yandan, eski Türkiye unsurlarının sahneden tamamen silinmesinin ya da haksızlığa uğramasının istenmediği belli ediliyor. Ergenekon ve darbe davalarında adı geçen eski dostlarına vefayı elden bırakmıyorlar. Daha geniş zaviyeden bakacak olursak, CFR raporunun özünde eski Türkiye ile yeni Türkiye'nin uzlaşarak birlikte yaşamayı öğrenmesi, böylelikle Amerikalıları da ikisinden birini tercihe zorlamaması temennisi var. Bunun da çaresi yeni bir anayasa olarak görülüyor. Washington'daki Türkiye gözlemcilerinin çoğu bu kanaatte.

Kendi demokratik konsolidasyon sürecini tamamlayamamış bir Türkiye, ABD için önemli, ama sorunlu bir müttefik olmaya devam edecektir. Orta Asya'dan Afrika'ya, enerjiden terörle mücadeleye, birçok kritik konuda Ankara ve Washington'un daha sağlıklı ortak çalışmalar yürütmesi, Türkiye'nin sağlam bir demokratik istikrara kavuşmasına bağlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Erdemli güç'ün performansı

Ali H. Aslan 2012.05.28

Yükselen bir ülkenin temsilcisi olmak farklı. Eminim Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve beraberindeki heyet, o farkı Chicago'daki son NATO zirvesinde bir kez daha hissetmiştir.

Türkiye'nin stratejik önemi hep vardı. Ama şimdiye dek daha ziyade coğrafyaya bağlı durgun bir varlık (asset) olarak kalmış, stratejik likiditeye pek dönüştürülememiştir. Son on yılın demokratik ve ekonomik sıçramaları Türkiye'ye bu kabiliyeti kazandırdı. Şimdi hepimiz uluslararası arenada o Türkiye'yi göğsümüz kabarak seyrediyoruz.

Kredinin tümünü siyasi aktörlere vererek meseleyi şahıslara bağlamak doğru değil. Ancak Türkiye'nin bu noktaya gelmesinde başta Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere son dönem idari kadrosunun katkıları görmezden gelinemez. Dünya bugün nasıl Güney Afrika lideri Nelson Mandela'nın sabırlı insan hakları mücadelesine şapka çıkarıyor, geldiği makamı anasının ak sütü gibi helal görüyorsa, Gül ve Erdoğan da benzer saygı görüyor. Uzun süre ezilen yığınların demokratik iradesini yansıtmaları, uluslararası arenada Türkiye'nin liderleri olarak hareket kabiliyetlerini artırıyor. Çalışkanlıkları ve becerileri takdirle karşılanıyor. Ülkenin stratejik hazinesine katkıda bulunuyorlar.

ABD Başkanı Barack Obama, dünyada Türkiye'nin artan stratejik değerini ve bunda Erdoğan ile Gül'ün şahsi payını idrak etmiş liderlerden. Bu itibarla onlara ve onların şahsında Türkiye'ye her vesileyle kaliteli zaman ayırmaya özen gösteriyor. Nitekim NATO zirvesi sırasında ikili görüşme yaptığı nadir liderlerden biri Cumhurbaşkanı Gül oldu. Üstelik gerek Suriye gerek silahlı insansız hava araçları (İHA) konusunda Türk heyetinin yoğun baskısıyla karşılaşacağını çok iyi bildiği halde... ABD ve NATO'nun son dönemde öncelik verdiği Afganistan, Pakistan, İran, Rusya, Balkanlar, füze kalkını, terörle mücadele gibi konuları Türkiye'siz konuşmak imkânsız gibi. Mesela, NATO zirvesinin ana gündemi Afganistan, dolaylı olarak da Pakistan'ın oradaki rolü idi. Türkiye hem Afganistan hem Pakistan'la yakınlığını koruyor. Cumhurbaşkanı Gül, Pakistan

Cumhurbaşkanı Asif Ali Zerdari ve Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai'yle de görüştü. Afganistan, ABD için en kritik konulardan ama Pakistan'la ikili ilişkilerinin kötü olması Washington'un işini zorlaştırıyor. Ankara'nın telkinleri olmasaydı, Zerdari NATO zirvesine davet edilmeyecek, belki işler iyice sarpa saracaktı.

Türkiye'nin NATO'ya en büyük katkılarından biri, Batı'yı İslam dünyasına, İslam dünyasını Batı'ya tercüme etmesi. Bir ayağı Batı'da diğer ayağı İslam dünyasında. Dolayısıyla her iki aleme hem içerden hem dışardan bakma kabiliyetine sahip. Batı tecrübesiyle de İslam değerleriyle de beslenmiş Cumhurbaşkanı Gül, bunu dünyada en iyi başaran liderlerden. Gül, zirvede bir yandan Batılı müttefiklerine Pakistan'ı dışlamanın ve hor görmenin sakıncalarını anlatırken, diğer yandan Pakistanlı kardeşlerimize ABD ve Batı'yla fazla çatışmama telkinleri yaptı. Zira Batı ile İslam alemi arasında ne kadar az gerginlik olursa, hem dünya hem Türkiye için o kadar iyi.

Türk-Amerikan ilişkilerinde yakın zamanın öne çıkan konularından Suriye ve silahlı İHA alımı konusunda sürpriz bir gelişme olmadı. Ankara, Obama yönetimini Suriye konusunda uluslararası camiadaki ağırlığını daha fazla hissettirmeye ve elini taşın altına koymaya hâlâ ikna edebilmiş değil. İHA'lar konusunda ise Obama yönetimi topu Kongre'ye atmaya devam ediyor. Suriye'de ilerleme kaydetmek biraz daha zor; çetrefil stratejik ve siyasi faktörler devreye giriyor, ama İHA'lar mevzuunda nispeten ümitliyim. Ancak İHA alımları kasımdaki Amerikan genel seçimleri öncesinde bağlanabilse iyi olur. Cumhuriyetçiler Beyaz Saray'ı ele geçirir ve Kongre'deki üstünlüklerini pekiştirirse, Ankara'nın işi çok daha zorlaşabilir. Zira Obama'yla olana benzer derinlikte bir ilişkinin Mitt Romney ile kurulma ihtimali bence yüksek değil.

Türkiye, PKK terör örgütüyle mücadelede kayda değer avantajlar sağlaması beklenen silahlı İHA'ların alımı için bastırmakta haklı. Ancak ABD'nin bu teknolojiyi en yakın müttefikleriyle bile paylaşmaya fazla yanaşmaması da anlaşılır. Teknoloji kıskançlığının ötesinde, söz konusu silahların istenmeyen kazalara yol açmaya elverişli mahiyeti Washington'un karar vermekte zorlanmasında etkili oluyor. ABD'nin Afganistan ve Pakistan'da bu silahlarla yaptığına benzer ölümcül hataların Türkiye tarafından yapılması ve faturanın kısmen ABD'ye yazılması işten bile değil.

Uludere fecaatinin tam İHA pazarlıkları dönemine denk gelmesi Ankara için iyi olmadı. Uludere'de gerek istihbari ve operasyonel açıdan, gerek şeffaflık ve hesap verebilirlik noktasında iyi sınav verdiğimiz söylenemez. İHA'ların Türk Silahlı Kuvvetleri envanterine kazandırılması, Uludere olayının tatminkâr şekilde aydınlatılmasına ve benzer hatalara mahal vermeyecek sistem revizyonları yapılmasına da bağlı. Hükümetin Kürt meselesine barışçı ve özgürlükçü çözüm yönünde kararlılığını pekiştirmesi, Washington'da bu satışı destekleyenlerin elini iyice güçlendirir.

Türkiye, gelişen demokrasisi ve sivil toplumu, büyüyen ekonomik çapı, siyasi ve hukuki denetim altına girerek güçlenen ordusu ile bölgesinde güven unsuru oluyor. Cumhurbaşkanı Gül'ün tabiriyle 'erdemli güç' haline geliyor. NATO zirvesindeki etkisi ve gördüğü itibar, bunu bir kez daha teyid etti.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Romney, Obama'nın ensesinde

Geçen salı Teksas'taki ön seçimi de kazanarak başkanlık seçimlerinde partisinin adaylığını matematiksel olarak kesinleştiren Mitt Romney'yi tek mutlu eden şey bu değildi.

Son anketlerde Obama'yla neredeyse başa baş duruma gelmesi, Cumhuriyetçi siyasetçiyi iyice ümitlendirdi. Mayıs ayı istihdam rakamlarının Beyaz Saray'ın arzu ettiğinin çok gerisinde kalması da Romney'nin işine yaradı. Bu eğilim devam ederse, Obama'yı siyaseten pek iyi günler beklemiyor.

Romney, Amerikan tarihinde başkan adaylığını perçinleyen Mormon kökenli ilk siyasetçi. Demokratlar, ilk siyah aday olarak Obama'yı Beyaz Saray'a göndermişlerdi. Bu kez de Cumhuriyetçiler, Mormon adayları Romney ile tarih yazabilir. Gerçi partinin Hristiyan evanjelik tabanında Mormon faktörü Romney'nin aleyhine işliyor. Zira birçokları, Joseph Smith adlı Amerikalı bir peygamber geldiğine ve ona da kitap indiğine inanan Mormonları Hristiyanlıktan sapmış görüyor. Romney, finans konularında da yeterince muhafazakâr olmamakla eleştiriliyor. Bütün bu nedenlerle Romney'yi içine tam sindiremeyen bünye, zor bir ön seçim süreci yaşattı. Ancak neticede Obama'dan kurtulma iştiağı, Romney tereddüdünden baskın çıktı. Zira Cumhuriyetçiler için en kötü sağcı, en iyi solcudan iyidir.

Cumhuriyetçi cephenin ön seçim yaralarını şaşırtıcı derecede çabuk sararak etrafında kenetlendiği Romney'ye geçen hafta hiç ummadığı bir yerden iltifat geldi. Demokrat camianın güçlü liderlerinden eski Başkan Bill Clinton, Romney'nin iş dünyasında 'parlak' bir kariyeri olduğunu ve başkanlığa layık özellikler taşıdığını söyledi. Bu, Clinton'un saf değiştirdiği anlamına gelmiyor. Ancak eski başkanın çıkışı, Romney'ye nezaketen hakkını teslim etmenin ötesinde anlamlar taşıyor. Asıl mesaj, Obama kampanyasına. Obama ekibi uzun süredir Romney'nin işadamı sıfatıyla yaptığı bazı şeyleri eleştiriyordu. Clinton gibi bir kısım liberaller, bu yaklaşımın Demokrat Parti'yi özel sektör karşıtı durumuna düşürüp seçmenleri kaçırmamasından endişeli.

Obama kampanyası ile Bill Clinton arasında kamuoyuna dahi yansıyan içtihat farklılıkları, Demokrat akılların Romney ile nasıl iştigal edileceği hususunda henüz ortak bir strateji belirleyemediklerini gösteriyor. Obama'nın anketlerdeki üstünlüğünün hızla erimesi, Demokrat cenahı korkutuyor. CNN/ORC International anketine göre, bugün seçim olsa kayıtlı seçmenlerin yüzde 49'u Obama'ya, yüzde 46'sı ise Romney'ye oy vereceğini söylüyor. İstatistiki hata payı hesaba katılırsa, yarış başa baş sayılır. Oysa CNN'in nisan anketinde Obama'nın Romney'ye dokuz puanlık üstünlüğü vardı.

Bilindiği gibi, Amerikan başkanlık sisteminde ülke çapında oyların çoğunu elde eden değil, eyaletler bazında rakibine üstünlük sağlayan aday ipi göğüslüyor. Dolayısıyla, özellikle 'salıncak' adı verilen, yani her iki tarafa da yönelme eğilimi bulunan eyaletlerde, bölgesel siyaset çok önemli. Hem Obama hem Romney eyalet bazında kampanya stratejileri geliştiriyor. Son anketlere göre Obama, 2008'de hanesine yazdırdığı salıncak eyaletlerden Iowa, Nevada ve Colorado'da Romney'le burun buruna. Salıncığı tekrar kendi tarafına itmesi şart.

Bu seçimin neticesini halkın çoğunluğunun en mühim mesele olarak gördüğü ekonominin belirleyeceğinden kimsenin şüphesi yok. CNN anketinde ekonomiden kimin daha iyi anladığı sorusuna Obama cevabını verenlerle Romney diyenler aynı oranda (yüzde 45) çıktı. Ekonomide karınca adımlarıyla kat edilen mesafeler, Obama'ya geçer not verilmesine kafi gelmeyebilir. 'Bush'tan enkaz devraldık' söylemi de artık inandırıcılığını yitirdi. Gerçi Romney de durgunluktan kurtuluş adına henüz ikna edici bir formül ortaya koyabilmiş değil. Ne var ki, canı yanan halk, 'Bir de Romney'yi deneyelim, belki o çözer' derse, Obama'nın hali harap. Obama, 2009'da yüzde 10 dolayında olan işsizliği yüzde 8,2'ye düşürmeyi başardı. Ancak 1948'den bu yana Ronald Reagan hariç hiçbir ABD başkanı yüzde 7,2'den yüksek işsizlik rakamlarıyla ikinci kez seçilememiş.

ABD'deki ekonomik durgunluk çok derin, sistemik ve dış faktörlerin de etkisinde olduğundan, Obama'yı seçim öncesi şu beş ay zarfında büyük bir sinir savaşı bekliyor. Mesela Yunanistan, Euro Bölgesi'nden ayrılmaya karar verir ve Avrupa Birliği'ndeki kriz iyice kontrolden çıkarsa, bunun başta ABD olmak üzere tüm dünya ekonomisine olumsuz yansımaları olacak. Yani yakında sandığa gidecek Yunanlı komşularımızın yapacakları tercih, Amerikan seçimlerini de etkileyecek. Ortadoğu'daki gerginliklerin yeni bir petrol krizi doğurmayacağı ne malum? Ekonomik istikrara katkıda bulunabilecek birçok proje ise seçim psikolojisine çoktan kendini kaptırmış ve uzlaşma kabiliyetini iyice yitirmiş Amerikan Kongresi'nde hayata geçirilemiyor. Sermaye sahipleri, içte ve dıştaki belirsizliklerden dolayı, yeni yatırım ve istihdamlara pek yanaşmıyor. Bütün bunlar, 'Kurtar bizi Romney' dalgasının büyümesine yol açabilir.

Şüphesiz siyasette beş ay uzun züre. Romney ekonomide Obama'nın nasırına basarken, Obama'nın da eli boş durmayacaktır. Amerikan halkı Romney'yi henüz Obama kadar yakından tanımıyor. Zaman içinde olumlu yönlerinin yanı sıra muhtemel defoları da daha belirgin hale gelecektir. Sandığa gitme oranlarının çok düşük olduğu Amerika'da tabanını daha iyi hareketlendiren, genelde avantaj yakalıyor. Son araştırmalar, sol tabanın sağ tabandan daha şevkli olduğunu ortaya koyuyor. Neticede seçimleri kimin kazanacağını ancak Allah bilir. Ama nefes kesen bir başkanlık yarışı izleyeceğimiz muhakkak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bakarsan bağ, bakmazsan kriz olur

Ali H. Aslan 2012.06.18

Resmi yetkililerin Türk-Amerikan ilişkilerine dair konuşmaları genelde karşılıklı kutlama ve övgü havasında olur.

Hele işlerin şimdiki gibi nispeten iyi gittiği dönemlerde... Enstantanelere değil, filmin bütününe bakarak durumu değerlendirenler ise ihtiyat ve gerçekçiliği elden bırakmazlar. Geçen hafta 31'incisi yapılan Amerikan Türk Konseyi (ATC) yıllık konferansında Washington Büyükelçimiz Namık Tan'ın yaptığı özenle hazırlanmış konuşma, ikinci türün iyi örneklerindendi.

Türk diplomasi camiasında Amerika'yı en iyi tanıyan tecrübeli isimlerden Büyükelçi Tan, ilişkilerde muhtemel yeni krizlere karşı 'hep tetikte' olmayı tavsiye ediyordu. Nedenini ise şöyle açıklıyordu: 'Türkiye-ABD ilişkilerinde mevsimsel sismik hareketlilik hiç seyrek değildir. Şu anda her fırtına öncesinde olduğu gibi her şey şimdilik sakin görünmekle birlikte, bu çok önemli ilişkinin üzerine oturduğu fay hatları hâlâ bayağı aktif ve büyük hasara sebebiyet verme potansiyeli taşıyor.' Namık Tan, sismik hareketlilik bağlamında, özellikle seçim yılında Amerikan Kongresi'nde Türkiye aleyhinde baş gösterebilecek girişimleri örnek verdi. Ancak bence analizine asıl derinlik katan, ilişkinin tabiatında bulunan ve depreme dayanıklılığı olumsuz etkileyen bazı faktörlere yaptığı vurgu idi. Bunlar arasında bana göre en dikkat edilmesi gerekenlerden biri, karşılıklı beklenti yüksekliği.

ABD'nin Türkiye, Türkiye'nin ABD için yapabileceği şeylerin sınırlarını anlaması gerekiyor. İki ülkenin de kendi demokratik tabanlarından maruz kaldığı baskılar, sınır çizgilerini artan oranda belirliyor. Türkiye-ABD ilişkileri Soğuk Savaş dönemindeki kadar tepeden, sessiz ve derinden yönetilemiyor. Giderek daha çok tabanın tesirine

giriyor ve hesap verilebilirlik beklentileri yükseliyor. O nedenle kamuoylarındaki karşılıklı imajların iyileştirilmesine çok daha fazla önem verilmesi gerekiyor. Amerikan hükümeti açısından, AB rotasından sapmayan, Kıbrıs sorununu çözen, Ermenistan'la ilişkilerini normalleştiren, demokratik reformlarını sürdürüp güzel bir anayasa ile taçlandıran, gayrimüslim ve etnik azınlıkların özgürlüklerini takviye eden ve İsrail'le iyi geçinen bir Türkiye, tadından yenmez olur. Böylelikle etnik lobilerin ve insan hakları gruplarının Kongre'de Türk-Amerikan ilişkilerini dizginleyici etkisi kırılır. Ve Beyaz Saray, başta PKK'yla mücadelede askerî ve istihbari destek olmak üzere, birçok konuda daha rahat hareket edebilir.

Türk hükümeti açısından ise eskisi gibi tepeden bakmayan, bölgemizde lüzumsuz askerî müdahaleler yapmayan, daha çok danışan, İslamofobik imajı vermeyen bir ABD'yi kamuoyuna beğendirmek çok daha kolay olacaktır. Hele PKK terörüyle mücadelede ABD canla başla Türkiye'yi desteklediğini ispatlarsa, mesela silahsızların yanı sıra Amerikan yapımı silahlı insansız hava araçlarını da kullanma imkânı verirse, nurun âlâ nur olur.

Büyükelçi Tan'ın işaret ettiği fay hatlarının önemli bir kısmını temsil ettiğine inandığım mezkur konularda diplomatik deprem riskleriyle yaşamaya devam edeceğiz. Yakın gelecekte şartlarda çok dramatik iyileşmeler beklemiyorum, zira iki ülkede de siyasi kararların ötesinde, köklü yapısal ve zihni değişiklikler gerçekleşmediği sürece bu zor. Mesela sırf Kürt sorunu ve terörle mücadeleyi bir düşünün. Bu konuların Türk-Amerikan ilişkileri üzerindeki gölgesinin yakın zamanda kalkabileceğine ihtimal veriyor musunuz?

ATC konferansında konuşan üst düzey Türk ve Amerikalı yetkililer, Kürt meselesinde kendi prizmalarından yansıyan mesajlar verdiler. ABD Savunma Bakanı Leon Panetta, terörle mücadeleye desteklerine işaret etti. Diğer yandan, Washington'un kapsamlı çözüme ilişkin uzun süredir değişmeyen tutumu doğrultusunda, askerî unsurlarla birlikte 'siyasi süreç'lere vurgu yaptı. Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz ise terörizmle mücadelede 'yakın işbirliği' ve koordinasyonun devamı boyutuna odaklandı.

Türkiye'nin son dönemlerde Iraklı Kürtlerle geliştirdiği stratejik ve ekonomik ilişkiler ise en azından bölgesel boyutuyla Kürt sorununun Ankara-Washington eksenindeki menfi etkisini biraz kırıyor. Irak Savaşı sonrasında Amerikan tarafı Türkiye'nin PKK'yı durdurma gerekçesiyle Kuzey Irak'ı işgal etme ihtimalinden ciddi endişe duymuştu. Bugünse Kürdistan Bölgesel Yönetimi Washington Temsilcisi Kubat Talabani, ATC Konferansı'na davet edilebiliyor ve Türkiye'yle başta enerji sektörü olmak üzere kurulan yoğun ekonomik ve siyasi bağları anlatıyor. Dış politikada gerçekçilikten zarar gelmez. Ayaklarınız uzun vadede daha sağlam yere basar. Türkiye-ABD ilişkilerinde de en yüksek seviyelerde ve yoğunlukta diyaloga fazla aldanmamalı. Özellikle yapısal sınır taşları iyi bilinmeli. Çok özenli bakım gerektiği akıldan çıkarılmamalı. Zira bakarsan bağ, bakmazsan kriz olur...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD ve NATO'nun Suriye'de sınırları

Ali H. Aslan 2012.06.25

Suriye sorunu sanki yeterince çetrefil değilmiş gibi, bir de başımıza düşürülen uçak krizi çıktı!

Olay vahim, ancak malesef hiç şaşırtıcı değil. Bölgedeki yüksek gerilim, bu tür talihsiz olayların meydana gelme ihtimalini artırıyor. Türkiye'de gözler ABD ne diyecek, NATO ne yapacak diye Washington ve Brüksel'e çevrilmişken, Batılı devletler ise Ankara'ya dikkat kesilmişti. Obama yönetiminden uzun süre çıt çıkmadı. Amerikan Kongresi'nde Senatör John McCain gibi Suriye'ye askeri müdahale konusunda en şahin isimler bile ilk aşamada sessizliği tercih etti. Acaba bu durum ilgisizliklerinden mi kaynaklanıyordu? Bence değil.

ABD, önünü daha iyi görerek pozisyon alabilmek için önce Ankara'nın tavrını netleştirmesini bekledi. Bu arada tabii ki perde arkasında Türk ve Amerikan makamları arasında istişareler yapılıyordu. Cumartesi günü Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu meslektaşı Hillary Clinton'u aradı. Hadisenin duyulmasından sonra Ankara'dan gelen ilk açıklamaların itidalli ve serinkanlı tonu, Washington'u biraz rahatlatmıştı. Komplo teorilerinin aksine, kanaatimce Obama yönetimi Türkiye'nin Suriye'yle savaşmasına sıcak bakmaz. Zira bu savaşın çok tehlikeli bölgesel hatta küresel sonuçları olabilir. En yakın NATO müttefiklerinden birinin savaşa girmesi halinde ABD'nin tarafsız kalma lüksü yok. Beyaz Saray hele kasımdaki seçimler arefesinde böylesine büyük risklere girmek istemez.

NATO'DAN CİDDİ BİR KARAR ÇIKMASI MÜMKÜN MÜ?

Uçak krizi, Suriye konusunda zaten zorlanan Türk-Amerikan ilişkilerini tekrar sınavabilir. Ankara zaten uzun süredir Obama yönetiminin Suriye'de elini taşın altına yeterince koymadığını, uluslararası toplumu harekete geçirmede Türkiye'nin arzu ettiği ölçüde aktif davranmadığını düşünüyordu. Israrlı taleplerine karşılık bulamayan Erdoğan hükümeti, en azından seçim sonrasına kadar Washington'dan ümidi kesmişti. Uçak krizi, Ankara'da ABD'den beklentileri yeniden hortlatacaktır. Amerikan diplomasisinin işi çok zor. Çünkü bir yandan dayanışma görüntüsü vererek Ankara'nın ve Türkiye halkının gönlünü almaları, diğer yandan ise Suriye'yle krizin askeri metotlara gerek kalmaksızın çözülmesini garantilemeleri gerekiyor.

Türkiye, Washington için bir İsrail değil. Dolayısıyla Ankara'ya 'dile benden ne dersen, sonuna kadar arkandayım' demelerini beklememek lazım. Ancak, düşünce kuruluşu Dış İlişkiler Konseyi (CFR) uzmanı Steven Cook'un ifadesiyle Washington Türkiye'yi 'geniş manada' destekleyici bir tutum sergileyecektir. Sorunu ikili ihtilaf ölçülerine sıkıştırmayıp uluslararası boyuta taşıma stratejisi güden Ankara ise, ABD'den özellikle NATO platformunda destek bekleyecektir. Ayrıca ABD'nin dünyadaki ve bölgedeki diğer önemli oyuncularla ikili bağlarını da Türkiye lehine kullanması Erdoğan hükümetini memnun edecektir. Peki Amerika seçim atmosferine girmişken, Avrupa da ekonomik krizle pençeleşiyorken NATO'dan ciddi bir karar çıkması ve eyleme geçilmesi mümkün mü? Doğrusu pek değil. Endişem, dağın fare doğurması halinde hem Türkiye'nin hem NATO'nun itibarının zedelenmesi.

ANKARA, RUSYA'YI İKNA ETMELİ

Uluslararası ilişkilerde genelde güçlünün dediği olur. Eğer Batı Suriye'ye askeri müdahaleyi kafasına koymuş olsaydı, ceza sahasında bir NATO müttefikine yapılan faulde kastiliği tartışmalı bile olsa hemen penaltı düdüğü çalınırdı. Şimdi ise konjonktür buna müsait değil. Karşımızda söylem düzeyinde Türkiye'yi destekleyen, ama eyleme çok yanaşmayan bir Batı göreceğiz. Zaten NATO'nun iş ciddiye bindiğinde Türkiye'yi savunma karnesi pek parlak sayılmaz. Mesela 2003 Irak Savaşı öncesinde Saddam Hüseyin'in Scud füzesi fırlatma ihtimaline binaen NATO'dan savunma desteği isteyen Türkiye uzun süre oyalanmıştı. Neden sonra, Hollanda'dan üç Patriot bataryası gönderilmişti.

Bana göre Suriye'yle düşürülen uçak krizinde en sonuca gidici katkıları yapma kabiliyetine sahip oyunculardan biri Rusya. ABD ve NATO ancak soldan yanaşabilir ve mezkur sebeplerle bize somut getiri sağlayamayabilir. Moskova'nın ise hem Ankara'yla hem Şam'la iyi ilişkileri var. Ruslar eğer Şam'a sağdan yanaşırlarsa, ileride özür ve tazminat noktasında sonuç alma ihtimali daha yüksek olabilir. Ankara, Rusya'yı ikna için elindeki bütün

araçları kullanmalı. Rusya ile Batı arasında Türkiye'nin gönlünü kazanma rekabetini kızıştırmaya çalışmalı. Rus halkında Türkiye'ye sempati uyandıracak kamu diplomasisi çalışmaları yoğunlaştırılmalı.

Türkiye'nin Suriye konusunda en büyük talihsizliği, ABD, Rusya ve Çin gibi büyük güçlerin kendi aralarında kurdukları dengelerin arasında sıkışıp kalması oldu. Baskıcı Esed rejimini hâlâ ayakta tutan ve cesaretlendiren de bu çekişmeli uluslararası konjonktür. Ankara, tek başına ortaya atılarak sonuç alamayacağını farkında. Bakan Davutoğlu'nun ifadesiyle 'bütün risklerden kaçınarak, ama ulusal çıkarımızı ve onurumuzu koruyacak' her türlü tedbiri almaya çalışıyor. Vaziyet müşkül. Allah yardımcımız olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İki Washington, bir netice

Ali H. Aslan 2012.07.02

Türkiye, Suriye konusunda temelde iki Washington'la iştigal ediyor.

Biri, daha çok Cumhuriyetçi muhafazakârlar, neoconlar, müdahaleci liberallerden oluşan savaş yanlısı Washington. Öbürü seçimler öncesinde sorun istemeyen Başkan Obama ile askerî müdahalede ulusal çıkar görmeyen dış politika ve savunma bürokrasisi. Mühür ise ikinci Washington'da... Çarşamba günü düşünce kuruluşu Middle East Institute (MEI) tarafından düzenlenen Türkiye konferansında iki Washington'u da dinledik. Muhalefetteki Cumhuriyetçi Parti'nin ağır toplarından eski başkan adayı Senatör John McCain, hava destekli tampon bölge fikrini tekrarladı. Düşürülen uçak krizinde Türkiye'ye tam destek verirken, Obama yönetimi ve NATO'nun askerî müdahaleye isteksizliğini eleştirdi. ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Robert Pearson'un sunumu ise daha çok 'Suriye'ye fazla bulaşmayalım' cenahının çizgisini yansıtıyordu. Şöyle diyordu Pearson: "Türkiye tek amacının Suriye'ye yaptırımları sıkılaştırmak olduğunu söylediğine ve NATO genel sekreteri defalarca NATO'nun Suriye'ye müdahale planı olmadığını ifade ettiğine göre, ABD'den ne istediği açık değil. Türkiye'nin ABD'nin seçeneklerini nasıl analiz ettiği de tam açık değil."

Pearson, son on yılda Ortadoğu'da iki buçuk-üç savaşa girdiklerini, muhafazakârların ülkeyi İran ve Suriye ile de savaşa zorlayarak bu sayıyı beşe çıkarmak istediğini, üstelik seçimlerin yaklaştığını belirtiyor ve şöyle ekliyordu: "Amerikan halkı savaş yorgunuyken ve başkan içişlerine yoğunlaşmak istiyorken, Türkiye'nin ABD'yi Suriye ile silahlı bir ihtilafa teşvik etmesi için doğru bir zaman olup olmadığını insan merak ediyor."

ANKARA'NIN WASHINGTON'DAN BEKLENTİSİ

Türk yetkililerin askerî ihtilaf istemediklerine ilişkin beyanlarını da hatırlatan Pearson, şu kritik soruları yöneltti: "Eğer amaç silahlı ihtilaf değil ise büyük ölçüde mutabık kaldığı kamuoyunda bilinen önlemler doğru yönde ilerlemiyor mu? Türkiye'nin ABD eylemsizliğine canının sıkıldığı bir planı mı var? İki ülkenin ortak bir planı var da, ABD Ankara kadar hızlı mı hareket etmiyor? Ya da sırf yerli Türk seyirci kitleleri üzerinde iyi tesir icra etmesi ve Türk hükümetinin üzerindeki baskıyı rahatlatması için mi ABD'ye daha fazlasını yapma çağrısında bulunuluyor?"

Ankara'nın Suriye'de ABD'den beklentilerine ilişkin Washington'da bu tür sorular ve kuşkular var. Dolayısıyla Türkiye'nin NATO'dan uçuşa yasaklı tampon bölge talebi varsa, Washington'da zor karşılık bulur. ABD hava desteği vermeye yanaşmaz. Beyaz Saray'a yakın düşünce kuruluşu Center for American Progress (CAP) uzmanı Michael Werz, 'Uçuşa yasaklı bölgeyi nereye kurarsınız?' diye soruyor. Suriye'deki şartların Kuzey Irak'ta Kürtleri Saddam Hüseyin'den korumak için yapılanlara imkân vermediğine işaret eden Werz, uçuşa yasaklı bölgeyi ülkenin büyük kısmına teşmil etmek gerekebileceğini söylüyor. Amerikalı uzmanlar Ankara'nın Suriye konusunda NATO'nun ve ABD'nin birkaç adım ilerisinde gittiği kanaatinde. Türkiye'nin 'hayat sigortası' olarak NATO'ya sarılmasını, Batı blokundaki yerini muhkemleştirmesi cihetiyle olumlu karşılıyorlar. Net bir strateji ortaya koyabilirse İttifak'taki ağırlığını artırabileceğini söylüyorlar. Ancak elini fazla zorlamamasını da tavsiye ediyorlar.

ÖNCELİK DİPLOMASİDE

Yüksek ihtimal verilmiyor ama, NATO'nun ve ABD'nin Suriye'de oldubittiyle ya da kazara savaşa çekilme riskine karşı Washington tetikte. ABD Genelkurmay Başkanı Martin Dempsey, sınıra Türk asker sevkiyatı başladığında meslektaşı Orgeneral Necdet Özel'i aramış. Basına 'Onlara (Türlklere) sordum, provokatif olma çabası içerisinde değiller.' açıklamasını yaptı. Org. Özel'in 'oldukça ölçülü' bir tavır içerisinde olduğunu kaydetti. Savunma Bakanı Leon Panetta da benzer şeyler söyledi. Tercümesi: Ölçüsüz bir hareket yapıp bizi silahlı bir ihtilafın içine çekmeyin.

Haddizatında, Erdoğan hükümeti de uluslararası meşruiyetten ve müttefik dayanışmasından yoksun, hele tek yanlı bir askerî eyleme sıcak bakmıyor. Diğer yandan, Şam'a zayıf görünmemek için sert ve kararlı mesajlar veriyor. NATO'dan alınan güçlü siyasi destek ile Suriye rejimine karşı caydırıcılık zırhı giyildi. 'Tekerrür ederse fena yaparız' denildi. Esasen Esed rejimi, içine su alan gemi gibi. Batarken Türkiye'yi de dibe çekmek istiyor. Zira savaşın Türkiye'ye de büyük maliyetleri olur. Oysa zaman, Şam'ın aleyhine işliyor. Sabır ve itidal, oyunlarını bozacaktır.

Cerrahi müdahale seçeneklerinin mahdud olması, diplomasiyi daha da önemli kılıyor. Kilit ülke Rusya. Moskova arkasından çekilirse Esed rejiminin işi biter. O nedenle Obama yönetimi de ikna gayretlerini Rusya'ya yoğunlaştırmış durumda. ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'un da katıldığı son Cenevre zirvesinde de bunu gördük. Ancak Clinton, meslektaşı Lavrov'la anlaşmaya varamadı. Moskova hâlâ 'Esed gitmeli' noktasında değil. Esed'li geçiş hükümeti planları ise ölü doğumdan farksız. Aslında Ruslar da Esed'e âşık değil. Bazı ulusal çıkarları garantilense, belki desteklerini çekecekler. Ama Washington, Suriye'de fazla hayati ulusal çıkar görmediğinden Rusya'yla al-vere yanaşmıyor.

Açıktan askerî ihtilafa girmek istemeyen ABD ile işbirliğine en müsait alanlardan biri örtülü operasyonlar. Muhalefetin askerî mukavemetini güçlendirme ve siyasi birliğini sağlama amaçlı eşgüdümlü çalışmalar yürütüldüğüne şüphem yok. Esed'i silleye düşürmektense, yavaş yavaş altından halıyı çekmek daha işlerlikli bir yol gibi. Radikal muhalifleri güçlendirmemek kaydıyla, buna iki Washington'un da fazla itirazı olmayabilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyük düşün, büyük konuşma

Büyüyen ve demokratikleşen ülkelerde devreye birçok yeni etken girdiğinden dış politikanın icrası zorlaşır. Hele kriz durumlarında, işler daha da çetrefilleşir. Bazen dağınık bir manzara da verilebilir.

Suriye meselesi ve özelde son uçak krizi, Ankara için bu manada önemli bir sınavıdır. Başta ABD olmak üzere uluslararası güçler Türkiye'nin kriz yönetimi performansını dikkatle izliyor. Ankara'nın uluslararası diplomasi trafiğinde 'usta sürücü' ehliyeti alabilmesi için Suriye kavşağından nizami şekilde geçmesi şart. Zira Suriye, son elli yılda Kıbrıs'ın ardından Türkiye'nin maruz kaldığı en müşkül uluslararası badire.

Kendimize haksızlık etmeyelim; Türkiye'nin yerinde hangi ülke olsa Suriye'de çok zorlanırdı. Zaten uluslararası camia da ne yapacağını bilemiyor. Herkesin kafası karışık. Başta ABD, Rusya ve Çin gibi büyük güçler olmak üzere dünyadaki kararsızlık ve anlaşmazlık, Ankara'nın işini daha da güçleştiriyor. Başbakan Erdoğan'ın bir kolu ABD lideri Barack Obama'nın, diğer kolu Rusya lideri Vladimir Putin'in omzunda. İtibarımız yüksek, etkimiz fena değil. Ama Obama ile Putin birbirleriyle el sıkışmadıkça, sırf Türkiye olarak sonuca gitme şansımız yok.

'Biz büyük devlet değil miyiz? Nasıl oluyor da bu işin üstesinden gelemiyoruz?' diyenler oluyor. Türkiye kuşkusuz büyük devlet. Giderek daha da büyüyor. Ama henüz Suriye çapında bir sorunu hele tek başına çözebilecek büyüklükte ve kabiliyette değiliz. Süper güç hiç değiliz. Kaldı ki süper güç bile olsanız, günümüz dünyası uluslararası konsensüs sağlanmadan hamle yapmanıza pek imkân vermiyor. Artı, bazı sorunlar süper güçlerin bile boyunu aşabiliyor. Sovyetler Birliği de büyük devletti, üstüne üstlük süper güçtü, ama Afganistan'da batağa saplanmadı mı? Aynı Afganistan'ın son on yıldır bir başka süper güç olan ABD'ye de ne kâbuslar yaşattığı ortada. Büyük güçlerin Suriye'ye cerrahi müdahaleye isteksizliğinde, çeşitli çıkar hesaplarına ilaveten, Afganistan türü dibi görünmeyen sulara girme korkusu da rol oynuyor. Tıpkı insanlar gibi, devletler de büyüdükçe, korkuları ve çekinceleri de büyür. Çünkü kaybedecekleri şeyler artar. Bu itibarla Türkiye'nin Suriye konusunda Don Kışotluk yapmamasını, bir acziyet tezahüründen ziyade, büyük devlet temkini ve itidali olarak görüyorum. Nitekim Ankara'nın bu tavrı, büyük devletler kulübünde takdirle karşılanıyor.

Son uçak krizinin yönetiminde özellikle kamuoyuyla iletişim noktasında göze çarpan bariz aksaklıklar şüphesiz Ankara için puan kırıcı oldu. Zamanlı zamansız ve yer yer tutarsız açıklamalarla iç ve dış kamuoyu şaşırdı. Pentagon'dan Wall Street Journal'e sızdırılan bazı bilgilere muhalefet çok fazla itibar ederken, iktidarsa lüzumsuz derecede sert tepki gösterdi. Amerikalılar ilk anda uçağın Suriye karasularında düştüğü izlenimini edinmiş, Pentagon'dan birileri de tam işlenmemiş bu bilgileri basına sızdırmış olabilir. (Kimin niye sızdırdığı ayrı bir spekülasyon mevzuu) Ancak Ankara'da güvendiğim diplomatik kaynaklar, Washington'un olgunlaştırdıktan sonra Türk makamlarıyla paylaştığı nihai bilgilerin Türkiye'nin tespitleriyle çelişmediğini söylüyor.

Aslında Ankara'nın iletişim sorunları bir yönüyle büyümenin, hassaten demokratikleşmenin yan ürünleri. Türkiye büyüdükçe, devlet kurumları da büyüyor. Palazlanan bürokrasileri yönetmek, koordine etmek, hatta bazen dizginlemek zorlaşıyor. Demokratikleşmenin gerektirdiği şeffaflaşma, devlet üzerinde ekstra baskılar yaratıyor. Yetkililer, bir şey gizleniyor izlenimi vermemek ve tartışmanın kontrolünü elde tutmak için, her mikrofon uzatıldığında konuşma ihtiyacı hissediyor. Veri toplama ve inceleme süreci devam ederken söylenen şeyler ise resmin bütünü ortaya çıkmadığı için kafa karıştırıyor.

Çin gibi aşırı merkezî ve kapalı bir sistemimiz olsaydı, devlet kamuoyuna hemen açıklama yapma ihtiyacı hissetmez, ne kadar zaman alırsa alsın muhtemelen tüm incelemeleri bitirdikten sonra konuşurdu. Demokrasilerde ise devlet böylesine ketum olma lüksüne sahip değil. Hem büyük hem demokratik ülke örneği olarak ABD'yi ele alalım. Amerika'da devlet bir yandan halkın makul sürede bilgilenme hakkını karşılamaya çalışırken, diğer yandan ağızdan lüzumsuz bilgiler kaçırmamak için ciddi tedbirler alır. Zira özellikle dış politikada söylem disiplini sağlayan iç koordinasyon ve kontrol mekanizmaları çok gelişmiştir. Bunun, ülkenin

demokratik tecrübesiyle yakından ilgisi vardır. Türkiye'nin de olgunlaştıkça bilgi paylaşma dahil kriz yönetimi tekniklerini demokratik bir büyük devlete daha yakışır şekilde kullanacağına eminim.

Suriye kıssasından hisse; kendimizi ne dev ne cüce aynasında görelim. Büyük düşünelim, ama fazla büyük konuşmayalım. Enseyi karartmaya da gerek yok, aşırı havalara girmeye de. Türkiye büyük devlet, âmennâ. Ancak Suriye de büyük sorun. Hamdolsun şimdiye dek büyük hata yapmadık. Esed rejiminin hâlâ katliamlarını sürdürmesinde vebalin büyüğü, bize değil, büyük güçlere ait. Bölgesel ve global ağırlığımızı artırmanın yolu, Ortadoğu'nun bitmez tükenmez mahalle kavgalarına mümkün mertebe bulaşmamaktan geçiyor. Zira hem içeride hem dışarıda yapacak ve öğrenecek daha nice şey var...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in elini okumak

Ali H. Aslan 2012.07.23

Washington'dan İsrail'e son günlerdeki üst düzey ziyaret yoğunluğu dikkatinizi çekiyor mu? ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton geçen hafta başında İsrail'deydi. Hemen öncesinde Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Başdanışmanı Tom Donilon oradaydı. Savunma Bakanı Leon Panetta'nın da yakında bir ziyareti öngörülüyor.

Belli ki Obama yönetimi İran, Suriye ve Mısır'daki gelişmelerle etrafındaki çemberin daraldığı hissine kapılan İsrail'e güven vermek ve elini okumak istiyor. Özellikle İran'ın nükleer programına karşı muhtemel bir askeri operasyonu önlemeyi amaçlıyor. Ortadoğu'da, hele seçimler öncesinde belalardan uzak durmaya çalışan Beyaz Saray Suriye'de bile yağurdu üfleyerek yerken, İran'da emr-i vakiyle ihtilafa çekilmek istemiyor. Dolayısıyla İsrail'de yoğunlaşan Amerikan trafiği 'İran'ı şimdi bombalamayın' kampanyasının bir parçası olarak okunabilir. Zira İran'ın İsrail tarafından bombalanma senaryoları son günlerde Washington'da tekrar sıkça telaffuz edilir oldu.

İsrail'e yönelik hareketlilik kısmen Amerikan iç siyasetine de bağlı. Başkan Barack Obama'nın hâlâ İsrail'i ziyaret etmemiş olması, iç siyasi açıdan aleyhine işliyor. Bunu değerlendirmek isteyen Cumhuriyetçi rakibi Mitt Romney, yakında İsrail'i de kapsayan bir uluslararası ziyaret yapacak. Clinton'un İsrail ziyareti Romney'nin müstakbel çıkarmasını perdeleme teşebbüsü olarak da okunabilir. Obama, İsrail'de hiç popüler değil. Başbakan Benjamin Netanyahu'yla ne insani ne ideolojik kimyaları uyuşuyor. Ama anketlerde Romney'nin nefesini giderek daha yakından ensesinde hisseden ABD Başkanı da İsrail'i ziyaret kervanına katılırsa şaşırمام.

Obama'nın İsrail'in güvenini kazanması artık çok zor. Adı çıkmış dokuza, inmez sekize. En büyük günahı ise, İsrail'e yerleşimleri durdurması ve iki devletli çözüm adına daha fazla taviz vermesi yönünde baskı yapmış olması. Obama sadece İsrail'e değil, Filistinlilere de kendini beğendiremedi. Kahire konuşmasıyla yüksek beklentilere giren Filistinliler, hayal kırıklığına uğradı. Sonuç olarak ABD başkanlarının diplomatik sporu Arap-İsrail barış sürecinde bir arpa boyu mesafe alamadı. Arap dünyasındaki kaotik halk devrimleri, tam da İsrail'in istediği gibi, sorunu uluslararası toplumun gündeminden iyice düşürdü. Ve İsrail'e asıl gündemde tutmak istediği konuyu, yani İran'ı ön plana sürme fırsatı tanıdı. Nitekim Clinton'un İsrail ziyaretinde barış süreci bahsi çok geri planda kaldı. Mevzuların şahı İran'dı. Bana öyle geliyor ki, ABD, İsrail faktörü olmasa İran'ı bu kadar da

kafaya takmaz ve bir şekilde masaya oturur. Belki İsraililer de bunun farkında olduğundan baskıyı hep canlı tutuyor.

İsrail'in hassasiyetleri Suriye konusunda da Washington'un reflekslerini kaydadeğer ölçüde etkiliyor. ABD'nin Suriye'de topyekün rejim değişikliğine çekinceli tavrında İsrail'in telkinleri de rol oynuyor. İran ve Hizbullah'a yakın olmasına rağmen Suriye rejimiyle İsrail arasında bir nevi karşılıklı anlayış vardı. Rejimin laik ve Nusayri karakteri, etrafını saran Sünni denizinde bir gün kaybolmaktan korkan İsrail'e hafif rahatlama bile sağlıyordu. Esed rejimi kimyasal silahlarını İsrail'den ziyade iç düşmanlarına karşı kullanıma hazır tuttuğu intibai veriyordu. Rejim yıkılırsa bu silahların El Kaide gibi Sünni, Hizbullah gibi Şii radikal grupların eline geçeceği kaygısı, İsrail'de çok yaygın. İsrail'in kaygılarıyla birleşince Amerikan tehdit algısının dalga boyu da büyüyor.

Suriye'de çoğulcu rejim fikrine İsrail'in öteden beri pek sıcak baktığı söylenemez. Zira bu, çoğunluktaki Sünni Arapların dümenin başına geçmesi demek. İsrail ise onlara genelde 'İslamcı tehdit' perspektifinden bakıyor. ABD'nin korkularını da körüklüyor. İsrail'in katı tutumu, İslami hareketlere daha pragmatik yaklaşımlar sergileyebilen Washington'un muhaliflerle verimli çalışmasına da engel oluyor.

Benzer handikaplar, ABD'nin Mısır politikası için de geçerli. Gerek Tel Aviv gerek Washington, Müslüman Kardeşler'den hiç hazzetmiyor. Ancak Amerikalılar, İsrail'den farklı olarak, sandıktan cumhurbaşkanı da çıkaran bu köklü hareketle kerhen yaşamaları gerektiğinin farkındalar. Ordu ile İslamcılar arasında denge tutturmak istiyorlar. Ordudaki eski dostlarını kaybetmemeye, siyaset dünyasında tüm yeni oyuncularla bağlar kurmaya çalışıyorlar. Clinton'un son Mısır ziyaretinin temel amaçları bunlardı. İsrail ise eski rejimin mirasçısı orduyu, Mısır'la barış anlaşmasının tek garantörü görüyor. ABD'yi de daha askerci çizgiye itmeye çalışıyor.

ABD'nin Ortadoğu siyasetinde İsrail'in doğrudan ve dolaylı etkileri aşikar. Dolaylı etkilerin önemli bir kısmı Amerika'daki etkili Yahudi azınlıktan geliyor. Söz konusu etkiler her zaman İsrail hükümetinin görüşlerine paralel olmayabiliyor. Mesela Amerikan soluna yakın Yahudiler, sağcı Netanyahu hükümetinin çoğu politikasını onaylamıyor. ABD son dönemlerde Ortadoğu politikasını İsrail'in orantısız etkisinden biraz arındırmaya çalıştı. Ancak henüz buna muvaffak olamadı. Zira İsrail sempatzanılar lobilerin Amerikan iç siyaseti ve kamuoyundaki etkisi hayli fazla.

Ortadoğu yeniden şekillenirken İsrail tepki çekmemek için nispeten düşük profilden ve daha çok ABD üzerinden oyuna dahil oluyor. İsteddiği an topa girme kabiliyeti olan bir güç. Türkiye'nin de artık masada yerini aldığı bu karmaşık oyunda, İsrail'i iyi analiz etmeden yapılacak değerlendirmeler eksik kalır. Ne var ki Mavi Marmara krizinden dolayı resmi diyalogun neredeyse tamamen kesilmiş olması, bu noktada Ankara'nın işini zorlaştırıyor. Keşke İsrail'in elini daha iyi okuma, hatta bazı müşterek çıkarlarda işbirliği imkanı olsaydı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Romney dış politikada kozadan çıkarken

Ali H. Aslan 2012.07.30

Amerika'da Cumhuriyetçi muhalefetin başkan adayı Mitt Romney, şu sıralar dış politikaya ilişkin görüş ve kabiliyetlerini pazarlama gayretlerini artırdı. Dış Savaş Gazileri (VFW) kongresinde bir konuşma yapan Romney,

ardından İngiltere, İsrail ve Polonya'yı kapsayan bir ziyarete çıktı. Peki yaklaşımları aslında Obama'dan çok da farklı değil desem şaşırır mıydınız?

Geleneksel temellere ve oturmuş dinamiklere dayalı ABD dış politikası, siyasi iktidar değişikliklerinden sadece tarz ve üslup açısından etkilenir. Dünyada Amerikan ekonomik, askeri ve kültürel hakimiyetini ilerletmek gibi stratejik öncelikleri değişmez. Yani amaç yoğurt yemekdir ama her yiğidin farklı bir yoğurt yiyişi olabilir. Mesela George W. Bush'un birinci döneminde ABD yoğurdu fazla hızlı kaşıkladığından eline yüzüne bulaştırdı ve hazımsızlık sorunları yaşadı. Ardından Obama yönetimi, yoğurdu üfleyerek yemek durumunda kaldı. Romney ise henüz dış politika diyetisyenlerinden taktik alma aşamasında...

Zorlu ön seçim sürecinde Romney, partisinin dış politikada müdahaleci kanadının baskıları ile yer yer maço söylemlerle karşımıza çıkmıştı. Ancak adaylığını sağlama aldıktan sonra söylemi merkez müesses nizam çizgisine yaklaştı. Hele seçimi kazanıp yumurta küfesini sırtına alırsa, çok daha dikkatli bir tutum izleyecektir. Zira son dönemde ABD'nin içte ve dışta maruz kaldığı büyük siyasi ve ekonomik sorunlar, dış politika maceralarını neredeyse imkansız kılıyor.

Romney'nin dış politika pozisyonları, usul açısından bazı itirazların ötesinde, özünde Obama yönetiminden büyük farklılıklar arz etmiyor. Rusya'ya 'bir numaralı jeopolitik hasmımız' diyerek sert bir dil kullanan Romney, iktidara gelirse şimdi eleştirdiği Obama gibi Vladimir Putin'le el sıkışacak, askeri ve ticari birçok alanda işbirliğini kesintiye uğratmayacaktır. Obama yönetiminin Çin'le kollamalı işbirliği ve ticari entegrasyon gayretlerine Romney de itiraz etmiyor. Sadece Çinlilerin copyright ihlalleri, para değerini düşük tutma gibi kurnaz kâr taktikleriyle yeterince etkili mücadele edilememesini eleştiriyor.

AFGANİSTAN TAKVİMİ AYNI

Romney, İran'ın nükleer programını dizginlemek için Obama'dan farklı olarak daha inandırıcı askeri güç tehdidi yapacağı sinyalleri vermekle birlikte, savaş yönünde fazla bağlayıcı bir ifade de kullanmıyor. Suriye'de muhalefete yeterince destek verilmediğini savunuyor. Ancak işi tek yanlı ya da koalisyonlu askeri harekate girişme noktasına kadar da götürmüyor. Afganistan'da hem Obama hem Romney'nin hedefi, 2014 sonuna kadar askerleri çekmek. Romney'nin temel eleştirisi, Obama'nın çekilme planını önceden açıklayarak Taliban'a avantaj sağlamış olması.

Bir Romney hükümetinde dış politikanın detaylarında ve ikili ilişkilerin kimyasal terkiplerinde muayyen farklılıklar olabilir. Detaylar da şüphesiz önemli. Ama Romney, dış politikanın genel karakterini fazla değiştirmek niyetinde gibi görünmüyor. Zaten buna yetecek gücü ve karizması da yok. Amerikan çıkarlarını savunurken Obama'dan daha dişli olacağı iddiasında. 'Amerika'nın liderliğini kimseye teslim etmeyeceğim' türü, seçmenlerin milliyetçi duygularını kabartıcı şeyler söylüyor. Güvenlerini kazanmak istiyor. Ama neticede o da Obama gibi sağlamcı, pragmatik ve kontrollü bir tip. Bu nedenle dış politikasında radikallik beklemiyorum. Zaten o istese bile, sistem ve kamuoyu buna izin vermez. Dolayısıyla, Romney'nin 24 dış politika danışmanından 17'sinin Bush-Cheney döneminde görev yapmış olması, ileride kilit noktalara gelme ihtimali de beni çok endişelendirmiyor. Zira Washington'da o eski maceraperest gündemlere artık mecal ve mahal yok.

türkiye'nin 'kritik' rolü

Muhtemel bir Romney iktidarında Türkiye'ye yaklaşım nasıl olabilir? O konudaki ipuçları da son zamanlarda arttı. Romney ve ekibi, Obama yönetimi gibi, Türkiye'nin uluslararası camiadaki artan ağırlığını önemsiyor ve iyi ilişkileri sürdürmeyi hedefliyor. Cumhuriyetçi başkan adayının kıdemli dış politika danışmanlarından Rich Williamson, geçen çarşamba düşünce kuruluşu Brookings'de düzenlenen bir panelde, Türkiye'yle ilgili gayet olumlu ifadeler kullandı. Türkiye'nin başta Suriye olmak üzere bölgede oynadığı 'çok önemli' ve 'kritik' rolün

Romney tarafından takdir edildiğini söyledi. Türkiye ile 'şahsi ilişkisi'ni güçlendirmenin ABD'nin çıkarına olduğunu kaydetti. Romney'nin başkan olursa Türkiye konusunda geleneksel müttefikane Amerikan dış politika çizgisinin dışına pek çıkmayacağı anlaşıyor. Ancak başta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere Türk muhataplarıyla şahsi kimyasının Obama kadar uyuşup uyuşmayacağını zaman gösterecek.

Romney'nin kimyasal uyum sorunu yaşayabileceği alanlardan biri de, dünya Müslümanları. Göbek adı Hüseyin olan bir rakiple bu alanda yarışması pek kolay değil. Ancak günün sonunda o da ABD'nin İslam dünyasını mümkün mertebe karşıya almama ve küstürmeme stratejisinin tatbikçisi olacaktır. Başkan Bush aynı maslahatla 'İslam barış dinidir' mesajları veriyordu. Obama yönetimi, terör tehdidiyle ilgili tamlamalarda İslam ve Müslüman kelimelerini geçirmemeye bu sebeple özen gösteriyor. Romney ise, özellikle aşırı sağcı seçmenin hoşuna giden 'radikal İslami terör' tabirini şimdilik kullanıyor. Ancak başkan olursa metin yazarları bu tür ifadeleri büyük ihtimalle rötuşlayacaktır.

Dış politika sahasında tecrübesi olmayan Mitt Romney için seçim kampanyası bir eğitim süreci. Seçim heyecanıyla bazı keskin ifadeler kullanabilir, gaflar da yapabilir. Ancak başkanlık koltuğuna oturursa, Amerikan devletinin rahle-i tedrisine girecektir. Ne kendisini, ne ülkesini ne de dünyayı zor durumda bırakmaması, öğrenme kabiliyetine bağlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komplocu olmayan zaviyeden Amerika ile Ortadoğu nereye?

Ali H. Aslan 2012.09.17

Ortadoğu yine yapacağını yaptı ve bir provokasyon kıvılcımıyla başlayan yangın dünyanın gündemini değiştirdi. İçinde Amerika'nın bulunduğu her senaryoda olduğu gibi, komplo teorileri yine gırla gidiyor.

Çirkin filmi hazırlayan ekibin üzerinden hâlâ kalkmayan esrar perdesi, puslu bilgilerle nemalananlara iyice gün doğurdu. Hele sözde yönetmenin başlangıçta İsrail asıllı olduğunu ve Yahudilerden bağış topladığını -büyük ihtimalle hedef şaşırtarak fitneyi daha da büyütme amacıyla- söylemesi, komplo endüstrisi için bulunmaz bir fırsat oldu. Her hadisenin arkasında Guam çukuru kadar derinden gelen dokunuşlar arayanlar kusura bakmasın. Bazen insanoğlunun kronik akıl tutulmalarını sözde derin iradi hamlelere bağlayıp gereğinden fazla rasyonelleştiriyoruz.

Belli ki birileri içlerindeki İslam nefretini senaryoya dökmek istemiş. Küçük akılları sıra, dünyaya Hazreti Peygamber ve arkadaşlarının 'gerçek' yüzünü gösterecekler! Buna karşılık bir grup akıllı tutuk Müslüman, tepkisini olayla hiç ilgisi olmayan Amerikan diplomatik misyonlarına saldırarak ve masum insanları öldürerek veriyor. Amerika'da ancak çok marjinal grupların tasvip edebileceği bir çirkinliği, tüm Amerikan halkına ve devletine mal ediyor. Okyanusun ötesindeki kimi bağnazlar ise 1,5 milyar Müslüman'ı temsilden fersah fersah uzak bir azınlığın utanç verici davranışlarını tüm İslam âlemine ve dinine yamamaya çalışıyor. Aslında bunlar bir yönüyle komplocu mantığın farklı tezahürleri.

Son popüler komplo teorilerinden biri, krizin Başkan Barack Obama'nın tekrar seçilmesini engellemek için derin güçlerce çıkarıldığı. Öyle ya, bu kriz kime yarıyor? Obama'nın siyasi rakiplerine. Alın size onların bu işte parmağının olduğunun delili! Müslümanlara saygısızlık yapanların Obama'nın ve Demokrat Parti'nin dünya görüşünde olmadıkları kesin. Zira Obama, İslam dünyasıyla ABD ve Batı'nın 'karşılıklı saygı'ya dayalı bir ilişki geliştirmesini istiyor. Cumhuriyetçi Parti tabanında İslam karşıtı eğilimin Demokratlara nazaran çok daha yaygın olduğunu da söyleyebiliriz. Ne var ki bütün bunlar, 'derin' Cumhuriyetçilerin Obama'yı seçimde devirmek için ülkelerini büyük bir uluslararası krize sokmaya çalıştıklarını ispata yetmez. Herhangi bir dış güç de ABD'ye böyle bir operasyon çekmeye kolay kolay yeltenemez.

ABD, GÜVEN TESİS EDEMEDİ

Bazen tribünlerde komplo teorileriyle oyalanırken sahadaki gerçek maçı kaçırabiliyoruz. Olan şu: Son dönemlerde İslam dünyasına tüm pozitif açılım gayretlerine rağmen, ABD geniş Müslüman kitleler üzerinde hâlâ arzu edilen güveni tesis edebilmiş değil. (Amerika'ya ilişkin komplo teorilerinin ve protestoların yaygın olmasının önemli sebeplerinden biri de bu.) Özellikle Arap Baharı vetiresinde Washington'un kendisine büyük diyet borcu olmayan yeni rejimler üzerindeki nüfuzu azalıyor. Bölge halklarının, için için hayranlıklarına rağmen, birikmiş hatalarından dolayı ABD'ye duydukları kırınglık ve şüpheler sürüyor. Bu şartlar muvacehesinde Washington, bir süredir profilini düşürerek, mümkün mertebe el altından çıkarlarını gözetmeye çalışıyordu. Ama masa örtüsünün altına gizlenmeye çalışan bir dev konumuna düşüyordu. Özellikle 'İslamcı' kökenli yeni Mısır rejiminin, popülist kaygılarla ve kısmen ideolojik sebeplerle Amerikalı diplomatların güvenliğini sağlamakta gecikmesi, Washington'u yeni bir durum değerlendirmesine sevk etti. Demokrasiye destek noktasında var olan şüpheler iyice depreşti. Ve taktik bir çekilme kararı verildi. Başta Libya ve Tunus olmak üzere bölgedeki bazı diplomatik misyonlar güvenlik gerekçesiyle boşaltılıyor. Bunun stratejik bir çekilmeye dönüşüp dönüşmeyeceğini ise zaman gösterecek.

İşin gerçeği, İsrail, enerji çıkarları ve rakip büyük güçlere mevzi kaptırmama gibi temel kaygıları olmasa, Amerikalılar Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasına yüksek maliyetli stratejik yatırımı iyice azaltır. Pasifik ve Güney Asya'ya yeterince odaklanamayıp fırsatları kaçırmaktan yakınıyorlar. Artı, ekonomik sorunlar ve terör tehdidinin etkisiyle ülkede yükselen bir tecritçi eğilim var. Dikkat ederseniz İsrail bile kendini nerdeyse parçalamasına rağmen ABD'yi İran'la savaş çizgisine hâlâ çekemedi. Diğer önde gelen bölgesel Amerikan müttefikleri Türkiye ve Suudi Arabistan ise benzer bir hüsrana Suriye'de yaşıyor. Chicago Council on Global Affairs'in yaptırdığı kamuoyu araştırmasına göre, İsrail, İran'ı bombalayıp savaş başlatırsa ABD'nin yardım etmesine sıcak bakmayan Amerikalıların oranı yüzde 59. Suriye'nin esamisi bile okunmuyor. Siz bakmayın Cumhuriyetçilerin maço tavırlarına. Romney de iktidara gelse, bölgede ve Amerikan kamuoyunda aynı tabloyla karşılaşacak. ABD'nin dümeni gözü tamamen kara bir çılgınlar ekibine teslim edilmediği sürece fazla müdahaleci bir tavra girme ihtimali düşük. Deşifre olan neoconların Amerika'yı aynı delikten tekrar sokabileceklerini sanmıyorum.

Komplo teorileriyle gerçekler arasındaki menfezden Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasına bakıldığında, etkisi azalarak da olsa görünür gelecekte sürececek bir ABD, doğan güç boşluğunu doldurmaya çalışan ama bunda zorlanan Türkiye gibi bölgesel müttefikler, alan kapmaya çalışan Rusya ve İran, ve kime güveneceğini bilemeyen kafası karışık halk kitleleri görülüyor. Şu durumda, söz konusu coğrafyanın gerçek ve hayali komplolara yatkın keyfiyeti de maalesef kolay kolay değişmeyeceğe benziyor.

'Dost'lara küsmek yok, yola devam

Ali H. Aslan 2012.10.01

-Perşembe günü Türkiye'nin Suriye politikasına ilişkin bir paneli izlemek için Georgetown Üniversitesi'nin Potomac nehrine nazır o güzelim kampüsündeyiz.

Hıncahınç dolu toplantı salonuna bakınca zannedersiniz ki üniversiteliler yemiyor içmiyor Türkiye ve Suriye'yi düşünüyor. Halbuki dışarıda öğrencilerin çoğu kendi aleminde. Rektörün ise düşünce kuruluşu Ortadoğu Enstitüsü (MEI) ile ortaklaşa böyle bir program yapıldığından haberi bile olduğunu sanıyorum.

ABD'nin dış politikasını anlamaya çalışan acemiler çoğu kez sırf içinde bulunduğu salondan yola çıkarak genel havayı kokladığını sanır. Bu mekân, ikili diplomatik görüşmelerin cereyan ettiği bir müzakere odası da, düşünce kuruluşu veya üniversite toplantısı da olabilir. Evet, o salonlarda alanlarında çok iyi uzmanlaşmış şahıslar boy gösterir. Mesela Georgetown'daki toplantıda Suriye'deki Kürt grupların kendi aralarındaki sorunlardan Türkiye'deki Alevilere kadar her ayrıntı irdelendi. Karar mercileri bu tür akademik teferruatlara şüphesiz değer verir ve faydalanır. Ancak meseleler yukarılara çıktıkça küçük taşlar elekten düşer, sadece büyükleri kalır. En girift mevzular çoğu kez en kaba hatlara ve tercihlere indirgenir. Temel soru ise 'Bizim ne çıkarımız var?' olur.

Bu perspektiften bakıldığında, Türki-ye'nin Suriye ve PKK terörü konusunda kendini parçalamasının ya da bizim açımızdan tarihi nitelikteki Balyoz darbe davasının, dar bir uzmanlar grubu dışında Washington ve ABD'de gündemi fazla meşgul etmemesine şaşırırmamak lazım. Türk ve Amerikan makamları arasında özellikle askerî ve istihbari alanlarda son zamanlarda çok yüksek seviyede ve sık cereyan eden istişare trafiği de sizi yanıltmasın. ABD yakında ne PKK elebaşlarının enselenmesi için Türkiye'ye tüm teknik imkânlarını seferber edecek ne de Suriye'de Ankara'nın yüreğine su serpecek hamleler gelecek. Kısacası Obama yönetiminin Türkiye uvertürlerinde görüntü var, ama fazla ses yok. Yapılanlar ağırlıklı olarak bir hükümetle ve halkla ilişkiler operasyonu.

Peki Obama yönetimi niye Türkiye'ye yardımcı oluyor görüntüsü verme mecburiyetinde hissediyor kendisini? Her şeyden evvel, ABD bunu sadece Türkiye değil, dünyada stratejik konumu haiz belli başlı tüm ülkeler için yapıyor. Onlara kendilerini önemli hissettiriyor. Milli gururlarını okşuyor. Bununla sempati topluyor. Ve bir şey isteme zamanı geldiğinde o sempatiyi de değerlendiriyor. Başkan Obama ve ekibinin göreve gelir gelmez Türkiye'yle iyi geçinme stratejisi benimsediğini ve başta Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan olmak üzere bunun Ankara'da olumlu karşılık bulduğunu biliyoruz.

Bir başka önemli soru şu: ABD neden Türkiye'ye PKK terörüyle mücadelede Ankara'nın arzu ettiği oranda destek vermiyor? Bana göre olay, komplocuların iddia ettiği gibi Türkiye'yi bölme arzusundan kaynaklanmıyor. Türkiye'yi bölüp de ne yapsın Amerika? Hele bölgede ABD'nin de başını giderek daha fazla ağrıtan siyasi belirsizlik had safhadayken, niye istikrarsız bir Türkiye istesin? ABD'nin PKK tutumunun temelinde, yukarıya çıktıkça detayların buharlaşması ve 'Bu işe fazla bulaşmakta ne çıkarımız var?' diye sorulması yatıyor. Hele El-Kaide gibi radikal tehditlerle mücadele ederken ABD başına bir de PKK belası almak istemiyor. Bölgede güçlenen milliyetçi Kürt akımların kendisine aşırı dış bilemesini arzu etmiyor. Diğer yandan Ankara'yı ve Türk halkını da büsbütün hayal kırıklığına uğratmayacak bir orta yol izlemeye çalışıyor.

Şunu da akıldan çıkarmamak lazım: ABD gibi büyük güçler, kepçeyle alır, kaşıkla verir. Zira uluslararası diplomasi ormanında kurallar aslanların dış keyfine endekslenmiştir. Örnek vereyim. Türkiye'nin İran ve

Rusya'yı ciddi rahatsız etmeyi göze alarak NATO radarına ev sahipliği yapma kararı, ülke çıkarlarına ters olmamakla birlikte, aynı zamanda ABD'ye kepçeyle verilmiş bir stratejik imkândı. Ama al-ver denkleminde güçler dengesizliğinden dolayı Türkiye bugün ABD'den Suriye ve PKK konusunda ancak kaşıkla destek alabiliyor. Amerikalıların her şeye kadir olduğunu iddia etmiyorum. Ama Washington'da 'Türlere her istediklerini verirse başka işler yaptırmak için manivelamız (leverage) kalmaz' türü mülâhazalar yapıldığına da kuşkunuz olmasın.

Şimdi kimileri 'Öyleyse ABD'ye nasıl dostumuz diyebiliriz?' sorusunu yöneltebilir. Reelpolitik gözlükle bakarsak, zaten dünyada hiçbir ülke birbiriyle gerçek manada dost değildir. Tarih, çıkarları ciddi şekilde çatışınca birbirine düşman olmuş eski yakın dost kıssalarıyla doludur. 'Dost', 'ortak', 'kardeş' gibi kulağa hoş gelen ifadeler, uluslararası ilişkiler arenasının özündeki bencil ve vahşi ruhu kavramamıza mani olmasın. Orada düşenin dostu olmaz. Birkaç kara gün dostu bulmuşsan, öp başına koy. Dolayısıyla meseleleri şahsileştirmeye, ABD'ye (ya da Rusya'ya, İran'a ve diğer nicelerine) siteme hacet yok. Sen demokratik ve ekonomik iç istikrarını tahkim edeceksin; başta eğitim, bilim ve savunma her alanda çağı yakalayacaksın ki, masaya aslan gibi oturabilesin.

Şunu da unutmamak lazım. Uluslararası arenada başarınız, en az dost (?) kazanma kabiliyetiniz kadar lüzumsuz yere düşman edinmemeye kabiliyetinizle de ölçülür. Zira dostluklar ne kadar yalansa, düşmanlıklar o denli gerçektir. Doğrusu ben ABD dahil büyük güçlerin Türkiye'ye hasmane tutum içine girmesinden, dost görünmesini tercih ederim. Bu samimiyetsiz ve acımasız oyunun kurallarını biz koymadık. Kimseye kızıp küsmeyelim. Sandığımız kadar dünyanın merkezinde olmadığımızı bilelim, büyük resmi görelim ve adımlarımızla beklentilerimizi ona göre ayarlayalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)